

पुस्तकनो नंबर. ९

लेनारनुं नाम. कली रां प्र वाही वा

श्री युगादिदेवाय नमः

श्री

ऋषिमंडलवृत्ति.

ज्ञापांतरसहित

(पूर्वार्द्ध)

प्रथम टीका करना श्री शुद्धवर्द्धनगणी व श्लोकवर्मे
मंगलाचरण करे ठे.

(आख्यानकी वृत्तम्.)

योऽन्नद्युगादौ शिवशुद्धमार्गप्रकाशकत्वाद् विरेव साक्षात् ॥

गोप्तिः स्वकीयैः प्रहरंस्तमांसि, स नात्तिन्नूर्चूरिविन्नूतये वः ॥१॥

शब्दार्थ—युगादिकने विरे जे पोतानी वाणीवर्मे अज्ञानरूप अंधकारनो
नाश करता वतां कल्याणकारी शुद्ध मार्गने प्रकाश करवाथी साक्षात् सूर्यरूप-
ज अयेला ठे, ते श्री नात्तिराजाना पुत्र (ऋषिदेव प्रभु) तमारी म्हाटी सं-
पत्तिने अर्थे आन ॥ १ ॥

चित्रं प्रदत्ते विजयांगजोऽपि, प्रणमुषां यो विजयाद्भुतानाम् ॥

जिनो द्वितीयोऽपि जनेऽद्वितीयः, ध्रिये स नृयादजितप्रभुर्वः ॥७॥

शब्दार्थ—विजया राक्षीना पुत्र एवाय पण जे प्रभु. विजयने विरे अद्भुत
एवा नमन करनारा जनोने आश्चर्य करे ठे. यही बीजा जिनेश्वर प्रभु वतां पण
मनुष्यने विरे अद्वितीय (एकज) ठे; एवा ते श्री अजितनाथ प्रभु नमार्गे
संपत्तिने अर्थे आन ॥ २ ॥

निजावतारेऽपि जगज्जनानां, कृता प्रज्ञानिविद्वन्मयाणां ॥

येनार्थिसार्थेष्टसुरधुमाक्षः, न ज्ञानिवद्वन्मनुतां दिनानि ॥३॥

शब्दार्थ—जेमणे पोताना अवतारने विरे पण मदा तयंकर एवा नमना-
ला जगन्ना मनुष्योंने ज्ञानि करी ठे. यही पाचकोना नमूदने उचित पन्तु आद-
वासं बद्धरवृद्ध समान ज्ञानिवाला ते ज्ञानिनाथ प्रभु नमार्गे जियेने विद्वाने ॥ ३ ॥

કુર્વત્યનિષ્ઠં કમઠાસુરે શ્રી નાગાધિપે ચામિતઞ્નક્તિપૂજાં ॥

ઘયોઃ સમાદૃષ્ટિરજ્ઞૂયદીયા, પાર્શ્વપ્રજ્ઞુર્વિઘ્નઞ્નિદે સ વોઽસ્તુ ॥૪॥

શબ્દાર્થ—કમઠાસુરે અનિષ્ઠ કરે ઠતે અને નાગાધિપે (ધરણેંડે) અત્યંત ઞક્તિ પૂજા કરે ઠતે પણ જેમની દૃષ્ટિ તે બન્ને (કમઠ તથા ધરણેંડ) ઉપર સમાન હતી એવા તે શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રજ્ઞુ તમારા વિઘ્નોનો નાશ કરવાને અર્થે આનં ॥ ૪ ॥

યેનાર્હતૌ જ્ઞાતકુલં પ્રવૃદ્ધિં, નીતં નિતાતં નિજકાવતારાત્ ॥

સ વિશ્વવિશ્વાર્ચિતપાદપદ્મઃ, પાયાદપાયાત્પ્રજ્ઞુવર્ધમાનઃ ॥ ૫ ॥

શબ્દાર્થ—જે અરિહંત પ્રજ્ઞુએ પોતાના અવતારશ્રી જ્ઞાતકુલને અત્યંત વૃદ્ધિ પમાર્યું છે, વિશ્વે પૂજ્યું છે. ચરણ કમલ જેમનું એવા તે શ્રી વર્ધમાન પ્રજ્ઞુ તમારું નાશ (મૃત્યુ) થકી રક્ષણ કરો ॥ ૫ ॥

દૃષ્ટસમાનોઽપિ હિ યત્પ્રસાદમાપ્યાતિ મૂઢઃ પુરુષોઽતિદક્ષઃ ॥

આદેયવાગ્ સ્યાજ્ઞગતીજનેષુ, વયં સ્તુમસ્તાન્ સુગુરૂન્ સુરઙૂન્ ॥૬॥

શબ્દાર્થ—જેમના પ્રસાદશ્રી પૃથ્વર સમાન મૂઢ પુરુષ પણ જગતના મનુષ્યોને વિષે અત્યંત વિદ્વાન્ અને ગ્રહણ કરવા યોગ્ય વાણીવાલો આવે છે એવા તે સુગુરુ રૂપ કલ્પવૃક્ષને અમે સ્તવીએ ઠીએ ॥ ૬ ॥

આ પ્રમાણે ઠ કાવ્યશ્રી મંગલાચરણ કરીને પઠી શ્રી શુભવર્ધનગણી મૂલ ગ્રંથની ટીકાનો આરંભ કરે છે.

આ સંસારને વિષે નાના પ્રકારના જીવમાં ઉપાર્જન કરેલા અસંખ્ય પાપાપના તાપનો નાશ કરવાને ચંડ સમાન, જીવિક જનના સમૂહને અત્યંત મંગલકારી અને સર્વ સિદ્ધાંતોના સમુદ્ધ રૂપ શ્રી ધર્મઘોષ સૂરિએ રચેલા સર્વાંગમોક્ત આ મહર્ષિમંત્રના સ્તોત્રનું કાંઈક વ્યાખ્યાન અલ્પબુદ્ધિવાલો હું પોતાના અને પરના અનુગ્રહને માટે લખું છું.

(આર્યાવૃત્તમ્.)

ઞત્તિઞરનમિસુરવર—તિરીન્મણિપંતિકંતિકયસોહે ॥

ઞસન્નાઙ્જિણ્ઞરિન્દા—ણપાયપંકેરુહે નમિમો ॥ ૧ ॥

शब्दार्थ—भक्तिना नारथी नम्र अयेला इंशदिक देवतानना मुकुटना गी
णिउनी पंक्तिनी कांतिये करीने सुशोभित बनेला श्री रुषभादिक जिनवरो-
चरण कमलने अमे नमस्कार करीए ठीए. ॥ १ ॥

तेमां प्रथम मंगलने माटे लेशमात्र श्री युगादिदेवनुं (श्री रुषभप्रभु-
नुं) चरित्र कहेवाय ठे.

॥ श्री आदिनाथचरित्रम् ॥

देवतानुने हर्ष पमामनार अने सर्व प्रकारना धर्म कर्मना मार्गने प्रगट क-
रनार श्री रुषभप्रभुने तेमना चरित्रना बंधथी हुं कांडिक वर्णन करीश.

पूर्वे महाविदेह क्षेत्रने विषे कितिप्रतिष्ठित नामना नगरमां कुबेरना
समान धनवंत धन नामनो सार्धपति रहेतो हतो. एकदिवस कार्यने विषे निपु-
ण एवो ते पोताना नगरथी चार प्रकारना करीआणां लइ श्री वसंतपुर प्रत्येवे-
पार करवा माटे जवानी तैयारी करवा लाग्यो. तेनी साथे पोताना शिष्यबर्ग
सहित श्री धर्मघोष आचार्य पण तेनगर जेवा तैयार अया. अनुक्रमे प्रयाण करता
तेमने मार्गने विषे वर्षाकाल प्राप्त अवाथी ते सार्धपतिए एक म्होटा अरणनी म-
ध्ये पमाव कर्यो. त्यां काल विलंब अवाथी ज्ञाशुं थै रहेवाने लीधे सौ माणसो
कंद मूलनुं जहण करवा लाग्या. ते जोइने धन सार्धपति पोताना मनमां वि-
चार करवा लाग्यो के, “अहो ! ज्ञाथा रहित ए मुनिउं शुं करता रहेता हशे ?
अने तेउं शुं जिह्वा लावीने जोजन करता हशे ! ” आम विचार करीने ते ते-
मनी पासे गयो अने हर्षथी मुनिउने कहेवा लाग्यो के “ हे जगवंतो ॥ पूज्य
एवा तमे म्हारा सार्धने विषे आव्या ठो, ठता में पापीये आपनी जरा पण
चिंता करी नथी, तेथी तमे जक्त पान विना दुःखी अता हशो; माटे म्हारा न-
पर कृपा करीने म्हारा स्थानकने विषे पधारो अने तमारे योग्य एवं जे जक्त
पान होय ते ग्रहण करीने मने निस्तारो. पठी तेनो अति शुद्ध ज्ञाव जाणीने आ-
चरण अने अनाचरण जाणवामां कुशल एवा धर्मघोष सूरि तेना आश्रमे (तं-
बुप्रत्ये) आव्या. त्यां जेने सर्व शरीरे रोमांच अयो ठे एवा ते सार्धपतिए सर्व
प्रकारना दुषण रहित तेमने बहु धी वहोराव्युं. आवा शुद्धज्ञावथी आपेला दा-
नना प्रज्ञावे करीने तेज जवने विषे प्राप्त अयुं ठे बोधीवीज जेने एवो ते सा-

ગતિ મૃત્યુ પામીને ઉત્તર કુરુ દેશને વિષે ત્રણ પટ્યોપમની આયુષ્યવાલો યુ-
લીયાપણે ઉત્તપન્ન થયો. ત્યાંથી મૃત્યુ પામીને પહેલા દેવલોકને વિષે ત્રણ
પટ્યોપમની આયુષ્યવાલો દેવતા થયો અને ત્યાંથી ચર્વીને જ્યાં પશ્ચિમ મહાવિ-
જિદેહ ક્ષેત્રને વિષે વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર આવેલી ગંધિલાવતી નામે વિજયમાં રહેલા
સાગંધાર દેશમાં ગંધસમૃદ્ધિ નગરને વિષે મહા બલવંત એવો અતિબલ નામનો રાજા
શ્રાજ્ય કરતો હતો; ત્યાં ને ઘનસાર્થપતિનો જીવ ઇંડ સમાન કાંતિવાલા તેના
મહાવલ નામના પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયો. પિતા મૃત્યુ પામ્યા પછી રાજ્યાસન ઉપર
વેઠેલો મહાવલ રાજા ઇંડની પેઠે સામ્રાજ્ય પદ ઝોગવવા લાગ્યો. તેને વિનયા-
દિ સર્વ ગુણવાલી શ્રેષ્ઠ વિનયવતી નામે સ્ત્રી હતી. સાધુનનો ઉપાસક સ્વયં-
વદ્ નામે મંત્રી હતો અને સંજ્ઞિન્નશ્રોત નામે હુષ્ટ બુદ્ધિવાલો વીજો પણ
મંત્રી હતો.

એક દિવસ રાજ્ય સન્નામાં નાટ્ય ચાલતું હતું તે વખતે તેમાં આસક્ત બ-
નેલા મહાવલ રાજાને સ્વયંબુદ્ધ મંત્રીએ તત્વના જાણપણાથી વિનંતી કરી કે,
“હે મહારાજ ! આ સર્વ ગીત વિલાપ સમાન અને નાટ્ય વિગેરે સર્વ વિટંબના
સમાન છે. સુવર્ણાદિના આજ્ઞરણો જ્ઞારરૂપ છે અને સર્વે કામો પણ દુઃખદાયી
છે. એમ માનીને જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુએ કહેલા ધર્મને જ્ઞાવથી આદરો. કારણ કે, જે-
નાથી તમને પરલોકને વિષે પણ ઘણું સુખ પ્રાપ્ત થાય. વલી હે રાજન્ ! હવણાં
આપના ઘરને વિષે દેવતા સમાન જે સંપત્તિનું છે, તે પણ નિશ્ચય પૂર્વ જન્મમાં
કરેલા પુણ્યનું ફલજ છે. ” આવાં સ્વયંબુદ્ધ મંત્રીનાં વચન સાંજ્ઞલી હુષ્ટબુદ્ધિ-
વાલો વીજો સંજ્ઞિન્નશ્રોત મંત્રી બોલ્યો. “હે પ્રજ્ઞો ! આ સ્વયંબુદ્ધ મંત્રી જે ક-
હે છે તે સર્વ મિશ્રયા જાણો. સ્વામિન્ ! આપ હૃદયમાં જરા વિચાર તો કરો કે,
પ્રાપ્ત થયેલા લાજ્ઞને ત્યજી દેને અપ્રાપ્ય એવા લાજ્ઞને માટે કયો પુરુષ મ્હોટો
પ્રયત્ન કરે ? આ રાજ્યાદિક મનોરથો હાથમાં પ્રાપ્ત થયેલા છે, તો પછી થડ ગયે-
લા અથવા દેવે પછી થવાના સ્વપ્ન સમાન સુખ ક્યાં ! અને વલી પરજ્ઞવ પણ
કોણે દીઠો છે ! માટે હે મહારાજ ! આ પ્રાપ્ત થયેલા ઝોગોને દીર્ઘ કાલ સુધી
ઝોગવો અને જો આપ ધર્મના અર્થી હો તો અંત અવસ્થાને વિષે સ્વયંબુદ્ધના ક-
હેવા પ્રમાણ તે જૈનધર્મને ઉજ્જ્વલ કરજો.” સંજ્ઞિન્નશ્રોત મંત્રીનાં વચન સાંજ્ઞ-
લી સ્વયંબુદ્ધ કહેવા લાગ્યો. “ અરે ! રણમાં ઘાયલ થયા પછી અશ્વાદિનું દમ-

ન કોણ કરે ? શત્રુએ ઘેરી લીધેલા નગરને વિષે ધનધાન્યાદિનો સંગ્રહ શી રીતે થાય ? અને ઘર બલવા લાગ્યા પછી કૂવો કેમ खोदाય ? માટે પ્રથમથી કરી રાખેલા અશ્વ દમનાદિ શ્રેષ્ઠ છે. કારણ જો એ પ્રકારે પ્રથમથી જે ધર્મ કરી રાખેલો હોય તો તે સુખ આપનારો થાય છે. હે જૂપતિ ! એ ઉપર હાથીનું દૃષ્ટાંત આપું તે સાંજલો.

કોઈ એક સુકાશ ગયેલી નદીને વિષે કાદવમાં મ્હોટો ગજરાજ સ્વુચી ગયો. તેણે નીકલવાને માટે ઘણીએ મહેનત કરી પણ સર્વ ફોગટ ગઈ. પછી તરસથી પીતા પામેલો તે કેટલેક કાલે જૂઠા તરસની વેદનાથી કાલ ધર્મ પામ્યો એટલે શીયાલ વિગેરે પશુનું તેનું કલેવર ગુદાદ્વારથી નિકળ કરવા માંડ્યું. માંસને વિષે લુબ્ધ થયેલા કેટલાક કાગડાનું તે દ્વારથી પ્રવેશ કરીને અંદરનું માંસ પણ નિકળ કરતા. એવામાં ઝનાલાની રુતુ આવવાથી હાથીનું ગુદા દ્વાર સંકોચાઈ જવાને લીધે કેટલાક કાગડાનું અંદર રહી ગયા. પછી વર્ષા રુતુમાં જલના પ્રવાહથી તે હાથીનું કલેવર સમુદ્રમધ્યે ગયું. ત્યાં મત્સ્ય વિગેરે જલચર જીવોએ તેને ચીરી નાંચ્યું એટલે તેમાંથી કાગડાનું નીકળ્યા. પછી તે કાગડાનું આમ તેમ ઘણું જામ્યા, પણ કાંઠો પ્રાપ્ત ન થવાથી જલને વિષેજ મૃત્યુ પામ્યા. પરંતુ જો તે કાગડાનું પ્રથમથીજ નીકળી ગયા હોત તો સુખી થાત. આ દૃષ્ટાંતનો સાર એવો છે કે, કાગડા સમાન જીવ્ય પ્રાણીનું, હાથીના અંગસમાન મનુષ્યજીવ, માંસના નિકળ રૂપ જોગ, ગુદાદ્વારનું સંકોચાઈ જવું એ જીવના પ્રતિબંધ અને તેમાંથી નીકળી જવું એ મૃત્યુ છે. માટે રાજન્ ! તમે પ્રાણીનું ઉત્તમ જોગોને ધ્યાન તુલ્ય જાણો. કારણ કે, જે પુરુષ તેવા જોગોને જાણથી ત્યાગ કરે છે તે તત્ત્વનો જાણ કહેવાય છે. વલ્લી હે રાજન્ ! તમે શીયાલની પેઠે તુલ્ય એવી જોગ-સ્મૃત્તિમાં ન બંધાનું અને લીધેકાલ સુધીના પુષ્કલ સુખને ન હારી જાનું. ” સંજિવનશ્રોત મંત્રીએ કહ્યું. “હે સ્વયંબુદ્ધ મંત્રી ! તમે એ શીયાલની વાત શી કહી ?” સ્વયંબુદ્ધે કહ્યું. સાંજલો તેનું દૃષ્ટાંત.

કોઈ એક અરણ્યને વિષે જામતા એવા બલવંત (જિલ્લે) મ્હોટા હાથીને જોઈને તેને બલથી બાણ માર્યું. બાણથી વિંધાયેલો તે હાથી પાસેથી જતા એવા એક સર્પ ઉપર પડ્યો. પછી ધનુષ બાણને નીચે મૂકી દૃષ્ટને પેલો વનેચર હાથીના ડાંતને ગ્રહણ કરવા ઉત્સાહવંત થઈ જેટલામાં હર્ષથી હાથીની પાસે આવે છે તે-

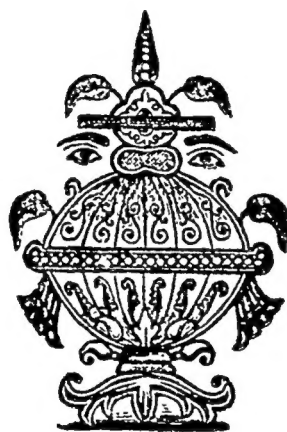
માં હાથીના કલેવરથી દબાઈ રહેલા પેલા સર્પે તેને મંડા દીધો. આ પ્રમાણે
 ૩ ત્રણે મૃત્યુ પામ્યા. પછી કોઈ એક શીયાલ તે ત્રણેને પમેલા જોઈ હર્ષથી
 ધ્વજાચાર કરવા લાગ્યો કે, “અહો! આ હાથીતો મ્હારે જીવિત પર્યંતની આજી-
 ઞવિકા થઈ. વલી આ મનુષ્ય અને સર્પ પણ મ્હારે કેટલોક કાલ ચાલશે; માટે
 સતેનું રક્ષણ કરીને હવણા આ ધનુષ્યના બંધનને ઝડપણ કરું.” આવો વિચાર
 કરીને તે શીયાલ જેટલામાં ધનુષ્યની દોરીનું ઝડપણ કરવા લાગ્યો તેટલામાં
 ટૂટી ગયેલા અર્ધાત્ પહોલા અડ ગયેલા કામઠાના ઢેરાવમે કરીને ગલાને વિષે
 વિંધાયેલો તે શીયાલ તત્કાલ મૃત્યુ પામ્યો. (સ્વયંબુદ્ધ મંત્રી કહેઢે કે,) એ પ્ર-
 માણે જે પુરુષ મનુષ્યસુખમાં આસક્ત અડ પરલોકને વિષે અવલામુખવાલો થા-
 ય ઢે; તે આ શીયાલની પેઢે અન્યજન્મને વિષે અત્યંત દુઃખી થાય ઢે. હે રાજન્!
 વલી સાંઝલો. આપણે જ્યારે નંદનવનને વિષે ગયા હતા ત્યારે દેવતાનું દીઠા
 હતા. તે વચ્ચે તેનું માંથી એક દેવતાએ આપને કહ્યું કે, “હે ઝૂપતિ! હું અતિવ-
 લ નામનો ત્હારો પિતામહ (દાદો) ચારિત્રને પાલીને બીજા દેવલોકમાં દેવતા
 પણે ઉત્પન્ન થયોહું; માટે હે વત્સ! નિરંતર જિનધર્મને વિષે મ્હોટો ઝદ્યમ કર.
 (સ્વયંબુદ્ધ કહેઢે કે,) હે નૃપેંડ! જો આ મ્હારું વચન આપને સ્મરણમાં આવતું
 હોય તો નિઃશંસય પરલોક ઢે, એમ જાણો.” પછી “હે મંત્રી! તે હું જાણું હું.”
 એમ મહાબલ રાજાએ કહ્યું એટલે સ્વંબુદ્ધ મંત્રીએ ઝૂપતિને જૈનધર્મમાં સ્થિર કર-
 વાને માટે ફરીથી કહ્યું કે, “હે ઝૂપ! પૂર્વે આપના વંશને વિષે કુરુચંડ નામે
 રાજા થયો હતો. તેને કુરુમતી નામની સ્ત્રીથકી ઉત્પન્ન થયેલો હરિચંડ નામે
 પુત્ર હતો. એ કુરુચંડ રાજા દુષ્ટ હોવાથી નાના પ્રકારના ઘોર પાપકર્મ આચર-
 તો; તેથી તેને મૃત્યુકાલ પ્રાપ્ત થયો એટલે પાપના ઝદ્યથી ગાયન ગાલો સમા-
 ન લાગ્યું; સુરૂપ કુરૂપ સમાન જણાયું; મધુર આહાર કરવા સરખો લાગ્યો; ગો-
 શીર્ષનો લેપ દુર્ગંધરૂપ થયો અને કોમલ એવીય પણ શય્યા ઢોલાના અગ્નિ સમા-
 ન જણાઈ. વલી તેને કોમલ સ્પર્શવાલી અન્ય વસ્તુનું પણ અત્યંત કાંટારૂપ અડ
 પડી. આ પ્રમાણે મહા દુઃખી થયેલો તે રાજા કાલધર્મને પામ્યો. પછી તેનો પુ-
 ત્ર હરિચંડ રાજ્યાસન ઉપર બેઠો. એકદિવસ હરિચંડ સંસારથકી ઝય પામતો
 ઢતો પોતાના સુબુદ્ધિ મંત્રીને કહેવા લાગ્યો કે, “હે સુબુદ્ધિ મંત્રી! મને ઝત્તમ ધ-
 મ સંઝલાવ.” તે ઉપરથી પ્રધાન તેને કેવલજ્ઞાની પાસે લઈ ગયો. ત્યાં હરિચંડ

રાજાએ તે કેવલજ્ઞાનીને પૂછ્યું કે, “હે વિજ્ઞો ! મ્હારો પિતા મૃત્યું પામીને શી ગતિમાં उत्पन्न થયો છે ?” કેવલીએ કહ્યું. “હે રાજન્ ! તે ધોર એવા પાપના દયથી સાતમી નરકને વિષે દુઃખનું પાત્ર થયો છે.” કેવલીનાં આવાં વચન સાંજલી પ્રાપ્ત થયો છે વૈરાગ્ય જેને એવો તે હરિચંડ રાજા સંયમ ગ્રહણ કરી અને સર્વ કર્મનો ક્ષય કરી મોક્ષ પામ્યો. (સ્વયંબુદ્ધ મંત્રી મહાબલ રાજાને કહે છે કે) હે મહારાજાધિરાજ ! તે વંશને વિષે ઘણા રાજાહ નિવૃત્તિ પામ્યા પછી આપ રાજા થયા છો અને હું પણ સુબુદ્ધિ મંત્રીના વંશને વિષેજ उत्पन्न થયો છું; માટે આપના વંશને વિષે અમારો અધિકાર પરંપરાથી ચાલ્યો આવે છે. હે પ્રજ્ઞો ! આ સર્વ મેં અવસર વિના કહ્યું છે, તો પણ તેનું કારણ સાંજલો. આજે હું નંદન વનમાં તીર્થયાત્રા કરવા ગયો હતો. ત્યાં મેં વિજયામિતઘોષ નામના બે ચારણ મુનિને દીઠા. મેં તેમને જ્ઞાતિથી પ્રણામ કરીને આપનું આયુષ્ય પૂછ્યું તો તેમણે કહ્યું કે, “જૂપતિનું આયુષ્ય હવે એક માસ બાકી છે. ” હે પ્રજ્ઞો ! આવાં તેમનાં વચન સાંજલી જયત્રાંત થયેલો હું અહિં આપની પાસે આવ્યો છું. તો હવે આપ એ મ્હારા વચનને સત્ય માની સુખે અરિહંત પ્રજ્ઞના ધર્મનું આચરણ કરો.” જય પામેલા મહાબલ રાજાએ કહ્યું. “અરે પ્રધાન ! જો મ્હારું હવે એકજ માસનું આયુષ્ય છે તો પછી હું પરલોક સંબંધી હિત શું કરું ? ” મંત્રીએ કહ્યું. “હે વિજ્ઞો ! શ્વેદ ન કરો. કારણ કે, સાવધ યોગ રોકનાર માણસને એક દિવસ પણ ઘણો છે ? તો પછી આપનું આયુષ્ય તો એક માસનું છે.” આ પ્રમાણે મંત્રીએ કહ્યું એટલે મહાબલ રાજાએ અઠસ્ર મહોત્સવ કરી હર્ષથી દીક્ષા લીધી. પછી બાવીશ દિવસ સુધી અનજ્ઞાન વ્રત પાલી તે રાજા મૃત્યુ પામીને બીજા દેવલાકને વિષે લલિતાંગ નામે દેવતા થયો.

હે જ્ઞવ્યો ! પછી તેનો જેવી રીતે ઉત્તમ જીવની સાથે સંબંધ થયો. તે હું તમને કહું છું, માટે તે ધ્યાન દેને સાંજલો.

જંબૂદ્વીપના ધાતકી શ્વેતને વિષે મંગલાવતી વિજયમાં નંદી નામે ગામ છે. ત્યાં કોઈ એક નાગિલ નામે કુટુંબી વસતો હતો. તેની સ્ત્રીયે મૃગશ્રી વિગેરે ઠા પુત્રીત્તની ઉપર એક સાતમી અત્યંત અપ્રિય એવી પુત્રીને જન્મ આપ્યો. માતા પિતાએ અપ્રિય હોવાને લીધે એ પુત્રીનું નામ પણ ન પાડ્યું, તેથી લોકમાં તે “નિર્નામિકા” એવા નામથીજ પ્રસિદ્ધ થઈ. માતા વિગેરેને અપ્રિય એવીય પણ તે પુત્રી કષ્ટ-

वृद्धि पामवा लागी. कह्युं ठे के-सार विनानो पदार्थ पण वृद्धि पामे ठे. एक
 दिवस निर्नामिकाये केटलाक बालकोने कांइ सारुं खावानुं खाता जोइ पोता-
 माता पासो आवीने कह्युं के, “हे मात ! मने ते वस्तु लावी आप.” माता-
 ज्ञप्ति पुत्री अप्रिय होवाने लीधे तेने कह्युं. “अरे दुर्जागिणी ! तूं मर अने गग-
 नतिलक पर्वतना शिखर उपर जइने फलोनुं जक्षण कर.” माताये आ प्रमा-
 थः एो कहीने तत्काल तेने घरमांथी काढी मूकी, तेथी ते बीचारी रुदन करती कर-
 ती ते महा जयंकर पर्वत उपर गइ अने त्यां पमेला मनोहर पाका फलोने रु-
 चि प्रमाणे जक्षण करी संतुष्टचित्तवाली अइने त्यांज निवास करीने रही अने
 पक्षी विगेरेना मधुर शब्दो सांजलवा लागी. एक दिवस ते कुमारीकाये युगं-
 धर गुरुने जोइ प्रणाम करीने पूछ्युं के, “हे जगवन् ! सर्व प्राणीजने विषे कोइ
 जीव म्हासा सरखो दुःखी ठे ?” गुरुए ते कुमारीनी आगल मनुष्य, तिर्यच
 अने नारकीजना दुःखो कह्या एटले प्रतिबोध पामेली ते कुमारीकाये हर्षथी
 श्रावक धर्म अंगीकार करयो. पढी गुरुने वंदना करी पोताना आश्रम प्रत्ये आ-
 वेली ते कुमारीकाये तप करी, शांत थइ अंते अनसन ग्रहण कर्युं. एवामां
 रात्रीने विषे ललितांग नामना देवताने जोइने ते मोह पामी. ते वखते ते देव-
 ता पण स्वयंप्रज्ञा देवीना वियोगथी पीडित थयो हतो; तेथी तेणे मंत्रीना वच-
 नथी निर्नामिकाने नियाणुं कराव्युं एटले ते निर्नामिका मृत्यु पामीने ललितां-
 ग देवतानी स्त्री स्वयंप्रज्ञा थइ. एक दिवस ते स्वयंप्रज्ञाये जातिस्मरण ज्ञान-
 थी पोतानो पूर्व जन्म दीठो. पढी ते तेज गगनतिलक पर्वत उपर पोताना गुरु
 युगंधरने जोइ त्यां तेमने नाटक देखामी पोताने स्थानके गइ. हवे ललितांग दे-
 व पण कोइ एक दिवस इशानेंड देवनी साथे श्री नंदीश्वरनी यात्राये जतो
 हतो. एवामां ते चवीने जंबूद्वीपना विदेह क्षेत्रने विषे रहेली महा पुष्कलावती
 विजयमां पूर्ण समृद्धिवाला लोहार्गल नगरमां सुवर्णजंघ राजानी लक्ष्मी राणी
 थकी वज्रजंघ नामना पुत्रपणे उत्पन्न थयो अने अनुक्रमे राज्य पाम्यो. हवे अ-
 हिं तेना वियोगथी पीडा पामेली स्वयंप्रज्ञादेवी पण गुरुथकी धर्मोपदेश पा-
 मीने श्री नमीश्वरनी यात्रा करती चवीने तेज विजयमां पुंमरीकिणी नगरी-
 ने विषे वज्रसेन राजानी गुणवती स्त्री थकी श्रीमती नामे पुत्रीपणे उत्पन्न थ-
 इने अनुक्रमे यौवन अवस्था पामी. एक दिवस देवतानुं आगमन जोवाथी जा-

કિંમત.

સૂચિપત્ર.

વૃદ્ધિ	૧-૦-૦	શ્રાદ્ધવિધિ (શ્રાવકની સામાચારી)	શાસ્ત્રી
વસ	૧-૨-૦	સુલસાચરિત્ર (બાંધેલી ચોપડી)	"
ી મ	૧-૦-૦	સુલસા ચરિત્ર (બુટાપાના)	"
નયે	૨-૦-૦	નરતેશ્વરવૃત્તિ	ગુજરાતી
સ્ના	૦-૦-૦	સમકિત કૌમુદી	"
૨ એ	૦-૨-૦	સંબોધ સત્તરી	"
ત	૧-૪-૦	પર્યૂષણ મહાત્મ્ય બાલાવબોધ	શાસ્ત્રી
	૩-૦-૦	સજાયમાલા	"
	૧-૦-૦	પ્રકરણમાલા	"
	૦-૬-૦	સિંદુરપ્રકરણ	"
	૦-૪-૦	દેવસીરાઇપ્રતિક્રમણ	"
	૨-૦-૦	ઋષિમંદલવૃત્તિ	"

આ નીચેના પુસ્તકોની કિંમત મૂલ કિંમત કરતાં ઘટાડેલી છે, તેથી તે હવે પછી ઘટાડેલી કિંમત પ્રમાણે વેચાય છે.

મૂલ કિંમત, ઘટાડેલી કિંમત.

૧-૦-૦	૧-૦-૦	દેવસીરાઇપ્રતિક્રમણ	ગુજરાતી
૧-૦-૦	૧-૪-૦	પંક્તિ વીરવિજયજીકૃત પૂજાસંગ્રહ	શાસ્ત્રી
૧-૪-૦	૧-૦-૦	જયાનંદ કેવલીનો રાસ	ગુજરાતી
૧-૦-૦	૧-૪-૦	પૂજાસંગ્રહ પદ્મવિજયજીકૃત તથા રૂપવિજયજીકૃત	શાસ્ત્રી
૧-૦-૦	૦-૧૨-૦	સ્નાત્ર પંચાશિકા	ગુજરાતી
૧-૪-૦	૧-૦-૦	દેવવંદનમાલા	શાસ્ત્રી
૦-૧૨-૦	૦-૦-૦	શત્રુંજયતીર્થ મહાત્મ્ય સાર	ગુજરાતી
૨-૦-૦	૧-૧૦-૦	પંચપ્રતિક્રમણ તથા નવસ્મરણ અર્થ સહિત	શાસ્ત્રી

આ પુસ્તકો શીવાય મુંબઈવાલા ઝીમસી માણકે ઠપાવેલાં સર્વે પુસ્તકો તથા તીર્થના નકશા મુંબઈની કિંમત પ્રમાણે વિદ્યાશાલામાંથી વેચાતાં મળે છે.

શ્રી જૈનવિદ્યાશાલા.

મોશીવામાની પોલ—અમદાવાદ.

तिस्मरण ज्ञान प्राप्त अवाने लीधे अत्यंत दुःखी अयेली ते मूर्छा पामी. मूर्छा निवृत्त अइ एटले ते विचार करवा लागी के “ अहो ! क्यां ते म्हारा पूर्व ज्ञवनो पति ? म्हारे आ ज्ञवने विषे पण पूर्वज्ञवना पति विना बीजानो खप नथी अने तेज कारणथी हवे हुं बीजा पुरुषनी साथे बोलीश पण नहीं. ” आ प्रमाणे ते विचार करती हती एवामां धावमाताये मूर्छानुं कारण पूठवाथी तेणे पोतानो सर्व अज्ञिप्राय कही बताव्यो एटले धावमाताये तेना पूर्वज्ञवनुं यथार्थ चरित्र पट्टमां आलेख्युं. तेमां प्रथम नंदिगाम, गगनतिलक पर्वत, पुष्पित उद्यान, अशोक वृक्ष, युगंधर गुरु, देवनुं युगल, इशानेंइ देव, श्रीप्रज्ञ विमान, स्वयंबुद्ध तथा संज्ञिन्नश्रोत बने मंत्री ए प्रमाणे आलेख्युं. वली तेज पट्टमां स्वयंप्रज्ञा अने ललितांग देवने पण आलेख्या. पठी ते धावमाता पट्टने हाथमां लइ राजपुत्री श्रीमतीना पूर्वज्ञवना पतिने शोधवा माटे नगरमां फरवा लागी. एवामां कोइएक धूर्त पुरुषे पट्टने जोइ मोहथी ते धावमाताने कह्युं के, “ हे जे ! हुं तेनुं सर्व चरित्र जाणुं बुं. ” धावमाताये कह्युं. “ हे वत्स ! जो तुं जाणतो होय तो यथार्थरीते तत्काल कही आप. ” पठी पेलो धूर्त पुरुष जेम तेम कहेवा लाग्यो एटले धावमाताये पोताना मनमां विचार कख्यो के, “आ कोइ धूर्त पुरुष ठे; माटे म्हारे तेने निश्चे ठेतरवो.” एम धारीने तेणे पेलो धूर्त पुरुषने कह्युं. “ हे जे ! तुं ललितांग तो खरो, पण स्वयंप्रज्ञा हवणां लुली अइ ठे; माटे ते पोताना पूर्वज्ञवना पतिने इच्छे ठे. कारण के, स्वजन बिना तेनुं बीजुं कोण पालन करे ? माटे हे उत्तम ! तुं त्यां चाल अने ते पांगली एवी स्वयंप्रज्ञा देवीनुं पालन कर. ” आवां धावमातानां वचन सांजलीने ते धूर्त पुरुष जय पामीने शीयालनी पेटे नासी गयो. आ प्रमाणे धावमाताने राजकुमारीना पूर्व ज्ञवना पतिनो मेलाप न अवाथी ते पारी आवी. पठी ते पुष्कलावती विजयना सर्वे राजानुं एकठा थया; परंतु पट्टने पडने ते सर्वे जेम आव्या हता तेम पाठा पोतपोताने देश चाड्या गया.

पठी लोहार्गल नगरना महाराजा वच्चजंघे त्यां आवीने अने इने जो-इने आश्चर्यथी धावमाताने पूठ्युं के, “ आ पट्ट कोणे आलेख्यो ” धावमाताये कह्युं. “ हे प्रज्ञो ! आप शुं पूठो ठो ? ” पठी वच्चजंघ राजा पोतेज सर्व चरित्र कही आप्युं. ए उपरथी धावमाताये कह्युं. “ आपनी पूर्व ज्ञवनी

प्रिया आ श्रीमती कन्या ठे अने वज्रसेन राजा तेने आपनी साधेज परणावशे; परंतु हवणां आप पोताना नगरप्रत्ये जान. ” पढी हर्ष पामेलो वज्रजंघ राजा पोताना लोहार्गल नगर प्रत्ये गयो अने धावमाताये ते सर्व वात श्रीमतीनी आगल वज्रसेन राजाने कही. वज्रसेने पण कह्युं. “ हे प्रियधाव ! हुं पण श्री-मती अने ललितांग कुमारनी पूर्व जन्मनी वात जाणुं हुं, ते सांजल.

महाविदेह क्षेत्रमां सलिलावती नामनी विजयने विषे वीतशोका नामनी नगरी ठे. त्यां जितशत्रु नामनो राजा राज्य करे ठे. तेने पेहेली मनो-हरी अने बीजी केकयी एम बे स्त्रीयो ठे. ते बन्ने स्त्रीयोने अचल अने विधी-शन नामना बे पुत्रो थया. पिता मृत्यु पाम्या पढी विजयना सर्व राजाने जी-तीने ते बन्ने ज्ञाइन महा बलवंत एवा केशव अने बलदेव नामथी प्रसिद्ध थ-या. एक दिवस मनोहरीये पोताना पुत्र अचलने पूछ्युं के, “ हे पुत्र ! हुं जैनी दीक्षा धारण करुं ? ” अचले तेने स्नेहथी दीक्षा लेवानी ना पामी. माताये बहु आग्रह करयो एटले अचले कह्युं के, “ जो तुं मने बोध पमार, तो हुं रजा आपुं. ” पढी मनोहरीये ते वातने कबुल करी चारित्र लीधुं. अनुक्रमे अति-चाररहित चारित्रने पाली ते मनोहरी मृत्यु पामीने लांतक देवलोकमां इंद्र पद पामी. ते इंद्र हुं पोते हतो. हवे कोइ वखते दुष्ट घोरानुए अचलने अने विधीशनने म्होटा अरण्यामां खेंची आणया. त्यां ते बन्ने ज्ञाइन पमी गया. घो-रानु मरी गया अने विधीशन पण मृत्यु पाम्यो. अचल तेने मृत्यु पामेलो जोइ मूछां पाम्यो. आ वखते लांतक देवलोकमां ते वात जाणीने हुं इंद्रनुं रूप त्यजी रथ नुपर बेसी तुरत त्यां आय्यो. में अचलने कह्युं. “ हे ज्ञा ! हुं विद्या-धरनी साधे युद्ध करवा गयो हतो. आ प्रमाणे तने कोणे करुं ठे ? उठ. आप-णे आपणी नगरी प्रत्ये जइए. ” म्हारां आवां वचनथी अचल उठयो अने ते विधीशनना शरीरने बालीने पढी अमे नगरीमां आय्या. पढी में मनोहरीनुं स्वरूप करी अचलने देखाम्युं; तेथी ते बोली उठयो के, “ हे मात ! तुं अहिं कयांथी आवी ? ” माताये कह्युं. “ हे वत्स ! हुं उत्तम रीते चारित्र पाली लांतक देवलोकमां महा वैज्रववालो देवता थयो हुं. तुं विवेक रहित थइने त्वारा विधी शन ज्ञाइनो शोक करे ठे, माटे पूर्वना संकेतथी तने बोध करवा आय्यो हुं. हवे तुं विधीशननां बहु शोक त्यजी दइ जिनेश्वरे कहेलो धर्म कर; जेथी तने

आलोक अने परलोकमां सुख थाय. ” म्हारां आवां वचनथी अचल प्रतिबोध पाम्यो अने चारित्र लइ तपथी श्री प्रज्जनामना विमानमां ललितांग देवता थयो. त्यां देवसुख जोगवी ते देवता चवी गयो अने तेने पदे पवित्र आत्मावालो वज्रजंघ ललितांग थयो. वली पूर्वनी स्वयंप्रज्ञादेवी पण चवी गइ, तेथी तेना पदे पवित्र आत्मावालो श्रीमतिनो जीव स्वयंप्रज्ञा थइ. लांतक देवलोकमां सत्तर सागरोपमनी आयुष्यवालो हुं पण आयुष्यने पूर्ण करी वज्रसेन नामनो राजा थयो हुं. ” आ प्रमाणे श्रीमति अने ललितांगनुं स्वरूप कही वज्रसेन राजा पोते आनंद पाम्यो.

पढी वज्रसेन राजाए अनेक महोत्सवपूर्वक पोतानी पुत्री श्रीमती हाथी विगेरेनी जेटो सहित वज्रजंघ राजाने आपी. पढी हर्षित मनवालो ते महाराजा श्रीमती सहित पोताना लोहार्गल नगरने विषे गयो. अहिं पाठल वज्रसेन राजाए पोताना पुत्र पुष्कलपालने राज्य आपी सांवत्सरीक दान दइ, चोसठ इंडोए करेला उत्सव पूर्वक दीक्षा धारण करी तीर्थंकर पद प्राप्त करयुं. अहिं वज्रजंघ राजाने पण अनुक्रमे एक पुत्र थयो अने अनुक्रमे वृद्धि पामतो एवो ते पुत्र निर्मल यौवनावस्था पाम्यो. एवामां पुंमरीकिणि नगरीना राजा पुष्कलपाले पोताना उपर शीमामाना राजा विरुद्ध थयेला जाणी पोतानी सहाय्य माटे वज्रजंघ राजाने बोलाववा दूत मोवळ्यो. पढी वज्रजंघ राजा पण नगरने विषे पोताना पुत्रने राखी पोते श्रीमती सहित म्होटी सेना लइ उत्साहथी शरवण नामना अरण्यने रस्ते थइ चाळ्यो एटले तेने केटलाक माणसोए कह्युं के, “ हे प्रज्जो आ मार्गने विषे ज्ञयंकर दृष्टीविष संपो रहे ठे; माटे एने त्यजी दइ बीजा रस्तेथी जान. ” लोकोनां आवां वचन सांजली वज्रजंघ जूपति ते मार्गने त्यजी दइ बीजे मार्गेथी पुंमरीकिणी नगरी प्रत्ये गयो. पढी ते वन्ने महा बलवंत राजानना ज्ञयथी सर्वे राजान पुष्कलपालनी आज्ञामां वर्तवा लाग्या. पढी पुष्कलपाल जूपतिए वज्रजंघ राजानो आदर सत्कार करीने विदाय करयो. ते वखते केटलाक माणसोए तेने कह्युं के, “ हे विज्जो ! तमारे शरवण अरण्यना रस्ते थइनेज लोहार्गल नगरे जवुं. ” राजाए कारण पूछ्युं एटले तेनुंए कह्युं के, “ ते वनमां के साधुने केवलज्ञानना म्होटा उत्सव थवाथी इष्टी विष संपो शांत थइ गया ठे. ” लोकोनां आवां वचन सांजलीने तेज रस्ते थइने जता एवा वज्रजंघ राजाए त्यां ज्ञानधारीन-

मां उत्तम एवा सागरसेन अने मुनिसेन नामना बन्ने साधुजने दीठा. पढी ते-
जने वंदना करी वज्रजंघ राजा पोताना लोहार्गल नगरने विषे गयो. ते वखते
राज्यना लोन्नी एवा तेना पुत्रे वज्रजंघने रहेवाना घरनी अंदर विषनो धुमाम्ने
दीधो. पढी जेटलामां महाराजा वज्रजंघे पोतानी प्राणप्रिया श्रीमती सहित
ते घरनी अंदर प्रवेश कस्यो के, तुरतज विषना धुमाम्नाथी लीपाइ गयेला अं-
गवाला ते बन्ने जणा मृत्यु पाम्या. त्यांथी तेज उत्तरकुरुक्षेत्रने विषे त्रण प-
ढ्योपमनी सूक्ष्म आयुष्यवाला युगलियापणे उत्पन्न थया अने त्यांथी तेज
मृत्यु पामीने पेहेला सौधर्म देवलोकने विषे त्रण पढ्योपमनी आयुष्यवाला
देवता थया.

हवे वज्रजंघनो जीव पेहेला देवलोकथी चवीने जंबूद्वीपमां वज्राव्रज
नामनी विजयने विषे प्रज्ञंकर नगरमां सुविधि वैद्यना केशव नामना पुत्र
पणे उत्पन्न थयो. श्रीमतीनो जीव पण स्वर्गथी ज्यवीने तेज नगरमां शेठना
जयघोष नामना पुत्रपणे उत्पन्न थयो. ते पोते श्रेयांस कुमारनो आत्मा हतो.
अनुक्रमे ते बन्नेने गाढ प्रीति अइ. वली वैद्यना पुत्र केशवने तेज जवमां पो-
ताना समान गुणवाला राजपुत्र महीधर, मंत्रीपुत्र सुबुद्धि, सार्थवाह पुत्र पूर्ण-
जइ अने शेठना पुत्र गुणाकरनी साथे मीत्राइ अइ.

एक दिवस प्रीतिना पात्ररूप ते ठए मित्रो परस्पर प्रेमथी व्याप्त थया
ठतां केशवना घरे एकठा थइने बेठा हता. ते वखते अनेक जीवयुक्त एवा को-
मना रोगथी व्याप्त थयेला कोइ जिह्मार्थी मुनिने जोइ पेला पांचे मित्रोए हा-
स्य पूर्वक केशवने कह्युं के, “ हे भ्रात ! तें आवा मुनिने क्यारे पण उपचार
कस्यो नहीं. ” केशवे कह्युं. “ हुंतेनो उपाय करीश; परंतु तेने माटे लक्ष लक्ष
मूढ्यवाळी त्रण वस्तुज जोशे. ते एज के, रत्नकंबल, गोशीर्ष चंदन अने लक्ष-
पाक तेल. तेमां म्हारा घरने विषे लक्षपाक तेल तो हशे; माटे तमे बा-
कीनी बन्ने वस्तुने तत्काल मेलवो. ” आवां केशवनां वचन सांजली उत्पन्न
थइ ठे श्रद्धा जेमने एवा ते सर्व मित्रो गोशीर्ष चंदन अने रत्नकंबनी शोध क-
रतां करतां कोइ वेपारीनी दुकाने गया अने तेने पूछवा लाग्या के, “ हे जइ !
तमारी दुकानने विषे आ बन्ने वस्तुज ठे ? ” तेणे कह्युं. “ हा, पण तमारे तेनुं
शुं काम ठे ! ” तेजए कह्युं. “ मुनिराजना उषधने माटे जोइए ठीए, माटे

देरेकनुं लक्ष लक्ष मूढ्य लक्ष ते बन्ने वस्तुन अमने तत्काल आपो. " वेपारीए कह्युं. " हे उत्तम पुरुषो ! साधुने अर्थे तो एमज लक्ष जान. म्हारे ए वस्तुना मूढ्यनुं जरूर नथी. " पढी ते वेपारीए जावथी बन्ने वस्तुन साधुने अर्थे आपी-ने तेज जवने विषे दीक्षा ग्रहण करीने मोक्ष पद प्राप्त करयुं.

हवे पेला ठए मित्रो रत्नकंबलादि सर्व वस्तुन लक्ष, नगरनी बहार जक्ष साधुने उपाय करवा लाग्या. तेमां प्रथम लक्षमूढ्यवाला लक्षपाक तेलथी मु-निना शरीरने मर्दन करी रत्नकंबल उढामीने तेमने तरुके बेसारया. आम क-रवार्थी तो एम बन्नुं के, तेल अने तरुकाना तापथी तप्त थयेला जीवो मुनिना देहमांथी निकलीने रत्नकंबलने विषे चोटी गया. पढी ते सर्व जीवोने पेला ठए मित्रोए उच्छ्र दयाने लीधे गायना कलेवरने विषे मूक्या. आ प्रमाणे त्र-णवार करवार्थी तो साधुनी चामनी, मांस अने हारुकामां रहेला सर्व जीवो जाणे तेमना पुण्यथीज खेंचायला होय नहि शुं. एम बहार निकली गया. पढी शीतलता करवाने माटे गोशीर्ष चंदननो लेप करी, संरोहणी नामनी महो-धीवने मुनिना शरीरने गिद्ध रहित बनावी दीधुं. पढी तेनए रत्नकंबलने वे-ची उपजेला पैशाथी एक जिनमंदीर बंधाव्युं. पढी तेन शुद्ध एवा श्रावक धर्म ने पाली अंते मृत्यु पामीने बारमा अभ्युत देवलोकने विषे देवता थया.

हवे प्रथम वैद्यपुत्र केशवनो जीव त्यांथी चवीने जंबूद्वीपमां पूर्वमहा-विदेह क्षेत्रने विषे पुष्कलावती विजयनी पुंमरीफिणी नगरीमां वज्रसेन राजा-नी स्त्री धारणीना उदरने विषे उत्पन्न थयो. अनुक्रमे ते अवतरयो अने तेनुं वज्रनाज एवुं नाम पाम्युं. बाकीना चार मित्रो पण तेना सुबाहु, बाहु, पीठ अने महापीठ नामना सगा जाइन् थया. श्रेयांसनो जीव बीजे कोइ ठेकाणे अवतरी श्री वज्रनाज्जनो सारथी थयो. पढी वज्रसेन राजाए प्रव्रज्या धारण क-री केवलज्ञान मेलव्युं एटले. वज्रनाज म्होटो होवार्थी राज्यासन उपर बेठो. अ-नुक्रमे ते चक्रवर्ती थयो अने बाकीना चार न्हाना जाइन् मंमलीक (खंमिया) राजां थया. वज्रनाजे कुमार अवस्थामां त्रीश लाख पूर्व, सामान्य राज्य पद-वीमां सोल लाख पूर्व, चक्रवर्तीपणामां चोवीश लाख पूर्व अने साधुपणामां चौद लाख पूर्व एम चोराशी लाख पूर्वनुं आयुष्य जोगव्युं ठे. पढी सर्व पुत्रो-ए पिता श्री वज्रसेन मुनिपासे हर्षथी दीक्षा धारण करी. अनुक्रमे वज्रनाज

મુનિએ ચૌદ પૂર્વનો અન્યાસ કરીને આચાર્ય પદ મેલવ્યું અને બાકીના ચાર મુનિનું એકાદશાંગીનો અન્યાસ કર્યો. બાહુમુનિ નિરંતર સાધુને જ્ઞાપના-દિ લાવી આપતા અને સુબાહુ મુનિ સર્વ સાધુની સેવા કરતા એ ઉપરથી તે બંને સાધુનું અનુક્રમે જોગકર્મ અને બલકર્મ ઉપાર્જન કર્યું હતું. જ્યારે ગુરુ તે બંને સાધુની પ્રશંસા કરતા ત્યારે પીઠ અને મહાપીઠ ઇર્ષ્યા કરતા તે ઉપરથી પાપને લીધે તેનું પણ અત્યંત બલીષ્ટ એવું સ્ત્રીનામકર્મ ઉપાર્જન કર્યું હતું. વજ્રનાન્ન મુનિએ પણ અરિહંતાદિક મનોહર વીશ^૧ સ્થાનકને આરાધવાથી સંસાર સમુદ્ધને તારનારું તીર્થંકર નામ-ગોત્રકર્મ ઉપાર્જન કર્યું. પછી અનુક્રમે તે સર્વે સાધુનું કાલધર્મ પામીને સર્વાર્થસિદ્ધિ વિમાનને વિષે દેવતાપણે ઉત્પન્ન થયા. સારથીનો જીવ તેજ વિમાનને વિષે દેવતાપણે ઉત્પન્ન થયો.

હવે પશ્ચિમ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં પરસ્પર સ્નેહથી વ્યાપ્ત એવા સાગરચંડ અને અશોકદત્ત નામના બે મીત્રો વહેપાર કરતા હતા; પરંતુ તેનું સાગરચંડ સરલ સ્વભાવવાળો અને અશોકદત્ત માયાવી હતો. સાગરચંડને શુદ્ધ શીલવતી પ્રિયદર્શના નામની સ્ત્રી હતી. અનુક્રમે તે ત્રણે જણાનું પોત પોતાનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરી મૃત્યુ પામ્યા. તેમાં સાગરચંડ અને પ્રિયદર્શના, આ જંબૂદ્વીપને વિષે ઝરતક્ષેત્રના દક્ષિણ જાગમાં ગંગા અને સિંધુ નદીના મધ્ય પ્રદેશને વિષે આ અવરુદ્ધિણીના ત્રીજા આરામાં પલ્લવોપમનો આઠમો જાગ બાકી રહ્યો હતો તે વચ્ચે નવસેં ધનુષ્ય ઝંઘા શરીરવાળો યુગલીયાપણે ઉત્પન્ન થયો. અશોકદત્ત પણ પૂર્વ જન્મમાં કરેલા કપટથી તેજ ઠેકાણે હાથીરૂપે ઉત્પન્ન થયો. એકદિવસ વનમાં ફરતા એવા તે હાથીએ યુગલધર્મે પ્રાપ્ત થયેલા એવા પોતાના પૂર્વ જન્મના મિત્ર સાગરચંડને દીઠો. પછી એકબીજાના પરસ્પર દર્શનથી ઉત્પન્ન થયેલી પ્રીતિને લીધે ગજરાજે તે જોમ્લને પોતાનો પીઠ ઉપર બેસાર્યું; તેથી બીજા યુગલીયાનું તેનું વિમલવાહન નામ પાડ્યું અને તેનો સ્ત્રીનું નામ ચંડ્યશા પડ્યું. તે વચ્ચે કાલધર્મના અનુસારે કલ્પવૃક્ષો અલ્પ થવા લાગ્યા એટલે મમતા કરતા એવા તથા અત્યંત ક્લેશ કરતા એવા યુગલિયાનું વિમલવાહનને કહેવા લાગ્યા. “તમે અમારા અધિપતી ઠો, માટે નીતિ પ્રવર્તાવો.” તે ઉપરથી તેણે હકાર

૧ આ વિશ સ્થાનકનું સ્વરૂપ વિદ્યાશાળામાં હપાયેલો ભરતેશ્વર બાહુચલિ વૃત્તિના પાના

नामवाली अर्थात् “ हां ” एवी महानीति प्रकाशीत करी. पढी थोसुं आयुष्य वाकी हतुं ते वखते चंड्यशास्त्री पूर्वना पूण्यने लीधे चहुष्मान् अने चंडकांता नामनुं एक जोडलुं उत्पन्न थयुं. पढ्योपमना दशमा जागनुं पोतानुं आयुष्य पूर्ण थये ठते विमलवाहन पोताना पदने विषे चहुष्मानने स्थापन करी पोते कालधर्म पामी जवनवासी सुवर्णकुमार देवतानुंने विषे देवपणे उत्पन्न थयो.” चहुष्मान् आठशें धनुष्यप्रमाण उंचा शरीरवालो हतो. ते पोताना पीतानी पेठे चंडकांता प्रियासहित हकारनीतिथी राज्य चलाववा लाग्यो. अनुक्रमे ते पण आयुष्य पूर्ण थवाने अवसरे पोताथकी उत्पन्न थयेला यशस्वी नामना पुत्रने प्रियंगुप्रिया सहित कुलकरना पदने विषे स्थापन करीने अंते कालधर्म पामी सुवर्णकुमार देवतानुंने विषे देवपणे उत्पन्न थयो.

चहुष्मान् पिताना करता यशस्वी कांश्क उंठा आयुष्यवालो तथा उंढी उंचाश्वालो (सामासातसें धनुष्यनी उंचाश्वालो) हतो. तोपण पितानी पेठे राज्य करतो हतो; परंतु मदमां आवी गयेला युगलीयानु हकारनीतिनुं उलंघन करवा लाग्या, ते उपरथी तेणे हकारनीतिने अनुसरती मकार नामनी “मां” ए नामनी महानीति प्रकाश करी. पढी आयुष्य पूर्ण थवाने अवसरे अज्जिचंड नामना पुत्रने सुरूपाप्रिया सहित पोताने पदे स्थापी पोते उदधि-कुमारने विषे देवपणे उत्पन्न थयो. हवे सातसें धनुष्यप्रमाण उंचो, पिताना समान आयुष्यवालो अने चंडसमान कांतिवालो अज्जिचंड पोताना सरखी रूपवाली प्रियानी साथे सुख जोगवतो ठतो राज्य करवा लाग्यो. अनुक्रमे ते पण कुलकर एवा प्रसेनजित् नामना पुत्रने चहुकांता स्त्रीसहित पोताना पदने विषे स्थापन करी पोते पितानी गतिने पाम्यो. पढी सामा ठसें धनुष्य प्रमाण उंचाश्वालो अने सुवर्णनी समान कांतिवालो प्रसेनजित् पोतानी चंड-हुकांता नामनी प्रिया सहित राज्य करवा लाग्यो. ते वखते बीजा युगली-यानु हकारनीतिनुं तथा मकारनीतिनुं उलंघन करवा लाग्या एटले ते प्रसे-नजिते धिक्कारनीतिने प्रकाश करी. अनुक्रमे आयुष्य पूर्ण थवाने अवसरे मरुदेव नामना पुत्रने श्रीकांता प्रियासहित पोताने पदे स्थापन करीने पोते कालधर्म पामी द्वीपकुमारने विषे महा समृद्धिवंत देवता थयो. हवे सुवर्णसमान कांति-वाला, सामापांचसें धनुष्यप्रमाण उंचाश्वाला, त्रण नीतिना जाण अने श्रीकां-

તા નામની પ્રિયાયુક્ત એવા મરુદેવ, નાન્નિનામના પોતાના પુત્રને મરુદેવી નામની પ્રિયાસહિત પોતાને પદે સ્થાપન કરી પોતે મૃત્યુ પામીને દ્વીપકુમારને વિષે દેવરુપે ન્તપન્ન થયો. પઠી સવાપાંચસેં ધનુષ્યપ્રમાણ દેહવાલા, સંખ્યાતા પૂર્વ લક્ષના આયુષ્યવાલા અને મરુદેવી નામની વહાલી પ્રિયાવાલા, નાન્નિકુલ-કર પૂર્વે કહેલી ત્રણનીતિ પ્રમાણે રાજ્ય કરવા લાગ્યા.

હવે સુખમ દુઃખમ આરો ચાલતો હતો, તે વચ્ચે સવાર્થસિદ્ધ વિમાનથી ચવીને શ્રી વજ્રનામનો જીવ જંબૂદ્વીપના નરત ક્ષેત્રની વિનીતા નગરીમાં અશારુમાસની અંધારી ચોથને દિવસે ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રનો યોગ થતે મરુદેવીના નદરને વિષે અવતર્યો. તે વચ્ચે રાત્રીને વિષે માતા મરુદેવીએ જગત્માં શ્રેષ્ઠ એવા આ ચૌદ મહાસ્વપ્ન દીઠાં. તેમાં પ્રથમ પાણી વરસી જવાને લીધે નિજ્વલ વાદલાં સમાન કાંતિવાલો, પુષ્પ, મુખ, કોંઠ અને શીંગમાનથી સુશોભિત એવો વૃષભ જોયો. બીજે સ્વપ્ને ઐરાવત હાથીની નિપમાવાલો, ચાર દાંત વાળો, શ્વેતવર્ણવાળો અને જેના સાથે અંગ પૃથ્વીનો સ્પર્શ કરી રહ્યા હતા એવા હાથીને પોતાના મુખમાં પ્રવેશ કરતો દીઠો. ત્રીજે સ્વપ્ને કપૂરના હાર અને નીહાર (વરફ) ના સમાન કાંતિવાલા અને કેશવાલીથી મનોહર એવા કેશરીસિંહને માતા મરુદેવીએ પોતાના મુખમાં પ્રવેશ કરતો દીઠો. ચાથે સ્વપ્ને દિશાનના ગર્જેડો સિંચન કરેલી અને ઉત્તમ વૈજ્ઞવવાળી લક્ષ્મીદેવીને પોતાના મુખમાં પ્રવેશ કરતો દીઠો. પાંચમે સ્વપ્ને પાંચવર્ણના પુષ્પોથી ગુંથેલી અને અત્યંત સુગંધીવાળી બે દિવ્યમાલાને દીઠો. ઊઠે સ્વપ્ને પાંચ પ્રકારના જ્યોતિશ્વકથી વિંટલાઈ રહેલા અને પ્રકાશથી અંધકારના સમૂહને નાશ કરનારા પૂર્ણ ચંદ્રને દીઠો. સાતમે સ્વપ્ને માતા મરુદેવીએ કિરણોવને ગ્રહોના તેજને હરણ કરનારા, અંધકારના સમૂહને નાશ કરનારા અને કમલના સમૂહને પ્રબોધ કરનારા સૂર્યને દીઠો. આઠમે સ્વપ્ને શબ્દ કરતો એવો લક્ષ ધુધરીનથી સુશોભિત, આકાશને સ્પર્શ કરી રહેલા અને બીજી ન્હાની હજારો ધ્વજાનથી યુક્ત એવા મનોહર ઇન્દ્રધ્વજને દીઠો. નવમા સ્વપ્ને પવિત્ર જલથી ત્રેલો, કમલ નિપર રહેલો, કમલવને ઢંકાયેલો અને સર્વ કલ્યાણના મૂલ રૂપ એવો કલશ દીઠો. દશમે સ્વપ્ને રાજહંસોએ મથન કરી નાખેલા કમલના રસથી કાંઈક પીઠા વર્ણના જલવાળું અને શ્વેતવર્ણના કમલોથી વ્યાપ્ત એવું પદ્મ સરોવર દીઠું. અગ્યારમે સ્વપ્ને દૂધ સ-

માન જલથી ઝરપૂર, ચંચલ એવા કલ્પોલથી ઝહલતો અને નાના પ્રકારનાં રત્નના સમૂહથી પૂર્ણ એવો ક્ષીરસમુદ્ર દીઠો. બારમે સ્વપ્ને સુવર્ણ તથા રત્નો-થી ઝરપૂર, રત્નજમીત્ર સુવર્ણના હજારો સ્તંભવાલું અને વાગતી એવી નો-વતથી આનંદના સ્થાનરૂપ વિમાન દીઠું. તેરમે સ્વપ્ને ચંદ્ર સૂર્યના તેજ સર-ખા, મેરુપર્વતના શિખર સમાન અને સ્ફુટ એવા પાંચવર્ણનાં રત્નોના સમૂહને દીઠો. ચૌદમે સ્વપ્ને પ્રસરતી એવી જ્વાલાની જાલેકરીને જટાવાલા, મધ અને ધી-થી સિંચન થયેલા ધૂમાન્નારહિત અગ્નિને દીઠો.

આવાં ચૌદ સ્વપ્ન જોઈ પ્રજ્ઞાતે જાગી ઝઘેલા મરુદેવી માતાયે પોતાના સ્વ-પ્નનો વિચાર નાન્નિકુલકરને કહ્યો અને પઠી જેટલામાં નાન્નિરાજા તેમને સ્વ-પ્નાનો વિચાર કહેઠે તેટલામાં જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુની ઝક્તિથી વ્યાપ્ત થયેલા ઈંડે ત્યાં આવીને આ પ્રમાણે કહ્યું. “ હે ત્રણ જગત્ની માત ! હે શ્રેષ્ઠ રત્નગર્જવાલી ! ત-મને હું નમસ્કાર કરું ઠું. હે દેવી ! તમારે ધર્મને વિષે ચક્રવર્તી એવો ઉત્તમ પુત્ર થશે. પઠી ચૈત્ર માસની અંધારી આઠમને દિવસે ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રના યોગમાં પ્રજ્ઞુ અવતર્યા. તે વખતે ઘણન કુમારીકાઝણ ત્યાં આવીને ઝૂમી માર્જન, જલ સિંચન, દર્પણ, ઝારી, વીંઝણા, અને ચામર વિગેરના ઉપચારોથી પ્રજ્ઞુની સેવા તેમજ રક્ષાની પોટલી વાંધવા વિગેરે ઘાઢ ક્રિયાઝ કરી. પઠી પૂર્ણ ઝક્તિથી ઝરપૂર ઠે આત્મા જેમનો એવા ચોસઠ ઈંડો પોતાની ઝક્તિથી મેરુ પર્વતના શિખરને વિષે પ્રજ્ઞુને અન્નિષેક મહોત્સવ કરી, નાન્ની રાજાના ઘરને વિષે રત્ન વિગેરેની વૃષ્ટી કરી તેમજ પ્રજ્ઞુની તથા માતા મરુદેવાની નમસ્કાર પૂર્વક સ્તુતિ કરી પોત પોતાને સ્થાનકે ગયા.

માતાએ સ્વપ્નામાં પ્રથમ વૃષ્ણ દીઠો હતો તેમજ પ્રજ્ઞુના સાથલને વિષે વૃષ્ણનું ચિન્હ હતું એ ઉપરથી અત્યંત હર્ષવાલા માતા પિતાએ ઈંડની આજ્ઞાથી શુદ્ધ દિવસે તેમનું વૃષ્ણ (ઋષ્ણ) એવું નામ પામ્યું. અરિહંત પ્રજ્ઞુની સર્વ આદ્ય ક્રીયાઝ ઈંડોથીજ કરાય ઠે. એ ઉપરથી એક દિવસ ઈંડ હાથમાં શેરમીનો સાંઠો લઈ પ્રજ્ઞુનો વંશ સ્થાપન કરવા માટે આવ્યો. પઠી આવેલા ઈંડને જોઈ પ્રજ્ઞુએ શેરમીનો સાંઠો લેવાને માટે લાંઘો હાથ કર્યો. તે ઉપરથી પ્રજ્ઞુના વંશજો ઈ-દવાકુ નામના કૃત્રી થયા. આ પ્રમાણે ઈંડથી પ્રજ્ઞુના વંશની સ્થિતિ થઈ. માતા પિતા જેજે અવસરે પ્રજ્ઞુને યોગ્ય ક્રીયા કરવાની ઈચ્છા કરતાં હતાં તેતે અવસરે

तेते सर्व क्रीयान् इडे करेली तेन जोतां हतां.

हवे कोइ एक दिवस कोइ युगलनुं वालजोसुं तालवृक्षनी नीचे रमत
हतुं. एवामां अकस्मात् तालफल पडवाथी काकतालीय न्यायनी पेठे पुत्र रूप
वालक मृत्यु पास्यो एटले कन्याने “आ रुषन्ननी स्त्री थरो.” एम कहीने नार्ज
राजाए तेने लइ अने तेनुं सुनंदा नाम पास्युं. पढी सुनंदा अने सुमंगला एव
कन्यानु सहित श्री रुषन्न प्रभु पोताना पुण्यना योगथी जगतने आश्चर्यकार
यौवनावस्था पास्यो. प्रभुना विवाहना अवसरे विवाह संबंधी सर्व काम इडे अने
इंडाणीये कर्युं. पढी कांइक न्यून एवा ठ लाख पूर्व गये ठते सर्वार्थसिद्ध विमानर्थ
चविने बाहु अने पीठना जीव सुमंगलाथकी जरत अने ब्राह्मी नामना युगलपणे
उत्पन्न थया. वली तेज देवलोकथकी चवीने सुबाहु अने महापीठना जीव सु
नंदाथकी बाहुबलि अने सुंदरी नामना युगलपणे उत्पन्न थया. तयारपढी सुमं
गलाए श्रेष्ठ लक्षणोथी मनोहर एवा बीजा उंगणपचास पुत्रना जोरुलांने
जन्म आप्यो.

हवे परस्पर नीतिनुं उल्लंघन करता एवा युगलियांनना समूहो
ज्ञानथी, कांतिथी अने बुद्धिथी अधिक एवा रुषन्न प्रभुने जोइने कहेवा
लाग्या के “हे प्रभो ! तमे अमारे माटे नीति प्रगट करो. कारण के,
जे राजा होय ठे ते नीतिने प्रगट करे ठे.” प्रभुए कह्युं. “हे युगलिको ! ते
वातनी तमे नाजिकुलकर नुपति पासे जइने याचना करो”. ते उपरथी सर्वे
युगलियांन नाजिराजानी सज्जामां आवीने ते प्रमाणे याचना करवा लाग्या.
नाजिराजाए कह्युं. “तमारो राजा रुषन्न थानु.” पढी सर्वे युगलियांन प्रभु
पासे आवीने कहेवा लाग्या के, “नाजिराजाए अमारा पति आपने ठराव्या
ठे; माटे तमने नंचा स्थान उपर बेसारी अमे जलबसे अग्निषेक करीए. का
रण जे राजा होय ठे तेनाथीज नीति प्रकाश कराय ठे.”

पढी ते सर्वे युगलियांन जिनेश्वर प्रभुने धुलना ढगला उपर बेसारीने
अग्निषेकने माटे जल लेवा गया. एवामां इडे आवीने प्रभुने बहु आनुषणोथी
सुशोभीत करीने एक सुंदर आसन उपर बेसाव्या. पढी युगलियांन जल लइने
आव्या अने प्रभुने घरेणां विगेरेथी सुशोभीत थयेला जोइने तेमणे अत्यंत
हर्षथी प्रभुना वे चरणने विषे आणेला जलथी तेमणे अग्निषेक करयो. पढी

ઈંદે “ આ યુગલિયાનું વિનીત છે. ” એમ કહીને બાર યોજન લાંબી અને નવ યોજન પહોલી વિનીતા નામની નગરી બનાવી આપી. પછી પ્રજુએ બ્રાહ્મીને જમણે હાથે અઠાર જાતની લીપી શીખવી અને સુંદરીને માવા હાથથી ગણિત શાસ્ત્ર શીખવ્યું. વલી નરતને રૂપના કાર્ય અને બાહુબલિને મનુષ્ય વિગેરના લક્ષણ તથા તેમનાં માન, ઉન્માન અને પ્રમાણ એ ત્રણ જાતના જ્ઞેદ તથા તેમનાં લક્ષણ શીખવ્યાં. અશ્વાદિ ચાર પગવાલા પશુનનાં લક્ષણને નિરૂપણ કરી, ચારવર્ણની સ્થાપના કરી અને સર્વ કલાનું પ્રદર્શિત કરીને પ્રજુએ પોતાના નરતાદિ સો પુત્રને જૂદા જૂદા દેશને વિષે રાજાનું બનાવ્યા અને પોતે ચાર હજાર રાજાનું સહિત ચૈત્ર માસની અંવારી આઠમને દિવસે ઉત્તરાશાઢા નક્ષત્રના યોગમાં ઠઠજ્ઞકત સહિત સિદ્ધાર્થ નામના ઉદ્યાનમાં આવી સંયમ ગ્રહણ કર્યો. તે વખતે સાથે રહેલા ચાર હજાર રાજાનું પણ ચારિત્ર લીધું; પરંતુ તેનું જ્ઞિહા નહિ પામવાથી વનને વિષે તાપસો થયા. કહ્યું અને મહાકહ્યું પણ તાપસવર્ણું પામ્યા. તે વખતે તેના પુત્રો દેશાંતરથી પિતાની સેવા કરવાને માટે ત્યાં આવ્યા એટલે કહ્યું અને મહાકહ્યું તે પોતાના પુત્ર નમિ વિનમિને કહ્યું કે, “ હે પુત્રો ! તમે ઘરે જાનું અથવા તો કલ્પવૃક્ષ સમાન જિનેશ્વર પ્રજુની સેવા કરો. ” પછી રાજ્યની ઇચ્છાથી જિનેશ્વર પ્રજુની સેવા કરતા એવા તે વન્નેને (નમિ વિનમિને) ધરણેંદે સર્વ વિદ્યા આપીને વૈતાલ પર્વતની ઉત્તરશ્રેણિ તથા દક્ષિણશ્રેણિના અધિપતિ બનાવ્યા.

હવે જ્ઞિહા નહિ મલવાને લીધે એક વર્ષ પર્યંત નિરાહાર અને જ્ઞિહુકોના મધ્યે મુખ્ય એવા પ્રજુ વિહાર કરતા કરતા જ્ઞિહાને અર્થે હસ્તિનાપુર પ્રત્યે આવ્યા. તે વખતે ત્યાં બાહુબલિનો પુત્ર સોમયજ્ઞા સ્વર્ગમાં ઇંદ્રની પેઠે રાજ્ય કરતો હતો. તેને શ્રેયાંસકુમાર નામે પુત્ર હતો. એકદા તે શ્રેયાંસે એવું સ્વપ્ન દીધું કે, “ જાણે મેં સ્યામવર્ણ થઈ ગયેલા મેરુપર્વતને અમૃતથી ધોઈને અતિ ઉજ્જ્વલ કર્યો. ” તે વખતે ત્યાંના શેઠને એવું સ્વપ્ન આવ્યું કે, “ જાણે સૂર્યશ્રકી પૃથ્વી ઉપર પડેલાં કિરણો શ્રેયાંસકુમારે લઈને પાઠા ત્યાંજ (સૂર્યના પ્રતિબિંબને વિષે) સ્થાપન કર્યાં. ” વલી સોમયજ્ઞાને પણ તેજ રાત્રીને વિષે એવું સ્વપ્ન આવ્યું કે, “ જાણે યુદ્ધ કરતો એવો કોઈ સુન્નટ શ્રેયાંસકુમારની સહાયથી વિજયલક્ષ્મી પામ્યો. ” સવારે તે ત્રણજણા સત્તામાં જોગ થયા અને “ શ્રે-

यांसकुमारनो उदय अशे.” एम परस्पर विचार करी पोतपोताने स्थानके गया. पढी जेटलामां श्रेयांसकुमारे पोताना घरने विषे ज्ञीक्षाना अर्थी एवा प्रज्जुने प्रवेश करता जोया तेटलामां शुज्ज हृदयवाला तेने जातिस्मरण ज्ञान उत्पन्न अवाथी तेणे जाण्युं के, “ हुं पूर्व जन्मने विषे वज्रसेन जिनेश्वरना वज्रनाज्ज पुत्रनो चक्री नामे सारथी हतो. ते वखते में वज्रसेन केवलीना मुखथी एवं सांज्जळ्युं हतुं के, “ आ वज्रनाज्जकुमार ज्जरतक्षेत्रने विषे तीर्थकर अशे. ” आ प्रकारना पूर्वज्जवने जाणी उत्पन्न अयो ठे रोमांच जेने एवा सोमप्रज्ज राजाना पुत्र श्रेयांसकुमारे पोताने जेटमां आवेला शेरमीनारसना घम्मा उघामी प्रज्जुपासे जइने कह्युं के, “ हे प्रज्जो ! प्रासुक एवा आ इहुरसने ग्रहण करो. ” पढी प्रज्जुए एकवर्षे ते निर्दोष आहार ग्रहण कर्यो. ते वखते “अहोदान ! अहोदान!!” एवो शब्द करता एवा देवतान् ए श्रेयांसकुमारना आंगणाने विषे सुवर्ण अने रत्ननी वृष्टी करी. ते उपर कवी घटना करेठे के, जेणे रुषज्ज प्रज्जुने ज्ञाववमे निर्मल दान आपवाथो पोतानुं घर बहु धनथी पूर्ण कर्युं, पोतानां देदीप्यमान यशाना समूहथी त्रण ज्जुवन पूर्ण कर्युं, आत्मा पुण्यना ज्ञारथी पूर्ण कर्यो अने लोकने विषे आ सत्पात्रदान प्रवर्ताव्युं. ते श्रेयांसनाम जगतने विषे कोने कोन वखाणवा योग्य नथी अतुं? अर्थात् श्रेयांस एज नाम वखाणवा योग्य ठे.

पढी राजा विगेरे सर्व लोक, महात्मा श्रेयांसकुमारना घर प्रत्ये जइने तेनां वखाण करवा लाग्या. ते वखते श्रेयांसकुमारे तेननी आगल पात्रदान-नी प्रशंसा करी के, जेथी त्यार पढी लोकने विषे पात्रदान प्रवर्त्युं. “ तमे ए शीरीते जाण्युं?” एम लोकोना पूठवा उपरथी सोमयशाना पुत्रे कह्युं के, “ प्रज्जुने देखवाथी मने जातिस्मरण ज्ञान उत्पन्न अयुं ठे; तेथो में जाण्युं. ” वली तेणे कह्युं के, “म्हारे पूर्वना ज्जवथी प्रज्जुनी साथे संबंध चाळ्यो आवे ठे; माटे प्रज्जुना दर्शनथीज मने जातिस्मरण ज्ञान उत्पन्न अयुं ठे. ” आ प्रकारे श्रेयांसकुमारना अने प्रज्जुना परस्पर पूर्वज्जवना संबंधने सांज्जली आश्चर्य पा-मेला लोक पोत पोताने स्थानके गया. पढी जे स्थानके प्रज्जु उज्जा हता त्यां श्रेयांसकुमारे रत्ननुं एक पीठ कराव्युं, ते प्रज्जुना प्रज्ञावथी सूर्यना मंमल स-मान शोज्जवा लाग्युं.

हवे जगवान् पृथ्वी उपर विहार करता करता तक्षशिलापुरी प्रत्ये ग-

યા એટલે સેવકોએ હર્ષથી પ્રત્નું આગમન બાહુબલિને નિવેદન કર્યું. બાહુબ-
લિએ પણ તેને પ્રીતિદાન આપીને કહ્યું કે, “ હું પ્રજાતે ઉત્સવ સહિત પ્રત્નું
દર્શન કરીશ. ” પરંતુ પ્રજાતે પ્રતિબંધથી રહિત એવા પ્રત્નુ તો બીજે સ્થાનકે
વિહાર કરી ગયા. કારણ કે, અરિહંતોને પ્રેમનું બંધન હતું નથી. હવે પ્રજાતે
પ્રત્નને નહિં દેખવાથી શોક કરતા એવા બાહુબલિએ જગવાનના કાયોત્સર્ગ
સ્થાને સૂર્યમંદલ સમાન દેદિપ્યમાન પાંચ યોજન પ્રમાણ ઝંચું, ધ્વજાથી સુ-
શોભિત દંડવાલું અને યોજન પ્રમાણ વિસ્તારવાલું પ્રત્નની બે પાડકાયુક્ત ર-
ત્ન સમાન સ્તૂપ કરાવ્યું. પછી ઘડ્યસ્થાવસ્થામાં રહેલા જગવાન જોણગાઢ, વ-
ડલાચ્ચ અને વહલી વિગેરે દેશોમાં વિહાર કરતાં કરતાં પુરિમતાલ નગરના
શકટોદ્યાનમાં આવ્યા. ત્યાં અઠ્ઠમનો તપ કરીને વરુની નીચે બેઠેલા પ્રત્નને પાગ-
ણ માસની અંધારી અગીયારસને દિવસે ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રમાં સવારે કેવલજ્ઞાન
પ્રાપ્ત થયું. તેજ વચ્ચે જરત રાજાની આયુધશાલામાં પણ ચક્રરત્ન ઉત્પન્ન થ-
યું. પછી પ્રત્નને કેવલજ્ઞાનની ઉત્પત્તિની તથા આયુધશાલામાં ચક્રરત્નની ઉ-
ત્પત્તિની વધામણી આપનારા વન્ને સેવકોએ એક કાલેજ જરત રાજાને વધા-
મણી આપી. પછી “ આ વન્નેના મધ્યે પ્રથમ પૂજા કોની કરું ? ” એમ ક્ષણ
માત્ર વિચાર કરીને ઉત્પન્ન થયો છે વિવેક જેને એવો જરત રાજા વિચાર ક-
રવા લાગ્યો. “ પિતાનું પૂજન કરે છે તે ચક્રરત્નનું પણ નિશ્ચય પૂજન કરેલું
ગણાય. કારણ ચક્રરત્ન આ લોકમાં સુખ આપનારું છે અને પ્રત્નુ તો પરલોકને
વિશે પણ સુખ આપનારું છે; માટે પિતાજ પ્રથમ પૂજન કરવા યોગ્ય છે, પણ ચક્ર
નથી. ” એવો વિચાર કરીને તેણે પોતાની પિતામહી (વાપની મા) મરુદેવા માતાને
કહ્યું. “ હે માતા ! ઝટ ચાલો, હું આપને ત્રણ લોકના પતિ રૂપ આપના પુ-
ત્રની સમૃદ્ધિ વતાવું. ” જરતનાં આવાં વચન સાંજલી મરુદેવા માતાએ હર્ષપા-
મી જરતને કહ્યું. “ તું મને મ્હારા પુત્ર રૂપ પ્રત્નું દર્શન કરાવ્ય. ” માતાએ
આ પ્રમાણે કહ્યું એટલે જરત રાજા તેમને હાથી ઉપર બેસારીને જિનેશ્વર પ્ર-
ત્નને વંદના કરવા ચાલ્યો. પછી દેવતાનના વૈમાનના સમૂહથી ચારે તરફ
વ્યાપ્ત થઈ રહેલા આકાશને જોઈને જરત રાજાએ મરુદેવા માતાને કહ્યું. “ હે
અંબ ! ત્રણ જગત્ને આશ્ચર્યકારી આપના પુત્રની આ સમૃદ્ધિ જૂઠું કે, જેમના
આગલ આ મ્હારી સર્વ સમૃદ્ધિ અલ્પમાત્ર દેખાય છે. ” આ પ્રકારની પુત્રની સં-

पत्तिने अने पुत्रने वारंवार स्मरण करता एवा मरुदेवा माता ते वखते उत्कृष्ट आनंद पाम्या अने हर्षना आंसुने लीधे बाह्य (उपरनां) अने अर्च्यंतर (अंदरनां) नेत्रनां पमलनो नाश अवाथी माता मरुदेवा पोताना पुत्रनी बाह्य अने अर्च्यंतर लक्ष्मी जोइने तत्काल परम पदने पाम्या. अर्थात् मोक्ष पाम्या.

पढी ज़रतराजाए माता मरुदेवाना देहने अग्निसंस्कार करी समवसरणमां जइने प्रभुनो केवल महोत्सव कर्यो. ते वखते प्रभुए पापने नाश करनारी धर्मदेशना आपी के, जेने सांजलीने केटलाक वैराग्यवंत अया. पढी ज़रतना पांचसैं पुत्रोए अने सातसैं पौत्रोए (पुत्रना पुत्रोए) श्री जिनेश्वर प्रभु पासे दीक्षा लीधी. ऋषजसेन विगेरे चोराशी गणधरो अया. ब्राह्मी आदि साध्वीन अने श्रेयांसकुमार विगेरे श्रावको अया. सुंदरी पण दीक्षा ग्रहण करवाने तैयार अइ हतो, परंतु “ आ म्हारुं स्त्रीरत्न अवानुं ठे.” एम धारीने ज़रतराजाए तेने दीक्षा लेवानी ना कहेवाथी ते श्राविका अइ. आ प्रमाणे प्रभुना चार प्रकारना संघनी स्थापना अइ. ते वखते कछ अने महाकछे पोतानुं तापसपणुं त्याग करीने प्रव्रज्या आदरी. पढी प्रभुने नमस्कार करी घरप्रत्ये आवेला ज़रतराजाए चक्ररत्ननी पूजा करी अवाइ महोत्सव कर्यो. तयारबाद साठ हजार वर्ष पर्यंत पराक्रमथी ज़रतक्षेत्रने साधी नवनिधि अने चौदरत्नने ग्रहण करी पञ्चिस हजार यक्ष अने बत्रीश हजार राजाए परवरेलो ते ज़रतराजा पोतानी विनिता नगरी प्रत्ये आव्यो. पढी तेणे बार वर्ष पर्यंत चक्रवर्तीनो अग्निषेक कराव्यो.

एक दिवस ज़रतराजाए दुर्वल अंगवाली सुंदरीने जोइने रसोइआने कह्युं के, “ अरे! शुं म्हारा घरने विषे एटलुं पण सारुं ज़ोजन नथी के, आ सुंदरी दुर्वल अंगवाली देखाय ठे? ” रसोइयाए कह्युं. “ हे राजन्! आप दिग्विजय करवा गया ते दिवसथी आरंजनीने आ सुंदरी निरंतर आंवलिनो तप करे ठे.” पढी तेने विषे मंदरागवाला ज़रतराजाए सुंदरीने कह्युं. “ तुं मरजी प्रमाणे ज़ोग ज़ोगव्य अथवा तत्काल प्रव्रज्या ग्रहण कर.” ते उपरथी वैराग्यवंत थयेली सुंदरीए जिनेश्वरप्रभु पासे संसारनो नाश करनारी दीक्षा लीधी.

पढी महा पराक्रमवंत एवा ज़रतराजाए पोताना अठाणुं ज्ञाइन पासे दूतो मोकळ्या; तेथी तेनुं त्यां जइ तेमने कहेवा लाग्या के, “ तमे ज़रत चक्रवर्तीनी सेवा करो.” ते उपरथी ते सौए कह्युं के, “ हे जमो! ज़रतने अने

अमने राज्य तो पिताए आप्युं ठे, तो अमे तेनी सेवा केम करीए? अमे पितानी आझा लेइने तेनी साथे युद्ध करीशुं.” एम कहीने तेनु सर्वे अष्टापद पर्वत उपर प्रभुनी पासे गया. त्यां प्रभुए तेनुनी आगल एक अंगारा करनारनुं दृष्टांत कह्युं के,

“कोइ एक अंगारानो करनार पाणी लइने अंगारा करवा माटे वनमां गयो. त्यां अंगारा करतां करतां पाणी खूटयुं; माथे सूर्यनो तप पमतो हतो अने प-
रुखे अग्नि सलगतो हतो तेशी बलवमे काष्ठने कापता एवा ते अंगारा करना-
रने घणी तरश लागवाथी मूर्छा आवी एटले पासे रहेला बीजा सज्जन पुरुषो
तुरत तेने घेर लइ गया. पठी मूर्छामां ने मूर्छामां पेलाए नदी, कूवा, धरा अ-
ने समुद्रो दीठा ते तेणे पीधां; परंतु तेनी तरश निवृत्त पामी नहीं. पठी तेणे
एक घासनो पूखो लइ तेने सलगवावीने एक जीर्णवमनी पोलाणमां मूकयो.
पठी तेमांथी निकलतां एवा पाणीनां टींषाने ते जीववमे चाटवा लाग्यो. (ज-
गवान् पोताना पुत्रोने कहे ठे के,) हे वत्सो ! तमे पण ए अंगारा करनारनी
पेठे देवताना जोगथी तृप्ति पाम्या नथी तो पठी हवणां ए राज्यथी शी तृप्ति
पामवानां ठो ? ” आ प्रमाणे कहीने पठी प्रभुए पापने नाश करनारुं दश वै-
कालिकनुं अध्ययन तेमने कही संज्ञलाव्युं. ते सांज्ञलीने वैराग्यवंत थयेला ते
सर्वे पुत्रोए तेज वखते प्रभु पासे दीक्षा लीधी. पठी तेनुना पुत्रो हर्षथी ज़रत
राजानी आझाने अंगीकार करी उत्तम सुखकारी पोत पोताना राज्यो
करवा लाग्या.

पठी ज़रत राजाए एक डुतने शीखामण आधीने बाहुबलि पासे मो-
कल्यो. दूत त्यां जइने सुनंदाणा पुत्र बाहुबलिने मधुर वचनथी कहेवा लाग्यो
के, “ हे राजन् ज़रतराजाने ठखंमना राजानुं हर्षथी सेवे ठे तो तमे महाव-
लवंत अने चक्रवर्ती एवा ए ज़रतराजानी सेवा शा माटे करता नथी ? ” बाहु-
बलिए कह्युं. “ मने पिताएज राज्य बहेंची आप्युं ठे, तो पठी हुं शा माटे ज-
रतनी वृथा सेवा करुं? शुं मने ए सेवा करवाथी वधारे करी आपे तेवो ठे? के
शुं ते म्हाारा व्याधीनुंने नाश करी शके तेवो ठे?, शुं आवती एवी वृद्धावस्थाने
रोकी राखे तेवो ठे? अथवा शुं प्राप्त थयेला मरणने निवारण करी शके तेवो
ठे? आ उपर कहेलाने निवृत्त करवाने इंड पण समर्थ नथी. म्हाारे अने एने
मनुष्यपणुं समान ठे तो पठी हुं लघुपणाने आपनारी तेनी सेवा शा माटे

કરું ? ” આ પ્રમાણે કહીને બાહુબલિએ દૂતને પોતાના નગરમાંથી કાઢી મૂક્યો. પછી દૂતે જઈને બાહુબલિનું કહેલું સર્વ ઝરતરાજાને કહ્યું.

પછી મહા પરાક્રમવાલા તે બન્ને જણાનું સૈન્ય સહિત ડુર્જય મૃગેન્દ્રની પેઠે પોતપોતાને સીમાએ એકઠા થયા. ત્યાં અકાલે મનુષ્યનો ક્ષયકારી યુદ્ધ કરતા એવા તે બન્ને જણાને જોઈને દેવતાનું શાંત કરીને આ પ્રમાણે કહ્યું. “ તમે અમારા કહેવા પ્રમાણે પાંચ પ્રકારનું યુદ્ધ કરો. ” બન્ને રાજાનું કહ્યું. “ હે દેવતાનું ! કયું કયું યુદ્ધ કરીએ, તે કહો ? ” દેવતાનું કહ્યું. “ પ્રથમ દૃષ્ટિયુદ્ધ કરો. ” પછી દેવતાનાં કહેવા પ્રમાણે દૃષ્ટિયુદ્ધ કરતા એવા તે બન્ને જણામાં બાહુબલિનો વિજય થયો. પછી દેવતાની આજ્ઞાથી પરસ્પર વાક્યયુદ્ધ અને વાહુયુદ્ધ કરવામાં પણ બાહુબલિજ વિજયી નિવર્યો. ઢેવટ દેવતાનું બતાવેલા દંડ અને સુષ્ટિયુદ્ધમાં પણ બાહુબલિનો જય અને ઝરતનો પરાજય થયો. આ પ્રકારનો સર્વ યુદ્ધમાં બાહુબલિનો વિજય જોઈ ઝરતરાજા મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો. “ અહો ! સર્વ પ્રકારના યુદ્ધમાં વિજય પામનારા આ બાહુબલિનેજ હું ચક્રવર્તી માનું કે શું ? ” આમ ધારી તેણે ચક્રનું સ્મરણ કર્યું એટલે વૈરીનો નાશ કરનારું ચક્ર તત્કાલ તેના હાથને વિષે પ્રાપ્ત થયું.

પછી ઝરતે બાહુબલિ સામું ચક્ર મૂક્યું; પરંતુ તે તો તેને નહિં મારતાં પ્રદક્ષિણા કરીને પાલું ઝરતના હાથને વિષે પ્રાપ્ત થયું. પછી અત્યંત ક્રોધ પામેલો બાહુબલિ મુઠી નપાતી ઝરતને મારવા માટે દોર્યો; પરંતુ રસ્તામાં વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત થવાને લીધે તે પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ અરે ! ચક્રવર્તી રાજ્યને ધીક્કાર હો કે, જેના માટે લોન્નથી આકુલ વ્યાકુલ થયેલા જાણ્યો પોતાના જાણ્યોને મારવા માટે દોરે છે. ” એમ કહીને દેવતાએ આપેલા સાધુ વેશને ધારણ કરી પ્રવ્રજિત થયેલો અને કૃતાર્થ એવો તે બાહુબલિ કોયોત્સર્ગે ઝૂનો રહ્યો તે એવો અન્નિગ્રહ લઈને કે, “ કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા વિનાનો હું કેવલજ્ઞાની એવા મ્હારા ન્હાના જાણ્યોને શી રીતે મલું ? માટે હું ત્યાં સુધી અહિંજ રહીશ કે, જ્યાં સુધી મને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય. ” આ પ્રમાણે ત્યાંજ કાયોત્સર્ગે ઝૂના રહેલા તેને એક વર્ષ પૂર્ણ થયું એટલે પ્રજ્ઞુએ તેને પ્રતિબોધ પમારવાને માટે પોતાની બ્રાહ્મી અને સુંદરી બન્ને પુત્રીનું મોકલી. પછી બાહુબલિ પાસે આવીને તે બન્ને જણીનું તેને કહ્યું. “ હે બંધો ! હાથી ઉપર રહેલાને કેવ-

વલજ્ઞાન નુત્પન્ન થતું નથી. ” આવાં લ્હેનોનાં વચન સાંજલી વાહુવલિ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ અહો ! માન એજ મદોન્મત ગજરાજ દેખાય છે. જગતપૂજ્ય એવા પોતાના જ્ઞાણ્યોને વંદન કરવામાં મ્હારી શી હાની થવાની છે ? માટે ચાલ, હવે હું ન્હાના જ્ઞાણ્યોને તથા જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુને વંદન કરવાને જાઉં. ” આમ ધારી જેવો તે પગ ઉપામી આગલ ચાલવા જાય છે એટલામાં તેને કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું, તેથી તે જિનેશ્વરની પાસે જઈ કેવલીનની પર્ષદામાં બેઠો.

ઝરતરાજા પણ વાહુવલિના પદે તેના પુત્ર સોમપ્રજ્ઞને સ્થાપી પોતે વિનિતા નગરીમાં જઈ અનર્ગલ ઝોગોને ઝોગવવા લાગ્યો. ઝરતનો પુત્ર મરિચિ કે, જે પ્રજ્ઞુની સાથે દીક્ષા ગ્રહણ કરીને પૂર્ણ એકાદશાંગીનો ધારક અર્ધ વિહાર કરતો હતો; તે ઝનાલાની રુતુમાં તાપના પરિસહને સહન કરવા સમર્થ થયો નહિં, તેથી મૂઢ મનવાલા તેણે પરિવ્રાજકનું શાસન પ્રવર્તાવ્યું. અર્થાત્ તે તાપસ થયો.

કોઈ વચ્ચે શ્રી રૂષ્ઙ્ઙસ્વામી વિહાર કરતા કરતા અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર સમવસસ્થા. તે વચ્ચે ઝરતરાજા વિચાર કરવા લાગ્યો કે “ મ્હારા રાજ્યને વિષે સુખી અથવા દુઃખી કોણ છે ? મ્હારા નવાણું જ્ઞાણ્યોએ, બે બેન્હોએ, પાંચસેં પુત્રોએ અને વીજા પુત્રના પુત્રોએ આ પ્રમાણે સર્વ સંબંધીએ પ્રજ્ઞુ પાસે દીક્ષા લીધી છે. ” આ પ્રમાણે વિચાર કરીને વલી તે ચિંતવવા લાગ્યો કે, “ હિત વાદિલું ઝોગવેલા આ રાજ્યવચ્ચે કરીને શું ? નિમંત્રણ કર્યા ઠતાં પણ તેનું પ્રજ્ઞુ વિગેરે મ્હારા સંબંધિનું તો તે રાજ્યને ઇચ્છતા પણ નથી, માટે હવે હું તેનું ઉત્તમ અન્નાદિકથી જ્ઞક્તિ કરું. ” આમ ધારી ઝરતરાજાએ પાંચસે ગામ્નાથી ચેંચીલવાય એટલા વિવિધ પ્રકારના આહારને લાવી પ્રજ્ઞુને નિમંત્રણ કર્યું. તે વચ્ચે પ્રજ્ઞુએ કહ્યું કે, “ હે ઝરત ! આધાકર્માદિ દોષયુક્ત આ અન્ન સાધુનું કલ્પે નહીં; તેમાં પણ પ્રાસુક એવોય પણ રાજપિંડ તો નજ કલ્પે. ” આ પ્રમાણે પ્રજ્ઞુએ ના કહ્યાથી ઝરત જેટલામાં અત્યંત ખેદ પામે છે તેટલામાં ઈંદ્રે આવીને પ્રજ્ઞુને અવગ્રહ પૂછ્યા; તેથી પ્રજ્ઞુએ તેને ઈંદ્રસંબંધી, ચક્રવર્તીસંબંધી, રાજાસંબંધી, રાયાત્ર સંબંધી અને સાધ્વીસંબંધી આવા પાંચ પ્રકારના અવગ્રહનું સ્વરૂપ કહ્યું. તેમાં ઈંદ્ર પોતાનો અવગ્રહ સાધુને માને છે. પઠી ઝરતે પણ પોતાનો અવગ્રહ જાણી અને ઈંદ્રને પૂછીને પોતે આણેલો આહાર આવકોને આપી દીધો. પઠી તેણે ઈંદ્રને તેનું (ઈંદ્રનું) ચરું સ્વરૂપ દેખાવવાનું કહ્યું એટલે ઈંદ્ર ઝરતરાજાની આજ્ઞા નિ-

फल न थाय एटला हेतुथी पोताना खरा स्वरूपनी एक आंगली तेने बतावी, जेथी जरते अठाइ महोत्सव करयो. अने ते “इंइ महोत्सव” एवा नामथी प्रसिद्ध थयो. पढी जरतराजाए श्रावकोने कह्युं के, “तमारे आरंज मूकी दइने निरंतर म्हारे घेर जोजन करवुं अने सवारमां एम कहेवुं के, “तमे जीताएला ठो, जय वर्ते ठे; माटे (आत्मगुणने) न हणो न हणो.” जरतराजानां आवां वचन सांजली सर्वे श्रावको एज प्रमाणे करवा लाग्या.

कोइ एक दिवस ते श्रावकोनां एवां वचन सांजली जरतराजा विचार करवा लाग्यो के “हुं कषायोथी जीताएलोहुं अने आ संसारने विषे जय वर्ते ठे.”

एक दिवस रसोइआए आवीने जरतराजाने विनंती करीने कह्युं के, “हे स्वामिन् ! आलस्यवाला घणा माणसो अहिं निरंतर जोजन करवा आवे ठे. तो पढी अमो एटली बधी रसोइ शी रीते करी शकीए.” रसोइआनां आवां वचन सांजली जरत राजा जोजन करवा आवेला श्रावकोने आ प्रमाणे पूछवा लाग्यो. “तमे हुं हुं जाणो ठो ?” केटलाके कह्युं. “हे नरेश्वर ! अमे पांच अणुव्रत जाणीए गीए.” एज प्रमाणे केटलाके त्रण गुणव्रत अने केटलाके चार शिक्षाव्रत जाणवानुं कह्युं. ए उपरथी जरतराजाए तेउनी नुलखाएने माटे तेमनी गतिने विषे पांच, त्रण अने चार एम अनुक्रमे काकिणीरत्नवस्त्रे रेखाळ करी. बाकीना के जेउ कांइ नहोता जाणता तेउने तेणे बहार काढी मूक्या. आ प्रमाणे जरतराजा ठ ठ महिने परीक्षा करवा लाग्या. अनुक्रमे काकिणी रत्नना चिह्ने स्थानके जनोइ थइ. जरत चक्रवर्तीना वंशने विषे पण आदित्ययशादि राजाउंए सोनानी, रुपानी अने सूतर विगेरेनी जनोइ धारण करवा मांकी. आ धर्म दीर्घकाल सुधी अर्थात् शीतलनाथ तीर्थंकर थया त्यां सुधी प्रवर्त्यो. तयार पढी काकिणी रत्नना चिह्ने धारण करनारा श्रावको मिश्रयात्वपणाने पामीने ब्राह्मणो थया के, जेउ मिश्रयात्वना उपदेशथी लोकने विषे गुरुउं थइ पक्या. पढी सर्व लोको पण तेमने दान आपवा लाग्या. श्री जरत राजाए श्रावकोना दितने माटे जिनेश्वरना स्तोत्र रूप श्रावक धर्मनुं निरूपण करनारा वेदो वनाय्या; परंतु ते कालयोगे सुलसादिकथी अनार्यपणुं पाम्या अने ते अवमरे तो सर्व प्रकारे माधुल्लो विवेद थयो.

एक दिवस जरतराजाए प्रभुने पूछ्युं. “हे प्रजो ! आ सज्जामां कोइ एवो

પુરુષ ઠે કે, જે આપની પેઠં ધર્મતીર્થ પ્રવર્તીવે.” પ્રજ્ઞુએ કહ્યું. “ત્હારો પુત્ર મરીચિ ઠેલ્હો (ચોવીસમો) વીર નામે તીર્થંકર થશે; પરંતુ પહેલાં તો તે વાસુદેવ, મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે મૂકા નગરીમાં ચક્રવર્તી અને ઠેવટ ઝરતક્ષેત્રમાં તીર્થંકર થશે.” પ્રજ્ઞુનાં આવાં વચન સાંજલી ઝરતરાજા ઝગવાનને નમસ્કાર કરીને પઠી મરીચિને વંદન કરવા ગયો. ત્યાં જઈ તેને ત્રણ પ્રદક્ષિણા તથા નમસ્કાર કરીને કહ્યું. “આપ પ્રથમ વાસુદેવ, પઠી મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે મૂકાનગરીમાં ચક્રવર્તી થવાના ઠો એ હેતુથી નહિ તેમજ આ કુલિંગ ધારણ કર્યું ઠે એથી પણ નહીં; પરંતુ ઠેવટ આ ઝરતક્ષેત્રને વિષે ઠેલ્હા વીરનામે તીર્થંકર થવાના ઠો એ હેતુથીજ હું આપને ઝક્તિપૂર્વક વંદના કરું હું.”

આ પ્રમાણે કંહીને ઝરતરાજા ગયા પઠી તેમના વચનથી હર્ષ પામેલો મરીચિ ત્રણવાર પોતાના હાથથી યજ્ઞાને મારી કહેવા લાગ્યો કે, “અહો ! મ્હારી પદવી, સ્થાન અને કુલ જગત્માં સર્વોત્તમ ઠે.” આવી રીતે કહેતા એવા તેણે કુલમદથી નીચ ગોત્રકર્મ ઉપાર્જન કર્યું. અહો ! સુખને નાશ કરનારી પ્રાણીનું ની મદપ્રાપ્તિને ધિક્કાર થાનું ધિક્કાર થાનું. !! પ્રજ્ઞુનું કુમાર અવસ્થામાં વિશલાખ પૂર્વ, ઝૂપતિપણામાં ત્રેસઠલાખ પૂર્વ, ઠઢ્ઢસ્થાવસ્થામાં એકહજાર વર્ષ અને વાકીનું કેવલીપણામાં એમ કુલ ચોરાશીલાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. હવે પ્રજ્ઞુના સાધુ સાધ્વી વિગેરે પરિવારનું પ્રમાણ કહે ઠે.

ગણને ધારણ કરનારા ચોરાશી ગણધરો, ચોરાશીહજાર પુંઠરીકાદિક સાધુનું, ત્રણલાખ બ્રાહ્મી વિગેરે સાધ્વીનું, ત્રણલાખ અને પંચાણુંહજાર શ્રાવકો, પાંચલાખ અને ચોપનહજાર સુજ્ઞાદિક યશવંતી શ્રાવિકાનું, ચારહજાર ચારસેં ને સત્તાવન ગુણવંત ચૌદ પૂર્વધારીનું, નવ હજાર અવધિજ્ઞાનીનું, વીશહજાર કેવલીનું, વીશહજાર અને ઠસેં વૈક્રિયલબ્ધિવાલાનું, વારહજાર અને સાતસેં મનઃપર્યવ જ્ઞાનવાલા, વારહજાર ઠસેં અને પચાસ વાદીસાધુનું તથા વાવીશહજાર અને નવસેં અનુત્તર વિમાનવાસી મહાત્માનું, આ પ્રમાણે પ્રજ્ઞુનો પરિવાર હતો.

હવે ત્રીજા આરાના ત્રણ વર્ષ અને સામા આઠ માસ વાકી રહ્યે ઠતે માઘ માસની અંધારી તેરસને દિવસે અન્નિચી નક્ષત્રનો ચંદ્ર ઠતે પ્રજ્ઞાત સમયે ચૌદ ઝક્તે (ઠ ઉપવાસે) પર્યંકાસને (પલાંદીવાલી) ઘેઠેલા પ્રજ્ઞુ પોતાના ન-

વાણું પુત્ર, આઠસેં પૌત્ર (પુત્રના પુત્ર) અને દશ હજાર સાધુન સહિત મોક્ષ પામ્યા. પ્રજુના નિર્વાણ કલ્યાણને સાંનલી અત્યંત શોકાકુલ થયેલો ઝરત રાજા પગે ચાલતો અષ્ટાપદ પર્વત પ્રત્યે આવ્યો. ઇંડો પણ પ્રજુના નિર્વાણ સમયને જાણી તેમનો મહોત્સવ કરવા માટે પોત પોતાના પરિવાર સહિત ત્યાં આવ્યા. પઠી પ્રજુની ગોલ આકારવાલી, શ્વવાકુસાધુનની ત્રણ ચૂણાવાલી અને બાકીના મહાત્માનની ચાર ચૂણાવાલી એમ અનુક્રમે પૂર્વાદિ દિશાથી જૂદી જૂદી ચિતાન રચી. પઠી પૂર્વાદિ દિશામાંથી અગ્નિકુમાર દેવતાનું પોતાના મુખથી અગ્નિ પ્રગટ કર્યો. આ પ્રમાણે અગ્નિ સંસ્કાર કરીને પઠી ઇંડે પ્રજુની જમણી ઢાઢ ગૃહણ કરી. ઇશાનેંડે માલી ઢાઢ લીધી તથા બીજા ચમરેંડાદિ સર્વે દેવતાનું ઝસ્મ લીધી. દેવતાનું આ પ્રમાણે પ્રજુનો નિર્વાણ ઉત્સવ કરીને પોત પોતાને સ્થાનકે ગયા.

ઝરત રાજાએ પ્રજુની અગ્નિસંસ્કારની ઝૂમી ઉપર એક યોજન વિસ્તાર વાલું અને ઠ ગાન ઝંચું બેઠેલા સિંહને આકારે પ્રાસાદ કરાવ્યું. તેમાં પોત પોતાનાં શરીરના પ્રમાણવાલી ચોવિશ જિનેશ્વરોની પ્રતિમાનું સ્થાપન કર્યું. વલી તેણે પોતાના નવાણું ઝાણ્યોની પ્રતિમા કરાવી જૂઢા જૂઢા સ્તૂપોમાં પધરાવી. આ પ્રમાણે તેણે એક શ્રી જિનેશ્વરનું તથા નવાણું પોતાના ઝાણના સ્તૂપો કરાવ્યાં અને તેનું રક્ષણ કરવા માટે લોહયંત્રમય દ્વારપાલો બનાવ્યા. પઠી દંઝરત્નથી અષ્ટાપદ મહા પર્વતને ટાંકીને તીર્થ રક્ષાને માટે ફક્ત આઠ પગથીયાં બનાવ્યાં. વલી શ્લેઘાદિના ઝયથી તીર્થ રક્ષાને માટે સગર રાજાના જન્દુ વિગેરે પુત્રોએ દંઝરત્નવમે તેજ તીર્થને વિષે ગંગા ઉતારી. પઠી તે જિનેશ્વરનાં મંદિરને વિષે પ્રજુની પૂજા કરતા એવા ઝરત રાજાએ પાંચ લાખ પૂર્વ નિવૃત્ત કર્યા.

એક દિવસ ઝરત રાજા અરિસા ઝુવનમાં ઝઝા હતા, ત્યાં તેમના હાથની આંગલીમાંથી વીંટી પડી ગઈ. તે ઉપરથી તેમણે પોતાના સર્વ અલંકારો ઉતારી નાંખ્યા. પઠી સંવેગથી શુઝ ધ્યાન ધ્યાતાં તેમને કેવલજ્ઞાન પ્રગટ થયું એટલે ઇંડે આવીને તેમને યતિવેશ આપ્યો. પ્રજુના નિર્વાણ પઠી પાંચ લાખ પૂર્વ ગયે ઠતે ઝરત રાજાને અરિસા ઝુવનમાં કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. પઠી ઇંડના કહેવા ઉપરથી ઝરત ઝૂપતિએ દશહજાર રાજાનું સહિત ઇચ્છાલિંગ ગૃહણ કર્યું અને કર્મરૂપ મલનો ત્યાગ કર્યો.

नरतराजाए सितोतेर लाख पूर्व कुमार अवस्थामां, एकहजार वर्ष मांरुदिक पदमां, एकहजार वर्ष नुंग एवा ठलाख पूर्व चक्रवर्तीपणामां अने एकलाख पूर्व केवलीपणामां एम चोराशीलाख पूर्व सुधी आयुष्य जोगव्युं. नरतमुनि-ए विहार कख्या पठी इंदे आवीने तेमना पुत्र आदित्ययशाने महोत्सवपूर्वक राज्याजिषेक कख्यो. आ प्रमाणे युगादीश्वर प्रज्जुनाआठ वंशजोने इंदे स्वर्गमां-श्री आवीने महोत्सव पूर्वक अजिषेक कख्यो ठे.

॥ इति श्री आदिनाथचरित्रं समाप्तम् ॥

बीजा जिनेश्वरोनां चरित्रो तो ज्यां ज्यां कहां होय त्यां त्यांश्री जाणी लेवां; परंतु श्री महावीर स्वामीना चरित्रने तो श्री धर्मघोषसूरि पोतेज सूचवे ठे के-

निज्जिअपरीसहचंसुं, संजग्गुवसग्गवग्गरिउपसरं ॥

संपत्तकेवलसिरिं सिखीरजिणेसरं वंदे ॥ ५ ॥

अर्थ-परीषदना सैन्यने जीतनारा, उपसर्गना समूह रूप शत्रुना युधने मर्दन करनारा अने केवलज्ञान रूपी लक्ष्मीने मेलवनारा श्री वीर जिनेश्वरने हुं वंदना करुं ठुं. २

पूर्व भवना संबंधथी आरंज्जिने श्री महावीर स्वामीनुं चरित्र श्री रूप-जदत्त अने देवानंदाना अधिकारने विषे कहेलुं ठे; माटे अहियां तो श्री महा-वीर स्वामीने थयेला उपसर्गों कहीशुं. ते आ प्रमाणे-

॥ श्री महावीरस्वामीचरित्रम् ॥

श्री वर्द्धमान स्वामीए ग्रहस्थावासमां त्रीश वर्ष रहीने पठी चोसठ इंडोए करेला महोत्सव पूर्वक दीक्षा लीधी. कोइ वखते फक्त बेज घर्मी दिवस वाकी हतो ते वखते पोतानी पास रहेला बीजा साधुजनी रजा लउ श्री वर्द्धमान स्वामी पोते कर्मार नामना गामे गया; परंतु त्यां अंवारुंअइ जवार्थी गामनी बहार कायोत्सर्गे रह्या. पठी गाम मध्ये पेसता एवा कोइ गोवालीयाए तेमने कह्युं. "हे देव! हे आर्य! तमे इमणां आ न्हाग वे वाठमाने जोता रहेजो." एम कहीन ते तो गाममां गयो. पाठल वाठमान पण चरता

बहु दूर जता रह्या. कारण पशुनुने विवकीपणुं क्यांथी होय ! हवे पेलो गो-वालीयो गाममां जइने पाठो आव्यो त्यारे तेणे वाठमा नहिं देखवाथी प्रजुने पूठ्युं. “म्हारा वाठमा क्यां ठे ?” आम पूठवा ठतां प्रजुए तो उत्तर आप्यो नहिं ते उपरथी “आ ते पुरुष के बीजो !!” एम मनमां विचार करतो ते गो-वालीयो आम तेम शोधवा लाग्यो. एवामां पेला वाठमानु त्यां आवीने बेठा. पढी गावालीयो फरतो फरतो पाठो त्यां आवी वाठमानुने जोइ विचार करवा लाग्यो. “निश्चय आणेज म्हारा वाठमा हरण कस्या हता.” एम धारी को-पथी एक म्होटी शीला उपानी ते गोवालीयो प्रजुने मारवा माटे दोर्यो. आ वात अवधिज्ञानथी इंडे जाणी, तेथी ते तत्काल प्रजुनी पासे आवी उपसर्ग करता एवा गोवालीयाने ज्ञक्तिथी निवृत्ति पमार्यो. पढी वीर प्रजुने नम-स्कार करीने इंडे कह्युं. “हे स्वामिन् ! आपने बहु उपसर्गो थवाना ठे; माटे हुं बार वर्ष पर्यंत आपनी पासे रहिश. ” प्रजुए कह्युं. “हे इंड ! जे थवानुं होय ते थया विना रहेतुं नथी. वली तीर्थकरो तो परनिश्चायेकरीने श्रेष्ठ एवा ज्ञा-नने मेलवे ठे. ” ज्यारे प्रजुए आवी रीते इंडने ना कही त्यारे तो तेणे पोतानी मासीना पुत्र सिद्धार्थ नामना व्यंतरने प्रजुनी पासे रक्षण करवाने मूकी पो-ते स्वर्गे गयो.

पढी बीजे दिवसे सवारे श्री महावीर स्वामी कुल्लाग नामना सन्निवेशे गया. त्यां बहुल नामना ब्राह्मणे तेमने ठठना पारणे खीर बहोरावी. प्रजुए त्यांज ते ग्रहस्थाना पात्रमां पारणुं कर्युं. ते एम देखामवाने माटे के, म्हारे सुपात्र साधुनुने धर्मोपदेश करवो. पढी देवतानुए “अहोदान ! अहोदान !! एम कहेता कहेता ते ब्राह्मणना धरने विषे सामाबार क्रोर सोनैयानी वृष्टि करी. पढी प्रजु मोराग नामना सन्निवेश प्रत्ये समवसस्था. त्यां कोइ तेमना पितानो मित्र दूइजंतक नामनो कुलपति रहेतो हतो. तेणे प्रजुने वंदन करी अत्यंत हर्षित थइ अने तेमने रहेवा माटे स्थान आप्युं; परंतु प्रजु तो त्यां एकज रात्री रहीने बीजे विहार करी गया. केटलाक दिवस पढी पहेलां चोमासाना चार मास निवास करवाने माटे प्रजु पाठा त्यांज आव्या अने कु-लपतिए आपेली एक जुंपमीमां रह्या. कोइ वखते केटलीक गायो घास नहिं मलवाने लीधे जुंपमीना घासने खावा लागी. ते जोइ तापसे गायोने निवारण

करता ठता जुंपनीमां रहेला प्रभुने कहुं के, “हे देव ! हे आर्य ! पक्षीज पण पोताना स्थाननी रक्षा करे ठे तो तमे गायोत्री ज्ञक्षण कराती पोतानीज जुंपनीने केम नथी रक्षण करता ? ” तापसनां आवां वचन सांजली दयाना समुद्ररूप प्रभु ते स्थानने अप्रीयकारी मानी चोमासाना पंदर दिवस गया ठतां पण पांच अग्निग्रहोने लइने त्यांथी चाड्या. ते अग्निग्रहो आ प्रमाणे—१ शरीर उपर राग रहित एवा म्दारे अप्रीति आय तेवा स्थानके निवास करवो नहीं; २ निरंतर कायोत्सर्गमां रहेवुं; ३ हमेशां मौन धारण करवुं, ४ हाथरूप पात्रमांज जोजन करवुं; ५ कोइ ग्रहस्थ वंदन करे तो पण तेनो सत्कार करवो नहीं. आ प्रमाणे पांच अग्निग्रहोने धारण करी प्रभु अस्थिनामना गाममां आव्या. त्यां ते बीजा माणसोए ना कह्या ठतां पण शूलपाणियक्षणा मंदिरने विषे रह्या. हवे ए गामनुं नाम अस्थिगाम शाथी पम्युं, ते कहे ठे.

पूर्व आ गामनुं नाम वर्त्तमान हतुं. त्यां वेगवती नामे नदी हती. ए नदीमां घणी वेलुं हती. एक दिवस धनदेव नामे सार्थवाह मालथी जरेलां पांचसें गामांज सहित त्यां आवी चम्यो. नदीमां वेलुं बहु होवाथी कोइ गामुं सामे पार जइ शक्युं नहीं एटले एक जव्य बलदे पांचसे गामांज नदीने सामे पार पडोचाम्यां; परंतु पोते तूटी गयो. बलदने तूटी गयेलो जाणी धनदेव सार्थवाह तेने आजीविका सहित गामना माणसोने जलावी पोते पोताना नगर तरफ चाड्यो गयो.

हवे पाठल नगरवासी लोकोए उनालानी श्रुतुमां तेनी घास पाणीथी सेवा करी नहीं; तेथी ते बीचारो जूख तरसथी मृत्यु पामीने महाबलवंत शूलपाणी नामे यक्ष थयो अने ते पूर्व जवनुं वैर संजारी क्रोधवमे मग्की विगेरेना रोगो उत्पन्न करी ते गामना प्राणीजने मारवा लाग्यो. लोकोए तेने बलीदान आपवा विगेरेथी संतोष पमाम्यो एटले ते आकाशमां अदृश्यपणे रहीने कहेवा लाग्यो के, “मैं उत्पन्न करेला रोगथी मृत्यु पामेला प्राणीजनां अस्थि (हामकां)थी वनावेला पीठने विषे एक मंदिर कगवो अने तेमां वृष-ज रूपे म्दारी मूर्ति स्थापो. ” लोकोए तेना कहेवा प्रमाणे सधलुं करुं अने इंद्रार्मा नामना ब्राह्मणने त्यां पूजा करवा राख्यो. ए उपरथी ए गामनुं नाम वर्त्तमान मटीने अस्थिगाम पम्युं ठे. प्रभुतो वर्षाजितुमां निश्चय करीने अ-

હિંજ રહ્યા. એવામાં સાયંકાલે ઇંદ્રશર્મા બ્રાહ્મણે આવીને શ્રી વીરપ્રજ્ઞુને કહ્યું. “ હે દેવ ! હે આર્ય ! આપ અહિં રહેશો નહિં. કારણ આ યદુ મહા મત્સરવાલો છે; તેથી આપને નપસર્ગ કરશે. ” ઇંદ્રશર્માનાં આવાં વચન સાંજલતા ઠતાં પણ જાણે ન સાંજલતા હોય નહિં ? એમ પ્રજ્ઞુતો યદુનો નપકાર કરવાને માટે મૌન ધારણ કરીને કાયોત્સર્ગે ત્યાંજ રહ્યા. પઠી મહા ક્રોધ પામેલો શૂલપાણી યદુ ત્યાં રહેલા જિનેશ્વરને જોઈ અદ્વાદહાસપૂર્વક પિશાચ, સર્પ અને વાઘ વિગેરેના રૂપોને ધારણ કરી પ્રજ્ઞુસામો દોરવા લાગ્યો. જ્યારે આવા આવા જ્ઞયંકર નપસર્ગોથી પણ પ્રજ્ઞુ ક્રોધ ન પામ્યા ત્યારે તો હુષ્ટાત્મા એવા તે યદુ પ્રજ્ઞુને બીજાનુંથી ન સહન થઈ શકે એવી (માથું, કાન, નાક, દાંત, આંખ, નખ અને પુંઠ એ) સાતે અંગને વિષે વેદનાનું કરી. આ વેદનાનુંથી પણ જ્યારે પ્રજ્ઞુ જરા પણ ક્રોધ ન પામ્યા ત્યારે તો તે યદુ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ અરે ! આવા નપસર્ગોથી પણ ક્રોધ નહિ પામેલા આ મેરુ પર્વતના સરખા કોણ છે ? પઠી તેણે અવધિ જ્ઞાનથી જોયું તો શ્રી જિનેશ્વર એવા વીર પ્રભુને જાણ્યા; તેથી તો તે શાંત ચિત્તવાલો થઈ પ્રજ્ઞુને સ્વમાવવા લાગ્યો. એવામાં સિદ્ધાર્થ નામના વ્યંતરે ત્યાં આવીને તે શૂલપાણી યદુને પ્રતિબોધ પ્રમાણ્યો.

હવે પ્રજ્ઞુ દેશેન્યૂન એવા રાત્રીના ચાર પ્રહર નપસર્ગોથી પીડા પામ્યા; તેથી પાઠલી રાત્રીને વિષે નિષ્ણવશ થયા. એવામાં તેમણે પાઠલી બે ઘડી રાત્રી રહિ એટલે આ દશ સ્વપ્ન દીઠાં. તે આ પ્રમાણે—

૧ પોતે હણેલો તાલ પ્રમાણ ગુંચો પિશાચ, ૨ બે કોકિલાનું (તેમાં એક ધોલો અને ૩ બીજો વિચિત્ર) ૪ પુષ્યની બે માલાનું, ૫ ગાયોનો સમૂહ, ૬ સરોવર, ૭ પોતાની બન્ને જૂજાનુંથી તરી શકાતો સમુદ્ર, ૮ સૂર્ય, ૯ પોતાનાં આંતરમાથી વિંટલાયેલો માનસોત્તર પર્વત, અને ૧૦ મેરુપર્વત. ” આ દશ સ્વપ્નાંને જોઈ જગવાનું પ્રજ્ઞાતે જાગ્યા એવામાં તો જેણે દીક્ષાને ત્યાગ કરી હતી એવો શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રજ્ઞુનો શિષ્ય નૃપલ નામનો નિમિત્તિયો ત્યાં આવી પ્રજ્ઞુને નમસ્કાર કરીને હર્ષથી બોલ્યો. “ હે સ્વામિન્ ! આપે દશ સ્વપ્નાંનું જોયાં છે, તેનું ફલ સાંજલો.

૧ આપે જે તાલ પ્રમાણ પિશાચ હાણ્યો એનું ફલ એમ છે કે, હવે આપને મોહ થશે નહીં ૨ ધોલા કાકિલાને જોવાથી આપને શુકલધ્યાન થશે. ૩

विचित्र कोकिलाने जोवानुं फल एम ठे के, आप छादशांगीनी प्ररुपणा कर-
शो. ४ गायना समूहना दर्शनथी तो चतुर्वर्ग संघनी स्थापना रूप फल सूच-
वाय ठे. ५ वली शरोवरना दर्शनथी आपनी चार निकायना देवतानु सेवा क-
रशे. ६ जूजाथी तरी शकाता समुझनां दर्शननुं फल तो एवुं ठे के, आप सं-
सार समुझने सुखेथी तरशो. ७ सूर्यनुं दर्शन तो निर्मल एवुं केवलज्ञान
रूप फल आपे ठे. वली हे जिनाधिश ! ८ आपे पोताना आंतरमांथी विंट-
लाएला मानुषोतर पर्वतने जोयो तो आपना यशथी त्रण लोक विंटाइ जशे
एम जणाय ठे अने ए मेरु पर्वतना दर्शनथी आप सिंहासन उपर विराज-
मान अइ धर्मदेशना आपशो; परंतु हे विजो ! आपे पुष्पनी बे मालानु दी-
गी तेनुं फल शुं हशे ? ते हुं जाणी शकतो नथी.” उत्पलनां आवां वचन सां-
जली प्रजुए कह्युं. “हे उत्पल ! पुष्पनी बे मालानुं फल एवुं सूचवाय ठे के,
हुं मनुष्य, देवतां अने असुरोनी पर्यदामां साधु अने श्रावक ए बंने धर्मने
प्रकाश करीश. ”

पठी प्रजु त्यां एक पक्षे नुं एवुं प्रथम चोमासुं पूर्ण करी मोरागसन्नि
वेशे गया अने त्यां गामनी बहार कायोत्सर्गे रह्या. त्यां पण सिद्धार्थ व्यंतर
प्रजुना मुखमां निवास करी लोकोने जूत, जिविण्यादिक कहेवा लाग्यो. ते
एटलाज हेतुथी के, लोको त्यां आवीने प्रजुनी स्तुति करे. पठी मनुष्यनी म-
ध्ये महिमावंत अयेला वीर प्रजुने जोइ तेमना उपर इर्ण्णवंत अयेलो अठंदक
नामनो कोइ पाखंसी निमित्तियो त्यां आव्यो अने सर्व प्रकारना पूजनथी
व्याप्त तथा अधम एवो ते हाथमां तृण लइने प्रजुने पूठवा लाग्यो के, “आ तृण
वेदाशे के नहिं, ते ऊट कहो ? ” आ प्रमाणे तेणे प्रश्न कख्यो एटले सिद्धार्थ
देव के, जे प्रजुनां मुखमां अदृश्यपणे रहेलो हतो तेणे उत्तर आप्यो के, “ते
तृण वेदाशे नहिं. ” पठी अठंदक ते तृणने वेदवा लाग्यो एटलामां इहे तेनी
आंगली वेदी नांखी. पठी प्रजुने विषे अत्यंत मत्सर धरता एवा ते अठंदकने
विषे महा क्रोध पामेला सिद्धार्थ व्यंतरे लोकोनी आगल कह्युं के, “हे लोको !
आ चोर ठे. ” लोकोए कह्युं. “हे मुनि ! ए आपे शी रीते जाण्युं ? ” सिद्धार्थ
कह्युं. “हे जनो ! एणे वीरघोष नामना पुरुषनो दशपल प्रमाणनो एक गो-
लाकार बाटको चोरीने खजुरीनी नीचे पश्चिमदिशामां दस्तप्रमाण ज्ञायमां

માટયો છે. ” લોકો તે વાટકાને લઈ આવીને ફરી પૂઠવા લાગ્યા. “હે મુનિ! એણે બીજું શું કર્યું છે ? ” સિદ્ધાર્થે કહ્યું. “ એણે ઇંડુશર્મા નામના ગ્રહસ્થના બોકમાનું ઝઘણ કરીને તેનાં અસ્થિ (હાડકાં) બોરમીની નીચે ઝકરમામાં માટયાં છે. ” લોકોએ તે જોઈને સ્વસ્થ થઈ નિશ્ચય કર્યો. વલી તેમણે ત્રીજીવાર અઠંદક સંબંધી વાત મુનિને પૂછી એટલે તો સિદ્ધાર્થે કહ્યું કે, “ત્રીજી વાત તો તેની સ્ત્રી કહેશે, હું નહિ કહું. ” પછી સર્વે માણસો વિસ્મય પામી અઠંદકને ઘરે જઈને તેની સ્ત્રીને પૂઠવા લાગ્યા. એ ઉપરથી તેની સ્ત્રીએ અત્યંત ક્રોધ કરીને કહ્યું કે, “ અરે લોકો ! એ મહાપાપી પોતાની બ્હેનને ઝોગવે છે અને મ્હારી ક્યારે પણ ઇચ્છા કરતો નથી, તેથી તેનું મોઢું જોવું પણ યોગ્ય નથી. ” પછી તો લોકોથી મહા નિંદા પામેલો તે પ્રજ્ઞુની પાસે જઈને કહેવા લાગ્યો કે, “ હે દયાનિધિ ! આપતો અહિંથી વિહાર કરી જશો, પણ હું ક્યાં જઈશ ? ”

પછી પ્રજ્ઞુએ પોતાનો નિવાસ અઠંદકને અપ્રીતિકર થયો જાણી ત્યાંથી વિહાર કર્યો; પરંતુ પોતાના પિતાનો મિત્ર કોઈ બ્રાહ્મણ તેમની પાઘલ ચાલ્યો. રસ્તે દક્ષિણવાચાલ અને ઉત્તરવાચાલ નામના ગામોની મધ્યે તેણે સુવર્ણવાલુકા નામની નદીમાં કાંટા ઉપર રહેલું વસ્ત્ર લીધું અને પ્રજ્ઞુ તો ઉત્તરવાચાલ ગામની પાસે મહાવનમાં કનકસલ નામના કોઈ તાપસના આશ્રમમાં મેરુ પર્વતની પેઠે નિશ્ચલ થઈ કાર્યોત્સર્ગે રહ્યા. હવે તે વનમાં મહા ઝયંકર એવો ચંદ્ર કૌશિક નામનો દૃષ્ટિવિષ સર્પ રહેતો હતો. તે અહિંત પ્રજ્ઞુને જોઈ અત્યંત ક્રોધ કરી પોતાની વિષમય દૃષ્ટિથી તેમને જોવા લાગ્યો; પણ તેનું દૃષ્ટિવિષ સ્વામિના અંગને વિષે ચમચું નહિ; તેથી તો તેણે શ્રી વીર પ્રજ્ઞુને ઘંટા વીધો, તો પણ પ્રજ્ઞુને વિષ તો ચમચુંજ નહિ.

પછી હાહાકાર કરતો તે સર્પ સમર્થ એવા વીર પ્રજ્ઞુને જોતો ઠતો વિચારવા લાગ્યો કે, “ અહો ! આ પુણ્યવંત એવા કોણ મહાત્મા છે કે, જે મ્હારી વિષમય દૃષ્ટિથી પણ ઝસમરૂપ ન થયા ? ” આમ વિચાર કરતો તે સર્પ જેટલામાં પ્રજ્ઞુના સામું જૂએ છે તેટલામાં તો તેની દૃષ્ટિનું સર્વ વિષ શાંત થઈ ગયું. પછી “ હે ચંદ્ર કૌશિક સર્પ ! તું શાંતિ કર. ” આવાં પ્રજ્ઞુનાં વચન સાંજલી તેને વિચાર થયો કે, “ અહો ! મેં આવી વાણી કોઈ ઠેકાણે સાંજલી છે અને આવું રૂપ પણ કોઈ ઠેકાણે જોયું છે. ” આમ વિચાર કરતાં કરતાં તેને

जाति स्मरण ज्ञान उत्पन्न श्रयुं अने पोताना पूर्व जवो पण तेणे जोया के,
 “हुं पूर्व जवने विषे साधु हतो. में जिका लेवा जतां एक देमकी मारी हती..
 साधंकावे प्रतिक्रमणमां बालशिष्ये मने ते संबंधी आलोचण लेवानुं कह्या ठतां
 में लीधी नहि; परंतु उलटो हुं क्रोध करी तेने मारवा दोम्यो. रस्तामां अंधा-
 रुं होवार्थी एक स्थंज साधे अग्रसायो, तेथी मृत्यु पामीने हुं जोतिषिक देवता
 श्रयो. पठी त्यांथी चवीने आ वनने विषे पांचशे शिष्योना परिवारवालो ता-
 पस थयो. एक दिवस राजकुमारने आ अमारा वनमांथी फलफुल विगेरे लइ
 जतां जोयो, तेथी हुं फरसी लइतेने मारवा दोम्यो; पण रस्तामां अंधारो कूवो
 आववाथी तेमां पम्यो अने फरशी म्हारा शरीरने वागी, तेथी हुं मृत्यु पामीने आज
 वनने विषे दृष्टिविष सर्प रूपे उत्पन्न श्रयो तुं.” आ प्रमाणे पोताना पूर्व जवने संजारी
 सर्प कहेवा लाग्यो के, “अहो! हुं म्हारो मनुष्यजव वृथा हारी गयो.” पठी सर्प प्रजु-
 ने खमावी, अनशन लई, राफमां मुख राखी अने शरीरने तेथी वहार
 राखीने रह्यो. जगवान् पण तेना उपर कृपा करीने त्यांज रह्या. पठी गोवा-
 लीयात ते सर्पने डुरथीज पण्थर विगेरे मारवा लाग्या, तो पण ते जरा पण
 चलायमान श्रयो नहि एटले तो तेतु सौ तेनी पासे आवीने लाकमीनुंथी मा-
 रवा लाग्या, तोपण ते सर्पे कोझे दंश कर्यो नहि. पठी तो सर्व गोवालीयातये
 नगरमां जइ तेनी यथार्थ बात कही एटले तो लोको त्यां आवी ते सर्पनुं पूजन
 तथा वंदन करवा लाग्या. वली एरस्ते थइने घी बेचवा जनारी स्त्रीयोए जक्तिथी
 आदर पूर्वक तेना शरीरने विषे घीनो लेप कस्यो. ग्राम करवार्थी तो घीना
 सुगंधने लीधे पिपीलिका (कीमि)योए तेनुं जकण कर्युं. एथी एक पक्ष सुधी
 पीमा जोगवी ते सर्प मृत्यु पामीने आठमे देवल्लोके देवता रूपे उत्पन्न श्रयो.
 पठी प्रजु उत्तरवाचाल गाममां गया. त्यां तेमणे नागसेन आवकने घेर पकने
 अंते खीरथी पारणुं कर्युं. त्यां पंचदिव्य प्रगट श्रयां अने देवताए सुवर्णनी वृ-
 ष्टि करी. पठी श्वेतांबी नगरीने विषे पण आवकवर्मी प्रदेशी राजाए पण आ-
 दरथी प्रजुनी पूजा करी.

पठी सुरजिपुर प्रत्ये जता एवा जगवानने रस्तामां प्रदेशी राजाना वं-
 शना बीजा पांच राजात मळवा अने तेमणे तेमने वंदना करी. त्यांथी श्री
 वीरप्रजु सुरजिपुर प्रत्ये आवीने घणा उपमर्गोना समृद्धने नंदन करवा मळे

ગંગાનદીમાં નાવને વિષે બેઠા. એવામાં શુકન જાણવામાં ચતુર એવા સ્ત્રીના નામના પુરુષે ધુવરના શબ્દને સાંજલીને સિદ્ધ્યાત્ર નામના મ્હોટા સ્ત્રીને કહ્યું કે, “હે સિદ્ધ્યાત્ર ! મ્હારાં વચન સાંજલ. આજે સમુદ્રમાં મરણાંતકારી ડુઃસદ્ વિઘ્ન થશે; પરંતુ આ મહાસાધુના મહિમાથી મંગલ થશે.” સ્ત્રી આ પ્રમાણે કહેતો હતો એવામાં વાહાણ સમુદ્રસ્તે વેગથી ચાલ્યું.

હવે જાગવાને ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવના જન્મમાં જે સિંહને માથો હતો તે હવણાં સુદંષ્ટનામે નાગકુમાર દેવતા થયો હતો. તેણે નાવમાં બેઠેલા પ્રજાને જોયા; તેથી તે પૂર્વના વૈરને સંજારી શ્રી વીરપ્રજાને હણવા માટે વાહાણને મોલાવા લાગ્યો. એવામાં પ્રજાને નિપસર્ગ પ્રાપ્ત થયો જાણી કંબલ અને સંબલ નામના બે દેવતાનું તત્કાલ ત્યાં આવ્યા અને તેનું અત્યંત ડુર્બલ એવા સુદંષ્ટ નાગકુમારને જીતીને પ્રજાનો મહિમા વધાર્યો. તે કંબલ અને સંબલ બંને દેવતાનું કોણ હતા ? તેની અહિં કથા કહે છે.

મથુરા નગરીને વિષે મહા ધનવંત જિનદાસ નામે શ્રાવક વસતો હતો. તેણે પાંચમા વ્રતની અપેક્ષાએ ચતુષ્પદનું પચ્ચાણ કર્યું હતું. આજીર લોકોની સાથે ક્રય વિક્રય કરનારા એ જિનદાસે એક દિવસ કોઈ આજીરને વિવાહ સંબંધી નિપકરણ આપ્યાં. કેટલાક દિવસ પછી પેલો આજીર જિનદાસને ઘેર આવ્યો અને “આ મ્હારા કંબલ અને સંબલ નામના બે વૃષ્ણ તમે રાખો, બીજા નહિ.” એમ કહીને પેલા વિવાહ સંબંધી લીધેલા નિપકરણના બદલામાં બે બલદ શેઠને ઘેર બાંધી ગયો. શેઠ તે બંને બલદોને નિર્દોષ આહાર સ્વચ્છ અને આઠમ ચૌદશ વિગેરે તિથીને વિષે અરિહંત પ્રજાનો ધર્મ સંજાલે. આ પ્રમાણે શેઠનાં મુખથી ધર્મ સાંજલતા એવા તે બંને બલદો લઘુ કર્મપણાને લીધે શુદ્ધ એવા શ્રાવક ધર્મને પામ્યા. પછી જ્યારે શેઠ આઠમ ચૌદશ વિગેરે તિથીને વિષે પૌષ્ઠ કરે ત્યારે તે બંને બલદો પણ નિપવાસ કરે.

એક દિવસ શેઠનો કોઈ મિત્ર જામિર યક્ષની યાત્રાએ જવાનો હશે. તેણે શેઠને પૂછ્યા વિનાજ તે પુષ્ટ બલદોને રથમાં જોમી રસ્તે વધુ દોડાવ્યા; તેથી તનું તૂટી ગયા. પછી યાત્રા કરીને પાછા આવી મિત્રે તે બંને બલદો શેઠને ઘેર વાંધ્યા. શેઠે પણ પુત્ર સમાન પાલેલા તે બલદોને તૂટી ગયેલા જોઈ અત્યંત સ્વેદ કરતા થતા ઔષધ કરવા માંડ્યું; પરંતુ તેથી તેને જરા પણ ગુણ થયો નહિ.

પઠી તે વત્તે વલદો અનજ્ઞાન કરી અને શેઠના મુખથી પંચ નવકાર સાંજલી કાલ ધર્મ પામીને નાગકુમાર દેવતાપણે ઉત્પન્ન થયા તે એજ કંવલ અને સંવલ દેવતાનું કે, જેમણે પ્રજ્ઞુને સુદંટૂશ્રી થયેલા નપસર્ગો અવધિ જ્ઞાનથી જાણી જ્ઞાતિ પૂર્વક તત્કાલ ત્યાં આવીને નિવારયા.

હવે પ્રભુ ગંગાને તીરે ર્યાવહી પ્રતિક્રમી જેટલામાં ચાલ્યા તેટલામાં પાઠલ ત્યાં કોઈએક સામુદ્ધિક શાસ્ત્રનો જાણ પુષ્પ નામનો પુરુષ આવ્યો. તે ત્યાં માર્ગને વિષે ચક્ર, ધ્વજા, અંકુશ વિગેરે શ્રેષ્ઠ લક્ષણ યુક્ત પ્રજ્ઞુનાં પગલાં જોઈ વિચારવા લાગ્યો કે, “આ કોઈ ચક્રવર્તી જાય છે.” એમ ધારી તે પ્રજ્ઞુની પાઠલ ચાલ્યો. પઠી તે અનુક્રમે પ્રજ્ઞુનાં પગલાં જોતો જોતો સ્થૂણા નામની નગરીયે પહોંચ્યો. ત્યાં તો તેણે નગરની વહાર વસ્ત્ર રહિત કાયોત્સર્ગે નજેલા પ્રજ્ઞુને જોયા એટલે તો તે વિચારવા લાગ્યો કે, “અહો ! મ્હારું સામુદ્ધિક શાસ્ત્ર વૃથા થયું.” આ પ્રમાણે તે પુષ્પ ખેદ કરતો હતો, એવામાં તે વાત અવધિજ્ઞાનથી જાણી ઈંડ ત્યાં આવ્યો અને પ્રજ્ઞુને પ્રણામ કરી પુષ્પને કહેવા લાગ્યો કે, “હે પુષ્પ ! તું વૃથા ખેદ ન કર. કારણકે, એ ધર્મ ચક્રવર્તી છે. એમના શરીરને વિષે પણ ગાયના ડુધ સમાન નજ્વલ વર્ણવાલા ધર્મ ચક્રવર્તીનાં ચિન્હો છે.” આવાં ઈંડનાં શુદ્ધ વચન સાંજલી અત્યંત પ્રસન્ન થયેલો પુષ્પ શ્રી વીર પ્રજ્ઞુને જ્ઞાતિથી પ્રણામ કરી પોતાને ઘરે ગયો.

હવે વીજા ચોમાસાને વિષે પ્રજ્ઞુ રાજગૃહ નગરમાં વણકરની શાલાને વિષે રહ્યા. ત્યાં કોઈ એક પૃથ્વી ઉપર જન્મતો અને જેણે હાથમાં ચિત્રનો પટ ધારણ કર્યો હતો એવો મંચલીના પુત્ર ગોશાલો પ્રથમ આવ્યો હતો. ગોશાલાની ઉત્પત્તિ એમ છે કે, સરવણ નામના સન્નિવેશને વિષે મંચલિ નામે કોઈ મંચ રહેતો હતો, તેને સુજ્ઞા નામે વહાલી સ્ત્રી હતી. એક દિવસ તે સુજ્ઞાએ કોઈએક બ્રાહ્મણની ઘણી ગાયોવાલી ગોશાલામાં પુત્ર પ્રસવ્યો. તે નપરથી માતા પિતાએ પુત્રનું નામ “ગોશાલ” પામ્યું.

પઠી વિદ્યુદ્ધ અધ્યવસાયવાલા પ્રજ્ઞુને માસગ્વમણે વિજય યોગે હર્ષથી કૂર વિગેરેથી પારણું કરાવ્યું એટલે તેના ઘરને વિષે પંચ દિવ્ય પ્રગટ થયાં. તે જોઈને આશ્ચર્ય પામેલા ગોશાલે તીર્થપતિ એવા શ્રી વીર પ્રજ્ઞુને કહ્યું કે, “હું આપનો શિષ્ય હું.” પઠી વીજા પારણાને વિષે શ્રી જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુને આનંદથી ગેનાંચ-

યુક્ત થયેલા આણંદ શેઠે પક્વાન્નથી પ્રતિલાજ્યા.ત્રીજા પારણે નંદ શેઠે સર્વોત્તમ એવા પરમાન્નથી પ્રત્નુને પારણું કરાવ્યું. પઠી ચોથે પારણે તો પ્રત્નુ કુલ્લાગ નામના સન્નિવસે ગયા. ત્યાં વહુલ નામના બ્રાહ્મણે પ્રત્નુને સ્ત્રીર વહોરાવીને દેવતાનું કરેલા પંચદિવ્યથી તથા સુવર્ણ વૃષ્ટિ વિગેરેથી પોતાનું ઘર તથા પુણ્યરાશીથી પોતાનો આત્મા પૂર્ણ કર્યો. આવાં આવાં આશ્ચર્ય જોઈ ચકીત થઈ ગયેલો ગોશાલો તો પોતાની નપથીને દૂર મૂકી, મસ્તક મુંઝાવી અને વેશ ધારણ કરીને પ્રત્નુ પાસે આવી કહેવા લાગ્યો કે, “હું પણ દિક્ષીત થયોહું, માટે આપનો શિષ્ય હું.” એમ કહી તે પ્રત્નુની સાથે ફરવા લાગ્યો.

એક દિવસ પ્રત્નુ ગોશાલા સહિત સ્વર્ણચલ નામના ગામ પ્રત્યે જતા હતા; ત્યાં ગામની વહાર કેટલાક ગોવાલીયાને સ્ત્રીર રાંધતા જોઈને ગોશાલાએ શ્રી વીર પ્રત્નુને કહ્યું કે, “હે જગવન્ ! આપણે અહિં જોજન કરીએ.” ત્યારે સિદ્ધાર્થે કહ્યું. “એ સ્ત્રીરનું પાત્ર હવણાં ફુટી જશે.” પઠી ગોશાલો ગોવાલીયાને કહેવા લાગ્યો કે, “હે ગોવાલો ! તમારે આ સ્ત્રીરનાં પાત્રનું યત્નથી રક્ષણ કરવું. કારણ કે, આ પ્રભુ કહે છે કે, તે હવણાં ફુટી જશે.” પઠી ગોવાલીયાને એ તે પાત્રનું યત્નથી રક્ષણ કર્યું; તો પણ તે ફુટી ગયું. તે જોઈ ગોશાલો કહેવા લાગ્યો કે, “જાવી અન્યથા થતું નથી.” એમ કહીને પઠી તેણે નિયતવાદીપણું અંગીકાર કર્યું.

પઠી જગવાન્ બિહાર કરતાં કરતાં બ્રહ્મગામ પ્રત્યે ગયા. ત્યાં તે ગામમાં બે પાટીનું હતી. એક પાટીનો અધિપતિ નંદ નામનો બ્રાહ્મણ હતો અને બીજી પાટીનો અધિપતિ તેનો જાણે નપનંદ નામનો હતો. પ્રત્નુ નંદની પાટીમાં ગયા. ત્યાં નંદે તેમને સ્ત્રીરથી પારણું કરાવ્યું અને ગોશાલો નપનંદની પાટીમાં ગયો, ત્યાં નપનંદને ઘેર તેને કોઈ દાર્શીયે અનાદરથી ટાલું અન્ન વહોરાવ્યું, તથા અત્યંત ક્રોધ પામેલો તે ગોશાલો ટાઢા અન્નને તે સ્ત્રીના મસ્તક ઉપર ફેંકી કહેવા લાગ્યો કે, “જો સ્વારાધર્મગુરુનું તપોતેજ દોષ તો આ ત્હારું ઘર વલી જાનું !” પઠી પ્રત્નુના અતિશયનો નિયોત કરવાને અર્થે સુકૃતના મમીપપણાથી તે વચ્ચે દેવતાનું અર્ચા ગામ સહિત તેનું ઘર વાળ્યું.

દેવ પ્રત્નુએ ત્રીજું ચોમાસું વેચ માગની તપસ્યાનું ચંપા નગરીમાં કર્યું, ત્યાં પારણું કરીને કોલ્લાગ સન્નિવસે જઈ ત્યાં એક શૂન્ય ઘરમાં તેમણે કાચો-

त्सर्गे निवास कर्यो. गोशालो वारणो रह्यो एवामां ते गामना राजानो पुत्र
 सिंहरथ विद्युन्मति दासीनी साथे त्यां क्रीडा करवा आव्यो. तेने जोइने डट
 बुद्धिवालो गोशालो ह्दयो; तेथी सिंहरथे तेने खूब मार्यो, गोशालो प्रभुने क-
 हेवा लाग्यो. “हे स्वामिन् ! मने मारता एवा आ राजपुत्रने तमे केस ना क-
 हेता नथी ?” सिद्धार्थे उत्तर आप्यो के, “तैं एवुं शा माटे कर्युं.” पठी प्रभु
 पाशलक नामना सन्निवेशे जइ त्यां एक शून्य घरमां कायोत्सर्गे रह्या. गोशालो
 पण साथेज हतो, तेथी ते त्यां पण तिलका दासीनी साथे क्रीडा करीने ते शून्य
 घरमांथी निकली जता एवा स्कंद नामना क्वत्री कुमारने गोशालो ह्दयो; तेथी
 तेणे पण गोशालाने खूब प्रहार कर्यो. पठी जगवान् त्यांथी चंपा नगरीना
 रमणीय उद्यानने विषे कायोत्सर्गे रह्या अने त्यांथी कुमार नामना सन्निवेशे
 जइ त्यां रह्या. एवामां श्री पार्श्वनाथ प्रभुना गुणवंत शिष्य श्री मुनिचंड सू-
 रि कूपनय नामना कुंजारना घरे केटलाक साधुन सहित रह्या हता. तेमने जो-
 इ गोशाले पूठ्युं के, “तमे कोण ठो ?” तेउए कह्युं. “अमे निग्रंथो (साधुन)
 ठीए.” ते सांजली गोशाले कह्युं. “अहो तमे क्यां ? अने म्हारा धर्माचार्य
 गुरु क्यां ? साधुनए कह्युं. “जेवो तुं ठे तेवो त्हारो गुरु पण जरु हशे.” मु-
 निउनां आवां वचन सांजली अत्यंत क्रोधातुर अयेला गोशाले कह्युं के, “अरे
 महा मूढो ! जो तमे म्हारा गुरुनी नांदा करोगे तो ते म्हारा गुरुना तपथी आ तमा-
 रो आश्रम तुरत त्रस्मरुप अइ जान.” साधुनए कह्युं. “अमने कशो ज्ञय नथी.”
 पठी गोशाले प्रभु पाले आवीने सर्व वार्ता निवेदन करी एटले सिद्धार्थे कह्युं.
 “शुद्ध चरित्र पालनारा ए साधुन त्रस्मरुप थाय नहीं. पठी निजकल्पनी तु-
 लना करता ठता श्री मुनिचंड सूरि रात्रीये कायोत्सर्गे रह्या हता तेमने कुंजारे
 चोर बुद्धिरी गले पकर्मीने खूब प्रहार कर्यो. एटलामां सूरिने अवधिज्ञान उ-
 त्पन्न अयुं अने ते मरण पामीने देवलोकने विषे देवता रूपे उत्पन्न अया. देव-
 ताए महिमा कस्यो तेनो प्रकाश थयो ते जोइ गोशालो तत्काल प्रभुने क-
 हेवा लाग्यो के. “हे विज्ञो ! जूठ जूठ !! पला साधुननी वननि वलवा लागी.”
 पठी सिद्धार्थे सर्व वार्ता निवेदन करी एटले तो ते गोशालो अत्यंत विस्मय
 पामी गयो. बली तुंगंधि जलनी वृष्टि अने उत्तम पुष्पनी वृष्टि जोइ वधारे
 योगातुर अयेला गोशालो मनेला बीजा साधुन पाने जइ आ प्रमाणे क-

हेवा लाग्यो के, “अरे साधुन ! तमे निश्चित चित्तवाला अइने केम सूता ठे ? आ तमारा उत्तम गुरुतो काल धर्मने पामेला ठे.” आम तिरस्कार करी गोशाले ते सर्वे साधुनने जगामचा. पढी अत्यंत खेदातुर अयेला ते सर्वे साधुनए गुरुनी अंत्य क्रीया करी.

पढी प्रभु त्यांथी चोराकसन्निवेशे जइने त्यां कायोत्सर्गे रह्या. अहिं चोरलोकोने शत्रुन तरफथी घणी बीक हती अने गोशालो गाममां फरतो हतो; तेथी पाप वृत्तिवाला चोर लोकोए तेने हेरु जाणी बंधनथी बांधी केदखाने नाख्यो. प्रभुने पण एमज कर्युं, परंतु कोइ उत्पल नामना ब्राह्मणनी सोमा अने जयंती नामनी बे ब्हेनोए गोशालाने तथा प्रभुने गोमावी तेनुनो उपसर्ग दूर कर्यो. हवे प्रभु त्यांथी विहार करी चोथुं चोमासु पृष्ठ चंपा नगरीये रह्या. त्यां तेमणे गामनी ब्हार कायोत्सर्गे रही चार मास उपवास वमेज निर्गमन कख्या. त्यांथी जिनेश्वर प्रभुए कयंगल नामना सन्निवेशे जइ दिव्य एवा देवमंदिरमां कायोत्सर्गे निवास कर्यो. त्यां दारिड्र नामना स्थविर पाखंमिनु पोत पोतानी स्त्रीनु सहित जागरणनो दिवस होवाथी नृत्य करता हता, तेनुने जोइने गोशालो बहुज हश्यो एटले ते पाखंमिनुए तेने वरसाद वरसतामां बहार काढी मूक्यो; परंतु “आ प्रभुनो ज्ञक्त ठे.” एम धारी तेने पाठो आण्यो.

हवे प्रभु श्रावस्ति नगरी प्रत्ये जइ त्यां गामनी बहार कायोत्सर्गे रह्या. ते वखते गोशाले प्रभुने पूछ्युं के, “आजे मने शुं जोजन मलशे ?” सिद्धार्थ उत्तर आप्यो के, “आजे तने मनुष्यनुं मांस मलशे.” जगवाननां आवां वचन सांजली गोशालो श्रावकनां घरे फरतो फरतो पितृदत्त नामना श्रावकने घेर बहोरवा गयो. हवे त्यां एम बन्युं हतुं के, ते श्रावकनी स्त्री सुज्जडये एक दिवस शिवदत्त नामना निमित्तियाने पूछ्युं के, “हे जइ ! म्हारे बालको जीवतां नथी, तो शुं करवाथी जीवतां रहे ते तुं कहे ?” तेनां आवां वचन सांजली निमित्तियाए कहुं के, “जो तुं त्वारा मृत्यु पामेला गर्जननी श्रेष्ठ खीर बनावी तपस्वीने बहोरावे तो बालक जीवतां रहे. पढी ते स्त्रीये पोताना मृत्यु पामेला बालकनी खीर बनावी दासी पासे गोशालाने बोलावी तेने ते बहोरावी अने श्रापना जयथी घरनुं बारणुं फेरवी नाखीने रही. गोशालो पण खीर जमीने पढी प्रभुने कहेवा लाग्यो के, “आपनुं वचन मिथ्या अयुं.”

मिथ्या कहुं. “ अरे मूढ ! म्हारी वाणी क्यारे पण मिथ्या न होय. जो तने विश्वास न होय तो उलटी करीने जो. ” गोशालाए तेम करचुं तो तेणे वालकना वालनखो (नखना कमकानु) दीठा. आश्री अत्यंत क्रोध पामेलो गोशालो सुज्जाना घरे गयो; परंतु तेणे घरनुं वारणुं फेरवी नाखेलुं होवाश्री ते नखली शक्यो नहि. पठी तेणे सर्व पामो वाळ्यो.

पठी हलिङ्क नामना गामने विषे हरिङ्कनी नीचे कायोत्सर्गे रहेला प्रभुना चरण त्यां कोइए करेला अग्निश्री दाऊया अने वलता एवा अग्निने जोइ गोशालो तो त्यांश्री नाशी गयो. पठी जगवान् अंगलागामे आवी विष्णुना मंदिरमां कायोत्सर्गे रह्या. त्यां गोशालो आंखो काढीने वालकोने जय पमाववा लाग्यो, तेथ्री ते वालकोना पितानुए तेने बहु मारीने पठी प्रभुनो दास जाणी गोमी दीधो. हवे त्यांश्री प्रभुए आवर्त्तक नामना गामे जइ वलदेवना मंदिरमां कायोत्सर्गे निवास कख्यो. त्यां पण गोशालो पोताना मुखने पोलुं करी सर्व वालकोने वीवराववा लाग्यो; ते उपरथ्री ते वालकोना पितानुए गोशालाने “आ कोइ पिचाश ठे.” एम धारी मारवानो विचार कख्यो अने प्रभुने पण ते डुष्ट पापवृत्तिवालानुए जेटलामां वांध्या तेटलामां तो मंदिरनी अंदर मूर्तिरुपे वेठेला वलजडे दल उपामी उठीने तेमने गोमाव्या. त्यांश्री प्रभुए चौरक नामना सन्निवेशे कायोत्सर्गे निवास कख्यो. त्यां गोशालो कोइ प्रदक्षना मांरवे रंघातुं जोजन जोइ गुप्तरीते वारंवार आम्तेम जोवा लाग्यो; तेथ्री लोकोण तेने चोर धारी दंभ विगेरेथ्री प्रहार करवा मांर्यो. ते वखते गोशालाए कहुं के, “तमारो आ मंरुप म्हारा स्वामीना तेज वरे जस्मरुप थड जानु.” आ प्रमाणे गोशाले शाप आप्यो एटले ते तेमज थयुं.

त्यार पठी जगवान् कलंवुक नामना सन्निवेशे गया. त्यां मेघ अने कालदस्ति नामे वे ज्ञाडनु वलता दता. कालदस्तिए रस्तामां प्रभुने तथा गोशालाने जोइ क्रोधथ्री तेमने उपसर्ग करी तथा वांर्यीने पोताना ज्ञाड मेघनी पामे मोकड्या; परंतु ए मेघे तो पूर्वे प्रभुने कुंम गाममां जोया दता; तेथ्री तेणे तो नखता पूर्वक तेमने गोमी दज्जे पुज्या.

कोइ वखते अनार्य लोकोण करेला एवा नाना प्रकारना उपसर्गने नहन करीने पूर्णकलश नामना गामे जना एवा जिनेश्वर प्रभुने रस्तामां वे म्हाटा

चोर मढ्या. पठी चोरो “आ आपणने अपशुकन थयां.” एम धारी तेनु तत्काल प्रभुने मारवा दोरुथा; परंतु इडे वज्र वरे तेनुनेज मारी नाख्या.

त्यार पठी सरल स्वप्नाववाला जगवान् पांचसुं चोमासुं जडिका नगरी (जदिलपुर) मां रह्या. त्यां तेमणे चोमासी तप कस्यो. पारणाने अंते धर्म ध्यानमां परायण एवा प्रभु त्यांथी कदली नामना गामने विधे जइने कायोत्सर्गे रह्या. त्यां गोशालो दहिं अने ज्ञातनुं जोजन करतो ठतो जरा पण तृप्ति न पाम्यो; तेथी लोकोए तेने बहुज धिक्कास्यो. जगवान् त्यांथी जंबूखंम नामना गामे गया. त्यां पण मंखलिनो पुत्र (गोशालो) डुव अने चोखानुं जोजन करतो ठतो पण अतृप्त रह्यो; तेथी लोकोए त्यां पण तेनो बहु तिरस्कार कस्यो. त्यांथी प्रभु तंवापुरे गया. त्यां थ्री पार्श्वनाथना शिष्य नंदिपेण घणा शिष्यो सहित कायोत्सर्गे रहेला हता. तेमने कोइ आरक्षकनो पुत्र के, जे चोर हतो तेणे बुद्धिपूर्वक वाणवरे माख्या; तेथी तेमने अवधिज्ञान उत्पन्न थयुं एटले मुनिचंडनी पेठे देवतानु त्यां आववा लाग्या, तेमना तेजनो प्रकाश जोइ गोशालो प्रभुने कहेवा लाग्यो के, “जून ! पेला साधुदुनो उपाश्रय वले ठे.” त्यांथी प्रभु कूपिक नामना सन्निवेशे गया. त्यां तेमने “आ कोइ हेरु ठे.” एम धारीने लोकोए बांध्या; परंतु पार्श्वनाथ प्रभुनी पासे रहे-नारी तेमनी शिष्यणी प्रगल्भाये अने विजयाये तेमने ठोमाव्या.

पठी गोशाले प्रभुने कह्युं के, “हे प्रजो ! तमने बहु उपसर्ग प्राप्त थाय ठे, माटे हवे हुं तमाराथी जूदो रहीश.” एम कही जगवानने सूकी पोते जूदा मार्गे चाड्यो. रस्तामां केटलाक चोरो मढ्या. तेनुए तेनी पासे नार उपमाव्यो, तेथी गोशालो हसीने (मामा) एम चोर लोकोने कहेतो ठतो मनमां विचार करवा लाग्यो के, “जो आ लोको मने ठोमीदे तो हुं तुरत प्रभुनी पासे जाडं. कारणके, तेमनी पासे जवाथी मने कांइ पण जोजन मलशे.” एम धारी गोशालो पोतानी दृष्टिने आमतेम फेरवतो ठतो प्रभुने जोवा लाग्यो; परंतु प्राणीनुं उपर अनुग्रह करनार जगवंत तो वैशाली नगरी प्रत्ये लुवारनी शालामां कायोत्सर्गे रह्या हता. लुवार ठ महिना थया मांदो हतो, पण ते दिवसेज साजो थयेलो होवाथी ते पोतानी शालामां कायोत्सर्गे उजेला प्रभुने जोइ क्रोधथी घण लइ मारवा दोरुथो. आवो घोर उपसर्ग प्राप्त थतो जोइ

तत्काल ईडे आर्वीने तेनाज घणवने ते लुवारने माख्यो. त्यांथी जगवाने आ-
माक सन्निवेशना विज्जीतक उद्यानने विषे निवास कख्यो. त्यां तेमनी यत्ते उ-
त्तम प्रकारे पूजा करी. प्रभु त्यांथी शालिशीर्ष गामना उद्याने रह्या. त्यां त्रि-
पुष्ट वासुदेव जवमां अपमान करवाथी जे अंतःपुरनी स्त्री मृत्यु पामीने व्यं-
तरी अइ इती ते पूर्वना वैरथी अत्यंत क्रोध पामती ठती तापसीनुं रूप धारण
करीने जलथी ज्नीना एवा पोताना जटाना जारथी प्रभुने सिंचन करती ठती
अत्यंत पवन नाखवा लागी. आ वखते माघ मास हतो; तेथी प्रभुने बहु शी-
त उपसर्ग सदन करवो पम्यो. पठी विशुद्ध परिणामवाला प्रभुने ठवने तपे
परम अवधि नामनुं ज्ञान उत्पन्न थयुं. ते वखते त्रण प्रहर सुधी प्रभुने उप-
सर्ग करवाथी अत्यंत खीन्न थयेली व्यंतरी शांतपणाथी प्रभुने उलखीने सर्व
कृष्णपूर्वक महेत्सव करवा पूर्वक स्तुति करवा लागी. पठी ठा चोमासाने वि-
षे प्रभु जडिका नगरीने विषे गया. त्यां तेमणे चातुर्मासिक तप करीने घणा
अजिग्रहो धारण कख्या. ठ मासने अंते फरीथी गोशालो आर्वीने प्रभुने म-
द्यो. जगवाने पण चातुर्मासने अंते कायोत्सर्गने पारीने मगध देशमां निर्दिष्ट
पणे विहार करता करता सातमा चोमासाने विषे आलंजिका नगरीथे जड
गामनी व्हार कायोत्सर्गने निवास कख्यो. चातुर्मास पूर्ण थया पठी कायोत्सर्ग
ने पारी त्यांथी श्री अरिदंत प्रभु कुंभक नगरे गया. त्यां तेमणे विष्णुना
मंदिरमां कायोत्सर्ग कख्यो. गोशालो पण विष्णुनी मूर्तिनां मुख आगळ पो-
तानी पुंठ राखीने रह्यो. प्रजाते पूजारीये आर्वीने तेने बहु माख्यो. त्यांथी प्र-
भुण विहार करी सर्वना गाममां आर्वीने बलजडता मंदिरमां एकवाजुण का-
योत्सर्ग कख्यो. त्यां पण गोशालो बलदेवना मुख आगळ पोतानुं पुरुष चिन्ह
गर्भी उज्जो रह्यो; तेथी त्यां पण पूजारीये तेने बहुज कटयो अने पठी ऐक्यो.
पठी बहुशाला नगरना शात्रवन नामना उद्यानने विंश कायोत्सर्गने रह्यो
प्रभुने कटपूतना नामनी व्यंतरीये जडा उपसर्गों कख्या. परंतु प्रभुने ज्ञान चि-
तवाला जार्गीने ज्ञान थोखी ते व्यंतरीये सर्वथी प्रभुने ग्दोदो लडिमा कख्यो.

त्यांथी जगवान् लोहगिळ नगरने दिशे गया. त्यां चोर्की कन्नाग
पुरुषो "मा चोर ठे." एम थारी गोशाला लडित प्रभुने चोर्की जिनशत्रु गज्जा
पावने लड गया; परंतु त्यां कोड प्रथमथी नेवा मांड अग्यता उत्पन्न नामना प-

रित्राजके तेमने गोमाव्या. त्यांथी जगवाने पुरिमताल नगरने विषे कायोत्स-
र्गे निवास कख्यो. एवा वखतमां शकटमुख उद्यानना अने ते पुरिमताल नगर
ना मार्गना उद्यानना जीर्ण प्रासादमां रहेली श्री मल्लिनाथनी मूर्तिने नम-
स्कार करी कोइ वग्गुर नामनो शेठ पोतानी सुज्जझ नामनी प्रिया सहित
बोढ्यो के, “ हे निर्मम ! जो म्हारे आपना प्रसादथी संतान अशे तो हुं आ नविन
मंदिर बंधावीने तमारी पूजा करीश.” अनुक्रमे तेने पुत्र अयो एटले ते वग्गुर
शेठ श्री मल्लिनाथनुं नविन जिनालय बंधावी म्होटा महोत्सवपूर्वक पूजा
करवा चाढ्यो. ते वखते ईशान देवना इंडोए तेने कह्युं के, “ हे वग्गुर ! तुं
ज्ञाव अरिहंतने त्यजी दइने बीजाने केम वंदन करवा जाय ठे ? ” ईशानदे-
वेंडोनां आवां वचन सांजली वग्गुर शेठ श्री वीरप्रभुने ज्ञावजिनेश्वर मानी
तेमनुं पूजन करी महोत्सवपूर्वक श्री मल्लिनाथना मंदिर प्रत्ये चाढ्यो. हवे
त्यांथी श्री वीरप्रभु उन्नाय नामना सन्निवेशे जता हता एवामां रस्ते म्होटा
दांतवालुं स्त्री पुरुषनुं जोरुं सामुं मढ्युं. तेने जोइने गोशालो हशी पर्यो, ते-
थी ते पुरुषे गोशालाने दोरीवती बांधीने वांसनी जालमां नाख्यो; परंतु पा-
ठलथी तेणे प्रभुने जोइने तेमनो ज्ञक्त जाणी तुरत गोशालाने वूटो कख्यो.
त्यांथी प्रभु गोत्रूमि प्रत्ये गये ठते गोशालो गोवालीआठने कहेवा लाग्यो के,
“ हे म्लेच्छो ! आ मार्ग बलो. ” आवां गोशालानां वचन सांजली अत्यंत क्रो-
धातुर अयेला तेउए गोशालाने बांधी वंशजालमां नाख्यो; परंतु पाठलथी ते-
उए तेने जिनेश्वरनो सेवक जाणी तुरत गोरी मूक्यो. पढी आठमुं चोमा-
सुं प्रभुए राजगृह नगरने विषे तपथी निर्गमन कर्युं. नवमे चोमासे प्रभु वच्च
जुमी म्लेच्छ देशने विषे गया. त्यां म्लेच्छोए निरंतर बहु उपसर्ग कख्या; परंतु प्र-
भुए उपसर्गोने सहन करता ठता पण निराहारपणे त्यांज निवास कख्यो.
प्रभुए चोमासुं पूर्ण अया पढी पण निराहारपणे बीजा बे मास ते देशमां वि-
हार कख्यो. आ प्रमाणे प्रभुए ते देशमां ठ मास विहार कख्यो, तेथी प्रभुने
ते देशमां ठमासिक तप अयुं. जो वसती न मले तो चोमासामां पण तेवा
वसती विनाना एकज स्थानके रहेवानो कांइ नियम नथी, तो पण प्रभुतो
त्यांज रह्या. त्यांथी प्रभुए सिद्धार्थपुर प्रत्ये निवास करी अने त्यांथी कुर्म
गामे जवानुं प्रयाण कर्युं. रस्तामां गोशालाए एक तिलनो गोम जोइने

प्रज्जुने पूछ्युं के, “ हे विज्जो ! आ तिलनो ठोरु फलीज्जुत अशे के नहि ? ” प्रज्जुए उत्तर आप्यो के, “ सात तिलपुष्पना जीवो तो मरी गया ठे; परंतु हे ज्ज-इ ! एक शींगने विषे तिलनो लाज्ज अशे. ” आ प्रमाणे प्रज्जुए कहेली तिलनी उत्पत्तिनी बात सांज्जलीने तेमना कह्याथी जलटो चालनारो ते गोशालो प्रज्जु-नुं वचन मिथ्या करवाने माटे तिलना ठोरुने जखेनी नाखीने फेंकी दीधो अ-ने पठी आगल चाल्यो.

हवे अहिं सांनिध्य रहेला देवताजए ते वखते बहु वर्षाद वरसाव्यो, तेथी गायोनी खरीयोवमे चंपायेलो ते तिलनो ठोरु फरीथी पृथ्वीमां चोटी गयो. केटलाक दिवस पठी एज रस्ते अइने पाठा वलेला प्रज्जुए अने गोशाले तेट-लाज तिलो दीठा. ए उपरथी गोशालाए पोतानुं नियतवादीपणुं वधारे दृढ कर्युं. त्यांथी निस्पृहवंत एवा प्रज्जु कुर्मगामे गया. त्यां लोकप्रसिद्ध एवो लो-कायन नामे बाल तापस तप करतो हतो. ते तापसनी उत्पत्ति विस्मय कर-नारी ठे, ते आ प्रमाणे.

श्री राजगृह नगर अने चंपापुरीनी वचे गोर्वर नामनुं गाम ठे. त्यां गो संख्याक नामनो अपुत्रिज गोवाल राजा वसतो हतो. एक दिवस चोरलोकोए ते गाममां धारु पासी; तेथी सघला माणसो नासवा लाग्या. एवामां एक स्त्रीने चोर लोको पकमीने लइ गया; परंतु ते स्त्रीनो पुत्र गाममांज रही गयेलो हो-वाथी पेला गोसंख्याक नामना गोवाले दीठो; तेथी तेणे पोताना घरने विषे ते पुत्रने लावीने पोतानी स्त्रीने सोंप्यो. स्त्रीये पण तेने पोताना पुत्रनी पेठे पालीने म्हेटो कस्यो. हवे पेला चोरलोकोए जे स्त्रीनुं हरण कर्युं हतुं ते स्त्रीने तेजए चंपानगरीमां एक गणिकाने घेर वेची; तेथी ते स्त्रीये पण गणिकानो उ-द्यम करवा मांय्यो.

हवे यौवनावस्था पामेलो ते बालक एक दिवस घी लइने बेचवा माटे चंपा नगरीमां गयो; परंतु कामदेवथी विह्वल भवाने लीधे ते ज्यां पोतानी माता वेश्यानो धंधो करती हती त्यां गयो. पठी पाठो आवतां रस्ते तेनो पग विष्टा-थी खरमायो एटले यौवनथी जन्मत ठे मन जेनुं एवो ते रस्ते वेठेला एवा कोइ बाठमाने पोताना खरमायेला पगथी घसवा लाग्यो. पठी कुलदेवीनां सांनिध्यपणाने लीधे ते बाठमो पासे वेठेली पोतानी माताने कहेवा लाग्यो

કે, “હે માત! આ સ્વલ પુરુષ પોતાના સ્વરમાયેલા પગથી મને સ્પર્શ કરે છે.” ધેનુયે પણ દેવીનાં સાનિધ્યપણાથી પોતાના વાઢમાને કહ્યું કે, “હે વત્સ! આ મહાપાપી પોતાની માતાની સાથે ક્રીડા કરે છે, તોપણ એ વાત ત્હારે કો-ઈને કહેવી નહિ.” માતા પુત્રનો આ પ્રકારે અતો વાર્તાલાપ સાંજની પઠી તે પોતાની માતાને વેશ્યાનો ધંધો કરતી જાણીને અને તેને ત્યજી દેશને વૈરાગ્યના રસથી જ્ઞાવિત થયો અથવા પ્રાણામિક દિક્ષાને ધારણ કરી વેશ્યાયન નામે તાપસ થયો અને કરુણાયુક્ત હૃદયવાલો તે સૂર્યના તાપથી આતાપના કરતો ઢતો નિરંતર તપ કરવા લાગ્યો. સૂર્યના તાપથી તેના મસ્તકને વીધે જૂન પડવા લાગી અને તે જૂનને પોતે દયાને લીધે પોતાની જટામાંજ રાખવા લાગ્યો; તેથી તેનું ચૂકાશ્યાતર (જૂનવાલો સાધુ) એવું નામ પડ્યું.

હવે ગોશાલો મુનિને આ પ્રકારના જોડ પૂઢવા લાગ્યો કે, “અરે! ચૂકાશ્યાતર! તમે દીક્ષિત થો કે અદીક્ષિત થો? આ પ્રમાણે હુરાત્મા એવા તે ગોશાલાયે ત્રણવાર પૂઢ્યું એટલે તો વેશ્યાયન નામના તાપસે ક્રોધથી તત્કાલ તેજોલેશ્યા મૂકી. પ્રજ્ઞુએ પણ કૃપાથી તેજોલેશ્યાના ઉપર શીતલેશ્યા મૂકી; જેથી તેજોલેશ્યા શીતલેશ્યાથી બૂઝાઈ ગઈ. પઠી ગોશાલો પ્રજ્ઞુ પાસે ગયો એટલે સિદ્ધાર્થે તેને કહ્યું. “તું હવેનાં શ્રુત્યુ પામત. કારણ ત્હારી વાણીના અનિયમથી આ તાપસે તેજોલેશ્યા મૂકી હતી; પરંતુ પ્રજ્ઞુએ કૃપાથી શીતલેશ્યા મૂકીને તેને (તેજોલેશ્યાને) શાંત કરી છે. સિદ્ધાર્થનાં આવાં વચન સાંજની અત્યંત ત્રય પામેલો ગોશાલો પ્રજ્ઞુને પૂઢવા લાગ્યો કે, “હે અરિહંત! તેજોલેશ્યા શી રીતે ન્તપન્ન થાય?” આવા ગોશાલાના પ્રશ્ન ઉપરથી સિદ્ધાર્થે કહ્યું કે, “નિરંતર આતાપના કરનારા પુરુષને ઠઠના પારણે એક મૂઠી અમદ રાતાં અને એક ચલું (ઠાપું) નું પાણી પીતાં ઠ માસને અંતે તેજોલેશ્યા ન્તપન્ન થાય છે.” સિદ્ધાર્થે કહેલી તેજોલેશ્યાની ન્તપત્તિના ઉપાયને સાંજની હુષ્ટ બુદ્ધિવાલો ગોશાલો પ્રજ્ઞુથી જૂઢો થઈ આવસ્તી નગરીને વિષે કુંજારના ઘેર રહી તેજોલેશ્યાને ઉપાયથી સાધવા લાગ્યો. વલી તે અષ્ટાંગ નિમિત્તને પણ શીખ્યો. પઠી તે ગોશાલો “હું પોતેજ જિન હું અને તે અજિન છે.” એમ સર્વને કહેતો અને માણસોના સમૂહને ઠેતરતો પૃથ્વી ઉપર વિચરવા લાગ્યો.

હવે શ્રી વીરપ્રજ્ઞુ પણ વિશાલાનગરીપ્રત્યે ગયા. ત્યાં તેમના પિતાના મિ-

ત્ર શંખનામનાં કુલપતિએ “આ બાલમુનિઠે.” એમ ધારી તેમની હર્ષથી પૂજા કરી. ત્યાંથી પ્રજ્ઞ દંભિકા નામની નદી વહાણવને ઉતર્યા એટલે સ્વારવા લોકોએ પ્રજ્ઞને રોકીને તેમની પાસે વાહાણનું જાનું માગવા માન્યું. એવામાં શંખરા જાની બ્હેનના પુત્ર ચિત્ર જૂપતિએ તે આવેલા અને સ્વારવા લોકોએ રોકી રા-
ખેલા વીરપ્રજ્ઞને ઘેરોડાવ્યા. પછી ત્યાંથી પ્રજ્ઞ વાણીજ ગામપ્રત્યે ગયા. અહિં આ-
નંદ નામનો શ્રાવક રહેતો હતો. તે આતાપના કરતો હોવાથી તેને ઠઠને પારણે
તેજ વચ્ચે અવધિજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું હતું. તેણે પ્રજ્ઞને જાણીને પછી વંદના કરી-
ને કહ્યું કે, “ પરીપ્રહને સહન કરનારા હે પ્રજ્ઞો ! તેમને આટલા વચ્ચેમાં જ્ઞા-
ન ઉત્પન્ન થશે. ”

પછી મહા તપોવંત એવા વીર પ્રજ્ઞનું દશમું ચોમાસું શ્રાવસ્તી નગરીમાં થયું.
ત્યાંથી પ્રજ્ઞ સાનુલષ્ટિક નામના ગામે ગયા અને ત્યાં ગામની દ્વાર ઉદ્યાનને વિ-
ષે કાર્યોત્સર્ગે રહ્યા. અહિં જગવાને અનુક્રમે અઠાવીશ દિવસે કરીને જઈ, મહા-
જઈ અને સર્વતો જઈ નામની પત્નિમા કરી. પછી આનંદ શ્રાવકને ઘરે દાસીયે
આપેલા શીતલ (ટાઢા) અન્નવને પ્રજ્ઞને પારણું થયું. ત્યાં પંચદિવ્ય પ્રગટ થ-
યાં. ત્યાંથી પ્રજ્ઞ વહુમ્લોઘોથી વ્યાસ એવી દૃઢ જુમિને વિષે પેઢાલપુર નગરના
ઉદ્યાનને વિષે રહેલા પોલાસ નામના ચૈત્યને વિષે કાર્યોત્સર્ગે નિવાસ કર્યો.
અહિં તેણે અઠમને તપે પાઠવી રાત્રીએ કાર્યોત્સર્ગ રહ્યા હતા એવામાં પ્રજ્ઞના
નિમેષ રહિત એવા યોગ્ય પુજાને અવધિજ્ઞાનથી જાણીને કાંઈક નમ્ર થઈ ઠે
કાયા જેની એવો જઈ સન્નામાં વેળો વેળો અત્યંત હર્ષ પામીને કહેવા લાગ્યો કે,

“શ્રી વીરપ્રજ્ઞના મનને ચલાવવાને ત્રણ લોક પણ સમર્થ નથી.” આવાં
જંજનાં વચન સાંજલી સંગમક નામનો દેવ ઇર્ષ્યાથી કહેવા લાગ્યો કે, “જે આ
જંજ એમ કહે ઠે કે, અરિહંતનું મન ચલાવવાને કોઈ સમર્થ નથી; તે હું એનું વ-
ચન મિથ્યા કરીને અરિહંતને તેમના નિયમથી ત્રાટ કરીશ. કારણ એ પ્રજ્ઞ
વીજાના આશ્રયથીજ તપ કરે ઠે.” આમ કહેતા એવા તે સંગમકદેવતાને જંજે
વહુ ના કહી તોપણ તેતો તત્કાલ પ્રજ્ઞની પાસે આવીને તેમને ઉપસર્ગ કરવા
લાગ્યો. તેમાં પ્રથમ ધુલની વૃષ્ટિથી તેણે પ્રજ્ઞને શ્વાનોશ્વાસ લેતાં વંધ કરી દી-
ધા. વીજો ઉપસર્ગ એવો કર્યો કે, કીનીયોના સ્વથી પ્રમુખા અંગને વિષે પ્રવેશ
કરીને તેમનું ઝગીર ચાલની સમાન વનાવી દીધું. વહી મઠર અને જંજથી પ્રજ્ઞ-

ना शरीरे बहु पीमा करी. देवताए करेला आ प्रकारना उपसर्गथी प्रभु बहु पीमा पाख्या. वली ते देवताए घीमेलोनां रूप बनावी अरिहंत प्रभुने बहुवार पीमा. एज प्रमाणे वींठी, नोलीया, सर्प अने नंदरनां रूपो धारण करीने वारं-वार पीमा उपजावी. वली तेणे हाथीनुं रूप बनावी नुंचे उठाव्या, पगवमे मर्दन कर्या अने दांतो मार्या. पिशाचनां रूपथी उपसर्ग करी अने पठी वा-घनां रूपथी दाढोवमे तामन कर्या. तेमज सिद्धार्थ अने त्रिशलामातानुं रूप करी प्रभुने मोह पमार्या. रसोइयानुं रूप धारण करीने प्रभुना वने पगनी वझे अग्निसलगावी रसोइ बनावी. चंमालनुं रूप बनावी प्रभुना कान विगेरेमां माला बनाव्या. पक्षीनुनां रूप बनावी वज्रसमान तीक्ष्ण चांचवमे पीमा पमार्या; कठोरवायुथी नुंचे उठाली पृथ्वी उपर फैक्या. वंटोलीयानां रूपे चक्रनी पेठे जमाव्या. ठेवट ते दुरात्मा देवताए कालचक्रथी हणेलो प्रभु जानु (ढींचण) पर्यंत नुमीमां खूची गया. सवारे इंसमान समृद्धिने विकुर्वी वैमानमां वेठेलो ते देवता प्रभुने कहेवा लाग्यो के, “ हे प्रभो ! स्वर्ग अने मोक्षनी सिद्धिने व-रो. ” आ प्रमाणे तेणे एक रात्रीने विषे नगणीश उपसर्ग कर्या. पठी अधम एवो ते संगमक पोताना विजंगझानथी जोवा लाग्यो के, “ आ मुनि में करे-ला उपसर्गोवमे पोताना नियमथी ब्रष्ट थ्या ठे के नहि ? ” आम विचारी ज्ञानवमे जोवा लाग्यो तो मालम पर्युं के, होजने नहि पामेला अने षट्नि-कायना जीवोनुं हित इच्छता प्रभु ध्यानमांज रहेला ठे. त्यांथी बालुका गाम प्रत्ये जता एवा प्रभुने ते दुरात्मा संगम देवताए ढींचण प्रमाण वेलुवाला र-स्तामां पांचशे चोरोने विकुर्वी तेडना वाहनने विषे जोर्या. वली तेणे पोताना वज्रमय अंगथी प्रभुने (मामा) एम कहीने गाढ आलिंगन कर्युं. आ आ-लिंगन तेणे एवा बलथी कर्युं हतुं के, जो पर्वत होय तो पण ते तत्काल चूर्णरूप थइ जाय; परंतु प्रभु तो महा शक्तिवंत होवाथी कांइ थयुं नहि. प्रभु बालुका गामे गया. त्यां पण ते देवताए प्रभुनुं एक आंखे काणुं एवुं स्त्री रूप बनाव्युं. सुन्नूम गाममां स्त्रीयोनी आगल हाथ जोमी रहेला जारनुं रूप बनाव्युं. आ प्रकारे विविध कुचेष्टां तथा अनेक प्रकारना उपसर्गो लोको पासे पगले पगले करावतो ठतो ते संगमक प्रभुने पीमा करतो हतो. मलय गाममां प्र-भुनुं पिशाचमय रूप बनावी स्त्री विगेरेने गालो देवराववा लाग्यो, ते उपरथी

लोकोए तेमने बहु माख्या. वली हस्तिशीर्ष गाममां जिहाने अर्थे गयेला प्रभुनुं शिवरूप विकुर्विने स्त्रीयोनी समक्ष पुरुष चिन्हने खेंची विकारमय वनाव्युं. ते उपरथी लोकोए प्रभुने बहु माख्या. पठी प्रभुए विचारयुं के, आ लोको मने बहु उपसर्ग करे ठे; तेश्री हवे म्हारे नगरमां जवुंज नहि. ” एवं धारी प्रभु नगरनी ब्हार रह्या. संगमक पण “ शुं ते हजु नथी थाक्या ? ” ग्राम पोताना अवधिज्ञानथी जोवा लाग्यो तो मालम पर्युं के, “ प्रभु तो पोताना शुभ्र ध्यानथी जरापण नृष्ट थया नथी. ” प्रभुनुं आवुं उत्कृष्ट लिंग-श्मशानपणुं (शरीरनुं निरञ्जीमानपणुं) जोशने लोकमां शिवलिंगादिक प्रवर्त्या.

एक दिवस तोसल नामना सन्निवेशनी ब्हार प्रभु कायोत्सर्गे रह्या हता, एवामां पेलो देवतानुं विषे अधम एवो संगमक, एक कुशिष्यनुं रूप धारण करी गाममां खातर पारुवा लाग्यो. लोकोए तेने पकम्पीने बांध्यो एटले तेणे कह्युं के, “ गामनी ब्हार रहेला म्हारा गुरुए मोकलवाथी हुं अहिं आव्यो तुं. ” ए उपरथी क्रोधातुर थयेला लोकोए “ आ वध करवा योग्य ठे. ” एम धारीने प्रभुने बांध्या. परंतु कोइ नूखलनामना इंडजालिके ठोमाव्या. वली मोसली नामना सन्निवेशने विषे शिष्यरूप वनेला संगम देवताने सुरंगादि शोधतो जोइ लोकोये पूठ्युं एटले तेणे कह्युं के, “ हुं गाममां खातर पारुवा जाउं त्यारे म्हारा गुरुने कोइ उपड्व न करे, माटे हुं तेमना अर्थे एकांत स्थान शोधुं तुं. ” पठी लोकोए जिनेश्वरने बांधेला जोशने प्रभुना पिताना मित्र कोइ मागध नामना पुरुषे जगवानने ठोमाव्या. तोसली गामने विषे ते संगमक देवताए तेवी ज रीते करवाथी तोसली नामना कृत्रिये प्रभुने सात दोरीवती बांध्या; परंतु धर्मना प्रज्ञावथी ते सघली दोरी तूटी गइ. ते उपरथी तोसलिके “ आ चोर नथी. ” एम धारी प्रभुने ठोमी मूक्या. वली एवी रीते सिद्धार्थ नगरमां पण प्रभुने चोररूपे बांधाव्या. त्यां पण कौशिक नामना आवके ठोमाव्या.

पठी प्रभु व्रजनगरे गया. ते दिवसे त्यां सर्वने घरे खीर रंवाती होती. तो पण “ आ देव उपसर्ग करे ठे. ” एम धारी प्रभुतो नगर ब्हार कायोत्सर्गे रह्या. देवताए त्यां पण बहु उपसर्ग कख्या. पठी बीजे दिवस शांत चिन्वालो थयेलो ते देवता अवधिज्ञानथी प्रभुने शुभ्र परिणामवाला जाणनि थने “ उपसर्ग करतां ठ मास थया. ” एम विचारीने कहेवा लाग्यो. “ हे उत्तम ! जिहाने माटे

ગ્રામાદિકને વિષે જાણ અને હવે પઠી હું તમને નિશ્ચય કાંઈ પણ ધોર ઉપસર્ગ કરીશ નહિ. ” પ્રજુએ કહ્યું. “ હે દેવ ! હું મ્હારી મરજી પ્રમાણે જશ. ત્હારે કાંઈ પણ કહેવું નહિ. પઠી તેજ ગામમાં પ્રજુ વીજે દિવસે જિજ્ઞાસે ગયા. ત્યાં કોઈ વત્સપાલિકા નામની વૃદ્ધ મોશીયે તેમને ટાઢી સ્ત્રીર વહોરાવી. તે ઉપરથી તેના ઘરને વિષે સુવર્ણવૃષ્ટિ થઈ. અન્નવ્ય એવો સંગમ દેવતા પણ ઠ માસ પર્યંત ઉગ્ર એવા ઉપસર્ગો કરીને પઠી તે વ્રજ નામના ગામપ્રત્યે પ્રજુને નહિ જાંગેલા પરિણામવાલા જાણીને તે અધમ સંગમક ઉત્સાહ રહિત થઈને સ્વર્ગપ્રત્યે ચાલ્યો ગયો. હવે જ્યારથી આ નવમા વર્ષને વિષે સંગમદેવતા એ પ્રજુને ઉપસર્ગ કરવા માંડ્યા તે દિવસથી આજસુધી એટલે ઠ માસ પર્યંત ઇન્દ્રાદિક સર્વે દેવતાનું અત્યંત ઉદ્દેગ મનવાલા રહ્યા. પઠી અત્યંત ક્રોધાતુર થયેલા ઇન્દ્રે સંગમક દેવતાને સ્વર્ગમાંથી કાઢી મૂક્યો; તેથી તે અધમદેવ હવણાં પણ મેરુપર્વતની ઘૂલિકાને વિષે પોતાની પ્રિયા સહિત વસે છે અને તે સંગમકના જત્નો તો ઇન્દ્રના આગ્રહથી સ્વર્ગને વિષે રહ્યા.

પઠી વિદ્યુત્કુમાર દેવેન્દ્ર અલંકારાપુરી પ્રત્યે આવી પ્રજુને વંદના કરી હાથજોડીને પૂઠવા લાગ્યો કે, “ હે તીર્થેશ ! આપે વહુ ઉપસર્ગો જીતેલા છે, તેથી હું આપને કુશલ સમાચાર પૂઠું. પઠી શ્વેતાંબિકા નગરી પ્રત્યે ગયેલા તથા નિર્વિઘ્નપણે વર્તતા એવા પ્રજુને ઇન્દ્ર કુશલ સમાચાર પૂઠવા આવ્યો. ત્યાંથી પ્રજુ શ્રાવસ્તિ નગરી પ્રત્યે આવીને ગામની બહાર કાર્યોત્સર્ગે રહ્યા. તે વખતે ત્યાંના લોકો કાર્તિકસ્વામીની મૂર્તિનો ઉત્સવ કરતા હતા. આ વખતે ઇન્દ્રે તે કાર્તિકસ્વામીની મૂર્તિમાં પ્રવેશ કરીને શ્રીવીરપ્રજુને નમસ્કાર કહ્યા. આમ થવાથી તો સર્વે લોકો આદરથી અરિહંત પ્રજુનું વંદન કરવા લાગ્યા. ત્યાંથી કૌશાંબી નગરી પ્રત્યે ગયેલા પ્રજુને કુશલ સમાચાર પૂઠવા માટે વૈમાનીક દેવતા સહિત દિવસ અને રાત્રિના અધિપતિ એવા સૂર્ય અને ચંદ્ર ત્યાં આવ્યા. એજ પ્રમાણે વારાણસી નગરીમાં ઇન્દ્ર, રાજગૃહ નગરમાં ઇશાનેન્દ્ર, અને મિથિલા નગરીમાં જનકરાજા તથા ધરણેન્દ્ર પ્રજુને કુશલ સમાચાર પૂઠવા આવ્યા. ત્યાંથી પ્રજુનું અગ્યારમું ચોમાસું વિશાલાનગરી પ્રત્યે થયું. અહિં પણ જૂતાનંદ હરિયે પ્રજુને કુશલ સમાચાર પૂઠ્યા. ત્યાંથી પ્રજુ સુંસુમારપુર પ્રત્યે જઈને કાર્યોત્સર્ગે રહ્યા. તે વખતે નવીન ઉત્પન્ન થયેલા જુવનપતિના ઇન્દ્ર ચમરેન્દ્રે પોતાના

मस्तक उपर रहेला सौधमेंझनां सिंहासनने जोइने विचार्युं जे, “हुं तेने हेगो पठावुं.” ग्राम धारी ते त्यां गयो, परंतु इंध्री पराजव पामेलो ते सुंसुमार-पुर प्रत्ये आर्वीने कायोत्सर्गे रहेला श्रीवीरप्रभुना शरणे रह्यो; तेथी ते निर्जय थयो. त्यार पठी जोगपुरने विषे माहेंड नामनो कृत्रिय क्रोधथी जेटलामां ख-जुरीनी कांटावाली सोटीवरे प्रभुना शरीरने पीमा उपजावे ठे तेटलामां प्र-भुने कुशल समाचार पूठवा आवता एवा सनत्कुमार देवेंडे तेने तत्काल नि-वाख्यो. त्यांथी प्रभु नंदि गाम प्रत्ये गया. त्यां तेमना पिताना मित्र नंदे तेमने वंदना करी. त्यांथी मिंढक गाम प्रत्ये कायोत्सर्गे रहेला प्रभुने कोइ एक गोवा-ल क्रोधथी उपसर्ग करवा लाग्यो एवामां वंदन करवा माटे आवेला इंडे ज-यंकर रूपथी तेने त्रास पमास्तीने काढी मूक्यो. त्यांथी प्रभु कौशांबी नगरी प्रत्ये गया. त्यां शतानिक नामे राजा राज्य करतो हतो. अहिं प्रभुए पोताना पूर्वना दुष्ट कर्मने जीतवा माटे पोष मासनी शुक्ल पडेवने दिवसे एवो घोर अग्निग्रह लिधो के, “जो कोइ मने इयथी सूपमाने खूणे रहेला अमदना वाकला गोचरी वखत गया पठी व्होरावे तो म्हारे पारणुं करवुं. परंतु ते व-होरावनार राजानी पुत्री ठतां दासीपणाने पामेली होवी जोइए. वली तेनो जमणो पग उंवराथी व्हार अने मावो उंवराथी अंदर होवो जोइए. माथ्र मुं-मेली तथा पगे बेनीवाली तेमज त्रण उपवासवाली अने रुदन करती होवी जोइए.” आ प्रमाणेनो प्रभुनो अग्निग्रह त्यां चार मास सुधी पुरो थयोनहि.

हवे अहिं एवुं वन्युं इतुं के, शतानिक राजाए दधिवाहन भूपतिनो यु-द्धमां पराजय करीने तेनी चंपा नगरी लुंटी. ते वखते मृगावती, शतानीक, नंदाप्रिया सहित सुगुप्त, छारपालीका विजया अने धर्मोपाध्याय एटला जणा बहु दुःख पाम्या. वली ते युद्धमां वसुमति के जेनुं वीजुं नाम चंदनवाला इतुं ते पुत्री सहित तेनी धारणी माताने कोइ शतानिक राजानो लक्ष्मी माणस पंकमीने कौशांबी नगरीये लाव्यो; परंतु रस्ते माता धारणी तो मृत्यु पामी; तेथी पला लक्ष्मीये चंदनवाला पुत्रीने कोइ घनावह शेठने त्यां वेचाती आपी. घनावह शेठे पण ते पुत्रीने पोताने घेर तेनी जइ अने तेने स्नान, वस्त्र, विलेपन तथा अलंकारादिकथी सुशोभित करी. एक दिवस शेठना पग घोवरावती एवी चंदन वाखाना केइने नीचे पमता जोइ शेठे ते केइने उंचा राख्या ते जोइ घनावह

શેઠની સ્ત્રી મૂલાયે વિચાર કર્યો કે, “ નિશ્ચય એ મ્હારી શોક્ય થશે. ” આમ ધારી તેણે તે બીચારીને બેઠીમાં નાચી ત્રણ દિવસ સુધી ઝોજન ન આપ્યું. વલી તે બીચારીનું મસ્તક પણ મુંઠાવી નાચ્યું. ઠેવટ મૂલાયે તેને ઝઢણ કરવા માટે આપેલા અમદના વાકલા સૂપમાને સૂળે રાચીને અને તે સૂપમાને દાઘમાં ધારણ કરી રહેલી, વલી એક પગ ઝંબરાની વહાર અને એક પગ અંદર રાચીને બેઠી બેઠી રુદન કરતી એવી તે ચંદનવાલાયે પાંચ માસ અને ઘોવિશ દિવસે ગોચરીને અર્થે ફરતા અગ્નિગ્રહ ધારી એવા વીરપ્રજ્ઞનો અમદના વાકલા વહોરાવી અગ્નિગ્રહ પૂર્ણ કર્યો. તે વચ્ચે આકાશમાંથી સુવર્ણવૃષ્ટિ થઈ. પ્રજ્ઞુ રૂપ સત્પાત્રને દાન આપવાથી ચંદનવાલાની બેઠી પોતાની મેલે તૂટી ગઈ, કેશપાશ નવો આવ્યો અને તેનું સર્વ અંગ અલંકારયુક્ત થઈ ગયું. પછી દધિવાહનના કંચુકિ એવા નૃત્યલે તેને તુરત ઝલચી અને મૃગાવતી રાણીયે પણ તેને પોતાની વ્હેનની પુત્રી જાણી. પછી ઈંદે શતાનિક રાજાને ચંદનવાલા સોંપી અને કહ્યું કે, તમે તેનું રક્ષણ કરજો. કારણ કે, એ શ્રી વીરસ્વામિની પ્રથમ સાધ્વી થવાની છે. પછી સુમંગલ ગામને વિષે પ્રજ્ઞુને વંદન કરવા માટે સનત્કુમાર માંહેં આવ્યો. પાલક નામના ગામને વિષે પણ વાણ નામે કોઈ વણિક્ યાત્રાર્થે જતો હશે તે પોતાની સન્મુખ આવતા શ્રીવીરપ્રજ્ઞુને જોઈ અમંગલિક થયું માની ક્રોધથી તરવારવમે તેમને મારવા દોમ્થો; પરંતુ રસ્તામાંજ તેનો સિદ્ધાર્થે વિનાશ કર્યો. પછી પ્રજ્ઞુએ બારમું ચોમાસુ ચંપાનગરીમાં સ્વાતિદત્ત બ્રાહ્મણની અગ્નિહોત્રશાલામાં કર્યું. ત્યાં પ્રજ્ઞુ ચાર માસ પર્યંત નિશ્ચલ ધ્યાનથી રહ્યા. તે વચ્ચે પૂર્ણાષ્ટ અને માણિક્ષનામના જે બે યજ્ઞો તેમની સેવામાં રહ્યા હતા તેનંતો તેમને જોડને આશ્ચર્ય પામી ગયા. પછી સ્વાતિદત્ત બ્રાહ્મણે પ્રજ્ઞુને પ્રશ્ન કર્યું કે, “ આત્મા (જીવ) કોને કહેવો ? ” પ્રજ્ઞુએ કહ્યું “ જે હું એવો અગ્નિમાન કરે છે, તેજ આત્મા (જીવ) કહેવાય છે. ” આ પ્રમાણે જગવાને જીવનું સ્થાપન કર્યું એટલે વલી સ્વાતિદત્તે તેમને ફરીથી પૂછ્યું કે, “ હે પ્રજ્ઞો ! પ્રદેશન અને પ્રત્યાખ્યાન કોને કહેવું ? ” પ્રજ્ઞુએ કહ્યું. “ હે વિપ્ર ! પ્રદેશન બે પ્રકારનું છે. એક ધાર્મિક અને બીજું અધાર્મિક. તેમજ પ્રદેશન શબ્દવમે કરીને પણ નિશ્ચય ઉપદેશજ કહેવાય છે. વલી મૂલગુણ અને ઉત્તરગુણથી પ્રત્યાખ્યાન પણ જિનેશ્વરોએ બે પ્રકારનું કહ્યું છે. ” પ્રજ્ઞુનાં આવાં વચન સાંજલી વિપ્ર સ્વાતિદત્ત અને પૂર્ણાષ્ટ તથા માણિક્ષ બન્ને યજ્ઞો પ્રતિબોધ

पाम्या. पठी जृञ्जिक गाम प्रत्ये गयेला जगवान् पासे इंडे आबीने तथा म्होडुं नाटक करी वतावीने पठी कहुं के. “हे नाथ ! तेमने थोडा दिवसमां केवल ज्ञाननी उत्पत्ति अशे.” त्यांथी जगवान् मिठिक गामे गया. त्यां तेमनी वंदना करवाने माटे चमरेंड आब्यो. पठी परूमानी गामनी ब्हार कायोत्सर्गे रहेला प्रभुने कोइ गोवालीज पोतानो बलद जलावी पोते गाममां गयो. थोमीवारे पाठा आवी तेणे प्रभुने पूठ्युं के “हे देव ! मैं आपने म्हारो बलद जलाव्यो हतो ते आदिं देखातो नथी माटे क्यां गयो ? ” गोवाले आम पूठ्या ठतां पण ज्यारे प्रभु तो मौनज रह्या त्यारे तो तेणे क्रोधथी प्रभुना वने कानने विपे एवा खीला माख्या के, ते वने खीलानां मुख अंदर एकठां अइ गया. वली ते डुरा-त्मा गोवाले खीलाना उपला जगने कापी नाखी कोइथी न देखाइ शके तेम कख्या. अहो ! धिक्कार ठे पूर्वे करेलां कर्मने के, जे जवांतरने विपे पण जोगव्यां विना ठूटी शकतां नथी. प्रभुए त्रिपृष्ठ वासुदेवना जेवे शयापालकना वने कानने विपे उकालेलुं तरवुं रेमाव्युं इतुं. ते कर्म अत्यारे उदय आव्युं. ते शया-पालक पण संसारमां जमतो जमतो गोवाल अयो अने तेणे पूर्वना वरेने लीधेज श्रीवीरप्रभुना कानने विपे खीला माख्या.

हवे प्रभु मध्यम एवी अपापा नगरीप्रत्ये आव्या त्यां ते गोचरीने अथें फरता फरता सिद्धार्थ नामना वणिकूने घेर गया. वणिके प्रभुने शल्य (कानमां खीला) वाला जाणी ते वात खरक नामना वैद्यने कही; तेथी वैद्य बहु दुःख पाम्यो. पठी ते वने जणा प्रभुनी पाठल पाठल उद्यानमां जइ साणसीडवमे ते वने खीलाने प्रयत्नथी खेंची काढ्या. आ वखते प्रभुने बहु वेदना अवाथी ते मणे एवी जयंकर वूम पामी के, जाणे म्होडो पर्वत फाट्यो होयनी शुं ? पठी वैद्ये व्रणसंरोहिणी औषधीना प्रयोगथी प्रभुने पीना रहित कख्या. प्रभुने अ-येला उपसर्गने विपे केटलाक दुःसह अने केटलाक सामान्य इता. तेमां जघन्यने विपे तो कटपूतना व्यतरीये करेलो शीतवेदना उपसर्ग इतो. मध्य-ममां संगमिक देवताए करेला उपसर्गों इता अने उक्कृष्ट तो प्रभुना कानमांथी खीला काढवानो इतो. प्रभुने उपसर्गोंतो आरंज पण गोवालथी अने अंत प-ण गोवालधीज अयो. पठी प्रभुना कानने विपे खीला माग्नागे गोवाल पोता-ना डुष्टकर्मधी मृत्यु पामीने सातमी नरके गया तथा निश्चय वणिकू अने ख-

रकवैद्य ए बन्नेजणा पोताना पुण्यने लीधे स्वर्गे गया.

हवे जृञ्जिक नामना गामनी समीपे रुजुवालिका नामनी नदीने तीरे व्यावृत्त नामना चैत्यनी पासे श्यामाक नामना कणबीना खेतरमां शालवृक्षनी नीचे उत्कटितासने बेठेला प्रज्जुने ठठ जत्ते सुध्यान ध्याता कर्मक्षय थवाने लीधे कैवलज्ञान उत्पन्न थयुं. ते वखते चोसठ इंडोए तुरत एकठा थइने जगतूने आश्चर्यकारी एवी समवसरणानी रचना बनावी. प्रज्जुए पण “आ माणसो ज्ञाव रहित ठे.” एम धारीने पण पोतानो आचार जणावाने माटे एक मुहूर्त (बे घन्टी) धर्मदेशना आपी. पढी अमरेंडोए परवस्था थका जगवान् एकज रात्रीमां बार योजन प्रमाणवालो मार्ग उलंघीने तत्काल मध्यम अपापा नगरी प्रत्ये आव्या. त्यां सौमिल नामनो ब्राह्मण यज्ञ करतो हतो, तेने माटे इंड्रूति विगेरे म्होटा अगीयार उपाध्याय त्यां आव्या हता. आ सर्वेने बोध करवा माटे प्रज्जुतो नगरीनी ब्हार महसेन उद्यानमां समवसस्था. देवतानुए धर्मदेशनाने माटे एक म्होटुं समवसरण रच्युं. त्यां सिंहासनने विषे बेशी प्रज्जु धर्मदेशना आपवा लाग्या, जेथी देवतानु महोत्सर्व पूर्वक त्यां आववा लाग्या. देवतानुने आवता जोइ इंड्रूति विगेरे उपाध्यायो सौमिल ब्राह्मणने कहेवा लाग्या के, “याज्ञिक गोरोए अग्निने विषे सारी रीते आहुति आपवार्थी देवतानु पोते अहिं आवे ठे. ” आ प्रमाणे तेनु वात करे ठे एटलामां तो देवतानु यज्ञस्थानने त्यजी दइने जिनेश्वर प्रज्जुनी पासे गया एटले तो वली इंड्रूति उपाध्याय अन्य पुरुषोने पूठवा लाग्यो के, “हे लोको ! आ सर्वे देवतानु यज्ञस्थानने मूकीने बीजे क्यां जाय ठे ? ” तेनुए उत्तर आप्यो के, “हर्षवंत एवा ते देवतानु सर्वज्ञ एवा श्री वीरप्रज्जुनी पासे जाय ठे. ” आवां लोकोनां वचन सांजली अत्यंत गर्वयुक्त थयेलो इंड्रूति पोताना पांचसे शिष्योने लइने प्रज्जुना समवसरणमां गयो. त्यां ते त्रणलोकनी लक्ष्मीथी सुशोभित एवा श्री वीरप्रज्जुने जोइने पोताना चित्तमां चमत्कार पाम्यो अने “शुं आ सर्वज्ञ हशे के बीजा !!!” एम शंका पामतो ठतो वेठो. एवामां प्रज्जुए तेनो आशय जाणीने तेने कह्युं के, “हे इंड्रूति ! तुं जले आव्यो. ” प्रज्जुनां आवां वचन सांजली इंड्रूति विचार करवा लाग्यो. “शुं ए मने उलखता हशे ? हा ! ए मने जाणताज हशे. कारण मने कोण नहिं उलखतुं होय ? परंतु जो ए म्हारो संशय जाणे

अने तेने टाळे तो हुं एमने सर्वज्ञ जाणुं. ” आम धारी ते जेवो स्थिर अइने रहे ठे एटलामां प्रज्जुए “तने जीव विषयनो संशय ठे ?” एम कहीने पठी वेदनां पदोनो उच्चार करी तेनो संशय ठेदी नांखयो; जेथी ते इंड्रज्जुतिये पोताना पांचसो शिष्य सहित चारित्र अंगीकार करयुं. पठी अग्निज्जुतिना पण कर्म संबंधी संशय दूर अवाथी तेणे पण पांचसो शिष्य सहित दीक्षा लीधी. वली शरीर एज आत्मा, ए संशय ठेदावाथी वायुज्जुतिये पण पांचसो शिष्य सहित व्रत ग्रहण करयुं. पंच महाज्जुत संबंधी संशयनो प्रज्जुए वेदनां वाक्यथी नाश कख्यो, ए उपरथी व्यक्त नामना ब्राह्मणे पांचसो शिष्य सहित व्रत अंगीकार करयुं. आ जन्मने विषे जेवुं होय तेवुंज परज्जवने विषे मले, आ संशय पण प्रज्जुए ठेद्यो; तेथी सुधर्मा नामना ब्राह्मणे पांचसो शिष्य सहित चरित्र लीधुं. बंध अने मोक्षनो संशय प्रज्जुए वेदयुक्तिथी ठेद्यो. ए उपरथी मंमिकना पुत्र मंमिने साम्राज्यसो शिष्य सहित दीक्षा लीधी. देवतानुं ठे के नथी, आ संशय पण प्रज्जुए ठेदवाथी मौर्यपुत्रे त्रणसो शिष्य सहित चरित्र लीधुं. नरक ठे के नथी, आ संशय प्रज्जुए ठेद्यो, एथी अकंपिते त्रणसो शिष्य सहित दीक्षा लीधी. पुण्यपाप ठे के नथी, आ संशयनो प्रज्जुए नाश करवाथी अचलव्राताए त्रणसो शिष्य सहित चारित्र आदरयुं. परलोक ठे के नथी, आ संशय ठेदवाथी मेतार्ये त्रणसो शिष्य सहित व्रत अंगीकार करयुं. मोक्ष ठे के नथी, आ संशयनो उत्तर प्रज्जुए वेद वचनवने आपवाथी प्रज्ञास नामना विषे त्रणसो शिष्य सहित व्रत आदरयुं. आ वखते आवी रीते इंड्रज्जुतिविगेरे अगीयार जणाए पोताना संशयनो नाश अवाथी चुमालीशसो शिष्यो सहित दीक्षा लीधी. पठी प्रज्जुए तेउने त्रीपदीनुं दान करयुं अर्थात् त्रिपदी जणावी एटले तेउए द्वादशांगी रची. पठी जगवाने ते अगीयारे जणाने पोताना गणधर पदे स्थाप्या. प्रज्जुने चौदहजार साधुनं, शुद्ध शीलवंत ठत्रिशहजार साध्वियो, एक लाख अने उंगणसाठ हजार आवको, त्रण लाख अने अठारहजार आविकानं, त्रणसो चौद पूर्वधारियो, तेरसो अवधिजानि साधुनं, सातसो व्रतधारी एवा केवलजानीयो, सातसो वैकियलव्धिने धारण करनागनं, पांचसो मनःपर्यवजानने धारण करनागनं, चारसो वादलव्धिने धारण करनाग तपस्वीनं, आठसो अनुत्तर देवलोकमां जनागनं अने सातसो अंतैवासी निज्जे, आ प्रमाणेनो परिवार हतो, प्रज्जु

ગ્રહસ્થાવાસમાં ત્રીશ વર્ષ, ષડ્ગ્રસ્થપણે બાર વર્ષ અને સામા ૭ માસ તથા કેવલી પણે ૭ માસમાં કાંઈ નહા ત્રીશ વર્ષ એમ પ્રજ્ઞુનું સર્વ આયુષ્ય બોતેર વર્ષનું હતું.

હવે સુખમ દુઃખમકાલના ત્રણવર્ષ સામાઆઠમાસ બાકી રહે છે તે અ-પાપા નગરીને વિષે *કાર્તિકવદી અમાવસ્યાને દિવસે સ્વાતિ નક્ષત્રના યોગમાં અઠમ તપ કરીને પર્યંકાસને બેઠેલા કર્મરહિત પ્રજ્ઞુએ પંચાવન પુણ્યપાપના ફ-લરૂપ ષત્રીશ અધ્યયન સન્નામાં દેશનારૂપે કહીને અને પ્રધાન નામના અધ્યય-નનું નિરૂપણ કરીને પઠી મોહલક્ષ્મીનો અંગીકાર કર્યો. હે જ્ઞવ્યલોકો ! જેમણે સંગમકદેવતા વિગેરે જીવોએ કરેલા ઝપસર્ગના સમૂહને ધીરજતાથી સહન કર્યા છે, જેમણે ગાઢ એવું તપ કર્યું છે અને જેમણે દુઃસહ એવા પરીષદોની સેનાને લીલામાત્રમાં જીતી લીધી છે તે ઇંદ્રાદિ દેવતાનું પૂજન કરેલા શ્રી વીરજિને-શ્વરને તમે નમસ્કાર કરો.

॥ ઇતિ શ્રી મહાવીરચરિત્રં સંપૂર્ણમ્ ॥

નિમ્મવિઅવારસંગે નિહયઅણંગે વિમુક્કજવસંગે ॥

કરુણામયજલનિહિણો નમામિ ગણહારિણો સઘે ॥૩॥

અર્થ:—દ્વાદશાંગીના રચનારા, કામદેવનો નાશ કરનારા, સંસારના સં-ગને ત્યજી દેનારા અને દયારૂપ અમૃતના સમુદ્ર એવા સર્વ ગણધરોને હું નમ-સ્કાર કરું છું. ॥ ૧ ॥

અહિં સર્વ તિર્થંકરોના સર્વ ગણધરોને નમસ્કાર કરું છું, એમ કહ્યું. તો કયા કયા તિર્થંકરના કેટલા કેટલા ગણધરો હતા તે કહે છે. ૧ શ્રી રૂષ્ણદેવ પ્રજ્ઞુના પુન્નરિકાદિ ચોરાશી ગણધરો હતા. ૨ અજિતનાથના સિંહસેનાદિક પંચાણું ગણધરો હતા. ૩ શંખવનાથના ચારુરુ વિગેરે એક સો અને બે ગણધરો હતા. ૪ અન્નિનંદનના વજ્રનાનાદિક એકસોને સોલ ગણધરો હતા. ૫ પદ્મપ્ર-જ્ઞુના સચોતાદિક એક સો ને સાત ગણધરો હતા. ૬ સુમતિનાથના ચમરાદિક એક સો ગણધરો હતા. ૭ સુપાર્શ્વનાથના વિદર્જાદિક પંચાણું ગણધરો હતા. ૮ ચંદ્રપ્રજ્ઞુના દિન્નાદિક ત્રાણું ગણધરો હતા. ૯ સુવિધિનાથના વરાહાદિક અઘા-

शी गणधरो हता. १० शीतलनाथना नंद विगेरे एकाशी गणधरो हता. ११
श्रेयांसनाथना कौस्तुभादिक ठोतेर गणधरो हता. १२ वासुपुज्यना सुभूमा-
दिक वासठ गणधरो हता. १३ विमलनाथना मंदर विगेरे सत्तावन गणधरो
हता. १४ अनंतनाथना यशादिक पञ्चास गणधरो हता. १५ धर्मनाथना अ-
रिष्टप्रमुख त्रेंतालीश गणधरो हता. १६ शांतिनाथना चक्रायुधादिक ठत्रिश गण-
धरो हता. १७ कुंथुनाथना शंखादिक पांत्रिश गणधरो हता. १८ अरनाथना
कुंजादिक तेत्रिश गणधरो हता. १९ मल्लिनाथना निपगादिक अठाविश गणधरो
हता २० मुनिसुव्रतस्वामिना मल्लप्रमुख अठार गणधरो हता. २१ नमिनाथ-
ना संजु विगेरे सत्तर गणधरो हता. २२ नेमिनाथना (आवश्यकसूत्रना अग्नि-
प्राय प्रमाणे) वरदत्तादि अगियार गणधरो अने (कल्पसूत्रना अग्निप्राय प्र-
माणे) अठार गणधरो हता. २३ पार्श्वनाथना (आवश्यकसूत्रना अग्निप्रा-
यथी) आर्यदिनादिक दश अने (कल्पसूत्रना अग्निप्रायथी) आठ गणधरो
हता. २४ महावीरस्वामीना गौतमादिक अगीयार गणधरो हता. ए चोवीश
जिनेश्वरना पहेला पहेला गणधरोने हुं वंदना करुं वुं.

ए उपर आ नीचेनी त्रण गाथाञ्च कहे ठे.

सिरिजसहसेण पहु सी-हसेण चारूरु वज्जनाहरका ॥

चमरो सज्जो अ विद-प्र दिन्न पहुणो वराहो अ ॥ १ ॥

पहुणं चतुन्नो चिय, सुभूम मंदर जसा अरिठो अ ॥

च ॥ संखा कुं-ज निसय मल्लीय संजु अ ॥ २ ॥

६. अजादिन्ना, तहिंदजुई अ गणहरा पढमा ॥

सीसान सहाईणं, हरंतु पावाइं पाणयाणं ॥ ३ ॥

अर्थ—१ श्री रूपनसेन, २ प्रजु सिंहसेन, ३ चारूरु, ४ वज्जनाज, ५ चमर,
६ सद्योत, ७ विदर्ज, ८ दिन्न, ९ प्रजु वराह, १० नंद, ११ कौस्तुभ, १२ सुभूम,
१३ मंद, १४ यशा, १५ अरिष्ट, १६ चक्रायु, १७ शंख, १८ कुंज, १९ निपगा,
२० मल्ल, २१ शंजु, २२ वरदत्त, २३ आर्यदिन्न, २४ इंजुति, चोविश तीर्थकरना
आ चोवीश शिष्यो सहित प्रथम गणधरो नमस्कार करता एवा प्राणीजनां
पापने नाश करो. ॥ ३ ॥ इति गणधरोनी स्तुति.

હવે પ્રથમ ચક્રવર્તી એવા ઝરતમુનિની સ્તુતિ કરે છે.

ઝરહમહારાયરિસિં, ગિહિવેસુપન્નનાણવરરયણં ॥

દસહિં સહસ્સેહિ સમં, નિશ્કંતં વંદિમો સિરસા ॥ ૪ ॥

અર્થ—જેમને ગૃહસ્થના વેશમાંજ કેવલજ્ઞાનરૂપ રત્ન ઉત્પન્ન થયું છે અને જેમણે દશહજાર રાજાનું સાથે ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું છે એવાં તે ઝરત મહારાજર્ષિને અને મસ્તકવદને નમસ્કાર કરીએ છીએ.

હવે મહાબલ એવા બાહુબલિ મહર્ષિની સ્તુતિ કરે છે.

હૃદ્ધિવિલગ્ગસસ ન કે-વલ્લં તિસોઝણ વરિસપન્નિમંતે ॥

પયપન્નમસમુપ્પાન્નિત્ર-નાણવરો જયન્ત બાહુબલી ॥૫॥

અર્થ—જેમણે એક વર્ષ કાયોત્સર્ગે રહ્યા પછી “હાથી (ગર્વરૂપ હાથી) ઉપર ચમેલાને કેવલજ્ઞાન ન હોય. ” એવાં પોતાની બ્હેનોનાં વચન સાંજલી આગલ ચાલવા માટે પગ ઉપાડવાથી જેમને કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું છે એવા બાહુબલિ જયવંતા વર્તે ॥ ૫ ॥

આ ઝરત અને બાહુબલિનો સંબંધ શ્રી રૂષ્ઙ્ગદેવના ચરિત્રથી જાણી લેવો. હવે ઝરતરાજાના વંશના અજિતનાથ સુધીના સર્વ રાજર્ષિનું સ્તુતિ ત્રણ ગાથાથી કહે છે.

સુરવશ્ણા અહિસિત્તા, ઝરહપણ અધ્ઝરહવરપહુણો ॥

આશ્વજસપ્પમુહા, અઠ્ઠવિ સાસયસુહં પત્તા ॥ ૬ ॥

અર્થ—સૌધર્મેંડે જેવી રીતે ઝરતરાજાને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું તે વચ્ચે તેમનો કેવલ મહોત્સવ કરીને તેમના પદે તેમના પુત્રને રાજ્યાન્નિષેક કસ્યો તેજ પ્રકારે અર્ધ ચક્રવર્તીનો અર્ધા ઝરતદેવના રાજ્યને વિષે રાજ્યાન્નિષેક કસ્યો છે. ઝરતના પુત્રોનો વંશ નીચે પ્રમાણે ૧ આદિત્યયશા, ૨ મહાબલ. ૩ અતિબલ. ૪ બલન્નહ, ૫ બલવીર્ય, ૬ કાર્તવીર્ય; ૭ જલવીર્ય અને ૮ દંડવીર્ય. એમ આઠ આઠ પુત્રો સાશ્વતા સુખને પામ્યા છે. તે વાત આદિનાથના ચરિત્રથી જાણી લેવી ॥ ૬ ॥

અન્નેવિ પુહવિવહ્ણો, નસન્નસ્સ પન્નપ્પણ અસંશિઙ્ગા ॥

જાવજિઆસત્તુરાયા, અજિયજિણપિટ્ટા સમુપ્પન્નો ॥ ૭ ॥

અર્થ—શ્રી રૂપદેવ પ્રજ્ઞુના પઠી તેમના વંશને વિષે શ્રી અજિતનાથ જિનેશ્વરના પિતા જિતશત્રુ રાજા જેટલા કાલમાં ઉત્પન્ન થયા છે તેટલા કાલમાં (પચાસ ક્રોડ લાખ સાગરોદય કાલમાં) વીજાપણ અસંખ્યાતા પૃથ્વીપતિયો થઈ ગયા છે ॥ ૩ ॥

તેનું શું કર્યું છે ? તે નીચેની ગાથાથી કહે છે.

ઉપ્રિતુ રક્ષાહિં, પદ્મશ્રી કેવિ સિવપુરં પતા ॥

સદ્વત્પન્નમ્વરે, અવરે તે વંદિમો સિરસા ॥ ૪ ॥

અર્થ—તેમાંથી કેટલાક તો રાજ્યલક્ષ્મીને ત્યજી દેશને દીક્ષા ધારણ કરી મોક્ષપુરને પામેલા છે અને વાકીના સર્વાર્થસિદ્ધ વૈમાને પ્રાપ્ત થયા છે. તે સર્વેને હું મસ્તકવરે નમસ્કાર કરું છું ॥ ૪ ॥

નરત ચક્રવર્તી સંબંધી જે કાંઈ કહેવાનું હતું તે આગલની ગાથામાં કહેવાઈ ગયું છે. હવે વાકી રહેલા ચક્રવર્તીની સ્તુતિ એક ગાથાથી કહે છે.

તણમિવ નરતપહુત્તં, ચક્ષુ નરવશ્સહસપરિશ્રિણ ॥

નિરક્તે નરનાહે, નમામિ નવસગરપામુરકે ॥ ૫ ॥

અર્થ—નરતક્ષેત્રના પ્રજ્ઞુપણને તૂળની પેઠે ત્યજી દેશને હજારો ચૂરતિયોથી પરવરેલા અને દીક્ષા ધારણ કરેલા સગર વિગેરે નવ ચક્રવર્તી રાજાને હું નમસ્કાર કરું છું. આ ગાથાની અંદર “નવ” એ શબ્દ મૂક્યો છે, તે નપગ્ની એમ સમજવાનું કે, ચક્રવર્તીયો વાર છે. તેમાં પ્રથમ નરતનું આખ્યાન આગલ કહેલું છે. સુન્દર અને વ્રહ્મવત્સાતમી નરકે ગયેલા દેવાથી તેનું વંદના કરવાને યોગ્ય નથી; વાકીના નવ વંદના યોગ્ય છે એજ દેતુથી “નવ” શબ્દ મૂક્યો છે. હવે તેમાં પ્રથમ સગર ચક્રવર્તીનું ચરિત્ર કહેવાય છે.

॥ શ્રી સગર ચક્રવર્તી ચરિત્રમ્ ॥

સાકેત નગરને વિષે ઇન્દ્રવાયુ કુલનાં ઉત્પન્ન થયેલા અને પાપથી નિવૃત્તિ પામતા એવા જિતશત્રુ અને સુમિત્ર નામનાં બે પુત્રો નાગ્ય કરતા હતા. તેનાં જિતશત્રુગજાને વિજયા નામની સ્ત્રી હતી અને સુમિત્રને વૈજયંતી નામની ગુણવંત સ્ત્રી હતી.

એક દિવસ વિજયા અને વૈજયંતી એ બંને સ્ત્રીયોણ જૂઠા જૂઠા મજાદિ ચાંદ

ते पट्टराणी नेत्र बंध करी राजाना जोता जोतामां मृत्यु पामी. पठी राजा पण मूर्छा पामी पृथ्वी उपर पमचो. बहु वारे महा कष्टथी सचेत अयोत्यारे ते आ प्रमाणे विलाप करवा लाग्यो. “देवताने पण प्रिय स्वरूपवाली, उदार विवेकवाली, गुणोने धारण करनारी अने प्रीतिवाली हे सुतारा प्रिया ! तूं क्यां गइ ठे ?” आ प्रमाणे राजा बहु वखत विलाप करीने प्रियानी चिता रची तेमां पोते वली मरवा तैयार अयो एटलामां ते स्थानके आकाशमांथी वे विद्याधरो आव्या. पठी एक विद्याधरे मंत्रेलुं जल चितानी अग्नि उपर ठांठ्युं एटले ते-मांथी अट्टाट्ट शब्द करती प्रतारणी विद्या तुरत नासी गइ. विजयराजा “आ शुं अयुं ! आ शुं अयुं !!” एम आश्चर्यथी बोलवा लाग्यो एटले ते वन्ने विद्याधरो ए नमस्कार करी तेने कह्युं के, “ हुं अमिततेज विद्याधरनो संज्ञिन्नश्रोत नामनो निमित्तियो तुं. आ साथे ठे ते म्हारो पुत्र ठे. अमे वन्ने जणा शत्रुंज-यादि तीर्थोने नमस्कार करवा जता इता एवामां “अरे श्री विजयनरेश्वर प्राणनाथ ! अरे विवेकवंत अमिततेज बंधु ! म्हारुं रक्षण करो ! म्हारुं रक्षण करो !!” अमे तेनां आवां वचन सांजली तुरत पाठा बढ्या अने अमारा महाराजा अमिततेजनी ब्हेननुं हरण अतुं जोइ क्रोधथी तरवार काठी युद्ध करवा तैयार अया एवामां सुताराये अमने कह्युं के, “ तमे युद्ध करशो नहि; परंतु ज्योतिर्वनमां जइ प्रतारिणी विद्यानी पाठल मरवा तैयार अयेला विजय महाराजानुं रक्षण करो. ” अमे तेनां वचनथी तुरत अहिं आव्या एटलामां प्रतारिणी विद्या नासी गइ. ” आवी रीते कहीने वन्ने विद्याधरो खेदयुक्त चित्त-वाला राजाने शांत करी ज्ञेव्या अने वात कही. हवे आ वात स्वयंप्रज्ञा माताये अने विजयज्ञे सांजली; तेथी तेउ जेटलामां बहु शोक करवा लाग्या तेटलामां कोइ एक पुरुषे आकाशमार्गेथी त्यां आवो तेमने कह्युं के, “ हे स्वयंप्रज्ञा देवी ! तमे शोक करशो नहि. वली म्हारां वचन सांजलो. रथनूपुरचक्रवाल न गरना महाराजा अमितविद्याधरनो मान्यवंत एवो संज्ञिन्नश्रोत नामे निमित्तियो म्हारो पिता ठे. हुं तेमनो दीपशिख नामनो पुत्र तुं. एक दिवस अमे वन्ने जणा ज्योतिर्वन नामना उद्यानमां क्रीडा करता इता एवामां चमरचंचापुरीनो रा-जा अशनिघोष सुताराने हरण करी लइ जतो अमारा जोवामां आव्यो. अमे तेनी साथे युद्ध करवा तैयार अया, पण सुताराये तेम करवानी ना पाम्नीने

વિજયરાજાનું રક્ષણ કરવાનું કહ્યું. અમે તે પ્રમાણે પ્રતારિણી વિદ્યાની પાઠલ મરવા તૈયાર થયેલા રાજાનું રક્ષણ કર્યું છે. પઠી સુતારાની સર્વ વાત જાણી-ને તેને મેલવવા માટે તૈયાર થયેલા વિજય રાજાની આજ્ઞાથી આ સર્વ સમા-ચાર કહેવા માટે હું તમારી પાસે આવ્યો છું.”

પઠી સ્વયંપ્રજ્ઞાયે સત્કાર કરેલો દીપશિખ ફરી વિજયરાજા પાસે ગયો અને તે પિતા પુત્ર બન્ને જણા રાજા વિજયને તેના નગરમાં તેમની લાવ્યા. ત્યાં અમિતતેજ વિદ્યાધરરાજાએ સેવાન્નક્તિથી તેને પૂછ્યું એટલે તેણે પોતાની સર્વ વાત કહી. તે સાંજલી મહા ક્રોધ પામેલા વિદ્યાધરપતિ અમિતતેજે મરીચિ નામના દૂતને શીખામણ આપી ચમરચંચાપુરીને વિષે મોકલ્યો. દૂતે ચમરચં-ચાપુરીમાં જઈને અશનિઘોષને કહ્યું કે, “ તું અજાણપણાથી અમારા મહારા-જાની વ્હેન જે વિજયરાજાની સ્ત્રી છે તે સુતારાને અહિં લાવ્યો છું, તે તેમને ઝડ પાઠી આપી દે; પરંતુ ત્હારે ત્યાં રાખી પોતાનો અનર્થ કરીશ નહિ.” અ-શનિઘોષ ગર્વથી ઝંચું માથું કરીને બોલવા લાગ્યો કે, “ અરે દૂત ! શું એ પાઠી આપવા માટે હું અહિં લાવ્યો છું ? મ્હારી પાસેથી જે પુરુષ તે સુતારાને લઈ જવાની ઇચ્છા કરે છે, તે પુરુષરૂપ પતંગીયો નિશ્ચે મ્હારી ઝલહલતી તરવારરૂપ દીપકજ્યોતમાં ઝંપલાશે.” એમ કહી અશનિઘોષે દૂતને ગળું પકમી કાઢી મૂક્યો. પઠી દૂતે રથનૂપુર ચક્રવાલ નગરમાં આવી સર્વ સમાચાર કહ્યા. પઠી અમિત-તેજ વિદ્યાધરે વિજયરાજાને બે વિદ્યાન આપી. તેમાં એક વિદ્યા શસ્ત્રને નિવાર-નારી અને બીજી બંધન કરનારી તેમજ ઢોળાવનારી. આ બન્ને વિદ્યાયો વિજય-રાજાએ સાત સાત દિવસે સાધી. પઠી વિદ્યાસિદ્ધ થયેલો પોતનપુરપતિ વિજય-રાજા શત્રુની સાથે યુદ્ધ કરવા ચાલ્યો. તે વખતે અમિતતેજ વિદ્યાધરના રશ્મિ-વેગાદિ સૈંકમો પુત્રો વિજયરાજાની સાથે ચાલ્યો અને અમિતતેજ પોતે પોતા-ના મ્હોટા પુત્ર સહસ્ત્રરશ્મી સહિત શત્રુની વિદ્યાનો નાશ કરનારી મહાજ્વા-લા નામની વિદ્યાને સાધવા માટે હિમાલય પર્વત ઉપર ગયો. ત્યાં તે માસન્ન-ક્તથી વિદ્યા સાધવા લાગ્યો.

હવે અહિં સૈન્ય સહિત વિજય રાજાને પોતાના નગરની પાસે આવ્યો જાણી અશનિઘોષ વિદ્યાધરે સેનાસહિત પોતાના પુત્રોને સામા યુદ્ધ કરવા મોક-લ્યા. પઠી પોતપોતાના અધિપતિનો વિજય ઇચ્છતી બન્ને સેના પરસ્પર યુદ્ધ કરવા

लागी. आ प्रमाणे अमिततेजना रश्मिवेगादि पूत्रोनी साथे एक मास सुधी युद्ध करीने पढी अशनिघोषना बलवंत एवाय पण पुत्रो हारी गया; तेथी अशनिघोष पोते युद्ध करवा आव्यो. तेणे बलवंत एवाय पण अमिततेजना पुत्रोने नसामी मूक्या. पढी विजय राजा युद्ध करवा आव्यो. कारण हाथीउनी साथे युद्ध करवा सिंहज समर्थ होय ठे. क्रोध युक्त एवा विजय राजाए खड्गनो घा करीने अशनिघोषना बे ककमा करी नाख्या; तेथी बे अशनिघोष थया. तेमना पण बवे ककमा कस्या एटले तो चार अशनिघोष थया. आवी रीते ककमा करतां करतां सेंकडो अशनिघोषो थया एटले तो विजय राजा आकुल व्याकुल थवा लाग्यो एवामां विद्यासिद्ध थयेलो अमिततेज विद्याधर आवी पहोच्यो. अमिततेजने आव्यो जाणी तेना ज्ञयथी अशनिघोष मायाने त्यजी दइ नासी जवा लाग्यो. तेने नासी जतो जोइ अमिततेजे पोतानी विद्यामुखी नामनी विद्याने आज्ञा करी के, “ त्हारे ए पापीने दूरथी पण अमारी पासे लइ आव-
वो. ” पढी विद्यामुखी तेनी पाठल चाली; परंतु अशनिघोषतो सीम नामना पर्वत उपर श्री रुद्रस्वामीना मंदिरनी पासे जेमने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं ठे अने जेमने शेंकमो देवतानु वंदन करी रह्या ठे एवा बलदेव मुनिना शरणे गयो. पढी विद्याये पाठा आवी अमिततेजने सर्व वात निवेदन करी. अमिततेज पण “ तुं सुताराने साथे लइ अमारी पासे आव. ” एम मारीचि नामना दूतने आज्ञा करी पोते विजय राजा सहित सर्व सैन्यने साथे लइ श्री रुद्रदेव प्रभुना मंदिरनी पासे बलदेव मुनिने वंदना करवा गयो. मारीचि दूत पण सुताराने लइ तेमनी पासे गयो. त्यां तेणे अकृत व्रतवाली देवी विजय राजाने सोंपी. त्यां अशनिघोषे ते वने राजानी कृमा मागी अने तेमणे पण तेनो आदर कस्यो त्यारे तेनु परस्पर द्वेष रहीत थया. आ वखते केवलीये ज्ञव्यजनोना कानने विषे अमृतनी धारा समान धर्मदेशना आपी के, “ हे ज्ञव्यजनो ! रागद्वेषने वश थयेला जीवो बहु अनर्थो करीने पोतानो जन्म निरर्थक गमावी नाखे ठे. वली ते रागद्वेषना वंधनने पामेला जीवो मोक्ष भेलववाने शक्तिवंत थता न-
थी; माटे तमे शत्रुरूप ते दागद्वेषने त्यजी द्यो. ” केवलीनी आवी देशना सांजल्ली प्रबोध पामेला केटलाक माणसोए दीक्षा लीधी अने केटलाके आव-
क धर्म धारण कस्यो. पढी अशनिघोषे केवलीने पुठ्युं के, हे, प्रभु ? में राग

વિના સુતારાને હરણ કરી મ્હારા ઘરમાં શા માટે રાખી ? ” કેવલીયે “ હે રાજન્ ! આ અમિતતેજનો જીવ પૂર્વ જન્મને વિષે રત્નપુર નગરમાં શ્રીપેણ નામનો રાજા હતો. ” इत्यादि तेना सर्व जन्म कहिने वली कह्युं के, “ ते वखते तुं कपिल हतो अने त्हारे सत्यज्ञामा नामनी स्त्री હતી. ए सत्यज्ञामा आजन्मને વિષે સુતારા થઈ છે. અને કપિલનો જીવ તે તું કેટલાક જન્મ કરીને પછી તપસ્વીના કુલમાં उत्पन्न થયો. ત્યાં વાલ તપ કરીને મૃત્યુ પામેલો તું અશનિ-ઘોષ થયો છે. હે રાજન્ ! પૂર્વ જન્મના સંબંધથી રાગરહિત એવાય પણ તેં તે સુતારાનું હરણ કર્યું હતું. પૂર્વ જન્મને વિષે પણ એ સુતારા ત્હારા ઉપર સ્નેહ રહિત હતી. એ કારણથી હવેનાં પણ તું એના ઉપર મંદ રાગવાલો છે. ”

આવી રીતે પોતપોતાના પૂર્વજન્મો સાંજલી અમિતતેજ રાજા વિગેરે સર્વ માણસો હર્ષ પામીને કહેવા લાગ્યા કે, “અહો ! મહાત્માને કાંઈ અજાણ્યું નથી ! પછી અમિતતેજે કેવલીને પૂછ્યું કે, “ હે પ્રજ્ઞુ ! હું જન્મ્યું તું કે અજન્મ્ય ? ” કેવલીયે કહ્યું. “ હે રાજન્ ! તું આજથી નવમે જન્મે આ જરતકેત્રમાં પાંચમો ચક્રવર્તી અને શોભમો તીર્થંકર થઈશ. તેમજ આ વિજયરાજા ત્હારો પુત્ર થઈને ગણધરપદ ધારણ કરશે. ” કેવલીનાં આવાં વચન સાંજલી અમિતતેજ અને વિજય એ બન્ને જણાયે સમ્યક્ત્વમૂલ શ્રાવકધર્મ આદર્યો. વૈરાગ્યવંત થયેલા અશનિઘોષે પણ પોતાના પુત્રને રાજ્ય આપી પોતે તે કેવલી પાસે ચારિત્ર લીધું. સ્વયંપ્રજ્ઞાયે પણ બહુ સ્ત્રીયો સહિત કેવલીની પાસે દીક્ષા લીધી. પછી વિજય અને અમિતતેજ બન્ને જણા પોતપોતાના પરિવાર સહિત મુનિને વંદના કરી પોતપોતાના સ્થાનકે ગયા. ત્યાં તેઓએ દેવપૂજા, ગુરુજ્ઞાતિ અને તપ વિગેરે ધર્મ કાર્યથી કેટલાક દિવસ નિર્ગમન કસ્યા. પુણ્યાત્મા એવા અમિતતેજ વિદ્યાધરે પાંચવર્ણનાં ઉત્તમ રત્નોથી એક જિનમંદિર કરાવ્યું અને તેની પાસે એક પૌષધશાલા કરાવી. એક દિવસ તે પૌષધશાલાને વિષે વિદ્યાધરોની સન્નામાં બેઠેલો અમિતતેજ ધર્મકથા કરતો હતો એવામાં શાશ્વતા જિનેશ્વરના દર્શન કરવા માટે આકાશમાર્ગે યજ્ઞને જતા એવા બે ચારણ મુનિયોએ તે નવિન જિનમંદિર દીધું; તેથી તેઓ તે જિનપ્રતિમાને વંદન કરવામાટે નીચે નતસ્થા. રાજા અમિતતેજે બન્ને મુનિયોને આસન ઉપર બેસારી જ્ઞાતિથી વંદના કરી. પછી એક મુનિયે કહ્યું કે, “ હે રાજન્ ! જો કે તું પોતે ધર્મ જાણે છે, તો પણ અ-

મારે ધર્મ કહેવો યોગ્ય છે; માટે કહું હું તે તું સાંજલ.

આ મનુષ્ય જવ વિગેરે સર્વસામગ્રી પામીને અને જવસ્થિતિને જાણીને સુખના અર્થી માણસોએ નિરંતર ધર્મ આચરવો. ” મુનિનો આવો ધર્મોપદેશ સાંજલી હર્ષિત થયેલા અમિતતેજે તેમને નમસ્કાર કર્યો. પછી વન્ને મુનિયો આકાશમાર્ગે અંશને શ્ચિત સ્થાનકે ચાલ્યા ગયા અને અમિતતેજે તથા વિજયે કેટલોક કાલ ધર્મધ્યાનમાં નિવૃત્ત કર્યો. પછી પુણ્યાત્મા તે વન્ને રાજાનું દરબરે જણ યાત્રા કરવા લાગ્યા. તેમાં બે શાશ્વત્ તીર્થની યાત્રા અને એક અશાશ્વત્ તીર્થની યાત્રા. ચૈત્રમાસના શુક્લપક્ષમાં પહેલી શાશ્વતીયાત્રા અને વીજી આસોમાસમાં અઠાઈ નામની યાત્રા. દેવ અને વિદ્યાધરો ચૈત્ર તથા આસોમાસમાં નંદીશ્વરે યાત્રા કરતા અને વાકીના સર્વે માણસો પોતપોતાના સ્થાનકે રહી જિનમંદિરમાં હર્ષથી યાત્રા કરતા. વલી તે રાજાનું ત્રીજી યાત્રા સીમ પર્વત ઉપર જ્યાં વલદેવ મુનિને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું હતું તે આદીશ્વર પ્રજ્ઞુના મંદિરમાં કરતા હતા. આ પ્રમાણે વહુ વર્ષો સુધી યાત્રા કરીને કોઈ વચ્ચે અમિતતેજ અને વિજય એ વન્ને જણા મેરુપર્વત ઉપર શાશ્વતાજિનનાં દર્શન કરવા ગયા. ત્યાં તેમણે નંદનવનમાં વિમલ અને મહામતિ નામના બે ચારણ મુનિને બેઠેલા દીઠા. મુનિને વંદના કરી અને તેમનો ધર્મોપદેશ સાંજલીને વન્ને જણાએ તેમને પૂછ્યું કે, “ હે જગવન્ ! અમારું કેટલું આયુષ્ય છે ? ” મુનિયોએ “ તમારું ઠવીશ દિવસનું આયુષ્ય છે. ” એમ કહ્યું એટલે તે બન્ને કહેવા લાગ્યા કે, “ હાય ! હાય !! વિષય રૂપ માંસને વિષે ગીધપક્ષીની પેઠે લોજી થયેલા આપણે આટલા વચ્ચત સુધી ચારિત્ર લઈ શક્યા નહિ ! હવેનાં અલ્પ આયુષ્યવાલા આપણે શું કરીશું ? ” મુનિયોએ કહ્યું. “ એમાં તમારું શું નાશ થયું છે ? કારણ હવેનાં તુરત લીધેલું વ્રત પણ તમને સ્વર્ગ તથા મોક્ષ આપનારું થશે. ”

પછી અમિતતેજ અને વિજય વન્ને જણા પોતપોતાને નગરે ગયા. ત્યાં તે બન્ને પોતપોતાના પુત્રોને રાજ્ય આપી વન્ને જણાયે અગ્નિનંદન મુનિ પાસે નાથ ચારિત્ર લીધું. પછી પાદપોષગમન અનંશન લઈને રહેલા તે વન્નેની મધ્યે વિજય મુનિને પોતાના પિતા વલદેવનું વલ સાંજરયું; તથા તેમણે એવું નિયાળું કર્યું કે, “ હું પણ આ તપથી ન્હારા પિતાના સમાન વલવંત થાઉં. ” વિજ-

વિના સુતારાને હરણ કરી મ્હારા ઘરમાં શા માટે રાખી ? ” કેવલીયે “ હે રાજન્ ! આ અમિતતેજનો જીવ પૂર્વ જન્મને વિષે રત્નપુર નગરમાં શ્રીપેણ નામનો રાજા હતો. ” इत्यादि तेना सर्व जन्म कहिने वली कह्युं के, “ ते वखते तुं कपिल हतो अने त्हांरे सत्यज्नामा नामनी स्त्री હતી. એ સત્યજ્નામા આજન્મને વિષે સુતારા થઈ છે. અને કપિલનો જીવ તે તું કેટલાક જન્મ કરીને પઠી તપસ્વીના કુલમાં નત્પન્ન થયો. ત્યાં બાલ તપ કરીને મૃત્યુ પામેલો તું અશનિ-ઘોષ થયો છે. હે રાજન્ ! પૂર્વ જન્મના સંબંધથી રાગરહિત એવાય પણ તેં તે સુતારાનું હરણ કર્યું હતું. પૂર્વ જન્મને વિષે પણ એ સુતારા ત્હારા ઉપર સ્નેહ રહિત હતી. એ કારણથી હવેનાં પણ તું એના ઉપર મંદ રાગવાલો છે. ”

આવી રીતે પોતપોતાના પૂર્વજન્મો સાંજલી અમિતતેજ રાજા વિગેરે સર્વે માણસો હર્ષ પામીને કહેવા લાગ્યા કે, “અહો ! મહાત્માને કાંઈ અજાણ્યું નથી ! પઠી અમિતતેજે કેવલીને પૂછ્યું કે, “ હે પ્રજ્ઞુ ! હું જન્મ્યું તું કે અજન્મ્ય ? ” કેવલીયે કહ્યું. “ હે રાજન્ ! તું આજથી નવમે જન્મે આ જરતકેત્રમાં પાંચમો ચક્રવર્તી અને શોભમો તીર્થંકર થઈશ. તેમજ આ વિજયરાજા ત્હારો પુત્ર થઈને ગણધરપદ ધારણ કરશે. ” કેવલીનાં આવાં વચન સાંજલી અમિતતેજ અને વિજય એ બન્ને જણાયે સમ્યક્ત્વમૂલ શ્રાવકધર્મ આદર્યો. વૈરાગ્યવંત થયેલા અશનિઘોષે પણ પોતાના પુત્રને રાજ્ય આપી પોતે તે કેવલી પાસે ચારિત્ર લીધું. સ્વયંપ્રજ્ઞાયે પણ બહુ સ્ત્રીયો સહિત કેવલીની પાસે દીક્ષા લીધી. પઠી વિજય અને અમિતતેજ બન્ને જણા પોતપોતાના પરિવાર સહિત મુનિને વંદના કરી પોતપોતાના સ્થાનકે ગયા. ત્યાં તેનયે દેવપૂજા, ગુરુજ્ઞત્તિ અને તપ વિગેરે ધર્મ કાર્યથી કેટલાક દિવસ નિર્ગમન કર્યા. પુણ્યાત્મા એવા અમિતતેજ વિદ્યાધરે પાંચવર્ણનાં ઉત્તમ રત્નોથી એક જિનમંદિર કરાવ્યું અને તેની પાસે એક પૌષ-ધશાલા કરાવી. એક દિવસ તે પૌષધશાલાને વિષે વિદ્યાધરોની સજ્ઞામાં બેઠેલો અમિતતેજ ધર્મકથા કરતો હતો એવામાં શાશ્વતા જિનેશ્વરના દર્શન કરવા માટે આકાશમાર્ગે થઈને જતા એવા બે ચારણ મુનિયોએ તે નવિન જિનમંદિર દીધું; તેથી તેન તે જિનપ્રતિમાને વંદન કરવામાટે નીચે નતસ્થા. રાજા અમિતતેજે બન્ને મુનિયોને આસન ઉપર બેસારી જ્ઞતિથી વંદના કરી. પઠી એક મુનિયે કહ્યું કે, “ હે રાજન્ ! જો કે તું પોતે ધર્મ જાણે છે, તો પણ અ-

मारो धर्म कहेवो योग्य ठे; माटे कहुं तुं ते तुं सांजल.

आ मनुष्य जव विगेरे सर्वसामग्री पामीने अने जवस्थितिने जाणीने सुखना अर्थी माणसोए निरंतर धर्म आचरवो. ” मुनिनो आवो धर्मोपदेश सांजली हर्षित थयेला अभिततेजे तेमने नमस्कार कस्यो. पढी बन्ने मुनियो आकाशमार्गे अइने इहित स्थानके चाढया गया अने अभिततेजे तथा विजये केटलोक काल धर्मध्यानमां निवृत्त कस्यो. पढी पुण्यात्मा ते बन्ने राजाज द-
रवर्षे त्रण यात्रा करवा लाग्या. तेमां वे शाश्वत् तीर्थनी यात्रा अने एक अशा-
श्वत् तीर्थनी यात्रा. चैत्रमासना शुक्लपक्षमां पहेली शाश्वतीयात्रा अने बीजी
आसोमासमां अढाइ नामनी यात्रा. देव अने विद्याधरो चैत्र तथा आसोमा-
समां नंदीश्वरे यात्रा करता अने बाकीना सर्वे माणसो पोतपोताना स्थानके
रही जिनमंदिरमां हर्षथी यात्रा करता. वली ते राजाज त्रीजी यात्रा सीम प-
र्वत उपर ज्यां बलदेव मुनिने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं हतुं ते आदीश्वर प्रभुना
मंदिरमां करता हता. आ प्रमाणे बहु वर्षो सुधी यात्रा करीने कोइ वखते अ-
मिततेज अने विजय ए बन्ने जणा मेरुपर्वत उपर शाश्वताजिननां दर्शन क-
रवा गया. त्यां तेमणे नंदनवनमां विमल अने महामति नामना वे चारण मु-
निने बेठेला दीठा. मुनिने वंदना करी अने तेमनो धर्मोपदेश सांजलीने बन्ने
जणाए तेमने पूछ्युं के, “ हे जगवन् ! अमारुं केटलुं आयुष्य ठे ? ” मुनि-
योए “ तमारुं ठवीश दिवसनुं आयुष्य ठे. ” एम कह्युं एटले तेउ बन्ने कहेवा
लाग्या के, “ हाय ! हाय !! विषय रूप मांसने विषे गीधपक्षीनी पेठे लोन्नी
थयेला आपणे आटला वखत सुधी चारित्र लइ शक्या नहि ! हवणां अढप
आयुषवाला आपणे शुं करीशुं ? ” मुनियोए कह्युं. “ एमां तमारुं शुं नाश
थयुं ठे ? कारण हवणां तुरत लीधेलुं व्रत पण तमने स्वर्ग तथा मोक्ष
आपनारुं अशे. ”

पढी अभिततेज अने विजय बन्ने जणा पोतपोताने नगरे गया. त्यां ते-
उए पोतपोताना पुत्रोने राज्य आपी बन्ने जणाये अजिनंदन मुनि पासे साथे
चारित्र लीधुं. पढी पादपोषगमन अनशन लइने रहेला ते बन्नेनी मध्ये वि-
जय मुनिने पोताना पिता बलदेवनुं बल सांजलयुं; तेथी तेमणे एवुं नियाणुं
कर्युं के, “ हुं पण आ तपथी म्हारा पिताना समान बलवंत आउं. ” दिज-

ય મુનિયે આ પ્રમાણે નિયાણું કર્યું અને અમિતતેજે નિયાણું કર્યું નહિ. પઠી તે વન્ને જણાણ મૃત્યુ પામી પ્રાણત દેવલોકમાં સાર્થીયાના સરસા આ-કારવાલા નંદકાવર્ત નામના વૈમાનમાં દિવ્યચૂલ અને મણિચૂલ નામના મહા સમૃદ્ધિવંત દેવતા થયા. ત્યાં તેમણે સમગ્ર દેવકાર્ય કરી, દિવ્ય સુખ જાગેવી તેમજ જિજ્ઞાસુવંદન વિધિ કરવાપૂર્વક નંદીશ્વર દ્વીપમાં યાત્રા કરીને પોતાના સમ્યક્ત્વ રત્નને નુજ્વલ કર્યું. (ચોથો તથા પાંચમો ભવ.)

આ જંબૂદ્વીપના પૂર્વ મહાવિદેહ ક્ષેત્રની મધ્યમાં રહેલી રમણીય નામની વિજયમાં શુક્તગા નામની નગરી છે. ત્યાં ગાંઝીર્ય વિગેરે ગુણોથી સમૃદ્ધના સરસો મહા પ્રતાપવંત સ્તિમિતસાગર નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને પવિત્રશીલથી પૃથ્વીના સમાન પહેલી વસુંધરી અને ગુણયુક્ત એવી વીજી અનુહરી એમ બે સ્ત્રીયો હતી.

હવે દિવ્યચૂલનો જીવ પ્રાણત દેવલોકથી ચવીને વસુંધરીના નદરને વિષે અવતર્યો. માતાયે તે વચ્ચે રાત્રીયે સ્વપ્નામાં ગજ, પદ્મ સરોવર, ચંદ્ર અને વૃષભ જોયા. કારણ તે ચાર બલદેવના જન્મને સૂચવનારા શુક્ત છે. પઠી વસુંધરીયે પૂર્ણ અવસરે સુવર્ણના સરસી કાંતિવાલા પુત્રને જન્મ આપ્યો. પિતાએ તેનું અપરાજિત એવું ઉત્તમ નામ પાડ્યું. પઠી મણિચૂલનો જીવ પણ પ્રાણત દેવલોકથી ચવી અનુહરીના નદર રૂપ માનસરોવરને વિષે હંસની પેઠે ઉત્પન્ન થયો. તે વચ્ચે રાત્રીમાં અનુહરીયે સ્વપ્નાને વિષે સિંહ, સૂર્ય, કુંજ, સમુદ્ર, લક્ષ્મી, રત્નનો રાશી અને અગ્નિજ્વાલા એ સાતને પોતાના મુખને વિષે પ્રવેશ કરતા દીઠા. પઠી જાગી ઊઠેલી અનુહરીયે સ્વપ્નાની વાત પતિને કહી એટલે સ્તિમિતસાગર રાજાએ સ્વપ્ન પાઠકને બોલાવી સ્વપ્નની વાત કહી એટલે તેણે કહ્યું કે, “હે રાજન્! આ સ્વપ્નથી તમને વાસુદેવ પુત્ર ઇશે અને પ્રથમનો પુત્ર બલદેવ ઇશે.” પઠી રાજાએ ધનાદિકથી સત્કાર કરેલો સ્વપ્નપાઠક પોતાને ઘેર ગયો. પઠી અનુહરીયે પૂર્ણ અવસરે શ્યામકાંતિવાલા પુત્રને જન્મ આપ્યો. પિતાએ તેનું ‘અનંતવીર્ય’ નામ પાડ્યું. અનુક્રમે કલાનુનો અન્યાસ કરતા કરતા યુવાવસ્થામાં આવી પહોંચેલા અને રૂપ લાવણ્યથી મનોહર એવા તે વન્ને પુત્રોને સ્તિમિતસાગર રાજાએ ઉત્તમ કન્યાનું સાથે પરણાવ્યા.

એક દિવસ તે નગરીના નિવાસને વિષે ઉત્તમ જ્ઞાનધારી સ્વયંપ્રજ્ઞપ્રજ્ઞ ના-

मना मुनि आव्या हता. ते वखते राजा क्रीमा करवा गयो हतो. त्यां क्रीमा करतां आकी गयेलो ते उद्यानमां आवी अशोक वृक्षनी नीचे बेगो. एवामां त्यां तेणे निश्चल ध्यानशी बेठेलां मुनिने दीठा. पढी शुज्जनावशी मुनिनी पासे जइ तेमने त्रण प्रदक्षिणा पूर्वक वंदना करीने ते योग्य स्थानके बेगो एटले मुनिये धर्म देशना आपी के, “कषाय (क्रोध, मान, माया, लोभ) रूप वृक्षोने डुष्ट ध्यानरूप फुल थडने पढी आ लोकमां पापकर्म रूप फल अने परलोकमां दुर्गति रूप फल थाय ठे. संसारशी उद्वेग पामेला चित्तवाला अने मोक्षसुखनी इच्छा करनारा माणसोए अनर्थना कारणरूप ते कषायोने त्यजी देवा.” मुनिनो आवो पवित्र धर्मोपदेश सांजली वैराग्यवंत थयेला स्तिमितसागर राजाए अनंतवीर्यने राज्य आपी अने अपराजितने युवराज पद्मी आपीने पोते ते स्वयंप्रजप्रभु मुनि पासे दीक्षा लीधी. पढी अंत अवसरे मनशी व्रतनी कांश्क विराधना करी मृत्यु पामेलो ते अधोलोकमां चमरेंड थयो.

हवे समृद्धिवंत एवा अपराजित अने अनंतवीर्यने कोइ विद्याधरनी साथे प्रीति थइ; तेथी ते विद्याधरे तेमने आकाशगमननी विद्या शीखवी अने ते साधवाना उपाय तथा सामग्री बतावी. आ अनंतवीर्य राजाने त्यां गीत अने नृत्यमां चतुर एवी बर्बरी अने चिलाती नामनी वेश्यानु हती. एक दिवस ते वने स्त्रीयोनां अजून गीत अने नृत्यना रंगमां अनंतवीर्य अने अपराजित वने जणा व्याप्त थइ रह्या हता एवामां पोतानी इच्छा प्रमाणे विचरनारा, ब्रह्मचारी अने क्लेश कराववो जेमने प्रीय ठे एवा पुण्यात्मा नारद ऋषि आव्या. पण ते वनेमांथी कोश्ये सामा जइ तेमनो सत्कार कस्यो नहि. तेथी नारद क्रोध पामी विचार करवा लाग्या के, “आ वने जणा दासीना नाट्यने विषे मोह पामेला ठे, माटे तेमणे म्हारो सत्कार कस्यो नथी. तो हवे म्हारे आ कलाना पात्ररूप वने वेश्यानुने कोइ बलवंत पुरुष पासे हरण कराववी.” आ प्रमाणे विचार करी नारद त्यांथी प्रतिवासुदेव एका विद्याधरना अधिपति दमितारि राजा पासे गया. त्यां राजाए तेमने आदर सत्कारशी आसन उपर वेसारीने पढी पूछुं के, “हे ऋषि! तमे पृथ्वी उपर कांइ आश्चर्य दीतुं होय तो कहो?” नारदे कहुं. “हे राजन्! सांजल. हुं सुज्जगलनगरीना राजा अनंतवीर्यनी पासे गयो हतो. में त्यां विश्वने आश्चर्य करनारी बर्बरी अने चिलाती नामनी तेनी

वे उत्तम नर्तकीयोने जोड़. हे राजन् ! ते बन्ने नर्तकीयो विना आ त्हारी उग्र विद्या अथवा विस्तारवंत राज्यथी पण शुं ? ” आ प्रमाणे कहीने नारद त्यां-थी चाट्या गया.

पढी दमितारि राजाए दूत मोकल्यो; तेथी ते पोताना स्वामीना बलथी गर्वधारी दूत अनंतवीर्य राजानी पासे आवीने कहेवा लाग्यो के, “हे राजन् ! रत्न तो राजानी पासे होय ठे, माटे आ तमारी बन्ने नर्तकीयो दमितारि महाराजाने अर्पण करो.” दूतनां आवां वचन सांजली अनंतवीर्य अने अपराजित बन्ने जणाए कह्युं. “हे दूत ! ए योग्य ठे; परंतु तुं त्हारा राजाना कहे-वाथी बोले ठे. पोतानी मरजीथी बोलतो नथी. तो हवे अमे विचार करीने ते प्रमाणे करिशुं. तुं त्हारा राजापासे जा.” दूतने आ प्रमाणे कहीने रजा आप्या पढी ते बन्ने ज्ञाश्यो विचार करवा लाग्या के, “ए दमितारि राजा पोतानी विद्याना बलथी आपणो पराजित करशे, माटे आपणो पण आपणा चित्त-मां रहेली विद्याने साधीने तेना गर्वनो नाश करीये.” आवी रीते ते बन्ने बंधुन विचार करता हता एवामां तेमणे पूर्व जन्मे साधेली तेज विद्या पोतानी मेले त्यां आवी अने “तमे विद्या सिद्ध अया ठे.” एम कहीने तेणे तेमना शरीरने विषे निवास कस्यो; तेथी ते बन्ने ज्ञाश्यो विद्याना प्रज्ञावथी म्होटा बलवंत विद्याधर अया. पढी तेमणे गंध, पुष्प विगेरेथी विद्यादेवीनुं पूजन करयुं. आ बखते फरीथी दमितारि राजानो दूत त्यां आवी तेमने कहेवा लाग्यो के, “अरे ! शुं तमे दमितारि महाराजाना हाथथी यमराजाना परुणा अवानी इच्छा करो ठे ? के जे तमे आज सुधी बन्ने नर्तकीयोने मोकली नहि ? ” पढी बन्ने ज्ञाश्योए कह्युं के, “निश्चे स्वामीनुं हीत करवुं जोड़ये.” पढी बंने जणा दमितारि राजानी कनकथी पुत्रीना लोज्जथी उत्तम नर्तकीनुं रूप धारण करी दमितारि राजा पासे गया. त्यां दमितारि राजाए तेमनुं कलाकौशल्य जोड़ने कह्युं के, “तमारे म्हारी पुत्री कनकथीने विनोद कराववो.” राजानो आवो बीलामीने दुध जलाववा जेवो हुकम सांजली अपराजित अने अनंतवीर्य बन्ने ज्ञाश्यो बहु हर्ष पाव्या. पढी तेनुं ए अंतःपुरमां जइ कनकथीनुं स्वरूप जोड़ने विचारयुं के, “निश्चय ब्रह्माये जगत्प्री उत्तम वस्तुनो सार लइने आ कन्याने बनावी ठे.” आम विचारीने बन्ने जणा हास्यथी मनोहर अने देशी ज्ञाषायुक्त मधुर प्रिय वच-

नथी तेनी साथे वार्ताविनोद करवा लाग्या एटले कनकश्रीये अनंतवीर्यना गुण अने रूप विगेरे अपराजितने पूछुं. अपराजिते कहुं. “ एना रूप, चातुर्य अने गांजीर्यादि गुणो बहु जीजोथी पण कही शकाय तेम नथी. आ त्रण लोकमां एना जेवुं रूपवान् अने गुणवान् कोइ नथी. जाग्य विना एनुं नाम सांजलवुं दुर्लभ ठे तो पढी रूप अने लावण्यनुं दर्शन तो क्यांथीज आय ? ” आवा अनंतवीर्यना गुणो सांजली कनकश्री अत्यंत रोमांचयुक्त अइ गइ; तेथी अपराजिते तेने फरी कहुं के, “ हे राजकन्या ! जो त्हारे एनुं स्वरूप जोवुं होय तो कहे, ते हवणांज बतावुं. ” कन्याये कहुं. “ ते स्वरूप एक वखत बतावो तो म्हारो जन्म सफल आय. ” पढी अपराजित अने अनंतवीर्य बने जणाये पोतानुं स्वरूप प्रगट करुं. ते जोइ हार्थित थेली कनकश्रीये कहुं के, “ निश्चय हुं तमारी आज्ञा प्रमाणे चालनारी दासी हुं. ” तेनां आवां वचन सांजली अनंतवीर्ये कहुं. “ जो एम ठे तो चाल, अमारी नगरीये जइये. ” कनकश्रीये कहुं. “ आपनुं कहेवुं सत्य ठे; परंतु म्हारो पिता बहु जयंकर ठे, तेथी ते तमारो नाश करशे. ” बने जाइयोए हसीने कहुं. तेनो त्हारे जरा पण जय न राखवो. ए अमारी सामो एक कृणमात्र रही शकवानो नथी. ” तेनुनां आवां वचन सांजली प्रेमपाशथी बंधायली कनकश्री रूप अने सौंदर्यथी तेमना उपर आशक्त अइ ठती तेमनी साथे चाली निकली. पढी विद्याथी तैयार करेला वैमानमां वेसीने आकाश मार्गे उज्जा रहेला अनंतवीर्ये सन्नामां वेठेला दमितारि राजाने कहुं के, “ अरे सामंत, मंत्री सेनापति विगेरे पुरुषो ! सांजलो. हुं आ तमारा राजानी पुत्रीनुं हरण करीने जाजं हुं. तमे पाठलथी एम कहे-शो के, अमने कह्या विना चोरी करीने चाढ्यो गयो, माटे कहुं हुं. ” अनंतवीर्यनां आवां वचन सांजली कोपथी विकराल देखाता दमितारिये कहुं के, “ अरे ! ए दुष्टने ऊट पकमो ! पकमो ! ! ” पढी सर्वे विद्याधरो हुंकार शब्द करता “ अरे दुष्ट ! तुं क्यां जवानो ठे ? ” एम कही हथीयार लइ, सिंहनी पाठल शियालनी पेठे अनंतवीर्यनी पाठल दोरुया. पण ते सर्वेने अनंतवीर्ये पवन जेम पांदरुंने उराही मूके तेम नसामी मूक्या. पढी कळ्यांतकाले उछलता समुझनी पेठे चालती सेनाथी गर्वधारी तेम हाथी, घोडा अने पायदलना म्होटा शब्दथी आकाशने गजावी मूकतो दमितारि राजा पोते चाढ्यो.

तेने आवतो जोइ जय पामेली कनकश्रीने शांति करी अनंतवीर्य शत्रुना सैन्यनो नाश करवा माटे पोतानुं सैन्य एकवुं करयुं. पढी बन्ने सेनानुं युद्ध चाख्युं तेमां पोतानी सेनाने शत्रुनुं नसामी मूकी जोइने जेटलामां अनंतवीर्य कांइक व्याकुल अवा लाग्यो तेटलामां वनमाला, गदा खड्ग, मणि शंख, धनुष्य अने प्रतिवासुदेव पासेथी आववानुं चक्र ए सात रत्न प्राप्त अयां. पढी पांचजन्य शंख लइ अनंतवीर्य एवो जयंकर शब्द कख्यो के, जेथी शत्रुनुं सैन्य ते सांजली मूर्छा पामी गयुं अने पोतानुं सैन्य उत्साहवंत अयुं; तेथी दमितारि राजा पोते युद्ध करवा आव्यो. तेने जोइ शस्त्रथी ज़रपूर रथमां बेसी अनंतवीर्य अने अपराजित बन्ने जणा तैयार अया. ते वखते रणभूमीने विवे लोहीनी नदीमां सुजटोना जूदा जूदा शरीरो नृत्य करवा लाग्या. दमितारि राजाना सर्व शस्त्रो अनंतवीर्य कापी नाख्यां एटले तेणे देदीप्यमान एवुं चक्र अनंतवीर्य उपर मूक्युं. परंतु ते चक्र तो अनंतवीर्यना हृदयनो स्पर्श करीने तेनाज हाथ उपर बेवुं. पढी अनंतवीर्य कह्युं के, “हे दमितारि! तुं राज्यलक्ष्मी जोगव. मृत्यु न पाम. तुं कनकश्रीनो पिता ठे तो हुं तने जीवतो मूकुं तुं, माटे जा.” दमितारिये कह्युं. “जेवी रीते में मूकेलुं चक्र निष्फल अयुं तेवी रीते त्हारथी मूकायलुं ते चक्र पण निष्फल अशे. एम हुं धारुं तुं.” एम कही तरवार लइ पोतानी सामे दोरता एवा ते दमितारिनुं मस्तक अनंतवीर्य कापी नाख्युं. आ वखते आकाशमां उज्जा रहेला व्यंतरोए हर्षथी स्तुति करवा-पूर्वक अनंतवीर्यना मस्तक उपर पुष्पवृष्टि करी अने कह्युं के, “बलवंत एवो आ अनंतवीर्य आ विजयनो अर्थ चक्रवर्ती वासुदेव ठे अने आ बीजो ठे ते बलदेव ठे. ते बन्ने दीर्घकाल सुधी विजयवंता वर्तो.” पढी विद्याधर सुजटो अनंतवीर्यनो आश्रय करता ठता तेमने प्रणाम करवा लाग्या. अनंतवीर्य पण ते सर्वेनो आदरसत्कार कख्यो. पढी अपराजित अने अनंतवीर्य बन्ने जणा विद्याधरो सहित मनोहर वैमानमां बेसीने पोतानी नगरी तरफ चाल्या. रस्तामां कनकाचल पर्वत आव्यो तेने जोइ विद्याधरोए तेमने कह्युं के, “हे महाराज! आपणे आ पर्वत उपर रहेला जिनेश्वरोना चैत्योने वंदन करता जइये.” पढी वैमानमांथी नीचे उतरी जिनचैत्योने वंदन करयुं एटलामां तेनुं त्यां जेमने एक वर्षना उपवासना तपथी केवल ज्ञान उत्पन्न अयुं हतुं एवा कीर्तिधर ना-

मना मुनिने जोइ हर्षथी तेमने वंदना करी. पढी हर्षथी रोमांचित शरीर-
वाला ते बन्ने ज्ञाइयो मुनिनी सन्मुख बेसीने पवित्र एवी धर्म देशना सांज-
लवा लाग्या. पढी अवसरे कनकश्रीये मुनिने पूछ्युं के, “म्हारे बंधुनो वि-
योग अने पितानुं मृत्यु शा कारणथी अयुं?” कीर्तिधर मुनिये कह्युं. “हे
जड़े ! तेनुं कारण सांजल. ”

धातकीखंरुना नरतक्षेत्रने विषे धन धान्यथी नरपूर एवं शंखपुर ना-
मनुं नगर ठे. त्यां दरिड़ी एवी श्रीदत्ता नामे स्त्री रहेती हती. कोइ वखते ते
स्त्री चालती चालती श्रीपर्वत उपर गइ. त्यां तेणे सप्तयश नामना साधुने
जोइ वंदना करीने तेमनो धर्मोपदेश सांजली पोते गीतार्थ अइने श्रीधर्मचक्र-
वाल नामनुं तप कर्युं. ते तपना आरंजे अने अंते अठम कराय ठे अने मध्ये
साम्बत्री चोथ कराय ठे. शक्ति प्रमाणे देव गुरुनी जक्ति करवी. श्रीदत्ताये ए
प्रमाणे सर्व कर्युं एटले पारणाने दिवसे सर्व माणसोए एकठा अइ ते श्रीद-
त्ताने मनोहर जोजन वस्त्रादि आप्यां. वली ते जेना घरने विषे काम करती हती
तेनुंए तेने वधारे जोजन वस्त्रादि आप्यां; तेथी ते कांइक धनवाली अइ. एक दि-
वस तेना घरनी ज्ञांत पत्नी गइ तेमांथी बहु धन निकळ्युं एटले ते श्रीदत्ताये
करेला व्रतनुं उद्यापन करवानो आरंज कख्यो. तेमज जिनमंदिरोमां विशेषे पूजा
रचावी. त्यार पढी तेणे साधर्मावात्सल्य कर्युं. ते वखते तेना घरने विषे एक
मासना उपवासी सुव्रत नामना मुनि गोचरी माटे आब्या. श्रीदत्ताये तेमने
बहु हर्षथी शुद्ध आहारवस्त्रे प्रतिलाज्या अने धर्मना फलने जोइ हर्षित अयेली
तेणे धर्म पूछ्यो एटले मुनिये कह्युं के, “अत्यारे धर्मोपदेशनो अवसर नथी. जो
धर्म सांजलवो होय तो अवसरे उपाश्रये आवीने सांजलवो.” एम कही मुनिये
उपाश्रये जइ पारणुं कर्युं. पढी अवसरे श्रीदत्ता विगेरे नगरवासी लोकोए उ-
पाश्रये आवी धर्म सांजलव्यो, तेथी सरल मनवाली श्रीदत्ताये समकीतमूल धर्म
धारण कख्यो. पढी मुनि विहार करी गया अने श्रीदत्ता पण घेर जइने पोते
अंगीकार करेला धर्मने विधि प्रमाणे पालवा लागी.

(श्रीकीर्तिधरमुनि कनकश्रीने कहे ठे के) हे राजकन्या ! एक दिवस तेणे
कर्मना वशपणाथी धर्मने विषे मनमां डुगंछा करी के, “हुं आ जिनधर्मने उ-
त्तम प्रकारे पालुं ठुं, पण तेनुं फल मने अशे के नहि ? आवी रीते धर्मनी डु-

ગંઢા કરીને આયુષ્યનો ક્ષય થયે મૃત્યુ પામેલી તે જ્યાં નૃપત્તન થઈ તે હું તને કહું હું. આ વિજયમાં વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર સુરમંદિર નામના નગરને વિષે કનકપૂજ્ય નામનો રાજા હતો. તેને વાયુવેગા નામની સ્ત્રી અને કીર્તિધર નામનો હું પોતેજ પુત્ર હતો. મ્હારે અનિલવેગા નામની સ્ત્રી હતી. એક દિવસ તે અનિલવેગાયે ગજ, કુંજ અને વૃષજના સ્વપ્નથી સૂચવેલા એક પુત્રને જન્મ આપ્યો કે, જે પ્રતિવાસુદેવ એવો દમિતારિ રાજા પોતેજ મ્હારા પુત્રરૂપે હતો. પછી યુવાવસ્થામાં આવેલા તે પુત્રને બહુ કન્યાઓ પરણાવીને રાજ્યાસન ઉપર બેસારી મેં ચારિત્ર લીધું. એ દમિતારિ રાજાની મદિરા નામની સ્ત્રીના નૃદરથી નૃપત્તન થયેલી કનકશ્રી નામની પુત્રી તે હું પોતે ઠે. તેં પૂર્વજન્મને વિષે ધર્મનિંદા કરી તેથીજ તને આ બંધુવિયોગાદિ દુઃખ પ્રાપ્ત થયું ઠે. ”

આ પ્રમાણે કીર્તિધર મુનિરૂપ પોતાના પિતામહના મુખથી પોતાનો પૂર્વજન્મ સાંજલી કનકશ્રી અત્યંત વૈરાગ્યવાસીત થઈ; તેથી તેણે હાથ જોમી અનંતવીર્ય તથા અપરાજિતને કહ્યું કે, “ જો તમે મને આજ્ઞા આપો તો હું દીક્ષા લઉં. ” પછી તે બન્ને જણાઈ કહ્યું કે, “ એક વચ્ચે આપણે નગરીયે જઈએ. ત્યાં સ્વયંપ્રજ્ઞપ્રજ્ઞુની પાસે તું ચારિત્ર ધારણ કરજે. ” પછી તે કીર્તિધર મુનિને નમસ્કાર કરી અને વૈમાનમાં બેસી અપરાજિત અને અનંતવીર્ય બન્ને જણા કનકશ્રી સહિત પોતાની નગરીયે આવ્યા.

હવે કોઈ વચ્ચે દેવ, અસુર અને મનુષ્યોએ પૂજેલા શ્રી સ્વયંપ્રજ્ઞપ્રજ્ઞુ તે સુજ્ઞા નગરીને વિષે સમવસસ્યા ઇટલે કનકશ્રી સહિત અનંતવીર્ય અને અપરાજિત બન્ને જણા ત્યાં જઈ પ્રજ્ઞુને વંદના કરીને ધર્મ સાંજલવા લાગ્યા. કનકશ્રી પહેલાં પણ વિરક્ત બુદ્ધિવાલી હતી, તે હવે આ જિનેશ્વરની વાણી સાંજલી વિશેષે વૈરાગ્યવાસીત થઈ, તેથી અપરાજિતે અને અનંતવીર્યે કરેલા મહોત્સવ પૂર્વક તેણે પ્રજ્ઞુ પાસે દીક્ષા લઈને એકાબલ્યાદિ મ્હોટાં તપ કસ્યાં. અનુક્રમે શુક્લધ્યાનરૂપ અગ્નિથી ચાર ઘાતીકર્મનો ક્ષય કરીને કેવલજ્ઞાન મેલવી તે કનકશ્રી મોક્ષપદ પામી.

હવે અપરાજિતની વિરતા નામની સ્ત્રીને સુમતિ નામની પુત્રી હતી. જીવાજીવાદિક તત્ત્વની જાણ અને તપના કાર્યમાં નિમગ્ન થઈ એવી તે પુત્રી બાલ

अवस्थाथीज जिनशासनने विषे कुशल हती. एक दिवस तेना घरने विषे शान्त, कृमावंत अने नम्र एवा कोइ वरदत्त नामना मुनि गोचरीने अर्थे आव्या. आ वखते पोताना पारणाने माटे पीरसेला आलमां सुमति जोजन करवा बेसती हती एवामां ते मुनिने जोइ तेणे तेज आलमां पीरसेली उत्तम रसवतीथी साधुने प्रतिलाज्या, तेथी मुनिना प्रज्ञावने लीधे सुमतिनी ज्ञातिथी प्रसन्न थयेला देवताए तुरत पंच दिव्य प्रगट कख्यां. पढी साधु पोताने स्थाने गया अने पुत्रीनो आवो प्रज्ञाव जोइ अपराजित अने अनंतवीर्य विचार करवा लाग्या के, “ निश्चे आ पुत्री पुण्यवंती ठे. ” पढी तेमणे प्रधाननी साथे विचार करीने म्होटा उत्साहथी पुत्रीनो मनोहर स्वयंवर मंरूप रच्यो. पढी उत्तम शृंगार धारण करी अने हाथमां वरमाला लइ राजकुमारी जेटलामां सखीयोना परिवार सहित स्वयंवर मंरूपमां आवी तेटलामां संकेतने लीधे पूर्वज्वनी व्हेन देवीये आवीने तेने व्रत लेवानो प्रतिबोध आप्यो. पढी स्वयंवरमां आवेला सर्वे राजाजनी अने अपराजित तथा अनंतवीर्यनी राजा लइ पांचसे कन्याज सहित सुमति राजकन्या सुव्रता साध्वी पासे चारित्र लइ निर्मल तप करवा लागी. अनुक्रमे कृपकश्रेणी उपर चढी केवलज्ञान मेलवनारी ते साध्वी अनेक ज्ञव्यजीवोने प्रतिबोध करी मोह पामी. अनंतवीर्य पण पोतानुं चोराशी लाख पूर्वनुं आयुष्य पूर्ण करी मृत्यु पामीने पहेली नरकने विषे वेतालीश हजार वर्षना आयुष्यवालो नारकी थयो. पढी अपराजित पण बंधुना वियोगथी बहु शोक करवा लाग्यो एटले नीति अने धर्मना जाण एवा मंत्रीये तेने कह्युं के, “ हे राजन् ! ज्यारे तमारा सरखा धीर पुरुषो मोह पीशाचथी व्याकुल थाय त्यारे पढी वीजा पुरुषो शीरीते धीरपणुं धारण करी सकशे ? ” मंत्रीनां आवां वचन सांजली अपराजित कांश्क शोक रहित थयो. पढी ते यशोधर गणधर पासे चारित्र लइ बहु प्रकारनां तप करी मृत्यु पामीने अच्युत देवलोकने विषे इंड थयो.

हवे आ जंबूद्वीपना उत्तरतक्षेत्रने विषे वैताड्य पर्वतनी दक्षिण श्रेणी उपर गगनवद्धज नामना नगरने विषे मेघवाहन नामनो विद्याधर राजा राज्य करतो हतो. तेने अनेक प्रकारना गुणने धारण करनारी अने उत्तम रूपवाली मेघमालिनी नामनी स्त्री हती. अनंतवीर्यनो जीव नरकमांथी निक-

ली तेमनो मेघनाद नामनो पुत्र थयो त्यारे तेने बहु कन्या परणाववा पूर्वक राज्यान्निषेक करी मेघवाहन राजाए चारित्र लीधुं. पढी बन्ने श्रेणीना अधिपति मेघनाद राजाए पोताना पुत्रोने एकसोने दश देशो वेंहेची आप्या. कोइ दिवसे ते मेरुपर्वत उपर शाश्वता जिनेश्वरोने अने प्रज्ञप्ति बिद्याने ज्ञक्तिपूर्वक वंदना करतो हतो एवामां त्यां अच्युत देवलोकना सर्वे देवता आव्या. तेमां तेनो पूर्वजवनो बंधु अच्युतेंइ पण आव्यो हतो. अच्युतेंइ पोताना पूर्वजवना बंधु मेघनादने जोइ स्नेहथी तेने पूर्वजवनुं स्वरूप धर्म सहित संजलाव्युं; तेथी ते मेघनाद हर्षित थयो ठतो अनेक विद्याधरो सहित पोताना नगर प्रत्ये गयो. त्यां ते अमरसूरि गुरु पासे चारित्र लइ नंदन पर्वत उपर जइ तप करवा लाग्यो. आ वखते हयग्रीव राजाना पुत्रनो जीव के जे, असुरकुमारपणे उत्पन्न थयो हतो तेणे ते एक रात्रीये कायोत्सर्ग करी रहेला मेघनाद मुनिने बहु उपसर्गो कख्या. पढी कायोत्सर्गने पारी पृथ्वी उपर विहार करता ते मुनिये अनुक्रमे समाधिथी कालधर्म पामी अच्युत देवलोकने विषे इंडपद मेलव्युं. कषायनो नाश करनारी कथानुथी विचित्र एवो श्री शांतिनाथनो ठठो अने सातमो जव श्री चतुर्विध संघनुं कळयाण करो. (छठो तथा सातमो भव).

हवे जंबूद्वीपना महाविदेहक्षेत्रनी मध्यमां सीता नदीने कांठे मंगलावती नामनी विजयमां तीर्थंकरादि पुरुषरत्नने जन्म आपनारी तेमज सिद्धांतमां वखणायली रत्नसंचया नामनी शाश्वती नगरी ठे. त्यां दुष्ट नीतिने दूर करवाथी प्रजानुं कुशल करनारो हेमंकर तीर्थंकर नामे राजा राज्य करतो हतो. ते राजाने रत्नमाला नामनी स्त्री हती. अपराजितनो जीव बावीश सागरोपम सुधी अच्युत देवलोकमां सुख जोगवीने पढी त्यांथी चवी रत्नमालाना उदरने विषे अवतस्यो. ते वखते रात्रीये चक्रवर्तीना जन्मने सूचवनारा हाथी विगेरे चौद स्वप्नो रत्नमालाये दीठा. अनुक्रमे तेणे पूर्ण समये पुत्रने जन्म आप्यो एटले पिताये महोत्सवपूर्वक तेनुं वज्रायुध नाम पाम्युं. पढी कलानुनो अज्यास करतो ते यौवनावस्था पाम्यो एटले पिताए तेने लक्ष्मीवती नामनी राजकन्या परणावी. पढी अनंतवीर्यनो जीव पण अच्युत देवलोकथी चवी तेमना पुत्रपणे उत्पन्न थयो. पिताए तेनुं सहस्रायुध नाम पाम्युं. ते ज्यारे युवावस्था पाम्यो त्यारे पिताए तेने कनकथी नामनी राजक-

ન્યા સાથે પરણાવ્યો. પ્રિયાની સાથે વિષયસુખ જોગવતાં તેને પણ શતવલ્લ નામનો પુત્ર થયો.

એક દિવસ ક્ષેમંકર રાજા પોતાના પુત્ર પૌત્રાદિ પરિવાર સહિત સન્નામાં વેળો હતો, એવામાં ત્યાં ईशान દેવલોકનો ચિત્રચૂલ નામનો કોઈ મિથ્યાત્વી દેવતા આવ્યો, તેને વજ્રાયુધકુમારે હેતુ યુક્તિથી જીતીને પ્રતિબોધ પમાડ્યો; તેથી તે દેવતાએ સમ્યક્ત્વ ધારણ કર્યું અને “ આ વજ્રાયુધ શોભામો તીર્થંકર અને પાંચમો ચક્રવર્તી થશે. ” એમ કહીને તે પોતાને સ્થાનકે ગયો.

કોઈ વચ્ચે વસંત સમયમાં મુણ નામની દાસીયે કામદેવના સરખા રૂપવંત વજ્રાયુધ કુમારને પુષ્પોની ઠાવની અર્પણ કરીને વિનંતી કરી કે, “ હે દેવ! લક્ષ્મીવતી રાણી આપની સાથે સૂરિનિપાત ઉદ્યાનમાં ક્રીડા કરવાની ઇચ્છા કરે છે. ” પછી વજ્રાયુધ કુમાર પોતાની સાતસેં રાણીયો સહિત મુખ્ય પટરાણી લક્ષ્મીવતીને સાથે લઈ તે ઉદ્યાનમાં ગયો. ત્યાં સૌ નાના પ્રકારની ક્રીડા કરવા લાગ્યા એટલે વજ્રાયુધ કુમાર લક્ષ્મીવતી સહિત ઉત્તમ વાવ્ય પાસે ગયો. ત્યાં તે વાવ્યને કાંઠે ક્રીડા કરીને કેટલીક સ્ત્રીયો સહિત જલક્રીડા કરવા માટે વાવ્યમાં પર્યો. આ વચ્ચે દમિતારિ પ્રતિવાસુદેવનો જીવ કેટલાક ઝવ ઝમી અને ઢેવટના ઝવે કાંઈ અનુષ્ઠાન કરી વિદ્યુદંષ્ટ્ર નામનો દેવતા થયો હતો; તેણે જલક્રીડા કરતા એવા વજ્રાયુધ કુમારને જોઈ પૂર્વઝવના દ્વેષથી તેનો નાશ કરવા માટે મ્હોટો પર્વત ઉપાડી વાવ્ય ઉપર પર્યો મૂક્યો. વલી તે ડુષ્ટે નિષે વજ્રાયુધને નાગપાશથી બાંધી લીધો હતો; પરંતુ મહાવલ્લંત અને બે હજાર યક્ષોએ આશ્રય કરાવેલા વજ્રાયુધે નાગપાશને તોડી નાખી ઝંચેથીજ પર્વતને ઝેદી નાખ્યો. પછી વાવ્યમાંથી બહાર નિકલી અશ્વંમિત શરીરવાલો કુમાર સર્વ સ્ત્રીયો સહિત ક્રીડા કરીને નગરમાં ગયો.

હવે સ્થિતિને જાણનારા લોકાંતિકદેવતાએ “ હે પ્રજ્ઞ ! તીર્થ પ્રવર્તાવો. ” એમ વિનંતી કરી એટલે ક્ષેમંકર રાજાએ વજ્રાયુધને રાજ્ય સોંપી પોતે વાર્ષિક દાન આપીને ચારિત્ર લીધું. પછી અનુક્રમે ધાતિકર્મનો ક્ષય કરી જેટલામાં તેમણે કેવલ જ્ઞાન મેલવ્યું તેટલામાં વજ્રાયુધની શસ્ત્રશાલામાં ચક્રરત્ન ઉત્પન્ન થયું. પ્રથમ કેવલ મહોત્સવ કરીને પછી ચક્રરત્નનો ઉત્સવ કરવાપૂર્વક વજ્રા-

યુધ મંગલાવતી વિજયને સાધીને પોતે ચક્રવર્તીના ઝોગો ઝોગવવા લાગ્યો અને સહસ્રાયુધને યુવરાજપદ્મી ઉપર સ્થાપ્યો.

એક દિવસ વજ્રાયુધ ચક્રી બત્રીશ હજાર રાજા અને મત્સ મહામત્સ વિગેરે પરિવારથી વિંટલાયો હતો સત્તામાં સુવર્ણના સિંહાસન ઉપર બેઠો હતો એવામાં ઝયથી કંપતા શરીરવાલો કોઈ એક વિદ્યાધર આકાશમાંથી નીચે ઊતરી તેના શરણે આવ્યો. તે વિદ્યાધરની પાઠલ કોઈ રૂપવંતી તેમજ હાથમાં ચઢ્ઢા ધારણ કરી રહેલી વિદ્યાધરી અને ગદાધારી એવો કોઈ વિદ્યાધર એમ બે જણા આવી પહોંચ્યા. પછી તે ગદાધારી વિદ્યાધરે સર્વ સત્તા સાંજલતાં હતાં ચક્રવર્તીને કહ્યું કે, “ હે મહારાજ ? એ પાપીનો અપરાધ સાંજલો.

હું સુકલ વિજયની શુક્લનગરીના શુક્લદત્ત રાજાનો પવનવેગ નામનો પુત્ર હું. મ્હારે સુકાંતા નામની સ્ત્રી છે. તેના ઊદરથી ઊત્પન્ન થયેલી આ શાંતિમતિ નામની મ્હારી ઊત્તમ રૂપવંતી પુત્રી છે. એક દિવસ મેં તેને પ્રજ્ઞપ્તિ વિદ્યા આપી; તેથી તે, તે વિદ્યાને સાધવામાટે મણિસાગર નામના પર્વત ઉપર ગઈ. ત્યાં તે વિદ્યા સાધતી એવી મ્હારી પુત્રીને આ પાપીયે હરણ કરી. એવામાં તેને ઝક્તિથી પ્રસન્ન થયેલી પ્રજ્ઞપ્તિ વિદ્યા સિદ્ધ થઈ; તેથી તે આ પાપી ઝય પામતો હતો તમારી શરણે આવ્યો છે. હું પણ ત્યાં મ્હારી પુત્રીને ન જોવાથી તેની પાઠલ આવ્યો હું; માટે હે રાજન્ ! મ્હારી પુત્રીના શીલને સ્વંરુન કરવાની ઇચ્છાવાલા તેડુષ્ટને ત્યજી દો કે, જેથી હું તેને આ ગદાના પ્રહારથી મારી નાશું. ”

પછી અવધિજ્ઞાનથી તેલના પૂર્વજનને જાણી તેમના પ્રતિબોધને અર્થે વજ્રાયુધ ચક્રવર્તીયે કહ્યું કે, “ હે પવનવેગ ? આ વિદ્યાધરે ત્હારી પુત્રીનું હરણ કાંઈ કારણથી કર્યું છે તે હું તને કહું હું. ” પછી સર્વે સત્તાસદો પોતાના રાજાનું જ્ઞાન મહાત્મ્ય જાણવાને સાવધાન થયા એટલે વજ્રાયુધે કહ્યું.

જંબૂદ્વીપના આ પવિત્ર ઝરતકેત્રને વિષે વિંધ્યપુર નામના નગરમાં વિંધ્યદત્ત નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને સુલક્ષણા નામની સ્ત્રી હતી. તે સ્ત્રીના ઊદરથી ઊત્પન્ન થયેલો તે રાજાને નલિનકેતુ નામનો પ્રસિદ્ધ પુત્ર હતો. વલ્લી તે નગરમાં ધર્મમિત્ર નામના સાર્થપતિને શ્રીદત્તા નામની સ્ત્રીથી ઊત્પન્ન થયેલો દત્ત નામનો પુત્ર હતો. તે દત્તને રતિના સરસ્વી રૂપવાલી અને ચંડજ્યોત્સ્નાના સરસ્વી કાંતીવાલી પ્રજંકરા નામની સ્ત્રી

હતી. કોઈ વચ્ચે વસંત સમયમાં સાર્થપતિ પુત્ર દત્ત પોતાની પ્રજ્ઞકરા પ્રિયાની સાથે વગીચામાં ક્રીડા કરતો હતો. એવામાં નલિનકેતુ તે સુંદર રૂપવાલી સ્ત્રીને જોઈ કામદેવથી મોહ પામ્યો; તેથી તેણે રાજ્ય અને યૌવનના ગર્વથી પોતાના કુલશીલને લાગતા કલંકને નહિ ગણકારતા તે સ્ત્રીનું હરણ કર્યું. પછી તે રાજકુમાર પ્રજ્ઞકરાને ઘરમાં રાખી તેની સાથે વિષયસુખ જોગવવા લાગ્યો અને દત્ત તે સ્ત્રીના વિયોગથી પીડા પામવા લાગ્યો. પછી કોઈ વચ્ચે દત્ત તેજ વગીચામાં ગયો તો ત્યાં તેણે જેમને તેજ વચ્ચે કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થવાને લીધે દેવતાનું જેમનો કેવલ મહોત્સવ કરતા હતા એવા કોઈ મુનિને દીઠા. દત્ત તે મુનિને વંદના કરીને તેમની આગલ બેઠો અને તેમની ધર્મદેશનાથી પ્રતિબોધ પામ્યો. પછી તે દાનાદિ ધર્મકાર્ય કરીને મૃત્યુ પામ્યો અને વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર સુકઢ વિજયને વિષે વિદ્યાધરપતિ મહેન્દ્રવિક્રમનાં અજિતસેન નામના પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયો. ત્યાં તેને કમલા નામની સ્ત્રી હતી.

હવે નલિનકેતુ પિતાનું રાજ્ય પામી પ્રજ્ઞકરાની સાથે ગૃહસ્થાવાસ જોગવતો હતો. એવામાં એક દિવસ તે પોતાના મહેલના સાતમે માલે ગયો તો ત્યાં તેણે આકાશમાં પાંચવર્ણનાં વાદલાં દીઠાં. વલી તેના જોતાં જોતામાં તે વાદલાંનું પ્રચંદ વેગથી ચંદ્ર ચંદ્ર થઈ અદૃશ્ય થઈ ગયાં. તે જોઈ જેને સંવેગ પ્રાપ્ત થયો છે એવો તે નલિનકેતુ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “અહો ! આ વાદલાની પેઠે સંસારની ડગ્યાદિ સર્વ વસ્તુ અનિત્ય દેખાય છે. વલી અજ્ઞાનથી મૂઢ એવા મેં ક્ષણમાત્રના સુખને માટે પરસ્ત્રીનું હરણ કરી વધુ પાપ વાંધ્યું છે, માટે ચારિત્ર લઈ તપ નિયમ રૂપ જલથી પાપને ધોઈ નાંખીને હું નિર્મલ થાનું.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી તેણે પુત્રને રાજ્ય સોંપીને ક્ષેમંકર પ્રજ્ઞુની પાસે ચારિત્ર લીધું. અનુક્રમે શુદ્ધ ચારિત્ર પાલવાથી કેવલજ્ઞાન મેલવીને કર્મના મેલને ધોઈ નાંખી તે પવિત્ર બુદ્ધિવાળો નલિનકેતુ મોક્ષ પામ્યો. પ્રજ્ઞકરા પણ સુવ્રતા નામની સાધ્વી પાસે ચાંડાયણ નામનું પવિત્ર તપ કરી અને અનુક્રમે આયુષ્યનો ક્ષય થયે મૃત્યુ પામીને આ ત્હારી શાંતિમતી નામની પુત્રી થઈ છે. આ અજિતસેન વિદ્યાધર ત્હારી પુત્રીનો પૂર્વ જન્મનો પતિ છે. પૂર્વ જન્મના સ્નેહથી મોહ પામેલો તે આ ત્હારી પુત્રીને વિદ્યા સાધતી જોઈ આકાશમાં લઈ ગયો હતો. હે પવન-વેગ ! હે શાંતિમતી ! તમે વન્ને જણા એના ઉપર નિરર્થક કોપ ન કરો.” વજ્રા-

युद्धनां आवां वचन सांजली बन्ने विद्याधरो अने शांतिमती एम त्रणे जणां एक बीजानी कृमा मार्गीने प्रसन्न चित्तवालां थयां.

हवे सहस्रायुध कुमारने जवना नामनी स्त्रीथी उत्पन्न थयेलो कनकशक्ति नामनो पुत्र हतो. तेने समानकुलमां उत्पन्न थयेली कनकमाला अने वसंतसेना नामनी बे स्त्रीयो हती. कोइ वखते कनकशक्ति क्रीमा करवा माटे वनमां गयो. त्यां तेणे उंचे उरुता अने नीचे परुता एवा कोइ पुरुषने जोइ तेनुं कारण पूछ्युं एटले ते पुरुषे कह्युं के, “हे मित्र ! हुं वैताढ्य पर्वत उपर रहे-नारो विद्याधर बुं. हुं अहिं आवीने बहु वखत रह्या पढी म्हारे स्थानके जतो हतो एवामां आकाशगामिनी विद्यानुं एक पद झूली जवाथी म्हारे स्थानके जवा समर्थ न थवाने लीधे आ प्रमाणे करुं बुं.” कनकशक्ति कुमारे कह्युं. “हे ज्ञाई ! त्यारे तुं त्हारी विद्या म्हारी आगल जणी जा.” ते पुरुष पोतानी विद्या जणी गयो एटले कनकशक्ति कुमारे पदानुसारी लब्धीथी ते पद पूर्ण करी दीधुं. पढी प्रसन्न थयेला विद्याधरे हर्षथी पोतानी विद्या कुमारने आपी अने विधि बतावी. कुमारे पण विधि प्रमाणे ते विद्याने साधी.

कोइ वखते कनकशक्ति कुमार बन्ने स्त्रीयो सहित फरतो फरतो हिमालय पर्वत उपर गयो. त्यां तेणे विपुलमति नामना चारण मुनिने जोइ ज्ञा-
 क्तिथी वंदना करीने तेमनो अमृतना सरखो धर्मोपदेश सांजळ्यो. पढी प्र-
 तिबोध पामेला तेणे बन्ने स्त्रीयो सहित ते मुनि पासे चारित्र लीधुं. कोइ व-
 खते ते कनकशक्ति मुनि विहार करता करता सिद्ध पर्वत उपर गया. त्यांते-
 मणे एक रात्रीये कायोत्सर्गे निवास कख्यो एटले तेमना पूर्व जवनो शत्रु के, जे
 देवता थयो हतो ते तेमने उपसर्गो करवा लाग्यो; पण ते उपसर्गो विद्याधरोए
 दूर कख्या. पढी प्रज्ञाते कायोत्सर्ग पारी कनकशक्तिमुनि रत्नसंचया नगरीये
 आव्या, त्यां पण तेमणे सूरनिपात उद्यानमां कायोत्सर्ग कख्यो. शुक्लध्यान
 ध्यातां चार घातीकर्मनो कय थवाथी तेमने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं. ते वखते
 देवता, विद्याधर, ज्ञानपति, वज्रायुध चक्रवर्ती अने बीजा सामान्य माणसोए
 तेमनो केवल महोत्सव कख्यो. कोइ अवसरे रत्नसंचया नगरीनी पासे ईशान
 खूणामां क्लेमंकर जिनेश्वर समवसख्या. ते वातसेवक लोकोए वज्रायुधने करी,
 तेथी ते परिवार सहित तेमने वंदना करवा गयो. त्यां ते अण प्रदक्षिणा पूर्वक

જિનેશ્વરને પ્રણામ કરી યોગ્ય સ્થાનકે બેસીને ધર્મ દેશના સાંજીલવા લાગ્યો. ધર્મ સાંજીલીને પ્રતિબોધ પામેલા તેણે સહસ્રાયુધને રાજ્ય સોંપી ચૌદ હજાર રાજા, ચૌદ હજાર રાણીયો અને સાતસો પુત્રો સહિત ચારિત્ર લીધું. વિવિધ પ્રકારની શિક્ષા પામી ગીતાર્થ થયેલા તે મુનિ પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરતા કરતા સિદ્ધિપર્વત ઉપર ગયા. ત્યાં તે વૈરોચન સ્તંભને વિષે રમણીય શીલાતલ ઉપર એક વર્ષની પદ્મિમા લઈને નિશ્ચલપણે રહ્યા. એવામાં હયગ્રીવ રાજાના મણિકુંજ અને મણિધ્વજ નામના બે પુત્રો અનેક જીવ જમીને અસુર કુમારપણે ઉત્પન્ન થયા હતા. તેજ ફરતા ફરતા સિદ્ધિ પર્વત ઉપર ગયા. ત્યાં તેમણે વજ્રાયુધ મુનિને જોઈ ક્રોધ પામીને તે મહામુનિને બહુ ઉપસર્ગો કર્યા. તેમાં પ્રથમ તીક્ષ્ણ દાઢોથી વિકરાલ મુખવાલું, લાંબા પુંઠનાવાલું, સિંહ અને વાઘનું રૂપ કરીને જયંકર શબ્દો કર્યા. પઠી હાથીનાં રૂપ કરીને ક્રોધ કરતા ઠતા ઢાંતોના પ્રહાર વિગેરે ઉપડવ કર્યા. ઢેવટ ફણાથી જયંકર સાપ અને સાપણનાં રૂપ કરીને તથા પિશાચ અને રાક્ષણીનાં રૂપ કરીને મુનિને બહુ વચ્ચત ઉપડવ કર્યા. તે વચ્ચે ઈંડની મુખ્ય બારાંગના રંજા અને તિલોત્તમા વજ્રાયુધ મુનિને વંદના કરવા આવી. બન્ને બારાંગનાનું જયંકર વચનથી તેમનો તિરસ્કાર કર્યો એટલે તેજ વન્ને જણા તુરત નાસી ગયા. પઠી મુનિની આગલ રંજાએ અંગહાર વિલાસ તથા હાવજાવથી ઉત્તમ નૃત્ય આરંભ્યું. તે વચ્ચે પરિવાર સહિત તિલોત્તમાએ સાત સ્વરથી યુક્ત અને ત્રણ ગ્રામથી પવિત્ર એવું ગાયન શરૂ કર્યું. આ પ્રમાણે જાતિ કરી અને મુનિને પ્રણામ કરી વન્ને દેવાંગનાનું પોતાના સ્થાને ગઈ. પઠી ડુબ્બકર એવી વર્ષની પદ્મિમા પૂર્ણ થઈ એટલે તેને પારીને વજ્રાયુધ મુનિ પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરવા લાગ્યા.

હવે ક્ષેમંકર પ્રજુ મોહ પામ્યા પઠી તેમના ગણધર પિહિતાશ્રવ પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરતા કરતા કોઈ વચ્ચે તે રત્નસંચયા નગરીને વિષે આવ્યા. સહસ્રાયુધ રાજા તેમની પાસે ધર્મ સાંજીલીને પ્રતિબોધ પામ્યો; તેથી તેણે પોતાના પુત્રને રાજ્ય સોંપી તેમની પાસે ચારિત્ર લીધું. પઠી ગીતાર્થ થઈ પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરતા તે સહસ્રાયુધ મુનિ પોતાના પિતા વજ્રાયુધ મુનિને મળ્યા એટલે તે બન્ને મુનિ સાથે વિવિધ પ્રકારનાં તપ કરતા પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરવા લાગ્યા. પઠી તેજ શ્વપ્રાગ્માર નામના પર્વત ઉપર જઈ પાદપોષગમન અનશનથી

દેહત્યાગ કરી નવમા ગ્રેવેયકને વિષે દેવપણે ઉત્પન્ન થયા. (આઠમો તથા નવમો ભવ.)

હવે આ જંબૂદ્વીપના પૂર્વ મહાવિદેહકેત્રની આજ્ઞૂપણરૂપ વિષ્ણુલાવતી વિજયમાં પુંરૂરીકિણી નામની નગરી છે. ત્યાં નીતિ, કીર્તિ અને વિજયલક્ષ્મીના સંકેતસ્થાન રૂપ ઘનરથ નામના તીર્થંકર રાજા રાજ્ય કરતા હતા. તેને રૂપ અને લાવણ્યથી મનોહર એવી પ્રીતિમતી અને મનોહરા એ નામની બે સ્ત્રીઓ હતી. વજ્રાયુધનો જીવ નવમા ગ્રેવેયકને વિષે ત્રીશ સાગરોપમ સુધી સુખ જોગવીને પઠી આયુષ્યનો ક્ષય થયે ત્યાંથી ચવીને મેઘસ્વપ્નને સૂચવતો ઠતો ઘનરથ તીર્થંકરની પહેલી રાણીના ગદરને વિષે પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયો. સહસ્રાયુધનો જીવ પણ ત્યાંથી ચવી ઉત્તમ રથના સ્વપ્નને સૂચવતો ઠતો તેજ રાજાની બીજી સ્ત્રી મનોહરાના ગદરને વિષે પુત્રપણે અવતર્યો. પઠી પૂર્ણ અવસરે બન્ને સ્ત્રીઓએ પુત્રોને જન્મ આપ્યા અને રાજાએ મહોત્સવ કરીને તેમનાં મેઘરથ અને દૃઢરથ નામ પામ્યાં. અનુક્રમે તે બન્ને પુત્રો કલાચાર્ય પાસે અગ્ન્યાસ કરતા કરતા યુવાવસ્થા પામ્યા એટલે ઘનરથ રાજાએ સુમંદિરપુરના નિહતારિ રાજાની પ્રિયમિત્રા અને મનોરમા બે પુત્રીઓ મેઘરથને પરણાવી તથા તેજ રાજાની ત્રીજી ન્હાની પુત્રી સુમતી દૃઢરથને પરણાવી. મેઘરથથી પ્રિયમિત્રાને નંદીધેણ અને મનોરમાને મેઘસેન નામના પુત્રો થયા અને સુમતીને દૃઢરથથી રથસેન નામનો પુત્ર થયો. અનુક્રમે તે ત્રણે પુત્રો કલાચાર્ય પાસે કલાનુનો અગ્ન્યાસ કરવા લાગ્યા.

એક દિવસ ઘનરથ રાજા અંતઃપુરમાં રત્નજમિત્ર સિંહાસન ઉપર પુત્ર પૌત્રાદિ પરિવાર સહિત બેઠો હતો. એવામાં ત્યાં સુસેના નામની વેશ્યા આવીને રાજાને કહેવા લાગી કે, “હે દેવ ! આ મ્હારો કુકમ્નો કોઈના કુકમાથી જીતી શકાય તેવો નથી, ઠતાં જો કોઈને પોતાના કુકમાનો ગર્વ હોય તો પોતાનો કુકમ્નો આપની સમક્ષ લાવે અને જો તેના તે કુકમાથી મ્હારો કુકમ્નો જીતાય તો હું તેને એક લાખ ડબ્બ આપીશ, પરંતુ મ્હારો કુકમ્નો તેના કુકમાને જીતશે તો હું તેની પાસેથી એક લાખ ડબ્બ લઈશ.” વેશ્યાનાં આવાં વચન સાંજલીને મનોરમા રાણીએ રાજાની રજા લઈ દાસી પાસે પોતાનો કુકમ્નો મગાવ્યો. પઠી બન્ને કુકમા ક્રોધથી લાલ આંખો કરીને પરસ્પર એકબીજાને ચાંચોના પ્રહાર કરતા યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. ચાંચ અને પગના પ્રહાર કરતા બન્ને કુકમાનની રાજ

સન્નાના માણસોએ સરસ્વીજ પ્રશંસા કરી. પઠી તીર્થંકરપણાને લીધે ગર્જનાસ-
થીજ આરંજીને ત્રણ જ્ઞાનવાલા ધનરથ રાજાએ મેઘરથને કહ્યું કે, “હે વત્સ !
ઘણો વચ્ચત યુદ્ધ કરવાથી પણ આ વન્નેમાંથી એકે વિજયી નિવરશે નહિ.” પઠી
મેઘરથે તેનું કારણ પૂછ્યું એટલે ધનરથ રાજાએ કહ્યું કે—

આ જંબૂદ્વીપના ઐરવ્રત ક્ષેત્રમાં રત્નપુર નગરને વિષે ધનદત્ત અને વસુદત્ત
નામના બે વણિકમિત્રો હતા. તેનું જૂઠું અને તરસ્યા બલદોને બહુ ઝાર ઝરે-
લી ગામીમાં જોમી પરગામ જઈ વેપાર કરતા હતા. મિથ્યાત્વથી મોહ પામેલા
અને ઓછા તોલ તથા ઓછા માપથી વેપાર કરતા એવા તેનું કાંઈ થોડું ધન
મેલવ્યું હતું. પઠી કોઈ વચ્ચતે ક્લેશ કરતા તે બન્ને જણા પરસ્પર એક વીજાને
પ્રહાર કરી મૃત્યુ પામીને તેજ ક્ષેત્રમાં હાથી થયા. ત્યાં તેનું સુવર્ણકુલા નદીને
કાંઠે વૃદ્ધિ પામતા ઊતા કાંચન અને તામ્રકલશ નામના યુગ્મપતિ થયા. પઠી
યુગ્મના લોજીથી તે બન્ને જણા પરસ્પર યુદ્ધ કરીને મૃત્યુ પામ્યા અને જંબૂદ્વીપ-
ના ઝરતક્ષેત્રની અયોધ્યા નગરીમાં નંદિમિત્રના ઘરે પામ્નારૂપે નૃત્પન્ન થયા. પઠી
રાજપુત્રે તે બન્નેને લઈને લમાવ્યા. તેમાં તેનું બન્ને જણા મૃત્યુ પામીને તેજ ન-
ગરીમાં ઘેટા રૂપે નૃત્પન્ન થયા. ત્યાં પણ તેનું યુદ્ધ કરવાથી લોહીવને સ્વરમાય-
લા કપાલવાલા થઈ અંતે મૃત્યુ પામીને આ કુકમા થયા હે, માટે તેનું મધ્યે
કોઈ વિજયી નીવરશે નહિ.”

ધનરથ રાજાનાં આવાં વચન સાંજલી અવધિજ્ઞાની એવા મેઘરથે કહ્યું
કે, “હે તાત ! એનું ફક્ત દેવથીજ યુદ્ધ કરે હે, એમ નથી. પરંતુ વીજું એક
કારણ હે તે હું આપને કહું હું.

આ ઝરતક્ષેત્રમાં વૈતાલ્ય પર્વતની ઉત્તર શ્રેણીના આઝૂવણરૂપ સુવર્ણ-
નાજ નામનું નગર હે. તે નગરમાં ગરુડવેગ નામનો વિદ્યાધર રાજા રાજ્ય ક-
રતો હતો. તેને ચંડતિલક અને સૂરતિલક નામના બે પુત્રો હતા. એક દિવસ
તે બન્ને જણાનું શાશ્વતિ પ્રતિમાનને વંદના કરવા માટે જિનેશ્વરોનાં સ્નાત્રથી
પવિત્ર એવા મેરુપર્વતના શિખર ઉપર ગયા. ત્યાં તેનું સુવર્ણ શિલા ઉપર બેઠેલા
સાગરચંડ નામના ચારણ મુનિને હર્ષથી વંદના કરીને પોતાના પૂર્વજનું પૂઠ્યા
એટલે મુનિએ તેનું પૂર્વજનું સ્થિતિ જાણીને તેમને કહ્યું કે—

ધાતકીલેખના ઐરવ્રત ક્ષેત્રને વિષે વજ્રપુર નગરમાં અન્નયથોષ નામનો

राजा राज्य करतो હતો. તેને सुवर्णतिलका नामની સ્ત્રીના નદરથી उत्पन्न થયેલા જય વિजय नामના બે પુત્રો હતા. હવે સુવર્ણनगरના શંख राजाने पृथ्वी राणीના नदरથી उत्पन्न થયેલી पृथ्वीसेना नामની पुत्री होती. ते पुत्रीये पोताना पति तरीके अन्नयघोष राजाने पसंद कखो હતો, તેથી તે રાજપુત્રી વજ્રપુર નગરમાં અન્નયઘોષને સામી પરણવા આવી હતી. અન્નયઘોષ રાજા પણ તે મૃગના સરખાં નેત્રવાલી રાજકન્યાને હર્ષથી પરણ્યો. એક દિવસ તે અન્નયઘોષ રાજા સેંકમો રાણીયોને સાથે લઈ વસંત સમયમાં पुष्पोष्ठी मनोहर एवा बगीचामां क्रीडा करवा माटे गयो. ત્યાં બગીચામાં ફરતી એવી પૃથ્વીસેના રાણીયે दांतमदन नामना श्रेष्ठ मुनिने दीठा. પઠી મુનિ પાસેથી धर्म सांजली प्रतिबोध पामेली રાણીયે રાજાની રજા લઈને મુનિ પાસે दीक्षा लीधी. રાજા અન્નયઘોષ પણ वसंतलक्ष्मीने सफल करी નગરમાં આવ્યો.

એક દિવસ અન્નયઘોષ રાજાને ઘેર ઘડ્યસ્થાવસ્થાવાલા શ્રી અનંતનાથ તીર્થંકર ગોચરીને અર્થે આવ્યા. રાજાએ તેમને પ્રાસુક અન્ન પાળીથી પ્રતિલાજ્યા એટલે તેના ઘરને વિષે દેવતાનું પંચ દિવ્ય પ્રગટ કહ્યાં. પઠી અનંતનાથને કેવલજ્ઞાન उत्पन्न થયું એટલે અન્નયઘોષ રાજાએ पोताना जय विजय नामना बने पुत्रो सहित चारित्र लीधुं. પઠી વીશ સ્થાનકને આરાધવાથી तीर्थंकरगोत्र कर्म बांधी તે રાજા પુત્રો સહિત मृत्यु पामीने अच्युत देवलोकने विषे देवता थयो. आयुष्य कथ थयું એટલે ત્યાંથી चवीने अन्नयघोषनो जीव हेमांगद राजानो घनरथ नामे पुत्र थयो અને જય વિજયના જીવો તમે (चंडतिलक અને सुरतिलक) थया ठो. ”

(મેઘરથ પોતાના પિતા ઘનરથ રાજાને કહે છે કે,) હે તાત ! सागर-चंड मुनिनां एवां वचन सांजली बने विद्याधर कुमारो तमारा दर्शन करवा माटे अहिं आव्या ठे, પરંતુ તેનું અહિં આપણી પાસે કુકમાના યુદ્ધને ક્ષણમાત્ર જોડેને પઠી વિદ્યાના વલથી કુકમાના શરીરમાં પ્રવેશ કરીને રહેલાં છે.

આવાં મેઘરથનાં વચન સાંજલી તે પ્રસન્ન થયેલા તે વન્ને વિદ્યાધરો પ્રગટ થઈ પોતાના પૂર્વજનના પિતા ઘનરથ રાજાના પગમાં પ્રણામ કરી અને ક્ષણમાત્ર રહી પોતાને સ્થાનકે ચાલ્યા ગયા. પઠી તે ચંડતિલક અને સુરતિલક દીક્ષા લઈ दीर्घकाल तप करी કેવલજ્ઞાન મેલવી મોક્ષપદ પામ્યા.

हवे वने कुकुरान पण पोताना पूर्वना जवनी स्थिति जाणीने पोताना महापापनो मनमां पस्तावो करवा लाग्या. पठी तेमणे राजाना पगमां प्रणाम करीने पोतानी ज्ञाषामां कह्युं के, “ हे प्रजु ! हवे अमे शुं करीये ? ” पठी राजाए तेमने सम्यक्त्वमूल अहिंसा लक्षणवालो धर्म कह्यो. ते धर्म तेमणे श्रेष्ठ ज्ञावशी स्वीकाख्यो. पठी तेज मृत्यु पामीने देवयोनीमां ताम्रचूल अने सुवर्णचूल नामना जूतदेवता थया. पठी तेज वैमानमां बेसी घनरथ राजा पासे आवी तेमने हाथ जोम्नीने प्रणाम करी तेमनी प्रशंसा कस्वापूर्वक क्रमा मागी पोताने स्थानके गया. राजा घनरथे पण बहु कालसुधी राज्य-लक्ष्मीनुं पालन करयुं. कोइ वखते लोकांतिक देवताए आवीने “ हे नाथ ! तीर्थप्रवर्त्तावो. ” एम कही दीक्षा अवसर जणाव्यो एटले घनरथ राजाए मेघरथ कुमारने राज्यासन उपर बेसारवापूर्वक सांवत्सरिक दान आपी दीक्षा ली-धी. पठी अनुक्रमे केवलज्ञान मेलवी अनेक जन्मजीवोने प्रतिबोध पमानी मेघरथ जिनेश्वर पृथ्वी उपर विहार करवा लाग्या. एक दिवस मेघरथ राजा टढरथने साथे लइ प्रिया सहित देवरमण उद्यानने विषे गयो. त्यांते जेटलामां अशोकवृक्षनी नीचे वेठो तेटलामां केटलाक जूतोए आवीने तेनी आगल नृत्य शरु करयुं. नाना प्रकारना शस्त्रने धारण करनारा, वस्त्र सहित आज्ञाषणोशी सुशो-जित बनेला ते जूतोए राजानी पासे क्षणमात्र अत्यंत आश्चर्यकारी नृत्य करयुं. एटलामां तो घुघरीयोशी तेमज ध्वजान्त्री सुशो-जित एवं एक वैमान आकाश मार्गेशी राजानी पासे आव्युं. ते वैमानमां सुंदर रूपवालां स्त्री पुरुषने जो-इ प्रियमित्रा राणीये मेघरथने पूठयुं के, “ हे स्वामिन् ! आ कोण ठे ? ” मेघरथे कह्युं “ हे प्रिया सांजल.

वैताढ्य पर्वतनी उत्तरश्रेणी उपर अलका नामनी नगरीना राजा विद्युत्थनो पुत्र आ सिंहरथ ठे. तेनी साथे रहेली ते तेनी वेगवती नामनी स्त्री ठे. ए सिंहरथ पोतानी स्त्री सहित धातकीखंम्ने विषे जिनेश्वरोने वंदन करवा गयो हतो. ते त्यांशी पाठो फरी जेटलामां अहिं आव्यो तेटलामां तेनुं वैमान आकाशमां तुरत अटकी पळयुं. पठी मने जोशने ते विचार करवा लाग्यो के, “ आ सामान्य राजा नथी. कारणके, जेना प्रज्ञावशी आ म्हारुं वैमान पण अटकी पळयुं. ” आस धारीने पठी तेणे अनेक जूतरूपो बनावी

મ્હારી આગલ નૃત્ય કર્યું. ” પતિનાં આવાં વચન સાંજલી પ્રિયમિત્રાએ ફરી પૂછ્યું કે, “ એણે પૂર્વજન્મે એવું શું પુણ્ય કર્યું હતું કે, જેથી તે આવો સમૃદ્ધિવંત દેવતા થયો છે ? ” મેઘરથે કહ્યું. “ હે પ્રિયા ! પુષ્કરદ્વીપના પૂર્વ ઝરતકેત્રને વિષે સંઘપુર નગરમાં કોઈ રાજગુપ્ત નામનો કણબી રહેતો હતો. તેને શંખિકા નામની સ્ત્રી હતી. નિર્ધનપણાથી પીડા પામતા તે બન્ને જણા કોઈને ઘેર કામ કરીને આજીવિકા કરતા હતા. કોઈ વખતે તે બન્ને સ્ત્રી પુરુષ લાકમાં લેવા વનમાં ગયાં હતાં; એવામાં તેમણે ત્યાં કોઈ મુનિને જોઈ ઋક્તિથી વંદના કરી. પછી મુનિયે તેમને ધર્મ ઉપદેશ્યો તે તેમણે વિધિથી આરાધ્યો. વલી પૂર્વ જન્મે મેલ-વેલાં પાપકર્મને નાશ કરનારું વત્રીશ કલ્યાણક નામનું તપ કર્યું. તેમાં વત્રી-શ ચોથ અને બે ઢઢ કરાય છે. પારણાને દિવસે તેમના ઘરને વિષે કોઈ મુનિ આવ્યા; તેમને તેમણે પ્રાસુક અન્ન પાળીથી પ્રતિલાઝ્યા. પછી અવસરે તે બન્ને જણાએ ચારિત્ર લીધું. તે વખતે પણ તેણે આમ્લવર્દ્ધમાન નામનું તપ કર્યું. પછી આયુષ્યનો ક્લય થયે તે રાજગુપ્ત મૃત્યુ પામીને બ્રહ્મલોકને વિષે દેવતા થયો. ત્યાંથી ચવીને આ સિંહરથ નામનો રાજા થયો છે. તેની સ્ત્રી શંખિકા પણ તપ કરી પાંચમા દેવલોકમાં ગઈ હતી. ત્યાંથી ચવીને તે આ તેની વેગવ-તી નામની સ્ત્રી થઈ છે. ”

આવાં મેઘરથરાજાનાં વચનથી પોતાના પૂર્વજન્મ જાણી પ્રતિબોધ પામેલો સિંહરથ ઘરે ગયો. ત્યાં તેણે પોતાના પુત્રને રાજ્ય સોંપી પ્રિયા સહિત શ્રી ધનરથ તીર્થપતિ પાસે ચારિત્ર લીધું. પછી ધોર તપ કરીને ઉત્તમ એવું કેવલજ્ઞાન મેલવી કર્મના મેલને ધોઈ નાચી સિંહરથ મુનિ મોક્ષપદ પામ્યા.

મેઘરથ રાજા પણ બગીચામાંથી ઘેર આવ્યા પછી કોઈ વખતે આ-જૂષણાદિક આરંજન ત્યજી દઈ પૌષ્ઠવ્રત લઈ પૌષ્ઠશાલાના મધ્યે યોગાસને બેસી સર્વ રાજાનું ધર્મદેશના આપવા લાગ્યા. એવામાં કંપતા શરીરવાલો, હરણીની પેઠે ચંચલ નેત્રવાલો, અને “ હે રાજન્ ! હું ત્હારા શરણે આવ્યો છું. ” એમ વારંવાર બોલતો કોઈ પારેવો રાજાનાં ધોલામાં પડ્યો. ઋયજીત પારે-વાને જોઈ દયાલુ રાજાએ તેને કહ્યું કે, “ હે ઋય ! તું ઋય ન પામ્ય. મ્હારી પાસે તને કોઈથી ઋય નથી. ” રાજાનાં આવાં વચનથી પારેવો જેટલામાં નિ-ર્ઋય થયો તેટલામાં ત્યાં તેની પાઘલ કોઈ સિંચાણો આવીને રાજાને કહેવા

લાગ્યો કે, “હે રાજેન્દ્ર ! તમારા યોગામાં રહેલો પારેવો મ્હારું જીવ્ય છે, માટે તેને તમે ઠોળી થો. કારણ હું બહુ જૂઠ્ઠો થયો છું. એના વિના મ્હારું જીવિત ટકી શકશે નહિ.” તે સિંચાણાનાં આવાં વચન સાંજલી રાજાએ કહ્યું. “મ્હારે શરણે આવેલાની સર્વ પ્રકારે રક્ષા કરવી જોઈએ. વલી જેવી રીતે ત્હારો વિનાશ થવાથી તેને ડુઃખ થાય તેવી રીતે વીજાનને પણ નિશ્ચે થાય છે. વલી જેવું જીવિત તને વધાવું છે. તેવું વીજાને પણ હોય છે. જીવ હત્યાથી નિશ્ચે નરકાદિ ડુર્ગતિ પ્રાપ્ત થાય છે, માટે તે ત્હારે નિશ્ચે ત્યજી દેવી જોઈએ.” સિંચાણે કહ્યું. “હે રાજન્ ! તમે પોતે સુખી થો, માટે ધર્મ અધર્મનો વિચાર કરો થો. આ પારેવો મ્હારાથી જય પામીને તમારે શરણે આવેલો છે, પરંતુ જૂઠ્ઠો રાક્ષસીથી ગલાયેલો હું કોને શરણે જાઉં ? હે રાજન્ ! તમે સત્પુરુષ થો, માટે કોઈને ડુઃખ સ્થિતિ નથી તો જેવી રીતે તમે પારેવાને રક્ષણ કસ્યો તેવી રીતે મને પણ રક્ષણ કરો.” રાજાએ કહ્યું. “જો તું જૂઠ્ઠો છે તો હું તને સરસં અન્ન મગાવી આપું તેનું તું ઝોજન કર.” સિંચાણે કહ્યું. “અમને માંસ ઇષ્ટ છે, અન્ન ઇષ્ટ નથી.” રાજાએ કહ્યું. “તો હું તને તેટલું માંસ મગાવી આપું.” સિંચાણે કહ્યું. “એ માંસનું અમારે કામ નથી, કારણ વીજાથી હણાયેલા જીવનું માંસ અમે જીવન કરતા નથી, પરંતુ પોતેજ હણેલાં જીવોના માંસનું જીવન કરીએ ઠીયે.” મેઘરથે કહ્યું. “જો એમ છે તો હું તને તેટલું મ્હારું પોતાનું માંસ આપું.” સિંચાણે તે વાત કબુલ કરી એટલે રાજાએ ત્રાજવાં મંગાવી એક વાજુએ પારેવાને મૂક્યો અને વીજી વાજુએ પોતાનું માંસ કાપી કાપીને મૂકવા માંડ્યું. જેમ જેમ માંસ મૂકવા માંડ્યું તેમ તેમ પારેવાનું વજન ત્રારે થવાથી તે ત્રાજવું નીચે વેસવા લાગ્યું એટલે સાહસીક એવો રાજા પોતેજ ત્રાજવામાં વેસી ગયો. તે જોઈ વીજા રાજાનું હાહા શબ્દ કરવા લાગ્યા. આ વખતે કોઈ નત્તમ આજ્ઞાપણથી દેવીપ્યમાન દેવતા પ્રગટ થઈ રાજાને કહેવા લાગ્યો કે, “હે રાજન્ ! ત્હારા ધીરપણને ધન્ય છે. ત્હારું જીવિત સફળ છે. ર્શાનેન્દ્ર ત્હારા ચંડના કિરણો સરસાં નિર્મલ ગુણોને પોતાની સન્નામાં વધાવતો હતો. તેને સત્ય નહિ માનતો હું ત્હારી પરીક્ષા કરવા માટે આ પૂર્વના દેવી એવા વે પક્ષીના શરીરમાં પ્રવેશ કરી અહિં આવ્યો હતો.” પછી રાજાએ પૂછ્યું કે, “હે દેવ ! તે વે પક્ષીને શાથી વૈર હતું તે અમને કહો. કારણ તે અમને બહુ કૌતુક છે.” દેવતાએ કહ્યું. “આજ નગરમાં પૂર્વે સાગરચંદ્ર નામનો વણિક રહેતો હતો. તેને

जयसेना नामनी स्त्री हती. तेनुने साथेज उत्पन्न थयेला नंद अने नंदन नामना वे पुत्रो हता. कोइ दिवस ते बन्ने जणान पितानी रजा लइ सार्थवाहनी साथे नामपुर नगरमां वेपार करवा माटे गया. त्यां वेपार करता एवा तेनुए दैवयोग-थी एक महामूढ्यवालुं रत्न मेलव्युं. पढी ते बन्ने जणा रत्ननी इच्छाथी एक बीजाने मारवानी इच्छा करता उता नदीमां गया. त्यां एके कह्युं. “ए रत्न में मेलव्युं ठे.” बीजाए कह्युं के, “अरे ए तो म्हारुं ठे. तुं खोटो लोन्न करे ठे.” पढी तेनु क्रोधथी राता नेत्रवाला बनी परस्पर एक बीजाने मार मारता उता नदीने कांठे आर्त्तध्यानथी पृथ्वी उपर परुथा. त्यां तेनु मृत्यु पामीने हवणां वनमां पक्षी थया ठे. तेनु परस्पर एकठा अइ क्लेश करता हता एवामां तेनुनां शरीरमां में प्रवेश कख्यो हतो. ”

आ प्रमाणे कही देवता पोताने स्थानके गयो एटले विस्मय पामेला स-जाना लोकोए मेघरथ राजाने पूछ्युं के, “हे राजन् ! ए देवता कोण हतो के, जेणे आवी माया करीने निरपराधी एवा आपने आवा महा प्राणसंकटने विषे नाख्या ?” मेघरथ राजाए कह्युं. “जो तमने ते वातनुं आश्चर्य होय तो सावधान अइने म्हारुं वचन सांजलो.

आ जवथी पांचमे जवे अनंतवीर्य वासुदेवनो म्होटो ज्ञाइ अपराजित नामनो बलदेव हुं पोते हतो. ते वखते दमितारि नामनो राजा अमारो शत्रु प्रतिवासुदेव हतो. अमे तेनी पुत्रीनुं हरण करीने तेने मारी नांख्यो. त्यांथी ते संसाररूप अटवीमां जमतो जमतो अष्टापद पर्वतना मूलजागमां कोइ तापस-नो पुत्र थयो. ते त्यां वाल तप करी मृत्यु पामीने ईशान देवलोकमां देवता थयो. कोइ वखते ते ईशान लोकनो इइ म्हारी प्रशंसा करतो हशे ते सांजली आ देवता तेने असदहतो उतो अहिं आव्यो अने तेणे अहिं जे कांइ करयुं ते तो तमे प्रत्यक्ष जोयुं ठे. ”

हवे पारेवो अने सिंचाणो ए बन्ने जणा पोतानुं अने देवतानुं वृत्तांत जा-णी जातिस्मरण ज्ञान पाम्या; तेथी तेनु पोतानी वाणीमां राजाने केहेवा लाग्या के, “हे स्वामिन् ! अमे आ अमारुं पोतानुं चरित्र सांजली वैराग्य पाम्या ठीये, माटे हवे अमारे जे कांइ करवुं योग्य होय ते कहो. ” राजा मेघरथे कह्युं. “तमे सम्यक्दृष्टिपणुं धारण करी पापने नाश करनारुं अन-

શન ઢ્યો. ” વન્ને પક્ષીયો તે પ્રમાણે કરી પંચ નવકારનું સ્મરણ કરી મૃત્યુ પામીને જીવનવાસી દેવતા થયા. પઠી વિધિથી પૌષધને પારી અને પારણું કરી રાજા મેઘરથ ફરી જોગોને જોગવવા લાગ્યો.

એક દિવસ પરિસહોથી જય નહિ પામતા અને વૈરાગ્યવંતે એવા મેઘરથ રાજા અઠમ કરીને કાયોત્સર્ગે રહ્યા હતા. એવામાં અઠાવીશ લાખ વૈમાનના અધિપતિ એવા ઈશાનેંડે પોતાની સજ્જામાં રહ્યો ઠતે જ્ઞકિના વશથી કહ્યું કે, “ મહાત્મ્યથી ત્રણલોકને જીતનારા, પાપરહિત અને જીવિષ્યકાલે અરિહંત થનારા હે મહાસત્વધારિ ! તમને હું નમસ્કાર કરું તું. ” ઈંડે આ પ્રમાણે નમસ્કાર કહ્યો, તે સાંજલી તેની પાસે વેઠેલી તેની અતિરૂપા અને સુરૂપા નામની સ્ત્રી-યોએ પૂછ્યું કે, “ હે સ્વામિન્ ! તમે હવણાં કોને નમસ્કાર કહ્યો ? ” ઈશાનેંડે કહ્યું. “ સાંજલો. પૃથ્વી ઉપર પુંમરીકિણી નગરીમાં મેઘરથ નામનો રાજા રાજ્ય કરે છે. તે હવણાં અઠમ તપ કરી કાયોત્સર્ગે રહેલ છે. શુજ્ઞ ધ્યાનથી રહેલા તે રાજાને મેં જ્ઞકિથી નમસ્કાર કહ્યો છે. વલી તે એવી રીતે શુજ્ઞ ધ્યાનથી ધર્મને વિષે સ્થિર મન કરીને રહ્યો છે કે, જેને ઇંડસહિત દેવતાનું પણ ચલાવવાને સમર્થ નથી. ” ઈંડનાં આવાં વચન સાંજલી તેની વે સ્ત્રીયો ઉત્તમ રૂપ ધારણ કરી મેઘરથ રાજાને ક્ષોજ પમામવા માટે તેની પાસે ગઈ. ઉત્કૃષ્ટ રૂપ, લાવણ્ય અને કાંતિથી મનોહર, હાવજાવ કરતી તેમજ ઉત્તમ શૃંગારને ધારણ કરી રહેલી તે વન્ને દેવાંગનાનું રાજાની આગલ આવીને આ પ્રમાણે કહેવા લાગી. “ હે સ્વામિન્ ! અમે વન્ને દેવાંગનાનું તમારા ઉપર સ્નેહથી મોહ પામીને અહિં આવીયો ઠીયે, માટે તમે અમારી ઇચ્છા પૂર્ણ કરો. અમે અમારા સ્વાધિન પતિ ઈંડને ત્યજી દઈ તમારા રૂપ, ગુણ અને યૌવનમાં લોજ પામીને અહિં આવીયો ઠીયે. ” દેવાંગનાનનાં આ પ્રકારનાં રાગ ઉત્પન્ન કરનારાં મનોહર વચનથી તેમજ વિવિધ પ્રકારના હાવજાવથી રાજાનું ચિત્ત જરા પણ ક્ષોજ પામ્યું નહિ. પઠી સઘલી રાત્રી અનુકુલ ઉપસર્ગ કરીને શાંત થયેલી તે વન્ને દેવીયો સવારે મેઘરથ રાજાની સ્તુતિ કરવા લાગી. “ હે સુંદર ! અહો ! રાગરહિત એવા તમે અમારું ચિત્ત રાગસહિત વનાવી દીધું અને તમે અમારાથી રાગવાલા થયા નહિ. હે ધીર ! લોહમય પુરુષ હોય તોપણ અમારી ચેષ્ટાથી પીંગલી જાય છે, ઠતાં તમારું મન જરાપણ પીંગલાયું નહિ. ” પઠી તે વન્ને દેવાંગ-

નાનું પોતાના અપરાધની ક્ષમા માગી અને નમસ્કાર કરી તેના ગુણનું ગાન કરતી કરતી સ્વર્ગ પ્રત્યે ગઈ. રાજા મેઘરથે પણ સવારે વિધિ પ્રમાણે કાયો-ત્સર્ગ પારીને પારણું કર્યું.

... એક દિવસ મેઘરથ રાજા સામંતો સહિત સન્નામાં બેઠો હતો એવામાં બા-ગના રક્ષક માલીયે ત્યાં આવી ઝક્તિપૂર્વક વિનંતી કરી કે, “હે સ્વામિનૂ! આ-જનો દિવસ ધન્ય છે જે, આજે તમારા પિતા શ્રીઘનરથ જિનેશ્વર બાગમાં સમ-વસસ્થા છે.” માલીનાં આવાં વચન સાંજલી હર્ષ પામેલો મેઘરથ રાજા તે મા-લીને ડબ્બાદિક આપી સંતોષ પમાડીને અનેક રાજકુમારો સહિત જિનેશ્વરને નમન કરવા ગયો. ત્યાં તે ધર્મોપદેશ સાંજલી ચારિત્ર લેવાની ઇચ્છા કરતો ઠતો જિનેશ્વરને વંદના કરી ઘરે ગયો. પછી તેણે દૃઢરથને કહ્યું કે, “હે બંધુ! તું રાજ્ય ગૃહણ કર. કારણ હું ચારિત્ર લેવાની ઇચ્છા કરું છું.” દૃઢરથે કહ્યું. “હું પણ ત-મારી સાથે ચારિત્ર લઈશ. પછી મેઘરથે પોતાના પુત્ર મેઘસેનને રાજ્યાસને બે-સારી દૃઢરથના પુત્રને યુવરાજ પદી આપી પોતે ચાર હજાર રાજા, સાતસો પુત્ર તેમજ પોતાના બંધુ દૃઢસેન સહિત ઘનરથ જિનેશ્વર પાસે ચારિત્ર લીધું. પછી પોતાના દેહને વિષે સ્પૃહા રહિત, પરીષદોને સહન કરનારા, હમેશાં પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુણિયુક્ત એવા તે ઘનરથ મુનિ પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરતા ઠતા વહુ ઝવ્ય જીવોને બોધ પમાડી અને કર્મના મેલને ધોઈ નાખી મોક્ષપદ પામ્યા. મેઘરથ મુનિયે પણ પ્રધાન એવા વીંશ સ્થાનકનું આરાધન કરી તીર્થ-કર નામ ગોત્રકર્મ મેલવ્યું. વલી તેમણે અરિહંત, સિદ્ધ, પ્રવચન, ગુરુ, સ્થવિર સાધુ, બહુશ્રુત અને તપસ્વીનું હમેશાં વાત્સલ્ય કર્યું. ક્ષણે ક્ષણે જ્ઞાનનો ઉ-પયોગ, તેમજ દર્શન, વિનય, આવશ્યક તથા શીલવ્રતને વિષે અતિચાર રહિ-તપણું ધારણ કર્યું. વલી તે ક્ષણ ક્ષણ તપ, ત્યાગ, વૈયાવચ્ચ અને સમાધીથી અપૂર્વ જ્ઞાનને મેલવવામાં તત્પર થયા. બેવટ પ્રવચનની પ્રજાવના અને સિંહનિ ક્રીંદિત તપ પણ તેમણે કર્યું. શ્રીમેઘરથ મુનિ એક લાખ વર્ષ ચારિત્ર પાલી અને અંતે ન્હાના બંધુ સહિત તિલકાચલ પર્વત ઉપર અનજ્ઞાન લઈ સમાધિથી મલમય દેહનો ત્યાગ કરીને સર્વાર્થસિદ્ધ નામના પાંચમા અનુત્તર વૈમાનને વિષે તેત્રીંશ સાગરોપમના આયુષ્યવાલા દેવતા થયા. (દશમો તથા અગીયારમો ભવ.)

જંબૂદ્વીપના આ ઋતક્ષેત્રમાં કુરુદેશને વિષે હસ્તિનાપુર નામનું નગર છે.

त्यां नृदारतादि उत्तम गुणोष्ठी विख्यात एवो विश्वसेन नामनो राजा राज्य करतो हतो. तेने अचिरा नामनी स्त्री हती.

हवे मेघरथनो जीव सर्वार्थसिद्धी चवीने ज्ञादरवा मासनी अंधारी सातमने दिवसे रात्रीये अचिरा देवीना नदररूप मानसरोवरमां राजहंसनी पेठे अवतस्थो. ते वखते देवीये निशमां चौद महास्वप्न जोयां. पठी जागी उठीने तेणे स्वप्नानी वात विश्वसेन राजाने कही, तेथी राजाये हर्ष पामी स्वप्नपाठकोने बोलावी स्वप्नानी वात पूढी एटले तेजए कह्युं के, “देवीये चौद स्वप्न जोयां ठे, साटे तेमनो पुत्र चौदराज लोकनो अधिपति थशे. वली चौदपूर्वने प्रकाश करनार तेमज अगीयार अंगनो जाण थशे.” स्वप्नपाठकोनां आवां वचन सांजली हर्ष पामेला विश्वसेन राजाए सत्कार करेला स्वप्नपाठको पोतपोताने स्थानके गया. पठी गर्जने धारण करती एवी अचिरा देवीने उत्पन्न थयेला शुभ्र दहोला राजाए पूर्ण कख्या. विश्वसेन राजाना देशमां प्रथम म्होटो उपडव उत्पन्न थयो हतो तेना लोकोये बहु उपायो कख्या, पण ते शांत थतो नहोतो, परंतु प्रज्जु गर्जमां आव्या त्यारथी ते शांत थइ गयो; तेथी प्रजा गर्जनी प्रशंसा करती हती. अनुक्रमे नव मास अने सात दिवस गये ठते जेठ मासनी अंधारी तेरसने दिवसे ज़रणी नक्षत्रमां चंडनो योग तेमज सूर्यादि ग्रहो उच्चस्थानमां रह्ये ठते शुभ्र मुहूर्तमां अचिरा देवीये अर्धी रात्रीये पुत्रने जन्म आप्यो. ते वखते नारकी जीवोने पण क्षणमात्र सुख उत्पन्न थयुं तेमज त्रणलोकमां सूर्यकांतिथी अधिक प्रकाश थयो. आ वखते उपन्नदिग् कुमारीकान्ठे अवधिज्ञानथी जिनेश्वरनो जन्म जाणी त्यां आवीने संवर्त वायुथी वालवुं, जल सिंचवुं, आज्ञापण, दर्पण, ऊारी, विंजणा, चामर विगेरेने धारण करवापूर्वक रक्षाविधि विगेरे सृत्तिकानां कार्यो कख्यां. पठी आसनकंपथी इंडे जिनेश्वरनो जन्म जाण्यो; तेथी तेणे प्रज्जुने मेरुपर्वत उपर लइ जवादिक सर्व अग्निपेक क्रिया करीने मातानी शय्यामां मूक्या. पठी विश्वसेन राजाना घरने विपे सुवर्णवृष्टि करी सर्वे देवता पोतपोताने स्थानके गया एटले अचिरा देवी जागी उठ्या अने ते पोतानी पासे रहेला पुत्रने जोइ बहु हर्ष पाम्या. विश्वसेन राजाए पण पुत्र जन्मनी ववामलि आपनाराने इव्यादिकथी संतोष पमानी महोत्सव करवा पूर्वक वारमे दिवसे अरिष्टनी शांती

કરવાથી પુત્રનું 'શાંતિ' એવું નામ પામ્યું. પછી અનુક્રમે વૃદ્ધિ પામતા તે ગો-
શિર્ષ ચંદનના સરસા સુગંધિત શરીરવાલા, ચંદના સરસી કાંતિવાલા, સ્વયંઙ્ગ-
રમણ સમુદ્ધના સરસા ગંજીર, પરસેવાદિ મલરહિત શરીરવાલા, એક હજાર
અને આઠ લક્ષણવાલા, શાંતિના કરનારા અને મૃગના લંઠનવાલા શાંતિ જિ-
નેશ્વરને પચીસ હજાર વર્ષ ગયે ઠટે વિશ્વસેન રાજાએ મંમલીકપદે સ્થાપ્યા.
વિશ્વસેન રાજાએ શાંતિનાથને વહુ સ્ત્રીયો પરણાવી હતી, પરંતુ યશોમતિ તે-
મની મુખ્ય પટરાણી હતી.

હવે દૃઢરથનો જીવ સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનથી ચવીને ચક્ર સ્વપ્ન સૂચવતો
ઠતો યશોમતિના ઉદરને વિષે અવતર્યો. પૂર્ણ અવસરે માતાએ પુત્રને જન્મ આ-
પ્યો. પિતાએ પણ મહોત્સવ કરીને તેનું ચક્રાયુધ નામ પામ્યું અને અનુક્રમે વૃદ્ધિ
પામેલા તે પુત્રને રાજકન્યા સાથે પરણાવીને યુવરાજ પદી આપી. પછી શાંતિ-
નાથની આયુધશાલામાં ચક્રરત્ન ઉત્પન્ન થયું; તેથી તેનો અઠાઈ મહોત્સવ કરીને
શાંતિનાથ ઝરતકેત્રને સાધવા માટે તૈયારી કરવા લાગ્યા. ચક્રરત્નની પાઠલ પ્ર-
યાણ કરનારા શાંતિનાથે માગધ, વરદામ અને પ્રજ્ઞાસકેત્રને સાધી સિંધુ નદીને
કાંઠે પમાવ કહ્યો. ત્યાં પણ સિંધુદેવીએ તેમનો વહુ આદર સત્કાર કહ્યો. પછી
વૈતાલ્ય પર્વતે ગયા. ત્યાં વૈતાલ્ય કુમાર તેમની આજ્ઞા પાલનારો થયો. પછી
શાંતિનાથની આજ્ઞા પાલવા તૈયાર થયેલા કૃતમાલ દેવતાએ પ્રપતા ગુફાનાં
બારને ડહામ્યું. ત્યાં ઉન્મગ્ના અને નિર્મગ્ના નામની બે નદી હોવાથી વાર્ષિક ર-
ત્ને તુરત તે ઉપર પુલ બાંધી આપ્યો. પછી પ્રજ્ઞુ સૈન્ય સંહિત ગુફામાં પેઠા, પણ
ત્યાં અંધારું હોવાથી કાકિણી રત્નવત્ને અંધકારને દૂર કરવા માટે મંમલ કહ્યાં.
એ પ્રમાણે અંધકાર દૂર કરી સામી બાજુએ જઈ ત્યાંના આપાત ચિલાત નામના
સ્ત્રેહોને પોતાને વશ કહ્યા. સિંધુનદીના બીજા કાંઠાને સાધી હિમાલય પ-
ર્વતના અધિષ્ઠાયક દેવને પોતાના સ્વાધિન કહ્યો. ઋષભકુટ ઉપર પોતાનું નામ
લક્ષ્મીને પછી સેનાપતિયે ગંગાનદીનો ઉત્તરતટ સાધ્યો. ત્યાં ગંગાના કાંઠે નિ-
વાસ કરી રહેલા શાંતિનાથ ચક્રવર્તીની સમીપે બાર યોજન લાંબાં અને નવ
યોજન પહોલાં પેટીના આકારવાલાં નવ નિધાન નિકળ્યા. પછી શાંતિનાથ હ-
સ્તિનાપુર નગરે ગયા. ત્યાં તેમને મુકુટબદ્ધ વત્રીશ હજાર રાજાનું વાર વર્ષ
સુધી ચક્રવર્તીનો અગ્નિષેક કહ્યો. પછી શ્રીશાંતિનાથે પચીસ હજાર વર્ષ સુધી

चक्रवर्त्तीनां जोगो जोगव्या एटले लोकांतिक देवताए आवीने तेमनी विनंती करी के, “ हे स्वामिन् ! तीर्थ प्रवर्त्तावो.” पढी सांवत्सरी दान आपी अने चक्रायुध नामना पुत्रने राज्य सौंपी सर्व देव, दानव अने राजाजए बहु नृक्षित्री पूजेला श्री शान्तिनाथ सर्वार्थ नामनी पालखीमां बेसी सहस्राष्ट्र वनमां जइ त्यां पालखीमांश्री नीचे उतरी सर्व आज्ञापणने त्यजी दइ पंचमुष्टि लोच कख्यो. प्रभुनां वखोने लइ इंडे क्षीरसमुद्रमां नाख्यां. पढी जेठ मासनी अंधारी चौदशने दिवसे ज़रणी नक्षत्रमां चंडनो योग बते प्रभुए ठठ तप करीने एक हजार राजाज सहित सिद्धने नमस्कार करी साप्तायिक चारित्र लइ पृथ्वी उपर विहार कख्यो अने कोइ सन्निवेशमां सुमित्र नामना ग्रहस्थने घेर खीरश्री पारणुं करयुं. चार ज्ञानना धारणहार अने सर्वे प्राणीयोमां शिरोमणि एवा प्रभु उद्गस्थावस्थामां गाम, नगर विगेरे जूदा जूदा स्थानके आठ मास विहार करीने फरी हस्तिनापुर नगरे सहस्राष्ट्र वनमां आवीने पत्र तथा फुल विगेरेनी समृद्धिवाला अने विस्तारवंत एवा नंदिवृद्धनी नीचे वेठा. त्यां शुक्ल ध्यान ध्यातां प्रभुने पोष मासनी शुक्ल नवमीने दिवसे ज़रणी नक्षत्रमां चंडनो योग बते चार घाती कर्मनो क्षय थवाथी उज्वल एवुं केवलज्ञान उत्पन्न थयुं. ते वखते चार प्रकारना देवताजए त्यां आवी समवसरण रचवा मांरयुं. तेमां प्रथम वायुए योजन मात्र ज़ूमीना अशुभ पुजलो दूर कख्यां. मेघे सुगंधिवाला पाणीश्री तेटली ज़ूमीने सींचन करी. वैमानिक, ज्योतसी अने ज़ुवनपति देवताजए अनुक्रमे रत्नना, सोनाना अने रुपाना एम त्रण गढो कांगरा सहित बनाव्या. दरेक गढमां तोरणवाला चार चार दरवाजा मूकी मध्यमां प्रभुना अंगथी वारगणुं उंचुं अशोकवृद्ध वनाव्युं. तेनी नीचे चार तरफ चार सिंहासन अने तेना उपर त्रण त्रण ठत्र तथा ववे चामर वनाव्यां. पढी पूर्व तरफना दरवाजेथी समवसरणमां प्रवेश करी प्रभु तीर्थने नमस्कार करवापूर्वक पूर्वान्निमुखे वेठा एटले देवताजए वाकीना त्रण सिंहासनो उपर त्रण प्रतिमान स्थापन करी. प्रभुनी पाठल ज्ञामंजल स्थापन करी देवताजए दींचण प्रमाण पुष्पवृष्टि करी. उंचे आकाशमां देवडंडुनि वागवा लाग्युं. समवसरणना पहेला गढमां अग्निखूणाने विषे साधु, साध्वी अने देवांगनाज वेठी. नैऋत्य खूणामां ज्योतिष्क देवांगनाज, ज़ुवनपति देवांगनाज अने व्यंतर देवांगनाज

બેઠી. વાવ્ય સ્વૂણામાં જ્યોતિષ્ક, ઝુવનપતિ અને વ્યંતરદેવતાબેઠા. ઈશાનસ્વૂણા-માં વૈમાનીક દેવતા, મનુષ્ય અને મનુષ્ય સ્ત્રીયો એ સર્વે બેઠાં. વીજા ગઢના સર્વ જાગમાં મત્સર રહિત એવા સર્વે તિર્યંચો બેઠાં અને ત્રીજા ગઢમાં સર્વ સ્થાનકે સર્વે વાહનો બેઠાં.

હવે કલ્યાણ નામના પુરુષે ચક્રાયુધ રાજાની પાસે આવીને પ્રજ્ઞુને કેવ-લજ્ઞાન નુત્પન્ન થયાની વધામણી આપી. રાજા ચક્રાયુધ પણ પરિવાર સહિત સમવસરણમાં જઈ જિનેશ્વરને સ્તુતિ કરવાપૂર્વક નમસ્કાર કરી હાથ જોમી-ને તેમના સન્મુખ બેઠો. પઠી જાગવાને મધુક્તીરાશ્રવ લલ્લિથી યુક્ત અતિશય-વાલી વાણીથી ધર્મદેશના આપી કે, “હે રાજન્! તેં મહારાજપણાના તેજથી લોકમાં રહેલા શત્રુને જિત્યા હે, પરંતુ પોતાના દેહને વિષે રહેલા ઇન્દ્રિયરૂપ શત્રુને જિત્યા નથી. વલી જ્યાં સુધી તે શત્રુ જિતાણા નથી ત્યાં સુધી શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધ અને સ્પર્શરૂપ વિષયો બહુ અનર્થ કરનારા થાય છે. જેવા કે, શ્રોત્રેન્દ્રિયને વશ થયેલા હરિણો કાન લાંબા કરી પારધીનાં ગીતને સાંજલવા-માં તત્પર થયા ઢતાં મૃત્યુ પામે છે. ચકુરિન્દ્રિયને વશ થયેલો પતંગ સુવર્ણ સમાન દેદીપ્યમાન દીવાની શિખાને જોતો ઢતો તેમાં ઝંપાપાત કરી પરલોક જાય છે. વલી રસના ઇન્દ્રિયથી જિતાયલા માંઢલાન અગાધ જલમાં રહ્યા ઢતાં પણ માંસપેશીના રસના સ્વાદને વિષે લાલચુ બનીને મૃત્યુ પામે છે. ગ્રાણ ઇન્દ્રિયને વશ થયેલો ત્રમર પણ હાથીના મદને સુંઘવાની ઇચ્છા કરતો ઢતો મહા દુઃખ પામે છે અથવા મરણ પણ પામે છે. તેમજ હાથણીના અંગને સ્પર્શ કર-વાની ઇચ્છાવાલો ગજરાજ આલાન સ્તંજ સાથે બંધાઈને તીક્ષ્ણ અંકુશનો માર સહન કરે છે. આવા તુઢ વિષયોને નત્તમ પુરુષો ક્ષણ માત્રમાં ત્યજી દે છે.”

પ્રજ્ઞુનો આવો ધર્મોપદેશ સાંજલી જેમ દરિડી માણસ જંમર જોઈ હર્ષ પામે તેમ સર્વે માણસો હર્ષ પામ્યા અને તેમાંથી કેટલાકે વૈરાગ્યવંત થઈને અ-સંખ્ય દુઃખનો નાશ કરનારી દીક્ષા લીધી. કેટલાકે શ્રાવક ધર્મ આદર્યો અને કેટલાકે સમ્યક્ત્વ ધારણ કર્યું. વલી તીર્થપતિ એવા પિતાના વચન સાં-જલી ચક્રાયુધ પણ તુરત વૈરાગ્યવંત થયો, તેથી તેણે વાપરવાથી કરમાઈ ગ-યેલી પુષ્પમાલાની પેઠે રાજ્ય લક્ષ્મીને ત્યજી દઈ બહુ રાજાનું સહિત પિતા-ની પાસે ચારિત્ર લીધું. શ્રીશાંતિનાથે પણ તેને પ્રથમ ગણધર પદ આપ્યું. પઠી

सर्वे देवतानुं प्रभुने वंदना करी पोतपोताने स्थानके गया.

श्री शान्तिनाथ प्रभुने श्रुतसमुद्भूतो पार पामेला, सर्व प्रकारनी लब्धिवा-
ला अने चार ज्ञानना धारणहार एवा चक्रायुध विगेरे ठत्रीश गणधरो हता.
पवित्रमनवाला वासठ हजार साधुन तेमज एकसठ हजार अने ठसोथी कां-
इक अधिक साध्वीयो हती. वली वे लाख नेवुं हजार श्रावक तथा त्रणलाख
त्राणुं हजार श्राविकानुं हती. आठ हजार चौद पूर्वधारी, त्रण हजार अवधि
ज्ञानि, चार हजार मनःपर्यवज्ञानी अने चार हजार उपर त्रणसो एटला के-
वलज्ञानि तेमज ठ हजार वैक्रियलब्धिवाला मुनि अने वे हजार चारसो वा-
दी साधु ए प्रमाणे प्रभुनो परिवार हतो. चालीश धनुष्य नंचा शरीरवाला
श्री शान्तिनाथ प्रभुए नव्यजनरूप कमलने एक वर्ष नंग एवा पच्चीस हजार
वर्ष सुधी प्रतिबोध पमाम्युं. ज्यां ज्यां प्रभु विहार करता त्यां त्यां योजन प्र-
माणभूमि सुगंधमय अती. सर्व रतुना फुल फलोथी वृक्षो सुशोभित अता ते-
मज सर्वे प्राणीयो स्वाप्ताविक वैर त्यजी दइ पोतपोतानां कार्य करवामां तत्पर
अतां. वली डुर्जिक, मरकी, वैर, स्वचक्रजय, परचक्रजय, उपड्व, रोग, शोक अने
विघ्नना समूह विगेरे सर्व नाश पामतुं हतुं. वली जिनेश्वरनां वचनथी दान अने
दयामां तत्पर अयेला सर्वे राजानुं सर्वे माणसोने सेवा करवा योग्य अया एटलुंज
नहि पण केटलाक प्रतिबोध पामेला राजानुंए दीक्षा लीधी अने केटलाके प-
रिग्रह परिमाण लीधुं. वली ब्राह्मण, क्षत्रीय, वैश्य अने शुद्रोए प्रतिबोध पामी-
ने विषयनी इच्छा नहि करता अता संग त्यजी दइ दीक्षा लीधी. जेन साधुपणुं
पालवा समर्थ नहोता तेमणे श्रावक धर्म आदरथो.

आ प्रमाणे सोलमा श्रीशान्तिनाथ जिनेश्वर पृथ्वी उपर विहार करता
करता संमेतशिखर पर्वत उपर गया. त्यां तेमणे नवसो साधु सहित विविथी
एक मासनुं अनशन लइ जेठ मासनी अंधारी तेरसने दिवसे न्तरणी नक्षत्रमां
चंडनो योग अते मोक्षपद मेलव्युं. ते वखते देवतानुंए त्यां आवी तेमनो मो-
क्षोत्सव करी नंदीश्वरक्षीपे उत्सव कख्यो. पठी चक्रायुध गणधर पण अनेक
साधुन सहित पृथ्वी उपर विहार करता अता बहु नव्यजनेने प्रबोध करवा
लाग्या. तेमणे पण धाती कर्मनो नाश करी केवलज्ञान मेलव्युं. तयारपठी दे-
वतानुंए पुजन करेला ते केवली पृथ्वी उपर विहार करता करता कोटिशाला

નામના પવિત્ર તીર્થને વિષે ગયા. ત્યાં તે પણ બહુ મુનિયો સહિત અનશન લઈ મોક્ષ પામ્યા. તે કોટિશિલા નામના પવિત્ર તીર્થને વિષે કોટીગમે મુનિયો સિદ્ધિ પામ્યા છે, તે ઉપરથી તે તીર્થનું નામ કોટિશિલા પડ્યું છે. આ સંક્ષેપમાં કહેલું શાંતિનાથનું પવિત્ર ચરિત્ર સાંજલી અનેક જ્ઞવ્ય પ્રાણીયો પાપ રહિત થઈ ઉપશમને વિષે તત્પર થાય છે.

॥ ઇતિ શ્રી શાંતિનાથ ચરિત્રમ્ ॥

॥ શ્રી કુંથુનાથ ચરિત્રમ્ ॥

શ્રી જંબૂદ્વિપના મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે પુષ્કલાવતી નામે વિજય છે. ત્યાં પુંમરીકિણી નગરીમાં જિતશત્રુ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. એક દિવસ તે રાજા ગુરુની પાસેથી જિનેશ્વર પ્રણિત ધર્મ સાંજલી વૈરાગ્ય પામ્યો, તેથી તેણે સનય નામના પુત્રને મહોત્સવપૂર્વક રાજ્યાસને સ્થાપી અનેક રાજાનું સહિત અત્યંત હર્ષથી ચારિત્ર ગૃહણ કર્યું. અનુક્રમે તે જિતશત્રુ મુનિ અગીયાર અંગના ધારક થયા. પઠી દીર્ઘકાલપર્યંત વીશ સ્થાનક તપ કરી અને તીર્થંકર નામગોત્ર કર્મ મેલવી સર્વાર્થસિદ્ધિ દેવલોકે તેત્રીશ સગારોપમના આયુષ્યવાલા દેવતાપણે ઉત્પન્ન થયા. ત્યાં મહાસુખનો અનુભવ કરીને પઠી તે જિતશત્રુ રાજાનો જીવ આ જરતક્ષેત્રને વિષે લક્ષ્મીથી જરપૂર એવા ગજપુર નગરમાં સૂર જૂપતિની શ્રીદેવી રાણીના ઉદરને વિષે ચૌદ મહાસ્વપ્ને સૂચિત પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયો. જન્મ અવસરે ઉપન્ન કુમારીકા અને ચોસઠ ઇંડોએ મલી પ્રજ્ઞુનો શાંતિનાથની પેઠે મેરુ પર્વત ઉપર પામુકવનમાં સિંહાસન ઉપર જન્મ મહોત્સવ કસ્યો. ત્યાંથી ઇંડે પ્રજ્ઞુને લાવીને માતાના પ્રસૂતિગૃહમાં મૂક્યા.

જ્યારે પ્રજ્ઞુ માતાના ગર્ભને વિષે આવ્યા હતા ત્યારે શ્રીદેવીએ સ્વપ્નામાં જૂમિ ઉપર રહેલો તેમજ આકાશ પર્યંત ઝંચો એવો રત્નથી વિચિત્ર એક સ્તૂપ દીઠો હતો. તે ઉપરથી માતાપિતાએ પ્રજ્ઞુનું 'કુંથુ' એવું નામ પાડ્યું. પઠી દેવ સમૂહથી વિંટાળેલા પ્રજ્ઞુ અનેક ગુણો સહિત વૃદ્ધિ પામવા લાગ્યા. જેમના મુખની સ્પર્શ કરતો એવો ચંદ્રમા કલાવાન્ બતાં પણ પ્રજ્ઞુના મુખની સમાનપણું પામતો નહોતો. શ્રી કુંથુનાથનાં નેત્રની શોભાથી જિતાણેલા કમલો પણ લ-

જ્ઞાને લીધે નિરંતર રાત્રિને વિષેગ્લાની પામતા હતા. વલી લક્ષ્મી પણ શ્રીવઙ્ગના ચિન્હથી જેના હૃદયનો આશ્રય કરીને રહી ઠે એવા કૃષ્ણ પણ તે લક્ષ્મીના વિયોગથીજ સમુદ્ધમાં પડ્યા ઠે, એમ હું જાણું છું. ઠીંચણથી પણ નીચે સુધી લાંબા એવા પ્રજ્ઞુના વસ્ત્રે હાથ ડુર્ગંતિરૂપ નગરના દ્વારના કમારની જાણે જોગલો હોય નહિ શું ? એમ હું જાણું છું. પ્રજ્ઞુના હાથની આંગલીયો પણ અશોકવૃક્ષના પદ્મવનો તિરસ્કાર કરતી હતી. આ પ્રમાણે જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુના સમગ્ર દેહની લક્ષ્મી પૂર્ણ રીતે શોભી રહી હતી. પ્રજ્ઞુએ ત્રેવીશ હજાર અને સાત્તાસાતસો વર્ષ સુધી કુમાર અવસ્થા ઘણા સુખથી જોગવી. ત્યાર પછી વૈરાગ્યવંત થયેલા શ્રી સૂરજપતિયે મહોત્સવ પૂર્વક પ્રજ્ઞુને રાજ્યાસને વેસાસ્યા.

પછી ઇંદ્રોએ સ્તુતિ કરેલા, કરુણાના સમુદ્ધ અને તપાયમાન સુવર્ણ સમાન કાંતિવાલા પ્રજ્ઞુએ ઇંદ્રની પેઠે રાજ્ય કરવા માંડ્યું. ત્રેવીશ હજાર અને સાત્તાસાતસો વર્ષ પ્રજ્ઞુએ મંરુલીકપદે રાજ્ય કર્યું. એટલામાં પ્રજ્ઞુના શસ્ત્રગૃહને વિષે ચક્રરત્ન ઉત્પન્ન થયું. પછી પ્રજ્ઞુ મ્હોટા ઉત્સવથી ચક્રરત્નની પૂજા કરી શાંતિનાથની પેઠે સર્વ જરતક્ષેત્રને સાધી વત્રીશ હજાર રાજાનું સહિત હર્ષથી ગજપુર નગર પ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં તેમનો વાર વર્ષપર્યંત ચક્રવર્તીપણાનો અન્નિપેક થયો. પછી પ્રજ્ઞુએ ત્રેવીશ હજાર અને સાત્તાસાતસો વર્ષ સુધી ચક્રવર્તી રાજ્ય કર્યું. ત્યાર પછી પ્રજ્ઞુ આદર્શજીવનમાં રહી સંપત્તિના અનિત્યપણાનો વિચાર કરતા હતા તે વખતે લોકાંતિક દેવતાનું આવીને પ્રજ્ઞુની વિનંતી કરી કે, “હે જગવન્ ! નિશ્ચે આપે જીવ અને મોક્ષ એ વસ્ત્રની ગતિ જાણી ઠે, માટે હે પ્રજ્ઞુ ! જીવ્ય જીવોના વોધને માટે ચારિત્ર અંગીકાર કરો અને ચાર ઘાતિકર્મનો નાશ કરી કેવલજ્ઞાનને મેલવો. વલી હે નાથ ! ધર્મ દેશનાવમે જીવ્ય જીવોને તારો.” ઇત્યાદિ જ્ઞાતિયુક્ત વચનથી જિનેશ્વરની સ્તુતિ કરીને લોકાંતિક દેવતાનું પોતાને ધન્ય માનતા ઠતા અંતર્યામિ થયા.

પછી જગવાને દાનના ફલને નહિ ઇચ્છતા ઠતાં પણ “અરિહંતોની આવીજ રીતી ઠે” એમ ધારી પૃથ્વીને વિષે વર્ષાદની પેઠે વાર્ષિક દાન આપ્યું. પછી વિજય નામની પાલણીમાં વેસીને સર્વે ઇંદ્રો અને વત્રીશ હજાર જૂપતિનું વિંટલાયેલા, રાજા અને દેવતાનું સ્તુતિ કરેલા, માગધ જનોએ ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાતિથી વારંવાર સ્તવન કરેલા, કુલવધુનું અત્યંત મંગલ કરેલા, જંતક દેવતાનું દ-

षष्ठी पुष्पवने वधावेला, किंनरोए गायन करेला प्रज्जुना गुणधी आनंदित थयेला लोकोवने जोवाएला, वली “अहो ! आ असंग एवा प्रज्जु आवी समृद्धिने त्यजी दे ठे” एम चारण लोकोए वारंवार स्तुति करेला जगवान् सहस्राघ्र वनने विषे आव्या. त्यां कृतिका नक्षत्रमां सर्व सिद्धिने नमस्कार करीने तेमणे व्रत ग्रहण करयुं. ते वखते प्रज्जुने चोथुं मनःपर्यवज्ञान उत्पन्न थयुं. पढी प्रज्जु पृथ्वी उपर विहार करवा लाग्या. आ प्रमाणे तेमणे उद्यमस्थायिण सोल मास विहार कस्यो. फरी सहस्राघ्र वनमां आव्या. त्यां आत्माने ज्ञावतां एवा प्रज्जुने तिलक वृक्षनी नीचे तत्काल केवल ज्ञान प्राप्त थयुं एटले चोसठ इंडोए मलीने ज्ञातिपूर्वक समवसरण रच्युं. प्रज्जुए सिंहासन उपर विराजमान थइ अमृतवाणीवने एवी धर्मदेशना आपी के, जेथी मनुष्योनुं मिथ्यात्वरूप विष गली गयुं. ते आ प्रमाणे—बहु जोगमां आसक्त बनेला जे मूढ पुरुषो निरंतर पापकर्म करे ठे, ते परतंत्र थयेला एवा प्राणीयो नरकरूप खाइमां पमे ठे अने अरिहंत प्रज्जुए देखामेला मार्गने जाणनारा, धर्मने विषे उद्यम करनारा, त्रण तत्त्वने विषे उत्साह धरनारा, श्रद्धायुक्त मनवाला जे प्राणीयो निरंतर गुरुज्ञातिने विषे आसक्त थइ बे प्रकारना तपने विषे तत्पर रहे ठे तेउ थोमा कालमां मुक्ति नगरी प्रत्ये जनारा थाय ठे अरिहंत प्रज्जुनो आवो धर्मोपदेश सांजली सर्व सज्जा उत्तम संवेगवाली थइ गइ; जेथी केटलाके चारित्र अने केटलाके श्रावक धर्म अंगीकार कस्यो. शंख राजा पोतानुं सर्व राज्य तृणनी पेठे त्यजी दइ प्रज्जुनी पासे तेमनो प्रथम गणधर थयो. प्रज्जुने शंखादिक साठ हजार शिष्यो (साधुउ), साठ हजार अने आठसो साध्वीयो, एक लाख अने नव्यासी हजार श्रावको तथा त्रण लाख अने एकाशी हजार श्राविकाउ हती. श्री कुंथुनाथ प्रज्जु तेवीश हजार अने सामासातसो वर्ष पृथ्वी उपर विहार करीने पढी सम्मेतशिखर पर्वत उपर एक मासना अनशनथी कृतिका नक्षत्रमां चंडनो योग ठेते मुक्तिरमणीने वख्या. पढी देवतानुंए त्यां आवी हर्ष सहित प्रज्जुनो निर्वाण महोत्सव कस्यो. घणा साधुउ प्रज्जुनी साथे सिद्धिपुरी प्रत्ये गया. पढी कोटी शीलाने विषे श्री कुंथुनाथ जिनेश्वरनी पाठल कोटी साधुउ सहित अठवीश युगपुरुषो मुक्ति पाम्या.

॥ इति कुंथुनाथ चरित्रम् ॥

॥ શ્રી અરનાથ ચરિત્રમ્ ॥

પૂર્વ વિદેહકેત્રના વિઙ્ગપણરૂપ મંગલાવતી વિજયને વિષે અમરાવતીશ્રી પણ અધિક સમૃદ્ધિવંત રત્નસંચયા નામની નગરી છે. ત્યાં ઇંડની પેઠે ન્યાય-માર્ગે પ્રજાનું પાલન કરનાર અને અસંખ્ય જોગ સંપત્તિના ધણી એવા મહીપા-લ નામના ઙ્ગપતિયે દીર્ઘકાલ પર્યંત રાજ્ય કર્યું. પઠી ગુરુના મુખથી ધર્મ સાંઝલી વૈરાગ્યવંત થયેલા તે ઙ્ગપતિયે પોતાના મ્હોટા સમૃદ્ધિવંત રાજ્યને ત્ય-જી દઈ ચારિત્ર લીધું. અનુક્રમે અગીયાર અંગનો અજ્યાસ કરી અને ગીતાર્થ-પણું પામી તેમજ ઉત્કૃષ્ટ તપ અને સંયમમાં ઉદ્યમવંત અને પૃથ્વી ઉપર વિ-હાર કરતા તે મુનિ વહુ વર્ષ પર્યંત શુદ્ધ સંયમનું આરાધન કરીને તથા વિશ્વ સ્થાનક તપથી અરિહંત ગોત્રકર્મ વાંધીને પઠી મૃત્યુ પામી સર્વાર્થસિદ્ધ દેવલો-કને વિષે સુખકારીતેત્રીશ સાગરોપમના આયુષ્યવંત એવા દેવતાપણે ઉત્પન્ન થયા. ત્યાંથી ચવીને તે મહિપાલનો જીવ આ જ્ઞરતકેત્રના હસ્તિનાપુર નગરના સ-મ્યક્ દર્શનથી અતિ નિર્મલ એવા સુદર્શન રાજાની શ્રેષ્ઠ રૂપવાલી દેવી નામ-ની રાણીના ઉદરને વિષે ચૌદ સ્વપ્નને સૂચવીને અવતર્યો. અઢારમા જિનેશ્વર શ્રી અરનાથ પ્રજ્ઞુના જન્મ સમયે રેવતી નક્ષત્ર હતું, માટે તે જિનેશ્વરનો જ-ન્મ રેવતિ નક્ષત્રમાં થયો છે.

પઠી ઉપન્ન દિગ્ગુમારીકાયે મલી પ્રજ્ઞુનો જન્મ મહોત્સવ કહ્યો. ચો-સઠ ઇંડોણ પણ પ્રજ્ઞુને મેરુપર્વત ઉપર લઈ જઈ હર્ષથી અન્નિપેક કહ્યો. પઠી ઇંડે તેમને પોતાની માતા પાસે મૂક્યા. સુદર્શન મહારાજાણ પણ હર્ષથી મ-નુષ્યોને આશ્ચર્યકારી એવો પુત્રનો જન્મ મહોત્સવ કહ્યો. જ્યારે પ્રજ્ઞુ માતાના ગર્ભને વિષે આવ્યા હતા ત્યારે માતા શ્રીદેવીયે સ્વપ્નામાં રત્નનિમિત્ત આરો (પેશાનો વચ્ચે જાગ) દીઠો હતો, તે ઉપરથી પિતાણ પુત્રનું નામ ‘ અર ’ પાડ્યું. નિરંતર દેવતાન્નથી વિંટલાયલા તથા ઉત્તમ મુખવાલા પ્રજ્ઞુ વય અને ગુણોથી ચંડની પેઠે અધિક વૃદ્ધિ પામવા લાગ્યા. અનુક્રમે અદ્વય આદાર અને નીહારવાલા, ઉજ્જ્વલ અંગ, રુધિર અને માંસવાલા, પ્રફુલ્લિત કમલના સ-માન શ્વાસવાલા, વજ્રના સમાન કટિજાગવાલા, વૈનુર્યમણિના સમાન રાતા દાથ અને પ્રસંશા કરવા યોગ્ય નય તથા દોઢવાલા, ગુપ્ત સાંધાયુક્ત દીંચણ વાલા, શાશ્વીની સુંદ સમાન સાથજવાલા, ગોલાકાર જાંચવાલા, નુવર્ણના કુ-

મં સમાન સુશોજિત બન્ને ચરણવાલા અને મેઘના સમાન ગંજિર શબ્દવાલા શ્રી અરનાથ પ્રજ્ઞુ સર્વે માણસોને પ્રિયકારી થયા. પઠી એકવીશ હજાર વર્ષ કુમાર અવસ્થામાં ગયે ઠેતે પિતા સુદર્શન જૂપતિયે તેમને હર્ષથી રાજ્યાન્નિષેક કસ્યો. રાજ્ય જોગવતાં જેટલામાં એકવીશ હજાર વર્ષ થયાં તેટલામાં તેમનાં શસ્ત્રમંદિરને વિષે ચક્રરત્ન ઉત્પન્ન થયું એટલે અનુક્રમે માગધાદિક સર્વ જરતક્ષેત્રને સાધી પ્રજ્ઞુએ બીજા તેટલાજ વર્ષ ચક્રવર્ત્તીનું સુખ જોગવ્યું.

પઠી લોકાંતિક દેવતાનું પ્રતિબોધ કરેલા અને ચોસઠ ઇંડોયે સેવન કરેલા સ્વયંબુદ્ધ તે અરનાથ પ્રજ્ઞુ વાર્ષિક દાન આપી સુવર્ણ અને રત્નથી નિર્માણ કરેલી, સ્વર્ગના પુષ્પોની માલાવાલી, વૈશ્વરૂપમણિ તથા સ્ફાટિકમણિના ઝજા કરેલા સ્તંભવાલી, અતિ સુશોજિત, ગોશીર્ષચંદનથી ઘણા સુગંધવાલી, ધ્વજાદિકની શોજાવાલી અને મનુષ્ય તથા દેવતાનું બપામેલી વૈજયંતી નામની પાલખીમાં બેસી હજારો જૂપતિયોથી પરવસ્યા થકા સહસ્રામ્ર વનમાં આવ્યા. ત્યાં દીક્ષા ધારણ કરીને પઠી ચતુર્દ્વાની એવા તે અરનાથ પ્રજ્ઞુ ત્રણ વર્ષ પર્યંત ઉદ્યસ્થાવસ્થાએ વિહાર કરી ફરી સહસ્રામ્ર વનમાં આવ્યા. ત્યાં પુષ્પના પરાગરૂપ સમૃદ્ધિમાં લબ્ધ થયેલા ઝમરની માલાવાલા અને કોકિલાના મધુર સ્વરથી મનોહર એવા આમ્ર વૃક્ષની નીચે શુભધ્યાનરૂપ અગ્નિથી દગ્ધ થઈ ગયો છે ધાતિકર્મરૂપ કાષ્ટસમૂહ જેમનો એવા તે અરનાથ પ્રજ્ઞુને લોકાલોકનું પ્રકાશ કરનાર કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું. તે વચ્ચે ગાઢ મેઘની પંક્તિથી પ્રગટ થયેલા ચંદ્રની પેઠે સુરેંદ્રોએ પૂજન કરેલા પ્રજ્ઞુ અત્યંત મનોહર કાંતિવંત થયા. પઠી દેવતાનું રચેલા સમવંસરણને વિષે પ્રજ્ઞુએ યોજનગામિની ચાણીવડે ત્રણ જગત્ને હર્ષ પમામ્નારી દેશના આપી. તે આ પ્રમાણે.

હે જ્ઞવ્ય પ્રાણીયો ! જન્મ મનુષ્યો કાચના કકમ્બને વૈશ્વરૂપમણિની પેઠે આ અસાર સંસારને અધિક સારરૂપ માને છે. વલી વર્ષાદિથી જેમ વૃક્ષો વૃદ્ધિ પામે છે તેમ પ્રાણીયોના વિવિધ પ્રકારના કર્મે કરીને જ્ઞવ જ્ઞવ પ્રત્યે સંસાર વૃદ્ધિ પામે છે. તેમજ “ હું મ્હારા સ્વાર્થને ઓળા કાલમાં સાધીશ. ” એમ વિચાર કરતો પ્રાણી અરણ્યમાં ચોરવડે બંધાતા ધનવંત પુરુષની પેઠે તત્કાલ મૃત્યુરૂપ દૂતથી બંધાય છે. વલી મિથ્યાબુદ્ધિ પ્રાણી “ આ મ્હારી માતા, આ મ્હારો પિતા, આ મ્હારા બંધુન ” એમ માને છે, પરંતુ એમ નથી જાણતો કે, આ શરીર પણ મ્હા-

હું નથી. નાના પ્રકારના રૂપથી નિરંતર સંસારને વિષે જન્મતા એવા સર્વે પ્રાણી-
યોને કોણ પોતાનું અને કોણ પારકું છે ? અર્થાત્ કોઈ નથી. વહી જેમ ઝંઘી
ગયેલા પ્રાણીયોની રાત્રી સર્વથા વૃથા જાય છે તેમજ મોહથી ઘેરાયેલા મૂઢ
પ્રાણીનો જન્મ પણ વૃથા જાય છે, તેથી આ સંસારને ધિક્કાર છે ! ધિક્કાર છે !!
હે જ્ઞવ્ય પ્રાણીયો ! એટલા માટે સંસારના સ્વરૂપને જાણનારા વિવેકિ પુરુષોએ
પ્રમાદનો નાશ કરી ધર્મને આચરણ કરવો. ” પ્રજ્ઞુની આવી ધર્મદેશના સાં-
જલી સજ્ઞા આનંદયુક્ત થઈ. પઠી કેટલાકે શ્રાવકધર્મ અંગીકાર કહ્યો અને
કેટલાકે ચારિત્ર લીધું. કુંજ રાજાએ વૈરાગ્યને લીધે રાજ્યનો તૃણની પેઠે ત્યા-
ગ કરી દીક્ષા લઈ શ્રી અરનાથ જિનેશ્વરના પ્રથમ ગણધરપદને ધારણ કર્યું.
પઠી દેવતાનું પ્રજ્ઞુનો મહિમા કરીને નંદીશ્વરદ્વીપે ગયા. શ્રી અરનાથ પ્રજ્ઞુને
સાઠ હજાર સાધુનું, તેટલીજ ગુણવંત સાધ્વીયો, એક લાખ અને ઐશી હજાર
શ્રાવકો, તથા ત્રણ લાખ અને ચોરાશી હજાર ગુણવંત શ્રાવિકાનું હતી. પઠી
જગવાને સમેતશૈલ શિખર ઉપર એક માસને અનશને નિવૃત્તિપદ ધારણ ક-
ર્યું. તે વખતે દેવતાનું આવીને પ્રજ્ઞુનો મોક્ષ મહોત્સવ કહ્યો. આ અરનાથ
જિનેશ્વરના તીર્થને વિષે ચોવિંશ યુગવત્ કોટિશિલા નામના પર્વત ઉપર વા-
રક્રોમ સાધુનું સિદ્ધિપદ પામ્યા છે. મહિનાથના તીર્થને વિષે વીંશ યુગવત્ ઠ
ક્રોમ સાધુનું સિદ્ધિપદ પામ્યા છે. મુનિ સુવ્રતના તીર્થને વિષે ત્રણ ક્રોમ સાધુનું
સિદ્ધિપદ પામ્યા છે અને શ્રી નમિનાથના તીર્થને વિષે એકક્રોમ સાધુનું સિદ્ધિપદ
પામ્યા છે. એજ કારણ માટે કોટિશિલા તીર્થ સર્વ તીર્થોમાં ઉત્તમ કહેવાય છે.

॥ ઇતિ શ્રી અરનાથ ચરિત્રમ્ ॥

॥ અથ શ્રી મહાપદ્મ ચરિત્રમ્ ॥

આ જ્ઞરતવર્ષના કુરુક્ષેત્રને વિષે ગજપુર નામે નગર છે. ત્યાં ઇન્દ્રવાકુકુલમાં
ઉત્પન્ન થયેલો પશ્ચોત્તર રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને શ્રાવક ધર્મમાં તત્પર પ-
વી જ્વાલા નામે મુખ્ય પટ્ટરાણી હતી. તેને એક સિંદસ્વપ્નસૂચિત વિષ્ણુકુમાર
નામનો અને વીજો ચૌદ મહાસ્ત્રો સૂચિત ચક્રીપદને ધારણ કરનારો મહાપ-
દ્મ નામનો એમ બે પુત્રો હતા. અનુક્રમે તે બન્ને પુત્રો તર્વ કલામાં પ્રવિણ થ-

યા. પદ્મોત્તર રાજાએ વિષ્ણુકુમારને રાજ્યસંપત્તિ આપવા માંની, પણ તેણે તે ન લીધાથી મહાપદ્મને યુવરાજ પદ્મી આપી.

હવે આ વચ્ચે અવંતી નગરીમાં શ્રીધર્મ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને બુદ્ધિનો સમુદ્ર નમુચિ નામે મહામંત્રી હતો. એક દિવસ શ્રી મુનિસુવ્રત સ્વામિના શિષ્ય સુવ્રત નામના આચાર્ય ત્યાં આવ્યા એટલે નગરવાસી જનો તેમને વંદના કરવા જવા લાગ્યા. તે જોઈ રાજાએ પોતાના પ્રધાન નમુચિને પૂછ્યું કે, “હે પ્રધાન! આ મ્હારી નગરીના લોકો ક્યાં જાય છે?” પ્રધાને ઉત્તર આપ્યો કે, “હે નાથ! ન્યાનને વિષે જૈન સાધુન આવેલા છે, તેમને વંદના કરવા માટે એ લોકો જાય છે.” જૂપતિયે કહ્યું. “આપણે પણ નિશ્ચે ત્યાં જઈએ.” મંત્રીયે કહ્યું. “આપે ત્યાં મૌન ધારણ કરવું. કારણ કે, હું તેની સાથે વાદ કરીને તેમને જીતીશ.” રાજા તે વાત અંગીકાર કરી મંત્રી સહિત મુનિ પાસે ગયો. પછી મંત્રીયે સૂરીને પૂછ્યું. “હે સૂરિ! પશુમાન કાંતિવાલા તમે શું શું જાણો છો?” સૂરિયે ઉત્તર આપ્યો કે, “હે મંત્રિ! આપ જે પૂછશો તે અમે કહીશું.” એવામાં એક બાલ શિષ્યે સૂરિને કહ્યું. “હે જગવન્! મને આજ્ઞા આપો; હુંજ એને જીતી તત્કાલ જૈનધર્મની પ્રજાવના કરું.” પછી ગુરુની આજ્ઞાથી બાલમુનિયે નમુચિ પ્રધાનને બોલતો બંધ કરી દીધો; તેથી રાજાદિ સર્વલોકો તેની નિંદા કરવા લાગ્યા. તે ઉપરથી અત્યંત દ્વેષયુક્ત થયેલો નમુચિ રાત્રીને વિષે મુનિના સમૂહનો ઘાત કરવા ચાલ્યો. તે વાત રાજાએ જાણી, તેથી તેને પોતાના દેશમાંથી કાઢી મૂક્યો એટલે નમુચિ હસ્તિનાપુર પ્રત્યે ગયો. ત્યાં પણ તે પૂર્વના પુણ્યને લીધે મહાપદ્મ રાજાનો મંત્રી થયો. કહ્યું છે કે, પ્રાણીયોને પુણ્યને લીધે આ લોકમાં અને પરલોકમાં શું શું નથી મલતું? અર્થાત્ સર્વ મલે છે.

એક દિવસ પદ્મોત્તર જૂપતિના દેશને પ્રત્યંતપદ્મીપતિ સિંહબલ સૈન્ય સહિત હુટવા લાગ્યો. તે ઉપરથી રાજાએ નમુચિને તેના સામો યુદ્ધ કરવા મોકલ્યો. નમુચિયે પણ શત્રુના સર્વ સૈન્યનો નાશ કરી સિંહબલનો ડુર્ગ (કિલ્લો) પોતાને સ્વાધિન કર્યો. તેથી મહાપદ્મ કુમાર પ્રસન્ન થઈ કહેવા લાગ્યો કે, “હે મહામંત્રિ! વરદાન માગ.” નમુચિયે કહ્યું કે, “હે રાજકુમાર! આપ એ વરદાનને હવણાં જંઝારમાં રાખો, હું તે અવસરે માગીશ.” રાજકુમાર

महापद्मे ते वात कबुल करी.

कोइ वखते जैन शासनने विषे अनुरक्त एवी श्री ज्वाला राणीये अरिहंत प्रज्जुना मंदिरने विषे सुशोभित जैनरथ कराव्यो. ते वखते ज्वालादेवीनी बीजी मिळयाव्ही एवी लक्ष्मी नामनी शोक्ये ब्रह्मानो रथ कराव्यो. पठी लक्ष्मीये राजाने कह्युं. “हे जूपति ! म्हारो रथ नगरने विषे आगल चाले एटले ज्वालाये पण राजाने कह्युं के, “हे महाराज ! जो म्हारो रथ आगल नहि चलावो तो हुं अनशन लइश. ” पठी महापद्म राजाए वने रथोने नगरमांसाथे चलाव्या ते उपरथी खेद पामेलो महापद्म कुमार नगरथी चाली नीकळ्यो. अनुक्रमे एकलो जतो एवो ते महापद्म एक तापसना आश्रममां जइ पदोच्यो.

हवे एम वन्युं के, ते वखते चंपानगरीने विषे जन्मेजय नामे राजा राज्य करतो हतो. त्यां काल जूपतिये आवीने ते नगरीने घेरो घाळ्यो; तेथी ते वने राजानेने म्होडुं युद्ध थयुं. तेमां जन्मेजय राजा नाशी गयो; तेथी तेनुं सर्व अंतःपुर पण नाशी गयुं. नागथी राणी पोतानी पुत्री मदनावली सहित तापसोना आश्रममां जइने त्यां तेमना शरणे रही. महापद्मकुमार पण अहिंज रहेतो हतो, तेथी तेने अने मदनावलीने परस्पर अत्यंत प्रेम थयो एटले नागथीये मदनावलीने कह्युं के, “हे राजपुत्री ! तुं नैमित्तिके केहेला वचनने नथी संजारती ? तुं चक्रवर्तीनी स्त्री थवानी ठे, माटे त्दोर जेना तेना उपर आसक्त थयुं नहि. ” तापसोना अधिपतिये पण कुमारने कह्युं के, “ हे वत्स ! तुं हवे पोताने स्थानके जा. ” ते उपरथी कुमार विचार करवा लाग्यो के, “हुं आ मदनावलीनी साथे लग्न करी, जरत क्षेत्रने साथी, जिन जुवनथी पृथ्वी मंजलने सुशोभित करी अने पठी रथ महेत्सव कराववाथी न्दारी मातानी प्रतिज्ञा पूर्ण करीश. ”

पठी सिंदनी पेठे महाज्जुजवलवालो ते महापद्म कुमार पृथ्वी उपर जमतो जमतो श्री सिंधुनंदनपुर प्रत्ये गयो. त्यां ते दिवत कौमुदि महेत्सव होवाथी नगरनी व्दार दर्पित चित्तवाली स्त्रीयो विविध प्रकारनी क्रीमाथी रमती हती. ते वखते महासेन राजानो हाथी स्त्रीयोना कळकळाटेने लांजळी, आलान स्तंभने उगेनी अने नायतने मारी दोन्तो दोन्तो ज्यां स्त्रीयो रमती हती त्यां आवी पदोच्यो. स्त्रीयो पण अत्यंत जय पामनी वती “हे न-

રોતમ ! અમારું રક્ષણ કરો ! રક્ષણ કરો !! ” એમ પોકાર કરવા લાગી. પઠી દયા ધારી મહાપદ્મકુમાર તે સ્ત્રીયોનાં આવાં કરુણસ્વર સાંજલી તત્કાલ દો-ની ક્ષણમાત્રમાં તે હાથીને હંકારી કાઢવા લાગ્યો એટલે તો તે હાથી પણ સ્ત્રી-યોને ત્યજી દશ કુમાર સામો દોમ્ત્યો. સ્ત્રીયો પણ “હવે આ કુમાર નિશ્ચે મૃત્યુ પામશે. ” એમ ધારી પોકાર કરવા લાગી. પઠી કુમારે તત્કાલ પોતાનું પાસે રાખવાનું વસ્ત્ર હાથીની આગલ ફેંક્યું એટલે હુષ્ટ ચિત્તવાલો તે હાથી વસ્ત્રને કુમાર જાણી તેને પોતાના દાંતોથી પ્રહાર કરવા લાગ્યો. આ વચ્ચે મહાસેન જૂપતિ તત્કાલ ત્યાં આવી કુમારને કહેવા લાગ્યો કે, “તું એ હુષ્ટ હાથીના સન્મુખ થઈ પોતાની આત્મહત્યા ન કર.” કુમારે કહ્યું. “હે નરેશ્વર ! આપ ક્ષણ માત્ર સ્વસ્થ થઈને જૂનું કે, હું પોતાની કલાવમે એ હુષ્ટ હાથીને પણ કેવી રીતે વશ કરું તું. ”

પઠી ચારે તરફ ફરતો એવો કુમાર તે હાથીને શાસ્ત્રમાં કહેલી વિધિ પ્રમાણે સ્થેલાવીને તેની પીઠ ઉપર ચમી ગયો. કુમારની આવી જગત્તને વિ-સ્મય કરનારી કલા જોઈ હર્ષિત થયેલો મહેન્દ્રસિંહ રાજા તેને સર્વ પ્રકારના આદરથી પોતાને ઘેર તેમી ગયો અને ત્યાં તેણે તેને મહોત્સવ પૂર્વક પોતાની એક સો કન્યા પરણાવી. પઠી કુમાર મહાપદ્મ એક દિવ્યજીવનને વિષે તે પો-તાની એકસો પ્રિયાની સાથે ક્રીડા કરવા લાગ્યો, પરંતુ મદનાવલીને તો તે કંઠના હારની પેઠે નિરંતર હૃદયને વિષેજ ધારણ કરતો હતો.

કોઈ વચ્ચે રાત્રીને વિષે કોઈએક વેગવતી નામની વિદ્યાધરીયે મહાપ-દ્મ કુમારનું હરણ કર્યું. કુમાર જાગી ઊઠ્યો એટલે તેણે વિદ્યાધરીને જોઈ મૂઠી ઝપામીને કહ્યું કે, “ અરે ! તું કોણ છે અને મ્હારું કેમ હરણ કરે છે ? તેણે ઉત્તર આપ્યો કે, “હે રાજકુમાર ! આપ તેનું કારણ સાંજલો.

વૈતાલ્ય પર્વતને વિષે સૂરોદય નામે નગર છે. ત્યાં વિદ્યાધરોનો અધિપતિ ઇન્દ્રધનુ નામે પ્રસિદ્ધ રાજા રાજ્ય કરે છે. તેને મનોહર શ્રીકાંતા નામે સ્ત્રી છે. તેનું એક જયચંડા નામની પુત્રી છે. તે પુત્રીને ઇન્દ્રધનુ જૂપતિયે ઝરતકેત્રના સર્વે રાજાનું પટ્ટને વિષે આલેખીને બતાવ્યા, પરંતુ કોઈ પણ રાજા તેને પ્રીતિ-કારી થયો નહિ, તેથી તે કોઈને પોતાનો પતિ કરવાને ઇચ્છતી નથી. પઠી પ-ટ્ટને વિષે તમારું સ્વરૂપ આલેખીને બતાવ્યું એટલે તો તે તત્કાલ મોહ પામી

अने कहेवा लागी के, “निश्चे आ जवने विपे तो म्हारे आज पति आउ. नहि-
तो अवश्य मरण एज श्रेयकारी ठे. म्हारे आ विना बीजा पुरुषो बंधु समान ठे.”

(वेगवती विद्याधरी महापद्म कुमारने कहे ठे के,) “हे कुमारेण्ड! पठी में
जयचंझनो मनोरथ तेना मातपिताने कह्यो. ते उपरथी तेनुए मने तत्काल त-
मने त्यां लइआववानी आझा करी. वली में पण अहिं आवतां जयचंझ
पासे एवी प्रतिज्ञा करी ठे के, हे कन्या ! जो हुं महापद्म कुमारने अहिं नहि
लावुं तो अग्निमां प्रवेश करीश, माटे आपना प्रसादथी जेम म्हाहं मृत्यु न
थाय तेम आपे करवुं. वली आपे चितने विपे बीजुं कंइ पण लाववुं नहि. ”
वेगवतीनां आवां वचन सांजली, पद्मोत्तर भूपतिनो पुत्र (महापद्म कुमार)
हर्ष पाभ्यो. वेगवती पण कुमारने सूरुदय नगरे लइ जइ पोताना राजा इंड-
धनुने सर्व यात निवेदन करी. पठी इंडधनुए महोत्सवपूर्वक कुमारनो पोता-
नी पुत्री साथे पाणी ग्रहण कराव्यो. जयचंझये पण वेगवतीनो घणोज स-
त्कार कख्यो.

इवे जयचंझना मामाना पुत्रो गंगाधर अने मद्दिवर के, जेउ महाबल-
वंत इता, तेउ आ वात सांजलीने अत्यंत क्रोधातुर अइ दाथी, घोमा, रथ
अने सुजटो सहित आकाश मार्गे अशने त्यां आव्या अने कहेवा लाग्या के,
“जे अमारे विद्याधरोने परणवा योग्य कन्या ठे, ते आ साधारण माणस केम
परणी जाय ? ” पठी ते विद्याधरोने आवेला सांजली कुमार तेनुना सामो
पयो, जेथी तेनुं विद्याधरोना सुजटोनी साथे मद्द घोर युद्ध अयुं. ज्यारे कु-
मार महापद्म अने ते विद्याधरोनुं युद्ध चाढ्युं ते बखते एवो कोइ दाथी, घोमो
के सुजट नहोतो के, जे कुमारना शस्त्रथी घायल अया विनानो रह्यो होय.
बेवट विद्याधरो पोताना सैन्यने नाश पांमेलुं जाणी जयथी नानी गया. पठी
प्राप्त अयो ठे विजय जेनो एवा महापद्म कुमारनो बेताड्य पर्यंतना नवें वि-
द्याधरोए सत्कार कख्यो. त्यां कुमारने र्ही रत्न विना बीजा तेर रत्नोनी प्राप्ति
पइ, तेथी तेषे बलवने तय नरतक्षेत्रनं साध्युं.

पठी नव विधानवालो, बर्हीश दजार राजाउथी सेवायलो अने एक
उडी एवी चोसठ दजार स्त्रीयोनी सांवे र्हीनादि आनंद कन्यागे ते महापद्म
कुमार ठ संन्यासा नरतक्षेत्रनुं राज्य जोगवतो उनो पण मदनावली विना

તે સર્વેને નિરંતર નિરસની પેઠે માનવા લાગ્યો. પઠી કોઈ વચ્ચે તાપસોના આશ્રમ પ્રત્યે ગયેલા શ્રી મહાપદ્મ ચક્રવર્તીને જન્મેજય રાજાએ પોતાની પુત્રી મદનાવલી તત્કાલ પરણાવી. તેથી તેતેની સ્ત્રીરત્ન થઈ. પઠી મહાપદ્મ ચક્રવર્તીએ હસ્તિનાપુરમાં આવી સ્નેહ સહિત માતા પિતાના ચરણને વિષે પ્રણામ કર્યો એટલે પુત્રની આવી વિસ્મય કરનારી ચક્રવર્તીપણાની સંપત્તિ જોઈ માતા પિતાદિ નગરવાસી જનો તેના વચ્ચે કરવા લાગ્યા.

આ વચ્ચે શ્રી મુનિસુવ્રત સ્વામીના શિષ્ય શ્રી સુવ્રત સૂરિ હસ્તિનાપુરમાં આવ્યા એટલે પદ્મોત્તર રાજા ત્યાં જઈ તેમનું વંદન કરી ધર્મોપદેશ શ્રવણ કરવા બેઠો. ગુરુએ તત્કાલ સંસારનો નાશ કરનારી સરસ અમૃત સમાન દેશના આરંભી. રાજા પદ્મોત્તર તે ધર્મદેશનાને સાંજની પરમ વૈરાગ્યવાસી થયો હતો ગુરુને કહેવા લાગ્યો કે, “ હું મ્હારા રાજ્યને વિષે પુત્રને સ્થાપન કરી ચારિત્ર અંગીકાર કરીશ. ” ગુરુએ “ હે જૂપ ! ધોરેલા કાર્યમાં વિલંબ ન કરો. ” એમ કહ્યું એટલે રાજા તત્કાલ નગરમાં આવી પ્રધાનોને કહેવા લાગ્યો કે, “ તમે વિવિધ પ્રકારના મહોત્સવપૂર્વક મ્હારા મ્હોટા પુત્ર વિષ્ણુકુમારને રાજ્યાન્નિષેક કરો. ” પઠી વિષ્ણુકુમારે જૂપતિને કહ્યું કે, “ હે તાત ! મ્હારે રાજ્યનું કાંઈ પ્રયોજન નથી, કારણ રાજ્યથી તો નરકની પ્રાપ્તિ અને જવ જવ પ્રત્યે નિરંતર ઝ્રમણ કરવું પડે છે. વલી હે તાત ! ફક્ત આરંભમાં મધુર પરંતુ પરિણામે અત્યંત કમવા એવા વિષફલ સમાન જોગનું મ્હારે કાંઈ પણ પ્રયોજન નથી. હું તો આપની સાથે જ જવનોચ્છેદ કરવા માટે ચારિત્ર ગ્રહણ કરીશ. ” પઠી પદ્મોત્તર રાજાએ મહાપદ્મને બોલાવીને કહ્યું કે, “ હે પુત્રોત્તમ ! હું મ્હારા સંતોષને માટે રાજ્યનો સ્વીકાર કર. ” સુવિનીત એવા મહાપદ્મે પિતાને કહ્યું. “ આપને પદે વિષ્ણુકુમારને સ્થાપો; હું તેમની નિરંતર પૂર્ણ પ્રેમે સેવા કરીશ. ” રાજાએ કહ્યું. “ હે સુપુત્ર ! એ રાજ્યના ઝારને અંગીકાર કરતો નથી. ” પઠી મહાપદ્મે પિતાને હર્ષ કરવા માટે તત્કાલ રાજ્યને સ્વીકાર્યું અને વિષ્ણુકુમારે વૈરાગ્યથી પદ્મોત્તર જૂપતિની સાથે શ્રી સુવ્રત ગુરુની પાસે મહોત્સવ પૂર્વક દીક્ષા લીધી. આ મહાપદ્મ પણ ઝરતકેત્રને વિષે પ્રસિદ્ધ એવો નવમો ચક્રવર્તી થયો. આટલા કાલસુધી તેની બન્ને માતાનું રથ તેવીજ સ્થિતિમાં રહ્યા હતા. પઠી ચક્રવર્તી મહાપદ્મે પોતાની માતાના સંતોષને માટે જિનેશ્વ-

रनो रथ सर्व नगरमां विस्मय करनारा महेत्सव पूर्वक फेरव्यो, ते उपरग्री ते बहु प्रसन्न अइ. लोकमां जिन शासननी म्होटी उन्नति अइ अने ते दिवसश्री आरंभने बहु लोको जैनधर्मने विषे अनुरागवाला अया. जतरतहेत्रने विषे निरंतर अरिहंत धर्मनी प्रज्ञावना करता एवा महापद्म चक्रवर्त्तये पृथ्वीने विषे जिनेश्वरोना लाखो मंदिरो कराव्यां. पद्मोतर राजपिं पण दीर्घकाल सुधी अत्यंत निर्मल एवा चारित्रने पाली समग्र कर्ममलने खपावी अनुक्रमे ज्ञान पामी अंते मोक्ष पाप्म्या. वली विविध प्रकारना तप, कर्म, चारित्र विंगरेना कार्यमां तत्पर एवा विष्णुकुमार महर्षिने पण तत्काल सर्वे लब्धियो उत्पन्न अइ, तेथी ते कोइ वखते आकाशमां गरुडनी पेठे मेरुपर्वत समान म्होटो देह करीने विचरवा लाग्या. वली क्यारेक कामदेवनी पेठे दिव्यरूप धारण करी अने क्यारेक सुरेंद्री पेठे बहुरूपी अइ फरवा लाग्या.

इवे एवामां श्री सुव्रतसूरि अनेक साधुन सहित चोमासुं रहेवाने माटे हस्तिनापुर नगरना उद्यानने विषे आव्या. ते वखते पूर्वे वादश्री जिता-एला अने एज कारणश्री गुरु उपर द्वेप राखनारा नमुचि प्रधाने महापद्म नूपति पासं पूर्वे जंमारमां राखी मूकेला वरदानने माग्यो. महापद्मे कहुं. " हुं तने शुं आपुं ? " नमुचि प्रधाने कहुं. " हे नाथ ! आपनुं राज्य आपो." पठी महापद्म नूपति नमुचिने राज्यान्निषेक करी पंते अंतःपुरमां रह्यो. पठी माणसोनी मध्ये चंड समान नमुचि तत्काल यज्ञस्थान प्रत्ये आर्याने यज्ञना मीपश्री अनेक जीवोनो बध करवा लाग्यो. नमुचिने राज्य प्राप्त अयुं, तेथी सर्व प्रजा उत्साहवंत अइने दर्पश्री बधामणी माटे आववा लागी. पठी नमुचि विचारवा लाग्यो जे, " म्हारा राज्यने नहि सहन करी शकनाग थेतां-वर साधुन आव्या नहि. " आवुं ठिइ शोधी काही तेणे मृगिं बाजार्यानिं कहुं के, " जे वखते जे ब्राह्मण, क्षत्रीय अथवा बीजो कोइ नवो राजा आय ते वखते सर्वे पाखंनियोण आर्याने बधामनी आपवी जोडण. जाण सर्वे तपना काथो राजार्याज रक्षण कराय ठे, परंतु अहो ! दुष्ट आचारवाला, मर्यादा रु-हित अने दुष्ट हृदयवाला तने पोताना बनेथी. गर्वनेन अया उता अने सर्व प्रधारना पाखंनिये बहु लोकोंने दुषित करता अहो म्हारा राज्यनी निंदा करी जे: माटे इहे तमारे म्हारा राज्यने त्यजी इड बीजे चाव्या जहुं. वली तना-

रा मध्ये जे कोइ साधु आ म्हारी आझाने उल्लंघन करशे ते निश्चे म्हारे वध करवा योग्य ठे. ” नमुचिनां आवां वचन सांजली गुरुए कह्युं. “ अमारे राजा पासे जवुं कळपतुं नथी, माटे अमे नहोता आव्या. वली अमे कोइनी निंदा पण करता नथी. कारणके, अरिहंत प्रज्जुना धर्मेने जाणनारा अने समतापरिणामथी ज्ञावित आत्मावाला मनुष्यो क्यारे पण कोइ उपर रागद्वेष करता नथी. ” सूरिये आ प्रमाणे कह्युं तोपण डुष्ट हृदयवालो ते नमुचि कहेवा लाग्यो के, “ हे सूरि ! जो तमारामांथी एक पण साधुने सात दिवस उपरांत म्हारा नगरने विषे अथवा म्हारा राज्यने विषे देखीश तो तेने म्हारा तेवको पासे मजबुत बंधनथी बंधावी तत्काल मारी नंखावीश, माटे हे मुनींशे ! त-मारे निःशंसय म्हारो देश त्यजी दइ बीजे चाळ्युं जवुं. ” पढी सूरिये उद्या-नमां आवी ते वात पोताना गणने कही के, “ हवे आपणे शुं करवुं ? ” एटलामां ते साधुने विषे एक मुनि बोली उठ्याके, “ ठ हजार वर्ष सुधी उग्र तप करीने हमणां विष्णुकुमार मुनि मेरुपर्वतनी चुलिकाने विषे चोमासुं रह्या ठे. त्यां तेमनी पासे जो कोइ विद्यालब्धिवाला जाय तो ते आपणुं कार्य करे. ” एट-लामां एक बीजा साधुए कह्युं. “ म्हारी त्यां जवामां शक्ति ठे, परंतु पावुं आववानी शक्ति नथी. ” गुरुए कह्युं. “ हे साधु ! तमने अहिं पाठा तो वि-ष्णुकुमार लावशे. ” पढी ते मुनि तत्काल मेरुपर्वतनी चूलिका प्रत्ये गया. विष्णुकुमार तेमने आवता जोइ पोताना मनमां विचार करवा लाग्या के, “ निश्चे संघथी पण नहि बनी शके एवं मोटुं कार्य आवी परुथुं देखाय ठे. कारण एम न होय तो आ वर्षारुतुमां अहिं साधुनुं आववुं क्यंथी होय ? पढी ते मुनिये विष्णुकुमारने वंदना करी गुरुए कहेली सर्व वात निवेदन करी. पढी विष्णुकुमार ते मुनिने सांघे लइ गजपुर प्रत्ये गया. त्यां तेमणे गुरुने नमस्कार करीने कह्युं. “ हे मुनीश्वर ! आपने जे कार्य होय ते ऊट कहो ? गुरुए कह्युं. “ हे वत्स ! साधुने प्राप्त थयेला जयंकर उपड्वने नाश करो. कारणके, शक्तिवंत पुरुषे संघना कार्यने विषे पोतानी शक्ति गोपववी नहि. ”

पढी साधुन सहित विष्णुकुमार नमुचिपासे गया. त्यां नूपति विना बीजा सघलाए तेमने वंदना करी. विष्णुकुमारे नमुचिने कह्युं. “ हे नमुचि ! ज्यां सुधी चोमासुं ठे त्यां सुधी साधुने म्हारा नगरने विषे रहेवा दे. ” नमु-

चिये कह्युं “ हे विष्णुकुमार ! तमे एम शा माटे वालो ठे ? साधुनए पांच दिवस रहीं पठी चाढया जवुं.” विष्णुकुमारे कह्युं. “ त्यार पठी साधुन ब्हा-रना उद्यानने विषे रद्देशे.” विष्णुकुमारनां आवां वचन सांजली क्रोधातुर अ-येला नमुचिये तत्काल कह्युं के, “अरे ! पोताना माता पिताने दूषित करनारा, निर्लज्ज, मलिन अने सर्व पाखंडियोमां अधम एवा तमारे अहियां थोमीवार पण न रद्देवुं. बली जो तमारे जीवितनुं कार्य होय तो सर्वथा म्हारा राज्यने त्यजी देवुं. नहि तो हुं तमारो नाश करीश. ” तेनां आवां वचन सांजली अ-त्यंत क्रोधातुर अयेला विष्णुकुमारे फरीश्री कह्युं के, “ हे जूपति ! त्रण पग-ला पृथ्वी तो आप. ” मंत्री नमुचिये कह्युं. “हुं तमने त्रण पगलां पृथ्वी आ-पुं तुं; परंतु तेनी ब्हार कोइ पण साधुने देखीश तो तेने निश्चे मारी नाखीश. ”

पठी मुनिउना वधनी वार्ताश्री उत्पन्न अयेला क्रोधरूप अग्निवक्त्रे ज्वा-जलित हृदयवाला विष्णुकुमार, पोते राजानुनां जोता उता वधवा लाग्या. नाना प्रकारना रूपने धारण करनार अने गर्जना करता उतां अनुक्रमे वृद्धि पामता ते एक लाख योजन प्रमाण देहवाला अया. चरणना प्रहारश्री गाम, नगर, खाण, पर्वत अने समुद्रश्री व्याप्त एवा पृथ्वीनां पीठने कंपावता ते म-हामुनि पर्वतोना शिखरोने पामवा लाग्या. महासमुद्र कोन्न पामवा लाग्यो. ज्योतिश्चक्र दूर नासवा लाग्युं अने सर्व देवतानु “आ कोइ प्रलयकाल समान उत्पन्न अयो ठे. ” एम शंसय करवा लाग्या. आ प्रमाणे त्रण जगत्ना कोन्नश्री इंडे ते मुनिने अत्यंत कोप पामेला जाणी तेमने शांत करवामाटे संतादिक देवांगनानुने अने गंधर्वाने मोऊढया. पठी ते देवांगनानु उपशमधारी एवा विष्णुकुमारना काननी पासे जइ उंचे स्वरे एम गायन करवा लागी के, “आ प प्रवोध पामो अर्थात् शांत आउ. कारण के, आपे कोन्हा जे आ क्रोध ठे ते स्वजन अने परजन ए वक्त्रे ताप पमाननारो अयो ठे. अखंडत जगदंतोए पण क्रोधने संसारमां गाढ दुर्गतितुं कारण कहेलो ठे, माटे दे मद्दामुनि ! उपश-म धारण करो. कारण के, मुनियो तो उपशमना सारवालाज होय ठे. बली सा-धुनने क्रोध करयो ए चरित्र तथा तपनी हानि करनार ठे. एम सर्व पुण्यो मानि ठे, माटे दे मुनिश्वर ! संसारना निबन्धनरूप कोपने नाश करो ! नाश करो ! !

विष्णुकुमार वृद्धि पामे उते देवांगनानु आ प्रमाणे कोपने उपशम क-

रा मध्ये जे कोइ साधु आ म्हारी आज्ञाने नद्धंधन करशे ते निश्चे म्हारे वध करवा योग्य ठे. ” नमुचिनां आवां वचन सांजली गुरुए कह्युं. “ अमारे राजा पासे जवुं कटपतुं नथी, माटे अमे नहोता आव्या. वली अमे कोइनी निंदा पण करता नथी. कारणके, अरिहंत प्रज्जुना धर्मने जाणनारा अने समता परिणामथी ज्ञावित आत्मावाला मनुष्यो क्यारे पण कोइ उपर रागद्वेष करता नथी. ” सूरिये आ प्रमाणे कह्युं तोपण डुष्ट हृदयवालो ते नमुचि कहेवा लाग्यो के, “ हे सूरि ! जो तमारामांथी एक पण साधुने सात दिवस उपरांत म्हारा नगरने विषे अथवा म्हारा राज्यने विषे देखीश तो तेने म्हारा सेवको पासे मजबुत बंधनथी बंधावी तत्काल मारी नंखावीश, माटे हे मुनींशे ! तमारे निःशंसय म्हारो देश त्यजी दइ बीजे चाळ्युं जवुं. ” पढी सूरिये उद्यानमां आवी ते वात पोताना गणने कही के, “ हवे आपणे शुं करवुं ? ” एटलामां ते साधुने विषे एक मुनि बोली नठ्याके, “ ठ हजार वर्ष सुधी उग्र तप करीने हमणां विष्णुकुमार मुनि मेरुपर्वतनी चुलिकाने विषे चोमासुं रह्या ठे. त्यां तेमनी पासे जो कोइ विद्यालब्धिवाला जाय तो ते आपणुं कार्य करे. ” एटलामां एक बीजा साधुए कह्युं. “ म्हारी त्यां जवामां शक्ति ठे, परंतु पावुं आववानी शक्ति नथी. ” गुरुए कह्युं. “ हे साधु ! तमने अहिं पाठा तो विष्णुकुमार लावशे. ” पढी ते मुनि तत्काल मेरुपर्वतनी चूलिका प्रत्ये गया. विष्णुकुमार तेमने आवता जोइ पोताना मनमां विचार करवा लाग्या के, “ निश्चे संघथी पण नहि बनी शके एवं मोटुं कार्य आवी पर्युं देखाय ठे. कारण एम न होय तो आ वर्षाऋतुमां अहिं साधुनुं आववुं क्यंथी होय ? पढी ते मुनिये विष्णुकुमारने वंदना करी गुरुए केहेली सर्व वात निवेदन करी. पढी विष्णुकुमार ते मुनिने साथे लइ गजपुर प्रत्ये गया. त्यां तेमणे गुरुने नमस्कार करीने कह्युं. “ हे मुनीश्वर ! आपने जे कार्य होय ते ऊट कही ? गुरुए कह्युं. “ हे वत्स ! साधुने प्राप्त अथेला जयंकर उपज्वने नाश करो. कारणके, शक्तिवंत पुरुषे संघना कार्यने विषे पोतानी शक्ति गोपववी नहि. ”

पढी साधुन सहित विष्णुकुमार नमुचिपासे गया. त्यां नूपति विना बीजा सघलाए तेमने वंदना करी. विष्णुकुमारे नमुचिने कह्युं. “ हे नमुचि ! ज्यां सुधी चोमासुं ठे त्यां सुधी साधुने त्दारा नगरने विषे रहेवा दे. ” नमु-

ચિયે કહ્યું “ હે વિષ્ણુકુમાર ! તમે એમ શા માટે બાલો બો ? સાધુનું પાંચ દિવસ રહી પઠી ચાલ્યા જવું.” વિષ્ણુકુમારે કહ્યું. “ ત્યાર પઠી સાધુનું બહારના ઉદ્યાનને વિષે રહેશે.” વિષ્ણુકુમારનાં આવાં વચન સાંજલી ક્રોધાતુર થયેલા નમુચિયે તત્કાલ કહ્યું કે, “અરે ! પોતાના માતા પિતાને દૂષિત કરનારા, નિર્લજ્જ, મલિન અને સર્વ પાશંદિયોમાં અધમ એવા તમારે અહિયાં શ્રોત્રીવાર પણ ન રહેવું. વલી જો તમારે જીવિતનું કાર્ય હોય તો સર્વથા મ્હારા રાજ્યને ત્યજી દેવું. નહિ તો હું તમારો નાશ કરીશ.” તેનાં આવાં વચન સાંજલી અત્યંત ક્રોધાતુર થયેલા વિષ્ણુકુમારે ફરીથી કહ્યું કે, “હે ઋષિ ! ત્રણ પગલા પૃથ્વી તો આપ.” મંત્રી નમુચિયે કહ્યું. “હું તમને ત્રણ પગલાં પૃથ્વી આપું છું; પરંતુ તેની બહાર કોઈ પણ સાધુને દેખીશ તો તેને નિશ્ચે મારી નાખીશ.”

પઠી મુનિનના વધની વાર્તાથી ઉત્પન્ન થયેલા ક્રોધરૂપ અગ્નિવદ્ધે જ્વલજ્વલિત હૃદયવાલા વિષ્ણુકુમાર, પોતે રાજાનનાં જોતા બતાવવા લાગ્યા. નાના પ્રકારના રૂપને ધારણ કરનાર અને ગર્જના કરતા બતાં અનુક્રમે વૃદ્ધિ પામતા તે એક લાખ યોજન પ્રમાણ દેહવાલા થયા. ચરણના પ્રહારથી ગામ, નગર, ધાણ, પર્વત અને સમુદ્રથી વ્યાપ્ત એવા પૃથ્વીનાં પીઠને કંપાવતા તે મહામુનિ પર્વતોના શિખરોને પારુવા લાગ્યા. મહાસમુદ્ર કોપ પામવા લાગ્યો. જ્યોતિશ્વર દૂર નાસવા લાગ્યું અને સર્વે દેવતાનું “આ કોઈ પ્રલયકાલ સમાન ઉત્પન્ન થયો છે.” એમ શંસય કરવા લાગ્યા. આ પ્રમાણે ત્રણ જગતના કોપથી ઈંદ્રે તે મુનિને અત્યંત કોપ પામેલા જાણી તેમને શાંત કરવા માટે રંજાદિક દેવાંગનાનું અને ગંધર્વોને મોકલ્યા. પઠી તે દેવાંગનાનું ઉપશમધારી એવા વિષ્ણુકુમારના કાનની પાસે જઈ બંધે સ્વરે એમ ગાયન કરવા લાગી કે, “આ પ પ્રવોધ પામો અર્થાત્ શાંત થાન. કારણ કે, આપે કરેલો જે આ ક્રોધ છે તે સ્વજન અને પરજન એ બન્નેને તાપ પમાડનારો થયો છે. અરિહંત જગવંતો પણ ક્રોધને સંસારમાં ગાઢ ડુર્ગતિનું કારણ કહેલો છે, માટે હે મહામુનિ ! ઉપશમ ધારણ કરો. કારણ કે, મુનિયો તો ઉપશમના સારવાલાજ હોય છે. વલી સાધુનું ક્રોધ કરવો એ ચારિત્ર તથા તપની હાનિ કરનાર છે. એમ સર્વ પુરુષો માને છે, માટે હે મુનિશ્વર ! સંસારના નિબંધનરૂપ ક્રોધને નાશ કરો ! નાશ કરો !!

વિષ્ણુકુમાર વૃદ્ધિ પામે બે દેવાંગનાનું આ પ્રમાણે ક્રોધને ઉપશમ ક-

રવા માટે ગીત ગાવા લાગી. પઠી જેટલામાં વિષ્ણુકુમારે નમુચિને પાતાલપ્ર-
ત્યે પ્રવેશ કરાવવાને તેના મસ્તકને વિષે પ્રથમ ચરણ આરોપણ કરી અને પઠી
ત્રીજો પૂર્વ સમુદ્રમાં તથા ત્રીજો પશ્ચિમ સમુદ્રમાં એમ મૂકીને ઝૂજા રહે છે તે-
ટલામાં તે વૃત્તાંતને જાણી જ્ઞયથી કંપતું છે શરીર જેનું એવો મહાપદ્મ ચક્રવર્તી
તત્કાલ ત્યાં આવી ગુરુને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો કે, “ હે જગવન્ !
હવે હું આવો અપરાધ નહિ કરું. ” પઠી મહાપદ્મ ચક્રવર્તી ગુરુ સહિત સ્તુતિ-
થી વિષ્ણુકુમારને શાંત કરવા લાગ્યો કે, “ હે વિષ્ણુમુનિ ! આપ અમારા વ-
ચનથી દેવતાનની શાંતિ માટે તથા સંઘની શાંતિ માટે ક્ષમા કરો. ” પઠી તે
વિષ્ણુકુમાર માંમ માંમ શાંત થયા અને અનુક્રમે પોતાના સ્વાજ્ઞાવિક સ્વરૂપને
પામ્યા. તે દિવસથી આરંજીને લોકો વિષ્ણુકુમાર મુનિને ત્રિવિક્રમ એવા ના-
મથી કહે છે. પઠી સમુદ્રની પેઠે અત્યંત ઉપશમ પામેલા ક્રોધવાલા ગંજીર
વિષ્ણુકુમાર આલોચના લઈ પવિત્ર આત્માવાલા ઐશ વિધિ પ્રમાણે પૃથ્વી ઉ-
પર વિહાર કરવા લાગ્યા.

પઠી મહાસત્ત્વવંત એવા વિષ્ણુકુમાર મુનીશ્વર નિઃકલંક ચારિત્રને પા-
લી, ઉત્કૃષ્ટ કેવલ જ્ઞાન મેલવી મોક્ષ પામ્યા. મહાપદ્મ ચક્રવર્તી પણ દીર્ઘ-
કાલ પર્યંત મહા જોગોને જોગવીને પઠી સંસારથી જ્ઞય પામી પુત્રને પોતાના
રાજ્યને વિષે સ્થાપી પોતે ગુરુપાસે ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું. ત્યાં સૂત્ર અને અર્થ
બન્નેનો અજ્ઞાસ કરી અત્યંત ધોર એવા તપ અને ચારિત્રયુક્ત એવા તે મુનીશ્વર
નિરતિચારપણે પોતાના ધર્મને ચીરકાલ પર્યંત આરાધી, કર્મના ક્ષયથી કેવ-
લ જ્ઞાન પામીને પઠી અલંકૃત સુખના સ્થાનરૂપ મોક્ષપદ પામ્યા. શ્રી મહા-
પદ્મ મુનિનાં શરીરનું પ્રમાણ વીશ ધનુષ્યનું અને આયુષ્ય ત્રીશ હજાર વર્ષનું
હતું. શ્રી વિષ્ણુકુમાર મુનીશ્વરનું પણ તેટલુંજ હતું. ચક્રધરહિંમમાં વિષ્ણુકુમાર-
ને શ્રી શાંતિનાથના શિષ્ય કહ્યા છે અને વસુદેવહિંમમાં મહાપદ્મના બંધુ કહેલા છે.

॥ ઇતિ શ્રી મહાપદ્મ ચક્રવર્તી ચરિત્રમ્ ॥

॥ અથ શ્રી હરિષેણ ચક્રવર્તી ચરિત્રમ્ ॥

આ નરત ક્ષેત્રના કાંપિલ્ય નગરને વિષે પ્રસિદ્ધ એવો મહાહરિ નામે રા-

જા રાજ્ય કરતો હતો. તેને સર્વ પ્રકારના જાગ્યાદિક ગુણવાલી મદિરા નામની સ્ત્રી હતી. તેને ચન્દ્ર સ્વપ્ન સૂચિત, જગત્તે આનંદ પમાનનારો અને મહા બલવંત એવો હરિષેણ નામે પુત્ર થયો. અનુક્રમે તે યૌવનાવસ્થા પામ્યો એટલે મહાહરિ જૂપતિયે હર્ષથી તેને મહોત્સવ પૂર્વક પોતાના ઉત્કૃષ્ટ સુખવાલા રાજ્યાસને સ્થાપ્યો અને પોતે ઉત્પન્ન થયેલા ગાઢ વૈરાગ્યથી બાહ્ય તથા આજ્ઞાંતર સર્વ પરિગ્રહને ત્યજી દશ તત્કાલ દીક્ષા લીધી.

પઠી પ્રજાનું પાલન કરતા એવા તે સત્યવાદી હરિષેણ જૂપતિના ઘરને વિષે ચૌદ રત્નો ઉત્પન્ન થયાં; તેથી તેણે બલવમે સર્વ જ્ઞરત ક્ષેત્રને સાધ્યું એટલે બત્રીશ હજાર રાજાનું તેને વારવર્ષ પર્યંત અન્નિષેક કસ્યો. પઠી જેમ ઇંડુ દેવલોક સંબંધી સુખ જોગવે તેમ હરિષેણ ચક્રવર્તીયે ચક્રવર્તીપણાના મહાજોગોને દીર્ઘકાલ પર્યંત જોગવ્યા.

એક દિવસ સંસારવાસથી જન્યજીત થયેલો તે હરિષેણ વિચારવા લાગ્યો કે, “ અહો ! શું પુણ્યહિન દરિડી લોકો ક્યારે પણ સંપત્તિને પામી શકે શ્રાવણ ? અર્થાત્ ન જ પામી શકે. હું પૂર્વજન્મને વિષે કરેલા પુણ્યથી જ આ મ્હોટી સંપત્તિ પામ્યો હું, માટે હવે પરલોકના હિતરૂપ નિર્મલ પુણ્યને આદરું. ” આમ વિચાર કરી ઉત્પન્ન થયો તે વૈરાગ્ય જેને એવા શુદ્ધ હૃદયવાલા હરિષેણ જૂપતિયે રાજ્યાસને પુત્રને સ્થાપન કરી પોતે હજારો રાજાનું સહિત દીક્ષા ધારણ કરી. પઠી પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરતા તે મુનિયે દીર્ઘકાલ તીવ્ર તપ કરીને કર્મનો ક્ષય કરી અંતે કેવલ જ્ઞાનને મેલવી મુક્તિપદ પ્રાપ્ત કર્યું. એ પ્રમાણે પંદર ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીરવાલા અને દશ હજાર વર્ષ પ્રમાણ આયુષ્યવાલા હરિષેણ ચક્રવર્તી મુનિ કર્મનો ક્ષય કરી સિદ્ધિપદને પામ્યા.

॥ ઇતિ હરિષેણ ચક્રવર્તી ચરિત્રમ્ ॥

॥ અથ જય ચક્રવર્તી ચરિત્રમ્ ॥

મગધ દેશમાં રાજગૃહ નગરને વિષે સમુદ્રવિજય નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને વગ્ધા નામે સ્ત્રી હતી. તેને સૌજ્ઞાન્યરૂપ જ્ઞાન્યની જૂમી એવો ચૌદ મહાસ્વપ્ન સૂચિત જય નામે પુત્ર થયો. અનુક્રમે તે યુવાવસ્થા પામ્યો

ઐટલે નૃપત્ર ઐયેલા વૈરાગ્યવાલા પિતા સમુદ્વિજય રાજાઐ તેને પોતાને પદે સ્થાપ્યો. પઢી જય નૃપતિ અનુક્રમે ચક્રવર્તીપણું પામ્યો ઐટલે તેણે સર્વ જ્ઞ-રત્નકેત્રને સાધી ચીરકાલ પર્યંત ચક્રવર્તીના જોગો જોગવ્યા.

ઐક દિવસ જય ચક્રવર્તી વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ આવી ચક્રવર્તીની સંપત્તિ શી રીતે પ્રાપ્ત થતી હશે ? ” આમ વિચાર કરતો તે ગુરુ પાસે ગયો. ત્યાં ગુરુને વંદના કરી તેણે પૂછ્યું કે, “ આવી ચક્રવર્તીની લક્ષ્મી કયા પુણ્યથી પ્રાપ્ત થાય છે ? ગુરુઐ અમૃત સમાન મધુર વાણીથી નૃત્તર આપ્યો કે, “ જે કાંઈ જ્ઞવ્યપણું પ્રાપ્ત થાય છે, તે સર્વ ધર્મનોજ પ્રજ્ઞાવ છે. તેમજ હે રાજન્ ! આ લોકમાં હાથી ઘોડા અને પાયદલના સમૂહથી વિસ્તારવંત મનોહર રાજ્ય, ગાઢ સ્નેહથી અજૂત રૂપવાલી અત્યંત મનોહર સ્ત્રી, સ્નેહવંત વંધુન અને નિરંતર નિરોગી શરીર ઐ સર્વ ધર્મથીજ પ્રાપ્ત થાય છે. વલી જ્ઞવ્ય પુરુષોને ધર્મથીજ કુબેર સમાન સમૃદ્ધિ, નિર્મલ બુદ્ધિ, કીર્તિ, વિનીત પુત્રો અને ઘરને વિષે પૂર્ણ સંપત્તિ ઐ સર્વ પ્રાપ્ત થાય છે. પૂર્વે પુણ્ય કરનારા પ્રાણીયોના મનોરથો સિદ્ધ થાય છે અને પુણ્ય રહિત પ્રાણીયોના મનોરથો તો વાયુથી મેઘપંક્તિની પેઠે નાશ પામે છે. ”

ગુરુનાં આવાં વચન સાંજલી વૈરાગ્ય પામેલા પુણ્યવંત જય ચક્રવર્તીયે પોતાની સમૃદ્ધિ ત્યાગ કરી પ્રવ્રજ્યા ંગીકાર કરી, પઢી શુન્ન ધ્યાન અને તપ-રૂપ અગ્નિવ્રમે વાલી નાખ્યો છે સર્વ કર્મરૂપ કાષ્ટ સમૂહ જેણે ઐવા તથા વાર ઘનુષ્ય પ્રમાણે ંંચા શરીરવાલા અને ત્રણ હજાર વર્ષની આયુષ્યવાલા તે જય-ચક્રવર્તી મુનિ મોહ પામ્યા.

॥ ઇતિ જય ચક્રવર્તી ચરિત્રમ્ ॥

વિમલજિણેસરતિન્ને, થેરાણં અંતિઅંમિ પવ્વણ્ણ ॥

ચન્નદસપુઘ્વી પત્તો, મહબ્બલો પંચમે કપ્પે ॥ ૧ ॥

તત્તો ચઈત્તુ જાન, વાણિઅગામે સુદંસણો સિદ્ધિ ॥

વીરસગાસે પુણ્ણરવિ, ચન્નદસપુઘ્વી ગણ સિદ્ધિ ॥ ૨ ॥

અર્થ-તેરમા વિમલનાથ જિનેશ્વરના તીર્થને વિષે સ્થવિર આચાર્યની પાસે

પ્રવ્રજ્યા પ્રદાન કરીને ચૌદ પૂર્વ ધારી થયેલા મહાવલ પાંચમા દેવલોક પ્રત્યે ગયા. ૧ અહિં મહાવલનું પાંચમા બ્રહ્મલોકને વિષે જવું કહ્યું તેનું કારણ તે કોઈ પણ પૂર્વ વિસરી જવાના હેતુથી સંજ્ઞવાય છે. કારણકે, એમ નહિ તો ચૌદ પૂર્વધારીનું જવું જઘન્યથી પણ ઢઠા લાંતક દેવલોક સુધી હોય છે. ત્યાં દશ સાગરોપમનું આયુષ્ય જોગવીને પઠી ચવીને વણિક્ ગામમાં સુદર્શનામા જોઈપણે નૃપત્ત્ન થયા. ત્યાં પણ તે ફરીથી વીરપ્રજ્ઞ પાસે ચારિત્ર લઈ ચૌદ પૂર્વધારી અહિં સિદ્ધિ પામ્યા. ॥ ૧ ॥

॥ શ્રી મહાવલ ચરિત્રમ્ ॥

હસ્તિનાપુર નગરને વિષે બલિ રાજાના સમાન નિર્મલ એવો મહાવલવંત બલ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને પ્રજાવતી નામે પટ્ટરાણી હતી. કોઈ વખતે તે પ્રજાવતીએ અર્ધ રાત્રે સ્વપ્નામાં સિંહ જોયો. પઠી જાગી ઝૂલેલી તેણે તે વાત પોતાના પતિ બલિરાજાને કહી એટલે બલિનૃપતિએ કહ્યું. “હે પ્રિયા! તે સ્વપ્નાને વિષે સિંહ દીઠો છે તે નપરથી તને પૂર્ણ દિવસે સિંહસમાન પરાક્રમી પુત્ર થશે. વલી તે જ્યારે વૃદ્ધિ પામશે ત્યારે આપણા કુલનો આધાર અને કુલરૂપ સમુદ્ધને નિહાસ પમારવાને ચંડ સમાન થશે. ઢેવટ તે યુવાવસ્થા પામશે ત્યારે સર્વ પૃથ્વીનો રાજા થશે.” રાજાનાં આવાં વચન સાંજી પ્રસન્ન થયેલી રાણી પોતાના મંદીરે ગઈ અને સુખથી ગર્જને પોષણ કરવા લાગી. પઠી નૃપતિએ જેના નૃપત્ત્ન થયેલા દહોલા પૂર્ણ કસ્યા છે એવી તે પ્રજાવતી રાણીએ સામાનવ માસે એક નૃપત્ત્ન પુત્રને જન્મ આપ્યો. અંગરક્ષક દાસીઓએ હર્ષિત અહિં તત્કાલ પુત્ર જન્મની વધામણી રાજાને આપી એટલે રાજાએ પણ પ્રસન્ન અહિં પોતાના એક મુકુટ વિના વાકીના સર્વ અંગના આનુષણો તે દાસીઓને આપ્યાં. ત્યાર પછી નૃપતિએ સેવકોને બોલાવીને કહ્યું કે, “તમે વંદિજનોને ઘોમી દેવાપૂર્વક માનને વૃદ્ધિ પમારનારી વધાઈનો નગરમાં પટ્ટહ વજમાવો.” સેવકોએ રાજાની આજ્ઞા પ્રમાણે તે સર્વ કર્યું. વારમા દિવસે રાજાએ સર્વ પોતાના સ્વજનોને સંતોષ પમારી મહોત્સવ પૂર્વક પુત્રનું મહાવલ એવું નામ પામ્યું.

પછી પાંચ ધાવમાતાનથી પાલન કરતો અને સર્વ કલાનું અભ્યાસ કરતો તે મહાવલ કુમાર અનુક્રમે યૌવનાવસ્થા પામ્યો એટલે પિતાએ તેને સમાન લાવણ્યરૂપ અને યૌવનવાલી આઠ રાજકન્યાનું પરણાવી. વલી પુત્રને

માટે તેણે પ્રેમથી આઠ માલનો એક મેદેલ વનાવી આપ્યો અને પુષ્કલ રૂપ આપ્યું તેમજ આઠે સ્ત્રિયોને પાંચમા અંગમાં કહ્યા પ્રમાણે સુવર્ણના આત્મરણો અને આઠક્રોમ સોનામ્હોરો આપી. પછી મહાબલ કુમાર તે મેદેલ ઉપર રહ્યો હતો આઠ સ્ત્રિયોની સાથે જોગ સંવંધી મહા સુખને જોગવવા લાગ્યો.

એક દિવસ શ્રી વિમલનાથ તીર્થંકરની પરંપરાના શ્રુતકેવલી શ્રી ધર્મ-ઘોષ સૂરિ તે નગરને વિષે આવ્યા. તેમને વંદન કરવા માટે સર્વ પ્રકારની સમૃદ્ધિ સહિત એવો શ્રદ્ધાવંત વલરાજા પોતાના પરિવારે પરવસ્યો હતો વહારના ઉદ્યાનમાં ગયો. મહાબલ કુમાર પણ પોતાના દારપાલના મુખથી ગુરુને આવેલા સાંજલી ઉદ્યાનને વિષે ગયો. તે વચ્ચે ગુરુએ ધર્મોપદેશ આપ્યો કે—

ધર્મ, અર્થ અને કામરૂપ પુરુષાર્થો શ્રેષ્ઠ ધર્મના પ્રજ્ઞાવશીજ મલે છે, માટે મોક્ષની રજાવાલા તત્ત્વજ્ઞ પુરુષોએ ધર્મને વિષેજ ઉદ્યમ કરવો. લક્ષ્મી હા-થીના કાન સમાન ચપલ, શરીર નાશવંત સ્વજ્ઞાવવાલું અને જીવિત દર્જના અપ્રજ્ઞાગ ઉપર રહેલા પાણીના વિંડુ સમાન નાશવંત છે. જેમ ચંદ્રનું પ્રતિબિંબ જલને વિષે અનેક રૂપે મિથ્યા દેખાય છે તેમજ સ્ત્રી વિગેરે સમસ્ત જગત્ પણ મિથ્યાજ્ઞૂતજ છે. વલી જેમ દશ દિશામાં ગયેલાં પક્ષીયો સાયંકાલે એકઠાં થઈ હર્ષિત થયા હતાં પરસ્પર વાર્તાલાપ કરીને સવારે પોતપોતાની જીવિકાને માટે જૂદા જૂદા ચાલ્યા જાય છે તેમજ સ્વજન સંયોગ સમજવો. વલી રાજ્યાદિક કુગતિને આપનારું છે, માટે હે જ્ઞવ્યજનો ! આ અસાર એવા સંસારના સ્વરૂપનો ચિત્તને વિષે વિચાર કરી મોક્ષદાયક ધર્મને વિષે યત્ન કરો. ”

ગુરુની આવી વાણી સાંજલી પ્રસન્ન થયેલો મહાબલ કુમાર તેમને કહેવા લાગ્યો કે, “ હે જગવન્ ! અરિહંત પ્રજ્ઞુએ કહેલા માર્ગને હું હર્ષથી સદ્દુહું. માટે હે મુનીશ્વર ! હવે હું માતા પિતાની આજ્ઞા લઈ તમારી પાસે આવી દીક્ષા ગૃહણ કરું ત્યાં સુધી તમે અહિંયાંજ રહો. ” સૂરિયે કહ્યું. “ હે વત્સ ! અમને પ્રતિબંધ ન કર. ” પછી મહાબલ કુમાર સૂરિને વંદના કરી પોતાના મંદિરે ગયો. ત્યાં માતા પિતાને પ્રણામ કરી તે બોલ્યો કે, “ હે માતા પિતા ! મેં ધર્મ-ઘોષ ગુરુ પાસે ધર્મ સાંજલ્યો છે અને તે મને રુચ્યો છે. ” માતા પિતાએ કહ્યું. “ હે વત્સ ! તું ધન્ય અને કૃતપુણ્ય છે કે, જે તૈં ગુરુના મુખથી ધર્મ સાંજલ્યો અને તે તને રુચ્યો. ” કુમારે કહ્યું. “ હે માતા પિતા ! હું તમારી આજ્ઞાથી શ્રી ધ-

મર્ધોષ સૂરીશ્વર પાસે સંયમ ગૃહણ કરવાની ઇચ્છા કરું તું. ” પૂર્વે ક્યારે પણ નહિ સાંજલેલાં પુત્રનાં આવાં અનિષ્ટ વચનને સાંજલી તત્કાલ ઝરતાં ને-
ત્રવાલી, પરસેવાથી ઝિંજાઈ ગયેલી, ગાઢ શોકરૂપ અગ્નિથી તપી ગયેલી, પોતા-
ના પુત્રના વિયોગથી પીમા પામેલી અને અસ્વસ્થ થઈ ગયેલાં વસ્ત્રવાલી પ્રજ્ઞા-
વતી દેવી મૂર્ઘા પામી. પઠી દાસીયોએ કરેલા નાના પ્રકારના શીતવાતાદિ ન-
પચારોથી ચેતનાને પામેલી તે વિવિધ પ્રકારના વિલાપ કરતી કરતી મહાવલ-
કુમારને કહેવા લાગી કે, “ હે વત્સ ! તું અમોને ઘણો વહાલો પુત્ર છે. અમે
ત્હારા વિયોગને ઇચ્છતા નથી, માટે હવે ફરીથી આવું ન બોલીશ. વલી અમે જ્યાં
સુધી જીવિયે ત્યાં સુધી તું પોતાના ઘરને વિષેજ રહે અને અમારા મૃત્યુ પામ્યા
પછી તું વ્રત અંગીકાર કરજે. ” પઠી મહાવલ પોતાની માતા પ્રત્યે કહેવા લા-
ગ્યો કે, “ હે અંબ ! આપે કહ્યું તે સત્ય છે; પરંતુ ઇંજાલ સમાન, વિવિધ પ્ર-
કારનાં દુઃખ આપનારા, વલી જન્મ, મૃત્યુ, જરા, રોગ, શોક અને ત્રય વિગેરે-
થી વ્યાપ્ત એવા, તેમજ અશાશ્વત, અધ્રુવ તથા નાશવંત સ્વજ્ઞાવવાલા આ મનુ-
ષ્ય જન્મને વિષે કોઈ માણસ એમ નથી જાણતો કે, હું પ્રથમ મૃત્યુ પામીશ કે,
પછી મૃત્યુ પામીશ; માટે હે માત ! હુંતો પ્રવૃજ્યાજ અંગીકાર કરીશ, માટે
મને આજ્ઞા આપો. ” માતાએ કહ્યું. “ હે વત્સ ! ત્હારું સ્વરૂપ સુવર્ણ સમાન કાં-
તિવાલું અને યૌવન વિશ્વને વિસ્મય પમાડનારું છે. તો દીર્ઘકાલ સુધી જોગને
જોગવવાથી તેને સફલ કરીને પછી નિશ્ચે તું વ્રત ગ્રહણ કર. ” મહાવલે કહ્યું.
“ હે માત ! આ મનુષ્ય શરીર દુઃખના ધરરૂપ તેમજ બહુ વ્યાધિ શોકાદિકથી
ગલાયલું છે. વલી તે અસ્થિ, માંસ, વસા, રુધિર, મુત્ર અને વિષ્ટાનું મંદિર, નિરંતર
અસુચિનું સ્થાન તથા નાશવંત સ્વજ્ઞાવવાલું છે, માટે બુદ્ધિવંત પ્રાણીયોએ જ્યાં
સુધી ઇંડિયોની ક્ષીણતા ન થઈ હોય, જ્યાં સુધી નિરોગીપણું વિદ્યમાન હોય
અને જ્યાં સુધી જરાવસ્થા ન આવી હોય ત્યાં સુધી ધર્મ કરી લેવો જોઈયે; એ
કારણથી હુંતો ચારિત્ર લઈશ. ” માતાએ કહ્યું. “ હે પુત્ર ! ત્હારે કલામાં કુશલ,
રૂપવતી, શુદ્ધ શીલવાલી, ત્હારા સમાન વય અને ગુણવાલી તથા અનુરક્ત એવી
આઠ બાલ્યાવસ્થાવાલી સ્ત્રીયો છે. તો તું તેનની સાથે હર્ષથી જોગ જોગવ્ય. ”
મહાવલે કહ્યું. “ હે માત ! મનુષ્યોને જોગ સુખ ફક્ત આરંભમાંજ કાંઈક સુખ
આપનારું છે, પરંતુ પરિણામે બહુ દારુણ છે. તેમજ સ્ત્રીયોનું શરીર વિષ્ટા, મૂત્ર

અને પાંચ વિગેરે અપવિત્ર વસ્તુનથી ઝરપુર છે તો પઠી તેનું સાથે પ્રીતિ શા કામની છે ? વલી સ્ત્રીયો તીક્ષ્ણ એવા સંસાર જાવના વાસને ઝઝો કરવામાં સ્તંત્ર સમાન છે અને સિદ્ધિ પદને વિગ્ન કરનારી છે, માટે મોક્ષના અ-
 ઝિલાષી પુરુષોએ તો તેવી સ્ત્રીયોને ત્યાગ કરવા યોગ્ય કહી છે, તો હે અંબ !
 હવે હું ચારિત્ર ગ્રહણ કરીશ. ” માતાએ કહ્યું “ હે પુત્ર ! આપણે ત્યાં અનુ-
 ક્રમે પ્રાપ્ત થયેલી અસંખ્ય લક્ષ્મી છે તે તું ઝોગવ. ” કુમારે કહ્યું. “ તે તો
 રાજા, ચોર, અગ્નિ અને મૃત્યુને સ્વાધિન રહેલી છે, માટે અશાશ્વત એવી તે લ-
 ક્ષ્મીને તો હું ત્યજી દઉં છું. ” આવી રીતે માતા જ્યારે પુત્રને સંયમની આ-
 શાથી ઘેરાવવા સમર્થ ન થઈ અને પુત્ર લોભમાં આસક્ત ન થયો ત્યારે માતા
 તેને જય દેખામતી બતી કહેવા લાગી કે, “ હે વત્સ ! સ્વધારા ઉપર ચાલવું
 અને બન્ને હાથથી સમુદ્ર તરવો એ જેમ ડુષ્કર છે તેમ ચારિત્ર પાલવું એ પણ
 નિશ્ચે અત્યંત ડુષ્કર છે. વલી જૂમિ ઉપર શયન કરવું, કેશનો લોચ કરવો, ત્રિ
 ક્ષાચર્યા કરવી તથા બ્રહ્મચર્ય પાલવું એ ઉત્તરોત્તર ડુષ્કર છે. તેમાં પણ ક્રુધા
 અને તૃષ્ણાને સહન કરવું તેતો અત્યંત ડુષ્કર છે. તેમ તું અત્યંત સુકુમાર છે
 માટે હવે ઘરમાં રહે. ” કુમારે માતાને ફરીથી કહ્યું. “ હે માતા ! નપુંસક
 પ્રાણીયોને વ્રત ડુષ્કર છે, પરંતુ ધીર પુરુષોને તો ડુષ્કર પણ સાધ્યજ છે. ”
 આ પ્રમાણે જ્યારે માતાપિતા પુત્રની સંયમની ઇચ્છા ઘેરાવવાને સમર્થ ન
 થયાં ત્યારે તો તેનું તત્કાલ ઉદાસ જાવને પામ્યા. પઠી બલરાજાએ આજ્ઞાકારી
 સેવકોને બોલાવીને આદરથી કહ્યું કે, “ ગજપુર નગરની અંદરની તથા બહારની
 જૂમી સાફ કરી, જલ વિગેરેનો ઘંટકાવ કરી અને ચારે તરફ ધ્વજા પતાકા ઝંજી
 કરો તથા ઠેકાણે ઠેકાણે કૌતુકની સાથે નાચ કરવો. ” જૂપતિની આજ્ઞા પ્ર-
 માણે સેવકોએ તે સર્વ તૈયાર કર્યું એટલે રાજાએ મહાબલને હર્ષથી તત્કાલ
 સિંહાસન ઉપર બેસારી સોનાના અને માટીના એક સો આઠ કલશથી અન્નિષેક
 કરીને પોતે કહ્યું કે, “ અમે તમારી આજ્ઞા પ્રમાણે ચાલનારા બીયે. ” કુમારે કહ્યું.
 “ હે તાત ! મ્હારે માટે જંઝારમાંથી નિશ્ચે ત્રણ લાખ સોનામ્હોર મંગાવો. તેમાંથી
 એક લાખની કાતર, એક લાખનાં પાત્રાં અને એક લાખનું રજોહરણ તત્કાલ
 મંગાવી આપો. ” જૂપતિયે તે પ્રમાણે સર્વ આપી આપ્યું. પઠી તે મહાબલે પોતાના
 આગલા કેશને કાપી મુખે મુહપત્તિ બાંધી. માતા પ્રજાવતીયે રુદન કરતાં કર-

तां ते पुत्रना केशने पोताना वस्त्रमां लइ लीधा. पढी महाबल दिव्य चंदनथी शरीरे लेप करी, सर्व अलंकारोथी नूषित अइ, हजारो मनुष्योए उपामेली पालखीमां बेगो. वली मस्तके ठत्र धारण कराएलो, चामरोथी विंजाएलो, अत्यंत म्होटी सेना सहित परिवारथी विंटाएलो अने मनुष्योए स्तुति करेलो ते महाबल रजोहरणने ग्रहण करी नगरीथी निकलीने हर्षवने श्री धर्मघोष सूरिश्चर पासो आव्यो. त्यां माता पिताए ते महाबल कुमारने आगल करी, गुरुना चरणकमलने नमस्कार करीने कहुं के “हे जगवन् ! आ अमारो अत्यंत प्रिय एवो एक महाबल नामनो पुत्र संसारना जयथी तमारी पासो चारित्र लेवानी इच्छा करे ठे, माटे हे प्रभु ! आपना हस्तथी एने तत्काल दीक्षा आपी संसारना जय रहित करो. ” गुरुए ते बात अंगीकार करी एटले कृतार्थ एवा महाबले ईशान दिशामां जइ पोतानी मेले देहथी सर्व आनूषणोने त्यजी दीधां. पढी प्रज्ञावती माताए रुदन करता ठतां ते सर्व लइ पुत्रने कहुं के, “हे वत्स ! त्दारे निरंतर आ चारित्रने विषे अत्यंत यत्न करवो. जवना हेतुरूप प्रमाद न करवो अने विशेषे धीरज धारण करवी. ” पुत्रने आ प्रमाणे शीक्षा आपी माता पिता सूरिश्चरने वंदना करी पोताना नगरे गया.

अहिं पाठल कुमारे पंचमुष्ठी लोच करीने पढी श्री धर्मघोष सूरि पासो आवी नमस्कार करीने कहुं के, “हे विभु ! हुं जन्मादि दुःखथी अत्यंत जय पाम्यो तुं. वली आ लोक पण जन्ममरणादि अग्निथी लींपाइ रहेलो ठे, माटे मने दिक्षारूप अमृतनुं दान आपीने तत्काल शीतल करो. ” तेनां आवां वचनथी गुरुए तेने पोताना हाथथी दिक्षा आपी सर्व आचारमां प्रविण वनाव्यो. महाबल मुनि पण त्रण गुप्ति अने पांच समितिथी युक्त ठतां विनयादिक गुणोथी चौद पूर्व ज्ञएया. पढी ठठ अठमादिक विविध प्रकारना तपवने आत्माने ज्ञावतां ते मुनि बारवर्ष पर्यंत अतिचारना लेश विना चारित्रने पाली अंते आलोचना लइ एक मासना अनशनथी मृत्यु पामी ब्रह्मदेवलोकने विषे दश सागरोपमनी स्थितिवाला देवता थया. त्यांथी चवीने ते महाबल मुनिनो जीव वाणिज नामना नगरने विषे संपत्तिथी म्होटा शेठना कुलने विषे उत्पन्न थयो. त्यां तेमनुं सुदर्शन नाम पर्युं. अनुक्रमे ते वाढ्यावस्था त्यजी नगरमां श्रेष्ठ एवी सुदर्शन शेठनी पद्धि पाम्यो. एवामां त्यां जगवान् श्री महावीर स्वामी समवसस्था.

ઝઘાનપાલકે નગરમાં વીરપ્રજ્ઞના આગમનની વધામણી આપી; તેથી નગરના સર્વ લોક તેમને વંદન કરવા ચાલ્યા. સુદર્શન શેઠ પણ ગયા. તે અવસરે પ્રજ્ઞે સન્નામાં સર્વ લોકના હિતને માટે એક સમયથી આરંજીને દશ સાગરોપમ સુધીના કાલના પ્રમાણનું વર્ણન કર્યું. તે સાંજલી વિસ્મયવંત થયેલા સુદર્શન શેઠે પૂ-
છ્યું કે, “ હે સ્વામિન્ ! જેને આ સાગરોપમ કાલ કોઈ ગતિમાં આવ્યો હોય તો તે શી રીતે કય થાય ? ” પ્રજ્ઞે કહ્યું. “ પૂર્વે તેં એટલો કાલ અનુજ્ઞવ્યો છે. તું પૂર્વ જન્મને વિષે બ્રહ્મ દેવલોકમાં દશ સાગરોપમના આયુષ્યવાલો મહાબલનો આત્મા દેવતા હતો. ” પ્રજ્ઞના આવાં વચન સાંજલી તત્કાલ પૂર્વજન્મના જા-
તિસ્મરણને લીધે વૈરાગ્યવંત થયેલા સુદર્શન શેઠે પ્રજ્ઞ પાસે ચારિત્ર લીધું. પછી પોતાના કાર્યને જાણનારા સુદર્શન મુનિએ અનુક્રમે ચૌદપૂર્વનો અન્યાસ કરી કેવલજ્ઞાન મેલવી મુક્તિપદ અંગીકાર કર્યું.

(આ ગ્રંથકર્તા શ્રી શુજ્ઞવર્દન ગણી કહે છે કે,) હે જન્મજનો ! મેં પા-
પને નાશ કરનાર આ મહાબલનું ચરિત્ર પોતાના અને પરના ઉપકારને માટે સંક્ષેપે કહ્યું છે; પરંતુ વિસ્તારે જાણવાની ઇચ્છાવાળા વિદ્વાન્ પુરુષોએ તે ચરિત્ર પાંચમા અંગથી (જગવતી સૂત્રથી) જાણી લેવું.

॥ ઇતિ શ્રી મહાબલ ચરિત્રમ્ ॥

॥ અથ અષ્ટ બલદેવ ચરિત્રાણિ ॥

પયસ્યમિવરક્તસિરિં, ઝપ્તિઅ ગહિઅવ્વે અપલપમુહે ॥

અષ્ટવિ બલદેવરિસી, નમામિ નિઘ્વાણમણુપત્તે ॥૧૨॥

અર્થ—પગને વિષે ચોટેલી રજની પેઠે રાજ્યલક્ષ્મીને ત્યજી દશ ચારિત્ર અંગી-
કાર કરી મોક્ષપદ પ્રાપ્ત કરનારા અચલ વિગેરે (અચલ, વિજય, અહ, સુજહ, સુદર્શન, આનંદ, નંદન, અને પદ્મ) આઠ બલદેવ મુનિયોને નમસ્કાર કરું તું. ૧૨

એ ગાથાનો વિશેષાર્થ તો ચરિત્રોથી જાણી લેવો. વલી અચલ ચરિત્ર શ્રી શાંતિનાથના ચરિત્રમાં આવી ગયું છે, માટે તે ત્યાંથી જાણી લેવું અને વિજય ચરિત્ર અહિયાં સંક્ષેપ માત્રથી કહે છે.

॥ શ્રી વિજય બલદેવ ચરિત્રમ્ ॥

આ ત્તરતક્ષેત્રના પશ્ચિમ મહાસમુદ્રને કાંઠે લક્ષ્મીને ક્રીડા કરવાનાં મ-

નોદર કમલ સરસ્વી દારકા નામની નગરી છે. ત્યાં રામના સમાન કાં-
તિવાલો અને જેનો યશસમૂહ વિશ્વમાં પ્રસરી રહેલો હતો એવો બ્રહ્મ નામે રા-
જા રાજ્ય કરતો હતો. તેને ગુણોયે કરીને મ્હોટી તથા પ્રિય અને શ્રેષ્ઠ એવી
સુજઙ્ઞ રાજાની પુત્રી સુજઙ્ઞા નામની સ્ત્રી હતી. તેને બલવંત એવો વિજય
નામે બલદેવ પુત્ર હતો. વલી તે બ્રહ્મરાજાને ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનની જૂમીરૂપ બીજી
ઝમા નામે સ્ત્રી હતી. તેને વાસુદેવના પદને યોગ્ય એવો દ્વિપૃષ્ઠક નામે પુત્ર
હતો. જ્યારે આ બન્ને પુત્રો યુવાવસ્થા પામ્યા ત્યારે બ્રહ્મ જૂપતિયે તેને રાજ્ય
આપી પોતે સત્ય એવા બ્રહ્મજ્ઞાનને માટે ચારિત્ર લીધું. પછી સર્વ કલામાં કુ-
શલ એવા મહાબલવંત દ્વિપૃષ્ઠે તારક નામના પ્રતિવાસુદેવને યુદ્ધમાં જીત્યો. વ-
લી તેણે જમણા હાથ વડે કોટિશિલા નામની મહાશિલાને ઉપામી દમ્ભાની
માફક પોતાના મસ્તક સુધી ઝંચી કરી. તે ઉપરથી અર્ધા ઝરતકેત્રનાં સોલ
હજાર રાજાનું એકાઠા થઈ મહોત્સવપૂર્વક દ્વિપૃષ્ઠને વાસુદેવનો અન્નિષેક ક-
હ્યો. પછી શ્વેત અને કૃષ્ણ છે શરીરની કાંતિ જેમની એવા અને સીતેર ધનુ-
ષ્યના દેહવાલા તે દ્વિપૃષ્ઠ અને વિજય બન્ને જ્ઞાણોએ દીર્ઘકાલ સુધી રાજ્ય જો-
ગવ્યું. વોતેર લાખ વર્ષ પર્યંત પોતાના આયુષ્યને પૂર્ણ કરી ધોર પાપના ઉદ-
યથી દ્વિપૃષ્ઠ મૃત્યુ પામીને ઠઠી નરકે ગયો. પછી પોતાના બંધુના વિયોગથી
હઃસ્વી થતા વિજય બલદેવે સર્વથા રાજ્યને વિષે સ્પૃહારહિત થઈ વૈરાગ્યથી દી-
ક્ષા લીધી. રાજ્યલક્ષ્મીને ત્યજી દઈ ચારિત્ર અંગીકાર કરનાર તે શ્રી વિજય
નામના બલદેવ પોતાનું પંચોતેર લાખ વર્ષનું સર્વ આયુષ્ય પૂર્ણ કરી ચારિત્ર
પાલવાવડે કેવલજ્ઞાનને પ્રાપ્ત કરી અંતે કર્મફળથી સંસારના જયને જેદી ના-
ખનારા પરમાનંદ રૂપ નિર્વાણ પદને પામ્યા.

॥ ઇતિ શ્રી વિજય બલદેવ ચરિત્રમ્ ॥

॥ અથ શ્રી જઇ બલદેવ ચરિત્રમ્ ॥

આ ઝરતકેત્રની દારકા નગરીને વિષે ક્રૂર એવા શત્રુ જૂપતિયોનો નાશ
કરવાને પ્રગટ પરાક્રમવાલો રુદ્ર નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને અત્યંત
રૂપવતી એવી સુપ્રજ્ઞા નામની પટરાણી હતી. તેને મહાબલવંત એવો જઇ ના-

मनो बलदेव पुत्र हतो. रुद्र राजाने बीजी लोकमां विख्यात एवी पृथिवी नामे स्त्री हती तेने स्वयंज्ञू नामनो प्रसिद्ध वासुदेव पुत्र हतो. पत्नी पिताए राज्यासने स्थापन करेला स्वयंज्ञूए युद्धमां मेरक नामना प्रतिवासुदेवने ज्ञड बंधु सहित मारी पोते कंठ सुधी कोटिसीला उपामी. ते उपरथी सोल हजार राजाजए तेने बंधू सहित अर्द्धचक्रवर्त्तीनो अग्निषेक कर्यो. पत्नी साठ धनुष्यना शरीरवालो ते स्वयंज्ञू वासुदेव साठ लाख वर्ष पर्यंत आयुष्य जोगवी अंते मृत्यु पामीने अशुभ कर्मथी ठढी नरके गयो. ज्ञड बलदेवे सर्व सावधनो त्याग करी श्रेष्ठ संवर युक्त अइ चारित्र लीधुं. ठेवटे साठ धनुष्यना शरीरवाला ते ज्ञड मुनि पांसठ लाख वर्ष पर्यंत आयुष्य पूर्ण करी मोक्षपद पास्या.

॥ इति श्री ज्ञड बलदेव चरित्रम् ॥

॥ अथ श्री सुप्रज्ञ बलदेव चरित्रम् ॥

पृथ्वी उपर प्रसिद्ध एवी द्वारका नगरीने विषे चंड समान मनोहर मुख-वालो श्रीमान् सोम नामनो राजा राज्य करतो हतो. तेने सुदर्शना नामनी पट्टराणीथी उत्पन्न अयेलो मनुष्योमां उत्तम एवो सुप्रज्ञ नामे बलदेव पुत्र हतो एने बीजी शीलव्रतथी शीतल एवी बहाली सीता नामनी स्त्रीथी उत्पन्न अयेलो पुरुषोत्तम नामनो वासुदेव पुत्र हतो. पचास धनुष्यना प्रमाण देहवाला, अने श्वेत तथा कृष्ण एवी शरीरनी कांतिवाला ते बन्ने बंधुज पिताथी राज्य पामीने शोभता हता. अनुक्रमे सुप्रज्ञ बंधुनी सहायताने लीधे पुरुषोत्तम वासुदेवे पोताना पुरुषार्थथी प्रतिवासुदेव एवा मधुकैटजने मार्यो अने बन्ने जुजाथी ठाती सुधी कोटि शीला उपामी. ते उपरथी सोल हजार राजाजए तेने अर्द्धचक्रवर्त्तीनो अग्निषेक कर्यो. उत्तम वैज्रववालुं साम्राज्यपद जोगवीने पत्नी ते पुरुषोत्तम पोतानुं त्रीस लाख वर्षनुं आयुष्य पूर्ण करी ठढी नरकेने विषे नारकी अयो अने सुप्रज्ञ वैराग्यनी उत्कृष्टताथी चारित्र लइ पोतानुं पंचावन लाख वर्षनुं आयुष्य पूर्ण करी मोक्षपद पास्या.

॥ इति श्री सुप्रज्ञ बलदेव चरित्रम् ॥

॥ અથ શ્રી સુદર્શન બલદેવ ચરિત્રમ્ ॥

સર્વ સંપત્તિના મંદિર રૂપ સ્વપુર નામના નગરને વિષે પ્રજાને કલ્યાણ-
કારી એવો શ્રીમાન્ શિવ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને વિજયા નામની
પટ્ટરાણી હતી. તેને સુદર્શન નામે બલદેવ પુત્ર થયો. વીજી અંબીકાના સમાન
ગુણવાલી અંબીકા નામની રાણી હતી. તેને મહાબલવંત એવો પુરુષસિંહ નામે
વાસુદેવ પુત્ર હતો. અનુક્રમે શ્વેત તથા કૃષ્ણ કાંતિવાલા અને પીસ્તાલિશ ધ-
નુષ્ય પ્રમાણ શરીરવાલા તે બન્ને જ્ઞાણીઓ અજ્ઞત એવા પિતાના રાજ્યને પામ્યા.
પછી વાસુદેવ એવા પુરુષસિંહે યુદ્ધમાં નિશુંજ નામના પ્રતિવાસુદેવને મારી ન-
દર સુધી કોટિશિલાને નપામી. પછી ત્રણસંઘનું રાજ્ય જોગવતો એવો પુરુષ-
સિંહ પોતાનું દશ લાખ વર્ષનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરી ઠઠી નરકે ગયો. સુદર્શન પણ
દીક્ષા લઈ પોતાનું સત્તર લાખ વર્ષનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરી મોક્ષ પામ્યો.

॥ ઇતિ શ્રી સુદર્શન બલદેવ ચરિત્રમ્ ॥

॥ અથ શ્રી આનંદ બલદેવ ચરિત્રમ્ ॥

પરચક્રના ત્રયરહિત ચક્રપુર નામનું નગર છે. ત્યાં પુત્રની પેઠે પ્રજાનું
પાલન કરનાર મહાશિવ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને કાંતિયે કરીને
વૈજયંતી દેવી સમાન વૈજયંતી નામની પટ્ટરાણી હતી. તેને આનંદકારી આનંદ
નામે બલદેવ પુત્ર હતો અને વીજી સાક્ષાત્ લક્ષ્મીના સમાન લક્ષ્મી નામે સ્ત્રી
હતી. તેને ઉત્તમ બુદ્ધિવાલો પુંઋરિક નામે વાસુદેવ પુત્ર હતો. અનુક્રમે ત્રિગુણ-
ત્રીશ ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીરવાલા તે બન્ને જ્ઞાણીઓ પિતા પાસેથી રાજ્યપદ પામી.
દિવસ દિવસને વિષે સર્વ સમૃદ્ધિથી અધિક શોભવા લાગ્યા. પછી પુંઋરિક
વાસુદેવે યુદ્ધમાં બલીદા એવા પ્રતિવાસુદેવ બલિ રાજાને મારી ડુર્બલપણાથી કોટી-
શિલાને કેમ સુધી નપામી. તે નપરથી સોલ હજાર રાજાનું મહોત્સવપૂર્વક
તેને અર્ધ ચક્રવર્તીનો અન્નિપેક કર્યો; તેથી તે પોતાના વંધુસહિત અર્ધા જન-
તકેત્રનું રાજ્ય જોગવવા લાગ્યો. અનુક્રમે પાંસઠ હજાર વર્ષ પર્યંત પોતાનું
આયુષ્ય જોગવી ક્ષિપ્ત હૃદયવાલો તે પુંઋરિક ઠઠી નરકે ગયો. આનંદ બલદેવ
પણ પોતાનું પંચાણું હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જોગવી ચારિત્ર પાલી કેવલજ્ઞાન
પામી મોક્ષપદ પામ્યો.

॥ ઇતિ શ્રી આનંદ બલદેવ ચરિત્રમ્ ॥

॥ અથ શ્રી નંદન બલદેવ ચરિત્રમ્ ॥

કલ્યાણકારી લક્ષ્મીવત્ને વચ્ચાણવા યોગ્ય વારાણસી નગરીને વિષે બલવંત અગ્નિસિંહ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને જયંતી નામે પટ્ટરાણી હતી. તેને જગત્ને આનંદકારી નંદન નામે બલદેવ પુત્ર હતો અને બીજી સમગ્ર ઉજ્જ્વલ ગુણોથી પ્રિય એવી શેષવતી નામે સ્ત્રી હતી. તેને દત્ત નામે વાસુદેવ પુત્ર હતો. અનુક્રમે શ્વેત કૃષ્ણકાંતિવાલા અને બહીશ ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીરવાલા તે બન્ને જ્ઞાણી પિતાના રાજ્યને પામ્યા. પછી વાસુદેવ એવા દત્તે યુદ્ધમાં પ્રતિવાસુદેવ એવા પ્રહ્લાદને હણી સાથલ પર્યંત કોટિશીલા ઉપામી. તે ઉપરથી અનેક રાજાનું તેને અર્ધ ચક્રવર્તીપણાનો અન્નિષેક કસ્યો. પછી તે વાસુદેવ પોતાનું ઉત્પન્ન હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જોગવી પાંચમી નરકે ગયો. નંદન બલદેવ પણ ચારિત્ર લઈ પાંચઠ હજાર વર્ષનું પોતાનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરી અંતે મોક્ષ પદ પામ્યો.

॥ ઇતિ શ્રી નંદન બલદેવ ચરિત્રમ્ ॥

॥ અથ શ્રી પદ્મ બલદેવ ચરિત્રમ્ ॥

જેમણે દયાને લીધે દૂરથી આવી અશ્વ જૂપતિને પ્રતિબોધ પમામ્યો છે તે જગત્ના પતિ એવા શ્રી મુનિસુવ્રત તીર્થંકર જયવંતા વર્તો. તે તીર્થંકરના તીર્થને વિષે થયેલા અને મોક્ષ પામેલા ગુણવંત આઠમા શ્રી પદ્મબલદેવનું ચરિત્ર હું કહું હું.

આ ઋષતક્ષેત્રમાં ઉત્તમ વૈજ્ઞવવાલી, પુરાતન અને ઇંડની આજ્ઞાથી કુબેરે સ્થાપન કરેલી અયોધ્યા નામની નગરી છે. ત્યાં શ્રી રૂષ્ણદેવ પ્રજુના સંતાનની પરંપરામાં ઉત્પન્ન થયેલો, મહા તેજવંત અને *મહારથ એવો દશરથ રાજા રાજ્ય કરતો હતો. જે રાજા યુદ્ધરૂપ નિદયાચલને વિષે સૂર્યની પેઠે નિદય પામ્યે ઊતે તત્કાલ સૈન્ય સહિત શત્રુ રાજાનું ધુમની પેઠે આચરણ કરતા. અર્થાત્ આંધલા થઈ જતા. મહારાજા દશરથને જાણે લક્ષ્મીની વૃદ્ધિ કરનારી ત્રણ શક્તી હોયની ? એવી તથા ગુણો કરીને અત્યંત વહાલી ત્રણ સ્ત્રીયો હતી. તેમાં પહેલી

* યુદ્ધકલામાં પ્રવીણ એવો જે પુરુષ દશ હજાર સુમત્રીની સાથે યુદ્ધ કરે તે મહારથ કહેવાય છે.

પોતાની અદ્ભુત શોજાથી વીજી શ્રેષ્ઠ સ્ત્રીયોનાં રૂપને પણ તીરસ્કાર કરનારી અને શુદ્ધ શીલવતી કૌશલ્યા નામની સ્ત્રી હતી. વીજી પોતાના શીલવ્રતના તેજથી સૂર્યની કાંતિને પણ મલીન કરનારી સુમિત્રા નામની સ્ત્રી હતી. ત્રીજી ધર્મને વિષે બુદ્ધિવાલી, સૌજાગ્યવતી અને પતિને ઘણીજ વહાલી એવી સુપ્રજ્ઞા નામની સ્ત્રી હતી.

હવે તે વચ્ચે મહા સમુદ્રના મધ્ય જાગને વિષે મનુષ્યોને સ્વર્ગનો વિ-
વ્રમ કરાવનારી લંકા નગરીને વિષે, રત્નશ્રવ વિદ્યાધરના કુલરૂપ વનમાં કે-
સરીસિંહ સમાન , કૈકસી વિદ્યાધરીના ઉદરરૂપ તલાવને વિષે હંસ સમાન,
વિશ્વને જયંકર, પ્રૌઢ વિદ્યામાં પ્રંચરુ પરાક્રમવાલો, મહા તેજવંત, રાક્ષસોનો
અગ્રેશ્વર, શ્રી જિનેશ્વરના ચરણકમલની સેવામાં તત્પર અને વિજ્ઞીષણ તથા
કુજ્ઞકર્ણનો જ્ઞાઈ એવો પ્રતાપવાન્ પ્રતિવાસુદેવ રાવણ રાજા રાજ્ય કરતો હ-
તો. એક દિવસ સજ્ઞાને વિષે સિંહની પેઠે સિંહાસન ઉપર બેઠેલા, પરાક્રમથી
સર્વ રાજાનું પરાજીત કરનારા, તેજસ્વીનમાં શ્રેષ્ઠ, કોટી સુજાટ એવા રક્ષ-
કોએ તથા વિદ્યાધરોએ નિરંતર સેવા કરેલા, હંસના સમાન કાંતિવાલા, દેવ,
દાનવ અને મનુષ્યોથી નાશ નહિ કરી શકાય તેવા, મૃત્યુથી પણ જય નહિ
પામનારા, વિશ્વને આક્રમણ કરવામાં લંપટ અને જીવિત ઠે પ્રીય જેને એવા તે
રાવણે કોઈ એક અષ્ટાંગનિમિત્તના જાણ એવા શ્રેષ્ઠ નૈમિત્તિકને બોલાવીને પૂછ્યું
કે, “ મ્હારું મૃત્યુ કોનાથી થવાનું છે. રોગથી કે વીજા કોઈથી તે કહો ? ”
રાવણે આમ પ્રશ્ન કર્યું એટલે નૈમિત્તિકે ક્ષણમાત્ર વિચાર કરીને કહ્યું કે, “ હે
રાવણ મહારાજા ! સાંજલો. કોશલા નગરીના અધિપતિ અને શ્વેતાકુવંશના
શિરોમણિરૂપ શ્રી દશરથ રાજાના પુત્ર રામ લક્ષ્મણથી મિથિલા નગરીના
પતિ જનકની પુત્રી સીતાના કારણે તમારું મૃત્યુ થવાનું છે. ” નૈમિત્તિક-
નાં આવાં વચન સાંજલી રાવણ શંકાયુક્ત થયો એટલે પાસે બેઠેલા વિજ્ઞીષણે
ગાઢ સ્નેહના વશથી તેને કહ્યું કે, “ હે નાથ ! જો આ નૈમિત્તિક સત્યવાદી
દર્શો, તોપણ હું બલાત્કારે તેનાં વચન મિથ્યા કરીશ. હું દશરથ રાજાને અને
જનકજૂપતિને એ વસ્ત્રેને મારી નાખીશ તો પછી તમારા વચ કરનારાની ન-
ત્પત્તિજ શી રીતે થશે ? ” તેનાં આવાં વચન સાંજલી રાવણ “ લોકમાં ત્હારું
સહોદરપણું શ્રેષ્ઠ છે. ” એમ વચ્ચાણ કરતો ઠતો અત્યંત સંતોષ પામ્યો.

આ વચ્ચે નારદ મુનિ રાવણની સન્નામાં બેઠા હતા, તે વિઙ્ગીષણનાં આવાં વચન સાંજલી તત્કાલ આકાશમાર્ગે થઈ કોશલાપુરીમાં આવ્યા. ત્યાં દશરથ રાજાએ તેમનો અત્યંત આદર સત્કાર કસ્યો. પછી નારદે કહ્યું. “હે નૃ-પતિ ! તું સ્વસ્થ થઈને મ્હારા આવવાનું કારણ સાંજલ. હું આદિત્યી પ્રાગ્વિદેહ-ક્ષેત્રમાં પુંમરીકિણી નગરી પ્રત્યે ગયો હતો. ત્યાં શ્રી વિશ્વપતિ સીમંધર જિ-નેશ્વરે ગૃહસ્થાવાસમાં ઝ્યાસી લાખ પૂર્વ નિર્ગમન કસ્યા પછી ચોસઠ દેવેંશેએ તે પ્રજ્ઞુના કરેલા દીક્ષા કલ્યાણકના ઉત્સવને જોઈ મેરુ પર્વત ઉપર શાસ્વ-તા ચૈત્યને નમસ્કાર કરવા ગયો હતો. ત્યાંથી અત્યંત મનોહર એવી લંકા ન-ગરી પ્રત્યે ગયો. ત્યાં પ્રથમ ઉદ્યાનને વિષે શ્રી શાંતિનાથની પ્રતિમાને હર્ષથી પ્રણામ કરીને પછી હું રાવણની સન્નામાં ગયો, ત્યાં નૈમિતિકનાં વચન સાંજ-લી અત્યંત શ્રેદાતુર થયેલો હું અહિં આવ્યો હું. હે દશરથ ! નૈમિતિકનાં વચ-નથી વિઙ્ગીષણ તમને તત્કાલ મારવા આવશે, માટે પોતાનું રક્ષણ કરવામાં યત્ન કરો.” નારદ મુનિ આ પ્રમાણે દશરથને કહી આકાશમાર્ગે ચાલી નિકળ્યા.

પછી દશરથ રાજાએ સર્વ મંત્રીવર્ગને બોલાવીને કહ્યું. “હે મંત્રીયો ! સાં-જલો. તમારે સર્વેએ આ મ્હારા રાજ્યનું રક્ષણ કરવું. કારણ હું જીવિત રહાને માટે બીજા દેશમાં જાનું હું.” દશરથ રાજા આ પ્રમાણે મંત્રીયોને જ્ઞામણ કરી અને વિદેશીવેશ ધારણ કરી ગુપ્ત રીતે પોતાના નગરથી ચાલી નિકળ્યો. જનક રાજાએ પણ નારદનાં હિત વચનથી તેમજ કર્યું. કહ્યું કે-સર્વ પ્રાણીયોને નિશ્ચય પોતાનું રક્ષણ કરવામાં એક સરખી બુદ્ધિ હોય કે. પછી ક્રોધથી કંપતો એવો વિઙ્ગીષણ પોતાની પ્રતિજ્ઞા પાલવાને માટે અશ્વંમિત પ્ર-યાણથી અયોધ્યાના રાજમંદિર પ્રત્યે આવ્યો. ત્યાં અત્યંત ક્રોધથી અંધ થયેલા ચિત્તવાલા તેણે રાત્રીને વિષે તિક્ષ્ણ સ્વપ્નથી દશરથ રાજાની બનાવી રાખેલી લેપમૂર્તિના મસ્તકનો ઠેક કસ્યો. તે વચ્ચે “હાય હાય ! અમારો પતિ હણા-યો.” એમ કોલાહલ થયો અને કોટિસુજાટથી જ્ઞરપુર એવો રાજમહેલ કોજ પામ્યો. અંતઃપુર પણ રુદન કરવા લાગ્યું અને અત્યંત શોકાતુર એવા બુદ્ધિવંત પ્રધાનાદિ રાજપુરુષોએ તે લેપમૂર્તિને અગ્નિસંસ્કાર કસ્યો.

હવે દશરથ જૂપતિને મારી પ્રસન્ન થયેલા વિઙ્ગીષણે “ જનક એકલો શું કરશે ? ” એમ ધારી મિથિલા નગરી પ્રત્યે નહિ જતાં તુરત લંકામાં જઈ

रावणने सर्व बात निवेदन करी. शुं दैव विमुख थयो होय त्यारे प्राणीयोना उपायो फलीज्जुत आय खरा ? अर्थात् नज आय.

हवे दशरथ अने जनक ए वने राजाजं पृथ्वी उपर सर्व स्थानके जमता जमता कोइ एक दिवसे एकठा थइ गया. अनुक्रमे निर्जय अने परस्पर प्रीतिवंत थयेला ते वने जूपतियोए साथे फरतां केटलोक काल निगर्मन कस्यो. पठी तेज उत्तरापथ देशमां सर्व प्रकारे लक्ष्मीना समुद्ररूप अने समस्त प्रकारे मांगलिक एवा श्री मंगलपुर नगर प्रत्ये आव्या. त्यां विजय लक्ष्मीना स्थान समान शुभमति नामनो राजा राज्य करतो हतो. तेने चोसठ कलामां प्रवीण कैकेयी नामे पुत्री हती. जूपतिये ते पोतानी पुत्रीना विवाहने माटे स्वयंवर मंरुप रची अनेक जूपालोने आमंत्रण करेलुं होवाथी म्होटा आमंवरने धारण करनारा हरिवाहन विगेरे अनेक राजाजं त्यां आववा लाग्या हता. पठी उंची वेठको उपर रहेला सुवर्णना मणि जम्त्र सिंहासनोने विषे वेठेला अने मनोहर आकृतिवाला ते जूपतियो उत्तम आज्ञाकरणे धारण करनारा देवतानी पेठे शोभता हता. कापनीना सरखां वेषवाला राजा दशरथ अने जनक पण ते राजाजंनी मध्ये जाणे गुप्त आकृतिवाला श्रेष्ठ देवतानुज होयनी ? एम बेसी गया.

पठी मंगलस्नान करी दिव्य वस्त्रथी सुशोभित वनेली तेमज मनोहर आकृतिवाली कैकेयी तत्काल पालखीमां बेसी त्यां आवीने प्रतिहारीणीनो हाथ जाली राजदंसथी सरस्वतीनी पेठे तत्काल पालखीमांथी नीचे उतरी. पठी जमणा हाथमां वरमालाने धारण करी रहेली तेमज प्रतिहारीये करेला राजाजंना वर्णनने हर्षथी सांजलती अने पोताना उत्कृष्ट रूपथी राजाजंने विस्मित मुखवाला करती ते वालाए कोइ सिंहासन उपर वेठेला कापनीना समान आकृतिवाला दशरथ राजाने दीगो. पठी विस्मित नेत्रवाली अने गुणानी जाण एवी कैकेयीये दशरथ जूपतिना कंठने विषे तुरत वरमाला पड़ेरावी. ते वखते अत्यंत क्षोभ पामेलुं राजमंरुल परस्पर कहेवा लाग्युं के, “अहो ! ए राजकन्याए राजाजंने निर्गुणी करी कोइ वैदेशिक वस्यो. जोके कन्या मुग्ध होय, परंतु बलहिन एवो कापनि मुग्ध शामाटे आय के, जे राजमंरुल उतां कन्याने वरे ? निश्चय राजाजंनेज योग्य एवी ए कन्याने अमे बलवने ग्रहण करशुं. कारण के, कागमाना कंठने विषे रहेली मणिनी माला कोने

રુચિકર થાય ?” આમ કહીને સર્વે રાજાનું પોતાના વિકટ આયુધવાલા કોટિ સુન્નટોની સાથે દશરથ રાજાને મારવા ગયા. તે વખતે શુન્નમતિ જૂપાલ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ કન્યાયે ગમે તેવો જે વર વસ્યો હોય તે મ્હોટાનું પણ પ્રમાણ હોય છે. ” આ પ્રમાણે પોતાના હૃદયમાં વિચાર કરી તેણે તુરત સજ્જ થયેલી પોતાની સેના સહિત સર્વ આયુધથી પૂર્ણ એવો પોતાનો રથ દશરથને આપ્યો. તે સમયે દશરથ રાજાએ કૈકેયીને કહ્યું કે, “ તું મ્હારા સારથીપણને અંગીકાર કર કે, જેથી કરીને હું શત્રુના સૈન્યને જીતું. ” પછી વાલ્મીકિસ્થાથી અન્યાસ કરેલી કલાનુંમાં પ્રવીણ એવી કૈકેયીએ બીકણ ઠતાં પણ નિર્જય થઈ પોતાના હાથથી ઘોમ્મની રાણને પકડી સારથી. થઈ રથને શત્રુના સૈન્ય તરફ ચલાવ્યો એટલે દશરથ રાજાએ લીલા માત્રમાં તીક્ષ્ણ વાણનો વર્ષાદ વરસાવતા ઠતાં સિંહ જેમ શિયાલના સમૂહને ત્રાસ પમાડે તેમ શત્રુના સૈન્યને ત્રાસ પમાડ્યું. આ વખતે યુદ્ધમાં કૈકેયીએ પતિની આજ્ઞાથી રથને વામ, દક્ષિણ, આગલ અને પાઠલ એમ ચારે તરફ આશ્ચર્યકારી રીતે ચલાવ્યો. તે ઉપરથી પ્રસન્ન થયેલા દશરથ રાજાએ પ્રિયા કૈકેયીને કહ્યું કે, “ હે જડે ! હું ત્હારી સારથીની કલાથી પ્રસન્ન થયો છું, માટે વરદાન માગ. ” કૈકેયીએ કહ્યું. “ હે પ્રિય ! હવેનાં એ વરદાનને ઉત્તમ આજ્ઞાથી પેઠે જન્મારમાં રાખો, હું તેને અવસરે માગીશ. પછી રાજા દશરથે અસંખ્ય શત્રુરૂપ અંધકારના સમૂહને નાશ કરી સૂર્ય જેમ દિનથીનો અંગીકાર કરે તેમ કૈકેયીનો અંગીકાર કસ્યો. પછી શુન્નમતિ રાજા દશરથને બલચી પોતાની જાગ્યવતી કન્યા કૈકેયીનાં અને બલવંત એવા દશરથ રાજાના વચાણ કરવા લાગ્યો. શુન્નમતિ સહિત દશરથ રાજા બલીષ્ઠ સૈન્યથી શત્રુનું જીતીને પછી રાજગૃહ નગર પ્રત્યે ગયો. ત્યાં તેણે તે નગરના જૂપતિને જીતીને ત્યાંજ નિવાસ કસ્યો. કહ્યું છે કે—વિશ્વમાં બલવંત પુરુષોનું સ્થાન સર્વ ઠેકાણે હોય છે. પછી જનક રાજા પણ પોતાની મિથિલા નગરી પ્રત્યે ગયો. કારણ કાલકેપથી વિદ્યો કુકોપની પેઠે તત્કાલ નાશ પામે છે.

પછી દશરથ રાજા રાજગૃહ નગર પ્રત્યે રહ્યો ઠતો લક્ષ્મીની સાથે પુરુષોત્તમની પેઠે પોતાની સ્ત્રીની સાથે અશ્વમિત્ર યોગોને યોગવવા લાગ્યો. બલી ત્યાં તેણે અયોધ્યાથી પોતાની ત્રણ સ્ત્રીયોને તેમનાવી. કારણ કે, પુરુષને સ્વસ્થપણમાં સર્વ સ્મૃતિ

આવે ઠે. તે ત્રણ પ્રિયાનની સાથે વિષય સુખ જોગવતા એવા દશરથ રાજા વિવિધ બુદ્ધિથી શોજ્ઞતા એવા બુદ્ધિમાન્ પુરુષની પેઠે અત્યંત શોજ્ઞવા લાગ્યો.

હવે કોઈ એક દેવતા બ્રહ્મલોકથી ચવીને રાત્રીના શુદ્ધ અવસરે કૌશલ્યાના નદરૂપ સરોવર વિષે રાજ હંસની પેઠે અવતર્યો. તે વચ્ચે ચતુર બુદ્ધિવાલી કૌશલ્યાએ પૂર્વ પુણ્યના પ્રજ્ઞાવશી ચંડકિરણ સમાન જ્વલત ચાર સ્વપ્ન જોયાં. પછી પૂર્ણ સમયે તેણે ગાયના ડુધ અને હીરાના સમાન ગૌર અંગવાળા તથા સર્વ પ્રકારનાં ઉત્તમ લક્ષણવાળા પુત્રને જન્મ આપ્યો એટલે પુત્ર જન્મથી ઉત્પન્ન થયેલા મહા હર્ષવંત દશરથ જૂપતિયે નાના પ્રકારના દાનથી મહોટા નત્સવો કહ્યા. અનુક્રમે માતાપિતાએ તેનું પદ્મ એવું નામ પાડ્યું; પરંતુ ઉત્તમ આકૃતિને લીધે લોકમાં રામ નામ પ્રસિદ્ધ થયું. પછી આકાશમાં ચંડવિંવની પેઠે સર્વ રાજલોકના નેત્રને આનંદ પમાડનારો તે કુમાર ત્યાંજ વૃદ્ધિ પામવા લાગ્યો.

હવે સ્વર્ગથી વીજો કોઈ પુણ્યવાન્ જીવ ચવીને રાત્રીના શુદ્ધ અવસરે સુમિત્રાના નદરને વિષે અવતર્યો. તે વચ્ચે તેણે ઉત્તમ ફલ સૂચવનારા સાત મહા સ્વપ્નો જોયાં. પછી પૂર્ણ સમય થયે સુમિત્રાએ અંજન સમાન શ્યામ કાંતિવાળા, શ્રીવત્સથી લાંબિત વંદસ્થલવાળા અને વાસુદેવના પદને યોગ્ય એવા એક પુત્રને જન્મ આપ્યો. તે વચ્ચે રાજા દશરથે તે પુત્રની પ્રશંસા કરતા જન્મ મહોત્સવો કહ્યા. અનુક્રમે પિતાએ તે પુત્રનું નારાયણ નામ પાડ્યું, પરંતુ જ્ઞાન્ય લક્ષ્મીના ચિન્હના દર્શનથી લોકમાં તેનું લક્ષ્મણ નામ પ્રસિદ્ધ થયું. પછી વલ્લભેવ અને વાસુદેવ એવા તે રામ લક્ષ્મણ વન્ને જ્ઞાણીઓ નરમાન માતાના પુત્ર ઠતાં પૂર્વજીવના સંબંધને લીધે પરસ્પર અત્યંત સ્નેહવાળા થયા.

કોઈ વચ્ચે કૈકેયી રાણીયે પણ અવસરે શુદ્ધ સ્વપ્ન સૂચવીને નદરમાં આવેલા નરત નામના પુત્રને જન્મ આપ્યો અને સુપ્રજ્ઞાએ પણ શ્રેષ્ઠકાંતિથી સૂર્યને તિરસ્કાર કરનારા તથા શત્રુને વિનાશ કરનારા શત્રુઘ્ન નામના પુત્રને જન્મ આપ્યો. પછી તે નરત અને શત્રુઘ્ન નરમાન માતાનના પુત્ર ઠતા પરસ્પર અત્યંત સ્નેહવાળા થયા. અનુક્રમે દશરથ જૂપતિના તે ચારે પુત્રો ક્ષોટિ શત્રુરૂપ હાથીઓને ફલન કરવામાં સિંહ સમાન, રાજ્યશ્રીરૂપ હાથર્ણાને વિલાસ કરાવવામાં

હાથી સમાન, સૌજાગ્યવંત પુરુષોમાં અગ્રેસર, સર્વકલાનના સમૂહને વિષે અત્યંત ચતુર તથા સંપત્તિયોને ક્રીડા કરવાના મંદિર રૂપ થયા.

॥ ઇતિ શ્રી પદ્મ બલ્લદેવ ચરિત્રે પ્રથમ પ્રસ્તાવઃ ॥

હવે જંબૂદ્વીપના ઝરતકેત્રને વિષે દારુ નામનું મ્હોટું ગામ છે. ત્યાં વસુ-
જૂતિ નામનો ઉત્તમ બ્રાહ્મણ રહેતો હતો. તેને કોશા નામની સ્ત્રી હતી. તેનું
અતિજૂતિ નામે પુત્ર હતો અને તે અતિજૂતિને સુરસા નામની સ્ત્રી હતી. તેનું
સર્વે પરસ્પર અત્યંત સ્નેહવાલા હતા. કોઈ વચ્ચે કયાન નામના કોઈ કામી
બ્રાહ્મણે તે સુરસાને જોઈ કામથી અત્યંત પીડા પામતાં બતાં તેનું હરણ કર્યું.
કહ્યું છે કે-કામીયોના ચેષ્ટિતને તો ધિક્કાર છે. પછી અતિજૂતિ બ્રાહ્મણ પોતા-
ની પ્રિયાને ન દેખી વિયોગથી આકુલ વ્યાકુલ મનવાલો થઈને પૃથ્વી ઉપર
જન્મવા લાગ્યો. કોશા અને વસુજૂતિ પણ મોહના વશ થઈ પુત્ર અને તેની
પ્રિયાની શોધને માટે જન્મવા લાગ્યા. કહ્યું છે કે-નિશ્ચય દુઃખના વાસરૂપ ગૃ-
હસ્થાશ્રમને ધિક્કાર છે. પછી પૃથ્વી ઉપર જન્મતાં એવાં તે કોશા અને વસુજૂ-
તિયે કોઈ એક વનને વિષે ચારણમુનિને જોઈ તેમને બંદના કરીને તેમની શ્રેષ્ઠ
ધર્મદેશના સાંજલી. અનુક્રમે તે બંને જણાનું પ્રતિબોધ પામી તેમની પાસે
વ્રત અંગીકાર કર્યું. પછી મુનિયે કોશાને કમલ લક્ષ્મીની સમીપે રાખી. અ-
નુક્રમે શુદ્ધ એવા ચારિત્રને પાલી તે બંને જણાનું પહેલાં દેવલોક પ્રત્યે ગયા. ત્યાં-
થી વસુજૂતિનો જીવ ચવીને વૈતાલ્ય પર્વતને વિષે રથનૂપુર નગરમાં ચંડગતિ
નામે વિદ્યાધર થયો. કોશા પણ ત્યાંથી ચવીને પુષ્પવતી નામે તેની સ્ત્રી થઈ.

હવે કયાને જેનું હરણ કર્યું હતું તે સુરસા પણ ગુરુ પાસેથી ધર્મ
સાંજલી પ્રબોધ પામીને વ્રત લીધું. પછી તે વ્રતનું પાલન કરી ઈશાનેંદ્રની દે-
વી થઈ. પ્રિયાના વિયોગથી ગાંધો બનેલો અતિજૂતિ પણ બહુ કાલ સુધી સં-
સારરૂપ અરણ્યમાં જન્મી અને પછી મૃત્યુ પામી કોઈ એક રાજહંસના પુત્રપણે
ઉત્પન્ન થયો. કોઈ વચ્ચે આકાશને વિષે ઝડપતા એવા તે રાજહંસના બાલને
સિંચાણે પકડ્યો, પરંતુ તે તેના મુખથી નિકલી જઈને કોઈ એક કૃપાના સ-
મુદ્દ એવા મુનીશ્વરની પાસે પડ્યો. પછી મુનિયે સિંચાણના ઘાતથી પીડાયુ-
ક્ત દેહવાલા અને જેનું મૃત્યુ પાસે આવી રહ્યું છે એવા તે રાજહંસના બાલને
પંચ નવકાર સંજ્ઞાવાળો ઇટલે. પરમેષ્ઠિ નમસ્કારના ધ્યાનથી તે પછી મૃત્યુ

પામી દશ હજાર વર્ષનાં આયુષ્યવાલો કિંનર દેવ થયો. ત્યાંથી ચર્વીને તે વિદગ્ધ નગરને વિષે પ્રકાશસિંહ જૂપતિની પ્રવરાવલી રાણીને વિષે કુંમલમંમિત નામના પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયો.

હવે પેલો દૂરાત્મા કયાનો પણ સુરસાના વિયોગથી પીમા પામતો ઠતો અનેક જ્ઞાને જ્ઞાનીને ઠેવટ ચક્રપુર નગરને વિષે શ્રી ચક્રધ્વજ જૂપતિની સ્વાહા નામની સ્ત્રીના ધૂમકેશ નામના પુરોહિતનો બુદ્ધિહિન અને જન હૃદયવાલો પિંગલ નામે પુત્ર થયો. તે ચક્રધ્વજ જૂપતિને એક અતિસુંદરી નામે પુત્રી હતી. તેની સાથે પેલો પિંગલક ગુરુની પાસે પાઠશાલામાં રહ્યો ઠતો અન્યાસ કરતો હતો. એક દિવસ રાગને લીધે જન બુદ્ધિવાલા પિંગલકે અવસર મલવાથી ગુસ્સાથી અતિસુંદરીનું હરણ કર્યું. કહ્યું છે કે—ઘણુંકરીને પ્રાણીયોનો સ્વજ્ઞાવ અનેક જ્ઞાને વિષે એકજ રીતનો હોય છે. પઠી તે પિંગલક તે રાજકન્યાને સાથે લઈ પોતાના નગરથી નાસી ગયો અને જ્યાં પ્રકાશસિંહ જૂપતિ રાજ્ય કરતો હતો તે વિદગ્ધપુર પ્રત્યે આવી પહોંચ્યો. ત્યાં પણ જ્ઞાન રહિત એવો તે પિંગલક ઘાસ અને લાકડાના જ્ઞાના વેચીને પોતાની આજીવિકા કરવા લાગ્યો. એક દિવસ રાજપુત્ર કુંમલમંમિતે રતિ અને પ્રીતિને ધિક્કાર કરવામાં અતિ રૂપવંતી એવી અતિસુંદરીને દીઠી; તેથી અનુરાગવાલા થયેલા તેણે પિંગલક પાસેથી તે કન્યાનું હરણ કર્યું અને પઠી પિતાના જ્ઞયથી તે એક પછીમાં જઈ અતિસુંદરીની સાથે રહેવા લાગ્યો.

પઠી અતિસુંદરીના વિયોગથી નિરંતર આક્રમ્તા રૂની પેઠે પૃથ્વી ઉપર જમતા એવા વિપ્ર પિંગલકે કોઈ સ્થાનકને વિષે આર્યમુક્ત નામના સાધુને જોઈ તેમને વંદના કરી. પઠી તેમની દેશના સાંજ્ઞલી ઉત્પન્ન થયેલા વૈરાગ્યવાલા તેણે ચારિત્ર લીધું; પરંતુ તે મુનિએ અતિસુંદરીને વિષે થયેલો રાગ ત્યજી દીધો નહિ.

હવે પેલો પછીમાં રહેલો રાજપુત્ર કુંમલમંમિત દશરથ રાજાના દેશ પ્રત્યે આવીને લુંટ કરવા લાગ્યો. તે વખતે દશરથ મહારાજાની આજ્ઞાથી ક્રોધાતુર એવા ચાલચંડ નામના સામંતે તેને પકડીને બંધીખાને નાખ્યો. પઠી દશરથ જૂપતિએ કેટલોક કાલ બંધીખાને રાખી તેને પ્રકાશસિંહ જૂપતિનો પુત્ર જાણી દયાને લીધે ઝોમી દીધો એટલે તો પૃથ્વી ઉપર ઝ્રમણ કરતા તે કુંમલમંમિતે કોઈ દિવસે મુનિચંડ નામના સાધુને વંદના કરીને તેમના ઉપદેશથી

श्रावक धर्म आदस्थो, परंतु तेणे मनमांथी क्यारे पण पिताना राज्यनी स्पृहा-
ने त्यजी दीधी नहि. पढी ते अवसरे काल करी जनक जूपतिनी विदेहा राणी-
ना उदरने विषे पुत्रपणे उत्पन्न थयो. देवांगना सुरसा पण ईशानदेवलोकथी
चवीने फरीथी धूमकेश पुरोहितनी वेगवती नामनी पुत्रीपणे उत्पन्न थइ. त्यां
ते व्रत अंगीकार करी अनुक्रमे मृत्यु पामी ब्रह्मदेवलोक प्रत्ये गइ. त्यांथी च-
वीने जनक जूपतिनी विदेहा राणीना उदरने विषे पुत्रीपणे उत्पन्न थइ. अनु-
क्रमे विदेहाये ते पुत्र पुत्रीना जोरुलांने साथे जन्म आप्यो.

हवे पिंगलक मुनि मृत्यु पामीने सौधर्म देव लोकने विषे देवतापणे उ-
त्पन्न थया. त्यां तेमणे अवधिज्ञानथी पोताना शत्रु कुंरुलमंभितने जनक रा-
जाना घरे पुत्रपणे उत्पन्न थयेलो जोयो. पढी पूर्वजवना वैररूप दावानलथी
तप्त थयेला अंगवाला ते देवताए ते बालकनुं हरण करी तत्काल आकाशमार्गे
प्रयाण करचुं. त्यांथी वैताढ्य पर्वत उपर जता एवा ते देवताए मनमां विचार
कस्यो के, “ आ बालकने शिला उपर पठामीने तुरत मारी नाखुं. ” आ प्रमा-
णे ते विचार करतो हतो एवामां तेने विवेक प्राप्त थयो; तेथी ते वली विचारवा
लाग्यो के, “ अरे ! पूर्वजवने विषे करेला पापोथी संसारमां भ्रमण करतो ए-
वो हुं दैवयोगथी देवपणुं पाम्यो हुं. तो वली बालहत्याथी उत्पन्न थयेला दुःखो-
नो पात्र शा माटे थानं ? ” आ प्रमाणे विचार करीने ते देवता उत्तम एवा आ-
जूपणथी बालकने विजृषित करी रथनूपुर नगरना उद्यानने विषे पुष्पथी सु-
शोभित एवी पृथ्वी उपर मूकीने पोताने स्थानके चाढ्यो गयो. एवामां त्यां
चंडगति विद्याधर आव्यो; ते बालकने जोइ चित्तमां घणो हर्ष पाम्यो. पढी चिं-
तामणि रत्ननी पेठे ते बालकने ग्रहण करी विद्याधराधिप चंडगतिथे पोताने
घरे आवी पोतानी प्रियाने ते बालक पुत्रपणे सोंप्यो अने नाना प्रकारना दान
आपीने विविध प्रकारना महोत्सवो कख्या. अहो ! सर्व स्थानके पूण्यथीज क-
ढ्याणकारी सुख प्राप्त आय बे. पढी चंडगति विद्याधरे ते बालकनुं शरीर तेज-
मय जोइ तेनुं महोत्सव पूर्वक जामंरुल नाम पाम्युं.

हवे अहिं फक्त जन्म अवसरेज देखाइने तत्काल अदृश्य थइ गयेला
पुत्रने जाणी विदेहा अत्यंत रुदन करवा लागी. अने राजा जनक पण तेनी
साथे रुदन करवा लाग्यो. पढी तेणे सर्व स्थानके दूतोने मोकली गाम, नगर

અને યાણ વિગેરે પૃથ્વી મંડલનો શોધ કરાવ્યો, પણ ક્યાંકથી પુત્રની જાણ મળી નહિ એટલે સર્વ દુઃખની શાંતિ કરનારી પુત્રીનું નામ સીતા પામ્યું. પછી જનક રાજાના કુલને વિષે સૌજ્ઞાન્યથી વિશાલ અને સર્વ પ્રકારના ગુણની ગજશાલારૂપ તે વાલા રસાલ એવી સ્વર્ગવેલની પેઠે વૃદ્ધિ પામવા લાગી. અનુક્રમે સર્વ કલાનુનો અભ્યાસ કરતી યૌવનાવસ્થાને પ્રાપ્ત થયેલી તે કુમારીકા વિવાહ યોગ્ય શરીર સંપત્તિને ધારણ કરવા લાગી એટલે જનક જૂપતિ પોતાના પ્રધાનોની સાથે તેના વરનો વિચાર કરવા લાગ્યો. પછી અનેક જૂપતિયોએ પોતાના ચિત્રપટ ત્યાં મોકલાવ્યા. સીતાએ તે સર્વેના રૂપોને જોયાં, પણ તેમાંથી કોઈ તેને રુચિર થયો નહિ—કહ્યું છે કે—સુવર્ણની ઘીંટીમાં જેવો તેવો હીરો યોગ્ય હોય નહિ. ”

કોઈ વચ્ચે અર્ધવર્ષર દેશમાં રહેલા તરંગતમ પ્રમુખ અનેક ક્રૂર રાજાનું સૈન્ય સહિત આવીને જનક જૂપતિના દેશને ઉપદ્રવ કરવા માંડ્યો. તે વચ્ચે પોતાના વલથી તેને દૂર કરવાને અસમર્થ એવા જનક રાજાએ પોતાની સહાયને માટે દશરથ રાજાને તેમના માટે તેની પાસે દૂત મોકલ્યો. દૂત દશરથ જૂપતિની સન્નામાં આવ્યો એટલે તેમણે જનક રાજાના સર્વ કુશલ સમાચાર પૂછ્યા. દૂતે કહ્યું. “ હે મહારાજ ! આપ સરખા મિત્ર ઠતાં મિથિલા નગરીના અધિપતિ જનક રાજાને જ્ઞય ક્યાંથી હોય ? તો પણ હે નાથ ! એક વાત નિવેદન કરવાની છે અને તે એ છે કે, વૈતાલ્ય પર્વતના દક્ષિણ જાગમાં અને કૈલાશ પર્વતના ઉત્તર જાગમાં રહેલા ઘણા અનાય દેશોમાં વહુ ક્રૂર માણસો રહે છે. તેમાં પણ સર્વ સંપત્તિના સ્થાનરૂપ અર્ધવર્ષર નામના દેશને વિષે મયુરમાલા નામના અતિ મ્હોટા નગરમાં નાના પ્રકારના પાપકર્મને વિષે તત્પર એવા સર્વે લોકો વસે છે. વલી તે મયુરશાલા નગરમાં મ્લેઞનો અધિપતિ તરંગમત નામનો અતિ વલવાન રાજા રાજ્ય કરે છે કે, જેણે પોતાના શૌર્યથી કંબોજાદિ દેશોને તત્કાલ પોતાને સ્વાધિન કર્યા છે. હવેનાં પોતાના વલથી સ્ફુરાયમાન થયેલા તે રાજાએ ઘણા ધાન્યથી પૂર્ણ એવા ક્ષેત્રને જેમ જીતી વિનાશ પમાડે તેમ મિથિલાદેશને વિનાશ પમાડવા માંડ્યો છે. હાથી જેમ જામને ગ્રાસે નાચે તેમ ધર્મસ્થાનોને ગ્રાસે નાચવા માંડ્યા છે અને પાપાણ જેમ કેલના જામને પીના ઉપજાવે તેમ સાધુ લોકના

સમૂહને પીઠા ઉપજાવવા માંની છે. આવા કારણથી જનક રાજાએ તે શત્રુને જીતવા માટે આપની સહાય માગી છે. કહ્યું છે કે, ગાંધો માણસ પણ મિત્રના તેજને પામી પોતાની ગાંધાશને ત્યજી દે છે.

પછી શત્રુરૂપ વનને દગ્ધ કરવામાં દાવાનલ સમાન દશરથ રાજાએ દૂતનાં એવાં વચન સાંજીલી અત્યંત ક્રોધ પામતા ઠતાં શત્રુનો વિનાશ કરવા માટે પ્રયાણનો પટ્ટહ વગનાવ્યો. તે વચ્ચે પુત્રોમાં મુખ્ય એવા શ્રી રામે પિતાને પ્રયાણ કરવામાં સજ્જ થયેલા જોડ તત્કાલ પ્રણામ કરી પ્રિય વચનથી વિનંતી કરી કે, “હે તાત ! બંધુબાલા મ્હારા સરખા પુત્ર ઠતાં અતુલ પરાક્રમવાલા આપ પોતેજ શા માટે યુદ્ધને અર્થે પ્રયાણ કરો છો ? હે પિતા ! કૃપા કરી મનેજ આજ્ઞા આપો. કારણ કે, કાકુસ્થ કુલમાં નુત્પન્ન થયેલો બાલક પણ શત્રુબંના સમૂહનો વિનાશ કરે છે. ” આ પ્રમાણે વિનંતી કરી વલાત્કારથી પિતાની આજ્ઞા લઈ કૃતાર્થ એવા શ્રી રામે જાણ્યોને સાથે લઈ મ્હોટી સેના સહિત પ્રયાણ કર્યું. પછી શત્રુબંનો નાશ કરવામાં નુત્પન્ન થયેલા રસવાલા અને ઉત્તમ બુદ્ધિવાલા શ્રી રામ, અનુક્રમે બંધુબં સહિત મિથિલદેશની સમીપે આવ્યા. ત્યાં તો તેમણે દૃષ્ટિવેધ કરનારા, અત્યંત બલવંત અને ચારે તરફ પ્રસરી રહેલા અસંખ્ય કોટિ મ્લેહ સુન્નટોને દીઠા. મ્લેહના સુન્નટો પણ અકસ્માત્ પોતાની સમીપે આવેલા રામના નુત્કટ સૈન્યને જોઈ તત્કાલ બહુ ક્રોધ કરવા લાગ્યા. પછી સજ્જ કસ્યા છે આયુધ જેમણે એવા તે મ્લેહના કોટિ સુન્નટો નુત્કટ એવા રામના સૈન્ય સામે યુદ્ધ કરવા દોર્યા. તે વચ્ચે તેમણે તીક્ષ્ણ આયુધના વર્ષાદબમે જેમ મેઘ દાવાનલનો વિનાશ કરે તેમ રામના સૈન્યનો વિનાશ કસ્યો. પોતાના સૈન્યનો વિનાશ થતો જોઈ ક્રોધાતુર થયેલા મ્હોટા બલવંત રામ પોતે યુદ્ધ કરવાને ઇચ્છ્યા, તેમણે પોતાના બાણોથી પ્રબલ એવાય પણ શત્રુબંને સિંહ જેમ પોતાની ગર્જનાથી દ્વાથીયોને ત્રાસ પમાડે તેમ તત્કાલ ત્રાસ પમાડ્યા. પછી મ્લેહ જૂપતિ પોતાની સેનાને ચારે તરફ નાસી જતી જોઈ પોતે નુત્કટ બલથી યુદ્ધ કરવા લાગ્યો, પણ તે રામ તરફથી આવતાં સંખ્યા વંધ શસ્ત્રોને જોઈ પોતાનું જીવિત આપવાને સમર્થ ન થવાથી તુરત સર્વ પરિવારને ત્યજી દઈ કાગડાની પેઠે નાસી ગયો. તે વચ્ચે મિથિલા નગરીના લોક અત્યંત આનંદ પામ્યા, જનક રાજાએ પણ રામને જોઈ ગૌરવપણાને યો-

एवा सङ्गानोना आनंदने माटे तेमने महोत्सव पूर्वक पोतानी मिथिला न-
गरीमां प्रवेश कराव्यो. पठी तेणे गुणोथी मनोहर एवा श्री रामनी साथे
पोतानी पुत्री सीतानो विवाह कख्यो. कह्युं ठे के-पोताने घेर आवेला उत्तम वरने
कोण न वरे ?

पठी नारदमुनि जगतने आनंदकारी सीतानी रूप संपत्ति सांजली आ-
श्रयने धरता ठता तत्काल जनक पुत्रीने जोवा माटे त्यां आव्या अने जेट-
लामां तेमणे कन्याना अंतःपुरने विषे प्रवेश कख्यो तेटलामां लांबी जटावा-
ला, पिंगलवर्णा केशवाला अने जयंकर आकृतीवाला ते नारदने जोइ अत्यंत
जय पामेली सीता तत्काल “ हे मात ! हे मात !! ” एम कहेती कहेती घ-
रनी अंदर पेसी गइ. एटलामां कन्यानुं रक्षण करवा माटे सखियोए त्यां आ-
वीने नासी जता ते जटावंत नारदमुनिने रोक्री दीधा अने सोर कख्यो के,
“अरे सुजटो ! आ पापी एवा तापसने मारो ! मारो. !!” सखियोनां आवां
वचन सांजली, शस्त्रधारी अनेक सुजटो तैयार थइ गया. नारदमुनि तेठ
पासेथी महाकष्टे वूटीने नासी गया अने अपमान माटे सीताने विषे अत्यंत
मत्सर धरवा लाग्या. वली क्लेश करावनारा ते नारदे विचारयुं के, “वेताढ्य
पर्वत उपर जइ त्यां चंडगति विद्याधरनो जामंरुल नामे पुत्र के, जे हवणां
युवावस्थाने पाम्यो ठतो पाणिग्रहण करवाने योग्य थयो ठे, तेने सी-
तानुं प्रीतिकारी रूप देखारुं. ” आ प्रमाणे विचार करी नारदे चित्रकार पासे
सीतानुं श्रेष्ठ रूप पटमां आलेखावी जामंरुल कुमारने देखारुं; तेशी चि-
त्रपटने जोइ प्रसन्न थयेला उत्तम बुद्धिवाला जामंरुल कुमारे कह्युं के, “हे
नारदमुनि ! मनुष्योमां अद्भुत एवं आ कोनुं रूप ठे ?” नारदे कह्युं. “मिथि-
ला नगरीना जनक राजानी पुत्री सीतानुं ए रूप ठे. ” एम कही नारदमुनि
आकाश मार्गे चाड्या गया. जामंरुल कुमार पण सीतानी प्राप्तिने माटे व्या-
कुल मनवालो थयो. पठी चित्रपटने जोवाथी दुःखरूप महा समुद्रमां धुर्मी
गयेला पुत्रने जाणी चंडगति विद्याधर तेने कह्युं. “हे पुत्र ! शुं त्हागा अरी-
रने विषे कोइ रोग थयो ठे के मन संबंधि कांड पीना उत्पन्न थइ ठे ? अथवा
अदृष्ट वस्तुने मेलववामां चिंतातुर थयो देखाय ठे ? ” ते वाक्ये कुमार्ना
मित्रोए चंडगति राजाने कह्युं के, “हे बिनु ! माखतीमां ब्रमरनी पंठे जन-

ક રાજાની પુત્રી સીતા કે, જે રૂપ સંપત્તિથી પ્રસિદ્ધિ પામેલી અને ગુણવાલી છે, તેને વિષે આ કુમારનું મન આસક્ત થઈ ગયું છે. તો તેને સીતાની સાથે પરણાવીને તેની ચિંતા દૂર કરો.” ચંડગતિયે આ પ્રમાણે પુત્રનો મનોરથ જાણી તેને કહ્યું કે, “હે વત્સ ! તું જરા પણ ખેદ ન કર. હું ઓમાજ વચ્ચે જાનકીની સાથે તારો વિવાહ કરાવીશ, માટે શાંત થા.”. પિતાનાં આવાં વચન સાંજીવી અત્યંત હર્ષિત થયેલો જ્ઞામંદલ કુમાર સ્વેચ્છાથી પોતાના મિત્રોની સાથે સુખે ક્રીડા કરવા લાગ્યો.

પછી ચંડગતિ વિદ્યાધરે પોતાના ચપલગતિ નામના સેવકને મિથિલાના અધિપતિ જનકને બોલાવવા આજ્ઞા કરી, તે ઉપરથી તે વિદ્યાધર મિથિલા નગરી પ્રત્યે આવી રાત્રીયે જનક રાજાનું હરણ કરી તેને વૈતાલ પર્વત ઉપર લઈ ગયો. ત્યાં ચંડગતિ વિદ્યાધરે તેમને ઝેટી ઉત્તમ સિંહાસને બેસારી અને પોતે ત્યાંના સિંહાસન ઉપર બેસી આ પ્રમાણે જનક રાજાને કહેવા લાગ્યો. “હે રાજન્ ! આપની પુત્રી સીતા કે, જે ઉત્તમ રૂપવાલી અને ગુણવાલી છે તે મારા પુત્ર જ્ઞામંદલને આપો અને એ સંબંધથી વિદ્યાધરના અધિપતિ અને માણસોના અધિપતિ એવા આપણી પ્રીતિ દીર્ઘકાલ સુધી સ્થિર અને કુશલકારી થાય.” જનક રાજાએ કહ્યું. “હે વિદ્યાધરેન્દ્ર ! અમારા સરખા માણસોને વિષે બુદ્ધિ સ્નેહને ધારણ કરતા એવા આપે યોગ્ય કહ્યું છે, પરંતુ એ પુત્રીને મેં દશરથના પુત્ર રામને પ્રથમથી આપી દીધી છે; કારણ કન્યાનું દાન એકવાર જ થઈ શકે છે. પછી ચંડગતિ વિદ્યાધરે ક્રોધાતુર થઈ પોતાની શક્તિને દેખાવનારું વચન કહ્યું કે, “હે રાજન્ ! હું પોતાની વિદ્યાબલે તમને આકાશ માર્ગે કરી અહિં લાવ્યો છું, તો પછી સીતાનું હરણ કરવામાં કેટલોક વચ્ચે આવો તે કહો ? માટે હું પ્રીતિનો સંબંધ માગું છું તે અંગીકાર કરો. વલ્લી હે રાજન્ ! અમારા સરખા મહા શત્રુ ઉત્પન્ન થયે હોયે રામ અથવા બીજા કોઈ રાજાનો પુત્ર સીતાનું પાણીગ્રહણ કરી શકશે સ્વર્ગ ?” વિદ્યાધર ચંડગતિયે આ પ્રમાણે કહ્યું એટલે જનક રાજા મૌન રહ્યો, તેથી તેણે જનક રાજાને ફરી વિચાર કરીને કહ્યું. “હે રાજન્ ! વલ્લી મારું એક વચન સાંજીલો.

મારા ઘરને વિષે મારા પૂર્વજોની પરંપરાથી ચાલતા આવેલા અને વાસુદેવના વલને યોગ્ય એવા વજ્રાવર્તન અને અણવાવર્તન નામના બે ધનુષ્ય છે. જૂદા

जूड़ा हजारो देवताए आश्रित करायेला ते वनेमांथी एक धनुष्यने पण राम अग्रवा बीजो कोइ राजपुत्र पोताना जुजवलथी चम्पावशे तेज राजपुत्र जुजवलथी संपादन करेली सीताने परणशे. बीजो कोइसमर्थ एवोय पण जूपतिनहि परणी शके. " जनके परवश्यपणाने लीधे विद्याधरनां आ वचन अंगीकार क-
ह्यां एटले चित्रगतिये तेने वने धनुष्यो आपी मिथिला नगरी प्रत्ये पद्मोचा-
रुथो अने पोते पुत्र परिवार सहित पोताना घरने विषे रह्यो. अहिं जनक रा-
जाए पोतानी मिथिला नगरी प्रत्ये आवी सर्वे वृत्तांत पोतानी प्रियाने कह्यो ए
टले तो ते पुत्रीना मोहथी अत्यंत पीमा पामती उती बहु रुदन करवा लागी
अने दैवने ठवको आपीने कहेवा लागी के, " अरे दैव ! तेंज म्हारा तुरतना
जन्मेला पुत्रनुंहरण करी मने दुःख आप्युं ठे अने वली हवणां आ पुत्रीनुं हरण
करीने शा माटे दुःख आपीश ? निश्चय हुं नथी जाणती के, देवतानुए आश्रि-
त करेलां आ वने धनुष्यने राम के बीजो कोइ राजपुत्र चम्पावे, ए म्हारा हृदय-
ने विषे म्होडुं शड्य उत्पन्न अयुं ठे. " आ प्रमाणे शोक करती एवी प्रियाने
जनके कह्युं. " हे प्रीया ? परवश्यपणाथी जे अंगीकार करयुं ठे तेनो हवे शो-
क शो करवो ? वली में रामनुं पराक्रम जोयुं ठे. हुं धारुं ठुं के, ते एकवार वज्रने
पण ज्ञागी नाखे तेवा ठे तो पठी ते आ वने धनुष्यने चम्पावे एमां तो शंका
शी राखवी, माटे हे प्रिया ! शांत आ अने शोक त्यजी दे. "

आ प्रमाणे प्रियाने शांत करी जनक राजाए सर्व प्रकारनी शोझाथी
स्वर्गलक्ष्मीने जीतनार म्होटा स्वयंवर मंरुपने रची तथा वने धनुष्यने जूड़ा
जूड़ा सिंहासनो उपर मूक्रीने पठी ते चंडगति विद्याधरने अने बीजा
बहु राजपुत्रोने तेमाव्या. पठी चंडगति विगेरे विद्याधर अने राजकुमारो पो-
तपोताना सिंहासन उपर विराज्ये ठते मद्दा तेजवंत सिंहासन उपर बैठेला
श्री राम लक्ष्मण मद्दा कांतियंत एवा पुष्पदंतनी पेठे शोझवा लाग्या. पठी
जनकनी आज्ञाथी उत्तम शृंगारवने सुशोभित एवी सीता पोताना दायने
विषे वरमालाने धारण करती उती हर्षथी स्वयंवर मंरुपमां आर्वीने पाल-
खीमांथी नीचे उतरी सिंहासन उपर मूकलां वने धनुष्योनुं आदरथी
पुष्पवने पूजन करवा लागी. तयारपठी पण दिव्य वेशने धारण करनारी
सीता जाशे ते धनुष्योनी अधिष्टायक देवीज होयनी ? एम ते धनुष्योनी

આગલજ રામને પોતાનો પતિ ઇચ્છતી ઠતી ઝતી રહી. જામંદલ કુમાર પણ સીતાનું સ્વરૂપ જોઈ કમલનીનીને વિષે ઝમરની પેઠે અત્યંત અનુરાગવાલો થયો. આ વચ્ચે જનક ઝૂપતિની આજ્ઞાથી દ્વારપાલે પોતાનો હાથ ઝંચો કરીને તત્કાલ કહ્યું કે, “હે ઝૂપાલો અને વિદ્યાધરો ! મ્હારું વચન સાંજલો. ” તમારા મધ્યેથી જે કોઈ પુરુષ આ બન્ને ધનુષ્યમાંથી એકની ઝપર પણ બાણને આરોપણ કરશે. તેજ આ સીતા નામની કન્યાનો પાણીગૃહણ કરશે. ” દ્વારપાલનાં આવાં વચન સાંજલી સર્વે વિદ્યાધરો અને રાજકુમારો ધનુષ્ય ચમ્તાવાની ઇચ્છાથી તેની પાસે ગયા; પરંતુ ત્યાં તો ઝંચી કરેલી ફણાવાલા મહાસર્પના દૃષ્ટિરૂપ વિષના ઝારથી વ્યાપ્ત થયેલા તથા યમની જિહ્વાના સમાન અતુલ અગ્નિ જ્વાલારૂપ તે બન્ને ધનુષ્યોને જોઈ ઝયથી રોદયુક્ત થયેલા તેઝ તત્કાલ પાઠા આવી પોતપોતાને આસને બેઠા. પઠી ઝુજા બલથી શત્રુના વર્ગને તિરસ્કાર કરનારા અને સિંહના સમાન પરાક્રમવાલા શ્રી રામ પોતાના આસનથી ઝઠી ધનુષ્ય પાસે આવ્યા. તે વચ્ચે બીજા સજ્જાજનોએ “જેમ પૂર્વે આવેલા રાજકુમારોએ ધનુષ્ય ચમ્તાવ્યું તેમ આ પણ ચમ્તાવશે” એમ કહી રામને હસી કાઢ્યા; પરંતુ શ્રી રામે તો ચંડગત્યાદિ વિદ્યાધર પતિયોએ રોષ સહિત જોતા ઠતાં નાશ પામેલા સર્પના સમૂહરૂપ અને શાંત થયેલી જ્વાલાવાલા અગ્નિરૂપ તેવજાવર્ત નામના ધનુષ્યને લીલા માત્રમાં કમલના નાલની પેઠે ઝપામી તે ઝપર બાણ ચમ્તાવ્યું. તે વચ્ચે “ઈદ્વાકુ કુલરૂપ આકાશને પ્રકાશ કરવામાં સૂર્ય સમાન, કોટિ વીર પુરુષોમાં હીરા સમાન ! મહા બલવંત હે રામ ! તમે જયવંતા વર્તો. ” આમ અનેક વિદ્યાધરો, દેવ અને દાનવો શ્રી રામની સ્તુતિ કરવા લાગ્યા એટલે સીતાયે પોતાના હાથમાં રહેલી વરમાલા શ્રી રામના કંઠને વિષે હર્ષ સહિત આરોપણ કરી. પઠી રામની આજ્ઞાથી લક્ષ્મણે પણ સર્વ રાજલોક જોતા ઠતાં તત્કાલ અર્ણવાવર્ત નામના ધનુષ્યને ચમ્તાવ્યું. લક્ષ્મણનું આવું અઝુત પરાક્રમ જોઈ પ્રસન્ન થયેલા વિદ્યાધરોએ પોતાની અઢાર કન્યાનું લક્ષ્મણને આપી. પઠી રોદયુક્ત મનવાલો ચંડગતિ વિદ્યાધર પોતાના જામંદલ પુત્ર સહિત વૈમાનમાં બેસી પરિવારે પરવચ્ચો થકો પોતાના નગર પ્રત્યે આવ્યો. જનક રાજાએ પણ પોતાની પુત્રી સીતાના વિવાહ મહોત્સવ નિમિત્તે દશરથ ઝૂપતિને પોતાના નગર પ્રત્યે બોલાવ્યા. દશરથ રાજા ત્યાં આવ્યા એટલે જ-

નકે પોતાની પુત્રી જાનકીનો લગ્ન વિધિ મહોત્સવ કચ્છો. જનકના ન્હાના
જાડ જટકે પણ કૈકેયી નામની પોતાની પત્નીના ઉદરથી ઉત્પન્ન થયેલી જાડ
પુત્રી જનરતને પરણાવી. આ પ્રમાણે સર્વ રાજાનું વિસ્મયકારી પુત્રના વિવાહ
ઉત્સવને કરી પ્રસન્ન થયેલા મનવાલો દશરથ રાજા પુત્ર અને પુત્રની સ્ત્રીઓ
સહિત જનક રાજાથી સજ્જનોને પ્રશંસવા યોગ્ય એવા શ્રેષ્ઠ ગૌરવપણાને પામી-
ને નિર્જન્ય થયો હતો ફરી પોતાની અયોધ્યા નગરી પ્રત્યે આવ્યો.

॥૬૮૧ શ્રી પદ્મ વલ્લભેવ ચરિત્રે સીતા વિવાહો નામ દ્વિતીયઃ પ્રસ્તાવઃ॥

પઠી પ્રશંસા કરવા યોગ્ય સામ્રાજ્ય પદને જોગવતા એવા દશરથ રા-
જાએ કોઈ વચ્ચે શાંતિ નિમિત્તે મ્હોટી સમૃદ્ધિ પૂર્વક શ્રી જિનેશ્વરનો સ્નાત્ર
મહોત્સવ કચ્છો. પઠી તેમણે એક દિવ્ય કચોલામાં તે સ્નાત્રનું પવિત્ર જલ જરી
કૌશલ્યાને આપવા માટે વૃદ્ધ દ્વારપાલને મોકલ્યો અને વીજાં સારાં પાત્રમાં
જરી વીજી સ્ત્રીઓને આપવા માટે પોતાની દાસીઓને મોકલી. હવે કૌશલ્યા
વિનાની વીજી સર્વે સ્ત્રીઓએ પોતપોતાને પ્રથમ પ્રાપ્ત થયેલાં તે સ્નાત્ર જલને
મસ્તકવશે વંદન કરી અમૃત રસની પેઠે સુવર્ણ પાત્રમાં જરી રાખ્યું અને કૌ-
શલ્યા તો પોતાને સ્નાત્ર જલ નહિ મલવાથી શોકાકુલ થઈને વિચાર કરવા
લાગી કે, “ માન રહિત જીવિતને ધિક્કાર છે કે, જે પતિયે વીજી સ્ત્રીઓને
વિઘ્નની નિવૃત્તિ માટે સ્નાત્ર જલ મોકલ્યું અને મને મોકલ્યું નહિ, માટે નિ-
શ્ચય હું મંદ જાગ્યવાલી હું. હવે પતિના સન્માન રહિત એવી મ્હારે મરણ પા-
મવું એજ શ્રેયકારી છે. ” આમ ધારીને દશરથ પ્રિયા કૌશલ્યાએ ખેટલામાં
પોતાના કંઠને વિષે પાશ નાખ્યો તેટલામાં દેવયોગથી ત્યાં દશરથ રાજા આ-
વી ચમક્યા. તેમણે કૌશલ્યાની આવી અવસ્થા જોઈ હૃદયમાં વિસ્મય પામી ત-
ત્કાલ ઠરીવને તે કંઠ પાસને ઠેદી નાખ્યો અને પઠી પોતાના ચોલામાં વેસા-
રીને પ્રેમથી તેને કહ્યું કે, “ હૈ પ્રિયા ! ત્હારો આવો મ્હોટો અપરાધ કોણ કચ્છો
છે ? નિશ્ચય ત્હારો અપરાધ કરનાર માણસ મ્હારે સન્માન કરવા યોગ્ય હશે
તો પણ તેણે પોતાનું મૃત્યુ ઇચ્છ્યું હોવાય છે. ”

કૌશલ્યાએ કહ્યું “ હૈ નાથ ! આપે વીજી સ્ત્રીઓને ત્યાં સ્નાત્ર જલ મો-
કલાવ્યું અને મને ન મોકલ્યું, એવીજ આ મ્હોટું દુઃખ ઉત્પન્ન થયેલું છે. ” કૌ-
શલ્યા આ પ્રમાણે ખેટલામાં પોતાના પતિને કહે છે, તેટલામાં વૃદ્ધ દ્વારપાલે આ-

वी ने कह्युं के, “हे मात ? महाराजाए मोकलावेलुं आ स्नात्र जल ग्रहण करो.” कौशल्याए अत्यंत हर्ष पामी ते स्नात्र जलने स्वीकारयुं. पढी दशरथ ऋषपतिये द्वारपालने पूछ्युं के, “हे ऋष ! तने दुःखदाइ आटली वार क्यां थइ ?” तेणे कह्युं “हे महाराज ! मने बहु वृद्धावस्था प्राप्त थइ ठे; तेथी हुं उतावलथी चालवाने असमर्थ हुं.” पढी दशरथ महाराजा पण वलीयांथी व्यास शरीरवाला, धोला केशवाला, अमनोहर शरीरवाला, वली गयेली के-रुवाला, गलतां नेत्रवाला, कृष्णे कृष्णे मुखमांथी पद्मती लालना समूहवाला, सुकाइ गयेला मांस अने चामनीथी अत्यंत दुर्बल देखाता, बल रहित थयेला, श्वासोश्वास चरुवाने लीधे ठेकाणे ठेकाणे उन्ना रहेता अने जरावस्थाथी जर्जरीभूत थइ गयेला ते द्वारपालने जोइ विचार करवा लाग्यो के, “अहो ! देव अने दानवोथी पण न निवारी शकाय एवी आ जरावस्था बलात्कारथी शरीरने जर्जरीत न करी नाखे त्यां सुधी माणसोए परलोकना हितने माटे यत्न करवो.” आम विचार करता ते ऋषपति केटलोके काल त्यांज रह्या. कोइ वखते चारझानना धारणहार सत्यभूति सूरि अनेक साधुजना समूह सहित ते नगरीना उद्यानने विषे आव्या एटले दशरथ राजा पोताना पुत्र अने स्त्रीयोना परिवार सहित हर्षथी तेमनी धर्म देशना सांजलवाने उद्यानमां गयो. त्यां ते आचार्यने योग्यरीते प्रदक्षिणा करी अने परम भक्तिथी वंदना करी योग्य स्थानके बेठो. हवे ते अवसरे विद्याधरनो अधिपति चंडगति के, जे पोताना पुत्र ऋमंमल सहित वैमानमां बेसी रथावर्त पर्वत उपर गयो हतो तेणे त्यांना चैत्योने वंदना करी पाठा आवता आकाश मार्गथी आ सूरेश्वरने जोया; तेथी ते पण आकाश मार्गथी नीचे उतरी मुनीश्वरने वंदना करी धर्म सांजलवा बेठो. पढी आचार्ये ते सर्वेने प्रतिबोध करवा सारु अमृत समान वाणीवमे पापनो नाश करनारी देशनानो आरंभ कस्यो. तेमां पण विशेषे तो जानकीनी स्पृहाथी उत्पन्न थयेलां पापथी गोमाववाने अर्थे अने ऋमंमल कुमारना चित्तना संतोषने अर्थे तेना पूर्व जन्मना माता पिता, पुष्पवती अने चंडगतिना पूर्व भवो कही संजलवाव्या. पढी ऋमंमल कुमार अने सीताना जोमलानी उत्पत्ति तथा ऋमंमलनुं उत्पत्ति वखतेज शत्रुए करेलुं हरण पण कही वताव्युं. विद्याधर कुमार ऋमंमल आ सर्व हकीकत सांजली पोताना

पूर्व जवनुं यथार्थ स्मरण करतो ठतो तत्काल मूर्छा पामी गयो. थोमीवारे मूर्छा वली एटले उत्तम बुद्धिवंत एवा तेणे सीताने पोतानी वेन मानता ठता अने पोताना आत्माना निंदा करता ठता सीतानी साथे विवाह करवानी इच्छा त्यजी दीधी; एटलुंज नहि पण तेणे सीताने पोतानी व्हेन जाणीने वंदना करी. सीताए पण तेने पोतानो साथे जन्मेलो बंधु जाणी आशिष आपी. पठी चंड-गति विद्याधरे ज्ञामंरुल कुमारने मिथिलापुरीने विपे ज्यां जनक जूपति अने विदेहा हतां त्यां पहोचाम्यो अने तेजने जोरुलामां उत्पन्न थयेला ज्ञामंरुल कुमारनी वात अने तेनुं पूर्व जन्मना वैरीये करेलुं हरण ते सर्व कही संजलाव्युं. ज्ञामंरुल कुमारे पण प्रेमयुक्त अइ हर्षनां आंसुने वरसावतां पोताना खरा माता पिताना चरणमां प्रणाम कस्यो. माता पिताए दिव्यरूपनी संपत्तिवा-ला पुत्रने प्रेम दृष्टिथी जोइने हर्षथी पोताना खोलामां वेसास्यो. वली ज्ञा-मंरुल कुमारे सीताना आवरणथी उत्पन्न थयेला क्रोधनी शांतिथी प्रसन्न अइ रामने पण नमस्कार कस्यो. पठी चंडगति विद्याधरे प्रबोध पामी ज्ञामंरुल कुमारने पोतानुं साम्राज्यपद आपी तेज सत्यज्ञूति सूरि पासे चारित्र अंगी-कार करवुं. कहुं ठे के—महात्माने पुण्यकार्यमां विलंब होतो नथी. पठी ज्ञामंरुल कुमार चंडगति राजर्षिने, विदेहाने, जनक जूपतिने, दशरथ नृपने, व्हेन सीताने अने रामने नमस्कार करी वैताड्य पर्वत उपर गयो. व्रत ग्रहण करवाने अजितलापवंत थयेला दशरथ जूपति पण उद्यानथी नगरीने विपे आ-वी कौशल्यादि सर्व प्रियाने तथा श्री रामप्रमुख पुत्राने तत्काल बोलावी कहेवा लाग्या के, “हे बत्सलो ! तमे सौ मने दीक्षा लेवानी आज्ञा आपो. कारण के, पूर्वजोनो एज क्रम चाले ठे.” पठी ज्ञातिवंत नरते कहुं, “हे ता-त ! हुं पण आपनी साथे नाना प्रकारना जवनो नाश करवा माटे व्रत अं-गीकार करीश. ” आ बखते कैकेयी विचार करवा लागी के, “दाय दाय ! दणायेली आज्ञावाली हुं पति अने पुत्र विना एकली घरने विपे केम रद्दी सकीश ?” आम धारी ते बोली के, “हे नाथ ! पुर्वे आपे मने वरदान आप्यो ठे ते दवणां म्दारा उपर रुपा करी मने आपो. ” दशरथे कहुं, “हे प्रिया ! मरजी प्रमाणे ते वरदानने तुं तत्काल नागी ले. कारण दृष्ट्याहु वंशमां न-त्पन्न थयेला राजानुं वचन क्यारे पण फोगट जनुं नथी. ”

પઢી કૈકેયીએ કહ્યું. “ હે નાથ ! જ્યારે આપ દીક્ષા લેવાના ઠો ત્યારે
 ઝરતને રાજ્યાસન આપો અને લક્ષ્મણ સહિત રામને વનવાસ જવાની આજ્ઞા
 આપો. ” દશરથ રાજાએ “ એમ થાઉં. ” એમ કહી પ્રિયાનાં વચન અંગીકાર
 કર્યાં. પઢી પુત્ર ઉપર પ્રીતિવંત એવા દશરથ ઝૂપતિયે રામ તથા લક્ષ્મણના
 સામું જોડને સ્નેહ સહિત કહ્યું કે, “ ઝુજાવલથી શ્રેષ્ઠપણું મેલવનાર હે જ્યે-
 ષ્ઠ પુત્ર ! તું આદરથી સાંજીલ. પૂર્વે વિવાહ અવસરે આ ત્હારી ઝરમાન માતા
 કૈકેયીના શક્તિયોગથી મેં રણસંગ્રામમાં શત્રુનો નાશ કર્યો હતો અને એજ
 કારણથી જયવંત થયેલા મેં તેને તત્કાલ વરદાન આપ્યો હતો. પરંતુ તે અવ-
 સરે તેણે એ વરદાન ન ગ્રહણ કરતાં ઝંઝારમાં રહ્યાવ્યો હતો, પરંતુ હવેનાં તે
 પોતાના પુત્ર ઝરતને રાજ્યપદ અપાવવારૂપ તે આપેલા વરદાનની માગણી
 કરે છે. ” પઢી શ્રી રામે હાથ જોડી પિતાને કહ્યું. “ હે તાત ! પોતાના અ-
 વસરની જાણ એવી કૈકેયીએ પોતાનો વરદાન સારો માગ્યો છે, માટે ઝરતને
 મરજી પ્રમાણે રાજ્ય આપો અને આપની આજ્ઞા મને નિશ્ચય શ્રેયકારી થશે. ”
 દશરથે કહ્યું. “ હે વત્સ ! તેં પોતાના કુલને યોગ્ય એવું વહુ સારું કહ્યું. મેં
 પ્રથમથીજ સાંજીલ્યું છે કે, રામ અત્યંત વિનયી છે. ” દશરથ રાજા આમ ક-
 હેતા હતા એટલામાં વિનયવંત એવા ઝરતે ઝૂપતિને ફરીથી કહ્યું. “ હે તાત !
 મેં આપની પ્રથમથીજ વિનંતી કરી છે કે, “ નિશ્ચય આપની સાથે મ્હારે પણ
 દીક્ષા લેવી છે. વલી સર્વ ગુણોના સમુદ્ધરૂપ અને રાજ્યપદને યોગ્ય એવા મ્હો-
 ટા જાણ રામને મૂકી મ્હારે વિષે રાજ્યનો ઝાર મૂકવો તે યોગ્ય નથી, માટે
 હે પિતા ! ગુણ સમૂહના સ્થાનરૂપ રામને પોતાને પદે સ્થાપી મ્હારા સહિત આપ
 દીક્ષા સ્વીકારો. ” પઢી રામે રાજ્ય સંપત્તિથી વિરક્ત થયેલા અને ગુણસંપત્તિથી
 શ્રેષ્ઠ એવા પોતાના ન્હાના જાણ ઝરતને કહ્યું. “ વિનીત પુરુષોમાં મુખ્ય અને
 મર્યાદા રસના સમુદ્ધરૂપ હે બંધુ ! તું પિતાની આજ્ઞાને નહિં ધન કરવા યોગ્ય
 નથી. તું રાજ્ય ગ્રહણ કર એટલે પિતા રૂણમુક્ત થાય, માતા પોતાના હૃદયને વિષે
 પ્રસન્ન થાય અને હું વનમાં જાઉં. પઢી તું લઘુકાલ પર્યંત રાજ્યલક્ષ્મીને ઝોગવ. ”
 વિનયવંત ઝરતે રામના ચરણનો સ્પર્શ કરીને કહ્યું કે, “ હે બંધુ ! વિજયવં-
 ત એવા આપ પૂજ્ય મ્હોટા બંધુ વિદ્યમાન થતાં જો હું રાજ્યને અંગીકાર કરું
 તો નિશ્ચે હુવિંનીતનો શિરોમણિ થાઉં. ” ઝરતનાં આવાં વચન ઉપરથી રામે

निश्चय कस्यो के, “हूं ज्यां सुधी अहिं रहिंश त्यां सुधी ज़रत राज्यने अंगी-
कार करेशे नहि अने तेथी पितानां वचननी हानी अशे.” आम धारी नि-
ष्कपट चित्तवाला रामे दशरथ जूपतिने कह्युं. “हे पिता ! ज्यां सुधी हूं अहिं
रह्यीश त्यां सुधी ज़रत राज्यने गृहण करेशे नहि; माटे हूं आपना चरणने नम
स्कार करी हवणांज वनवास जानं के, जेथी पढी ज़रत सुखे राज्य जोगवे.”
आ प्रमाणे कही प्रौढ पराक्रमवंत राम पोताना धनुष्य बाण लइ पितानी
पासेथी चाली निकड्या. ज्यारे कुलरूप आकाशने प्रकाश करवामां सूर्य स-
मान राम पोतानी नजरेथी दूर गया एटले तो शोकथी विह्वल अयेला दश-
रथ राजा मूर्छा पाम्या. राम पण पिताने विषे ज़क्ति धारण करता अने ज़-
रतने विषे प्रेम संपत्ति धारण करता कौशड्या माता पासे आवीने आ प्रमा-
णे कहेवा लाग्या. “हे मात ! पोतानी प्रतिज्ञा पूर्ण करवाने माटे म्दारा
पिता ज़रतने राज्य आपे ठे; परंतु ज्यां सुधी हूं अहिं हूं त्यां सुधी ते राज्य-
नो स्वीकार करता नथी, माटे हूं हवणां एकलोअ वनमां जानं हूं. तमारे
म्दारा संबंधी कांइ दुःख धरवुं नहि.” पढी कौशड्या पण दीर्घकाल सुधी
पुत्र विरड् अतो जाणी तत्काल रुदन करता ठता मूर्छा पाम्या. वली ते वि-
लाप करवा लाग्या के, “हे पुत्र ! हवणां तुं मने दुःखना पात्ररूप वनावे ठे
तो पढी हूं शोकयोने विषे दुःसह एवा पराजवने शीरीते सहन करी सकीश.”
पढी जानकीपति श्री राम रुदन करती एवी माताने मदाकृष्टी शांत करी
पोतानी प्रतिज्ञा पालवाने उत्साहवंत थया अका नगरनी बहार उद्यानने विषे
आव्या. आ वखते पतिना प्रवासने जाणी सीता विचार करवा लागी के,
“हाय हाय ! म्दारा पूर्वे करेला कर्मने धिक्कार ठे. वली कुलवंत एवी सती
स्त्रीयोने तो संपत्तिने विषे, विपत्तिने विषे, सुखने विषे अथवा दुःखने विषे
पतिनी पावल जवुं एज वखाणवा योग्य ठे.” आम निश्चय करी जानकी
कौशड्या पासे आवीने कहेवा लागी. “हे मात ! हूं ज़क्तिने लीये पतिनी
पावल जइश.” प्रशंसा करवा योग्य गुणनी पंक्तिथी आनंदित अयेला अने
वियोगथी आकुलव्याकुल अता एवा कौशड्याए सीताने कह्युं. “केलना स्तंभ
समान अत्यंत कोमल देहवाली अने मनोहर नेत्रवाली हे पुत्री ! तुं प्रवात-
थी उत्पन्न अयेला मदा दुःखने शीरीते सहन करी सकीश ?” वीरपत्नी सी-

તાણે કહ્યું. “હે માત ! પોતાના પતિની સેવાથી તો મને વનવાસ પણ અત્યંત સુખકારી થશે.” આ પ્રમાણે કહીને નિત્ય શીલરૂપ અલંકારને ધારણ કરનારી સીતા નિર્મલ ચિત્તથી રામની પાઠલ ગઈ. ત્યાં કવિ ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે કે, જેમ દાતારની પાઠલ કીર્તિ, ધર્મી પુરુષની પાઠલ શ્રદ્ધા અને વીર પુરુષની પાઠલ જયશ્રી જતી શોષે છે તેમ રામની પાઠલ જતી સીતા શોષતી હતી. “સર્વ સ્ત્રીયોને વિષે મુકુટ સમાન આ સીતાને ધન્ય છે કે, જે પતિની નક્તિથી રાજ્યને ત્યજી દઈ વનને વિષે જાય છે.” આમ પુરની સ્ત્રીયોનાં મુખથી પગલે પગલે પોતાની પ્રશંસા સાંજલતી તે શીલરૂપ આનૂષણવાલી સીતા પ્રેમપૂર્વક પતિની સાથે ચાલી.

હવે અહિં રામનીજ સાથે રાત્રી દિવસ નિવાસ કરનારા અને પ્રેમના જ્વાલારૂપ લક્ષ્મણ પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “અહો ! કૈકેયીની કપટ ચાતુરીને ધિક્કાર છે કે, જેણે રાજ્યને યોગ્ય એવા શ્રી રામને વનવાસ અપાવવાને અને પોતાના પુત્ર ઋતને રાજ્ય અપાવવાને માટે રાજા પાસેથી આવો વરદાન માગ્યો. હું ક્ષણમાત્રમાં ઋતને રાજ્યથી દૂર કરી શ્રી રામને રાજ્યાસને સ્થાપું, પરંતુ એમ કરવાથી પિતાની આજ્ઞાનો ઝંગ શું ન થાય ? અર્થાત્ થાય. અરે ! જનકસુતા સહિત શ્રી રામના ચરણ તો વનમાં પણ પહોંચ્યાં અને હવે જો હું અહિં રહું તો મ્હારા બંધુપણાના પ્રેમને ધિક્કાર છે ! ધિક્કાર છે ! !” આમ વિચાર કરી જાણના સ્નેહથી આકુલ થયેલા લક્ષ્મણ, પોતાની માતા સુમિત્રાની, પિતા દશરથની અને કૌશલ્યાની આજ્ઞા લઈ બાણથી પૂર્ણ એવા જાથા સહિત પોતાના અર્ણવાવર્ત ધનુષ્યને હાથમાં લઈ ગુફામાંથી નિકલેલા કેસરીસિંહની પેઠે પોતાના જીવનથી નિકલી જેમ સંસારના પારને પામેલા ઉત્તમ મુનિને વૈરાગ્યવંત પુરુષ મલે તેમ બહુ દૂર ગયેલા રામને મળ્યા. આ વખતે જેમ વિજલી અને મેઘથી મંદરાચલ પર્વત શોષે તેમ લક્ષ્મણ અને જાનકીવ્રમે શ્રી રામ અત્યંત શોષવા લાગ્યા. અહિં પાઠલ જાનકી, રામ અને લક્ષ્મણ વિનાનું દશરથ રાજાનું ઘર, નેત્ર અને નાસિકા વિનાનાં મુખની પેઠે દેખાવા લાગ્યું. દશરથ જૂપતિ પણ રામ, જાનકી અને લક્ષ્મણના વિયોગથી પોતાના ઘરને સ્મશાન તુલ્ય માનવા લાગ્યો. પછી તે વેગવાલા ઘોડા ઉપર બેસી કૌશલ્યાદિ પ્રિયાં અને મંત્રી સામંતોને સાથે લઈ રામની પાઠલ ગયો.

त्या तेणे रामने “ हे वत्स ! सीता अने लक्ष्मण सहित पाठा वलो. ” एम बहु आग्रहथी कह्युं; परंतु ते वने जाइयोए पोतानी प्रतिज्ञा पूर्ण करवामां उत्साहवंत अइ सद्गचनथी समजावीने पिताने पाठा वाड्या. ज्यारे वियोगथी गांठा सरखा थयेला दशरथ विगेरे माणसो पाठा वड्या त्यारे सीता अने लक्ष्मण सहित राम आगल चालवा लाग्या. रस्ते ठेकाणे ठेकाणे अनेक राजा-उ तेमनुं गौरव करता होता; परंतु प्रतिज्ञा पालवामां तत्पर एवा ते वने जाइयो कोइ ठेकाणे रह्या नहि.

इथे अहिं दीक्षा लेवामां उत्साहवंत थयेला उत्तम बुद्धिवाला दशरथ राजाए नरतने राज्य अंगीकार माटे बहु समजाव्या; परंतु तेमणे तो रामना प्रवासना मूल कारणरूप पोताना आत्माने अने पोतानी माता केकेयीने वारंवार निंदता उता कोइपण उपाये राज्यपद अंगीकार करयुं नहि एटले तो फरी तेमणे व्रतनी इच्छाथी रामने पाठा चालवा सेना सहित सर्व सामंतोने मोकड्या. सामंतोए जूपतिनी आज्ञाथी तत्काल रामने मली तेमने पाठा चालवा बहु विनंती करी, पण चारे दिशानुने जोवामां उत्साहवंत अने प्रतिज्ञा पूर्ण करवामां तत्पर एवा श्री रामे ते सामंतोना आग्रहने कोइपण रीते स्वीकाख्यो नहि. सामंतो पण श्रीमान् रामचंडे पाठा चलवानुं कहा उता तेमने पाठा लइ जवानी इच्छाथी ते वात तेमणे कबुल करी नहि.

परी ते सर्वे सामंतो सहित पृथ्वीनुं उल्लंघन करता राम एक म्होटा घोर अरण्यमां आवी पड्योच्या अने तेमां पण पोतानुं प्रयाण शरु राखवाथी तेउ एक म्होटी गंज्नीर अने नहि तरी शकाय एवी विषम नदीना तीरे आव्या. त्यां तेमणे निवास करी सर्वे सामंतोने आ प्रमाणे कह्युं के, “ हे सामंतो ! आ आगल रवेळी नदी बहु विषम ठे. वली हुं पण पितानी प्रतिज्ञा पूर्ण करवानी इच्छाथी हवणां पाठो वलीश नहि; माटे तमारे पाठुं जवुं, एमां जरा पण विचार करवो नहि. तमारे पितार्थी दशरथ जूपतिने अने माता श्री कौशल्याने म्हाला प्रणाम कदेवा तथा राज्यपद धारण करी रवेळा नरतने विषे जतिक्यंत थवुं. ” परी राम ते सर्वे सामंतोने ते नदीने तीरे राखी लक्ष्मण अने सीता सहित पोते ए नदीने तत्काल उतर्या. सामंतो पण नदीने तीरे दूर रह्या उता नदीने उतरी सामे तीरे जइ त्यांथी आगल चालवाने लीं पोतानी

दृष्टिथी अदृश्य थयेला रामने जोइ पाठा बढ्या. त्यांथी तेमणे विनीता नगरी प्रत्ये आवी दशरथ नूपतिने प्रणाम करीने रामनुं अरण्यमां प्रयाण, कुशल अने प्रणाम विगेरे कही संजलाव्युं. पढी दशरथ राजाए नरतने कह्युं. “हे वत्स ! हवणां तुं राज्यने गृहण करी म्हारी वृद्धनी व्रतेछा पूर्ण कर.” रामनी नक्तिथी सर्व नगरवासी जनोने प्रसन्न करनार नरते पण कह्युं के, “हे तात ! आप गमे तेम करशो तो पण हुं वमी काढेला अन्ननी पेठे राज्यने तो नहिज नोगवुं. वली हुं आपनी आज्ञाथी रामनी पाठल जइ तेमने अति आदर पूर्वक अहिं तमारी पासे तेमी लावीश. आ वखते कैकेयीये आवीने दशरथने कह्युं. “हे नाथ ! आपे म्हारा पुत्रने राज्य आपवानी इच्छाथी मने सत्य वचनवने वरदान आप्यो ठे; परंतु रामनी नक्तिने विषे ज्ञावित मनवालो ते कुलीन म्हारो पुत्र अनुक्रमना लोपथी साम्राज्यपदने गृहण करतो नथी. वली हे देव ! रामादिना प्रवासथी उत्पन्न थयेला दारुण दुःखने जोइ अपवादना नयथी मने अत्यंत खेद थाय ठे, माटे हुं पण आपनी आज्ञाथी म्हारा पुत्रनी साथे त्यां जइ सीता अने लक्ष्मण सहित श्री रामने तत्काल पाठा वालीश.” पढी रामने पाठा वालवा माटे कस्यो ठे बुद्धम जेणे एवी कैकेयी पोताना पुत्र सहित दशरथनी आज्ञा लइने चाली अने वेगवाला घोमना अखंरु प्रयाणे करीने ठ दिवसमां जे वनने विषे राम हता त्यां आवी पहोची. प्रौढ रथमां बेठेली पोतानी नरमान माताने तथा उत्तम सेना सहित नरतने दूरथी आवता जोइ सीता अने लक्ष्मण सहित प्रसन्न मुखवाला रामे तेमनी सामा जइ रथथी उतरेली कैकेयीने प्रणाम कस्यो. ते वखते हे राम ! उत्तम लक्षणधारी हे लक्ष्मण ! दीर्घायु थानु.” एम राम लक्ष्मणने आशिष आपती कैकेयी वारं-वार राम अने लक्ष्मणना मस्तकने सुंघवा लागी. पढी तेणे प्रणाम करती एवी जानकीने पण गाढ आलिंगन करीने मधुर वचनथी आशिष आपी के, “हे पुत्री ! तुं वीरपुत्रने जन्म आपनारी था.”

नरत पण दीर्घकाल पर्यंत विरहथी उत्पन्न थयेला दुःखने जाणे हर्षना आंसुना समूहना मीषथी खेंची काढतो होयनी ! एम प्रेमपूर्वक रामने प्रणाम करवा लाग्यो. पढी श्री रामे सूक्ष्म वस्त्रथी नांखेला पवने करी धीमे धीमे नरतने तथा कैकेयीने शांत कस्यां एटले कैकेयीए रामने कह्युं. “लक्ष्मीना

मंदीररूप गुणोनि शोभावनार अने सूर्यवंशरूप समुझे उद्धास पमानवाने चंडरूप दे राम ! लक्ष्मण अने सीता सहित तमे वनप्रत्ये आव्ये ठते राज्य अने देश विगेरे सर्व अत्यंत निस्तेज वनी गयुं ठे. वली तमने राज्य आपवाने अवसरे मूढ बुद्धिवाली अने झुड चित्तवाली में तमारा पिता पासे ज़रतने राज्य आपवानो वरदान माग्यो, परंतु ते ज़रत तो पूज्य एवा तमारे विषे म्होटी ज़क्तिने धारण करतो ठतो तेने आपवा मांफेलुं राज्य अंगीकार करतो न-श्री, माटे हवे आ अरण्यश्री पाठा फरी राज्यने अंगीकार करो. कारण तमा-रा पिता संवेगने लीये तत्काल दीक्षा लेवानी इठा करे ठे. हुं वधारे शुं कहुं, पण तमे पिताना ज़क्त अने धिनीत ठो, माटे राज्यने अंगीकार करी मने प्राप्त अयेलो अपवाद टालो. ” ज़रत पण श्री रामना चरणने विषे पोतानुं मस्तक मूकी एमज केदेवा लाग्यो के, “हे बंधु ! तमारुं पूर्वना सरखुं बंधुवात्सल्य-पणुं क्यां जतुं रखुं के, जेश्री स्नेह रहित एवा यतिनी पेठे माता पिता अने ज्ञाइयोने त्यजी आवा घोर वनमां निवास करवा आव्या ठो ? हवे पाठा वली अमारा उपर दया करो. हे ज्ञाइ ! मातानी अने म्हारी प्रार्थनानो जंग न क-रो. कारण तमे सर्वनुं इच्छित कार्य पूर्ण करवाने कल्पवृक्षरूप ठो. ” कैकेयीनां अने ज़रतनां आयां दचन सांजलीने पठी रामे कहुं. “हे मात ! हे बंधो ! तमे मने पाठा बालवाने पूर्ण आग्रह करो ठो; परंतु पितार्थी दशरथ मद्दारा-राजाए पोतानी प्रतिज्ञा पूर्ण करवाने माटे तथा में पण पितृज़क्तिने लीये राज्य तो ज़रतनेज अर्पण करयुं ठे. वली हे बंधु ! हुं कृत्रिय पुत्र अइ आ अंगीकार करेला वनवासने त्यजी दइ पिताना अने म्दारा नामने श्री रीते जो-पी दउं !! माटे ज्ञाइ ज़रत ! हवणां पिताने सिंहासने विराजित अइ आपज राजा आनु. हवणां तमारे पितानी आज्ञा उल्लंघन करवी ज़ोइती नथी.” आम कहिने पठी पतिनी आज्ञायी सीताये आपेला निर्मल नदीना जजयी राम तथा लक्ष्मणे दर्शपूर्वक ज़रतने त्यांज सान्धानिपेक कश्यो. पठी विनयश्री कै-केयीनि तथा ज़रतने संतोष एतानी रामे नेहने शीघ्रमण आपी कौशल्या नगरी प्रत्ये विदाय कख्या अने लक्ष्मण तथा सीता सहित पांते स्वस्थ चित्त-वाला अइ कौतुक जोवाने उत्साह भरता अका दक्षिण दिशाप्रत्ये जाइवा. द-शरथ नृपतिवै पण योना दिवतनी अइर माता सहित पाठा आइला ज़रत

પુત્રને મહોત્સવપૂર્વક પોતાને પદે સ્થાપી અનેક સામંત અને જૂપતિયો સહિત વિધિપૂર્વક શ્રી સત્યજૂતિ ગુરુ પાસે દીર્ઘકાલથી ઇષ્ટ એવી ચારિત્ર લક્ષ્મીને અંગીકાર કરી.

॥ ઇતિ શ્રી પદ્મ ચરિત્રે જનરત રાજ્યાન્નિષેકો નામ તૃતીયઃ પ્રસ્તાવઃ ॥

પછી શ્રી રામના પ્રવાસને લીધે અત્યંત દુઃખ ધરતા એવા જનરત વિનીતા નગરીને વિષે રાજ્ય કરવા લાગ્યા. રામ પણ લક્ષ્મણ અને સીતાની સાથે ચિત્રકુટ નામના મહા પર્વત ઉદ્ભંધી મનોહર વૈજ્ઞવવાલા અવંતી નામનાં દેશપ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં બહુ શ્રમને લીધે સીતા એક વરુવૃક્ષની નીચે સૂઈ ગયા એટલે ચારે તરફ દિશાનુમાં જોતા એવા રામે પોતાના ન્હાના જાડ લક્ષ્મણને કહ્યું. “ જાડ ! હવણાં આ તરફનો દેશ જનરતી ધૂલથી વ્યાપ્ત થયેલો દેખાય છે તે શું કાંઈ નિમિત્તથી છે કે એ દેશજ એવો છે ? ” આમ બન્ને જાડયો વાત કરે છે એવામાંકો-ડ નત્સાહ ધરતો મુસાફર ત્યાં આવી ચમ્ચો. રામે તેને પેલી જનરતી ધૂલનું કારણ પૂછ્યું એટલે તેણે કહ્યું. “ હે શ્રેષ્ઠ ! સાંજલો.

અહિ અવંતી નામે નગરી છે. ત્યાં સિંહના સરખો પરાક્રમી સિંહોદર નામે રાજા રાજ્ય કરે છે. એ સિંહોદર રાજાના માલવ દેશમાં પુરદેશ નામના નગરને વિષે તેનો વજ્રકર્ણ નામે સામંત (રાજા) રાજ્ય કરે છે. એક દિવસ તે વજ્રકર્ણ સામંત રાજા મૃગયા રમવાને વનમાં ગયો હતો; ત્યાં તેણે કાયોત્સર્ગને વિષે રહેલા કોઈ ધ્યાન ધરતા મુનિને જોયા; તેથી તેણે તેમને પ્રણામ કરી હર્ષ-થી પૂછ્યું કે, “ હે મુનિ ! આપ આ અરણ્યને વિષે સ્થિર વૃક્ષની પેઠે શા માટે જનરતો છો તે કહો ? ” મુનિયે કાયોત્સર્ગ પારીને કહ્યું કે, “ હે જનરત ! હું મ્હારા પોતાના હિતને માટે અહિં જનરતો રહ્યો છું. ” રાજાએ ફરી પ્રશ્ન કસ્યો કે, “ તમારે અહિં કંઈ સ્વાવા પીવાનું તો છે નહિ તો પછી હિત શાનું ? ” પછી તે પ્રીતિવર્દન મુનિયે રાજાને યોગ્ય જાણી તેને બન્ને લોકને વિષે હિતકારી ધર્મ સંજ્ઞલાવ્યો. રાજાએ પણ ધર્મ સાંજ્ઞલવાથી પ્રબોધ પામી શુદ્ધ સમ્યક્ત્વ પૂર્વક શ્રી જિનેશ્વરે પ્રરૂપેલા શ્રાવક ધર્મને અંગીકાર કરીને ધાર્યું કે, “ મ્હારે દેવ, દાનવ, માણસ અને રાજાનને વિષે ફક્ત અરિહંત દેવ અને શુદ્ધ ક્રીયાવાન ગુરુ વિના બીજા કોઈને પણ વંદન કરવું નહિ. ” આવો અન્નિગ્રહ લઈ માનનો સમુદ તે રાજા પોતાને ઘરે આવી ફરી મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ મ્હારાથી

सिंहोदर नृपतिने प्रणाम कख्या शिवाय तेमनी सेवा शी रीते करी सकाशे ? अने में कोइने प्रणाम नहि करवा संवंधी लीधेलो अजिग्रह केटलोक काल रहेशे ? ” ग्राम विचार करता तत्काल उत्पन्न श्रयेली बुद्धिरी तेणे पोताना हाथनी वींटीमां श्री सुनिसुव्रत प्रभुनी मणिमय मूर्ति जमावी. पठी बहु गु-
णोश्री सुशोभित एवो ते वज्रकर्ण अवसरे पोताना हाथनी वींटीमां रहेला प्रभुना प्रतिबिंबने प्रणाम करतो उतो देशाधिपतिने प्रणाम देखामतो खुशी करे. आ प्रमाणे तेणे केटलाक समय चलाव्युं, परंतु आतेना कपटनी वात कोइ चामियाए सिंहोदर नृपतिने कही दीधी.

पठी सिंहोदर नृपति ते वात जाणी अत्यंत क्रोधातुर श्रयो उतो वज्र-
कर्णने मारवा सज्ज श्रयो. तेना आवा डुष्ट विचारने जाणी कोइ राज पुरुषे ते वात वज्रकर्णने कही; तेथी तेणे ते पुरुषने पूछ्युं के, “ हे श्रेष्ठ पुरुष ! तें ए गुप्त वात शी रीते जाणी ? ” तेणे कहुं. “ हे नृपति ! सांजलो.

स्कंधदेशने विषे सराम नामनो उत्तम श्रेष्ठ वसतो इतो. तेने यमुना नामे स्त्री इती. तेनुने विधुदंग नामे हुं पुण्यवान् पुत्र इतो. कोइ वखते हुं वेचवानी वस्तुनुने लइ वेपार निमित्ते अवंती नगरी प्रत्ये जइने रह्यो अने कामलता नामनी वैश्यानी साथे अनुरागवंत पण श्रयो. एक दिवसे वश्य क-
री लीधेला मने ते वैश्याये आ प्रमाणे कहुं. “ सिंहोदर नृपतिनी राणी श्री-
धराने जेवां वे कुंमलो छे तेवां मने करावी श्रापो. ” में तेनां आ वचन क-
युल कख्यां, परंतु म्हारी पासे धन न होवाने लीधे हुं रात्रीने विषे श्रीधरा
देवीनांज कुंमलो चोरी लेला सिंहोदर नृपतिना मेहेलमां पेवो. ते वखत राजा
पोतानी पट्टराणीनी साथे सूतो इतो. पण कंइ विचारने लीधे निद्रा पान्यो
नहोतो. पठी राणीये नृपतिने पूछ्युं के, “ हे नाथ ! आज्ञे आपने निद्राकम
नथी आवती ? ” राजाए कहुं. “ हे मानिनि ! हुं वज्रकर्णने माझ्या विना
शी रीते निद्रा लउं ? निश्चय काले हुं तने सदकुटुंब मारीने पठी निजानुस
अंगीकार करीश. ” सिंहोदर नृपतिनां आवां वचन तांजली चोरीने पार्जी
दइ तमने लाभमिक जाणी हुं लखर आपणने माटे अहिं आव्यो हुं, माटे हे
बंधु ! सिंहोदर नृपति अहिं आने एटलानां तने अद्विधी बीजे नामी जानु.”
पुनवां एवां वचन सांजली वज्रकर्ण नेटलानां धनधान्यनो नंदद करी न-

જા થયો તેટલામાં વીજે દિવસે સિંહોદર જૂપતિ ત્યાં આવી પહોંચ્યો. તેણે સીમામાં ઉપર પહાવ નાચી દૂત મોકલી વજ્રકર્ણને કહેવરાવ્યું કે, “હે અધમ ! તેં આટલો કાલ વીંટીમાં મૂર્તિ રાખી કપટ કરીને મને ઠેતસ્યો છે, પણ હવે ત્યાં તે વીંટીને ત્યજી દે મને પ્રણામ કર. નહિતો વંધુજી સહિત તારો તત્કાલ નાશ કરીશ.” સિંહોદર જૂપતિએ કહેલાં દૂતનાં આવાં વચન સાંજલી સ્થીર ચિત્તવાલા વજ્રકર્ણે તેજ દૂતની સાથે વિશાલેશ્વરને વિનંતીપૂર્વક કહેવરાવ્યું કે, “હું અહંકારને લીધે અથવા શૌર્યને લીધે આપને પ્રણામ કરવામાં વિમુખ થયો નથી, પરંતુ શ્રી સર્વજ્ઞ વિના વીજા કોઈને પ્રણામ ન કરવાના નિશ્ચયથી મેં એમ કરેલ છે, માટે હે જૂપતિ ! એક પ્રણામ કરવાની વાત ત્યજી દે વીજી જે આજ્ઞા કરશે તે હું કરવા તૈયાર હું. આ મેં ધર્મદ્વારને માટે જ ગૃહણ કરેલું છે. હવે આપ મ્હારું સર્વ લઈ લ્યો અથવા મને ઘેરી દ્યો.” દૂતે આવીને આ સર્વ વાત સિંહોદર જૂપતિને નિવેદન કરી એટલે તો તે ઘી વિગેરે પદાર્થો નાચવાથી જ્વાજલીત થયેલા અગ્નિની પેઠે અત્યંત કોપાકુલ થયો. પછી તેણે દશપુર નગરને ઘેરો ઘાલી વજ્રકર્ણના દેશને પોતાના સૈન્યથી લુંટવા માંડ્યો.

(મુસાફર રામને કહે છે કે,) હે જ્ઞાન ! એજ કારણથી આ દેશ ઝરતી ધૂલથી ઝરપૂર દેખાય છે. વલી તે વૈરીયોએ શ્રીમંતોનાં ઘરોને બાલી નાચવાની સાથે મ્હારી ધન રહિતની ઝુંપડી પણ બાલી નાચી છે. પછી મ્હારી સ્ત્રીયે પોકાર કરતાં મને ઘરમાંથી વાસણો કાઢવા મોકલ્યો, પરંતુ તેમ કરવાને હું વિમુખ થઈ ચાલી નિકળ્યો. હે શ્રેષ્ઠ ! મ્હારા આ પ્રવાસનું મને ઉત્તમ ફલ મળ્યું કે, જે હવે ત્યાં મને આપનું દર્શન થયું.” પછી રામે તે મુસાફરને પોતાનો મણિજમિત્ર સોનાનો કંદોરો આપ્યો. કહ્યું છે કે—ઉત્તમ પુરુષોનું દર્શન ઘણુંકરીને કલ્યાણકારીજ હોય છે.

પછી સીતા અને લક્ષ્મણ સહિત શ્રીરામ પરોપકારને માટે દશપુર નગર પ્રત્યે વજ્રકર્ણ રાજા પાસે જવા નિકળ્યા. ત્યાં નગરની બહાર ઉદ્યાનમાં રહેલા ચૈત્યને વિષે શ્રી ચંડપ્રજ્ઞ જિનેશ્વરને નમસ્કાર કરી રામ ત્યાંજ રહ્યા અને લક્ષ્મણ તેમની આજ્ઞા લઈ ઝોજનની સામગ્રીને માટે નગરમાં ગયા. ત્યાં રાજપુરુષોએ નહિ રોકેલા લક્ષ્મણ વજ્રકર્ણ જૂપતિના ઘરને વિષે આવી પહોંચ્યા એ-

द्वे तो नृपतिये पोते आर्वी तेमने अद्भुत आकृतीवंत जोइ जोजनने मटे
 ग्रामंत्रण कर्युं. पवी लक्ष्मणे ते वज्रकर्णने कह्युं के, “ म्हारा अधिपति पो-
 तानी प्रिया सहित कुधातुर अवाने लीधे नगरीनी वद्दार वेठा वे.” ते उपरग्री
 राजाए लक्ष्मणनीज साथे नाना प्रकारना शाक सहित घणां धीथी वनावेलुं
 उत्तम जोजन रामने माटे मोकळ्युं. रामे पण लक्ष्मण अने जानकी सहित
 ते उत्तम रसवालां जोजनने जमीने पवी रामे लक्ष्मणने सिंदोदर राजा पासे
 मोकळया. लक्ष्मणे सिंदोदर नृपतिनी पासे आर्वीने कह्युं के, “ हे राजनू !
 तमने कोशलानो अधिपति महाराजा नरत केहेवरावे वे के, तमारे वज्रकर्ण
 नृपतिनी साथे आरंजेलां विग्रह त्यजी देवो अने तेनी पासे तमारे प्रणाम प-
 ण न कराववो. कारण धर्मी पुरुषने पीना करवी ते योग्य नथी. वली ए व-
 ज्रकर्ण पोताना अग्निग्रहने लीधेज नथी नमतो, कारण जैनधर्मना जाण
 एवा ए राजाने विषे निथे गर्वे तो नथीज.” पवी मद्दा गर्वधारी एवा सिंदोदर
 राजाए कह्युं. “ अहो ! पोताना देशनोज अधिपति एवो ए नरत कोण वे ?
 हुं म्हारा जुजवलेने लीधे तेनी आज्ञाने श्रंगीकार करतो नथी. शुं शियावनी
 आज्ञाने केसरी सिंह क्यारे पण कबुल करे खरो ? मने नहि नमन करता ते
 दूराशय वज्रकर्ण सामंतने हुं नरतनी आज्ञायी त्यजी देवानो नथी. ” लक्ष्म-
 णे पण गर्व सहित कह्युं. “ अरे ! तुं पोताना वृथा जुज वलना गर्वथी नरत
 नृपतिने अत्यंत अवमान आये वे ? तुं नरतनी आज्ञा लोपे वे, माटे हुंज
 तने आज्ञा शिदा करीश. अरे नृप ! जो त्दारामां पुरुषार्थ होय तो शस्त्र ग्रह-
 ण कर. ” लक्ष्मणनां आयां वचन सांजली अत्यंत कोपातुर अंयलां सिंदोदर
 राजा सज्ज थपो अने तेना विरुट सुनटो पण जेटलामां लक्ष्मणने माग्वा ना-
 टे तैयार वया जेटलामां लक्ष्मण पण हाथीना एक न्होटा आवाज न्हंनने
 उगेलां तेनें हाथमां लइ वलवंत कोटि सुनटोना नैन्य सन्मुख आर्वीने उ-
 ता रला. पवी लक्ष्मणे ते चार तरफ जमावला आवाज न्हंनथी वान पामेला
 सर्व विरुट सुनटो नासो. गवा एटने तेमणे वलथी सिंहनी पंगे उज्ज्वल दाव्यो
 उपर पंगवा सिंदोदर नृपतिने वान पमानो तेना पनुष्पवाज सौंदी जडने
 पकरी लीगो. तेथी शकुनुं सर्व सैन्य जयव्रंत घइ आचार्य पामी गयुं. लक्ष्म-
 णे पण नगरासी जना सहित गमचंद रामे जडने अकूत पनुनी पंगे वि-

જા અયો તેટલામાં વીજે દિવસે સિંહોદર જૂપતિ ત્યાં આવી પહોંચ્યો. તેણે સીમામાં નુપર પસાવ નાચી દૂત મોકલી વજ્રકર્ણને કહેવરાવ્યું કે, “હે અધ-મ ! તેં આટલો કાલ વીંટીમાં મૂર્તિ રાખી કપટ કરીને મને ઘેતસ્યો છે, પણ હવે ત્યાં તે વીંટીને ત્યજી દે મને પ્રણામ કર. નહિતો વંધુનું સહિત ત્હારો ત-ત્કાલ નાશ કરીશ.” સિંહોદર જૂપતિયે કહેલાં દૂતનાં આવાં વચન સાંજલી સ્થીર ચિત્તવાલા વજ્રકર્ણે તેજ દૂતની સાથે વિશાલેશ્વરને વિનંતીપૂર્વક કહે-વરાવ્યું કે, “હું અહંકારને લીધે અથવા શૌર્યને લીધે આપને પ્રણામ કરવા-માં વિમુખ થયો નથી, પરંતુ શ્રી સર્વજ્ઞ વિના વીજા કોણે પ્રણામ ન કર-વાના નિશ્ચયથી મેં એમ કરેલ છે, માટે હે જૂપતિ ! એક પ્રણામ કરવાની વા-ત ત્યજી દે વીજી જે આજ્ઞા કરશે તે હું કરવા તૈયાર છું. આ મેં ધર્મદ્વાર-ને માટેજ ગૃહણ કરેલું છે. હવે આપ મ્હારું સર્વ લઈ લ્યો અથવા મને મોતી યો.” દૂતે આવીને આ સર્વ વાત સિંહોદર જૂપતિને નિવેદન કરી એટલે તો તે ઘી વિગેરે પદાર્થો નાચવાથી જ્વાજલીત થયેલા અગ્નિની પેઠે અત્યંત કોપા-કુલ થયો. પછી તેણે દશપુર નગરને ઘેરો ઘાલી વજ્રકર્ણના દેશને પોતાના સૈન્યથી લુંટવા માંડ્યો.

(મુસાફર રામને કહે છે કે,) હે જ્ઞાણ ! એજ કારણથી આ દેશ નુત્તરી ધૂલથી ઝરપૂર દેખાય છે. વલી તે વૈરીયોએ શ્રીમંતોનાં ઘરોને બાલી નાચવા-ની સાથે મ્હારી ધન રહિતની ઝુંપડી પણ બાલી નાચી છે. પછી મ્હારી સ્ત્રી-યે પોકાર કરતાં મને ઘરમાંથી વાસણો કાઢવા મોકલ્યો, પરંતુ તેમ કરવાને હું વિમુખ થઈ ચાલી નિકળ્યો. હે શ્રેષ્ઠ ! મ્હારા આ પ્રવાસનું મને ઉત્તમ ફલ મળ્યું કે, જે હવે ત્યાં મને આપનું દર્શન થયું.” પછી રામે તે મુસાફરને પો-તાનો મણિજન્મિત્ર સોનાનો કંદોરો આપ્યો. કહ્યું છે કે—ઉત્તમ પુરુષોનું દર્શન ઘણુંકરીને કલ્યાણકારીજ હોય છે.

પછી સીતા અને લક્ષ્મણ સહિત શ્રીરામ પરોપકારને માટે દશપુર નગર પ્રત્યે વજ્રકર્ણ રાજા પાસે જવા નિકળ્યા. ત્યાં નગરની બહાર નુદ્યાનમાં રહે-લા ચૈત્યને વિષે શ્રી ચંડપ્રજ્ઞુ જિનેશ્વરને નમસ્કાર કરી રામ ત્યાંજ રહ્યા અને લક્ષ્મણ તેમની આજ્ઞા લઈ જોજનની સામગ્રીને માટે નગરમાં ગયા. ત્યાં રાજ-પુરુષોએ નહિ રોકેલા લક્ષ્મણ વજ્રકર્ણ જૂપતિના ઘરને વિષે આવી પહોંચ્યા એ-

ટલે તો જૂપતિયે પોતે આવી તેમને અદ્ભુત આકૃતીવંત જોઈ જોજનને માટે આમંત્રણ કર્યું. પઢી લક્ષ્મણે તે વજ્રકર્ણને કહ્યું કે, “ મ્હારા અધિપતિ પોતાની પ્રિયા સહિત કુધાતુર થવાને લીધે નગરીની બહાર બેઠા છે.” તે ઉપરથી રાજાએ લક્ષ્મણનીજ સાથે નાના પ્રકારના શાક સહિત ઘણાં ધીથી બનાવેલું ઉત્તમ જોજન રામને માટે મોકલ્યું. રામે પણ લક્ષ્મણ અને જાનકી સહિત તે ઉત્તમ રસવાલાં જોજનને જમીને પઢી રામે લક્ષ્મણને સિંહોદર રાજા પાસે મોકલ્યા. લક્ષ્મણે સિંહોદર જૂપતિની પાસે આવીને કહ્યું કે, “ હે રાજન્ ! તમને કોશલાનો અધિપતિ મહારાજા ઋરત કહેવરાવે છે કે, તમારે વજ્રકર્ણ નૃપતિની સાથે આરંજેલો વિગ્રહ ત્યજી દેવો અને તેની પાસે તમારે પ્રણામ પણ ન કરાવવો. કારણ ધર્મી પુરુષને પીમા કરવી તે યોગ્ય નથી. વલી એ વજ્રકર્ણ પોતાના અગ્નિગ્રહને લીધેજ નથી નમતો, કારણ જૈનધર્મના જાણેવા એ રાજાને વિષે નિશ્ચેર્વે તો નથીજ.” પઢી મહા ગર્વધારી એવા સિંહોદર રાજાએ કહ્યું. “ અહો ! પોતાના દેશનોજ અધિપતિ એવો એ ઋરત કોણ છે ? હું મ્હારા જુજવલને લીધે તેની આજ્ઞાને અંગીકાર કરતો નથી. શું શિયાલની આજ્ઞાને કેસરી સિંહ ક્યારે પણ કબુલ કરે સ્વરો ? મને નહિ નમન કરતા તે દૂરાશય વજ્રકર્ણ સામંતને હું ઋરતની આજ્ઞાથી ત્યજી દેવાનો નથી.” લક્ષ્મણે પણ ગર્વ સહિત કહ્યું. “ અરે ! તું પોતાના વૃથા જુજ વલના ગર્વથી ઋરત જૂપતિને અત્યંત અપમાન આપે છે ? તું ઋરતની આજ્ઞા લોપે છે, માટે હુંજ તને આજે શિક્ષા કરીશ. અરે જૂપ ! જો ત્હારામાં પુરુષાર્થ હોય તો શસ્ત્ર ગ્રહણ કર.” લક્ષ્મણનાં આવાં વચન સાંજલી અત્યંત કોપાતુર થયેલો સિંહોદર રાજા સજ્જ થયો અને તેના વિકટ સુન્નટો પણ જેટલામાં લક્ષ્મણને મારવા માટે તૈયાર થયા તેટલામાં લક્ષ્મણ પણ હાથીના એક મ્હોટા આલાન સ્તંભને ઝલેમી તેને હાથમાં લઈ વલવંત કોટિ સુન્નટોના સૈન્ય સન્મુખ આવીને ઝાઝા રહ્યા. પઢી લક્ષ્મણે તે ચારે તરફ ઝમાવેલા આલાનસ્તંભથી ત્રાસ પામેલા સર્વે વિકટ સુન્નટો નાસી ગયા એટલે તેમણે વલથી સિંહની પેઠે ઝલેલીને હાથી ઉપર વેઠેલા સિંહોદર જૂપતિને ત્રાસ પમાડી તેના ધનુષ્યવાણ લેંચી લઈને પકમી લીધો, તેથી શત્રુનું સર્વ સૈન્ય ઝયઝાંત થઈ આશ્ચર્ય પામી ગયું. લક્ષ્મણે પણ નગરવાસી જનો સહિત રામચંદ્ર પાસે જઈને અપૂર્વ વસ્તુની પેઠે સિં-

હોદર જૂપતિને ઝત્તો કહ્યો. આ વચ્ચે આવંતીનો પતિ સિંહોદર આશ્ચર્યચ-
ક્ત થઈ રામને નમસ્કાર કરી હાથ જોમીને કહેવા લાગ્યો કે, “ મેં આ-
પને ઝલણ્યા નહોતા, તેથીજ લક્ષ્મણનો અપરાધ કહ્યો છે. વલી તે
અપરાધથી કેવલ અગ્નિને વિષે પસ્તા એવા પતંગની પેઠે હું ફોકટ
અપરાધમાં આવી પડ્યો છું. હે મહાબલ ! આ મ્હારા સર્વ અપરાધને ક્ષમા
કરો અને હે વિશ્વપતિ ! હું આપનો સેવક છું, માટે મને કાર્ય ફરમાવો.” શ્રી
રામે કહ્યું. “ હે જૂપતિ ! આ વજ્રકર્ણ રાજા તમારી સેવા અથવા તમને ન-
મસ્કાર ન કરે તોપણ તેના ઝપર તમારે મનમાં પ્રીતિ રાખવી.” સિંહોદર જૂ-
પતિયે કહ્યું. “ હે નાથ ! જેનું રક્ષણ કરનાર આપ છો તેની સાથે કોણ વૃથા
દ્વેષ કરે ? ” વજ્રકર્ણ મહિપતિ પણ રામની આજ્ઞાથી ત્યાં આવ્યો. પછી
રામ અને લક્ષ્મણે “ તું અમારો સાધર્મીક છે ” એમ કહીને તેનો આદર ક-
હ્યો એટલે સિંહોદર જૂપતિ શ્રી રામને કહેવા લાગ્યો કે, “ યુગાદિ જિનેશ્વ-
રના વંશરૂપ તલાવને વિષે રાજહંસ સમાન તમોને મેં પૂર્વે ગુણોથી સાંજલેલા
હતા તે તમોને મેં આજે પ્રત્યક્ષ રીતે જોયા છે. હું અને બીજા સર્વે રાજાઝ
તમારા સેવક ઢાંચે, માટે આપ આ મ્હારા રાજાને બંધનથી મુક્ત કરો.”
પછી લક્ષ્મણે સિંહોદર જૂપતિને કહ્યું. “ આ વજ્રકર્ણ સામંત તમને પ્રણામ ન
કરે તો પણ તમારે તેના ઝપર લક્ષ્મીનો નાશ કરનારો કોપ કરવો નહિ.”

લક્ષ્મણનાં આ વચન સિંહોદર જૂપતિયે શ્રી રામની પાસેજ અંગીકાર
કહ્યાં એટલે લક્ષ્મણે તેને બંધનથી તત્કાલ મુક્ત કહ્યો. પછી વિશાલેશ્વર
સિંહોદરે વજ્રકર્ણ જૂપતિને પ્રીતિપૂર્વક ઝેટીને પોતાનું અર્ધું રાજ્ય આપ્યું. કહ્યું
છે કે—સત્પુરુષોના પ્રસાદથી શું પ્રાપ્ત થતું નથી ? અર્થાત્ સર્વ વાંચિત વસ્તુ
પ્રાપ્ત થાય છે. પછી વજ્રકર્ણ જૂપતિયે પોતાની આઠ પુત્રીયો અને સિંહોદર
જૂપતિયે સામંતો સહિત પોતાની ત્રણસેં પુત્રીયો લક્ષ્મણને આપી. લક્ષ્મણે
પણ રામની આજ્ઞાથી તે સર્વે કન્યાની સાથે પાણીગ્રહણ કર્યું. પછી રામે
તે બંને જૂપતિયોને કહ્યું કે, “ હે જૂપાલો ! મ્હારું વચન સાંજલો. હવેનાં પિ-
તાની આજ્ઞાથી અયોધ્યાને વિષે ઝરત રાજ્ય કરે છે અને અમો વનવાસ કબુ-
લ કરી અહિં આવ્યા છીએ, માટે હવેનાં તમારી પુત્રીયો તમારે ઘેર રાખો.
અમે જ્યારે પાઠાં વલેશું ત્યારે તેમને સાથે લઈ જશું.” આમ સમજાવીને રામ

तथा लक्ष्मणे ते बन्ने राजानने विदाय कख्या, तेथी तेन हर्ष पामता ठता पो-
ताने स्थानके गया. प्रताप अने कीर्तिने वृद्धि पमारुनारा रामे पण त्यां ते
रात्री रही बीजे दिवसे सीता अने लक्ष्मण सहित आगल प्रयाण करथुं. अ-
नुक्रमे तेन कोइ महा अरण्यमां आवी पडोव्या. त्यां महा वर्षाद वरसवा
लाग्यो; तेथी तेमणे एक वरुवृक्षनी नीचे निवास कख्यो. पढी रामे ते वरुवृ-
क्षने महा विस्तारवंत जोइने जानकी तथा लक्ष्मणने कहुं के, “आपणे व-
र्षाकाल पुरो आय त्यां सुधी आ वरुवृक्षनी नीचेज निवास करिशुं.”

हवे ते वरुवृक्षनो अधिष्ठायक कोइ अश्वकर्ण नामे यक्ष हतो ते श्री रा-
मना तेजने न सहन करी शकवाथी पोताना गोकर्ण नामना अधिपति पासे
जइने केहेवा लाग्यो के, “हे नाथ ! म्हारा वरुवृक्षनी नीचे कोइ असह्य ते-
जवंत पुरुष आवेल ठे. तेमनी दृष्टि आगल हुं क्षणमात्र पण रहेवाने समर्थ
नथी. वली ते वर्षाकाल त्यांज रहेवाना ठे, माटे हे विजु ! तमे म्हारुं तेम-
नाथी रक्षण करो.” पढी गोकर्ण अवधिज्ञानथी तेमने वासुदेव तथा बलदेव
जाणीने अश्वकर्ण यक्षने केहेवा लाग्यो के, “हे अश्वकर्ण ! त्हारा ज्ञायने
लीधेज दशरथ राजाना पुत्रो ते महा बलवंत राम लक्ष्मण त्हारा आश्रमे
अतिथीरूप थया ठे. निश्चे तुं एमनी सेवा जक्ति कर.” पढी अश्वकर्णे “हुं
एमनी सेवा जक्ति करुं.” एम विचारी पोतानी देवशक्तिथी नव योजन प-
डोली, बार योजन लांबी, सोनाना किछ्वावाली अने सोनाना, रूपाना अने
मणिना महेलवाली रामनामनी प्रख्यात पुरी वसावी दीधी.

प्रजाते मांगलिक वार्जीत्रोना शब्दोथी राम लक्ष्मण जागी उठ्या एट-
ले तो तेमणे गीत गानमां आसक्त थयेला तथा अति प्रेमवाला ते यक्षने दी-
ठो. पढी यक्षे जक्तिपूर्वक राम लक्ष्मणने कहुं. “मैं आपने माटेज आ पुरी
बनावी ठे, माटे तेमां सुखेथी रहो.” पढी यक्षे निरंतर सेवा करेला सीता
अने लक्ष्मण सहित राम त्यांज वर्षाकाल रह्या. यक्ष हमेशां कळपवृक्षनां पुष्प,
दिव्यहार अने विविध प्रकारना फूलोथी राम लक्ष्मणने जक्तिपूर्वक संतोष
पमारुवा लाग्यो. लक्ष्मण अने सिता सहित राम पण दुःखी, अनाथ अने
दीन लोकोनो इव्यदानथी उदार करता ठता त्यांज रह्या.

हवे ज्यारे वर्षाकाल निवृत्त थयो त्यारे आगल प्रयाण करवाने उत्साहवं-

त थयेला रामने ते यहे चंड समान कांतिवालो द्वार आप्यो. लक्ष्मणने बे दिव्य निर्मल कुंजल अने सीताने नाना प्रकारना मणिजमित्र चूमरत्न आप्युं. पढी रामे ते यहुनी रजा लइ जेटलामां आगल प्रयाण करयुं तेटलामां यहे ते पुरीने अंतर्ध्यान करी दीधी. अनुक्रमे अरण्यने विषे जता एवा रामे सीता अने लक्ष्मण सहित विजयपुरना उद्यानने विषे वनवृद्धनी नीचे निवास कस्यो. त्यां महिधर नामे राजा राज्य करतो हतो. तेने चंपकमाला नामे सौभाग्यवती राणी हती. तेनुने वनमाला नामनी पुत्री हती. महिधर जूपतिये पोतानी आ वनमाला पुत्रीनो संबंध प्रथम लक्ष्मणनी साथे कस्यो हतो. पण पाठलथी तेणे दशरथ महाराजाए अंगीकार करेला चारित्रने तथा रामादिकना वनवासने सांजली ए संबंध ठोमी दशने फरी महेन्द्रपुरना राजा वृषजना पुत्र महेन्द्ररूपनी साथे कस्यो. आ वात वनमालाए सांजली, तेथी तो ते लक्ष्मणने विषे अत्यंत प्रेम धारण करती ठती दुःखरूप समुझने तरवाना हेतुथी पोताना नगरथी चाली निकलीने तेज रात्रीने विषे दैवयोगथी ज्यां रामे निवास कस्यो हतो ते वनवृद्धनी समीपे आवी पहोची. आ वखते सीता अने राम बने निडावश थया हता अने लक्ष्मण जागता हता, तेथी तेमणे ते आवती एवी स्त्रीने जोइ विचारयुं के, “ शुं आ कोइ पुरनी अधिष्टायक देवी आवे के के कोइ वनदेवता आवे ठे ? ए शुं करशे ? ” एम धारी लक्ष्मण मौन राखी गुप्तरीते उज्जा रह्या. एवामां ते स्त्रीये “ हाय हाय ! म्हारा अज्ञाग्यने लीधे ज लक्ष्मण आ जवना पति न थया तो हवे पढी आवता जवने विषे तो ए-ज म्हारा पति अजो. ” एम कहने पोताना गलाने विषे पाश नाख्यो. पढी “ हे जेइ ! तुं आ प्रकारनुं साहस न कर. ” एम बोलता एवा लक्ष्मणे तत्काल त्यां जइ पोताना खड्गवती पाशने ठेदी नाखीने कह्युं के, “ त्हारो अज्ञीष्ट पति लक्ष्मण हुं पोतेज आ रह्यो. ” पढी लक्ष्मणे तेने शांत करीने पोतानी पासे बेसारी अने ज्यारे म्होटा ज्ञाइ श्री राम जाग्या त्यारे तेमने सर्व वात निवेदन करी.

हवे बीजे दिवसे पुत्रीने न देखी महिधर जूपति सुजटो सहित तेनी शोधने माटे निकली पर्यो. अनुक्रमे फरतो फरतो ते वनवृद्धनी पासे आव्यो तो त्यां तेणे पोतानी पुत्रीने राम लक्ष्मणनी पासे वेठेली जोइ अत्यंत

ક્રોધાતુર થઈને કહ્યું કે, “ અરે ! સુન્નટો ! પુત્રીનું હરણ કરનાર આ ચોરોને તુરત મારો ! મારો !! ” પઠી જેટલામાં એક લાખ યોદ્ધાનું રામ લક્ષ્મણને મારવા માટે તૈયાર થયા તેટલામાં લક્ષ્મણે પોતાના ધનુષ્યને ચમ્પાવી તત્કાલ વિશ્વને પુરો દેનારો ટંકાર શબ્દ કહ્યો. ધનુષ્યના આવા જયંકર શબ્દથી સર્વે શત્રુનું નાશી ગયા. મહિધર જૂપતિ પણ પોતે લક્ષ્મણની પાસે આવી અને તેમને નીલચીને હર્ષ પામતો બતો કહેવા લાગ્યો. “ હે કુમારેન્દ્ર લક્ષ્મણ ! ધનુષ્ય ઉપરથી વાણને નીચે નતારો. તમે મ્હારી કન્યાના અગણ્ય પુણ્યને લીધેજ આ વનનાં આવી ચમ્પા ગો. ” પઠી લક્ષ્મણે ધનુષ્ય ઉપરથી વાણ નીચે નતાર્યું એટલે પ્રસન્ન મુખવાલો રાજા મહિધર રામની પાસે આવી હાથ જોમીને આ પ્રમાણે વિનંતી કરવા લાગ્યો. “ હે રામ ! પૂર્વે આ કન્યા મેં લક્ષ્મણને આપી હતી અને અનુકુલ દૈવયોગને લીધે તેનું આજે મેલાપ થયો છે. ” એમ કહીને તેણે મહોત્સવ પૂર્વક સીતા અને લક્ષ્મણ સહિત રામને પોતાના પુરમાં પ્રવેશ કરાવ્યો.

એક દિવસ રામ અને લક્ષ્મણ રાજસન્નામાં બેઠા હતા એવામાં કોઈ દૂતે આવીને મહિધર જૂપતિને કહ્યું કે, “ હે પૃથિવીપાલ ! આપ સાંજલો. નંદ્યાવર્ત પુરના મહારાજા અનંતવિર્ય પોતાની સહાય્યને માટે આપને બોલાવે છે. કારણ એ રાજા દશરથના પુત્ર જરત નામના વીજા જૂપતિની સાથે યુદ્ધ કરવાને ઉત્સાહવંત થયા છે તેમાં જરતની તરફ ઘણાં જૂપતિયો એકઠા થયા છે, માટે અમારા રાજાએ આપને બલવાનું જાણી તેમને લે છે. ” દૂતે આ પ્રમાણે કહ્યું એટલે લક્ષ્મણે તે દૂતને પૂછ્યું. “ ત્હારા રાજાને જરતની સાથે યુદ્ધ કરવાનું કારણ શું છે ? ” તેણે ઉત્તર આપ્યો કે, “ અમારો રાજા જરતની પાસે પોતાની સેવા કરાવવાની ઇચ્છા કરે છે અને ગર્વધારી જરત તેની આજ્ઞાને જરા પણ માનતા નથી. એજ એ વસ્તુ બલવંત જૂપતિયોને યુદ્ધ કરવાનું કારણ છે. ” પઠી રામ લક્ષ્મણના દાક્ષિણ્યપણાને લીધે મહિધર જૂપતિયે દૂતને કહ્યું. “ હે દૂત ! હવે તું જા, હું પણ આવું તું. ” મહિધર રાજા આ પ્રમાણે કહી દૂતને વિદાય કરીને પઠી રામને કહેવા લાગ્યો કે, “ નંદ્યાવર્તનો અધિપતિ અનંતવિર્ય અમને વૃથા યુદ્ધ કરાવે છે. ” પઠી ગુપ્ત ક્રોધથી વ્યાપ્ત થયેલા રામે મહિધરને કહ્યું કે, “ હું સેનાની સાથે જઈ એ અનંતવિર્યને મારીશ. વ્હી હે નરાધિપ ! તમે અહિંજ રહો. હું સૈન્ય સહિત ત્યાં

जइ तेनो योग्य घाट घनीश. ” पढी सीता अने लक्ष्मण सहित राम महि-
 धरना पुत्रनी साथे बहु सैन्य लइ नंदावर्त नगर तरफ चाड्या अने अनुक्रमे जे-
 टलामां परिवार सहित ते नगरना उद्यानमां आवी पहोच्या तेटलामां ते उद्या-
 ननी अधिष्ठायक देवीये तेमने कह्युं के, “ हुं तमारा जाग्य गुणोथी अत्यंत प्र-
 सन्न थइहुं, माटे तमारुं शुं प्रिय करुं ? ” रामे कह्युं. “ हे देवी ! कयो पुरुष बी-
 जा माणसनी वृथा प्रार्थना करे ? सवारे स्त्रीयोथी जीतायलो आ अनंतवीर्य
 मश्करी करवा योग्यपणुं पामे एवी रीते आ अमारुं सर्व सैन्य स्त्रीरूप
 बनावी आप. ” पढी वनाधिष्ठायक देवीये तेज प्रमाणे सर्व सैन्य स्त्रीरूप
 बनावी आप्युं. राम अने लक्ष्मण पण तत्काल स्त्रीरूप थइ गया. पढी
 ते स्त्रीरूप सैन्य राजद्वारे गयुं. त्यां मुख्य स्त्रीरूप रामे द्वारपालनी साथे
 राजाने कहेबराव्युं के, “ हवणां महिधर जूपतिये तमारी सहायने माटे
 मोकलावेलुं सैन्य द्वारने विषे उज्जुं ठे. ” द्वारपाले ते वात राजाने जणावी
 एटले तेणे क्रोध करीने कह्युं के, “ जो महिधर जूपति पोते आव्यो नथी तो
 पढी म्हारे तेना सैन्यनो पण खप नथी. ” एटलामां बीजा माणसे कह्युं के,
 “ अरे ? जो के ते पोते एकलो आव्यो नथी, पण तेणे स्त्रीसैन्य मोकली आप-
 णी मश्करी करी ठे. ” राजाएतेनां आवां वचनथी अत्यंत क्रोध करी सुन्नटोने
 आज्ञा करीके, “ ए सर्वे स्त्रीयोने गले पकनीने नगर बहार काढी मूको. ” पढी जे-
 टलामां सर्वे सामंतो एकठा थइ ज्यां द्वारने विषे सर्व स्त्रीसैन्य आव्युं हतुं त्यां आव्याते
 टलामां तो पद्मना समान नेत्रवाला श्री रामे हाथीना एक आलान स्तंभने उखेमी
 पोतानुं जुजबल देखाम्युं, जेथी ते सर्वे सामंतो नाशी गया. सामंतोना नासी
 जवाथी अत्यंत क्रोधातुर थयेलो अनंतवीर्य म्यानथी पोताना उग्र खरुने खेंची
 तत्काल स्त्रीसैन्य तरफ दोरुयो; परंतु एटलामां तो महा जुज बलवंत लक्ष्मणे
 तत्काल उठलीने तेना तेज सहित खरुने ठेदी नाख्युं. पढी ते अनंतवीर्यने बांधीने
 नगरवासी जनोने आश्चर्य सहित जोये ठेते लक्ष्मण पोतानी स्त्रीनी लीलाथीज
 चाली निकड्या. ते वखते जानकीये दयाथी लक्ष्मणने कह्युं के, “ एने मूकी
 द्यो ! मूकी द्यो ! ! ” पढी लक्ष्मणे ते अनंतवीर्य राजा पासे सामी जरतनी आ-
 ज्ञा मनावीने तेने ठोमी दीधो. एवामां पुरदेवताये ते सर्वेनां स्त्रीरूप हरण
 करी लीयां एटले तो रामादि सर्वे पोतपोताना प्रकाशवंत मूलरूपने पाम्या. अ-

નંતવીર્ય રાજા રામ લક્ષ્મણને ઝલ્લકી તત્કાલ પોતાના ઘેર તેમની જઈ હર્ષપૂર્વક જ્ઞાતિ કરવા લાગ્યો. પછી તે “ હવે હું બીજા કોઈની સેવા નહિ કરું. ” એમ ધારી જેટલામાં પોતાના પુત્ર વિજયરથને રાજ્યાસને સ્થાપી પોતે સંયમ ગ્રહણ કરે એ તેટલામાં શ્રી રામે તેને કહ્યું કે, “ તું મ્હારા જ્ઞાઈ જરત સમાન છે, માટે સર્વદા રાજ્યશ્રીને જોગવ્ય. ” રામે આમ દીક્ષા લેવાની ના કહી તો પણ તે અનંતવીર્યે તો ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું. કહ્યું છે કે—ધીર પુરુષો આદરેલા પોતાના કાર્યશ્રી ક્યારે પણ ચલતા નથી. પછી રાજા વિજયરથે પોતાની બ્હેન રતિમાલા લક્ષ્મણને આપી. કહ્યું છે કે—જાગ્યવંત પુરુષોને સર્વ સંપત્તિયો સન્મુખજ આવી મલે છે.

પછી રામ પોતાના પરિવાર સહિત વિજયપુર પ્રત્યે આવ્યા અને વિજયરથ પણ જરતને નમન કરવા માટે કોશલાપુરી પ્રત્યે ગયો. ત્યાં રામની સર્વ વાત સાંજલી અત્યંત પ્રસન્ન થયેલા જરતે તેનો સત્કાર કરીને પોતાની રતિમાલા નામની બ્હેન તે વિજયરથને આપી અને વિજયરથે પણ પરસ્પર સ્નેહની વૃદ્ધિને માટે પોતાની બ્હેન વિજયસુંદરી જરતને આપી. આ વચ્ચે અનંતવીર્ય મુનિ વિહાર કરતા કરતા અયોધ્યામાં આવ્યા એટલે જરતે તે મુનિની પાસે જઈ પ્રણામ પૂર્વક પોતાનો અપરાધ સ્વમાવ્યો. પછી જરત રાજાએ વિજયરથને સન્માન આપી પ્રીતિપૂર્વક તેના નગરે જવા વિદાય કહ્યો.

હવે અહિં રામે પણ મહિધર જૂપતિના વિજયપુર નગરશ્રી આગલ જવા તૈયારી કરી. તે વચ્ચે લક્ષ્મણે તેમની સાથે જવા પોતાની વનમાલા કન્યા પાસે રજા માગી એટલે તેણે સ્નેહશ્રી એમ કહ્યું કે, “ જો તમે વિયોગશ્રી વ્યાકુલ બનેલી મને ત્યજી દઈ જવાની ઇચ્છા કરો છો તો પછી હે નાથ ! મૃત્યુ પામવાને તૈયાર થઈ રહેલી મને તમે શું રક્ષણ કરી શકશો ? માટે હે વલ્લભ ! આપ પ્રસન્ન થઈ મને સાથે લઈ જાઓ. ” પછી લક્ષ્મણે તેની પ્રસન્નતાને માટે મધુર વચનશ્રી કહ્યું. “ હે પ્રિયા ! જ્ઞાઈની સેવા કરવામાં ઝડપવંત થયેલા મને તું જ્ઞાતિમાં વિઘ્ન કરનારી ન થા. કારણ કે, પતિની સાથે જનારી સ્ત્રીયો તો પુરુષને માર્ગમાં વેનીરૂપ થાય છે. હે જરત ! હું મ્હોટા જ્ઞાઈને ઇષ્ટસ્થાને પહોંચાડીને પછી તને તેમના માટે આવીશ અને તે વાવત હું ત્હારા કહેવા પ્રમાણે સોગન ખાઉં તું. પછી લક્ષ્મણે વાલહત્યા, સ્ત્રીહત્યા અને વ્રહ્મહત્યાદિ

વહુ સોગન સ્વાધા. સ્ત્રીયે પણ લક્ષ્મણને તે વચ્ચે રાત્રી જોજનનો નિષેધ કરાવ્યો. પછી જાનકી અને લક્ષ્મણ સહિત પૃથ્વીના આજ્ઞાપણરૂપ શ્રી રામ ત્યાંથી ચાલીને કુશલપણે કૈમાંજલિ નગરી પ્રત્યે આવી પહોંચ્યા. ત્યાં ન્યાનને વિષે લક્ષ્મણે તેમને પ્રીતિપૂર્વક જોજન કરાવ્યું અને પછી પોતે નગરી જોવાની ઇચ્છાથી રામની આજ્ઞા લઈ તત્કાલ પુરી પ્રત્યે ગયા. ત્યાં નગરીમાં તેમણે પટ્ટહ વાગતો સાંજલી તેનું કારણ કોઈ માણસને પૂછ્યું. એટલે તેણે કહ્યું કે, “ આ નગરીનો શત્રુદમન નામે રાજા છે. તેને કનકદેવી નામની પટ્ટરાણીથી નૃપત્તિ થયેલી જિનપદ્મા નામે પુત્રી છે. તે પુત્રીના વરની પરીક્ષા માટે જૂપતિ આ પટ્ટહ વગમાવે છે અને તે એમ કહેવરાવે છે કે, જે કોઈ મ્હારા ચમ્પુ પ્રહારને સહન કરશે, તેને હું મ્હારી પુત્રી આપીશ. ” લક્ષ્મણે તેનાં આવાં વચન સાંજલી તત્કાલ પટ્ટહને સ્પર્શ કર્યો એટલે રાજપુરુષો, શત્રુરૂપ તૃણને ઝરૂમ કરવામાં અગ્નિરૂપ લક્ષ્મણને રાજા પાસે લઈ ગયા. ત્યાં રાજાએ તેમને સત્કાર કરીને પૂછ્યું કે, “ હે પુરુષરત્ન ! તમે કોણ છો ? ” લક્ષ્મણે નૃત્તર આપ્યો કે, “ હું ઝરત રાજાનો દૂત છું. અહિંથી આગલ જતો હતો; પરંતુ પટ્ટહને વાગતો સાંજલી મેં તેનો સ્પર્શ કર્યો છે. ” રાજાએ કહ્યું. “ શું તમે મ્હારા ચમ્પુ પ્રહારને સહન કરી શકશો ? ” લક્ષ્મણે કહ્યું. “ એક તો શું, પરંતુ એકી સાથેના પાંચ ચમ્પુ પ્રહાર સહન કરી શકવાને હું સમર્થ છું. ” લક્ષ્મણના આવા નૃત્તરથી અત્યંત ક્રોધાતુર થયેલા જૂપતિયે તત્કાલ પોતાના અત્યંત ઝુજબલથી પાંચ ચમ્પુ લક્ષ્મણ સામાં ફેંક્યાં. લક્ષ્મણે પણ એકને દાંતવતી, બેને બગલથી અને બીજા બેને બે હાથથી એમ પાંચે પ્રહાર ઝીલી લીધાં. કહ્યું છે કે—ધીર પુરુષોનું ધૈર્ય લોકને વિષે જયવંતુ હોય છે.

પછી જિનપદ્માયે પ્રીતિથી લક્ષ્મણના કંઠે વરમાલા નાચી એટલે જૂપતિયે તેમની વિવાહને માટે વિનંતી કરી. લક્ષ્મણે કહ્યું. “ આ નગરીના ન્યાનને વિષે પ્રિયા સહિત મ્હારા મ્હોટા બંધુ શ્રી રામ રહેલા છે અને હું હમેશાં તેમની આજ્ઞામાંજ રહેલો છું. ” શત્રુદમન રાજાએ નૃત્તમ એવા રામ લક્ષ્મણને આવેલા જાણી પોતે ન્યાનમાં જઈ તેમને પોતાના નગરમાં તેમની લાવ્યો. પછી લક્ષ્મણે વિવાહ કરાવવામાં ન્યામવંત થયેલા તે રાજાને કહ્યું. “ હે નરેન્દ્ર ! હું જ્યારે વનથી પાછો ફરીશ ત્યારે તમારી પુત્રીની સાથે લગ્ન કરીશ. ”

પઠી લક્ષ્મણ અને સીતા સહિત રામ ત્યાંથી ચાલી નિકળ્યા અને વહુ પૃથ્વી-
ને ઝલ્લંઘન કરતા કરતા વીજે દિવસ સાંજે વંશસ્થલપુર પ્રત્યે આવી પહો-
ચ્યા. તે વખતે ત્યાંનો રાજા સર્વ પ્રજા સહિત નગરની બહાર આવ્યો હતો.
રામે તેને જયજીત થયેલો જાણી કારણ પૂછ્યું એટલે તેણે કહ્યું કે, “હે પુ-
રુષ શ્રેષ્ઠ ! સાંજલો. આ દેશને વિષે વંશતટ નામે સ્હોટો પર્વત છે, તેના ઉપર
અતિ જયંકર શબ્દ થાય છે; જેને આજ ત્રણ દિવસ થયા છે. તેના જયથી સર્વ
નગરવાસી જનો રાત્રીયે બહાર આવી પ્રજ્ઞાતે પાઘા નગર પ્રત્યે જાય છે. ”

રાજાનાં આવાં વચન સાંજલી પ્રિયા અને બંધુ સહિત રામ તે પર્વત ઉ-
પર ગયા. ત્યાં તેમણે જમતાં જમતાં કોઈ કાચોત્સર્ગે રહેલા અને ધ્યાનમાં
લીન થયેલા બે મહામુનિયોને જોઈ તત્કાલ જ્ઞાતિપૂર્વક વંદના કરી. પઠી
રામ ગોકર્ણ દેવતાએ આપેલી વિણાને વગાડવા લાગ્યા, લક્ષ્મણ ગાયન કરવા
લાગ્યા અને સીતા દિવ્ય હાવજાવથી નૃત્ય કરવા લાગ્યા. એવામાં સૂર્યાસ્ત
થવાને લીધે રાત્રી મહા અંધકારમય થઈ ગઈ એટલે ત્યાં કોઈ અત્યંત જયકા-
રી વૈતાલ આવ્યો અને મુખથી વિકટ અટ્ટાટહાસને કરતો હતો તે વન્ને સાધુ-
જીને ઉપસર્ગ કરવા લાગ્યો. પઠી ક્રોધાતુર થયેલા રામ લક્ષ્મણ જેટલામાં
મુનિની પાસે સીતાને મૂકી અને હથેલીયાર લઈ તેની સાથે યુદ્ધ કરવા તૈયાર
થયા તેટલામાં પેલો અશ્વમ વૈતાલ પોતાના મનમાં તેમના બલને સહન કરવા
સમર્થ ન થવાથી નાસી ગયો. આ વખતે વન્ને મુનિયોને તત્કાલ કર્મક્ષીણ થઈ
જવાથી વિશ્વને પ્રકાશ કરનારું કેવલજ્ઞાન પ્રગટ થયું. દેવતાએ ત્યાં આવી
તેમનો કેવલ મહોત્સવ કહ્યો. પઠી રામે તે વન્ને કેવલીયોને નમસ્કાર કરીને
પૂછ્યું કે, “હુષ્ટ કર્મને લીધે મલિન એવો આ વૈતાલ કોણ છે કે, જે તમને
ઘોર ઉપસર્ગ કરતો હતો ?” મુખ્ય કેવલિયે કહ્યું. “હે રામ ! એ કુલજ્ઞપ્રક
નામનો મહા મિથ્યાદૃષ્ટિ જ્યોતિષ્ક દેવ છે. એ અમને પૂર્વ જન્મના વૈરથીજ
ઉપસર્ગ કરવા આવતો હતો, પરંતુ તે આજે તમારા તેજથી પરાજીત પામી
નાસી ગયો છે. વલી અમારા આ જીવના પિતા કે, જે શ્રીગરુદેશ નામના દે-
વરૂપે થયા છે. તે પોતાના આસન કંપથી અમારો ઉપસર્ગ દૂર કરવાને અર્હિં
આવ્યા છે. ” આ વખતે વૈતાલની વાત સાંજલીને વંશસ્થલપુરનો અધિપતિ
પણ પરિવાર સહિત વન્ને કેવલીયોને વંદન કરવા ત્યાં આવ્યો. સર્વજ્ઞ એવા

કેવલજ્ઞાનિ મુનિયે ધર્મોપદેશ આપ્યા પછી ગરુડેશ દેવે પ્રીતિપૂર્વક રામને કહ્યું કે, “ હે મહાજ્ઞાન ! તમે આ વન્ને મુનિયોના નપસર્ગને દૂર કરવાથી પોતાનો જન્મ સફલ કસ્યો એ બહુ સારું કર્યું છે અને એથી હું પ્રસન્ન થયો છું, માટે તમે ઇચ્છિત વરદાન માગો. ” રામે કહ્યું. “ હે દેવ ! હવેનાં મ્હારે કાંઈ વરદાનનું પ્રયોજન નથી. ” દેવતાએ રામના સત્વથી આશ્ચર્ય પામીને ફરીથી કહ્યું. “ ત્યારે હું તમારો અવસરે કાંઈ નપકાર કરીશ. ” આમ કહી તે દેવતા વન્ને મુનિયોને નમસ્કાર કરી તત્કાલ આકાશ માર્ગે થઈ પોતાને સ્થાને ગયો.

પછી વંશસ્થલ નગરના અધિપતિ સુરપ્રજ્ઞ જૂપતિયે લક્ષ્મણ સહિત રામને આદરપૂર્વક પોતાના નગરમાં તેની જઈ તેમનો વહુ સત્કાર કસ્યો. વહી તેણે રામની આજ્ઞાથી તે પર્વત ઉપર એક મ્હોટું ચૈત્ય બંધાવ્યું. તે ઉપરથી તે પર્વત રામગિરિ એવા નામથી પ્રસિદ્ધ થયો. ત્યાર પછી રામ, લક્ષ્મણ અને સીતા સુરપ્રજ્ઞ રાજાની રજા લઈ સ્થાને સ્થાને પોતાની કીર્તિરૂપ સ્તંભોને સ્થાપન કરતા અને લોકોના કૌતુકોને જોવાથી પ્રસન્ન થતા વહુ પૃથ્વીનું ઉલ્લંઘન કરી દંડકારણ્ય પ્રત્યે આવી પહોંચ્યા.

॥ ઇતિ પદ્મબલ્લદેવ ચરિત્રે રામ દંડકારણ્યાગમો નામ ચતુર્થઃ પ્રસ્તાવઃ ॥

પછી દંડકારણ્યને વિષે મહાગિરિનામના પર્વતની ગુફામાં રામે પોતાના ઘરની પેઠે નિવાસ કસ્યો. કોઈ વખતે તેમના આશ્રમે બે ચારણમુનિ બે માસના પારણે આકાશ માર્ગેથી આવ્યા. તેમને સીતાયે જાણથી શુદ્ધ અન્ન વહોરાવ્યું. કહ્યું છે કે—વિવેકી માણસો સંપત્તિમાં અથવા આપત્તિમાં વિવેકી જ રહે છે. આ વખતે સુગંધી જલ, પુષ્પ અને સુવર્ણની વૃષ્ટિ થઈ તેમજ દેવતાનું આકાશને વિષે હુંડુજી વગામ્વા. પછી રત્નજટી નામના કોઈ શંખધીપના અધિપતિ વિદ્યાધર જૂપતિયે અને બે દેવતાનું ત્યાં આવી રામને ઘોમ્તાનું સહિત એક રથ જેટ તરીકે આપ્યો. આ અવસરે જામનું બેઠેલો અને હુર્ગંધવાળા પાણિના સરખા ગંધને લીધે કોઈ ગંધ નામે પક્ષિ મુનિના દર્શનથી મૂર્છા પામી નીચે પડ્યો. સીતાયે તેને પાણીથી અને પોતાનાં વસ્ત્રના પવનથી સચેત કસ્યો એટલે તે મહારોગવાળો પક્ષી ઋત્કિપૂર્વક સાધુના ચરણને વિષે પડ્યો. મુનિનાં ચરણના સ્પર્શમાત્રથી તે પક્ષિ નિરોગી, દિવ્ય અંગવાળો, સુવર્ણના સરખી પાંચોવાળો અને પ્રવાલ તુલ્ય રાતી ચાંચવાળો થયો. જાણે દિવ્ય રત્નોનો ઢગલો હોયની ? એવી

शोभावाला ते पक्षीनुं मुनियोए पोषण करयुं. ए उपरथी ते पक्षी लोकने विषे जटायु एवा नामथी प्रसिद्धि पाम्यो. पढी पक्षिने जोवाथी आश्चर्य पामेला रामे ते मुनियोने पूठयुं के, “ हे मुनीश्वरो ! आ महा रोगवालो अने क्रूर इष्टि पक्षि तमारा दर्शनथी नीरोगी अइ अन्नूत रूपवंत शी रीते अयो ? ” सुगुप्त नामना साधुए उत्तर आप्यो के, “ हे महामति ! सांजलो.

पूर्वे पृथ्वी उपर कुंजकारकट नामनुं नगर हतुं. त्यां दंरुक नामनो राजा राज्य करतो हतो. कोइ वखते ते राजाना दुष्ट पुरोहिते बहु शिष्य सहित स्कंदक सूरिने घाणीमां पीली नाख्या. शिष्यो उत्तम पदने पाम्या अने स्कंदक मुनि कोपने लीधे अग्निकुमार देवताने विषे महा देदीप्यमान देवपणे उत्पन्न अया. तेमणे उत्पन्न अवा मात्रमांज क्रोधथी आ देशने वाली नाख्यो. ते दिवसथी आरंजीने आ अरण्यनुं महा जयंकर एवुं दंरुकारण्य नाम प-
रयुं. दंरुक जूपति पण दीर्घकाल सुधी संसारने विषे जमी कंइ बाकी रहेलां पोतानां दुष्ट कर्मने लीधे आ जवमां अत्यंत रोगथी पीनाता शरीरवालो आ पक्षिराज अयो. एणे अमारा दर्शनथी उत्पन्न अयंला जातिस्मरणने लीधेज अमारा पगनो स्पर्श करी आमर्षौषधिलब्धिथी निरोगीपणुं अंगीकार करयुं ठे.”

मुनिनां आवां वचन सांजली प्रसन्न अयेला ते पक्षिये मुनिना चरणनो स्पर्श करी उत्तम धर्म सांजलवाथी शुद्ध सम्यक्त्व अंगीकार करयुं. वली तेणे वृद्धि पामती एवी श्रद्धावने ते वने मुनियो पासे प्राणी हिंसादि पाप न करवानो नियम करयो. मुनियोए कह्युं. “ हे राघव ! ए पक्षी हवणां सा-
धर्मिकपणाने लीधे तमारी जक्ति करवाने योग्य उत्तम श्रावकपणुं पाम्यो ठे.” पढी रामे “बहु सारु.” एम कहिने नमस्कार करेला ते वने मुनियो तत्का-
ल आकाश मार्गे चाढया गया. कह्युं ठे के—तेवा पुरुषोने प्रतिबंध होतो नथी. पढी जटायु सहित रामादि ते त्रणे जणान देवे आपेला स्थमां वेसी मरजी प्रमाणे फरवा लाग्या.

हवे पाताल लंकामां खर नामनो राक्षस राजा राज्य करतो हतो. तेने चंडनखा नामनी स्त्री हती. तेउने शंबूक अने सुंदर नामना अति बलवान् वे पुत्रो हता. अनुक्रमे शंबूक युवावस्था पामी महा बलवान् अयो. एक दिवस ते पिताए ना कहा ठतां पण सूर्यहास नामना खरुनुं साधन करवा माटे दं-

રુકારણ્યમાં આવ્યો. ત્યાં ક્રૌવરીવા નદીને કાંઠે વાંસના ઝરંકર વનમાં રહીને તે એમ કહેવા લાગ્યો કે, “જે અહિં આવશે તે મારે વધ કરવા યોગ્ય છે.” પઠી તે પવિત્ર અંગવાલો થઈ, બ્રહ્મચર્યવ્રત પાલી, પૂર્ણમાને દિવસેજ ઝોજન કરતો વ-
રુવૃક્કની શાખાને વિષે પગ બાંધી નીચે માથે સૂર્યહાસવિદ્યાનું સાધન કરવા લાગ્યો. આ પ્રમાણે વરુવૃક્કની શાખા સાથે બંધાઈ એકાગ્ર ચિત્તથી વિદ્યા સા-
ધન કરતા તે શંબૂકને બાર વર્ષ અને ચાર દિવસ પૂરા થયા એટલે દેવતાએ
જ્યાં શંબૂક તપ કરતો હતો તે મહાવંશ વનના દ્વાર પાસે મ્યાન સહિત સૂર્ય-
હાસ નામનું ચમુડું મૂક્યું. એવામાં દૈવયોગથી ફરતા ફરતા લક્ષ્મણ ત્યાં આવી
ચમુડા અને તેમણે તે સૂર્યકાંતિ સમાન સૂર્યહાસ ચમુડું જોયું.

પઠી લક્ષ્મણે કુતુહલને લીધે મ્યાનમાંથી કલ્પાંતકાલના સૂર્ય સમાન
અત્યંત દારુણ તે ચમુડુંને બહાર ઝેંચ્યું એટલે તો તે તેના તેજથી વિશ્મય પામી
ગયા. પઠી તેમણે જેટલામાં પોતાના હાથવતી તેને કંપાવીને પાસે રહેલી વંશજાલ
કાપવા માંડી તેટલામાં તો તે વંશજાલની સાથે કોઈનું મનોહર આકૃતિવાળું
માથું પોતાની આગલ પહેલું દીધું. લક્ષ્મણ તે જોઈ એવું પામતા બહુ વિચાર
કરવા લાગ્યા કે, “ નિશ્ચે મેં હવેનાં અજ્ઞાનને લીધે કોઈ માણસને મારી
નાશ્યો.” આમ વિચાર કરી દયાધારી તે જેટલામાં વંશજાલના યુથમાં પેઠા
તેટલામાં તો તેમણે વરુવૃક્કની શાખાને વિષે લટકાઈ રહેલા અને કંપતા એવા
કોઈ પુરુષના ધમુડું દીધું. તે જોઈ અત્યંત એવું ધરતા લક્ષ્મણે તત્કાલ ત્યાંથી
બહાર નીકળી તે સર્વ વાત શ્રી રામને કહી અને તે દિવ્ય ચમુડું પણ દેખા-
ર્યું. રામે કહ્યું. “ આ સૂર્યહાસ નામનું ચમુડું છે અને તમે તે ચમુડુંના સાધક
એવા કોઈ પુરુષને મારી નાશ્યો છે.”

હવે આ અવસરે શંબૂકની માતા ચંડનલા “ આજે મ્હારા પુત્રને ચમુડું
વિદ્યા સિદ્ધ થશે.” એમ ધારી જેટલામાં સર્વ પ્રકારની પૂજાનો સામાન લઈ
ત્યાં આવી તો તે વંશજાલમાં પોતાના પુત્રને મૃત્યુ પામેલો જોઈ અત્યંત દુઃખ
ધરતી મૂર્છા પામી. પઠી જ્યારે તે સંજ્ઞા પામી ત્યારે વિલાપ કરતી રુદન ક-
રવા લાગી કે, “ હે વત્સ શંબૂક ! તું કયા વૈરીથી આવી દશાને પામ્યો ? તે
કષ્ટથી વિદ્યાનું સાધન કર્યું તેનું તને શું આજ ફલ મળ્યું !!!” આ પ્રમાણે તેણે
બહુ કાલ સુધી વિલાપ કર્યો. પઠી તે “ આ મ્હારા પુત્રને કોણે માર્યો ? ”

એમ વિચારી શોકથી વ્યાપ્ત થઈને જામવા લાગી એટલામાં તે ચંડનલાયે વજ્ર ધ્વજાદિ લક્ષણ સહિત લક્ષ્મણનાં પગલાં દીઠાં. “ નિશ્ચે આજ મ્હારા પુત્રને મારનારનાં પગલાં છે. ” એમ ધારી તે જેટલામાં પગલાં જોતી જોતી કેટલેક દૂર ગઈ તેટલામાં તેણે વરુ વૃક્ષની નીચે સીતા અને લક્ષ્મણ સહિત વેઠેલા અને વૈરીરૂપ વનને બાલવામાં દાવાનલ સમાન રામને જોયા. પઠી તે કોપ સહિત રામને જોવા લાગી; પરંતુ કામથી વિહ્વલ બની ગઈ. કહ્યું છે કે—સ્ત્રીયોને સર્વ અવસ્થામાં કામના વિકારો સ્ફુરાયમાન થાય છે.

પઠી તે ચંડનલા પોતાની વિદ્યાબલથી નાજુક અને સુંદર આકૃતિવાલું રૂપ ધારણ કરી રામની પાસે આવી. રામે તેને “ હે જડે ! તું કોણ છે ? ” એમ પૂછ્યું એટલે તેણે ઉત્તર આપ્યો કે, “ હું અવંતીના રાજાની પુત્રી છું. રાત્રિયે મેં હેલમાં સૂતિ હતી ત્યાંથી કોઈ વિદ્યાધર મ્હારું હરણ કરી આકાશ માર્ગે જવા લાગ્યો. એટલામાં બીજો કોઈ વિદ્યાધર હાથમાં ચમ્પૂ લઈ તેને રોકીને કહેવા લાગ્યો કે, “ અરે તું ચોરની પેઠે એ કન્યાનું હરણ કરીને ક્યાં જાય છે ? ” આમ કહી તે યુદ્ધ કરવા તૈયાર થયો. પઠી મ્હારું હરણ કરનાર વિદ્યાધર પણ મને મૂકી દઈ યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. આમ તે વન્ને પરસ્પર વધુ વચ્ચત સુધી યુદ્ધ કરીને મૃત્યુ પામ્યા. પઠી દૈવયોગથી એકલી રહેલી હું જામતી જામતી અહિં આવી ચમ્પી છું. હે વિષ્ણુ ! આપના દર્શનથી મને ઘણો સંતોષ થયો છે, માટે મને અંગીકાર કરો. કારણ ઉત્તમ પુરુષો બીજાનું પ્રાર્થનાનો જંગ ક્યારે પણ કરતા નથી. ” પઠી રામે “ નિશ્ચે આ કોઈ માયાવી સ્ત્રી મને ઘેરવા આવી છે. ” એમ ધારી કહ્યું કે, “ હે જડે ! મ્હારે સ્ત્રી હોવાથી હું ત્હારા ઉપર નિસ્પૃહ છું, માટે તું સ્ત્રી રહિત એવા મ્હારા ન્હાના જાણ પાસે જા; તે ત્હારી યાચના સ્વીકારશે. ” પઠી તે ચંડનલા લક્ષ્મણની પાસે જઈને પૂર્વની પેઠે કહેવા લાગી. લક્ષ્મણે કહ્યું. “ હે સુંદરી ! તું મ્હારા મ્હોટા બંધુને અંગીકાર કર અને તેમની પાસે જા. કારણ તું તેમને જ યોગ્ય છે. ” આ પ્રમાણે વન્ને જાણ્યો એ જેની પ્રાર્થના વ્યર્થ કરી છે એવી તે સુર્પનલા અત્યંત ક્રોધ ધરતી ઊતી પોતાના પતિ સ્વરદાનવ પાસે જઈ પુત્રના મૃત્યુરૂપ દુઃખનાં વચન કહેવા લાગી. પઠી અત્યંત ક્રોધાતુર થયેલો સ્વરદૈત્ય ચૌદ હજાર વિદ્યાધરોને સાથે લઈ રામલક્ષ્મણને મારવા માટે આવ્યો. લક્ષ્મણે આવતા એવા શત્રુના સમૂહને જોઈ રામને કહ્યું

के, “हे बंधु ! तमे सीता सहित अहिंज रहो. हुं ए सर्व शत्रुजने जीतीश.” रामे कह्युं. “हे सहोदर ! तमारो विजय आन अने शत्रुना समूहने विषे सिंहनाद करो. ” पढी दुर्द्ध एवा लक्ष्मणे पोताना धनुष्य बाण धारण करी तुरत सामा जइने शत्रुना सैन्यने रोकी दीधुं. चंडनखा पण पतिनी सहाय माटे आ सर्व वात लंकामां पोताना ज्ञाइ रावणने जणावीने कहेवा लागी के, “हे बंधु ? राम अने लक्ष्मण सीता सहित दंरुकारण्यने विषे आवी पोताना घरनी पेठे निश्चितपणे रहेला ठे. तेमां लक्ष्मणे तमारा ज्ञाणेज शंबूकने सूर्यहास खड्गनुं साधन करतां माख्यो ठे. आ वात सांजलीने तमारा बनेवी पोताना न्हाना पुत्र सहित म्होटी सेनाने साथे लइ महा बलवंतपणाने लीधे लक्ष्मणनी साथे युद्ध करवा गया ठे. वली हे ज्ञाइ ! बीजुं पण ए ठे के, जेवुं रूप जानकीनुं ठे तेवुं रूप बीजी कोइ विद्याधरी के देवांगनानुं पण नथी. हे बंधु ! त्हारी देदीप्यमान एवी विद्या अने दिव्य शस्त्रो विगेरेनो संग्रह त्यारेज सफल भवानो ठे के, ज्यारे तुं राम पासैथी सीताने ग्रहण करीश. ठेवट एटलुंज कहुं तुं के, अर्द्ध जरतक्षेत्रने विषे अतुल आकृतिवालुं स्त्री रत्न तो त्हारेज जोगववा योग्य ठे. बीजा कोइने जरा पण नथी.” ब्हेननां आवां वचन सांजली दशमुखवालो रावण सीता उपर अनुराग अने राम लक्ष्मण उपर क्रोध धारण करतो ठतो एकी वखते दीवानी पेठे प्रकाश अने श्यामपणुं बने पाम्यो.

पढी रावण पुष्पक नामना वैमानमां बेसीने बोड्यो के, “हे विमानेंड ! ज्यां राम ठे त्यां जा. ” पढी वैमान आकाश मार्गथी समुद्रनुं उद्धंघन करी ज्यां दंरुकारण्यने विषे राम हता त्यां क्षणमात्रमां आव्युं. त्यां रावण सीता सहित रामने जोइ अत्यंत कंपवा लाग्यो. कह्युं ठे के—पापी पुरुषोने सामर्थ्य ठतां पण सर्व स्थानके जयज आय ठे. पढी रावणे रामथी बहु दूर रही अतुल शक्ति आपनारी अवलोकिनी विद्यानुं स्मरण कर्युं. स्मरण करवा मात्रमांज उत्पन्न थयेली विद्याये रावणने कह्युं के, “हे राक्षसभूपति ! म्हारा योग्य जे कार्य होय ते कहे. ” रावणे कह्युं. “हवणां सीताना हरणने विषे म्हारुं सानिध्य कर के, जेथी हुं महा बलवंत आनं. ” विद्याये कह्युं. “हे भूपाल ! सांजल. रामनी पासे रहेली जानकीनुं हरण करवा कोइ देव के दानव समर्थ नथी. परंतु जो राम, सीताने मूकी बीजे जाय तो तुं तेणीनुं तत्काल हरण

કરજે. વલી તેનો ઉપાય કહું તે પણ સાંજલ. જ્યારે લક્ષ્મણ શત્રુની સાથે યુદ્ધ કરવા ગયા છે ત્યારે રામે તેમને કહું છે કે, જ્યારે તમને શત્રુ તરફથી સંકટ આવ્ય ત્યારે તમારે સિંહનાદ કરવો કે, જેથી કરીને હું પણ ત્યાં યુદ્ધ કરવાને આવી પહોંચું. ” રાવણે પોતાની વિદ્યાદેવીનાં મુખથી આવાં વચન સાંજલી હૂર જઈ માયાના વશથી તત્કાલ ત્રાસકારી સિંહનાદ કસ્યો. રામ તે સિંહનાદને સાંજલી પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “ અહો ! પૂર્વે ક્યારે પણ પરાન્નવ નહિ પામેલા એવા લક્ષ્મણનો શત્રુનું શું જંગ કસ્યો ? ” રામ આ પ્રમાણે વિઘ્નના સંકેતકારી સિંહ શબ્દ સાંજલી વિચાર કરતા હતા એવામાં દિયરને વિષે હિત ઇચ્છનારા સીતાએ રામને કહું કે, “ હે પ્રાણનાથ ! સિંહનાદને સાંજલ્યા ઠતા પણ કેમ વિલંબ કરો છો ? નિશ્ચે એ ધોર શબ્દ લક્ષ્મણેજ કસ્યો દેખાય છે, માટે શત્રુથી ઘેરાઈ ગયેલા ન્હાના બંધુનું રક્ષણ કરો ! રક્ષણ કરો ! ! ” આ પ્રમાણે સીતાએ કહું એટલે પ્રેમના ઝરારૂપ રામે પોતાનું વજ્રાવર્ત ધનુષ્ય લઈ સીતાને ત્યાં એકલાં મૂકી પક્ષીનું ના કહ્યા ઠતાં પણ ચાલી નિકળ્યા.

પછી તે અવસરે રાવણ, ઘણી રહિત રત્નમાલા તમાન સીતાનું હરણ કરવા માટે તત્કાલ ત્યાં આવ્યો અને તેણે “ હે પ્રાણનાથ ! હે પદ્મ ! હે સૌમિત્રે ! હે મહાન્નટ ! હે પિતા જનક ! હે બંધુ જ્ઞામંજલ ! તમે સૌ આપત્તિરૂપ સમુદ્ધને વિષે પમતી એવી મને આ અધમ રાક્ષસથી રક્ષણ કરો. ” આમ રુદન કરતી એવી સીતાને વૈમાનમાં વેસારી. સીતાનું આવું દુઃખદાઈ રુદન સાંજલી રામને વિષે અનુરક્ત એવો જટાયુપક્ષી ત્યાં આવી પહોંચ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે, “ હે દેવી ! જ્ઞય પામશો નહિ. ” પછી તેણે પાસે રહેલા રાવણને કહું. “ અરે ! રાક્ષસાધમ ! ઝત્નો રહે. તું સીતાનું હરણ કરીને ક્યાં જાય છે ? ” આમ તિરસ્કાર કરતા જટાયુએ પોતાની ટાંચ અને પંજાવતી રાવણની ઘાતીને વિષે વહુ પ્રહાર કસ્યા. પછી ક્રોધ પામેલા રાવણે ધ્રુવતી તેની વન્ને પાંખો ઘાસની પેઠે કાપી નાખી, જેથી તે પક્ષીરાજ પૃથ્વી ઉપર પમચો.

હવે નિર્જય અને નિર્દય એવો રાવણ પોતાની ઇચ્છા પૂર્ણ થઈ, એમ માનતો ઠતો રુદન કરતી એવી સીતાને લઈ લંકા તરફ ચાલ્યો. એવામાં રામ વિગેરેને બોલાવવારૂપ સીતાના રુદનને દૂરથી સાંજલી અને સમુદ્ર ઉપર પુષ્પક

વૈમાનમાં બેસી જતા એવા રાવણને જોઈ રત્નજટી વિદ્યાધર તત્કાલ પોતાના ચિત્તને વિષે વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “નિશ્ચે પોતાની વિદ્યા-શ્રી રામ લક્ષ્મણને મોહ પમાડી અને સીતાનું હરણ કરી આ રાવણ કામી પુરુષની પેઠે નાસી જાય છે. પૂર્વે જ્ઞામંરૂલે મ્હારા ઉપર વહુ ઉપકારો કરેલા છે, માટે હવે આ વચ્ચે સીતાને વાલી હું તેમના રૂણથી મુક્ત થાઉં.” આ પ્રમાણે વિચાર કરીને તેણે રાવણને ડુર્જય માનતા ઠતા કેવલ પોતાના સત્ત્વના આશ્રયથી તત્કાલ મ્યાનમાંથી ચૂકી કાઢી અને પુષ્પક વૈમાનની ઉત્કૃષ્ટ ગતિને રોકીને કહ્યું કે, “અરે દશાનન ! મને જીત્યા વિના સીતાનું હરણ કરીને તું ક્યાં જાય છે ? પછી રાવણે હાસ્ય પૂર્વક તેના સામું જોતા ઠતાં “જેમ કાલજ્વર પ્રાણોનું હરણ કરે તેમ” તેની સર્વ વિદ્યાનું હરણ કરી લીધું એટલે વિદ્યાઘ્રષ્ટ થયેલો તે રત્નજટી રણસંગ્રામથી પાઠો ફર્યો. કહ્યું છે કે-કયો માણસ પોતાની મેલે કાલના મુખને વિષે પ્રવેશ કરે ? અર્થાત્ કોઈ ન કરે.

પછી પ્રસન્ન મુખવાલો રાવણ, રસ્તામાં સીતાને શાંત કરવા માટે આ પ્રમાણે સુકુમાલ વચન કહેવા લાગ્યો. “મ્હારા મનરૂપ આન્નવક્ત્રની કોયલ ! કમલ સમાન મુખવાલી હે સીતા ! તું મને તત્કાલ પ્રિયકારી એવું આલિંગન આપ. હે સુંદરી ! તું મ્હારી સર્વ સ્ત્રીયોને વિષે ઉત્તમરૂપરેખા પામેલી છે, જેથી મ્હારા મુકુટો ત્હારા ચરણની સેવા કરવાની ઇચ્છા કરે છે.” કામદેવથી પીડા પામેલો રાવણ આ પ્રમાણે કહેતો ઠતો સીતાના ચરણ કમલને વિષે પચ્યો. ધિ-ઠે ! ધિક્કાર ઠે !! કામાતુર માણસને !!! પછી અન્ય પુરુષના સ્પર્શથી ઉત્પન્ન થયેલા જ્વરવાલી સીતાએ ધીરજ રાખી રાવણને કહ્યું. “અરે દૂરાચાર ! હશીલ ! કુલિનોમાં પાપરૂપ ! નિર્દય ! તું મૃત્યુરૂપ વિપતિના કઠોર ઉપહાસને વિષે પ્રાપ્ત થયેલો છે.” એમ કહીને તેણે એવો અગ્નિગ્રહ લીધો કે, “મ્હારે પતિ અને દિયર એ બંનેની સુખવાર્તા સાંજળ્યા પછી ઝોજન કરવું.” રાવણના પ્રૌઢ શક્તિવાલા સારણાદિક મહા પ્રધાનો પોતાના સ્વામીના પરાક્રમથી સંતોષ પામી લંકામાંથી તેના સન્મુખ આવવા લાગ્યા. પછી માનનો પર્વત એવો રાવણ લંકાથી પૂર્વ દિશામાં રહેલા દેવરમણ ઉદ્યાનને વિષે સીતા સહિત ઉતર્યો. ત્યાં ત્રિજટા રાક્ષસીની સમીપે જાનકીને મૂકી અનેક જાગતા બંલવંત સુન્નટોને રક્ષણ ક-

સ્વાની આજ્ઞા કરી સીતાની પ્રાપ્તિથી ઉત્પન્ન થયેલા કઠોર ગર્વનો સમુદ્ધરૂપ તે રાવણ સંપત્તિના સ્થાનરૂપ પોતાના મેહેલ પ્રત્યે આવ્યો.

હવે વાણથી પૂર્ણ એવા જ્ઞાથાને તથા ધનુષ્યને ધારણ કરી રામ યુદ્ધ કરવાને માટે લક્ષ્મણની પાસે ગયા. રામને અકસ્માત્ આવેલા જોડ લક્ષ્મણે કહ્યું. “ હે જ્ઞા ! તમે સીતાને એકલાં મૂકી અહિં કેમ આવ્યા ? ” રામે કહ્યું. “ ડુર્ગાર એવા શત્રુથી વિભંવિત એવા સિંહનાદને સાંજલી તમને ક્રોધાકુલ થયેલા જાણી હું અહિં આવ્યો હું. ” લક્ષ્મણે કહ્યું. “ મેં સિંહનાદ કસ્યો નથી, પરંતુ તે વૈરીયોએજ માયા કરીને તેવો શબ્દ કસ્યો દેખાય છે, માટે હે જ્ઞા ! તમે ઝટ સીતાની પાસે જાઉં અને હું પણ આ શત્રુજનના સમૂહને જીતી તમારી પાઠલ આવું હું. ” આમ કહી લક્ષ્મણે પાઠા વાલેલા રામ ફરી પોતાને આશ્રમે આવ્યા, પણ ત્યાં સીતાને નહિ દેખીને વહુ આકુલ વ્યાકુલ થઈ ઘાઠ મૂર્છા પામ્યા. પઠી જ્યારે વનના શીતલ પવનથી તે સચેત થયા ત્યારે શોક કરતા વિલાપ કરવા લાગ્યા કે, “ હે પ્રિયા ! તું અમને વિયોગીને ત્યજી દઈ ક્યાં જતી રહી છે ? અથવા શું વનવાસના દુઃખથી ત્હારું કોઈએ હરણ કર્યું છે ? અરે નાશવંત પ્રાણો ! તમે પણ જાનકીની સાથે ચાલ્યા જાઉં. ” આ પ્રમાણે વિલાપ કરીને પઠી ધૈર્યવંત થયેલા રામ, સીતાને શોધવા માટે ત્યાંથી નીકળી વનમાં જમવા લાગ્યા. એવામાં શત્રુરૂપ રાવણે કાપી નાખેલી વન્ને પાંખોને લીધે અત્યંત પીડા પામતા જટાયુ પક્ષીને જોઈ તે પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “ નિશ્ચે સીતાનું હરણ કરતા એવા કોઈ પાપી પુરાત્માએ પોતાને વિઘ્ન કરતા એવા આ પક્ષીની પાંખો ઢેરી નાખી છે. ” પઠી સીતાના વિરહથી પીડા પામેલા રામે તે સાધર્મિક એવા જટાયુને પાપનો નાશ કરનાર પંચ નવકાર સંજ્ઞાલાવ્યો. જટાયુ પણ તે નવકારને વિષે લાગેલા પોતાના ચિત્તથી પાપને ધોઈ નાખી આર્તધ્યાનને ત્યજી દઈ મહેંદેવ લોકને વિષે શ્રેષ્ઠ દેવપણે ઉત્પન્ન થયો. પઠી જેમ વિવેકી માણસ ઉત્તમકલાનો શોધ કરે તેમ રામ દંભકારણ્યને વિષે સીતાને શોધવા લાગ્યા.

હવે અહિં રણસંગ્રામમાં પણ જેમ યુથવાલા વલ્લવંત હાથીયોની સાથે યુદ્ધ કરવા સિંહ ઝાંઝો આવે તેમ સૈન્ય સહિત આવેલા ચરદાનવની સાથે લક્ષ્મણ યુદ્ધ કરવા ઝાંઝો થયા. તે વચ્ચે ચરનો ન્દાનો જ્ઞાઈ ત્રિશિરા નામે

दैत्य पोताना ज्ञाइ खरने पाठो वाली पोते लक्ष्मणनी साथे युद्ध करवा आब्यो. लक्ष्मणे युद्ध करतां ते त्रिशिराने कृष्णमात्रमां खड्गवने मारी नाख्यो. एवामां विराध नामनो कोइ राजपुत्र सैन्य सहित त्यां आवी लक्ष्मणने नमस्कार करीने कहेवा लाग्यो के, “ आप मने अंगीकार करो. हुं तमारी आज्ञानो व-
शवर्ती अइ तमारेज पक्षे रहीश. आ खरदानव, रावणनी सहायथी पाताल-
लंकाना अधिपति म्हारा पिता चंडोदरने काढी मूकी पोते त्यां रहे ठे. तमे ए-
कला ठो बत्तां शत्रुनो नाश करवामां सिंहसमान ठो. तो पण हे प्रसन्न मुखवा-
ला ! शत्रुने जीती लेवानी मने आज्ञा आपो.” लक्ष्मणे कह्युं “ हे राजपुत्र !
शत्रुना वधने विषे म्हारे त्हारी सहायथी सरथुं. कारण हाथपगवालाने बीजा-
नी सहाय लेवी ए लज्जा पामवा जेवुं ठे. जो पोताना सेवकने विषे स्नेहवाला
रामने तुं पोताना स्वामी मानतो हइश तो म्हारे तने पाताल लंकाना रा-
ज्यने विषे स्थापवो. ” पढी पुत्रना वधथी अत्यंत क्रोधातुर अयेलो तेमज क-
ठोर चित्तवालो खर दानव विरोधने सहाय आपवानां वचन केहेता एवा ल-
क्ष्मणनी पासे आवीने कहेवा लाग्यो के, “ अरे लक्ष्मण ! विद्यानुं साधन
करता एवा पुत्र शंबूकने हणी म्हारो अपराधी अइ तुं शुं जीवतो जइश ? ”
लक्ष्मणे कह्युं. “ हे राजन् ! में त्हारा पुत्रने विद्यानुं साधन करता मारेलो
होवाथी म्हारुं पुरुषार्थ प्रगट अयुं नथी; परंतु विकट वैरी एवा तने पण ते-
नी पाठल विदाय करी हुं म्हारा पुरुषार्थने तत्काल प्रगट करीश. ” लक्ष्मण-
नां आवां वचनथी अत्यंत क्रोधातुर अयेलो अने युद्धना मर्मने जाणनारो ते
खर दैत्य सज्ज अइ आकाशमां मेघनी पेठे तिहण बाणोनो वरसाद वरसाव-
वा लाग्यो. पढी लक्ष्मण पण उग्र एवा बाणोथी तुरत शत्रु तरफथी आवता
संख्याबंध बाणोना वरसादने बंध करवा माटे आकाशने विषे सुर्यमंलने
ठांकी देनारा शरमंरुपने बनावी दीधो. आ प्रमाणे अनेक विधाधरोनी समक
दीर्घकाल सुधी तेने युद्ध करावी लक्ष्मणे पोताना तिहण शस्त्रथी ते खर
दानवनुं मस्तक ठेदी नाख्युं. ठेवटे सुन्नटोमां मुकुटरूप लक्ष्मणे उग्रसेना
सहित दूषण नामना दैत्यने पण मारी तत्काल देव अने दानवोने विषे विजय
लक्ष्मी प्राप्त करी.

॥ इति श्री पद्मचरित्रे खरदुषणविनाशो नाम पंचमः प्रस्तावः ॥

ए प्रमाणे शत्रुघने कय करवाथी वृद्धि पाम्युं ठे बल जेमनुं एवा महा तेजवंत लक्ष्मण सेनावंत एवा विराध सहित जेटलामां राम तरफ जवा लाग्या तेटलामां मार्गने विषे तेमनुं फरकवा लाग्युं; तेथी ते सीता अने रामनुं अकुशल मानता खेद करवा लाग्या. पठी त्यां आश्रमे आवीने जोयुं तो तेमणे वनमां वृक्षोनी घट्यामां सीताना वियोगथी शून्य चित्तवाला रामने जोया. त्यां राम सीता वियोगथी वारंवार विलाप करता हता के, “हे वनदेवीयो ! तमे ऊट प्रसन्न थइ मने सीतानी वात कहो. हे पक्षीयो ! तमे पण दूर विहार करवा जानुं ठो, माटे जो म्हारी हरण थयेली प्रियाने कोइ स्थान-के दीर्घ होय तो मने कहो. ” वली सीताना वियोगथी अत्यंत पीडित थये-ला राम दीर्घकाल पर्यंत निश्वास नाखीने वारंवार कहेता हता के, “अरे निर्लज्ज प्राणो ! तमे तुरत केम चाड्या जता नथी ? मने एक तरफथी सीताना वियोगरूप अग्नि संताप करे ठे अने बीजी तरफथी वैरीयोना संकटथी मुक्त थयेला लक्ष्मण हजु सुधी आव्या नहि ए पीडा करे वे. मने जेमने लीधे गुहवासथी आ वनवास सुखकारी हतो; ते जानकी अने बंधु लक्ष्मण वने जणा आज्ञे दुर्लभ दर्शनवाला थइ पम्या ठे. ” आम राम विलाप करता हता एवामां “हे बंधो ! हुं आ रह्यो तमारी आगलज. तमारी आवी अवस्था केम थइ ? ” एम कहीने आंसुथी व्याप्त नेत्रवाला लक्ष्मणे रामने नमस्कार कख्यो. पठी दुःखरूप महा समुद्रमां प्राप्त थयेला सुखरूप वेढने पामी रामे लक्ष्मणने कह्युं. “हे वत्स लक्ष्मण ! तमे शत्रुघने जीती सुखथी आव्या ठो-कनी ? ” पठी जानकीना वियोगने जाणता एवा लक्ष्मणे रामने कह्युं. “हुं धारुंतुं के, जेणे सिंहनो शब्द कख्यो हतो तेणेज सीतानुं हरण करयुं ठे; परंतु ते हरण करनार विद्याधर, माणस, राक्षस, सुर के असुर गमे ते हो, परंतु हुं तेनुं मस्तक आ म्हारा खरुवती वेदी नाखीश. ” पठी विराधनां वचनथी सीताने शोधवा माटे अनेक विद्याधरो चारे दिशामां बोरया. तेउए सर्व स्थानके सीतानी बहु शोध करी; परंतु कोइ ठेकाणेशी जनकपुत्री मळ्यां नहि; तेथी तेउ जग चित्तवाला थइ पाठा आव्या. लक्ष्मणे रामने कह्युं. “हे ज्ञाई ! में एवी प्रतिज्ञा लीधी ठे के, “आ विराधने पाताललंकाना राज्यने विषे स्थापवो. ” विराधे पण ते वने ज्ञाईने कह्युं. “हे मज्जो ! आप त्यां आवी मने

म्हारा पूर्वना राज्यने विषे स्थापो के, जेथी करीने निश्चित थयेलो हुं पठी थोना कालमां तमारा प्रसादथी सीतानी शोध लावीश. ” पठी “ तथास्तु ” एम कहीने लक्ष्मण तथा विराध सहित राम त्यांथी प्रयाण करी पाताळलं-काना नद्यानने विषे आवी पद्मोच्या एटले खरदैत्यनो पुत्र सुंद पोताना पिता अने काका विगेरेनो क्षय करनारा शत्रुने आव्या धारी तत्काल युद्ध करवा आव्यो; परंतु ते पोतानी सामे अति दुर्जय एवा राम लक्ष्मणने युद्ध करवा आवता जोइ चंडनखा मातानां वचनथी तत्काल नासी जशने लंकासां गयो. त्यां तेने विश्वमां कंटपरूप अने महाबलवंत एवा रावणे क्रोध धरता उता पोतानी पासे राख्यो. पठी राम लक्ष्मणे पोतानी प्रतिज्ञा पूर्ण करवा माटे विराधने महोत्सवपूर्वक तेना राज्यने विषे स्थाप्यो. कृतज्ञमां शिरोमणिरूप विराध पण ते बन्ने ज्ञाश्याने पोताने घेर राखी निरंतर सेवा करवामां तत्पर रह्यो.

आ वखते किष्किंधा नगरीने विषे सुग्रीव नामे राजा राज्य करतो हतो. तेने देवांगना समान कांतिवाली तारा नामे स्त्री हती. वली पोताना म्होटा ज्ञाश वालीनो पुत्र चंडरस्मि युवराज पद्मि जोगवतो हतो. सुग्रीवने तारादेवीथी उत्पन्न थयेला अंगद अने जयानंद नामना बे पुत्रो हता. हवे साहसगति नामनो कोइ विद्याधर पुत्र बहु दिवसथी तारानी साथे क्रीडा करवानी इच्छा करतो हतो; तेथी ते हिमालय पर्वतने विषे जइ प्रतारणी विद्यानुं साधन करीने सुग्रीवनुं रूप धारण करीने किष्किंधा नगरी प्रत्ये आव्यो. आ वखते सुग्रीव पोताना अनेक सुजटोनी साथे क्रीडा करवा माटे नद्यानमां गयो हतो, तेथी पेलो साहसगति के, जेणे मिथ्या सुग्रीवनुं रूप धारण करयुं हतुं ते आकाश मार्गथी सुग्रीवना घरमां पेशी गयो. पठी ज्यारे साचो सुग्रीव क्रीडा वनथी पाळो आव्यो त्यारे तेने सुजट पुरुषोए बलात्कारे राजद्वारने विषे रो-क्यो. आ अवसरे प्रधान प्रमुख पुरुषोए बे सुग्रीवने जोशने अंतःपुरना रक्षण-ने माटे प्रयत्न करवा मान्यो. मिथ्या सुग्रीव पण ताराने विषे अजिबाब वालो होवाथी तुरत अंतःपुरमां पेशवा लाग्यो; तेने पण सचिवादिकोए रो-क्यो. आ वखत चौद अक्षोहिणी सैन्य एकठुं थयुं अने बन्ने सुग्रीव तरफ अ-र्द्ध अर्द्ध वेहेंचाइ गयुं. वली शठ सुजटो तो पोत पोताना सुग्रीवने राज्यासने स्थापन करवा नयमवंत अइ परस्पर युद्ध करवा लाग्या. तारादेवीरूप राज्य

लक्ष्मीने माटे वृद्धि पाम्यो ठे मत्सर जेम्ने एवा ते सत्य अने मिथ्या बन्ने सुग्रीवो घोर युद्ध करवा लाग्या; परंतु समान पराक्रमवाला ते बन्नेमांथी एकेने विजयलक्ष्मी वरी नहि. पठी तो ते बन्ने जणां थाकी युद्धाची निवृत्ति पाम्यो के, “ हुं म्हारी सहायने माटे कोइ बलवंत एवा राजानी सेवा करूं. हा म्हारो सेवक हनूमान बहु बलवान् ठे, परंतु ते हवणां सत्य असत्यनो अजाण होवाथी म्हारे विषे उदासीपणुं पाम्यो ठे. आ कोइ धूर्तथी सर्व लोक एने विषे मोह पामी गया ठे अने बलीष्ट विद्यावल तेनेज विषे आसक्त थया ठे. धन्य तो रावणना शत्रु ते आ वालीनेज ठे के, जेणे शत्रुथी व्याकुल थया विना राज्यलक्ष्मीनो त्याग करी दीक्षा लीधी. हवे शत्रुने नाश करवामां जे कोइ समर्थ राजा होय तेनी हुं सेवा करूं के, जेथी थोडा कालमां पूर्ण फल प्राप्त थाय. त्रिखंभ ज्ञोक्ता बलवंत रावणने कार्य निमित्ते सेवुं; परंतु ते बहु अनुरागी ठे, तेथी मने अने आ शत्रुने मारी पोते तारादेवीने लइ जाय. खर दानव म्हारो मित्र अने सिंहना सरखो पराक्रमी हतो; पण तेने तो लक्ष्मणे युद्धमां माख्यो, एम में सांजळ्युं ठे, माटे हवे शत्रुरूप वादलाने जरामी नाखवाने पवन समान दशरथ पुत्रने सेवुं के, जेथी ते मने विराधनी पेठे थोडा कालमां निश्चे फरी मारा राज्यासने स्थापे.” आ प्रमाणे चिंतातुर थयेला सुग्रीवे एक चतुर दूतने विराध पासेमोकळ्यो. डूते विराधपासे जइने कह्युं. “ हे राजन् ! सुग्रीव राजा तमने केहेवरावे ठे के, जो तमारी आज्ञा होय तो हुं म्हारा पोताना स्वार्थने माटे हर्ष पूर्वक श्रीरामनी सेवा करूं.” विराधे कह्युं. “ह दूत ! सुग्रीवराजा तुरत अहिं आवो अने आ रामनी सेवाथी एनुं पण मांगलिक थशे.” पठी दूते पाठा आवी ते समाचार पोताना स्वामी सुग्रीवने कह्या. ते उपरथी सुग्रीव सैन्य सहित विराधनी पुरी पाताळ लंका प्रत्ये गयो. विराधे पोतानी नगरीप्रत्ये आवेला सुग्रीवनो बहु सत्कार कस्यो. पठी सुग्रीवे शिवातल उपर वेठेला श्री रामलक्ष्मणने प्रणाम कह्या अने पोतानुं दुःख महा शक्तिवंत एवा रामने कही देखाम्युं. ठेवटे कह्युं के, हे जगत् नियंता ! हुं तमारे शरणे आवेलो हुं.” सीताना वियोगथी पीणित एवा रामे तेनुं दुःख दूर करवाने तेने बहु धीरज आर्पी. कह्युं ठे के—संत पुरु-

યો નિશ્ચે પરદુઃખને નાશ કરવાના સ્વજ્ઞાવવાલા હોય છે. પઢી વિરાધે સમજાવેલો સુગ્રીવ હાથ જોતી વિયોગથી દુઃખી એવા રામને કહેવા લાગ્યો કે, “હે વિજ્ઞો ! જગત્માં આપ એકજ સર્વ અર્થને વિષે સમર્થ છો, માટે મને તત્કાલ મ્હારા રાજ્યને વિષે સ્થાપો. હું સૈન્ય સહિત આપનો સેવક હું, માટે જેવી હશે તેવી સીતાની વાર્તાને થોડા કાલમાં લાવી આપીશ.” રામ આવી સુગ્રીવની વાણીથી પ્રસન્ન થઈ સેના સહિત વિરાધને પોતાની સાથે આવતા અટકાવી પોતે એકલા જ સુગ્રીવની સાથે કિષ્કિંધા નગરી પ્રત્યે ગયા. જ્યારે રામ લક્ષ્મણ કિષ્કિંધા નગરીના ઉદ્યાનને વિષે આવ્યા ત્યારે સુગ્રીવે પોતાના વૈરીને યુદ્ધ કરવા બોલાવ્યો. વિદ્યા અને બલથી ગર્જના કરતો તે સાહસ ગતિ પણ તત્કાલ યુદ્ધ કરવા આવ્યો. કહ્યું છે કે—કૃત્રિયોને રણસંગ્રામમાં શૌર્ય નુત્પન્ન થાય છે. પઢી સમાન આકૃતિવાલા અને સમાન બલવાલા તે વન્ને સુગ્રીવોએ દુઃસહ એવા હાથીયોની પેઠે દીર્ઘકાલ પર્યંત યુદ્ધ કર્યું; પરંતુ રામ સમાન આકૃતિપણાને લીધે તે વન્નેમાંથી પોતાની પક્ષના ધરા સુગ્રીવને હલચલી શક્યા નહિ, તેથી ક્ષણમાત્ર ઉદાસી બની ગયા. પઢી રામે પોતાના વજ્રાવર્ત નામના ધનુષ્યને હાથમાં લઈ વિજલીના નિર્ધાત જેવો ટંકાર શબ્દ કહ્યો એટલે તે શબ્દને નહિ સહન કરતી એવી પ્રતારણી વિદ્યા તુરંત નાસી ગઈ. કહ્યું છે કે—તેવા સામર્થ્યવંત પુરુષોની આગલ કોણ ટક્કી શકે ? વિદ્યા નાસી જવાને લીધે સાહસગતિ પોતાના ધરા રૂપમાં આવી ગયો અને સુગ્રીવ જૂદો દેખાઈ આવ્યો. કહ્યું છે કે—દંત્ર ઘણો વચતકેમ રહી શકે ? પઢી સર્વે લોકો ક્રોધથી કહેવા લાગ્યા કે, “ અરે ! પરસ્ત્રીને વિષે આસક્ત એવા એણે લોકને મોહ પમાડી સુગ્રીવને દુઃખી કહ્યો છે. પઢી રામે તે સાહસગતિને મારી વાર્જીત્રોના શબ્દપૂર્વક સુગ્રીવને હર્ષપૂર્વક તેના રાજ્યને વિષે પૂર્વની પેઠે સ્થાપન કહ્યો. સુગ્રીવ પણ રામના સમાન આકૃતિવાલી પોતાની તેર કન્યા રામને વિવાહ માટે આપવા લાગ્યો; પરંતુ સીતાના વિયોગથી અસંતોષી હૃદયવાલા રામે તેને કહ્યું કે, “ હે રાજન ! મ્હારે બીજા વિવાહનું કંઈ પ્રયોજન નથી. ” પઢી રામ તે ઉદ્યાનને વિષે જ રહ્યા અને સુગ્રીવ મહોત્સવપૂર્વક નગરી પ્રત્યે ગયો.

હવે જ્યારે સુંદ પુત્ર સહિત ધરા દાનવ દણાયો ત્યારે ચંડનચા તત્કાલ લંકાપુરીને વિષે રાવણની સજ્ઞામાં ગઈ. ત્યાં તે રાવણના કંઠને વલણી પડી

અત્યંત રુદન કરવાપૂર્વક કહેવા લાગી કે, “હે વંધો ! તમે જયવંતા ઠતાહા ! હતાશા એવી હું હણાઈ ઠું. તમારા વનેવીને યુદ્ધમાં મારી નાખી લદ્દમણ સ-
હિત રામે વિરાધને તેના રાજ્યાસને સ્થાપ્યો છે. હે પ્રજો ! હું ત્યાંથી જીવ
લઈને નાસીને તમારી શરણે આવી ઠું, માટે પુત્ર સહિત એવી મને તમે
રક્ષણ કર્તા આનું.

રાવણે કહ્યું. “હે બ્હેન ! તું વહુ રુદન ન કર ! હું ઓના વચ્ચતમાં ત્હારા
પતિ પુત્રાદિકને મારનારા શત્રુને મારીશ.” આમ પોતાની બ્હેનને ધીરજ
આપી રાવણ પોતાના મંદીરને વિષે શય્યામાં સૂતો; પરંતુ સીતાની સાથે ક્રી-
ના કરવામાં નિત્સાહવંત એવા તેને નિદ્રા આવી નહિ. વલી એટલુંજ નહિ, પરંતુ
આજ સુધી જાનકીનો સમાગમ ન થવાથી શય્યામાં સૂતેલા રાવણને સ્થલમાં
રહેલા માંઠલાની પેઠે અત્યંત પરિતાપ થતો હતો. પઠી ડુઃખને વિષે પનેલા
પતિને જોઈ મંદોદરી રાણીયે તેને કહ્યું. “હે સ્વામિનૂ ! આપને એવું શું ડુઃખ
ઠે ?” રાવણે કહ્યું. “હે પ્રિયા ! સીતાના વિરહરૂપ કામાગ્નિ મને કમલનાલ-
ની પેઠે વાલે ઠે; માટે તું માન મૂકી દઈ મારે અર્થે સીતાને પ્રસન્ન કર. નહિ-
તો સ્થલમાં પનેલા માંઠલાની પેઠે મ્હારા પ્રાણ જશે. વલી મ્હારે ગુરુએ આ-
પેલો એવો નિયમ ઠે કે, નહિ ઇચ્છા કરતી એવી સ્ત્રી ઉપર વલાત્કાર કરવો
નહિ.” પઠી મંદોદરી પોતાના સ્વામીની તુટીને માટે ઉદ્યાનમાં સીતાની પાસે
જઈ પ્રીતિપૂર્વક વારંવાર કહેવા લાગી કે, “હે સીતા ! હું અને વીજી આ સંવે
વિદ્યાધર સ્ત્રીયો ત્હારી કિંકરીયો ઠીએ, તેમજ વિશ્વનો પતિ શ્રી રાવણ પણ
ત્હારા દાશ્યપણને જાણે ઠે, માટે અરણ્યમાં વાસ કરનારા, સુખ રહિત અને
સંપત્તિ વિનાના એવા પતિ રામનો તો ત્હારે ત્યાગજ કરવો જોઈએ. તું સ્વપ્ન સમાન
લંકાને પામી ઠે. વલી પ્રજ્ઞુતાનો પાલક અને ત્રિલોકનો જ્ઞોક્તા તેમજ વિખ્યાત
પરાક્રમવાળો રાવણ ત્હારા પૂર્વજવના પુણ્યથી તને પોતાના હૃદયરૂપ કમલને
વિષે હંસીની પેઠે ધારણ કરવાની ઇચ્છા કરે ઠે; માટે તું સંપત્તિ રહિત એવા
રામને ત્યજી દઈ મેં જોગવેલા એવા રાવણને જાણ. કારણ વિકટ સંકટને વિષે વ્રતનો
પ પાપને માટે થતો નથી.” મંદોદરીનાં આવાં વચન સાંજલી મહાસતી સીતા પોતા-
ના વંદે હાથથી વંદે કાનને ઢાંકી દઈ આ પ્રમાણે કહેવા લાગી. “અરે મુખ્ય ! તું કુલી
ન ઠતાં અકુલીન સરલાં વચન કેમ વોલે ઠે ? ઝું કુલીન સ્ત્રીયો પ્રાણાં તે પણ વીજા

યો નિશ્ચે પરદુઃખને નાશ કરવાના સ્વજ્ઞાવવાલા હોય છે. પઠી વિરાધે સમજાવેલો સુગ્રીવ હાથ જોતી વિયોગથી દુઃખી એવા રામને કહેવા લાગ્યો કે, “હે વિજ્ઞો ! જગત્માં આપ એકજ સર્વ અર્થને વિષે સમર્થ છો, માટે મને તત્કાલ મ્હારા રાજ્યને વિષે સ્થાપો. હું સૈન્ય સહિત આપનો સેવક હું, માટે જેવી હશે તેવી સીતાની વાર્તાને થોડા કાલમાં લાવી આપીશ.” રામ આવી સુગ્રીવની વાણીથી પ્રસન્ન થઈ સેના સહિત વિરાધને પોતાની સાથે આવતા અટકાવી પોતે એકલા જ સુગ્રીવની સાથે કિષ્કિંધા નગરી પ્રત્યે ગયા. જ્યારે રામ લક્ષ્મણ કિષ્કિંધા નગરીના બુદ્ધાનને વિષે આવ્યા ત્યારે સુગ્રીવે પોતાના વૈરીને યુદ્ધ કરવા બોલાવ્યો. વિદ્યા અને બલથી ગર્જના કરતો તે સાહસ ગતિ પણ તત્કાલ યુદ્ધ કરવા આવ્યો. કહ્યું છે કે—કૃત્રિયોને રણસંગ્રામમાં શૌર્ય ઉત્પન્ન થાય છે. પઠી સમાન આકૃતિવાલા અને સમાન બલવાલા તે બન્ને સુગ્રીવોએ દુઃસહ એવા હાથીયોની પેઠે દીર્ઘકાલ પર્યંત યુદ્ધ કર્યું; પરંતુ રામ સમાન આકૃતિપણને લીધે તે બન્નેમાંથી પોતાની પક્ષના ધરા સુગ્રીવને હારી શક્યા નહિ, તેથી ક્ષણમાત્ર બેસી બેઠી ગયા. પઠી રામે પોતાના વજ્રાવર્ત નામના ધનુષ્યને હાથમાં લઈ વિજલીના નિર્ધાત જેવો ટંકાર શબ્દ કહ્યો એટલે તે શબ્દને નહિ સહન કરતી એવી પ્રતારણી વિદ્યા તુરંત નાસી ગઈ. કહ્યું છે કે—તેવા સામર્થ્યવંત પુરુષોની આગલ કોણ ટકી શકે ? વિદ્યા નાસી જવાને લીધે સાહસગતિ પોતાના ધરા રૂપમાં આવી ગયો અને સુગ્રીવ જૂદો દેખાઈ આવ્યો. કહ્યું છે કે—દંત્ર ઘણો વચ્ચે રહી શકે ? પઠી સર્વે લોકો ક્રોધથી કહેવા લાગ્યા કે, “ અરે ! પરસ્ત્રીને વિષે આસક્ત એવા એણે લોકને મોહ પમાડી સુગ્રીવને દુઃખી કહ્યો છે. પઠી રામે તે સાહસગતિને મારી વાર્જીત્રોના શબ્દપૂર્વક સુગ્રીવને હર્ષપૂર્વક તેના રાજ્યને વિષે પૂર્વની પેઠે સ્થાપન કહ્યો. સુગ્રીવ પણ રામના સમાન આકૃતિવાલી પોતાની તેર કન્યા રામને વિવાહ માટે આપવા લાગ્યો; પરંતુ સીતાના વિયોગથી અસંતોષી હૃદયવાલા રામે તેને કહ્યું કે, “ હે રાજન ! મ્હારે બીજા વિવાહનું કંઈ પ્રયોજન નથી. ” પઠી રામ તે બુદ્ધાનને વિષે રહ્યા અને સુગ્રીવ મહોત્સવપૂર્વક નગરી પ્રત્યે ગયો.

હવે જ્યારે સુંદ પુત્ર સહિત ધરા દાનવ દુણાયો ત્યારે ચંડનલા તત્કાલ લંકાપુરીને વિષે રાવણની સજ્ઞામાં ગઈ. ત્યાં તે રાવણના કંઠને વચગી પડી

અત્યંત રુદન કરવાપૂર્વક કહેવા લાગી કે, “હે બંધો ! તમે જયવંતા બતા હા ! હતાશા એવી હું હણાશું. તમારા બનેલીને યુદ્ધમાં મારી નાખી લક્ષ્મણ સહિત રામે વિરાધને તેના રાજ્યાસને સ્થાપ્યો છે. હે પ્રજો ! હું ત્યાંથી જીવ લઈને નાસીને તમારી શરણે આવી હું, માટે પુત્ર સહિત એવી મને તમે રક્ષણ કર્તા થાન.

રાવણે કહ્યું. “હે બ્હેન ! તું બહુ રુદન ન કર ! હું ઓના વચ્ચે તમારા ત્હારા પતિ પુત્રાદિકને મારનારા શત્રુને મારીશ.” આમ પોતાની બ્હેનને ધીરજ આપી રાવણ પોતાના મંદીરને વિષે શય્યામાં સૂતો; પરંતુ સીતાની સાથે ક્રી-
મા કરવામાં બત્સાહવંત એવા તેને નિષ્ઠા આવી નહિ. વલી એટલુંજ નહિ, પરંતુ આજ સુધી જ્ઞાનકીનો સમાગમ ન થવાથી શય્યામાં સૂતેલા રાવણને સ્થલમાં રહેલા માંબલ્લાની પેઠે અત્યંત પરિતાપ થતો હતો. પછી ડુઃખને વિષે પમેલા પતિને જોઈ મંદોદરી રાણીએ તેને કહ્યું. “હે સ્વામિન્ ! આપને એવું શું ડુઃખ છે ?” રાવણે કહ્યું. “હે પ્રિયા ! સીતાના વિરહરૂપ કામાગ્નિ મને કમલનાલ-
ની પેઠે બાલે છે; માટે તું માન મૂકી દઈ મારે અર્થે સીતાને પ્રસન્ન કર. નહિ-
તો સ્થલમાં પમેલા માંબલ્લાની પેઠે મ્હારા પ્રાણ જશે. વલી મ્હારે ગુરુએ આ-
પેલો એવો નિયમ છે કે, નહિ ઇચ્છા કરતી એવી સ્ત્રી ઉપર બલાત્કાર કરવો નહિ.” પછી મંદોદરી પોતાના સ્વામીની તુષ્ટીને માટે ઉદ્યાનમાં સીતાની પાસે જઈ પ્રીતિપૂર્વક વારંવાર કહેવા લાગી કે, “હે સીતા ! હું અને બીજી આ સર્વે વિદ્યાધર સ્ત્રીયો ત્હારી કિંકરીયો ઊંચે, તેમજ વિશ્વનો પતિ શ્રી રાવણ પણ ત્હારા દાશ્યપણાને ઝંજે છે, માટે અરણ્યમાં વાસ કરનારા, સુખ રહિત અને સંપત્તિ વિનાના એવા પતિ રામનો તો ત્હારે ત્યાગજ કરવો જોઈએ. તું સ્વપ્ન સમાવ લંકાને પામી છે. વલી પ્રજ્ઞુતાનો પાલક અને ત્રિલોકનો જોક્તા તેમજ વિરહ્યાત્ત પરાક્રમવાલો રાવણ ત્હારા પૂર્વજવના પુણ્યથી તને પોતાના હૃદયરૂપ કમલને વિષે હંસીની પેઠે ધારણ કરવાની ઇચ્છા કરે છે; માટે તું સંપત્તિ રહિત એવા સમને ત્યજી દઈ મેં જોગવેલા એવા રાવણને ઝંજ. કારણ વિકટ સંકટને વિષે વ્રતલો પ પાપને માટે થતો નથી.” મંદોદરીનાં આવાં વચન સાંજલી મહાસતી સીતા પોતાના વન્ને હાથથી વન્ને કાનને ઢાંકી દઈ આ પ્રમાણે કહેવા લાગી. “અરે સુગંધા ! તું કુલી ન બતાં અકુલીન સરખાં વચન કેમ વોલે છે ? શું કુલીન સ્ત્રીયો પ્રાણાંતે પણ બીજા

पतिनी इच्छा करे खरी ? वनवासने अंगीकार करीने पण उत्तम नीति तथा धर्म साम्राज्यनुं रक्षण करनार वली पोतानी प्रतिज्ञारूप समुझनो पार पामनार ए म्हारा प्राणप्रिय क्यां ? अने सर्व कुशीलवंतोमां रेखारूप तथा परस्त्रीनी इच्छाथी उत्पन्न थयेला पाप समूहना नाररूप त्हारो पति क्यां ? जे कुलमां पति परस्त्री लंपट होय अने स्त्री दूतीना कार्यने करनारी होय ते कुल अंते लोकमां धिक्कारपणाने पामे ठे. प्रौढ साम्राज्य संपत्तिथी इंड समान, तथा धनथी कुबेर समान होय तो पण ए दशकंठ (रावण) मने प्राणांतने विषे पण नथी रुचतो.” आम सीता मंदोदरीने कहे ठे एटलामां कामज्वरथी अत्यंत पीमा पामेलो रावण पोते वायुथी नरामेला रुनी माफक त्यां आव्यो अने सुप्रसन्न दृष्टिथी सीताना सामुं जोतो ठतो कहेवा लाग्यो के, “हे वैदेहि ! हुं त्हारो दास तुं अने आ मंदोदरी त्हारी आज्ञाकारी दासी ठे. हे नडे ! म्हारे विषे कृपा करी तुं मरजी प्रमाणे मने नज्ज अने मने अंगीकार करी विद्याधरीयोमां ईश्वरीरूप था.” पढी “आ रावण परस्त्रीयोना गमनथी अत्यंत पाषी थयो ठे.” एम धारी सीताये अवलुं मुख राखीने तेने कहुं. “अरे राक्षसाधम ! तने निश्चे काळे कोळीयारूप करेलो देखाय ठे. कारणके, तें कपट करी दशरथना पुत्रनी प्रिया एवी म्हारुं हरण करथुं ठे. तें पोतानुं कुल कलंकित करथुं अने पोतानो आचार पण दुषित कस्यो ठे. हे पापीष्ट ! हवे थोमा वखतमां लहमण त्हारा प्राणोनं हरण करशे.” सीताये आ प्रमाणे अपमान कस्या ठतां पण रावण तो तेनी प्रार्थना करता लाग्यो. धिक्कार ठे कामदेवने के, जे बलवंत पुरुषोना बलने पण हरण करी ले ठे. आ वखते जाणे रावणना कुबिकल्पथीज पाताळमां पेसी जतो होयनी ? एम सूर्य अस्त पाम्यो, जेथी सर्व स्थानके अंधकार फेलाइ गयो.

पढी रावणे सीताने नय पमामवा माटे धुत्कार शब्द करनारा धुवननां, फेत्कार शब्द करनारा शीयालनां, उंची फणवाला सर्पनां, सिंह शब्द करनारा सिंहनां, गर्जरा करनारा हाथीनां, अट्टाटहास करनारा दुष्ट वैतालनां अने बीजा जयंकर रूपो बनव्यां; परंतु ते सर्व ने जोइ निर्जय तथा परमेष्ठी मंत्रनुं ध्यान करती सीता पोतानुं शील राखवामांज तत्पर रही. पढी रावीनुं सर्व वृत्तांत जाणीने नीतिमान् एवा विनीषणे त्यां रावणे रोकेली सी-

સાની પાસે જઈને કહ્યું. “હે શુન્ને ! તમે કોણ બો ? કોની પુત્રી બો ? અને કોની પ્રાણપ્રિયા બો. ? હું પરસ્ત્રીયોને જાણ સમાન હું, માટે તમારે જે હઃસ્વ હોય તે મને જટ કહો. ?” વિઙ્ગીષણનાં આવાં કાર સમુદ્ધના મધ્યમાં રહેલી મિઠી વીરમ્નીનાં સમાન વચન સાંજલી લજ્ઞા સહિત જાનકીયે કહ્યું. “હે સૌમ્ય ! સાવધાનપણાથી સાંજલો. હું જનકરાજાની પુત્રી અને દશરથપુત્ર શ્રી રામની પ્રાણપ્રિયા હું. પિતાની પ્રતિજ્ઞા પાલવાને માટે લક્ષ્મણ સહિત વનમાં નિવાસ કરનારા મ્હારા પતિની સાથે હું પણ દંતકારણમાં આવી હતી. એક દિવસ વનને વિષે પિતાની મરજી પ્રમાણે ઝ્રમણ કરતા મ્હારા દિયર લક્ષ્મણે દિવસને વિષે વંશની જાલીમાં રહેલું એક મહા અજ્ઞુત સ્વર્ગ જોયું. પછી તેમણે મ્યાનમાંથી સ્વર્ગને જોઈ તત્કાલ સર્વ વંશજાલી ઘેરી નાચી એટલે તો કોઈ સ્વવિદ્યાનું સાધન કરતા પુરુષને હણાયેલો દીઠો. પછી પોતાના ચિત્તને વિષે શ્વેદ પામતા લક્ષ્મણે દયાને લીધે જટ રામની પાસે આવી તે સઘલી વાત કહી. ત્યાર પછી વિદ્યા સાધન કરનારની માતા પુત્રવધને લીધે ક્રોધાતુર થઈ લક્ષ્મણની પ્રાઠલ ગઈ; પરંતુ તે શ્રી રામને જોઈને કામાતુર થઈ. શ્રેષ્ઠ શીલધારી રામ લક્ષ્મણે તેનો આદર ન કર્યો. તે ઉપરથી તેણે પોતાના પુત્ર વધની વાર્તા પોતાના પતિને અને જાણને કહી. પછી આકાશમાર્ગે અનેક વિદ્યાધરોની સેના આવી; તેની સાથે જેટલામાં નિર્જય એવા લક્ષ્મણ યુદ્ધ કરવા ગયા તેટલામાં પ્રાઠલ સિંહનાદનો સંકેત કરી જેનું મૃત્યુ પાસે આવ્યું એ એવા રાવણે કપટ કરી પતિને ઘેરનીને મ્હારું હરણ કર્યું છે. હે જાણ ! હું પ્રાણનો નાશ થયે પણ શીલ રક્ષણ કરીશ.”

સીતાનાં આવાં વચન સાંજલી નીતિમાર્ગે રહેલો વિઙ્ગીષણ પોતાના બંધુ રાવણ પાસે જઈને તેને કહેવા લાગ્યો કે, “હે બંધો ! તે આ પોતાના કુલનો અંત કરનારું શું આરંભ્યું ? એ મહાસતી કલ્પાંતે પણ ત્હારું વાક્ય અંગીકાર કરશે નહિ. વલી તું રામ લક્ષ્મણવ્રતે થોડા કાલમાં કુલનો નાશ કરીશ, માટે ન્યાયધર્મને વિચારી જાનકી પાછી રામને સોંપ અને સ્નેહવંત બંધુનની સાથે પોતાનું સામ્રાજ્ય પદ દીર્ઘકાલ સુધી જોગવ.” આમ વિઙ્ગીષણે હિત વચન કહ્યાં ઠતાં પણ રાવણે પોતાની કુમતીનો ત્યાગ કર્યો નહિ. કહ્યું છે કે—નસીવ વાકું હોય ત્યારે શું નથી થતું ? વલગ-

वित रावणे विज्जीषणने कह्युं. “हे बंधो ! ए बे वनचरोथी तुं केम जय पामे ठे ? में अहिं आणेखी ए सीता निश्चे मने अंगीकार करेओ अने राम लक्ष्मण अहिं आवशे तो तेनुने हुं निश्चे मारी नाखीश. कहे, विद्याधर अने मनुष्यनां युद्धने विषे कोइ बलवंत पुरुषे मने क्यारे पण जीत्यो ठे ?” विज्जीषणे फरी थी कह्युं. “जाइ ! पण ते ज्ञानिनुं वचन तो सत्यज ठे के, स्त्रीना हेतुथी त-मारा कुलनो हय रामथी अवानो ठे. में तमारी जक्तिने लीधे दैवज्ञनुं वचन मिथ्या करवाने दशरथ जूपने माख्यो हतो, ठतां ते एम न होय तो पोतानी नगरी प्रत्ये पाठो क्यांथी आवे ? माटे हुं विज्ञापना करुं तुं के, “निश्चे ज्ञावी अ-न्यथा अवानुं नथी.” एम पोताना मनमां विचारी जानकी पाठी रामने अर्पण करो.” पढी रावण विज्जीषणनां वचनने नहिं गणकारतो तत्काल सीताने पु-ष्पक वैमानने विषे बेसारी आकाशमार्गे चाढ्यो अने कहेवा लाग्यो के, “हे जे ! कदलीगृहथी मनोहर एवा आ बगीचाउ, क्रीमा शैलने विषे नाना प्र-कारनी मणिमय म्होटी गुफाउ अने राजहंसादि मिथुनोए सेवन करेलां जल-वाली क्रीमा करवानी वाव्यो, सरोवर विगेरे जे आ मुख्य जलाशयो देखाय ठे तेनुने विषे हे सुंदरी ! म्हारी साथे निरंतर क्रीमा कर. कारण हुं तने इक्षित वस्तु आपवाने कल्पवृक्षरूप तुं.” आ प्रमाणे रावणे मधुर वचनथी सीताने बहु लोनावी; परंतु ते तो पोताना पति श्रीराम नामनो जप करती मौन धा-रण करीनेज रही. ग्राम रामने विषे स्थीर चित्तवाली सीताने जाणी रावण तेने फरी तेज स्थानके (पोताना उद्यानमां) मूकी पोताने घेर गयो.

हवे अहिं विज्जीषण, मुख्य प्रधानोनी साथे एकांतमां विचार करता क-हेवा लाग्यो के, “हे प्रधानो ! तमे म्हारुं हितकारी वचन सांजलो. पूर्वे आ पणो स्वामी रावण पोताना जुजबलने लीधे सैन्यथी पण वधारे बलवान् ह-तो; परंतु ते हवणां श्री रघुपतिनी प्राणप्रियानां हरणथी बहु अटप बलवालौ थइ गयो ठे. मनुष्योने एक पण कामासक्ति अनर्थनुं कारण आय ठे, तो पढी नरक आपनारी परस्त्रीयोमां आसक्ति करवी तेनुं तो गुंज कहेवुं ? माटे हे मंत्रियो ! तमे रावण पासे जइ तेने कहो के, तुं निश्चे श्री रामनी स्त्रीना ह-रणथी पोताना कुलनो अने पोतानो नाश न कर. कुलनो हय करनारी ए जानकीने त्यजी दइ पोताना बंधुपुत्रादि युक्त आ अमित एवी राज्य लक्ष्मी

जोगव्य." मंत्रियोएं कह्युं. " अमे राजा रावणने कुव्यसनथी दूर करवा तथा श्रेष्ठ रस्ते स्थापन करवा समर्थ नथी; परंतु जेम हाथीने श्रेष्ठ रस्ते चलाववा एक अंकुशज समर्थ ठे तेम ए राजा रावणने पण कुव्यसनथी दूर करवा तथा न्याय रस्ते स्थापन करवा आप एकज समर्थ ठे. " पढी विज्जीषणे तेउ ने कह्युं. " हे सचिवो ! शुं करीए ? कारण म्हारुं गुणकारी हित वचन रावण मानतो नथी. निश्चे कोइनी जिवितव्यता अन्यथा थती नथी, तो पण म्होटा पुरुषोए क्यारे पण पोतानो उद्यम ठोरुवो नहि. " आम कही ते विज्जीषणे प्रथम लंकाना बहु उंचा एवा किछ्वा उपर यंत्रो गोठव्या अने त्यां चारे बाजुए कांगरा उपर बलवान् राक्षसो राख्या. वली पोताना ज्ञाइना रक्षक माटे ठेकाणे ठेकाणे अनेक योग्य विचक्षण चर पुरुषो स्थाप्या.

हवे अहिं किष्किंधा नगरीने विषे सीताना समाचार न मलवाथी राम कृष्णपक्षना चंडनी पेठे अत्यंत दूर्बल थवा लाग्या. एक दिवस तेवी अवस्था-वाला श्री रामना कहेवा उपरथी लक्ष्मण अत्यंत क्रोध धरता उठा पोताना धनुष्य बाण लइ सुग्रीवनां घरे गया. " आ लक्ष्मण अत्यारे क्रोध पाम्या ठे. " एम धारी द्वारपालकोए पण तेमने रोख्या नहि; तेथी ते तत्काल सुग्रीवना अंतःपुर प्रत्ये गया. लक्ष्मणने आव्या सांजली जय पामता सुग्रीवे सन्मुख आवी हाथ जोम्नीने प्रणाम कख्या. लक्ष्मणे क्रोध करीने कह्युं. " अरे कपीश्वर सुग्रीव ! तुं तो निःशंक थइने जोगो जोगवे ठे अने राम तो सीताना विरहनी व्यथा सहन करे ठे. तें कह्युं हतुं के, हुं थोमा दिवसमां जानकीनी शोध लावी आपीश; पण हवे तो तने राज्य मलवाथी टाढ वाती हशे. शुं आ योग्य ठे ? हवणां ऊट सीतानी शुद्धिने माटे उठ अने प्रतिज्ञाना जंगथी साहसगतिना मार्गने न पाम. अर्थात् मृत्युनी इच्छा न कर. " लक्ष्मणनां आवां वचन सांजली जय पामतो सुग्रीव तेमना चरणने नमस्कार करीने कहेवा लाग्यो के, " हे विजो ! आप म्हारा अपराधनी क्षमा करो. " आम लक्ष्मणनी विनैती करी कपीश्वर सुग्रीवे अनेक सुजटो सहित श्री रामनी पासे जइ तेमने प्रणाम कख्या. पढी तेणे पोताना सेवकोने आज्ञा करी के, " हे सुजटो ! तमे सर्व पृथ्वीने विषे जानकीनी शोध करो. " आ प्रमाणे पोताना पतिये आज्ञा करेला सुजटो गाम, खाण अने पुरादिकने विषे जानकीनी शोध करवा चाड्या.

આ અવસરે જામંમલ પણ સીતાના હરણને સાંજલી અત્યંત દુઃખ ધર-
તો હતો રામની પાસે આવ્યો. કહ્યું છે કે—પ્રેમનો સમય તો તેજ કહેવાય
છે. વિરાધ પણ સેના સહિત રામની સેવા કરવા માટે તત્કાલ આવી પ-
હોચ્યો. કહ્યું છે કે—જ્ઞાતિના ઝરારૂપ જ્ઞાત જનો પોતાના સ્વામીને અવસરે
સેવે છે. પઠી સુગ્રીવ પોતે પણ સીતાની શોધ કરવા માટે આકાશ માર્ગે
થઈ કંબુદ્વીપમાં રહેલી સુરસંગીતાર્થ નામની પુરીપ્રત્યે ગયો. ત્યાં તે દ્વીપનો
અધિપતિ રત્નજટી સુગ્રીવને આવેલો જોઈ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “શું
મ્હારી વિદ્યાના હરણથી પણ અસંતોષી રહેલો રાવણ હવે મ્હારા પ્રાણનેજ
હરણ કરવા આવ્યો છે કે, તેણે અહિં સુગ્રીવને મોકલ્યો છે?” આમ વિચારી
જેટલામાં તે નગરીમાં નાસી જવાનું ધારે છે તેટલામાં તે રત્નજટીને સુગ્રીવે
કહ્યું. “અરે ! આકાશ પ્રત્યે ચાલવાને તૈયાર થયેલો તું કેમ નિરુદ્યમી થઈ ગ-
યો ? અર્થાત્ હવે તું કેમ આકાશ માર્ગે ચાલી શકતો નથી ? ” પઠી શાંત
થયેલા રત્નજટીયે સુગ્રીવને કહ્યું. “હે સુગ્રીવ ! સાંજલ. વૈદેહીનું હરણ કરીને
તુરત નાસી જતા રાવણે મ્હારી વિદ્યાનું હરણ કરી લીધું છે; તેથી મ્હારી આ-
કાશ ગતિ સ્વલિત થઈ છે.” પઠી સુગ્રીવે સીતાની શુદ્ધિના વીજરૂપ રત્નજ-
ટીને તત્કાલ રામની પાસે આણ્યો. ત્યાં રત્નજટીયે વિયોગથી દુઃખી એવા રામ-
ને પ્રણામ કરીને કહ્યું કે, “પુષ્પક વૈમાનમાં બેઠેલા રાવણે સીતાનું હરણ ક-
ર્યું છે. તે વચ્ચે “હે દાશરથે ! હે લક્ષ્મણ વંધો ! હે જામંમલ ! આ અધમે
વલાત્કારે હરણ કરેલી મને ઝટ રક્ષણ કરો !! ” આમ વિલાપ કરતી સીતાને
મ્હારા નગરને વિષે સાંજલીને હું સ્વસ્તુ લઈ તત્કાલ રાવણની પાસે ગયો; પરંતુ
તેણે ક્રોધ કરી મ્હારી સર્વ વિદ્યાનું હરણ કરી લીધું એટલે તો દિન એવો હું
તેને જોઈ રહ્યો અને તે લંકાને વિષે ચાલ્યો ગયો.”

રામ આ પ્રમાણે સીતાની મત્તમ શુદ્ધિ પામી બહુ હર્ષ પામ્યા અને ર-
ત્નજટીને આલિંગન કરી તેની વારંવાર પ્રશંસા કરવા લાગ્યા. પઠી તેમણે
સુગ્રીવ પ્રમુખ વલવંત યોદ્ધાને પૂછ્યું કે, “હે સુજટો ! કહો. તે લંકા અહિં-
થી કેટલે દૂર છે ?” રામના આવા પૂછવા ઉપરથી ઝંઘેગ પામેલાના સમાન
દેખાતા તેણે કહ્યું કે, “રાવણ રાજા શત્રુ ઘાતાં તે ન પ્રવેશ કરાઈ શકાય
એવી લંકાપ્રત્યે જવું સર્યું. કારણ યુદ્ધમાં વિજયી એવો તે પોતાના વંધુરૂપ

જુજથી, ડુર્ગથી, પુત્રોથી અને સેના વિગેરેના બલથી અત્યંત ગર્વધારી થઈ સમગ્ર શત્રુનું પણ તુણ સમાન ગણતો નથી. ” રામે ફરીથી કહ્યું. “ હે જૂપો! આપણે જય પરાજયની વાર્તાથી શરૂ; પણ તે પરસ્ત્રીનો ચોર રાવણ મને દેખાતો. પછી તે લક્ષ્મણનાં શસ્ત્ર સમૂહના પ્રહારથી વ્યથિત આત્માવાલા રાવણના વિદ્યાબલને જાણશું. ” લક્ષ્મણે ક્રોધ કરીને કહ્યું. “ ઓરે ! તમે રાવણને કેમ વચાણો છો ? જે સીતાનું હરણ કરીને ચોરની પેઠે નાસી ગયો તે શું બલવંત કહેવાય સ્વરો ! હું રાક્ષસો, વિદ્યાધરો અને જૂપતિનનાં જોતાં ઢતાં રણાંગણને વિષે તે રાવણના મૌલિમંદલને પામી નાહીશ. ” જાંબુવાને કહ્યું. “ જો આપની શત્રુને મર્દન કરનારી શક્તિ છે તો તે સત્ય; પરંતુ પૂર્વે અનંત-વીર્ય નામના મુનિયે કહ્યું છે કે, જે પોતાના બલથી કોટિશિલાને ઉપામશે તેજ યુદ્ધને વિષે પ્રબલ એવા રાવણને હણી શકશે. ”

જાંબુવાનનાં આવાં વચન સાંજલી લક્ષ્મણે કહ્યું. “ તે પણ કૌતુક જોડે-એ. ” પછી રામની આજ્ઞાથી અનેક વિદ્યાધરોએ તે કોટિ શિલાને ત્યાં આણી એટલે શત્રુનું મર્દન કરનારા લક્ષ્મણે તે યોજનપ્રમાણ શિલાને પોતાના દક્ષિણ હાથવતી ઢીંચણ પર્યંત ઝંચી કરી. તે વચ્ચે આકાશમાં દેવતાનું જયજય શબ્દ કહ્યો અને “ આ વાસુદેવ ચિરકાલ પર્યંત જીવો. ” એમ કહી પુષ્પનો વર્ષાદ વરસાવ્યો. પછી થયો છે નિશ્ચય જેમને એવા તે સુગ્રીવાદિક રામ પાસે આવીને તેમની પાસે વિચાર કરવા બેઠા. સુગ્રીવે કહ્યું. “ નિશ્ચે તમારાથી રાવણ હણાશે, તો પણ ત્યાં કોઈ ચતુર દૂતને મોકલવો જોડે. તે દૂત લંકા પ્રત્યે જઈ સીતાને મુક્ત કરવાનું વિજ્ઞાપણને કહેશે. કારણ તે નીતિવાન અને ચતુર છે. જો નીતિ વચનના બોધથી રાવણ સીતા આપણને અર્પણ કરશે તો કાર્ય સિદ્ધિ સુખથી થઈ જશે; પરંતુ ગર્વધારી રાવણ અને ન્યાયવંત વિજ્ઞાપણ તમારું કહેવું નહિ માને તો પછી અમે તમારા પદ્મમાં રહીશું, માટે પ્રથમ કોઈ સમર્થ શ્રેષ્ઠ દૂતને ત્યાં મોકલો. વલ્લી અમે હવણાં એમ પણ સાંજલ્યું છે કે, લંકાને સારી રીતે રક્ષણ કરી લીધી છે. ” પછી સુગ્રીવ વિશ્વજૂતિને મોકલી વજ્રના કઢોટાવાલા હનૂમાનને બોલાવી તેની સાથે રામ પાસે આવીને કહેવા લાગ્યો કે, “ હે સ્વામિન્ ! સર્વ કપિજાતોને વિષે આ હનૂમાન વહુ બલવાન છે, માટે એને દૂતકાર્ય કરવા મોકલો. ” હનૂમાને રામને પ્રણામ કરીને કહ્યું. “ આ કપિ-

उने विषे अनेक सुन्नटो ठे ठतां पण सुग्रीवम्हारुं वखाण करे ठे. हे स्वामिन् ! हुं जनकसुता सहित लंकांने उखामी अहिं लावुं के, पुत्रादि परिवार सहित रावणने बांधी अहिं लावुं ? अथवा रावणने त्यांज मारी फक्त सीताने अहिं लावुं ? आपनी जेम मरजी होय तेम आझा करो.” रामे हर्षित अशने कह्युं. “तमारे विषे सर्व संजवे ठे; परंतु हवणां लंका प्रत्ये जइ सीताने मलो अने एक बीजानी जाणने माटे आ म्हारी मुडिका तेमने आपी तेमनुं शिखामणि अहिं तत्काल लइ आवो. वली तमारे सीताने कहेवुं के, हे जेइ ! तमारा विरहानलथी राम पुष्पनी शयाने अंगारानी गाम्नीरूप माने ठे. हे प्रिया ! तुं म्हारा वियोगथी पोताना जीवितने त्यजीश नहि. कारण के, लक्ष्मण युद्धने विषे थोडा वखतमां रावणने मारशे.” आम सीताना समाचार कही राम फरी हनूमानने कहे ठे के, “हे ज्ञाइ ! कार्यसिद्धिने माटे तत्काल त्हारो मार्ग कड्याणकारी घाज.” हनूमाने हाथ जोमी रामने कह्युं. “हे प्रज्जो ! हुं ज्यां सुधीमां लंका प्रत्ये जइ अहिं पाओ आवुं प्यां सुधीमां आपे अहिंथी बीजे क्यांइ जवुं नहि.” हनूमाननुं ए वचन रामे कबुल करयुं.

पढी सुन्नटोथी विंढलायेलो हनूमान पोताना वैमानमां बेसी तेजथी विराजित एवा सूर्यनी पेठे आकाश मार्गे चाळ्यो. रस्तामां तेणे महेँड पर्वत उपर माहेँड नामना नगरने जोइ विचारयुं के, “आ म्हारा मातामह (मानाबाप) महेँड जूपतिनुं नगर ठे. एणे पूर्वे म्हारी माताने घरमांथी काढी मूकी ठे, माटे प्रथम एनी साथे युद्ध करुं.” एम धारी हनूमाने जंजना वगामी. आम अकस्मात् रणसंग्रामनी जंजानो शब्द सांजली बलवंत विद्याधराधिपति महेँड सज्ज अइ नगरनी बहार आव्यो. युद्ध चाळ्युं तेमां हनूमाने महेँडने जीत्यो, ते उपरथी तेनो पुत्र प्रसन्नकीर्ति युद्ध करवा लाग्यो. हनूमाने तेने पोतानो मामो धारी मास्थो नहि; परंतु फक्त कौतुकने माटे पोतानुं बल देखामयुं अने तेने रथमां बेठा ठतां पकमी लीधो. युद्ध करता एवा बलवंत महेँडने पण तेणे पकमयो. पढी हनूमाने प्रणाम करीने कह्युं. के, “हे मातामह ! हुं तमारी अंजनानो पुत्र हनूमान हुं. में म्हारुं बल तेमने देखामवा माटे आम करयुं ठे. हुं रामनी आज्ञाथी लंकाप्रत्ये जाजुं ठुं. रस्ते अहिं आव्यो एटलामां तमे म्हारी माताने काढी मूकी इती ते बात याद आववाने लीधे में आ तमारी साथे वृथा महा युद्ध

करुं ठे. हे तात ! तमे म्हारो अपराध कृमा करो अने श्री राम पासे जात.”
आवां हनूमाननां वचन सांजली प्रसन्न थयेला महेन्द्र नूपतिये हनूमानने कहुं.
“हे वत्स ! में तने पूर्वे नामथी तो श्रवण कखो हतो, पण आजे त्हां लो-
कोत्तर शौर्य जोयुं, ए म्हारां म्होटां जाग्य. तुं पराक्रमथी प्रसिद्ध थयो ठे. जा
तुं त्हारा पतिनुं कार्य निर्विघ्नपणे पूर्ण कर.” महेन्द्र आ प्रमाणे पोताना ज्ञाणे-
ज हनूमानने विदाय करी पोते सैन्य सहित रामनी पासे गयो.

हवे वैमानमां वेठेला हनूमाने पण आगल जतां दधिमुख द्वीपने विषे
कायोत्सर्गे रहेला कोइ बे मुनियोने दीठा. वली ते मुनियोनी पासेना ज्ञागमां
तेणे कोइ त्रण कन्याउने पण जोइ. ए सर्वेने दावानल फरी वलेलो होवाथी
तेज बली जवानी तैयारीमां हता. आम दावाग्निना संकटमां पमेलां ते सर्वेने
जोइ हनूमाने कृपाथी मेघनी पेठे समुद्रनुं पाणी लावी ते दावाग्निने सिंचन
करी दीधो. पठी तेणे ते बन्ने मुनियोने प्रणाम कखा. कन्याउए पण मुनियोने
वांया. पठी कन्याउए हनूमानने कहुं के, “तमे आ बन्ने साधुनुं तथा अ-
मां दुःख क्षणमात्रमां नाश करुं ठे.” हनूमाने पूछुं. “तमे कोण गो?”
तेउए कहुं. “हे बलवंत ! अमे दधिमुख नामना पर्वतने विषे रहेला गंधर्व-
राज नामना नूपतिनी वनमाला पत्नीथी उत्पन्न थयेली कन्याउ ठीए. अमने
परणवाना हेतुथी अनेक विद्याधरो अमारा पितानी प्रार्थना करे ठे. वली अं-
गारक नामनो विद्याधर तो अमारे विषे बहु अनुरागी थइ गयो; परंतु अमा-
रा पिताने कोइ रुचिकर न होवाथी अमारो कोइ साथे पाणीग्रहण कराव्यो
नहि. कारण पूर्वे अमारा पिताए कोइ नैमित्तिकने अमारा पति संबंधी पूछुं
हतुं; तो तेणे कहुं हतुं के, जे साहसगतिने हणशे ते तमारी पुत्रीयोनो जतरि
थशे. अमारा पिताए नैमित्तिके कहेलो वर न दीगो एटले अमारा पतिनी
जाण थवाने माटे तेणे अमारा सहित विद्यानुं साधन आरज्युं. तेमां वैरने
लीधे अंगारके विघ्न करवा माटे दावानल सलगव्यो; परंतु ते तो अमारा उ-
पर उपकार करनारा तमोए तत्काल शमावी दीधो. जे मनोगामिनी विद्याउ
मासे सिद्ध थाय ठे, ते पण अमने आजे तमारा प्रज्ञावथी सिद्ध थइ ठे. एथी
अमे बंधुनी स्थिति सहित रामना चित्तनो सर्व वृत्तांत जाणीए ठीए. तेमज
साहसगतीना मृत्युने पण जाणी लीधुं ठे.” पठी ते त्रणे कन्याउए हर्ष पा-

मता ठता पितानी पासे जइ पोतानो वृत्तांत कही संजलाव्यो ते उपरथी ते श्री राम पासे गयो.

पढी हनूमान आकाशमार्गे प्रयाण करी लंकाना उद्यान प्रत्ये आव्या. त्यां तेमणे उत्कट एवं राक्षसीनुं रूप जोयुं. राक्षसीये “अरे कपि ! तुं क्यां जाय ठे ? निश्चे तुं हवणां म्हारा ऋक्षरूप थयेलो ठे. ” एम कही तत्काल पोतानुं विकराल मुख पहोलुं करयुं. हनूमाने पण हाथमां गदा लइ तेनां मुख मां प्रवेश कस्यो अने पढी ऋक्ष मात्रमां जीर्ण वस्त्रनी पेठे तेना उदरने चीरी बहार निकड्या. राक्षसीये रचेलो कोट पण तेमणे पाद प्रहारथी तुरत तोमी नाखयो. ते जोइ कोटनो रक्षक वज्रमुख युद्ध करवा आव्यो; तेने पण हनूमाने ऋक्षमात्रमां माख्यो. आथी अत्यंत क्रोधाकुल थयेली तेनी महाबलवंत लंकामुंदरी नामे स्त्री हनूमानने बोलावीने तेमनी साथे युद्ध करवा लागी. हनूमाने पण तेने युद्धरूप रंगमंरुपमां नर्तकीनी पेठे बहु नचावी. ठेवट शस्त्र क्षय थवाने लीधे युद्धथी निवृत्तेली ते कामदेव समान आकृतिवाला हनूमानने जोइ कामथी विह्वल थइ ठती हाथ जोमीने कहेवा लागी. “हे नरोत्तम ! पिताना घातथी उत्पन्न थयेला कोपने लीधेज में आपनी साथे युद्ध करयुं ठे; परंतु पूर्वे नै-मित्तिके आपने म्हारा ऋर्तार थवानुं कह्युं ठे, माटे हवे आप पूर्वपुण्यना योगथी म्हारो पाणीग्रहण करो. ” पढी हनूमाने तेनो गांधर्व विवाहथी पाणीग्रहण कस्यो. पढी तेनी साथे ते रात्री क्रीडा करवामां निर्गमन करीने सवारे अनेक सुज्जटोथी रक्षण करायेली लंकापुरीप्रत्ये गया. त्यां तेमणे सत्कार पूर्वक विज्जीषणना घरप्रत्ये प्रवेश कस्यो. विज्जीषणे हनूमानने आववानुं कारण पूछ्युं. ते उपरथी हनूमाने कह्युं के, “हे विज्ञो ! हुं श्री रामनो दूत तुं अने तमे आ राक्षसोना कुलमां उत्तम ठो, माटे म्हारुं कहेवुं सांजलो. तमे रावणे रोकेली सीताने ठोम्हावो. नहिं तो ए लक्ष्मणथी नाशज पामशे. हे महामति ! बलवान् पण लोक विरुद्ध आचरण करवाथी नाशज पामे ठे. तो तमे तमारा बंधुने तत्काल बोध पमामो. ” विज्जीषणे कह्युं. “आपे तेना संबन्धमां बहु सारुं कह्युं ठे. में पण एने पूर्वे सीताने त्यजी देवानुं कह्युं हतुं; परंतु ते म्हारुं कह्युं मानतो नथी. हे बंधो ! जो आप आ वात नहि मानता हो तो हुं ते आपने क्यारेक देखामी आपीश. ”

પઠી હનૂમાન ત્યાંથી નઠીને દેવરમણ નિદ્યાનમાં ગયા. ત્યાં તેમણે ત્રિજટા રાક્ષસીથી રક્ષણ કરાવેલી, અશોક વૃક્ષની નીચે બેઠેલી, અશ્વમેધ આંસુની ધારાથી વિરહરૂપ વૃક્ષને સિંચન કરતી, વર્ષાકાલને વિષે ગ્લાની પામી ગયેલી કમલીની પેઠે મ્લાન શરીરવાલી, વિરહ અગ્નિના તિલ્લારા સમાન નિશ્વાસને મૂકતી, જૂતમંત્રની પેઠે રામ નામનો જપ કરતી, ક્ષીણ અંગીવાલી, ક્ષીણ અંશ ગથેલા લાવણ્યવાલી અને પોતાના કપાલને વિષે હાથ મૂકીને અત્યંત દુઃખી અવસ્થામાં બેઠેલી સીતાને દીઠી. સીતાને આવી અવસ્થામાં જોઈ મનમાં બહુ ખેદાતુર થયેલા હનૂમાન વિચાર કરવા લાગ્યા. “ હા ! આ સતી આવી ઘોર અવસ્થામાં પરુયા છે ? મેં આજે પૂર્વના પૂણ્યને લીધેજ પોતાના શીલથી પવિત્ર અંગવાલી અને લાવણ્યથી મનોહર આકૃતિવાલી તેમજ સ્ત્રી-યોમાં મુકુટરૂપ આ સીતાને દીઠી છે. આ મહા સતીના વિયોગથી રામ ખેદ કરે છે તે યોગ્ય છે. કારણ નિશ્ચે રતિ અને પ્રીતિનું પણ આવું રૂપ નથી. આ રાવણનેજ ધિક્કાર છે ! કારણ આ પવિત્ર અંગવાલી મહા સતીની ઇચ્છા કરી એણે નરકગતિ આપનારો પોતાનો નાશ વહોરી લીધો છે. ” આમ વિચાર કરીને તેમણે હર્ષને માટે રામના નામવાલી તથા દેદીપ્યકાંતિવાલી મુઙ્ગિકા સીતાનાં ચોભામાં નાંખી. સીતા તે મુઙ્ગિકાને જોઈ અત્યંત પ્રફુલ્લિત મુખવાલા થયા. આમ સીતાને પ્રસન્નમુખવાલા જોઈ ત્રિજટા રાક્ષસી, રાવણની પાસે આવી કહેવા લાગી. “ હે વિઙ્ગો ! આજે હવણા સીતા હર્ષિત દેખાય છે. ” તેનાં આવાં વચન સાંજલી રાવણ મંદોદરીને કહેવા લાગ્યો કે, “ હે દેવી ! આજે પતિને ત્યાગ કરનારી સીતા મ્હારે વિષે સ્નેહવાલી અંશ છે, માટે તું ત્યાં જઈ તેને અહિં મ્હારી પાસે લાવ. કારણ એમ કરવાને ત્હારો અવસર આવ્યો છે. ” પઠી પતિની આજ્ઞાથી દેવી મંદોદરી સીતાની પાસે આવીને પ્રસન્નમુખવાલી સીતા પ્રત્યે સત્ત્વર કહેવા લાગી. “ હે સીતા ! વનેચર એવા રામને ત્યજી દઈ રાવણરૂપ પતિને જાજ કે, જેથી કરીને સમર્થ એવી હું વિદ્યાધરી પણ ત્હારું દાસપણું અંગીકાર કરીશ. ત્હારા સ્વરૂપને લીધે રાવણ વિસ્મૃતિથી પોતાના યોગને અને વિધિને પણ આચરતો નથી. વલ્લી તે હવણાં ત્હારા સંગની ઇચ્છા કરે છે, માટે રામ પતિને વિસરી જઈ હૃદયમાં રાવણ પતિને ધારણ કર. ”

આવાં મંદોદરીનાં વચન સાંજલીને ક્રોધથી આક્રોશ કરતી એવી સીતાએ

કહ્યું. “ અરે મિંદિત શીલવાલી ! કુમુખવાલી ! અને લજ્જા વિનાની ! તું મને આવું અશ્રાવ્ય વચન કેમ સંજ્ઞાવે છે ? તું રાક્ષસની પત્ની હું, માટે ત્હારામાં ધર્મગુણ નથી. જેની સમીપે વિપત્તી આવી પહોંચી છે એવો ત્હારો દીન જ્ઞર્તા મને શું કરવાનો છે ? તે તો નિશ્ચે લક્ષ્મણના શસ્ત્રરૂપ અગ્નિવાલા રણ-સંગ્રામમાં પતંગપણું પામશે. તું મને ત્હારું મુખ નહિ બતાવ. ત્હારા આ કુવચનથી મ્હારા કર્ણોને ન વિંધ. ” આ પ્રમાણે સીતાયે ધિક્કારેલી મંદોદરી પોતાને ઘરે પાઠી ગઈ. સીતાનું સતીપણું પ્રત્યક્ષ જોઈ હર્ષવંત અયેલા હનૂમાને પ્રગટ થઈ અને હાથ જોડીને તેને સ્પૃષ્ઠ આ પ્રમાણે કહ્યું. “ હે દેવી ! ચિરકાલ પર્યંત વિજયવંતા વર્તો. આજે તમારા દર્શનથી મ્હારા મ્હોટા જાગ્ય. યજ્ઞાદિ દૂશ્મનોને હણી હવણાં શ્રીરામ અને લક્ષ્મણ કિષ્કિંધા નગરીપ્રત્યે રહેલા છે. ત્યાં સુગ્રીવ અને મહેંડાદિ વાનર તથા વિદ્યાધરો, ઉત્તમ મહિમાવાલા દશરથના પુત્રને કુલ દૈવતની પેઠે નિરંતર સેવે છે. રામના હૃદયને વિષે દાહ કરનારો તમારા વિયોગરૂપ અગ્નિ એવો સ્ફુરાયમાન થયો છે કે, તે સુહૃદોનાં વચનરૂપ અમૃતથી પણ શાંત થતો નથી. વલી સારા કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલો પુત્ર જેમ પ્રીતિને માટે પોતાની માતાના દર્શનની ઇચ્છા કરે તેમ લક્ષ્મણ પણ રાત્રી અને દિવસ અત્યંત તમારીજ સ્પૃહા કરે છે. હે માત ! મને સુગ્રીવે બોલાવીને રામે તમારી સંજ્ઞાલ લેવાને માટે અહિં મોકલ્યો છે. મ્હારું નામ હનૂમાન છે. આ મુઙ્ગિકા રામે તમને ઐંધાણીને માટે મોકલી છે અને તમારો ચુન્નામણિ તેમણે મંગાવ્યો છે. હું ત્યાં જઈશ પઠી બલવંત સેના સહિત રામ અને લક્ષ્મણ પોતાના શત્રુ રાવણને મારવા માટે અહિં આવશે. ” સીતાયે હનૂમાનના સામું જોડને કહ્યું. “ હે નરોત્તમ ! તમે કોણ બો કે, જે મને જ્ઞર્તાની કલ્યાણકારી વાર્તાથી પ્રસન્ન કરો બો ? ” હનૂમાને કહ્યું. “ હે દેવી ! પવનંજય રાજાનો પુત્ર હનૂમાન તે આ હું પોતે કે, જે હવણાં રામનો દૂત થયો હું. ” આવા રામના કુશલ સમાચાર સાંજ્ઞલ્યા પઠી હનૂમાનના આગ્રહને લીધે સીતાયે વીશ દહામે પારણું કર્યું.

પઠી સીતાયે હનૂમાનને કહ્યું. “ હે વત્સ ! તું હવે અહિંથી ઝૂટ ચાલ્યો જા, નહિં તો તને અહિં રહેવાથી રાવણ વિગ્ન કરશે. ” અંજનાપુત્રે હાશ્યપૂર્વક કહ્યું. “ હે માત ! આપ મ્હારા ઉપર વાત્સલ્યપ્રણાને લીધે કહો બો; પરંતુ યુદ્ધ

करवाने तैयार थयेला म्हारी आगल ए रावण कोण मात्र ठे. जो आप आझा आपो तो तमने म्हारा स्कंध उपर बेसारी युद्धमां रावणने सैन्य सहित हणी श्री रामनी पासे तत्काल चाढ्यो जां. जानकीये विस्मयपामीने कह्युं. “निश्चे तुंसत्य कहे ठे. अहो ! शुं तें पराक्रमवमे पोताना प्रज्जु श्रीरामने तृप्ति नथी प-
 माख्या ? परंतु म्हारे परपुरुषनो स्पर्श करवो योग्य नथी. वली तें ज्ञर्ता रामनुं कुशल कहीने म्हारुं पूर्ण हित करचुं ठे.” हनूमाने कह्युं. “एम हो. परंतु ए डुरात्मा रावणने कांश्क चमत्कार तो बतावीश. कारण एने पण जाण आय के, रामना सैनीको पण आवा बलवंत ठता युद्ध करवा तैयार रहेला ठे.” ए-
 म कही सीताये आपेला चूमरत्नने लइ अने तेमने प्रणाम करीने पढी हनू-
 माने देवरमण उद्यानना सर्वे वृद्धोने वायुनी पेठे उखेली नाखवानो आरंज कख्यो. आम देवरमण उद्याननो नाश थतो जोश चोरे दिशाना रक्षक राक्षसो क्रोधथी हनूमानने मारवा दोरुचा; परंतु हनूमाने वृद्धनी पेठे तेनुने एवा मा-
 ख्या के, जेथी तेनु कागमानी पेठे तुरत नाशी गया. पढी उद्यानना रक्षकोनो नाश सांजली क्रोधातुर थयेला रावणे एक हजार सुज्जट सहित अक्ष नामना पोताना पुत्रने मोकड्यो. अक्ष हजार योद्धानुनी साथे परवख्यो थको हनूमा-
 ननी साथे युद्ध करवा लाग्यो. युद्ध करवामां कुशल एवा हनूमानने एक ठता पण ते समरांगणमां जाणे हजाररूपवाला होयनी ! एम राक्षसो दे-
 खता हता. “हनूमाने अक्षने अनेक राक्षसो सहित मारचो.” ए वात सांज-
 ली रावणपुत्र मेघनाद बहु क्रोधाकुल थयो. ज्यारे हनूमाने सर्वे सुज्जटोने त-
 त्काल जीती लीधा त्यारे मेघनादपोते युद्ध करवा उठ्यो. पढी रणकर्मने विषे कुशल एवा ते वने सुज्जटो दुर्जय एवा हाथीयोनी पेठे युद्ध करवा लाग्या. ते-
 मां रणना मर्मने जाणनारा तथा श्रमने जीतनारा तेनु वने जणा परस्पर एक बीजाना शस्त्रोनो रस्तामांज ठेद करता ठता शस्त्ररहित थइ गया.
 ठेवट पोताना सर्व शस्त्रो नाश थवाथी क्रोधातुर थयेला वीर मेघनादे नागपासवमे हनूमानने गाढ बांधी लीधा. जो के हनूमान ते नागपासना बंधनने त्रोरुवामां समर्थ हता तो पण रावणनी सज्जामां पोतानुं पराक्रम देखाववाना हेतुथी तेमणे ते पाशो तोरुचा नहि. पढी जेनो विजय थयो ठे एवा मेघनादे बंधन करेला हनूमानने सुज्जटोनी पासे रावणनी सज्जामां वो-

लाव्या. त्यां रावणे तिरस्कार सहित हनूमानने कहुं. “ अरे कपि ! तें आ शुं करयुं के, जे मने त्यजी दशने वनेचर एवा रामनो आश्रय कस्यो ? ए राम तो राज्यथी नृपृष्ट थयेलो ठे. तो पढी तेने राज्य शी रीते आपशे ? कारण जे पोते मूंगो होय ते बीजाने शी रीते बोलता शीखवे ? तुं पोते दूत कार्य करवा माटे आव्यो ठे, तेथी तुं पोताना तेजने नाश करे ठे. कारण कयो पुरुष सुतेला सिंहनी केशवाली खेंचे ? ” हनूमाने कहुं. “ अरे दुर्बुद्धि दशानन ! में क्यारे त्हारा चरणनी सेवा करवानी प्रतिज्ञा करी हती ते तो कहे ? पूर्वे तुं न्यायवंत हतो; तेथी शत्रुना संकटमां पमेला त्हारुं में रक्षण करेलुं ठे; परंतु हवणां तुं ब्रष्ट प्र-
तिज्ञावालो थयेलो होवाथी सहाय करवाने योग्य नथी. वनेचर एवाय पण नी-
तिमार्गने विषे रहेला दशरथ पुत्र सेवा करवा योग्य ठे अने परस्त्रीनुं हरण कर-
वामां चित्तवाला त्हारी साथे ज्ञापण करवुं पण योग्य नथी. तें सीतानुं हरण करयुं
ए बहु मूर्खपणुं करयुं ठे, जेथी तुं सर्व प्रकारे पोताना प्राणथी पण रुष्ट थयेलो
ठे. अरे ! राम तो दूर रह्या; परंतु रुष्ट थयेला लक्ष्मणे प्रहार करवा आरंजेला
तने बचाववा कयो मूर्ख आवी शके तेम ठे. हजु पण रामने जानकी अर्पण
कर तो त्हारो अर्थ नाश थशे नहि. कारण एमणे गोमी दीधेलोज तुं केटलोक
काल जीवी शकीश. ” आवा हनूमाननां वचन सांजली क्रोधथी ब्रकुटीने च-
मावी नेत्रने पढोला करता रावणे हुंकार शब्द पूर्वक हनूमानने कहुं. “ अरे अ-
धम वानर ! निश्चे तुं मरवानी इच्छाथीज अहिं आव्यो देखाय ठे. दुष्ट ज्ञापण
करनारा एवा त्हारुं मस्तक हवणां आ म्हारा खम्बती ठेदी नाखुं; परंतु तुं दूत
ठस्यो ठे. नीतिमां दूतने हणवानी ना कहेली ठे, एथीज हे शठ ! हुं तने जीवतो
मूकुं बुं. ” आम हनूमानने कही वली तेणे पोताना सेवकोले कहुंके, “ हे रक्तको !
आने माथुं मुरुवा पूर्वक गधेमा उपर बेसारी लंकानी अंदर फेरवी अने लोकोनी
समस्त रामना पढनुं फल देखामी म्हारी नगरीथी बहार काढी मूको. ”
रावणनां आवां वचनथी अत्यंत क्रोधातुर थयेला पवनंजय राजपुत्र हनूमाने
बलथी पोतानुं शरीर कंपावता तत्काल नागपासना बंधनोने तोमी नाख्या अने
“ अरे ! तुं म्हारी आ प्रमाणे विमंबना करे ठे ? ” एम कही विजलीना गर्जार-
वनी पेठे आकाशमां उठली महा तेजवाला तेमणे वज्रसमान पोताना पादप्र-
हारथी रावण मस्तक उपर रहेला मणिवाला मुकुटोने तेना पराक्रमनी साथेज

કુંજારના વાસણની પેઠે ચૂર્ણ કરી નાખ્યા. “ અરે સુજટો ! પકમો ! પકમો !! એને મારો ! મારો !! ” એમ રાવણ કહેવા લાગ્યો એટલામાં તો હનૂમાને પાઠા આકાશમાં ઝબલી પાડુથી લંકાના કિલ્લાને, મંદિરોને અને સુજટો સમૂહોને યંત્ર યંત્ર કરી નાખ્યા. પછી તેજના સમુદ્ગ્રુપ અને અયંત્રીત ગતિવાલા હનૂમાન તત્કાલ રામાદિકના જોતા ઘટાં તુરત રામના સૈન્યપ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં તેમણે સીતાનો ચૂનામણિ રામના હસ્તને વિષે મૂકી પ્રણામ કર્યા. રામે તેને હર્ષથી પૂછ્યું. “ હે હનૂમાન ? તમે જલે આવ્યા. દેવી કુશલ છે ? તમને માર્ગને વિષે કોઈએ રોક્યા તો નથી ? આમ રામના પૂઠવા ઉપરથી હનૂમાને હર્ષ પૂર્વક તેમને કહ્યું.

હે નાથ ! હું આપના ચરણને નમસ્કાર કરી અહિંથી ચાલ્યો અને અનુક્રમે લંકામાં જ્યાં દેવરમણ ન્યાનને વિષે સીતા હતા ત્યાં ગયો. મેં તેમને આપની મુઝિકા આપીને કુશલ વાર્તા કહી; તેથી તે જાનકી વહુ આનંદ પામ્યા. તમારા નામ મંત્રના જાપથી પવિત્ર એવા સીતાને મેં તે દિવસે વહુ આગ્રહથી વિશ દહામે પારણું કરાવ્યું. હે સ્વામિન્ ! ત્યાર પછી તમારા પ્રસાદથી ચૂનામણિને લઈ, અનેક રાક્ષસો સહિત અક્ષપુત્રને હણી, લંકાના કિલ્લાને તોમી સર્વને અત્યંત ક્રોધે ઉપજાવી હું અહિં આપના ચરણકમલની પાસે કુશલપણે આવ્યો હું. ” હનૂમંત વીરનાં આવાં ચમત્કારી ચરિત્રને સાંજલી હર્ષિત થયેલા લક્ષ્મણ વિગેરે તેની વહુ પ્રશંસા કરવા લાગ્યા. મ્હોટી વિરહ વ્યથારૂપ સર્પણના ક્લેશને નાશ કરવામાં સમર્થ તે રામ જાણે નિશ્ચે પોતાની પ્રિયના સંયોગની શુદ્ધિને અર્થે સત્યકારપણું જ હોયની ! એવા જનક રાજપુત્રીયે મોકલેલા ચૂનામણિ રત્નને પોતાના હૃદયમાં ધારણ કરીને દીર્ઘકાલ સુધી વહુ આનંદ પામ્યા.

इति श्री पद्म चरित्रे विरोधादिसंबंधेहनूमदूतवादानुवर्णनो

नाम षष्ठः प्रस्तावः ॥ ६ ॥

પછી રાવણનો ઘાત કરવાને પ્રતિજ્ઞા કરનારા લક્ષ્મણે શ્રી રામ સહિત સારા દિવસે શુભ સુહૃત્તમાં પ્રયાણ કર્યું. તે વખતે રામના સૈન્યને વિષે વિરાધ સહિત સુગ્રીવ, જામંમલ, નીલ, જાંબુવાન હનૂમાન અને મહેંડ વિગેરે મહા વલંત વિદ્યાધરો એકઠા થયા હતા. વલંત સેવરોના વાહન હાથીયો, યોનાનું તેમજ પાલાનુંથી પૂર્ણ એવા અસંખ્ય સૈન્યથી અને તેના વૈમાનના સમૂહથી

આકાશ તથા સૂર્યનું નિર્મલ પ્રતિબિંબ આઘાદિત થઈ ગયું. શીઘ્ર પ્રયાણથી જૂ-
મીને ઝલ્લંઘન કરી મહા સમુદ્રની ઉપર વિચરતા વિદ્યાધરો અનુક્રમે અસંખ્ય
સૈન્ય સહિત વેલંધર નામના નગરપ્રત્યે આવી પહોંચ્યા. આ નગરમાં ત્યાંના વ-
લવંત સમુદ્ર અને સેન નામના બે રાજાનું રામની સાથે યુદ્ધ કરવા આવ્યા; પ-
રંતુ તેમને તો વિદ્યાધરોના અધિપતિ એવા નલનીલે તત્કાલ લીધા. પછી
રામની આજ્ઞા પાલવામાં તત્પર થયેલા તે નમ્ર એવા વન્ને રાજાનું શ્રી રામે
તેમનાં રાજ્યને વિષે સ્થાપ્યા. કહ્યું છે કે—સત્ પુરુષોનો મ્હોટો પ્રસાદ તત્કાલ
સફળ થાય છે. સમુદ્ર જૂપતિયે પોતાની ઉત્તમ રૂપવતી ત્રણ પુત્રીઓ હર્ષપૂર્વક
લક્ષ્મણને આપી. કહ્યું છે કે—સકુળથી શોભતા પુરુષનું ગૌરવ કોણ નથી ક-
રતું ? અર્થાત્ સર્વ કરે છે. પછી તે વન્ને રાજાનું અતિ આગ્રહને લીધે અતિ
ગૌરવથી રામ આગલ પ્રયાણ કરવામાં ઉત્સુક બતાં એક રાત્રી ત્યાં રહ્યા. પ્રજ્ઞા-
તેં સકલ વિશ્વને પૂરી દેનારા પ્રયાણના વાર્જીત્રોના શબ્દપૂર્વક તેનું પ્રયાણ
કર્યું અને અનુક્રમે સુવેલ પર્વત પાસે આવી પહોંચ્યા. ત્યાં શ્રી રામે સુવેલના-
થને પણ પોતાને સ્વાધિન કહ્યો. ત્યાં પણ તેના આગ્રહથી એક રાત્રી રહી સેના
સહિત રામ આગલ ચાલ્યા અને લંકાદ્વીપની પાસેના હંસદ્વીપની પાસે આવી પહોં-
ચ્યા. ત્યાંના રાજા હંસરથને જીતી સર્વ વિદ્યાધરોથી સેવન કરાવેલા અને શત્રુરૂપ
અંધકારને નાશ કરવામાં સૂર્યરૂપ શ્રી રામ નિર્જન્યપણે ત્યાં રહ્યા. આ વચ્ચે લંકા-
ના રહીશો પણ પોતાના ઉપર ચમડાં કરી આવેલા દશરથ પુત્ર રામને સૈન્ય સહિ-
ત જોઈ ક્ષોભ પામ્યા તેમજ અતિ બલિષ્ઠતાને લીધે ગર્વ ધારણ કરનારો અને
દૂર્ગમાં રહેલો રાવણ પણ ક્ષોભ પામ્યો. પછી રાવણની સેવા કરવામાં તત્પર
એવા પ્રહસ્ત, હસ્ત, મારીચિ અને સારણ પ્રમુખ અનેક વિદ્યાધર પતિયો યુદ્ધ
કરવાને તૈયાર થયા. મહા પ્રચંદ્ર ક્રોધથી સિંહાસનને કંપાવતા એવા અને યુદ્ધ
ક્રીડામાં ચપલ એવા રાવણે પણ તત્કાલ સંગ્રામનો પટ્ટા વગમાવ્યો. આ વ-
ચ્ચે વિચક્ષણ અને વિવેકવાન વિઙ્ગીષણે આવીને આદરપૂર્વક રાવણને કહ્યું.
“હે જાણ ! ફરીથી સ્થીર મનવાલો થઈ પોતાના હિતને માટે મ્હારું એકવાર
વચન સાંજીલ. તેં પ્રથમથીજ વિચાર કહ્યા વિના પરસ્ત્રી હરણરૂપ પાપકર્મ
કર્યું છે એજ પોતાના વંશને મલીન કરનારું, પોતાનો અંત કરનારું અને જીવાં-
તરે નિશ્ચે દૂર્ગતિ આપનારું છે. વલવંત રામ પોતાની પ્રાણપ્રિયા સીતાને પાછી

વાલવાને અહિં આવ્યા હે. તે તને થોડા કાલમાં ગરુડ જેમ સર્પનો નાશ કરે તેમ નાશ પમારશે. જો કે દેવાદિકથી ન જીતાય એવા અને રઘુવંશમાં उत्पन्न થયેલા તે રામ લક્ષ્મણ વીર તો દૂર રહ્યા; પરંતુ ત્હારાથી તેમનો એક સેવક હનૂમાન પણ જીતાવો અશક્ય થયો. હે બંધો ! તે પોતાના વંશના વિનાશને માટે તે જનક રાજ્યપુત્રીને અહિં લાવેલી દેખાય છે. તું પોતાની કુબુદ્ધિથી સ્વર્ગ સમાન પૃથ્વીનાં આનૂષણરૂપ પોતાના રાજ્યને વૃથા ન હારી જા. ” તે વચ્ચે મહા મેઘના સમાન શબ્દવાલો અને મંદરાચલના સમાન ધૈર્યવાલો મેઘનાદ બોલ્યો. “ અરે વિઙ્ગીષણ ! તું શત્રુના સમૂહને દેખવા માત્રથી જ શા માટે બી-કણપણું ધારે છે ? કારણ તું દેવ, દાનવ અને મનુષ્યોથી નિરંતર ન જીતી શકાય એવા પિતાથી રાવણ રાજાને જાણતા ઠતાં પણ નપુંસકપણાથી અમારા સર્વેનું વૃથા જન્મપણું દેખાતી આપે છે. વલી હે મૂઢ ! અમારા પરાક્રમોને જાણતા ઠતાં તું સર્વ પ્રકારના વિદ્યાબલથી રહિત અને વનેચર એવા એ રામ લક્ષ્મણને વૃથા વચ્ચાણતો ઠતો શું લજ્જા નથી પામતો ? નિશ્ચે ત્હારા આવા વિચારથી ધીરજતાનો લોપ કરનારો તુંજ પ્રથમ શત્રુરૂપ છે. ” આવાં રાવણપુત્ર મેઘનાદનાં વચન સાંજલી અત્યંત ક્રોધ પામેલા વિઙ્ગીષણે કહ્યું.

“ અરે ડુર્મુખ ! તુંજ શત્રુરૂપ છે અને પોતાના વંશને વિષે વિનાશનું કારણ થયો છે. કારણ જે તું પોતાના બંધુનું કહેલું હિતાહિત જાણી શકતો નથી. વલી કામાતુર એવો ત્હારો પિતા અને તું બન્ને જણા મંદ થો, માટે મૂર્ખના શિરોમણિ એવા તમે બન્ને જણા ડુર્જય એવા શત્રુરૂપ સમુદ્ધને વિષે પમારશે. ” વિઙ્ગીષણનાં આવાં વચન સાંજલી તીવ્રકોપરૂપ અગ્નિથી તપ્ત થયેલા આત્માવાલો રાવણ સિંહાસનથી ઊઠી નીતિના વનરૂપ વિઙ્ગીષણને મારવા માટે દોમ્ચો. પઠી ક્રોધથી વિકરાલ થયેલો વિઙ્ગીષણ પણ એક મ્હોટા સ્તંભને ઉપાત્તી તત્કાલ રાવણને મારવા માટે સામો દોમ્ચો. કહ્યું છે કે—જે પોતાના બંધુને મારવાનું ધારે તે બંધુ ઠતાં શત્રુજ સમજવો. આ વચ્ચે તત્કાલ કુંજકર્ણે આવીને તે બન્નેને નિવાર્યા. પઠી રાવણે કઠોર વચનથી જનકર કોપવાલા વિઙ્ગીષણને કહ્યું. “ અરે શત્રુના પક્ષપાતિ ! તું મ્હારા રાજ્યથી ઝટ ચાલ્યો જા ! ચાલ્યો જા ! ! ” આમ રાવણે તિરસ્કાર કરેલો વિઙ્ગીષણ તત્કાલ રામના સૈન્યપ્રત્યે ગયો, જ્યારે વિઙ્ગીષણ રામના સૈન્યપ્રત્યે ગયો ત્યારે તેની પા-

ઠલ નગ્ર એવા વિદ્યાધરોની અને રાક્ષસોની અક્ષોહિણી પ્રમાણ બહુ સેના જેમ હાથીની પાઠલ ઉત્તમ હાથણીયો જાય તેમ ગઈ. આવતા એવા વિઙ્ગીષણને જોઈ રામના સેવકો પ્રથમ તો ક્ષોજ પામી ગયા; પરંતુ એટલામાં તો વિઙ્ગીષણે પોતાનું આવવાનું રામને જણાવવા માટે સેવક મોકલ્યો. સેવકે શ્રી રામને વિઙ્ગીષણના આવવાની સ્વર આપી. આ વચ્ચે તે સેવકને જોઈ વિશ્વાસપાત્ર થઈ ગયેલું સર્વ વાનરોનું સૈન્ય રામને કહેવા લાગ્યું.

“ આ ક્રૂર હૃદયવાળા રાક્ષસો દંતયુક્ત હોય છે, માટે પ્રથમ તેની જાણના વિગેરે ચિન્હોથી પરીક્ષા કરીને પછી તેને આપની પાસે બેસારવો.” સેવકોનાં આવાં વચન સાંજલી દૂતે કહ્યું. “ એ વિઙ્ગીષણ મહા વિદ્યાને ધારણ કરનારો, ઉત્તમ ધર્મવાન, નીતિમાં કુશલ અને વિનીત છે. એણે સીતાને ઢોળાવવા માટે રાવણને બહુ બહુ કહ્યું. એ ઉપરથી રાવણે ક્રોધ પામી તેને કાઢી મૂક્યો છે, માટે આપના ઈશરણે આવેલો છે.” આવાં સેવકનાં વચન સાંજલી રામે તેને દ્વારપાલ મારફતે પોતાની સજ્જામાં બોલાવ્યો. વિઙ્ગીષણે સજ્જામાં આવી રામના ચરણને વિષે નમસ્કાર કર્યા એટલે રામે તેને તત્કાલ બન્ને જુજાથી આલિંગન કર્યું. આ વચ્ચે રામના વક્ષસ્થલને વિષે જાણે સુંદર નીતિ અને તત્વનો મેલાપ થયો હોયની ! એમ તેને બન્ને જણા શોજવા લાગ્યા. પછી વિઙ્ગીષણે હાથ જોડી શ્રી રામને કહ્યું. “ હે પ્રજ્ઞો ! અન્યાયમાર્ગે રહેલા બંધુ રાવણને ત્યજી દઈ ન્યાયમાર્ગે રહેલા આપ મહારાજાની સેવા કરવાને હું આવેલો છું; માટે પોતાના સેવકરૂપ મને અંગીકાર કરો.” વિઙ્ગીષણનાં આવાં વચનથી અતિ પ્રસન્ન થયેલા રામે કહ્યું. “ હું તને લંકાનું અધિપતિપણું આપીશ.” કહ્યું છે કે—તત્કાલ પ્રસન્ન થયેલા ચિત્તવાળા મ્હોટા પુરુષો શું નથી આપતા? અર્થાત્ સર્વ વસ્તુ આપે છે.

પછી રામ તે હંસદ્વીપમાં આવેલ દિવસ રહી બહુ ધૂલથી આકાશને ઢાંકી દેતા સૈન્ય સહિત આગલ ચાલ્યા. અનુક્રમે તેમણે લંકાપુરીના સીમાને આવી વિશ્વ યોજન પ્રમાણ જૂમીને રોકી અગણ્ય એવા સૈન્યના હાથી, ઘોડા અને પાયદળના કોટિ શબ્દથી દિશાન્તને પૂર્ણ કરતા પગાવ કર્યો. આ વચ્ચે રાવણના સૈન્યને વિષે પણ રોમાંચિત થયેલા હસ્ત, પ્રહસ્ત, શુક અને સારણ વિગેરે અનેક મુખ્ય રાજાનું શત્રુ જૂપતિયોની સાથે યુદ્ધ કરવા તૈયાર થયા, રાવણ

पण अति घाठ अंतर्बलश्री वज्र समान कवचने धारण करतो दिव्य शस्त्रश्री पूर्ण एवा रथ उपर बेठो. महा श्रेष्ठ वीर्यना कुंज समान अने शत्रुनी सेनारूप लतावनने उखेली नाखवाने कुवामारूप कुंजकर्ण पण पोताना ज्ञाशनी पाठ-ल तैयार थयो. रणसंग्रामरूप महासमुद्रने मथन करवाने मंदराचल समान प-राक्रमवालो मेघनाद पोताना न्हानाज्ञाश मेघवाहन सहित निरंतर रावणना वने परुखाने सेववा लाग्यो. वली सुकुमार देहवाला अने पवित्र एवा रावण-ना बीजा हजारो पुत्रो युद्धमां पाषाणनी पेठे अति कठोर अंगवाला थइ त-त्काल पितानी पाठल चाड्या. जाणे हावता चावता एवा पर्वतोज होयनी ! एवा बखतरवाला हाथी, घोडान, शस्त्रश्री नरपुर एवा रथो अने सर्व प्रकार-नां अस्त्रोने धारण करनारा पाळान तैयार थया. वृद्धि पामेला शौर्यवालो सेना-पति आ प्रमाणे सेना तैयार करी रावणनी पाठल चाड्यो. कह्युं ठे के-उत्तम सेवको धणीनी आज्ञानी वाट जोइ रहेता नथी.

पठी विद्याधरोनी अने राक्षसोनी चार हजार १अक्षौहिणी सेना सहित युद्धना अर्थी एवा रावणे पोताना नगरथी निकली पञ्चास योजन जूमी उ-पर पमाव कस्यो. वने सैन्यने विषे निर्जय एवा वार्जात्रोना कोटी शब्दो वि-श्वने पूरीदेवा लाग्या. पठी प्रज्ञाते उदयाचल पर्वतना शिखर उपर ए वने सै-न्यना म्होटा रणसंग्रामने जोवा माटेज होयनी ! एम सुज्जरूप नटोने नचा-ववा माटे पोताना किरणरूप हाथने विस्तार करतो शिघ्रगतिवालो सूर्य उदय पाम्यो. ते वखते वने सैन्यो पोत पोताना जूपतिनी आज्ञाथी परस्पर सन्मु-ख उज्जा रही जेम लोकने विषे मेघो जल वर्षावे तेम वाणोनो वर्षाद वरसाव-वा लाग्या. वने सेनाना अग्रज्जागने विषे रहेला अने जेमने चोमांच वृद्धि पा-म्यो हतो एवा वीर पुरुषोनो समूह, जेम सूक्ष्म बूद्धिवाला नविन अज्यास कोनो समूह स्वर अने व्यंजनने जणवा तैयार थाय तेम युद्ध करवाने तैयार थयो. तेमां सर्व प्रकारना संग्रामथी विजय मेलवनारा अने न जिती शकाय एवा कपिराजवीरोथी विषम एवुं पण राक्षसोनुं सैन्य जेम वायुथी मेघनी पंक्तिनो नाश थाय एम नाशी गयुं. आम पोताना सैन्यनो पराजव जोइ ग्रहस्त अने

१ अक्षौहिणी प्रमाण. २१८७० हाथी, २१८७० रथ, ६५६१० घोडा, १०९३५० पुत्त, ८ पुरु
अक्षौहिणी कहेवाय छे.

हस्त विगेरे उद्धत पराक्रमवाला राक्षसोना अधिपतियो क्रोधथी तत्काल वान-
रोना सुज्जटोने मारवा माटे दोम्या; परंतु नलवानरे हस्तने अने नीलवानरे
प्रहस्तने रोकी राख्या, जेथी शत्रुज्जना नाश करवामां लक्ष राखनारा वन्ने त-
रफना सुज्जटो एकबीजाने प्रहार देवा लाग्या. घणो वखत रणजूमिमां युद्ध
कस्या पढी नलवानरे हस्तने अने नीलवानरे प्रहस्तने मारी नाख्या. कारण
विजयलक्ष्मी तो पूर्वना पुण्ययोगे मले ठे. आ अवसरे देवतानुं नलनील उ-
पर दिव्य एवां पुष्पोनी वृष्टी करी ते जाणे सबल एवा शत्रुज्जना घातथी तेम
ना उपर प्रसादरूप प्रज्जुनी दृष्टिज पत्नी न होय ? एम देखावा लागी. पढी
हस्त अने प्रहस्तना नाशथी क्रोधाकुल अयेला बीजत्स, मारीच, शुक, अर्क,
सारण अने सिंहस्थ प्रमुख विद्याधरो तुरत वानरना सुज्जटोने मारवा माटे
दोम्या. तेमने जोडने सर्व प्रकारनां दिव्य आयुधवाला रथमां बेठेला, संताप
अने विघ्नादि भहा बलवंत वानर योद्धां ते राक्षसोनी साथे युद्ध करवा आ-
व्या. तेज्जुं परस्पर युद्ध चाळ्युं तेमां वानर सुज्जटोए केटलाक राक्षसोना सु-
ज्जटोने जीत्या अने राक्षसोना सुज्जटोए केटलाक वानरोना सुज्जटोने जीत्या.
आवा तेमना घोर युद्धने जोवा असमर्थ एवो सूर्य आ वखते अस्त पामी ग-
यो; तेथी वन्ने सेना वेला विनाना समुझनी पेठे पोते पोताने स्थानके गइ.
वीरपुरुषो रणजूमिमां हणायेला पोताना अथवा शत्रुना सुज्जटोनी शोध करवा
लाग्या. फरी बीजे दिवस अति उग्र एवा अंधकारना समूहने नाश करवा
माटे उदय पामेला प्रतापवान् सूर्यनी पेठे रणसंग्रामनी क्रीडामां कौतुकी
एवो रावण पोते युद्ध करवाने तैयार अयो अने असंख्य सैन्यथी व्याप्त एवो
ते क्रोध करी शत्रुना लक्ष जीवोनो घात करवा माटे पोताना महावेगवाला
रथमां वेसी तत्काल रणजूमीमां आव्यो. आ वखते कळपांत कालना समुझ-
नी पेठे पोताना सर्व सैन्यथी पृथ्वीने पूरीदेता अने शत्रुना सैन्यनो नाश क-
रवानी इच्छावाला महा बलवंत राम पण रणजूमीमां आव्या. सवारमां प्रथम
वन्ने तरफना योद्धांनुं खरु युद्ध चाळ्युं. कारण वादियोने सद्युक्तिनी श्रेणीरूप
वाणना वरसादथी वाद श्यो ? आ वखते रावणो कळपांतकालना अग्नि स-
मान पोतानी दृष्टिथी अने हुंकार शब्दथी शत्रुना सैन्यने मारवा माटे पोता-
ना सुज्जटोने एवा प्रेक्ष्या के, तेज्जुए रामना सैन्यने क्षणमात्रमां मान विनाना

મહા યંત્રથી મ્હોટા કિલ્લાની પેઠે નાશ કરી નાખ્યું. આમ પોતાની સેનાનો પરાજય જોઈ કોપથી કરાલ નેત્રવાલો સુગ્રીવ જેટલામાં પોતાના શસ્ત્રથી પૂર્ણ એવા રથ ઉપર બેસી તત્કાલ જવાની તૈયારી કરે છે તેટલામાં “હે મહા યુગ શૌર્યવાલા કપીશ્વર સુગ્રીવ! હું વિદ્યમાન ઠતાં આપ અહિંજ રહો” એમ કહીને મહા હુઃસહ પ્રરાક્રમવાલા અને બુદ્ધિવાન હનૂમાન રાક્ષસની સેના તરફ ચાલ્યા એટલે તેમને અનેક શસ્ત્રધારી એવા માલ નામના દૈત્યે રોક્યા. તે ઉપરથી તે વન્નેનું શસ્ત્ર સમૂહના વર્ષાદથી વિજલીની પેઠે નુદ્યોત કરનારું ધોર યુદ્ધ થયું. અંતે હનૂમાને તે માલ દાનવને યુદ્ધમાં શસ્ત્ર રહિત કરીને કહ્યું કે, “હે રાક્ષસપતિ ! તું આ રણયુદ્ધથી ચાલ્યો જા. કારણ ફક્ત તને હણવાથી મ્હારી વહાડુરી શી ? અને મ્હારા ઝુજનું બલ શું ?” આમ હનૂમાન કહેતા હતા એટલામાં તો તેમના સામો વીરમાની એવો વજ્રોદર નામે રાક્ષસ આવીને કહેવા લાગ્યો. “અરે ! જો ત્હારી શક્તિ હોય તો હવણાં મ્હારી સાથે યુદ્ધ કર; વિલંબ જવા દે.” વજ્રોદરનાં આવાં વચન સાંજલી અંજનીપુત્ર હનૂમાન તત્કાલ યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. કારણ કે, નિર્ઝય એવો સિંહ શું હાથીના તિરસ્કારને સહન કરે સ્વરો ? પછી હનૂમાને વહુ વચત તેની સાથે યુદ્ધક્રીડા કરીને ઘેવટ તેને શસ્ત્ર વિનાનો કરીને મારી નાખ્યો. કારણ તેવા હનૂમાન સમાન સુઝટની આગલ બીજો કયો ટકી શકે ? વજ્રોદરનાં મૃત્યુને સાંજલી ક્રોધ પામેલા અને મદથી અંધ થયેલા જાંબુમાલી વિગેરે રાવણના પુત્રોએ કોપાંધ એવા હનૂમાનને ઘેરો ઘાલ્યો. તે વચતે હનૂમાને જોગલવને જાંબુમાલીને એવો માસ્યો કે, જેથી તે તેવા પ્રહારને લીધે વ્યાકુલ વન્યો ઠતો મૂર્ઝાથી તત્કાલ વૃક્ષની પેઠે પૃથ્વી ઉપર પડ્યો. તેને પડ્યો જોઈ મહોદરાદિ અનેક રાક્ષસો આવી પહોંચ્યા, પણ યમના સમાન આકૃતિવાલા હનૂમાને તેમને હત પ્રહત કરી નાખ્યા. અહો ! પવનંજયપુત્ર સમાન કોઈ વલોત્કટ સુઝટ નથી. કારણ જે મહા વલવંત હનૂમાન રાવણના અસંખ્ય સૈન્યને વિષે એકલોજ યુદ્ધ કરવાને સમર્થ થયો.

આમ હનૂમાને નિર્દયપણે અનેક માનંવત રાક્ષસોના સુઝટોને હણેલા જોઈ ક્રોધથી આકુલ વ્યાકુલ થયેલો કુંજકર્ણ સ્થૂલ રૂપને ધારણ કરી વાનરોને ત્રાસ પમાડતો રણઝૂમ તરફ દોડ્યો. કુંજકર્ણ રણઝૂમમાં આવ્યો તેને જોઈ વાનરો “આ જીતવાને અશક્ય છે.” એમ જાણી રણઝૂમ મૂકી ગ-

रुग्नी त्रास पामी नासी जता सर्पोनी पेठे नासी जवा लाग्या. कुंजकर्ण पण केटलाकने बन्ने हाथथी, केटलाकने बन्ने पगथी, केटलाकने ढींचण अने कोणीवती तत्काल मारवा लाग्यो. आ वखते तेनुं वल सहन करवाने कोइ समर्थ थयुं नहि. पढी युद्धने विषे कुंजकर्ण गाढ क्रोधथी पोतानी सेनारूप समुझे मथन करतो जोइ उत्पन्न थयेला महा कोपवालो सुग्रीव तुरत सर्व शत्रुनो नाश करवा माटे तैयार थयो. महेन्द्र अने जामंमल विगेरे अनेक नृपतियो तथा बहु वानराधिपतियो कुंजकर्णनी साथे युद्ध करवा लाग्या; परंतु ते कोइथी जीतावाने शक्य थयो नहि. हवे कुंजकर्ण पोताना शस्त्रथी शत्रुने अजय्य मानी अवस्वापिनी विद्या मूकी, तेथी वानरोनी सेना दिवसे पण निशायुक्त थइ गइ. आम पोतानी सेनाने निशायुक्त जोइ सुग्रीवे तत्काल अवबोधिनी विद्यानुं स्मरण करयुं; तेथी ते सेना तुरत जागती थइ. “पढी अरे निर्लज कुंजकर्ण! तुं क्यां जाय ठे?” एम कहेता अने अवस्वापिनी निशथी उत्पन्न थयेला क्रोधवाला वानरो कुंजकर्णनी साथे युद्ध करवा लाग्या. सुजटोमां मुख्य एवा सुग्रीवे गदावती कुंजकर्णना रथने पापमनी पेठे क्षणमात्रमां जाली नाख्यो अने तेना घोमाने तेना सारथीने मारी नाख्या. आम थवाथी तो अत्यंत क्रोधाकुल थयेलो कुंजकर्ण हाथमां डुःसह एवी जोगल लइ तुरत सुग्रीवने मारवा माटे दोमथो; परंतु रस्तामां ते बहु वायुथी जेम मेघ रोकाइ जाय एम बहु विद्याधरोथी रोकाइ गयो. अनेक वानरो तेने रोकवा माटे म्होटी शीलानुफेंकवा लाग्या; पण तेने तो ते कुंजकर्ण पोतानी जोगलवती चूर्ण करी नाखवा लाग्यो. फरी सुग्रीवे विद्युद्धं नामे महा शस्त्र फेंकयुं, ते कुंजकर्णना मस्तक उपर घोर एवी विजलीनी पेठे पमयुं. आ शस्त्रना प्रहारथी मूर्छाने वश्य थवाने लीधे लोपाइ गयेला चैतन्यवाला अने क्रोधथी रक्त थइ गयेला यमरूप तेणे सुग्रीवना रथनो नाश करवा माटे पोतानी सेनाने आगल चलावी.

हवे अहिं लंकामां कुंजकर्णने मूर्छा पामेलो सांजली अने रावणने युद्ध करवा जतो जोइ पुत्र इंजित रावणने कहेवा लाग्यो के, “हे तात ! वानरोने विषे अतुल जुजबलवाला तमारे आ प्रयास शो ? हे पिता ! आप अहिंज रहो. हुं ए सर्व शत्रुनो नाश करुं हुं.” आम कही मेघनाद सहित ते इंजित क्रोधथी कंपतो ठतो तत्काल शत्रुना सैन्य प्रत्ये गयो. संहार करता अने यम-

ના સમાન કાંતિવાલા ડુર્જય રાવણપુત્રને જોઈ વાનરો યુદ્ધને ત્યજી દઈ વન્ને વાજુએ નાશી જવા લાગ્યા. પઠી રાવણપુત્ર ઇંડજિત નાસી જતા એવા વાનરોને કહેવા લાગ્યો કે, “ અહો ! તમે કેમ નાસી જાનુ ઠો ? હું યુદ્ધ નહિ કરનારા એવા તમોને મારીશ નહિ. કારણ તમને મારવાથી મ્હારો પુરુષાર્થ શ્યો ? ” જેમણે પોતાના જુજબલથી સર્વ યોદ્ધાનું નાશ કરી નાખ્યો છે અને જેમણે અગણ્ય એવા મ્હારા પિતાના સૈન્યને જેમ સિંહ હાથીના સમૂહનો નાશ કરે તેમ ક્ષણમાત્રમાં નાશ કર્યો છે તે સુગ્રીવ અને હનૂમાન વિગેરે શ્રેષ્ઠ કપીશ્વરો ક્યાં ગયા ? ” આમ બોલતા અને સેનાની અંદર પ્રવેશ કરતા તેને પ્રબલ પરાક્રમી સુગ્રીવે તત્કાલ આવીને ઘેરી લીધો તથા જામંરુલે તેના ન્હાના જાણને ઘેરી લીધો. પઠી ચારે મહા યોદ્ધાનું પરસ્પર મહા દારુણ યુદ્ધ કર્યો. તેમાં રવિપુત્રી અને વાણોથી યુદ્ધમાં અનેક શત્રુનું માથું ગયા. આ વખતે તેનું અનર્ગલ શૌર્ય તથા જુજબલ જોઈ વિજય લક્ષ્મીને પણ “ હવે મારે કોને વરવું ? ” એવો શંસય થઈ પડ્યો. ઘેવટ દીર્ઘકાલ પર્યંત યુદ્ધ કરીને પઠી ઇંડજિતે સુગ્રીવને નાગપાસવને બાંધી લીધો તેમજ મહાબલવંત એવા મેઘનાદે જામંરુલને પણ બંધન કર્યો. વલી તેનું પાશથી એવા બંધન કર્યા કે, તેનું બલવંત ઘટાં પણ શ્વાસ લેવાને સમર્થ થયા નહિ. ઓરે ! હાથ પગને ફેરવવું તો દૂર રહ્યું, પણ નેત્રનું ફરકવું પણ બંધ કર્યું. આ વખતે કુંજકર્ણને મૂર્છા વલી; તેથી તે કોપથી વ્યાકુલ થયો ઘટો રણજૂમિમાં આવ્યો. પઠી તેણે ગદાવને હનૂમાનને એવું તામન કર્યું કે, જેથી પવનંજયપુત્ર હનૂમાન તત્કાલ મૂર્છા પામ્યો. પઠી કુંજકર્ણે મહા જોગલ સમાન પોતાના વન્ને હાથથી તુરત મુર્ચિત એવા મહાવીર હનૂમાનને ડપાની પોતાની વગલમાં રાખ્યો.

આમ પોતાના સુજાટોને શત્રુના હાથમાં ગયેલા જોઈ વિજીપણે રામને કહ્યું. “ હે નાથ ! આ તમારા સુગ્રીવ, હનૂમાન અને જામંરુલ ત્રણે સમર્થ સુજાટોને શત્રુનું પકડ્યા છે, માટે જ્યાંસુધીમાં તેનું તેમને લંકાપ્રત્યે ન લઈ જાય ત્યાંસુધીમાં હું આપની આજ્ઞાથી તેનું ઘેરવાં. ” એમ કહીને વિજીપણ તુરત કુંજકર્ણની પાસે ગયો. પઠી જ્યારે કુંજકર્ણે યુદ્ધ કરવા પોતાના હાથ ઝંચા કર્યા, તે વખતે ચૈતન્યવંત એવા હનૂમાન જેમ સિંચાણાના મુલથી ચકલી પડી જાય તેમ નીચે તીકલી પડ્યા. પઠી વિજીપણે સુગ્રીવ તથા જામંરુલને

ઘોડાવવા માટે રાવણના પુત્ર તરફ પ્રયાણ કર્યું. તે વચ્ચે પોતાની તરફ
 નતાવલે આબતા વિઙ્ગીષણને જોઈ રાવણપુત્રો વિચારવા લાગ્યા. “ જો કે શ-
 ત્રુના પક્ષમાં ગયેલો વિઙ્ગીષણ અમારી સાથે યુદ્ધ કરવા આવે છે, તો પણ મ્હો-
 ટા કુલીન એવા અમારે તે પૂજ્યની સાથે શી રીતે યુદ્ધ કરવું ? માટે હવે
 આપણે યુદ્ધ માર્ગથી નિવૃત્તિ પામવું અને આ શત્રુનું પણ મૃત્યુ પામશે. વલી
 અત્યારે કાકો અત્યંત રુષ્ટ થયેલા છે, માટે આપણે જતા રહીએ. ” આમ વિચાર
 કરી જેટલામાં તે બંને જણા યુદ્ધથી નિવૃત્તિ પામ્યા તેટલામાં વિઙ્ગીષણ, જ્ઞા-
 મંરુલ તથા સુગ્રીવની પાસે આવી પહોંચ્યો. રામ પણ તુરત ત્યાં આવ્યા. નાગ-
 પાસના બંધનથી પીડા પામતા તે બંનેને જોઈ રામ લક્ષ્મણ વડે ખેદ પામ્યા.
 પછી જેણે પૂર્વે વરદાન આપ્યું હતું તે ત્રણ નેત્રવાલા સુપર્ણ (ગરુડ) દેવનું રામે
 સ્મરણ કર્યું; તેથી તે દેવતાએ તત્કાલ ત્યાં આવીને શત્રુનને ત્રાસ કરનારી મૃ-
 ગેન્દનાદ નામની અપૂર્વ વિદ્યા તથા હલમુશલ રામને આપ્યાં. વલી તેણે લક્ષ્મ-
 ãને પણ વિદ્યુન્મુખ નામની મ્હોટી ગદા, ગરુડયુક્ત ધ્વજાવાલો શસ્ત્રથી પૂર્ણ
 એવો દિવ્યરથ, ગારુડી વિદ્યા અને દેદિપ્યમાન એવાં દિવ્ય શસ્ત્રો આપ્યાં. પછી
 તે દેવ રામ લક્ષ્મણનાં ચિત્તને પ્રસન્ન કરી પોતે સંતુષ્ટ થયો હતો પોતાને સ્થા-
 નકે ગયો. વલી લક્ષ્મણને દેવતાએ આપેલા રથની ધ્વજા ઉપર રહેલા ગરુડની
 દૃષ્ટિ માત્રથી ક્ષણમાત્રમાં સુગ્રીવ તથા જ્ઞામંરુલના તુટી ગયેલા નાગપાસ બં-
 ધનથી શ્રી રામનો સેનાને વિષે જય જય શબ્દ થવા લાગ્યો. પછી જાણે બંને
 સૈન્યના સુઝટોને વિશ્રાંતી આપવા માટેજ હોયની ! એમ સૂર્ય અસ્ત થયો એટ-
 લે બંને સૈન્ય પોતપોતાને સ્થાને જઈ પોતપોતાના સુઝટોને ઉપચાર કરવા લાગ્યા.

પછી પ્રજ્ઞાતે ફરી જાણે બંને સૈન્યની યુદ્ધક્રીડા જોવાને માટેજ હોયની !
 એમ સૂર્ય ઉદય પામ્યો એટલે વલી બંને સૈન્યનું દારુણ યુદ્ધ ચાલ્યું. આ વચ્ચે
 તે મહા રણસંગ્રામમાં અગ્રેસર એવા સુગ્રીવ અને જ્ઞામંરુલ વિગેરે મુખ્ય યુધ્ધ-
 યોધા રાક્ષસોનું સર્વ સૈન્ય ક્ષણમાત્રમાં નાશી ગયું. કારણ કે, વિજય તો પુણ્ય-
 વાનનોજ હોય છે. પોતાની સેનાનો જંગ જોઈ અત્યંત આકુલ થયેલો, સજ્જ ક-
 રેલા દિવ્ય આયુધવાલો અને શત્રુનો વધ કરવા માટે બહુ સ્પૃહા કરનારો રાવણ
 રણમિમાં આવ્યો. તે વચ્ચે કાલ સમાન આકૃતિવાળા રાવણના સન્મુખ ન-
 જો રહી યુદ્ધ કરે એવો કોઈ સમર્થ સુઝટ રામના સૈન્યને વિષે નહોતો. પોતાની

સેનાનો વધ કરતા એવા રાવણને જોઈ રામ તેના સન્મુખ ચાલ્યા. તે વચ્ચે તેમને પાઠા વાલી વિઙ્ગીષણ રાવણના સામો થયો. સન્મુખ આવતા વિઙ્ગીષણને જોઈ રાવણે ક્રોધ કરી તેને કહ્યું. “અરે મૂઢ ! તું શત્રુનો આશ્રય કરી પોતાનું મુખ શા માટે દેખાવવા આવે છે ? હે વિઙ્ગીષણ ! પોતાના જીવિતનું રક્ષણ કરનારા જે રામ લક્ષ્મણ યમરાજના મુખસમાન મ્હારા મુખની આગલ તને હણીને પોતાના સૈન્યને વિષે રહેલા છે, તેનો તું શા માટે આશ્રય કરે છે ? હે અધમવંધુ ! હજુ પણ જ્યાં સુધી મ્હારું મન ત્હારે વિષે સ્નેહવાળું છે, ત્યાં સુધી તું આ વધ કરવા યોગ્ય રામને ત્યજી દેશ શીઘ્ર રણઝૂમિમાંથી નાસી જા.” પછી વિઙ્ગીષણે નિર્જયથી કહ્યું. “હે દશમુખ ! રામ લક્ષ્મણ વન્ને જાણ્યો પોતેજ ત્હારી સાથે સંગ્રામ કરવા તૈયાર થયા હતા; પરંતુ ત્હારા હિતને માટે તેમને પાઠા વાલી હું આવ્યો છું. જો કે મેં રાજ્યપદવીની ઇચ્છાથી તેમજ મૃત્યુના ઝનયથી તેમનો આશ્રય કસ્યો નથી; પરંતુ આ ઝવનો અને પરઝવનો નાશ કરનારા ત્હારા અન્યાયને જોઈ તેમનો આશ્રય કરેલો છે. હજુ પણ જો તું સતી સીતાને ત્યજી દે તો હું ત્હારો આશ્રય કરું. નહિ તો આ રામ લક્ષ્મણ તને પુત્ર અને વાંધવો સહિત નાશ કરશે.” વિઙ્ગીષણનાં આવાં વચન સાંઝલી ઝૂકુટી ચમ્પાવીને ઝયંકર વનેલા રાવણે તેને કહ્યું. “અરે વરાક ! તું શું મને એ રામ લક્ષ્મણથી ઝય વતાવે છે ? રણસંગ્રામમાં મ્હારી આગલ તેનું વીચારા કોણ ! અને તું પણ કોણ !!! જો હું તે વન્ને જાણ્યોને યુદ્ધમાં ન મારું તો હું ત્હારો જાણ નહિ. અરે વિઙ્ગીષણ ! તું પણ હવણાં મ્હારી પાસેથી ચાલ્યો જા. નહિ તો તને પણ યમનો અતિથી કરીશ.” આવું રાવણનું કહેવું સાંઝલી કોપથી વિકરાલ મુખવાલા વિઙ્ગીષણે તત્કાલ તેની સાથે યુદ્ધ ચલાવ્યું. જેમણે ધનુષ્યની દોરીના ઘાતથી પર્વતોને ગજાવી મૂક્યા હતા એવા તે મહા પરાક્રમવાલા વન્ને જાણ્યો ક્રોધવર્મે પરસ્પર વિપમ આયુધથી હાથીયોની પેઠે યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. કુંજકર્ણ રાવણની આજ્ઞાથી રામને મારવા માટે દોમ્ચો અને વીજા રાક્ષસો રામના સૈન્યને મારવા ચાલ્યા; પરંતુ રામે કુંજકર્ણને, લક્ષ્મણે મેઘનાદને, હનૂમાને કુંજ સમાન કાનવાલા કુંજ દાનવને અને સુગ્રીવે વિરોધી એવા સારણને સ્તંજાવી રાખ્યા. વલી જામંરુલ વિગેરે વીજા વિદ્યાધરાધિપતિયોએ રાવણના હુમ્મુલાદિક રાક્ષસ સુજ્ઞટોને મેઘવૃષ્ટિ સમાન શસ્ત્ર ઘાતથી સ્વલના પમાડ્યા.

પઠી મેઘનાદે ક્રોધ કરી લક્ષ્મણ ઉપર તામસ નામનું શસ્ત્ર ફેંક્યું; પરંતુ તે શસ્ત્રને લક્ષ્મણે તાપન નામના શસ્ત્રથી વ્યર્થ કરી નાખ્યું. ઠેવટે ક્રોધાકુલ થયેલા લક્ષ્મણે રાવણપુત્ર મેઘનાદને મહાપાસથી હાથીની પેઠે બાંધ્યો, જેથી તે વીર મેઘનાદ તત્કાલ પૃથ્વી ઉપર પડી ગયો. વલી રામે કુંજકર્ણને, હનૂમાને કૌંત્રને, સુગ્રીવે વિરોધિ એવા સારણને અને જ્ઞામંડલાદિકે વીજા હુર્મુલાદિકને બંધન કસ્યા. પઠી રામ અને લક્ષ્મણની આજ્ઞાથી હનૂમંત વિગેરે યોદ્ધાનુદ્ધ બંધનથી બાંધેલા તે કુંજકર્ણાદિ રાક્ષસોને પોતાની સેનાને વિષે લઈ ગયા. આમ પોતાના જ્ઞાને, પુત્રને અને વીજા યોદ્ધાનુદ્ધ બંધનમાં પડેલા જોડ અત્યંત કોપ પામેલા રાવણે રામનો વધ કરવા માટે તુરત ત્રિશુલ ફેંક્યું; પણ તે ત્રિશુલને તો રામે પોતાના નુત્કટ બાણથી રસ્તામાંજ નષ્ટ કર્યું. આમ પોતાના ત્રિશુલનો નાશ જોડ રાવણે અમોઘ એવી વિજયા શક્તિ લીધી. જ્યારે રાવણે પોતાના હાથને વિષે શક્તિ લીધી ત્યારે રામે લક્ષ્મણને કહ્યું કે, “હે લક્ષ્મણ ! વિઙ્ગીષણે પોતાના જ્ઞાન રાવણનો આશ્રય ન કસ્યો, એજ હેતુથી આ રાવણ હવેલાં ઉપામેલી શક્તિવતી વિઙ્ગીષણને મારશે. ” રામનાં આવાં વચન સાંજલી મહા બલવંત એવા લક્ષ્મણ વિઙ્ગીષણના આત્મા ઉજ્જા રહ્યા અને રાવણ તરફ અસ્ત્ર ફેંકવા લાગ્યા એટલે રાવણે કોપ કરીને લક્ષ્મણ પ્રત્યે કહ્યું. “હે લક્ષ્મણ ! મેં આ શક્તિ તને મારવા માટે લીધી નથી, ઠતાં તું શા માટે મરવા તૈયાર થાયઢે ? વધ કરવા યોગ્ય મ્હારો બંધુ ઢે, માટે તું મ્હારા બંધુના પદને વિષે આજે જીવતો રહે. ” અમોઘ શક્તિવાલા રાવણે આમ તિરસ્કાર કરી અને ચારે તરફ તે શક્તિને જમાવી લક્ષ્મણ ઉપર ફેંકી, તે જાણે ડંડે, પર્વત ઉપર વજ્ર ફેંક્યું હોયની ! એવી દેખાવા લાગી. શક્તિ લક્ષ્મણની ઢાતીને વિષે વજ્રની પેઠે વાગી; તેથી તે તેના પ્રહારથી અત્યંત પીડા પામતા ઢતા મૂર્છાને લીધે પૃથ્વી ઉપર પડી ગયા. આમ લક્ષ્મણને ચેતના રહિત થઈ પૃથ્વી ઉપર પડતા જોડ ક્રોધથી રાતા નેત્રવાલા રામ, રાવણને મારવા માટે તત્કાલ પંચાનન નામના રથ ઉપર બેઠા. પઠી બંધુના ઘાતથી નુત્પન્ન થયેલા કોપરૂપ અગ્નિથી જ્વાલિતમાન દેહવાલા રામે, રાવણની સાથે દેવ અને દાનવોને ક્રોધ કરનારું યુદ્ધ ચલાવ્યું. રાવણ પણ તત્કાલ વીજા રથ ઉપર બેસી યુદ્ધ કરવા લાગ્યો; પરંતુ મહા પરાક્રમવાલા રામે ક્ષણમાત્રમાં તેનો રથ ચૂર્ણ કરી નાખ્યો. આ પ્રમાણે રામે રાવ-

ણના પાંચ રથો જાગી નાખ્યા એટલે તેણે એક યુક્ત યુક્તિ શોધી કહાની કે,
“ મ્હારી શક્તિના પ્રહારથી મૂર્છા પામેલો લક્ષ્મણ સવારે મૃત્યુ પામશે અને
તેના વિયોગથી રામ પણ નિશ્ચે તેજ અવસ્થા અંગીકાર કરશે. તો પછી હવે
મ્હારે રામની સાથે મીઠ્યા યુદ્ધ શા માટે કરવું જોઈએ ? ” આમ ધારી તે યુ-
દ્ધથી નિવૃત્ત થઈ લંકાપ્રત્યે જતો રહ્યો. રામ પણ વંધુના દુઃખથી આકુલ થયા
ઠતા તત્કાલ લક્ષ્મણ પાસે આવ્યા.

હવે પોતાના વંધુને મૂર્છાથી પૃથ્વી ઉપર પડેલા જોડને વડુ શોકથી આ-
કુલ વ્યાકુલ થયેલા મનવાલા રામ પણ મૂર્છાથી પૃથ્વી ઉપર પડી ગયા. પ-
છી જ્યારે સુગ્રીવ વિગેરે નરેંદ્રોએ કરેલા શીતલ જલ અને ચંદનાદિકના ઉપચા-
રથી તેમની મૂર્છા વલી ત્યારે તે આદરપૂર્વક પોતાના વંધુનું મુખ જોતા ઠતા
વિલાપ કરવા લાગ્યા. “ હે લઘુવંધવ લક્ષ્મણ ! તું પોતાની સ્નિગ્ધ દૃષ્ટિથી
આગલ વેઠેલા પોતાના મ્હોટા જાડને કેમ નથી જોતો ? અથવા કેમ નથી
બોલાવતો ? હે વત્સ ! તું કોઈ કારણથી મ્હારા ઉપર રુદ્ધ થયો છે ? જે હોય તે
મને કહે. અહો ! તેં મ્હારે માટે વર્ણવી ન શકાય એવા વનવાસના કષ્ટને મિ-
થ્યા સહન કર્યું. અત્યારે ધોર કષ્ટથી મૂર્છા પામેલા તને જોઈ હું શ્વાસોશ્વાસ
લઉં, એ મ્હારી ઠાતિની કઠોરતાને ધિક્કાર છે. હે સુવંધો ! હું રાવણના યુદ્ધ-
રૂપ સમુદ્ધને ત્હારા જુજવલરૂપ વહાણવડે તરવાને સમર્થ હતો, તો હવે તું ઝઠ
અને વિજયવંત એવા થઈને આપણે વન્ને જણા તે સમુદ્ધને લીલા માત્રમાં તરી
જઈએ. ઓરે નિર્દય અને કઠોર હૃદયવાલા હુદય રાવણ ! તું મ્હારા વંધુને હણીને
હવણાં ક્યાં નાસી જાય છે ? તું કૃણમાત્ર રણાંગણમાં ઝડો રહે. હું તને મા-
રા વાણવતી યમરાજનો પરુણો કરું. ” આમ વિલાપ કરતા અને વાણીથી શ-
ત્રુનો તિરસ્કાર કરતા રામ ધનુષ્યનો ટંકાર શબ્દ કરી તત્કાલ યુદ્ધ કરવાને
માટે ઝડા થયા. પછી સુગ્રીવે રામની વિનંતી કરી કે, “ હે નાથ ! હવણાં રાત્રીનો
વખત છે; રાવણ પોતાની નગરીપ્રત્યે જતો રહ્યો છે અને લક્ષ્મણ પ્રહારને લીધે
મૂર્છિત થયેલા છે, માટે હવણાં તમે ધિરજ ધરો અને ન્દાના વંધુને તત્કાલ ઉ-
પચાર કરો. ” સુગ્રીવનાં આવાં વચન સાંજલી રામ પોતાનું ધનુષ્ય પૃથ્વી ઉ-
પર મૂકી ખેદ કરતા ઠતા ફરી વિલાપ કરવા લાગ્યા. “ ઓરે હનુમાન, નલ,
નીલ સુગ્રીવ વિગેરે કપીશ્વરો ! તમે સૌ મ્હારા ઉપર કૃપા કરી પોતપોતાને

स्थानके चाढया जान. हुं तो पोताना प्राणथी पण अधिक इष्ट एवा आ लघु बांधवने त्यजी जरा पण दूर जवाने समर्थ नथी. ” वली पण रामे पोतानी प्रियाना हरण अने बंधुना कष्टथी विन्नीषणने कहुं के, “ हे ज्ञाह ! हुं आप-
नुं कृत्य करी शक्यो नथी, एनी आपे म्हारा उपर कृपा करवी. में जगतनी समक्ष आपने लंकानुं राज्य आपवानी प्रतिज्ञा करी ठे, पण ते आ म्हारा जीवितरूप लक्ष्मणना घातथी पूर्ण अइ नथी. हा ! म्हारे नथी काम चक्रवर्ती राज्यनुं के, नथी काम प्रियाना मुखने जोवानुं !!! परंतु म्हारे सहचारी एवा पोताना बंधु विना एक क्षण सो वर्ष समान आय ठे. ” आम वियोगनी पीमाने लीधे विलाप करता रामने जोइ विन्नीषणे कहुं. “ हे विन्नो ! उपचार कस्या विना केवल विलापथी शुं बलवानुं ठे ? शक्तिना प्रहारथी पीमा पामे-
लो मनुष्य जे औषधादिकथी फरी जीवतो आय ठे ते मंत्र तंत्र बिगेरे मुख्य उपायो लक्ष्मणने माटे करो. ” विन्नीषणनुं कहेलुं प्रमाण करी रामे, सुग्रीव बिगेरे योद्धाने लक्ष्मणनी चारे बाजुए बेसारी तेनुनी साथे पोते पण नाना प्रकारना उपचारो करवा लाग्या.

हवे आ अवसरे कोइ माणस सीतानी पासें जइने कहेवा लाग्यो के, “ हा-
य हाय ! रावणनी शक्तिना प्रहारथी लक्ष्मण मृत्यु पाम्यो अने राम पण लक्ष्म-
णना वियोगथी थोमा दिवसमां मृत्यु पामशे ! ! ” ते माणसनां आवां वचन सांजली अत्यंत दुःखथी तप्त अयेली सीता गाढ मूर्छाने लीधे तुरत पृथ्वी
उपर पमी गइ. तेने राक्षसनी स्त्रीयोए शीतल जलना सिंचनथी थोमीवारे मूर्छारहित करी. पठी ते महा दुःखने लीधे विलाप करवा लागी के, “ हे गंजि-
र बुद्धिवाला लक्ष्मण ! हे धीर ! हे वीरमणि ! शुं तमे जस्म थयेला वृद्धनी उपमा जेवा संजलान ठो ? अहो ! तमे पोताना म्होटा बंधुने त्यजी दइ शुं
एकलाज परलोक गामी अया ? तमे पासें हता त्परे वनवास पण राज्य स-
मान देखातो हतो. हा विदेहराजपुत्री ! तुंज मंदपुण्यवाली ठे के, जे दीयरने पण कष्टदायी थइ पमी. हवे प्रयाण करवामां तत्पर एवा म्हारा प्राण ऊट
नाश पामो ! नाश पामो ! ! ” आम दुःखने लीधे विलाप करती सीताने जोइ कोइ दयालु बलाकिनी नामनी विद्याधरीये सीताने प्रसन्न करवा माटे
पोतानी विद्याना बलथी कहुं. “ हे जनकसुता ! तुं स्वस्थ था. त्द्वारा दीयर

સવારે જીવતા થશે અને વલી મધ્યાન્હે તારા પતિ તને હર્ષ આપનારા પણ થશે. લક્ષ્મણના ઘાતથી ક્ષણમાત્ર હર્ષ પામેલો રાવણ લંકામાં ગયો છે, પણ તે ત્યાં પોતાના પુત્રને અને બંધુને થયેલા નાગપાસના બંધન સંજ્ઞારી વારંવાર આ પ્રમાણે વિલાપ કરે છે કે, “હે બંધો કુંજકર્ણ ! હે સુપુત્ર મેઘનાદ ! અને કુલને વિષે આત્મરણરૂપ હે વીજા પવિત્ર પુત્રો ! તમે સૌ નાગપાસના બંધનની પીડાને શીરીતે સહન કરી સકશો ? ” આમ વારંવાર વહુ વિલાપ કરતો રાવણ તત્કાલ મૂર્ઝા પામ્યો છે. કહ્યું છે કે—નિરંતર અનિતિમાર્ગે ચાલનારા માણસોને સુખ ક્યાંથી હોય ? ”

હવે આ અવસરે કોઈ સ્વરૂપવાનુ માણસ જ્ઞામંદલ પાસે આવીને કહેવા લાગ્યો. “તું મને રામનું દર્શન કરાવ્યે કે, જેથી હું લક્ષ્મણને જીવાન્નવાનો ઉપાય વતાવું. ” પઠી જ્ઞામંદલ તેને હાથ પકડી રામ પાસે લાવ્યો અને રામને પ્રણામ કરીને કહેવા લાગ્યો. “હે નાથ ! આ પુરુષ જે કહે છે તે સાંજ્ઞલો. ” પઠી પેલો પુરુષ કહેવા લાગ્યો.

સંગીતક દેશના રાજા શશીમંદલની સુપ્રજ્ઞા પ્રિયાથી નુત્પન્ન થયેલો મહા કીર્તિવંત ચંદ્ર નામનો હું વિદ્યાધરાધિપતિ હું. એક દિવસ હું પ્રિયા સહિત પૃથ્વી ઉપર ક્રીડા કરતો હતો એવામાં શસ્ત્રના સમૂહને ધારણ કરનારા સહસ્રાધિજ્ય નામના વિદ્યાધરે મને માર્ગમાં દીઠો. પઠી પૂર્વના વૈરને લીધે તેણે મ્હારી સાથે વહુ યુદ્ધ કરીને મને સુદૃઢનામની શક્તિવેળે એવો પ્રહાર કસ્યો કે, જેથી હું આકાશથી નીચે પૃથ્વી ઉપર પડી ગયો. ત્યાંથી સાકેત નામના નગરના મહેન્દ્રેન્દ્ર નામના ઉદ્યાનની પાસે આલોટતા એવા મને દયાવંત એવા તમારા જ્ઞાશ્રી ઝરતરાજાએ દીઠો. પઠી પરોપકારી એવા તેમણે ક્યાંઈથી સુગંધી જલ લાવી તેનું મ્હારા ઉપર સિંચન કરી તત્કાલ મ્હારા શરીરમાંથી શક્તિ દૂર કરી. આમ તે જલથી જેનું શરીર સ્વસ્થ વની ગયું છે એવો હું તે મહારાજાને જલનું સ્વરૂપ પૂઠવા લાગ્યો એટલે તેમણે કહ્યું કે, કોઈ વચ્ચે વંધ્ય નામનો સાર્થપતિ હસ્તિનાપુર પાસેથી જતો હતો. તેનો એક વૃષજન વહુ જારને લીધે આજ નગરમાં તુટી પડ્યો. પઠી સાર્થપતિયે તે વૃષજનની સારસંજ્ઞાલ માટે ઘણું ઈચ્છ્ય આપી તેને ગામના માણસોને સોંપ્યો અને પોતે પોતાની નગરી પ્રત્યે ગયો. નગરવાસી જનોએ સાર્થપતીનું ઈચ્છ્ય લીધું; પણ વૃષજનની જરાપણ સારસંજ્ઞાલ કરી નહિ,

તેથી તે બીચારો લોકોની સારસંજાલ વિના દુઃખથી અકામ નિર્જરાવમે મૃત્યુ પામીને દેવતા થયો. પછી તે દેવતાએ પૂર્વ જન્મના વૈરથી મ્હારા દેશને વિષે રોગ વિકુર્વ્યો. હવે મ્હારી પાસેના મ્હારા મામાના દેશમાં નિરોગીપણું જોડ મેં તેમને પૂછ્યું કે, “ તમારા દેશમાં નિરોગતાનું શું કારણ છે ? ” (ચંડ વિદ્યાધર શ્રી રામને કહે છે કે,) પછી ડોણધન રાજાએ પોતાના જાણેજ ઝરત ઝૂપતિને કહ્યું કે, “ મ્હારી પ્રિયંકરા નામની જે પત્ની છે તે પૂર્વે બહુ રોગવાલી હતી, પરંતુ તેના ગર્ભને વિષે કોઈ પુણ્યવાનુ જીવ ઉત્પન્ન થયો; તેના અનુજ્ઞાવથી તે રોગ રહિત થઈ. પછી અનુક્રમે તેણે એક પુત્રીને જન્મ આપ્યો. મેં તેનું વિશલ્ક્યા એવું નામ પાડ્યું. હે જ્ઞાગિનેય ! પૂર્વે મ્હારો દેશ પણ ત્હારા દેશની પેઠે બહુ રોગવાલો હતો; પરંતુ એ પુત્રીના સ્નાનજલનું સિંચન કરવાથી તત્કાલ નિરોગી થયો છે.

એક દિવસ મ્હારે ત્યાં સત્યઝૂતિ મુનિ આવ્યા. તેમને મેં એ વિશલ્ક્યાના અતિશયનું કારણ પૂછ્યું એટલે તેમણે કહ્યું કે, “ એણે પૂર્વ જન્મને વિષે અતિ ધોર તપ કરેલ છે, માટે તેના સ્નાનજલના સિંચન કરવાથી અતિદુઃસહ એવા હૃષ્ટ વ્રણની શાંતિ, મહારોગનો નાશ અને શલ્ક્યનો ક્ષય થાય છે. તો લક્ષ્મણને પણ એથીજ શાંતિ થવાની છે. ” (ઝરત રાજા ચંડ વિદ્યાધરને કહે છે કે,) મામાનાં આવાં વચન સાંજલી મેં વિશલ્ક્યાના સ્નાન જલને લાવી મ્હારા દેશને વિષે ઠાંટ્યું, એથી મ્હારા દેશનો રોગ નાશ પામી ગયો. (ચંડ વિદ્યાધર શ્રી રામને કહે છે કે,) ઝરત ઝૂપતિની એવી વાણી સાંજલી સ્વસ્થ થયેલા શરીરવાલો હું પિતાએ કરેલા ઉત્સવ પૂર્વક મ્હારા ઘરને વિષે ગયો. તે હું આજે આ લક્ષ્મણને પ્રવલ એવી શક્તિના પ્રહારને શ્રવણ કરી તત્કાલ તેનો ઉપાય કહેવાને માટે અહિં આવ્યો હું. “ હે નરોત્તમ રામ ! તમે વિશલ્ક્યાના સ્નાનજલને શીઘ્ર અહિં મંગાવો અને તેનું લક્ષ્મણ ઉપર સિંચન કરો કે, જેથી શક્તિનો પ્રહાર વૃથા થાય. ”

ચંડ વિદ્યાધરનાં આવાં વચન સાંજલવાથી રામ વિગેરે સર્વે બહુ હર્ષિત થયા. પછી વિચાર કરી રામની અનુમતિ લઈ જ્ઞામંમલ, હનૂમાન અને અંગદ એ ત્રણે જણા શીઘ્ર ગતિવાલા વિમાન ઉપર બેસી અયોધ્યાપુરી પ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં તેમણે ઝરત રાજાને પોતાના ઘરની અંદર સુતેલા

जोया एटले तो तेनु गाढ चिंताथी पीना पामता ठता जेटलामां कृष्णवार उ-
 न्ना रह्या तेटलामां पासे रहेला प्रस्तावनी जाण करनारा पुरुषोए तुरी वा-
 जंतिना शब्दथी तेमने जगाम्या. पढी साकेतन जूपति एवा ज्ञरत राजाए
 ते ज्ञामंमलादिक त्रणेने जोइ तत्काल आदरथी पूछ्युं के, “ तमे शा कारण
 माटे अहिं आव्या ठे ? ” ज्ञामंमले सर्व वात निवेदन करी एटले फरी ज्ञ-
 रत जूपतिये तेमने कह्युं के, “ हे विद्याधरो ! तमे मने म्हारा मामानी पासे
 लइ जानु.” ते उपरथी ते त्रणे जणाजुए ज्ञरतने विमानमां वेसारी कृष्णमात्र-
 मां कौतुकथी मंगल एवा तेना पुरप्रत्ये पहोचाम्या. त्यां साकेतन जूपतिये
 पोताना मामा ज्ञेणधनने कह्युं के, “ आपनी महा ज्ञाग्यवती पुत्री विश-
 ल्याने लक्ष्मणने वागेली शक्तिना प्रहारना नाशने माटे ऊट मोकलो.” पढी
 ते वखते महा हर्षवान् एवा ज्ञेणधने पोतानी पुत्री विशल्याने हजारो स-
 खीयो सहित तुरत लक्ष्मणनो पाणीग्रहण करवा माटे मोकली. पढी ज्ञरत
 सहित ज्ञामंमल विगेरे सौ हजारो सखीयोवाली विशल्याने लइ चाड्या. रस्ते
 साकेतन पुर आव्युं त्यां ज्ञारतने मूकी बाकीना सौ रामनी पासे गया. अत्यंत
 रूपवती एवी कन्या विशल्याने जोई शोक रहित थयेला राम, वानरोना समू-
 ह सहित पोतानुं कार्य सिद्ध करवाने उत्साहवंत थया. पढी रामनी आज्ञाथी
 विशल्याये कमल समान पोताना कोमल हस्तथी शक्तिना प्रहारवने व्यथित
 थयेला लक्ष्मणना शरीरे स्पर्श कस्यो. आ वखते देवीना रूपने धारण करनारी
 तथा अत्यंत कृष्णवर्णवाली शक्ति लक्ष्मणना शरीरनो त्याग करी तत्काल आ-
 काश मार्गे जवा लागी; परंतु पवनंजय कुमार एवा हनूमाने तेने पोताना व-
 लथी ऊट पकमी लीधी अने कह्युं के, “ अरे निर्दय महाडुष्ट हृदयवाली रंभे !
 तें म्हारा स्वामीने बहु पीना आपी ठे तो हवे तने हुं गणत्रीमां नहि आवी शके
 एवी अर्थात् बहु म्होटी शिक्षा आपीश.” पढी ज्ञय पामती एवी ते शक्तिये
 हनूमानने कह्युं. “ श्री धरण जूपतिये मने रावणने आपेली ठे. प्रज्ञति विद्या
 म्हारी व्हेन ठे. म्हारो कांइ दोष नथी. वलीष्ट रावण लक्ष्मणने इणवा माटे
 मने मूकी दती; परंतु पूर्व ज्ञवने विषे आचरेला घोर तप वाली विशल्याना अ-
 मित तेजथी हुं हतप्रज्ञाववाली थइ ठुं; जेथी हवे आ लक्ष्मण पासे कृष्णमात्र
 रहेवाने हुं समर्थ नथी. हे सुज्जट ! हने मने गोमती दे के, जेथी हुं चाली जानुं.”

शक्तिनां आवां वचन सांजली दयावंत एवा हनूमाने तेने त्यजी दीधी; तेथी शक्ति पोताने इष्ट स्थाने चाली गइ अने लक्ष्मणने चैतन्य आव्युं. पगी विशड्याये पोताना हाथथी लक्ष्मणनां सर्व अंगने विषे गोशीर्ष चंदननो विले-
प कख्यो; जेथी तेमनुं सर्व शरीर तदन घा विनानुं अइ गयुं. पगी पूर्वजवना पुण्यथी पुष्ट एवा लक्ष्मण तत्काल नेत्रने उघासी राम अने ज्ञामंमल विगेरे मुख्य अधिपतिना हर्ष सहित उज्जा अया. ते वखते पोताना नेत्रमांथी हर्षनां आंसुना समूहने वर्षावता एवा अने हर्षथी पूर्ण अंतरात्मावाला राम. पोताना वने हाथथी ऊट लक्ष्मणने जेटी पर्या. सुजटो पण नोबत विगेरेना शब्दपूर्वक “हे प्रजो ! आप जयवंता वर्तो ! !” एम आशीष आपवा लाग्या. वली रामनी आज्ञाथी सुग्रीव विगेरे बहु राजानुए एकठा अइ दिव्य एवी हजारो कन्यानु सहित विशड्यानुं लग्न लक्ष्मणनी साथे करयुं.

हवे आकाशने विषे ठेकाणे ठेकाणे रहेली राक्षसोनी परंपराथी लक्ष्मणने जीवता अयेला जाणी खेदातुर अयेलो रावण विचार करतो ठतो पोताना मंत्रीने कहेवा लाग्यो. “अरेरे ! में एम जाण्युं हतुं के, शक्तिना प्रहारथी लक्ष्मण तत्काल मृत्यु पामशे अने तेना वियोगथी दुःख पामेला रामनी पण एज अवस्था अशे. तयारवाद म्हारुं सारुं अशे. वली सुग्रीव विगेरे पायदल नासी जशे; तेथी कुंजकर्ण अने इंजित विगेरे म्हारा सुजटो बंधनथी मुक्त अइ पोतानी मेले पाठा आवशे. हे सचिव ! लक्ष्मण कया उपायथी जीव्या ? अने हवे रामनुं सेन्य देदिप्यमान अयुं तो म्हारा ज्ञाइ, पुत्र विगेरेना बंधनो शी रीते बुटशे ?” आम बारंवार पूठता एवा रावणने तेना मंत्रीयोए स्पष्ट कह्युं के, “सीता पाठी सोंपी रामने प्रसन्न करो के, जेथी तमारा बंधु पुत्रादि मुक्त आय.” मंत्रीयोना कहेवा उपरथी क्रोधातुर अयेला रावणे कोइ एक चतुर गुप्त पुरुषने बोलावी तेने संदेशो कही तत्काल रामनी पासे मोकल्यो. दूत पण तत्काल रामनी पासे आवी कहेवा लाग्यो के, “हे राघव ! तमे म्हारुं कपटरहित वचन सांजलो. रावण आपने कहेवरावेठे के, तमे म्हारा ज्ञाइ अने पुत्रोने गोमी मूको तथा आपनी प्रिया जानकी मने अर्पण करो के, जेथी हुं तमने म्हारुं अर्घ राज्य तथा सीताथी अधिक रूपवंती एवी त्रण हजार कन्यानु आयुं.” पगी रामे कह्युं. “म्हारे रावणनां राज्यनुं कांइ प्रयोजन नथी तेमज सीता विना

बीजी रूपवन्ती हजारो कन्यावसे मने प्रीति आय तेम नथी, माटे हे दूत ! तुं रावणनी पासे जइने म्हारुं वचन कहे के, सीताने मूकी दीधा विना राम त्हारा ज्ञाइ तथा पुत्रोने ठोरुशे नहि. ” दूते ते वात रावणने कही एटले रावणे फरी कांइ समाचार कही तेने पाठो राम पासे मोकळ्यो. साहसीक दूत फरी रामनी पासे आवी कहेवा लाग्यो के, “ हे राम ! समृद्धिवंत एवा राज्यथी शामाटे नृपट आनु ठो. विश्वविजयी एवो रावण फक्त स्त्रीना माटे निश्चे क्रोध करतो नथी. हे राम ! बली जून के, आ तमारो ज्ञाइ लक्ष्मण ते रावणनी शक्तिना प्रहारथी एकवार जीवतो अयो ठे, पण हवे बीजीवार ते जीवी सकशे नहि, माटे महाराजा रावणने प्रसन्न करो. ” दूतनां आवां वचन सांजली क्रोधथी व्याप्त अयेला लक्ष्मणे कह्युं, “ अरे मूढ दूत ! रण-जूमिमांथी नासी गयेला ते रावणना उग्र एवा जुज बलने तुं शुं जाणे ठे ? तेना केटलाक पुत्रो तो रणजूमिमां हणाइ गया ठे, केटलाकने बांधी राख्या ठे अने केटलाकने तो घायल करेला ठे तो हवे सीताना हरणथी उत्पन्न अयेलो कोपरूप अग्नि रावणना मृत्यु विना शांति पामशे नहि. ” पठी दूते पोतानी लंका नगरी प्रत्ये आवीने सर्व वात राजा रावणने कही. रावणे पण पोताना सर्व प्रधान मंरुलने बोलावीने पूछ्युं के, “ हे बुद्धिवंत सचिवो ! हवे शुं करवुं ? ” उत्तम प्रधानोए तेने उत्तर आप्यो के, “ हे नाथ ! सीताने अर्पण करी रामनी साथे संधि करो अने पठी पोताना बंधु पुत्र विगेरेने ठो-रावी पोताना कुलनुं अने शीलनुं रक्षण करो. ” उत्तम प्रधानोनी आवी बाणी सांजलीने रावणनुं चित्त जरापण सीताने त्यजी देवा उत्साहवंत अयुं नहि. अहो ! प्राणीयोना पापीष्ट कठोर चित्तने धिक्कार ठे ! धिक्कार ठे ! !

पठी रावण पोताना हृदयमां विचार करीने सघली तरफथी शत्रुनुं जीतनारी तथा बहु रूपवाली विद्यानुं अराधन करवा माटे सज्जामांथी उठी नीकळ्यो. स्नान करी पवित्र वस्त्रथी सुशोभित देहवालो ते तत्काल श्री शांतिनाथना मंदिर प्रत्ये गयो, त्यां तेणे हरिणना लांछनवाला श्री शांतिनाथ प्रभुनो चंदनथी मिश्रित एवा सुगंधी जलना पूर्ण कलशोवने स्नात्र महोत्सव कख्यो. कपूरथी मिश्र एवा घणां चंदनथी प्रभुना शरीरने लेपन करीने ज-क्ति पूर्वक प्रफुल्लित पुष्पोथी पूजन कख्युं. अहो ! रावणनी अरिहंत प्रभुने

વિષે અતિ તાત્વિકી ઝત્કિ હતી !!! પઠી રાવણે શ્રી શાંતિનાથ પ્રજ્ઞુની સ્તુતિ કરીને પોતાના સુજ્ઞટોની પાસે નગરીમાં પટ્ટહ વગમાવ્યો કે, “ હે નગરવાસી જનો ! તમે આજથી આઠ દિવસ પર્યંત ઉત્તમ રીતે શ્રી જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુનું પૂજન કરવામાં અને ધ્યાનમાં તત્પર થાન. જે કોઈ આ મ્હારી આજ્ઞાને નિષ્ફલ કરશે તે ચોરતુલ્ય શિક્ષાને પાત્ર થશે. ” આમ પટ્ટહ વગમાવીને રાવણ વિદ્યાનું આરાધન કરવા તત્પર થયો.

હવે રાવણ વિદ્યાનું સાધન કરવા બેઠો છે, તે વાત સુગ્રીવ વિગેરે સુજ્ઞટો-એ જાણી; તેથી તેમણે શ્રી રામને કહ્યું કે, “ હે નાથ ! હવેનાં રાવણ મહા ધ્યાનમાં લીન થઈ ગયો છે, માટે આપ જેમ યોગ્ય હોય તેમ કરો. ” સુગ્રીવ વિગેરે સુજ્ઞટોનાં આવાં વચન સાંજલ્લી રામે હસિને ઉત્તર આપ્યો કે, “ હું ક્યારે પણ દંજન કરનારો નથી. વલ્લી આયુધને ત્યાગ કરી જિનમંદિરમાં રહેલા, ધ્યાનમાં તત્પર અને શાંત એવા રાવણને જો હું લંકાપુરીનો ઝંગ કરી પીમા કરું તો પૃથ્વીમાં વીર પુરુષોના મધ્યે મ્હારી ઉત્તમ પ્રતિષ્ઠા શી ? ” પઠી જેમ પ્રચંદ્ર વાયુ મ્હોટા પર્વતને ક્ષોજ પમાડવા તૈયાર થાય એમ મહા પરાક્રમવંત એવા અંગદ વિગેરે સુજ્ઞટો રાવણને ક્ષોજ પમાડવા દોમ્ચા. તેનું વિવિધ પ્રકારના બુપસર્ગ કસ્યા, પરંતુ તેથી રાવણ જરા પણ ક્ષોજ પામ્યો નહિ. વલ્લી ટંકાર શબ્દ અને અટ્ટાટ્ટહાસથી પણ તે જરા ઝત્તય પામ્યો નહિ. આમ ક્ષોજ રહિત અને નિર્ઝત્ય એવા રાવણને જોઈ અંગદ વિગેરે સુજ્ઞટો ફરી તેની પાસે આવીને કહેવા લાગ્યા કે, “ હે રાક્ષસ ! તું રામના ઝત્તયથી આ પાશ્વંદ્ર શ્યો આરંઝ્યો ? જો ત્હારું અતુલ વલ્લ હોય તો યુદ્ધ કર. ” આવી રીતે ક્ષોજ પમાડ્યો તો પણ રાવણ તેનું વચનને સાંજલતો નહોતો; તેથી તેનું કઠોર વચન કહેવા માંડ્યા કે, “ હે દશકંઠ ! ત્હારી પરોક્ષમાંજ રામ, સીતાને પાઠા લઈ ગયા છે અને અમે પણ ત્હારા ઝુવનમાં પેસીને વહુ વિલાપ કરતી એવી ત્હારી પ્રિયા મંદોદરીનું હરણ કરીએ ઠીએ, માટે હવે તું તેનું રક્ષણ કર રક્ષણ કર. ” એકાગ્ર ચિત્તવાલો અને સ્થિર ધ્યાનવાલો રાવણ આવી રીતે પોતાનો તિરસ્કાર કરતા એવા અંગદ વિગેરે સુજ્ઞટોને ગણકારતો નહોતો; તેથી શીઘ્ર આસુરી વિદ્યા પ્રગટ થઈ કે, જેના પ્રજ્ઞાવથી સર્વે કપીયો તત્કાલ નાસી ગયા. પઠી “ હું પ્રત્ન થઈ તું ! પ્રસન્ન થઈ તું !! તું ત્હારા શત્રુના ઘાતાદિ ઇષ્ટ અર્થરૂપ વરદાન

माग. हुं त्हारुं शुं इष्ट करुं ?” एम देवी आसुरी विद्याना कहेवा उपरथी राव-
णो कह्युं के, “हे देवी! तुं म्हारुं कार्य साध.” पठी रावणनुं कहेलुं सर्व अंगी-
कार करी आसुरी विद्यादेवी क्षणमात्रमां पोताने स्थानके गइ. पठी जेनी
मरण दशा नजीक प्राप्त अइ ठे एवो रावण पण अंगद विगेरे सुन्नटोए कहेलां
वचनने सांजलीने फरी बहु क्रोधने धारण करतो ठतो क्रीमा करवानी इच्छा-
श्री सीतानी पासो गयो. ते बखते ते जाणे मरण पामवाने उत्साहवंत अथेलो
पतंग ज्वालाश्री विकराल एवा महा अग्निने विपे परुतो होयनी? एवो देखायो.

पठी रावण सीताने कहेवा लाग्यो के, “अहो! में त्हारा उपर घणा व-
खतश्री बहु प्रसाद कस्यो ठे, ठतां तुं म्हारुं वचन अंगीकार करती नथी तो
आजे युद्धमां राम लक्ष्मणने हणीने हुं त्हारी साथे क्रीमा करीश, माटे हवे
तुं त्हारा पोताना अज्जीष्ट अज्जिग्रहने ऊट मूकी दे.” रावणनां आवां वचन
सांजली शरण रहित जय पामेली सीता दुःखश्री मूर्छा पामी गइ. पठी रा-
वणनी आज्ञाश्री दासीयोए सीताने शीतल उपचारथी तुरत सचेत बनावी
एटले गइ ठे कामदेवनी पीमा जेने एवो रावण, पोताना मनमां विवेकदृष्टिश्री
विचार करवा लाग्यो के, “अहो! पोताना प्रियपति रामने विपे निःकृत्रिम
स्नेहवाली आ सीता मने इच्छती नथी तो में बलबन्ने एनुं वृथा हरण करयुं.
बली में म्हारा ज्ञाइयो तया मंत्रियोनुं कहेवुं पण स्वीकारयुं नहि. हवे जो हुं
हवणां सीता रामने स्वाधिन करुं तो सर्व सुन्नटोमां म्हारी अपकीर्तिने फे-
लायो थाय, माटे तेम करवुं तो योग्य नथी; पण जो युद्धमां रामने बंधन क-
रीने पठी तेमने सीता अर्पण करुं तो लोकमां म्हारुं अजुत पुरुषातन कहे-
वाय, तेम न्याय अने धर्म पण निर्मल थाय.” आम विचार करी सीताने त्यां
ज मूकी बलीष्ट एवो रावण पोतानी सर्व सेना सहित सर्व प्रकारना शकुनोए
निषेध कस्यो ठतो डैद्वना बदाथी तुरत युद्धने विपे गयो. ते बखते कापट्य
अग्निश्री प्रज्वलित हृदयवाला, महा पराक्रमवंत अने महा बलवंत एवा हनु-
मान विगेरे सुन्नटोथी चारे तरफ विंटलाइ रहेला राम लक्ष्मण पण तुरत
रणानुमिमां आव्या.

पठी बने सैन्यमां घोर युद्ध चाड्युं एटले रावण पोतेज क्रोधने लीं जेम
तुख्यो मालव जोजन करवाने प्रवृत्त थाय तेम श्री रामनी सेनाने माय्या

વિષે અતિ તાત્વિકી ઝક્કિ હતી !!! પઠી રાવણે શ્રી શાંતિનાથ પ્રજ્ઞુની સ્તુતિ કરીને પોતાના સુજ્ઞટોની પાસે નગરીમાં પટ્ટહ વગમાવ્યો કે, “ હે નગરવાસી જનો ! તમે આજથી આઠ દિવસ પર્યંત ઉત્તમ રીતે શ્રી જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુનું પૂજન કરવામાં અને ધ્યાનમાં તત્પર થાન. જે કોઈ આ મ્હારી આજ્ઞાને નિષ્ફલ કરશે તે ચોરતુલ્ય શિક્ષાને પાત્ર થશે. ” આમ પટ્ટહ વગમાવીને રાવણ વિદ્યાનું આરાધન કરવા તત્પર થયો.

હવે રાવણ વિદ્યાનું સાધન કરવા બેઠો છે, તે વાત સુગ્રીવ વિગેરે સુજ્ઞટો-એ જાણી; તેથી તેમણે શ્રી રામને કહ્યું કે, “ હે નાથ ! હવેનાં રાવણ મહા ધ્યાનમાં લીન થઈ ગયો છે, માટે આપ જેમ યોગ્ય હોય તેમ કરો. ” સુગ્રીવ વિગેરે સુજ્ઞટોનાં આવાં વચન સાંજલી રામે હસિને ઉત્તર આપ્યો કે, “ હું ક્યારે પણ દંજન કરનારો નથી. વલી આયુધને ત્યાગ કરી જિનમંદિરમાં રહેલા, ધ્યાનમાં તત્પર અને શાંત એવા રાવણને જો હું લંકાપુરીનો ઝંગ કરી પીમા કરું તો પૃથ્વીમાં વીર પુરુષોના મધ્યે મ્હારી ઉત્તમ પ્રતિષ્ઠા શી ? ” પઠી જેમ પ્રચંદ વાયુ મ્હોટા પર્વતને ક્ષોજ પમાડવા તૈયાર થાય એમ મહા પરાક્રમવંત એવા અંગદ વિગેરે સુજ્ઞટો રાવણને ક્ષોજ પમાડવા દોમ્ત્યા. તેજાં વિવિધ પ્રકારના ઉપસર્ગ કસ્યા, પરંતુ તેથી રાવણ જરા પણ ક્ષોજ પામ્યો નહિ. વલી ટંકાર શબ્દ અને અટ્ટાટ્ટહાસથી પણ તે જરા ઝય પામ્યો નહિ. આમ ક્ષોજ રહિત અને નિર્ઝય એવા રાવણને જોઈ અંગદ વિગેરે સુજ્ઞટો ફરી તેની પાસે આવીને કહેવા લાગ્યા કે, “ હે રાક્ષસ ! તેં રામના ઝયથી આ પાશ્વંદ્ર શ્યો આરંભ્યો ? જો ત્હારું અતુલ બલ હોય તો યુદ્ધ કર. ” આવી રીતે ક્ષોજ પમાડ્યો તો પણ રાવણ તેજાં વચનને સાંજલતો નહોતો; તેથી તેજાં કઠોર વચન કહેવા માંડ્યા કે, “ હે દશકંઠ ! ત્હારી પરોક્ષમાંજ રામ, સીતાને પાઠા લઈ ગયા છે અને અમે પણ ત્હારા સુવનમાં પેસીને બહુ વિલાપ કરતી એવી ત્હારી પ્રિયા મંદોદરીનું હરણ કરીએ ઢીએ, માટે હવે તું તેનું રક્ષણ કર રક્ષણ કર. ” એકાગ્ર ચિત્તવાલો અને સ્થિર ધ્યાનવાલો રાવણ આવી રીતે પોતાનો તિરસ્કાર કરતા એવા અંગદ વિગેરે સુજ્ઞટોને ગણકારતો નહોતો; તેથી શીઘ્ર આસુરી વિદ્યા પ્રગટ થઈ કે, જેના પ્રજ્ઞાવથી સર્વે કપીયો તત્કાલ નાસી ગયા. પઠી “ હું પ્રસન્ન થઈ તું ! પ્રસન્ન થઈ તું !! તું ત્હારા શત્રુજના ઘાતાદિ ઇષ્ટ અર્થરૂપ વરદાન

माग. हुं त्हारुं शुं इष्ट करुं ?” एम देवी आसुरी विद्याना कहेवा उपरथी राव-
णे कह्युं के, “हे देवी! तुं म्हारुं कार्य साध.” पढी रावणनुं कहेलुं सर्व अंगी-
कार करी आसुरी विद्यादेवी कृणमात्रमां पोताने स्थानके गइ. पढी जेनी
मरण दशा नजीक प्राप्त अइ ठे एवो रावण पण अंगद विगेरे सुजटोए कहेलां
वचनने सांजलीने फरी बहु क्रोधने धारण करतो ठतो क्रीडा करवानी इच्छा-
थी सीतानी पासो गयो. ते वखते ते जाणे मरण पामवाने उत्साहवंत अयेलो
पतंग ज्वालाथी विकराल एवा महा अग्निने विषे परतो होयनी? एवो देखायो.

पढी रावण सीताने कहेवा लाग्यो के, “अहो! में त्हारा उपर घणा व-
खतथी बहु प्रसाद कख्यो ठे, ठतां तुं म्हारुं वचन अंगीकार करती नथी तो
आजे युद्धमां राम लक्ष्मणने हणीने हुं त्हारी साथे क्रीडा करीश, माटे हवे
तुं त्हारा पोताना अज्जीष्ट अज्जिग्रहने ऊट मूकी दे.” रावणनां आवां वचन
सांजली शरण रहित जय पामेली सीता दुःखथी मूर्छा पामी गइ. पढी रा-
वणनी आज्ञाथी दासीयोए सीताने शीतल उपचारथी तुरत सचेत बनावी
एटले गइ ठे कामदेवनी पीडा जेने एवो रावण, पोताना मनमां विवेकदृष्टिथी
विचार करवा लाग्यो के, “अहो! पोताना प्रियपति रामने विषे निःकृत्रिम
स्नेहवाली आ सीता मने इच्छती नथी तो में बलवंते एनुं वृथा हरण करयुं.
वली में म्हारा ज्ञाइयो तथा मंत्रियोनुं कहेवुं पण स्वीकारयुं नहि. हवे जो हुं
हवणां सीता रामने स्वाधिन करुं तो सर्व सुजटोमां म्हारी अपकीर्तिनो फे-
लावो आय, माटे तेम करवुं तो योग्य नथी; पण जो युद्धमां रामने बंधन क-
रीने पढी तेमने सीता अर्पण करुं तो लोकमां म्हारुं अद्भुत पुरुषातन कहे-
वाय, तेम न्याय अने धर्म पण निर्मल थाय.” ग्राम विचार करी सीताने त्यां
ज मूकी बलीष्ट एवो रावण पोतानी सर्व सेना सहित सर्व प्रकारना शकुनोए
निषेध कख्यो ठतो दुर्दैवना वशथी तुरत युद्धने विषे गयो. ते वखते कोपरूप
अग्निथी प्रज्वलित हृदयवाला, महा पराक्रमवंत अने महा बलवंत एवा हनु-
मान विगेरे सुजटोथी चारे तरफ विंटलाइ रहेला राम लक्ष्मण पण तुरत
रणजुमिमां आव्या.

पढी वने सैन्यमां घोर युद्ध चाळ्युं एटले रावण पोतेज क्रोधने लीधे जेम
मुख्यो माणस जोजन करवाने प्रवृत्त आय तेम श्री रामनी सेनाने मारवा

માટે પ્રવૃત્ત્યો. આમ યમરાજની પેઠે પોતાની સેનાનો સંહાર કરતા રાવણને જોઈ તુરત લક્ષ્મણે પોતાના મહાદારુણ શસ્ત્રોવડે જેમ ગરુડ પોતાની પાંખ વડે સર્પને પ્રહાર કરે તેમ પ્રહાર કસ્યો. પઠી રાવણે પોતાના શત્રુરૂપ લક્ષ્મણને અતિ દુર્જય માનીને વિદ્યાના બલથી બહુ ઝયંકર અનેક રૂપો ધારણ કસ્યાં. લક્ષ્મણે રાવણનાં સર્વ રૂપોને વિષે અનેક તિક્ષ્ણ શસ્ત્રોનો પ્રહાર કસ્યો કે, જેથી તેના મુખ્ય રૂપને વિષે ચારે તરફથી અતિ ઝગ્ર પીડા થવા લાગી. પઠી રાવણે પોતાના સર્વે રૂપોને સંહરી લઈ ચક્રનું સ્મરણ કર્યું, જેથી તેજ વચ્ચે જ્વાલિતમાન સૂર્યના પ્રતિબંબ સમાન ચક્ર તેનાં હસ્તને વિષે પ્રાપ્ત થયું. પઠી સુર અને અસુરને પણ ઝય આપનારા તે ચક્રને ઝમાવીને રાવણે રામવિગેરે બહુ શોક કરતા બતા લક્ષ્મણ ઉપર ફેંક્યું. ચક્ર પણ લક્ષ્મણની પાસે આવી તેમની પ્રદક્ષિણા કરવા પૂર્વક તેમની ઢાતીમાં પ્રહાર કરી તત્કાલ બહુ પુણ્યના યોગથી તેમના જમણા હસ્ત કમલની ઉપર વેતું. આમ પોતાનું ચક્ર પણ લક્ષ્મણના હાથને વિષે પ્રાપ્ત થયેલું જોઈ અત્યંત ખેદ પામતા રાવણે વિચાર્યું કે, “ હા હા ! બહુ કષ્ટથી મેલવલું મ્હારું ચક્રપણ નિષ્ફલ ગયું. ” પઠી નિસ્તેજ બની ગયેલા રાવણને જોઈ તુરત વિઙ્ગીષણ તેને કહેવા લાગ્યો કે, “ હે જાડ ! તું સીતાને ત્યજી દેશ પોતાના બંધુનું સહિત સુખેથી રાજ્ય કર. ” રાવણે ધૈર્યનો આશ્રય કરી ફરી ઉત્તર આપ્યો કે, “ મ્હારા ઝુજને વિષે બહુ બલ છે, તેથી હું ચક્રસહિત એ શત્રુને મુઠ્ઠી પ્રહારથી હણી નાખીશ, તે તું જો જ. ” આમ રાવણ કહેતો હતો એટલામાં લક્ષ્મણે ચક્ર ફેંકીને તેનું મસ્તક ઢેરી નાખ્યું. ધિક્કાર છે રાવણના દુષ્ટ અન્નિમાનને ! ! ! પઠી રૌડધ્યાનમાં પરાયણ એવો પ્રતિવાસુદેવ રાવણ મૃત્યુ પામીને અનેક દુઃખોથી વ્યાપ્ત એવી ઓળખી નરક પ્રત્યે ગયો અને આકાશમાર્ગમાં જય જય શબ્દ કરતા અને હર્ષથી વ્યાપ્ત થયેલા દેવતાનું લક્ષ્મણના મસ્તક ઉપર ઉત્તમ સુગંધવાળાં પુષ્પોની વૃષ્ટિ કરી.

॥ इति पञ्चवस्त्रे रावणनिग्रहो नाम सप्तमः प्रस्तावः ॥

પઠી શ્રી રામના ઝયથી નાસી જતા અને નાયક વિનાના તે રાક્ષસોને વિઙ્ગીષણે કહ્યું કે, “ હે નિશાચરો ! તમે નતાવલથી શ્રી રામના ચરણકમલનો આશ્રય કરો. કારણ કે, હવળાં આ ઝારત ઝૂમિને વિષે આઠમા બલદેવ અ-

ને વાસુદેવરૂપ દશરથ રાજાના વલ્લભંત શ્રી પદ્મ અને નારાયણ (રામલક્ષ્મણ) નામના પુત્રો સેવા કરવા યોગ્ય છે. ” વિઙ્ગીષણનું આવું પરિણામસુંદર વચન સાંજલીને નિર્જય બનેલા તથા નિશ્ચલ ઝત્તિથી વ્યાપ્ત થયેલા મહા સુઝટ એવા રાહસો રામના ચરણનો આશ્રય કરવા લાગ્યા. પઠી પૃથ્વીને વિષે પડેલા રાવણને જોઈ બંધુના સ્નેહના વશ્યને લીધે મરવાને તૈયાર થયેલા વિઙ્ગીષણે પોતાનું ડર ચીરી નાખવા માટે ક્ષણમાત્રમાં શસ્ત્ર લીધું. આ પ્રમાણે મૃત્યુ પામવાને તૈયાર થયેલા તે વિઙ્ગીષણને રામે નીવારીને કહ્યું કે, “અરે બંધો ! તું આ સર્વ સુઝટોને વિષે નિરંતર લજ્જાકારી એવું શું કૃત્ય કરે છે ? પઠી બંધીયાનાથી ઢોમેલા કુંજકર્ણ મેઘનાદ વિગેરે અનેક સુઝટો અને મંદોદરી વિગેરે અનેક ઉત્તમ સ્ત્રીયોની સાથે તે વિઙ્ગીષણ રાવણની પાસે આવીને રુદન કરવા લાગ્યો. આમ તારસ્વરથી રુદન કરતા અને મહાશોકથી પૂર્ણ થઈ ગયેલા વિઙ્ગીષણને લક્ષ્મણ સહિત શ્રી રામ તુરત મધુરવાણીથી બોધ કરવા લાગ્યા.

“હે વિઙ્ગીષણ ! આ પૃથ્વી ઉપર પૂર્વે રાવણ સમાન કોઈ સુઝટ થઈ ગયેલો અથવા હવે પઠી થાય એમ અત્યારે દેખાતું નથી. કારણ કે, જેનું આજસુધી પ્રબલ પરાક્રમ દેવ અને દાનવોથી નિરંતર અસ્થલિત હતું. વલી જેણે આજસુધી વીર વૃત્તિયે કરીને નિશ્ચે અર્થનું એવું ત્રણ ધર્મનું સામ્રાજ્ય ઝોગવ્યું છે તે સુઝટોમાં મુકુટરૂપ રાવણ તમારે શું શોક કરવા યોગ્ય છે ? શું કાલને લીધે કયા કયા પુરુષો વિનાશ નથી પામ્યા ? ” આ પ્રમાણે અવસરના જાણ એવા રામે તે વિઙ્ગીષણને કુટુંબ સહિત પ્રબોધ પમાનીને તુરત તેજ વચ્ચે રાવણના શરીરને અગ્નિ સંસ્કાર કરાવ્યો. પઠી પ્રસન્ન મુખકમલવાલા રામે લક્ષ્મણ સહિત સ્નાન કરી રાવણના વંશનેવિષે મુકુટરૂપ કુંજકર્ણ અને ઇન્દ્રજીત વિગેરે વીર પુરુષોને કહ્યું. “હે કુંજકર્ણાદિ સુઝટો ! તમે સૌ મ્હારું વચન સાંજલો. હવે તમે નિર્જય થઈ પૂર્વની પેઠે પોતપોતાની રાજ્યસ્થિતિને પાલો. ” રામનાં આવાં વચન સાંજલી તેજ કહ્યું. “હે રામ ! અમારે નાશવંત સ્વજ્ઞાવવાલા ઉત્તમ રાજ્યનું કાંઈ પ્રયોજન નથી. હવે તો અમે તુરત શાશ્વત એવા મોક્ષ સુખને મેલવવા માટે ગુરુની પાસે ચારિત્ર અંગીકાર કરિશું. ”

પઠી તેજ રાત્રીને વિષે કુસુમાયુધ નામના નૃપવનમાં વલ નામના મુનિ-

ને કેવલ જ્ઞાન નુત્પન્ન થયું, તેથી તેજ અવસરે દેવતાનું તેમનો કેવલ મહોત્સવ કહ્યો. પ્રજાતે હર્ષથી વ્યાપ્ત અંગવાલા રામ, લક્ષ્મણ, સુગ્રીવ અને વિઙ્નીષણ વિગેરે અનેક પુરુષો, પરિવાર સહિત તે કેવલી મુનીશ્વરને વંદના કરવા ગયા. ત્યાં કેવલીએ તેમને વૈરાગ્યથી સુશોજિત એવી હાથીને બાંધવાની શાલારૂપ તથા પુણ્યરૂપ અમૃતને ઝરવાની વિશાલ શાલારૂપ પાપને વિનાશ કરનારી ઉત્તમ ધર્મદેશના આપી; તેથી રાવણના ન્હાના જાણ કુંજકર્ણ સહિત મેઘનાદ વિગેરે અનેક વીર પુરુષો તથા રાવણની સ્ત્રી મંદોદરી વિગેરે અનેક સ્ત્રીઓ તુરત સર્વ સંગનો ત્યાગ કરી દીક્ષા લીધી. પઠી સંતુષ્ટ ચિત્તવાલા, મહોત્સવને નુત્પન્ન કરનારા તથા સર્વ પ્રકારે સુશોજિત અંગવાલા રામે પણ તે કેવલીને તથા નવ દીક્ષિત મુનીંદ્રોને પ્રણામ કરી લક્ષ્મણ, હનુમાન, સુગ્રીવ અને જ્ઞામંડલ વિગેરે અનેક વિદ્યાધરો સહિત વિઙ્નીષણાદિ વહુ રાક્ષસોએ અલંકૃત કરેલી લંકાપુરી પ્રત્યે પ્રવેશ કહ્યો. લંકામાં પ્રવેશ કહ્યા પઠી ગરીષ્ઠ એવા રામે પુષ્પ-શૈલ પર્વતના શિખર ઉપર હનુમંતે વર્ણવેલા શુદ્ધ શીલગુણવાલી સતી સીતાને દીઠી એટલે તેમણે તપના આચરણથી ડુર્બલ થઈ ગયેલી, લજ્જાથી નંદ્ર થઈ ગયેલાં મુખકમલવાલી અને પોતાના પતિના આવવાથી સંતુષ્ટ થયેલા ચિત્તવાલી સીતાને પોતાના યોલાને વિષે બેસારી. આ વચ્ચે આકાશમાં સુર, અસુર અને સિદ્ધ નરોએ દીર્ઘકાલ પર્યંત ચારે તરફથી એવી નિદ્યોષણા કરી કે, “ પૃથ્વીને વિષે વિશુદ્ધ શીલવાલી, કલંક રહિત તથા નિષ્પાપ એવી આ જનકરાજપુત્રી સીતા જયવંતીવર્તો. ” રામ પણ પોતાના ચિત્તરૂપ ચકોરને આનંદિત કરવામાં ચંડ્રરૂપ સીતાને વહુ દિવસે જોતા ઠતા તે વચ્ચે આરંભ કરેલા સમગ્ર રણસંગ્રામને સફલ તથા મનની તુષ્ટીના કારણરૂપ માનવા લાગ્યા. પઠી વાસુદેવ એવા લક્ષ્મણે જનકરાજપુત્રી સીતાના ચરણકમલને હર્ષથી પ્રણામ કહ્યો એટલે સીતાએ તેમને હર્ષથી એવી આશિષ આપી કે, “ હે વીર ! તમે દીર્ઘકાલ પર્યંત જીવો અને આનંદ પામો. ” હર્ષના આંસુથી પૂર્ણ નેત્રવાલા જ્ઞામંડલે પોતાની બ્હેન સીતાને પ્રણામ કહ્યા એટલે જનકરાજસુતાએ તેને આશીર્વાચનથી વહુ સંતોષ પમાડ્યો. હર્ષના વશથી સુગ્રીવ, હનુમાન અને વિઙ્નીષણ વિગેરે મુખ્ય જૂપતિયોએ પણ પોતપોતાના નામના નિશ્ચાર પૂર્વક સીતાના ચરણને વિષે પ્રણામ કહ્યા. તેથી તે સર્વેને પણ તેણે વારંવાર આશિષો આપી.

પઠી લક્ષ્મણ સહિત રામ તુરત પર્વત સમાન ઝુવનાલંકાર નામના હાથી ઉપર બેસીને પરિવારે વિંટલાયા ઠતા વિઙ્ગીષણદિ રાક્ષસોએ કરેલા વિવિધ પ્રકારના નૃત્સવ પૂર્વક રાવણના મંદીર પ્રત્યે ગયા. ત્યાં માણિક્ય અને સુવર્ણમય એવા મ્હોટા જિનમંદિરમાં પ્રવેશ કરીને તેમણે લક્ષ્મણ સહિત શ્રી શાંતિનાથની પ્રતિમાને ઝક્તિપૂર્વક વંદના કરી. પઠી વિઙ્ગીષણે આણેલાં સુગંધી પુષ્પોથી રામે શ્રી શાંતિનાથની પૂજા કરીને બહુ અર્થથી ગર્જિત એવા પવિત્ર સ્ત્રોત્રવને સ્તુતિ કરી અને નમસ્કાર કચ્ચો. પઠી વિઙ્ગીષણે બહુ આગ્રહ પૂર્વક સુગ્રીવ જ્ઞામંદલ વિગેરે અનેક સેવકો સહિત રામ લક્ષ્મણને પોતાના ઘર પ્રત્યે તેમની જડ હર્ષથી ગૌરવ પૂર્વક ઝોજન કરાવ્યું. ત્યાર બાદ વિશેષે જાણ એવા વિઙ્ગીષણે રામને મ્હોટા સિંહાસન ઉપર બેસારીને કહ્યું. “હે નાથ ! નિશ્ચે આ સર્વ હાથી રથ વિગેરે આપનું જ છે અને હું આપનો સેવક હું, એમ જાણો. વલી જો આપ મ્હારા ઉપર ક્રપા કરીને મને આજ્ઞા આપતા હો તો હું આપને આ સર્વે રાક્ષસોની સમક્ષ લંકાપુરીના રાજ્યનો મહાઝિષેક કરું.” પઠી સંતોષિત ચિત્તવાલા રામે કહ્યું કે, “હે બંધો ! તેં કહ્યું તે ઠીક, પરંતુ મેં તને લંકાનું રાજ્ય આપવાનું કહ્યું છે, તે તું શું ઝૂલી ગયો ? ” પઠી રામે અત્યંત વિનયવંત એવા વિઙ્ગીષણને રાક્ષસોની સમક્ષ લંકાના રાજ્યને વિષે ઝઝિષેક કચ્ચો. પઠી સિંહોદરાદિ રાજાનું સેવકોને મોકલીને તેમણે પોતપોતાની અતિ રૂપવાલી કન્યાનું પોતપોતાના બંધુનું સહિત ત્યાં આવી. રામ અને લક્ષ્મણ પણ તે ઉત્તમ રૂપવાલી કન્યાનું મહોત્સવ પૂર્વક પરણ્યા. પઠી વિઙ્ગીષણ અને સુગ્રીવ વિગેરે અનેક ઝૂપતિયોએ સેવન કરેલા અને તેથી જ ઉત્તમ સુખને લીધે હર્ષવંત એવા રામ લક્ષ્મણ, રાવણની રાજધાની (લંકા) માં ઠ વર્ષ પર્યંત રહ્યા. આ અવસરે વિંધ્યાચલપર્વતની ઉપર તપધારીમાં શ્રેષ્ઠ એવો મેઘનાદ પોતાના જાડ મેઘવાહન સહિત સિદ્ધિ પામ્યો. તે ઉપર ત્યાં મેઘરથ નામનું તીર્થ લોક પ્રસીદ્ધ થયું. ક્ષય કચ્ચા છે સર્વ કર્મ જેણે એવો કુંઝકર્ણ પણ નર્મદાને વિષે સિદ્ધિ પામ્યો, તેથી ત્યાં આજ પર્યંત લોકને વિષે “રક્ષિત” નામનું લોક પ્રસિદ્ધ તીર્થ થયું.

હવે તે અવસરને વિષે અહિં અયોધ્યામાં ઉત્તમ શીલધારી એવા રામની માતા કૌશલ્યા તથા કલ્યાણનાં પાત્રરૂપ સાધ્વી અને વિરુયાત એવા લક્ષ્મણની માતા સુમિત્રા એ બન્ને પોતપોતાના પુત્ર શોકથી આકુલ વ્યાકુલ થતા.

હતા. વલી તેન પોતપોતાના પુત્રના કુશલ સમાચાર ન મલવાને લીધે અત્યંત દુઃખિત થયા હતા “ અમારા પુત્રના કુશલ સમાચાર આજે અથવા કાલે આવશે. ” એવી આશાથી નિરંતર પોતાનું જીવિત ધારણ કરતા હતા. પછી એક દિવસ અધિક મહિમાવાલા નારદરુષિ બીજા દ્વીપથી આ દ્વીપમાં આવી ચમ્પ્યા હતા, તેમણે ગ્લાની પામી ગયેલી મુખકાંતિવાલી તે બન્ને રાણીયોને તેમના દુઃખનું કારણ પૂછ્યું એટલે તેનું કહ્યું કે, “ હે નારદ ! રામલક્ષ્મણ નામના અમારા પવિત્ર પુત્રો વનવાસ ગયા હતા; ત્યાંથી તેનું રાવણે હરણ કરેલી મહાસતી સીતાને પાછી વાલવા માટે લંકાપુરી પ્રત્યે ગયા છે. રાવણની શક્તિના પ્રહારથી લક્ષ્મણ મૂર્છા પામ્યા હતા; તેથી જનરત રાજાએ તુરત પોતાના મામાની ન્હાની પુત્રી વિશદ્યાને ત્યાં મોકલી છે. હવે આગલ શું થયું હશે ? તે અમે નથી જાણતા; તેથી અમે બન્ને જણીયો શોકાકુલ થીએ. ” આમ નારદને કહીને પુત્રવિયોગથી વિહ્વલ બનેલી કૌશદ્યા અને સુમિત્રા એ બન્ને જણીયો બહુ રુદન કરવા લાગી. નારદે કહ્યું. “ હે સૌન્નાગ્યવંત મુખવાલીયો ! તમે ચિત્તને વિષે શ્વેદ ન કરો, હું મહા જ્ઞાગ્યકલાના નિવાસરૂપ તમારા બન્નેના પુત્રોને થોડા સમયમાં અહિં લાવીશ. ” આમ નારદરુષિયે મધુર વચનથી તે બન્ને જણીયોને શાંત ચિત્તવાલી કરી પોતે લંકાપુરીમાં રાવણના નિવાસ ઘરને વિષે આવ્યા. ત્યાં તેમણે રામલક્ષ્મણને દીઠા. પછી રામે સત્કાર પૂર્વક નારદને પૂછ્યું કે, “ હે મુનિ ! હવેનાં નવીન શું છે ? અહિં આગમનનું જે કારણ હોય તે પણ કહો ? ” નારદે કહ્યું. “ તમે જ્ઞાગ્યવને જોગસમૃદ્ધિના સ્થાનને પામ્યા છે તો હવે માતાબની તુષ્ટીને માટે અયોધ્યાપુરી પ્રત્યે જવાનું પ્રયાણ કરો. હું તમને એજ કહેવાને માટે અહિં આવ્યો છું. ” નારદનાં આવાં વચન સાંજલી પોતાની માતાને મલવાને વૃદ્ધિ પામેલી બુલ્કંઠાવાલા લક્ષ્મણ સહિત રામે પોતાના સેવક અને વિશેષ જ્ઞાતિવંત એવા વિઙ્ગીષણને કહ્યું કે, “ હે બુદ્ધિવંત ! ત્હારા ગૌરવપણાથી સંતુષ્ટ ચિત્તવાલા અમે આટલા વર્ષો અહિં સુખેથી રહ્યા થીએ. હવે જો તું આજ્ઞા આપે તો અમે અમારી માતાને મલવા માટે જઈએ. ” વિઙ્ગીષણે કહ્યું “ હે નાથ ! આપ અહિં સોલ દિવસ રહો કે, જેથી હું મ્હારા સેવકોની પાસે આપના પ્રવેશને માટે અયોધ્યાપુરીને સુશોજિત કરાવું. ” રામે “ એમ થાન. ” એમ કહ્યું એટલે વિઙ્ગીષણે તેજ વચ્ચે પોતાના

माणसोनी पासे अयोध्यापुरीने लक्ष्मीवर्मे इंदुपुरी समान सुशोभित बनावी दीधी. रामे आज्ञा करी एटले तुरत नारदे अयोध्यामां आवीने पुत्रोनुं आगमन कौशल्या तथा सुमित्राने कह्युं; तेथी ते बन्ने जणीयो बहु हर्ष पामी. पढी नविन प्रियानुने साथे लक्ष्मण अने सीता सहित राम तत्काल पुष्पक वैमानमां बेसी सुग्रीवादि ज्ञपतियोनी साथे चाढ्या अने थोमा वखतमां चोर तरफथी अनेक वैमाने करी व्याप्त एवुं ते पुष्पक वैमान महासमुद्रने उल्लंघी अयोध्यानी समीपे आवी पहोच्युं. श्री रामने आव्या जाणी उद्यानमां रहेला नम्र ज़रत ज्ञपतिये मंत्री, सामंत अने नागरीक लोको सहित म्होटा उत्सवथी सामैयुं करचुं. ज़रतने सामा आव्या जोइ राम पुष्पक वैमानथी नीचे उतखा एटले विनयथी नम्र एवा ज़रते हाथीथी नीचे उतरी हर्षथी रामने प्रणाम कख्यो. ज़क्तिथी पोताना चरणने विषे पढेला ज़रतने रामे पोताना बन्ने हस्त कमलथी आलिंगन करचुं अने जाणे हर्षना आंसुना मीषथी पूर्वना दुःखने खेंची काढता होयनी? एम मोहने लीधे नेत्रजलथी सिंचन कख्या. वली चरण कमलने विषे वंदन करता एवा शत्रुघ्न बंधुने पण रामे आलिंगन करचुं. कारण के, इष्ट मनुष्यने मलवाने अवसरे परस्पर आलिंगन करवुं एज मुख्य गरिष्ठ फल ठे. लक्ष्मणे पण ज़रत अने शत्रुघ्न ए बन्ने ज्ञाइयोने प्रणाम कख्यो. पढी ज़रतनी विनंतीथी रामे ते पोताना बंधुन सहित वैमानमां बेसी उत्सवोथी प्रसन्न मनवाला थया ठता अयोध्या नगरीप्रत्ये प्रवेश कख्यो. त्यां प्रेमना आंसुने वरसावनारा रामे लक्ष्मण सहित पोतानी मातानुना चरणकमलने नमस्कार कख्यो. विनीत एवी सीता अने विशल्या विगेरे वधुनए पण सासुनना चरणनी उत्तम ज़क्ति करी. हर्षथी विस्मित मनवाली मातानुए पण तेमने आशिर्वचन दीधां. ज्यारे रामे अयोध्यामां प्रवेश कख्यो ते वखते सर्वे नगरवासी जनो हर्षथी व्याप्त थइ गया.

पढी श्री रामना प्रवेशोत्सवथी हर्षित चित्तवाला विनीत ज़रते हाथ जोमी रामनी विनंती करी के, “ हे विज्ञो ! हवलां म्हारा उपर कृपा करी मने वृत्त लेवानी आज्ञा आपो. हुं आटला दिवस आपनी आज्ञाथीज पिताना आचरणने अनुसरतो ठतो रह्यो तुं. ” रामे कह्युं. “ कुलमां मुकुटरूप हे ज़रत वंधो ! तुं दीर्घकाल पर्यंत राज्य कर. अमे तो फक्त मलवाने माटे

आव्या ढीए पण राज्यने अर्थे आव्या नथी. " ज़रते फरीथी कह्युं. " हे ई-
श ! में आपनी आझाथीज आ राज्यनुं चीरकाल पर्यंत पालन करचुं ठे, पण
हवे तो हे ज़ाइ ! उज्वल एवां पुण्यने खीलारूप आ राज्य लीलाथी म्हारे
शरचुं; राम लक्ष्मणे बहु प्रेमथी विनीतापुरीना साम्राज्य पदने धारण कर-
वानो आग्रह कख्यो तो पण ज़ूपतियोने विषे चूमामणिरूप ज़रते तुरत अ-
नेक ज़ूपालोनी साथे विधिपूर्वक चारित्रने अंगीकार करी तपथी समग्र एवा
आठे कर्मोनी कय करी अनंत सुखने आपनारा मोक्षपदने स्वीकारचुं. पढी
हर्षित एवा विज्जीषण विगेरे सर्व राजानुए रामने कह्युं के, " हे प्रज्जो ! जो
आप आझा आपो तो अमे म्होटा उत्सवपूर्वक आपने राज्यान्निषेक करी-
ए. " रामे कह्युं. " हे ज़ूमिपालो ! तमे सारा दिवसने विषे अनेक एवा म्होटा
उत्सवोथी रावणने जीतनारा लक्ष्मणने वासुदेव पदनो अन्निषेक करो. " रा-
मनी आवी आझाथी राक्षस, विद्याधर अने ज़ूमिपालोए हर्षवमे बाजीत्रोना
नाद पूर्वक म्होटा उत्सवथी प्रतिवासुदेव एवा रावणने मारनार लक्ष्मणने वा-
सुदेव पदनो अन्निषेक कख्यो अने रामने बलदेव पदनो अन्निषेक कख्यो.
त्यार पढी तेनुए रामलक्ष्मणनी आगल मुक्ताफलादि अनेकवस्तुनु ज़ेट तरी-
के मूकी. आ वखते रामे विज्जीषणने लंकापुरीना छीपनुं अधिपतिपणुं आप्युं
अने कपीश्वर एवा सुग्रीवने कपिछीपनुं समस्त राज्य सोंप्युं. वली नुदर चि-
त्तवाला रामे आश्रितो उपर प्रेमने लीधे ज़ामंमल विगेरे बहु ज़ूपतियोने जूदा
जूदा इष्टदेशो आप्या. पढी उग्रतेजवाला शत्रुघ्न वीरे पोताना दुर्गर बलथी
युद्धमां मधुदेशना राजाने जीती मथुरा नगरीना साम्राज्यपदने ग्रहण करचुं.
आम शोल हजार ज़ूपतियोए सेवन कख्यां ठे चरण कमल जेमना एवा राम
लक्ष्मणे निष्कण्टक एवुं पूर्ण अर्धा ज़रतखंमनुं राज्य दीर्घकाल पर्यंत करचुं.
सुमित्राना पुत्र लक्ष्मणने शोल हजार स्त्रीयो अइ. तेमां विशदया विगेरे आठ
पटराणीयो हती. अनुक्रमे तेनुने लक्ष्मण समान आकृतीवाला, शत्रुघ्नथी अ-
जय अने साम्राज्यलक्ष्मीने वरवामां उचित अंगवाला श्रीधर विगेरे बसोने
पच्चास पुत्रो अया. श्रीरामने पण उत्तम रूपवाली आठ हजार स्त्रीयो हती;
तेमां उत्तम रूपवाली सीता विगेरे चार पटराणीयो हती.

कोइ वखते सीताये रात्रीने विषे स्वप्नामां वैमानथी चवेला बे देव-

ताने पोतानां मुखमां प्रवेश करता जोया. पढी जागीने तेणे ते स्वप्न पो-
ताना पति रामने कह्युं. राम पण विचार करीने प्रसन्न थइ प्रियानी आगल ते
स्वप्ननुं फल कहेवा लाग्या के, “हे मनोहरमुखवाली ! तने पवित्र एवा उत्तम
प्रतापवाला बे पुत्रो थशे.” रामनां आवां वचनथी संतुष्ट थयेली सीता पोताना
मंदीरप्रत्ये गइ. त्यारपढी तेणे जेम रोहणाचल पर्वतनी जूमी निर्मल महामु-
ख्यवाला माणिक्यने धारण करे तेम गर्जने धारण कस्यो. जेम निश्चे शरदू-
तुनी चंड्यात्सनाने विषे कोइ किंचित्मात्र उष्णपणुं देखी शकतो नथी तेम
रामनी बीजी स्त्रीयो सीताने विषे क्यारे पण पापरूप दोष देखती नहोती.
एक दिवस ते शोक्योए जनकराजपुत्रीने माथे मिथ्या दोष आरोपण करवा-
ना हेतुथी एम कह्युं के, “तुं जगतने आश्चर्यकारी अने जोवा योग्य एवा राव-
णनां रूपने आलेखी अमने देखाम.” सीताये मुग्ध जावथी उत्तर आय्यो.
“हे ब्हेनो ! में क्यारे पण रावणनुं संपूर्ण अवयव जोयुं नथी, फक्त में एना
पग दीठा ठे.” सफत्नीयोए कह्युं. “त्यारे तेना बन्ने पग आलेखीने अमने ब-
ताव.” सरल स्वजाववाली सीताये ते वखते दिव्य एवा रावणना बन्ने पग
आलेख्या. आम सीताना कलंकनुं मूल पोताने प्राप्त थयुं; तेथी हर्ष पामेली
तथा उत्पन्न थयेला कषायना पूरवाली सर्वे शोक्योए एकांतमां रामनी पासे
जइने कह्युं. “हे प्रिय ! आपने सीता बहु व्हाली ठे, तोपण ते निरंतर राव-
णनुंज ध्यान करे ठे. कारण जो एम न होय तो ते सीता रावणना बन्ने पगने
आलेखी पोतानी पासे शा माटे राखे ?” आम कहीने तेनुए रावणना
चरणनी ठवी रामने देखामी; परंतु रामे सीता उपर पूर्ण प्यारने लीधे ते
स्त्रीयोनुं कहेवुं चित्तने विषे मान्युं नहि. कारण संत पुरुषो क्यारे पण तुझ
प्रकृतीवाला थता नथी.

पढी ते शोक्योए इर्ष्याने लीधे सीताना अपवादने तुरत लोकमां प्रसि-
द्ध करवा मांमयो. कह्युं ठे के—अत्यंत कुड अंतःकरणवाला पापीयो शुं शुं वृथा
एवुंय पण अवलुं आचरण नथी करता ? पढी सीताये रामने कह्युं. “हे पू-
ण्यवंत ! आपणां उद्याननां अति सुगंधवालां पुष्पोवने नगरीमां रहेली अरि-
हंत प्रज्जुनी प्रतिमाने पूजन करवानो मने दहोलो उत्पन्न थयो ठे.” पढी त्यां वसं-
तरुतुना उत्सवने विषे अयोध्या नगरनी कीमाने जोती एवी सीताये महोत्स-

વપૂર્વક જૈનમંદિરોને વિષે અરિહંત પ્રજ્ઞુની ઉદ્યાનનાં પુષ્પવને પૂજા કરી, આ વચ્ચે જનકરાજપુત્રી સીતાનું દક્ષિણનેત્ર બહુ ફરકવા લાગ્યું; તેથી કાંઈક શ્વેદ પામેલી તેણે એ વાત શ્રીરામને કહી. રામે કહ્યું. “હે પ્રિયા ! એ સારું નથી.” સીતાયે કહ્યું. “મ્હારું રાવણે હરણ કર્યું, એથી પણ વીજું મને શું મ્હોટું કષ્ટ પ્રાપ્ત થવાનું હશે ? હે નાથ ! હવેનાં મને આપનો વિયોગ ન થાત.” શ્વેદથી પૂર્ણ થયેલી સીતા આવી રીતે વારંવાર કહેવા લાગી એટલે રામે કહ્યું. “હે દેવી ! ધીરા થાત ! બહુ શ્વેદ કરવાથી શું ! પૂર્વે કરેલું શુભાશુભ કર્મ કોઈનું વૃથા થતું નથી, માટે ઘરપ્રત્યે જાત, દેવપૂજા કરો અને શ્રેષ્ઠ મુનિયોને દાન આપો.” પોતાના પ્રિયનાં આવાં વચન સાંજલી ધૈર્યને ધારણ કરતી એવી સીતા, પોતાના મંદિરપ્રત્યે જઈને જિનેશ્વરની પૂજા, મુનીશ્વરોને દાન અને તપનું આચરણ કરવામાં તત્પર થઈ.

કોઈ વચ્ચે અયોધ્યા નગરીના મહાજન લોકો એકઠા થઈ રામની પાસે આવ્યા એટલે રામે સંતુષ્ટ ચિત્તથી તેમને સત્કાર પૂર્વક કહ્યું કે, “હે ઉત્તમ પુરુષો ! તમારે જે કાંઈ કહેવાનું હોય તે કહો.” મહાજન લોકોએ કહ્યું. “હે વિજ્ઞો ! અમે આપની આગલ અમારી વિનંતી કહી શકતા નથી.” રામે ફરીથી કહ્યું. “તમે નિર્જન્ય અને નિઃશંક ચિત્તવાલા થઈ જે કહેવાનું હોય તે કહો.” પછી તેનું સ્વસ્થ ચિત્તવાલા થઈને કહ્યું કે, “હે નૃપતિ ! લોકો એમ કહે છે કે, અત્યંત કામાતુર ચિત્તવાલા રાવણે સીતાનું હરણ કર્યું અને તે સીતા રાવણના ઘરપ્રત્યે દીર્ઘકાલ પર્યંત રહી, તો તે શુદ્ધ શીલવાલી કેમ રહી હશે ? આમ છે બતાં પ્રૌઢ અને બુદ્ધિમાન્ એવા શ્રી રામે પૂર્વના પ્રેમને લીધે નિઃશંક થઈ સીતાને સતી માની પોતાની સર્વ સ્ત્રીયોને વિષે મુખ્ય બનાવી. હે નાથ ! આવો લોકાપવાદ તમારી ઉજ્જ્વલ કીર્તિરૂપ વસ્ત્રને મશના સમૂહની પેઠે મલિન કરે છે. તો હે નરેન્દ્ર ! આપ એ લોકાપવાદને મહાવૃદ્ધિ પામેલો ન કરો. વલી “રામ પરીક્ષા કહ્યા વિના સીતાને પોતાના ઘરને વિષે લાવ્યા.” એ મહા અપવાદ સમસ્ત રાક્ષસોના કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા તમારા યશનો બહુ નાશ કરે છે.” આવાં મહાજનલોકોનાં વચન સાંજલી રામે તેમને કહ્યું. “તમે આવું હિત વચન મ્હારી આગલ કહ્યું; તેથી નિશ્ચે તમે મ્હારા ઝત્તુ જનો છે. હે સુજનો ! હું પોતાના જીવિતથી પણ અધિક એવી સીતાને માટે

आवा लोकोपवादेने सहन करीश नहि. कारण के, सत् पुरुषोने यश एज सर्व ज्य कहेवाय ठे. " रामे आवो पोतानो अजिप्राय विचारपूर्वक ते सर्वमहाजन लोकने जणावी सत्कारथी विदायकस्था; तेथी तेज सर्व पोतपोताने स्थानके गया.

पढी राम रात्रीने विषे पण ते अपवादथी शंकित मनवाला थइ पोते न-
गरीने विषे जमता ठता ए अपवादने सांजलवा लाग्या. वली तेमणे ए अपवा-
दन सांजलवा माटे नगरनी बाहार मोकलेला पोताना गुप्त सेवको जे जे सां-
जलता ते ते सर्व रामनी पासे आवीने निवेदन करता. एक दीवस सुग्रीव, हनु-
मान अने विज्जीषण विगेरे अनेक सुजटो सहित सज्जामां बेठेला रामे कोइ एक
पोतानी पासे आवेला सेवकने पूछ्युं एटले तेणे पगले पगले संजलातो ते अप-
वाद रामने कही संजलाव्यो के, " रावणे पोताना घरने विषे राखेली सीताने
नहि जोगवी होय एम केम घटे ? ठता रामे निःशंक थइ तेने सती मानी पो-
ताना घरने विषे राखी !!! " सेवकना आवां वचन सांजली क्रोधथी कंपित
थयेला लहमणे कह्युं. " अरे लोको ! महासती एवी सीताने विषे जे कोइ
माणस दोषनुं आरोपण करशे, तेने हुं तुरत यमराजनो परुषो बनावीश. "
रामे कह्युं. " हे सुकृतवंतबंधो ! पूर्वे में आ प्रमाणे अधिकारीयोनां सुखथी
सांजळ्यु ठे. वली एटलुंज नहि पण में पोतानी जाते सांजळ्यु ठे अने रात्रीने
विषे मोकलेला चर लोकोनां सुखथी पण एमज सांजळ्यु ठे; माटे रावणे ह-
रण करेली सीताने वनमां त्यजी दइश के, जेथी विचित्र बुद्धिवालो लोक
म्हारो अपवाद न बोले. " आवां वज्रपातसमान रामनां वचन सांजली वा-
सुदेवरूप लहमणे कह्युं. " हे बंधो ! आ महा सुख एवा नागरीक लोकनां
कहेवाथी महासती सीताने न त्यजो न त्यजो !! अहो ! अत्यंत श्रेष्ठ एवां रा-
ज्य सुखमां आसक्त थयेला आ नगरवासी लोको बीजा माणसना अपवादने
त्यजी दइ राजाना अपवाद बोले ठे, माटे दंरु करवा योग्य एवा ते नागरीक
लोकोने धिक्कार ठे ! " लहमणे आम कहा ठतां पण रामे तो कृतांत नामना
सेनापतिने आज्ञा करी के, " तुं घोर एवा वनमां सीताने मूकी तुरत अहिं
पागो आव्य; विलंब करीश नहि. " कानने पीना उपजावनारा रामना आवा
हुकमने सांजली लहमणे पगमां पम्नीने कह्युं. " हे बंधो ! म्हारा उपर प्रसन्न
थान ! प्रसन्न थान !! अने अपराध विनानी आ महासती सीताने वनमां न

ત્યજી યો ! ન ત્યજી યો !! ” રામે “ તમારે આવું ફરીથી નહિ બોલવું. ” એમ કહી લક્ષ્મણને જવાની આજ્ઞા કરી, તેથી અત્યંત સ્વેદાતુર થયેલા લક્ષ્મણ પોતાના ઘર પ્રત્યે ગયા. પછી રૂપ્યાવંત એવા રામે કૃતાંત સેનાપતિને ફરીથી આજ્ઞા કરી કે, “ ત્હારે સંમેતશિખર તીર્થની યાત્રાના મીષથી સીતાને મહા અરણ્યમાં ત્યજી દેવી. ”

પછી સારથીયે પોતાનો રથ તૈયાર કરી સીતાની પાસે આવીને આ પ્રમાણે કહ્યું. “ તમને અયોધ્યાપતિયે ઉત્તમ અને મનને રૂષ્ટ એવી સંમેતશિખર તીર્થની યાત્રા કરવા જવાની આજ્ઞા આપી છે. ” પછી અનેક આત્મચુષણોને ધારણ કરી નિષ્કપટ ચિત્તવાલી સીતા રથ ઉપર બેઠી એટલે અનેક અપશુકન થયા ઠતાં પણ સેનાપતિયે રથને આગલ ચલાવ્યો. અનુક્રમે તે ગંગાસાગરના સંગમરૂપ તીર્થને ડતરી જ્યાં અનેક સિંહો ગર્જના કરી રહ્યા હતા એવા સિંહનાદ નામના મહા અરણ્યમાં આવી પહોંચ્યા. પછી “ આ અરણ્યમાં સીતાને કેમ ત્યજી દેવાય ? ” એવા વીચારથી અત્યંત સ્વેદ પામેલા અને હૃદયમાં દુઃખથી આકુલ વ્યાકુલ થયેલા તે સેનાપતિયે રથને ઝડપે રાખ્યો એટલે સરલ સ્વચ્છાવવાલી સીતાયે તેને કહ્યું કે, “ અરે સારથી ! તું રથને આગલ કેમ નથી ચલાવતો ? ” સીતાનાં આવાં વચન સાંજલી જેનાં નેત્રમાંથી આંસુની ધારાનું વહેવા લાગી હતી એવા સારથીયે ઉત્તર આપ્યો કે, “ હે માત ! હું મહારાજા રામને વશ છું, તેથી શું કરું. સાંજલો. રામે નગરવાસી જનો પાસેથી તમારો અપવાદ સાંજલ્યો; તેથી આંસુથી વ્યાપ્ત નેત્રવાલા લક્ષ્મણે ના કહ્યા ઠતાં પણ તેમણે તમને ત્યજી દીધાં છે. હે સ્વામિની ! અને તેથીજ નિર્દય ચિત્તવાલો હું તમને તીર્થયાત્રાના મીષથી આ મહાન્ અરણ્યમાં તેમની લાવ્યો છું. હે માત ! વાઘ વિગેરે હિંસક પશુનથી ઘોર એવા આ વનમાં પોતાના શીલવૃત્તથી રક્ષણ કરાયેલા તમે પોતાના પતિ રામની વિષમ આજ્ઞાથી રહો. ” સારથીનાં આવાં વચન સાંજલી સીતા મૂર્છા પામી એટલે કૃતાંત સારથીયે તેને જાણે તુરત મૃત્યુ પામી ગઈ હોયની ? એમ જાણી અશ્રુધારાને વર્ષાવતા ઠતા બહુ રુદન કરવા માંડ્યું. પછી શીતલ પવનવદ્ મૂર્છા રહિત થયેલી સીતાયે પણ ધૈર્ય ત્યજી રુદનપૂર્વક વિલાપ કરવા માંડ્યો કે, “ હે કરુણાના સમુદ્ર ! તમે અપરાધ વિના મ્હારો સહસા ત્યાગ કેમ કર્યો ? આમ કહીને ફરી તે મૂર્છા પામી. વલી સચેત થઈ

ત્યારે વનવાસથી જન્ય પામતી સીતા પોતાના પુણ્યરહિતપણાને તથા વિપત્તિના સમૂહને આપનારા દેવને નિંદવા લાગી. ઢેવટાં સ્વેદાતુર થયેલી જનકરાજ-પુત્રીએ વહુ કાલ ધીરપણું ધારણ કરીને સારથીને પૂછ્યું. “હે જાણ! નિશ્ચે અહિંથી સાકેતપુર કેટલે દૂર છે અને રામ ક્યાં છે? સારથીએ ઉત્તર આપ્યો કે, “હે સુશીલે! અહિંથી સાકેતપુર દૂર છે તેમ તમારે રામને પૂછવાથી પણ શરૂં. કારણ કે, જે રામે તમારો અપરાધ વિના ત્યાગ કસ્યો છે.” સારથીનાં આવાં વચન સાંજલી રામને વિષે વહુ જાતિ રાગ ધારણ કરતી સીતાએ તેને કહ્યું. “હે સેનાપતિ! ત્હારે દૂર રહેલા રામને મ્હારો સંદેશો આ પ્રમાણે કહેવો. “મેં પૂર્વ જન્મને વિષે ઘણાં અશુભ કર્મ નિપાર્જન કસ્યાં હશે, તેનો આ હૃદય થયો છે. તો હવે હું જેમ તેમ કરી તે દુઃખને સહન કરીશ; પરંતુ સત્કુલમાં નિષ્પન્ન થયેલા આપે આ યોગ્ય કર્યું નથી. જો કાંઈ દોષ નિષ્પન્ન થાય તો માણસ તેની નિશ્ચે દિવ્ય પરીક્ષા કરે છે તો પછી વિવેકવંત આપે પરીક્ષા કસ્યા વિના મને શા માટે ત્યજી દીધી? હે વલ્લભ! મ્હારા પૂર્વકર્મના યોગથીજ આપે મ્હારી પરીક્ષા કરી નહિ. તેમજ પોતાના બંધુ એવા લક્ષ્મણનું વચન પણ સાંજળ્યું નહિ. ફક્ત વાચાલ લોકોએ કહેલુંજ હૃદયમાં ધારણ કર્યું!!” આમ પોતાનો સંદેશો કહેતી એવી સીતા ફરી મૂર્છા પામી. વલી સચેત થઈ અને કહેવા લાગી કે, “હાય હાય! મ્હારા અત્યંત વિયોગથી તણ થયેલા રામ કેમ જીવી શકશે? હે જાણ! મ્હારી યોગ્ય આશિષથી રામનું અને લક્ષ્મણનું કલ્યાણ થાનું. વલી ત્હારા માર્ગો પણ કલ્યાણકારી થાનું. હે જાણ! હવે તું પાઠો વલ્લભ અને શ્રી રામની પાસે જા.” પછી “અહો! પોતાથી અવલાં સુખવાલા એવાય પણ રામને વિષે અનુકુલ રહેલી આ મહા સતી કેવું બોલે છે! એમ વિચાર કરતો સેનાપતિ હૃદયમાં કષ્ટ પામતો ઊતો સીતાને પ્રણામ કરી પાઠો વલ્લભો.

પછી રામના વિયોગથી અત્યંત દીન અને નમ્ર એવી સીતા મૃગલીની પેઠે શૂન્ય વનને વિષે એકલી જામતી ઊતી વહુ વૃક્ષવાલા કોઈ પર્વતની મધ્ય મેઘલા ઉપર ગઈ. ત્યાં વનના પશુનથી જન્ય પામતી અને ગાઢ દુઃખથી પૂર્ણ તે રુદન કરવા લાગી એટલામાં તેના રુદનના શબ્દને સાંજલી કોઈ જૂપતિ ત્યાં આવ્યો. સીતાએ વહુ સંત્રમથી જન્ય પામતા ઊતાં પોતાના અંગથી દેદીપ્યમાન કાંતિવાલાં સર્વ આનુષણો ઉતારી તે રાજાની આગલ મૂક્યાં. રાજાએ

હસીને કહ્યું. “ હે સતી ! મનની અંદર શંકા ન કરો અને આ સર્વ આજીવણો તમારા અંગ ઉપરજ રહેવા દ્યો. હે જડે ! તમે કોણ હો અને તમને આવું કષ્ટ ક્યાંથી ? અને વલી આ વનને વિષે જનવાનું શું કારણ ? હે સુજગે ! આપ પોતાનું મન સ્વસ્થ કરી સર્વ શંકાને ત્યજી દઈ સર્વ વાત નિવેદન કરો. ” તે અવસરે રાજાની પાસે ઝાઝા રહેલા સુમતી પ્રધાને કહ્યું. હે જડે ! શ્રી પું-રુરીકપુરના રાજા અને બંધુમતિના પ્રાણનાથ એવા ગજવાહનનો પુત્ર આ વજ્રજંઘ હે. એ પરસ્ત્રીયોનો જાણ, જિનરાજનો જ્ઞાત અને પ્રસિદ્ધ જુજદંમના બલવાલો હોવાથી નિશ્ચે તમારી વાત પૂઠે હે.

પઠી સંતુષ્ટ થયેલા ચિત્તવાલી સીતાયે તેમની આગલ પોતાનો સર્વ વૃ-ત્તાંત કહી સંજ્ઞલાઓ એટલે વજ્રજંઘ રાજાએ નિર્મલ શીલવાલા વંશના મૃ-દુપણાને જાણીને જનક સુતાના કર્મને નિંદતા ઠતા તથા પોતાના હૃદયમાં રામના જન્મપણાનો વારંવાર વિચાર કરતા ઠતા સીતાને કહ્યું. “ હે જનકરાજ પુત્રી ! તું નિશ્ચે મ્હારી બ્હેન હે. વલી જેવી રીતે તું રામના વિયોગથી પોતાના હૃદયને વિષે બહુ દુઃખ ધારણ કરે હે તેવીજ રીતે રામ પણ ત્હારા વિયોગથી બહુ દુઃખી થશે. હે વત્સે ! તું આ જીવને વિષે મ્હારી સાધર્મી બ્હેન હે, માટે મ્હારે ઘરે ચાલ. ” હર્ષિત હૃદયવાલી સીતાયે પરિણામે હિતકારી એવાં તેનાં વચન-ને જાણીને તત્કાલ અંગીકાર કર્યું, પઠી વજ્રજંઘ રાજાએ તે પોતાની સા-ધર્મી બ્હેન સીતાને મ્હોટી પાલખીમાં બેસારી મહોત્સવ પૂર્વક પોતાના પું-રુરીક નગરમાં પ્રવેશ કરાવ્યો અને તેને રહેવા માટે ઉત્તમ મંદીર સોંપ્યું. સીતા ત્યાં રહી શ્રેષ્ઠ એવા ધર્મકાર્યને વિષે નિયમવંત થઈ તે વચ્ચે તેના ગર્ભમાં રહેલા ઉત્તમ બે પુત્રો તત્ત્વ અને વિવેકની પેઠે વૃદ્ધિ પામવા લાગ્યા.

હવે કૃતાંત સેનાપતિયે તુરત રામની પાસે આવીને ગદ્ગદ્ વાણીથી ક-હ્યું કે “ હાય હાય ! મેં વ્યાગ્રાદિ અનેક પશુહૃથી જરૂર એવા સિંહનાદ નામ-ના વનને વિષે સીતાને ત્યજી દીધી. હે રૂઝ ! આપે જનકરાજપુત્રીને ત્યજી દીધાં, એ વાત સાંજલી સીતા દુઃખને લીધે બહુવાર મૂર્ઝા પામ્યા. પઠી સચેત થયા એટલે દીર્ઘકાલ પર્યંત બહુ વિલાપ કરી તેમણે આપને સંદેશો મોકલ્યો હે કે, “ હે નીતિજ્ઞ ! આપની નીતિ અને જગત્પ્રસિદ્ધ એવી ચાતુરી કાંઈ અલૌ-કિક દેખાય હે કારણ કે, જે આપે ફક્ત મૂર્ખજનોનાં વચનોને સાંજલી પ-

रीक्षा करया विना म्हारो त्याग करयो. हे देव ! अथवा तो म्हारा पूर्वजवना घोर कर्मनो म्होटो विपाक उदय आव्यो हशे के, जेथी आपे परीक्षा कख्या विना म्हारा उपर अपवाद मूकी आवा जयंकर वनने विषे त्यजी दीधी. ” (कृतांत सेनापति रामने कहे ठेके,) हे नाथ ! आ प्रमाणे कहीने सीता फरी मूर्छा पाभ्यां. थोमीवारे सचेत थया एटले वली कहेवा लाग्या के, “ हाय हाय ! म्हारा वियोगथी खेद पामता राम शी रीते पोताना प्राणने धारण करी सकशे ? ” सीताये कहेला संदेशारूप कृतांत सारथीनां आवां वचन सांजली जनकपुत्रीना वियोगरूप तिवरोगथी अत्यंत पीमा पामेला राम मूर्छा पाभ्या. पढी शीतल जल विगेरेना उपचारथी सचेत थया एटले गाढ विलाप करवा लाग्या. आम सीताना वियोगथी पीमा पामेला रामने जोइ लक्ष्मणे कह्युं. “ हे बांधव ! तमारी प्रिया वनने विषे पोताना शीलथी विघ्नेने दूर करती ठती जीवती संजवे ठे, माटे ज्यां सुधीमां ते तमारा वियोगथी मृत्यु न पामे तेटलामां तेने अहिं तेमी लावो. ” लक्ष्मण आ प्रमाणे रामने कह्युं पोतेज कृतांत सेनापतिनी साथे वैमानमां बेसी तुरत ते सिंहनाद वनमां आव्या. त्यां तेमणे बहु यत्नथी सीतानी शोध करी, पण ते जमी नहि; तेथी ते पोताने घरे पाठा आव्या. पढी “ निश्चे ते वनमां सीतानुं कोइ वाध अथवा सिंह ज-क्षण करी गयो हशे. ” एम धारी राम लक्ष्मणे सीतानी प्रेत क्रीया (उत्तर क्रीया) करी. जामंरुल विगेरे सर्व बंधुवर्ग पण सीताना मृत्युना समाचार सांजली बहु रुदन करवा लाग्या. रामे पण पोताना चित्तने विषे पोताना अ-विचारी कार्यनी बहु निंदा करी.

हवे अहिं पुंमरीक नगरने विषे सुखेथी रहेला सीताये शुभ दिवसे उ-त्तम समयमां श्रेष्ठ लग्नने वखते वाव्य दिशाना गजराज पुष्पदंतना सरखा कांतिथी देदीप्यमान एवा बे पुत्रोने जन्म आप्यो. वज्रजंघ राजाए ते पुत्रोने जन्मोत्सव करी पहेलानुं अनंगलवण अने बीजानुं मदनांकुश एवां नाम पा-भ्यां. पढी धावमातानुंथी लालन पालन कराता ते वन्ने पुत्रो पोतानी मेले श्री रामना वंशरूप कल्पवृक्षनी उत्तम फल संपत्तिने धारण करता ठता अ-नुक्रमे वृद्धि पामवा लाग्या. एक दिवस प्रसिद्ध गुणवालो, बहु शास्त्रनो जा-ण, समकीतथी सुशोभित, उत्तम उपासकोना सर्व व्रतने धारण करनारो,

રાત્રી દિવસ સર્વ તીર્થયાત્રા કરવાથી પવિત્ર આકૃતિવાલો, શીલ વૃત્તથી સુ-
 શોભિત અને જ્ઞાન્યને જાણનારો કોઈ સિદ્ધાર્થ નામનો વિદ્વાન્ ઝીઠા નિ-
 મિત્તે સીતાના ઘરે આવ્યો. સીતાયે હર્ષ પામી તે અતિથિને વિવિધ પ્રકારનાં
 ઝોજનથી જમારુચો અને આદરથી તેના આવવાનું સ્વરૂપ પૂછ્યું. અતિથિયે
 તુરત પોતાની સર્વ વાત યથેચ્છા કહીને પછી સીતાને તેની વાત પૂછી એટલે
 સીતાયે પણ પોતાનું સર્વ વૃત્તાંત તેને કહી સંજ્ઞાલાવ્યું. પછી ત્રીકાલવેત્તા એવા
 તે નૈમિત્તિકરૂપ અતિથિયે તેની આગલ પ્રગટપણે કહ્યું કે, “હે સીતા ! તું
 ફોગટ શા માટે રહે છે ? આ યૌવનાવસ્થાને પામેલા તારા પુત્રો પરાક્ર-
 મવને ઇંડ સમાન અને સર્વ જીવંતિયોના મુકુટરૂપ થશે.” પછી સીતાયે હર્ષ-
 થી તે અતિથિને પોતાના ઘરને વિષે રાખી બુદ્ધિવંત એવા પોતાના બન્ને પુત્રોને
 સર્વ ઉત્તમ કલાનુનો અભ્યાસ કરાવા માંડ્યો. અનુક્રમે પુણ્યના અર્થી એવા
 તે દેવિનિધિ પાસે અભ્યાસ કરતા બન્ને પુત્રો પોતાની રૂપકાંતિથી કામદેવનો
 તિરસ્કાર કરનારી યુવાવસ્થાને પ્રાપ્ત થયાં હતાં સર્વ કલામાં નિપુણ થયાં.
 પછી વજ્રજંઘ રાજાએ અનંગલવણકુમારને ઉત્તમરૂપવાળી વત્રીશ રાજકન્યાનું
 પરણાવી અને પોતાની લક્ષ્મીવતી રાણીનાં ઉદરથી નિવૃત્ત થયેલી શશિચું-
 લિકા નામની પુત્રી પણ આપી. વલી તેણે સીતાના ન્હાના પુત્ર મદનાંકુશના
 પાણિગૃહણને માટે પૃથ્વીપુરના અધિપતિ એવા પૃથુરાજાની શ્રેષ્ઠ પુણ્યવંત
 કનકમાલાની યાચના કરી. તે વચ્ચે પૃથુરાજાએ દૂત મુખથી કહેવરાવ્યું
 કે, “હું એવા અજાણ્યા કુલરૂપવાલાને મ્હારી પુત્રી શી રીતે આપું ?” પૃથુ-
 રાજાનાં આવાં વચન સાંજી અત્યંત કોપાયમાન થયેલો વજ્રજંઘ પોતાના
 સૈન્યને તૈયાર કરી અનંગલવણ તથા મદનાંકુશ સહિત પૃથુરાજા તરફ ચા-
 લ્યો. પૃથુરાજા પણ પોતાની સહાય્યને માટે પોતનપુરના જૂપતિને બોલાવી
 મહાબલવંત એવા વજ્રજંઘના સૈન્ય તરફ ચાલ્યો. પછી બન્ને સૈન્યનું યુદ્ધ ચા-
 લ્યું, તેમાં પૃથુરાજાના સૈન્યથી પોતાનું સૈન્ય નાશ પામેલું જાણી અનંગલવણ
 તથા મદનાંકુશ એ બન્ને મહા બલવંત વીરો યુદ્ધ કરવાને નિવૃત્ત થયા. પછી જ્યારે
 તે બન્ને જાણ્યો યુદ્ધ કરવા લાગ્યા ત્યારે કોઈ મહા સુજાત તેમની આગલ ટ-
 કી શક્યો નહિ. ઘેવટ નાસી જતા પૃથુરાજાને જોઈ મહા જુજાબલવાલા તે
 બન્ને કુમારોએ કહ્યું. “હે જૂમિપાલ પૃથુ ! અમને અજાણ્યા વંશમાં નિવૃત્ત

थयेला जाणीने प्रख्यात वंशमां उत्पन्न थयेलो तुं आ रणसंग्रामथी स्त्रीनी पेठे केम नासी जायठे ?” पढी पृथुराजाए पाठा वली सर्व राजाननी समक्ष कहुं के, “हे कुमारो ! निश्चे तमारा आ जुजाना पराक्रमथी में तमारो वंश जाण्यो ठे.” पढी पृथुराजा पूर्वे याचना करेली पोतानी पुत्रीनो मदनांकुशनी साथे संबंध करी तथा वज्रजंघनी साथे संधी करी ते पोताना नगर तरफ गयो. वज्रजंघ पण पोताना सर्व सैन्यने त्यांज पमाव करावीने रह्यो, एवामां नारद ऋषि त्यां आव्या. वज्रजंघे तेमने बहु आदर सत्कार पूर्वक श्री रामना वने पुत्रो सांजलतां उतां सर्व राजाननी समक्ष कहुं. “हे मुनि ! पराक्रमथी जाण्यो ठे विशालवंश जेनो एवा आ मदनांकुशने पृथुराजा हर्षपूर्वक पोतानी पुत्री आपशे, माटे एमनो समग्रवंश अमने कही सज्जलावो.” नारदे कहुं. “अहो ! विश्वमां प्रसिद्ध एवा आ कुमारोनो वंश कोण नहि जाणतो होय ? के, जेने पूर्वे स्थापन करनार त्रण विश्वना अधिपति श्री रुषजदेव प्रभु होता. वली जेमना वंशने विषे तीर्थंकर, चक्रवर्ती अने बलदेव तथा वासुदेव थया ठे एवा आ कुमारोना पिता राम के जेमना न्हाना ज्ञाई लक्ष्मण ठे, तेमने कोण नहि जाणतो होय ? अर्थात् सर्वे जाणे ठे. ज्यारे राम रणसंग्राममां रावणने मारी अयोध्यामां आव्या त्यारे तेमणे नागरिक लोकोनां मुखथी अपवाद सांजलीने अपयशना जयथी सीताने त्यजी दीधी ठे. ” मदनांकुशे हसीने कहुं. “हे मुनीश्वर ! रामे ते सारुं करचुं नथी के, जे फक्त लोकोना कहेवाथी उत्तम शीलवती पोतानी प्रियाने महा जयंकर वनने विषे त्यजी दीधी. हे मुनि ! जो के अपवादने दूर करवाना लोकमां अनेक उपायो ठे, उतां हा ! दयालु एवा ते रामे नीच माणसोने योग्य एवं आ कठोर कृत्य शा माटे करचुं हशे ? ” अनंगलवण कुमारे पूठ्युं “हे मुनि ! अहिंथी कोशलापुरी केटले दूर ठे ? मुनिये उत्तर आप्यो. “हे वीर ! ते पुरी अहिंथी एकसो ने साठ योजन ठे. ”

पढी नम्र एवा ते वने ज्ञायोए वज्रजंघ राजाने कहुं. “हे प्रभो ! आप जो कृपा करी अमने आज्ञा आपो तो अमे कोशला नगरीने विषे राम लक्ष्मणने जोवा माटे जइए. वज्रजंघे ए वातनी हा कहिने पढी पृथुराजानी पुत्रीने मदनांकुशनी साथे नाना प्रकारना वार्जित्रीना शब्द पूर्वक म्होटा उत्सवथी परणावी. पढी ते वने कुमारो वज्रजंघ अने पृथुराजाना सैन्यने लइ

અનેક દેશોના બહુ રાજાનું જીતી ગંગાનદીને નીચે અને ઉત્તર દિશામાં કૈલાશ પર્વતની પાસે આવ્યા. ત્યાં તેમણે સિંહલ વિગેરે બહુ સમૃદ્ધિવંત દેશોને પોતાના સ્વાધિન કર્યા.

પછી સિંધુનદીના સામે તીરે જઈ ત્યાંના બહુ રાજાનું જીતી અને પછી તેનું જીતી સાથે મહા હર્ષવંત એવા તે બંને જાણ્યો પાઠા પુંમરીક નગર પ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં વજ્રજંઘ રાજાએ તેમનો પ્રવેશ મહોત્સવ કર્યો. બંને વીરોએ પોતાના ઘરને વિશે આવી બહુ પ્રેમથી સીતાને પ્રણામ કર્યા. મહાસતી સીતાએ પણ પ્રસન્ન મનથી અનેક દેશના અધિપતિપણની વિજય લક્ષ્મીને મેલવનારા તે પોતાના બંને પુત્રોને “શ્રી રામલક્ષ્મણના સમાન પરાક્રમવાળા તથા દીર્ઘ આયુષ્યવાળા થાનું.” એમ આશીર્વાદ આપી.

પછી કોઈ દિવસે બંને જાણ્યોએ હાથ જોમીને વજ્રજંઘ રાજાને કહ્યું. “હે વિજ્ઞો ! આપે પ્રથમ અમને કોશલા નગરીપ્રત્યે જવાનું કહ્યું હતું, માટે હે નરેન્દ્રવંદ ! આપણી સેના તુરત તૈયાર કરો.” વજ્રજંઘ રાજાએ તુરત પોતાની સૈના તૈયાર કરી એટલે વિનયથી નમ્ર એવા રામપુત્રોએ પોતાની માતા સીતાને પ્રણામ કરીને કહ્યું. “હે માત ! જો આપ અમને આજ્ઞા આપો તો અમે કોશલાપુરી પ્રત્યે જઈએ અને અમારા પિતા તથા કાકાને ક્ષણમાત્રમાં અમારું જુજાવલ દેખાવીએ.” સીતાએ કહ્યું. “હે પુત્રો ! તમારે પિતાની અથવા કાકાની સાથે નગ્ર યુદ્ધ કરવું તે યોગ્ય નથી; પરંતુ પુત્રોએ વિનય કરવો એ જ વચનવાળું યોગ્ય છે.” પુત્રોએ કહ્યું. “અમે તમારા પુત્રો છીએ, એવું લજ્જાકારી વચન તેમની પાસે શી રીતે કહીએ ? તેમજ અમારા પિતા રામ પણ અમને મલવામાં લજ્જા પામે છે. તો હે માત ! પ્રથમ અમે અમારું નગ્ર જુજાવલ પિતાને દેખાવીને પછી પોતાના કુલને યોગ્ય એવો વિનય કરીશું.” એવડ માતાએ રજા આપી એટલે અસંખ્ય સેના સહિત તે બંને મહા બલવંત કુમારો પોતાના જુજાવલથી રસ્તામાં અનેક વલીઠ રાજાનું પણ પોતાને સ્વાધિન કરતા થતા અયોધ્યાપુરી તરફ ચાલ્યા. અનુક્રમે દેશદેશ પ્રત્યે પોતાના નગ્ર પરાક્રમને વિસ્તારતા થતા અખંધિત પરાક્રમવાળા તે બંને જાણ્યો કોશલા નગરીની સીમા સમીપે આવી પહોંચ્યા.

હવે અહિં અયોધ્યામાં ધુલથી વ્યાપ્ત અંધ ગયેલી સર્વ દિશાનું તથા નાના પ્રકારના વાર્જીઓના શબ્દના પરબંધથી પૂર્ણ અયેલા આકાશને જોઈને રા-

મ લક્ષ્મણ ક્રોધ કરી કહેવા લાગ્યા કે, “ અરે ! પતંગ સમાન મરવાની ઇચ્છા કરનારો આ કયો શત્રુ અસ્માત્ અહિં આવે છે ? ” એમ કહીને ક્રોધથી પ્રજ્ઞાત-ના સૂર્ય સમાન લાલ નેત્રવાલા તે રામ લક્ષ્મણ તુરત યુદ્ધ જૂમીમાં આવ્યા.

હવે એમ વન્યું કે એ વચ્ચે વિદ્યાધરોનો અધિપતિ જ્ઞામંદલ નારદ રૂ-ષિના કહેવાથી પોતાની બ્હેન સીતાના સમાચાર સાંજલી દર્શથી તુરત પું-રીક નગરપ્રત્યે આવ્યો. ત્યાં તે જ્યારે સીતાની પાસે આવ્યો ત્યારે જનકરાજ-પુત્રીયે તેની આગલ રુદન કરતાં કહ્યું કે, “ હે વંધો ! રામે મ્હારા અપરાધની તપાસ કહ્યા વિના મને ધોર વનને વિષે તુરત ત્યજી દીધી છે. મને વનવાસ-રૂપ એક દુઃખ તો છે. તેમાં બીજું એ અર્થ કે, આજે શ્રોતા દિવસ થયા ત્હારા જ્ઞાણેજો મેં ના કહ્યા ઠતાં પણ પોતાના પિતાની સાથે યુદ્ધ કરવા માટે કો-શલા નગરીપ્રત્યે ગયા છે. ” જ્ઞામંદલે કહ્યું. “ હે બ્હેન ! એક તો રામે મૂર્ખ-લોકોના કહેવાથી તને સહસા વનમાં ત્યજી દીધી છે. બીજું યુદ્ધસમાં આકુલ થયેલા તેનું શત્રુબુદ્ધિથી ત્હારા પુત્રોને હણી નાખશે. તો એમ ન થવા માટે હું ઝટ ત્યાં જાઉં છું. અહિં વિલંબ કરવો તે યોગ્ય નથી. ” પછી સીતાને વૈમાનમાં બેસારી જ્ઞામંદલ તુરત પોતાના જ્ઞાણેજના બલને જોવા માટે તેમના સૈન્યપ્ર-ત્યે આવી પહોંચ્યો. સેનાના અધિપતિ એવા રામના પુત્રોએ અકસ્માત્ પોતાની માતા સીતાને જોઈ; તેથી ક્ષોભ પામેલા અંતઃકરણવાલા તથા પ્રફુલ્લિત થયેલાં નેત્ર અને મુખ કમલવાલા તેનું તે સીતા માતાને નમસ્કાર કહ્યો. પછી સીતાના કહેવાથી અત્યંત નમ્ર એવા અનંગલવણ અને મદનાંકુશ એવા તે વન્ને જાણ્યોએ જ્ઞામંદલને પોતાનો મામો જાણી તેને પણ નમસ્કાર કહ્યો. પછી પ્રસન્ન મન-વાલા જ્ઞામંદલે તેનું ધૈર્ય જોઈને કહ્યું. “ હે વત્સો ! જો કે તમે આ સમરાંગ-ણમાં અત્યંત ડુર્જય એવાય પણ શત્રુને જીતવા સમર્થ થો, તથાપી ઉત્તમ એવા તમારે પોતાના પૂજ્ય પિતાની સાથે યુદ્ધ કરવું યોગ્ય નથી. કારણ જેમણે મહા વલવંત એવા રાવણને પણ જીત્યો છે તો પછી તેમની આગલ બીજો કયો પુરુષ યુદ્ધ કરવા સમર્થ થાય. ” અનંગલવણ અને મદનાંકુશે કહ્યું. “ હે મામા ! એ મની આગલ કોઈ ટકી સકવાને સમર્થ નથી એ આપે સત્ય કહ્યું છે તથાપી જો અમે હવણાં યુદ્ધથી પાઠા ફરીયે તો તે અમારા પિતા લજ્જા પામે, માટે હવણાં અમારે વન્ને જાણ્યોને તેમની સાથે યુદ્ધ કરવું એજ યોગ્ય છે. ” આમ

तेज परस्पर वात करे ठे तेटलामां तो बन्ने सैन्यने विषे युद्ध चाळ्युं. पढी रामलक्ष्मणना सैन्य प्रत्ये कालरूप एवा ते बन्ने वीरो पोताना मामानी पासे युद्ध करबानी रजा मागी पोताना सर्व सैन्यनी साथे तैयार थया. आ वखते रामना सैन्यने विषे एवो कोइ पालो, रथी, अश्वार के हाथी उपर बेसनारो नहोतो के, जे आ बन्ने महारथीयोना सन्मुख युद्ध करवाने तैयार थयो न होय. ठेवट पोताना समग्र बलथी रामना सैन्यने मथन करी अनंगलवण कुमार रामनी साथे अने मदनांकुश वासुदेव एवा लक्ष्मणनी साथे युद्ध करवा लाग्या. आ वखते अनंगलवणे रामने तथा मदनांकुशे लक्ष्मणने जूड जूड कह्युं के, “ तमे पोतानुं जे बल रावणने देखाम्युं होय ते हवणां अमने देखामो. ” रामे पण अत्यंत घोर एवी युद्धक्रीडा करता एवा महा दुर्जय अनंगलवण कुमारने जोइ पोताना सेनापति कृतांत मुखने कह्युं. “ हे सारथी ! तुं आ म्हारा रथने ऊट ए शत्रुनी पासे लइ जा के, जेथी हुं तेने तुरत जीती लउं. ” सारथीयं कह्युं. “ हे नाथ ! थाकी गयेला आ घोमानुं अहिंथी आगल चालता नथी तेम रथ पण शस्त्रोना प्रहारथी जर्जरीत थइ गयो ठे. वली म्हारा बन्ने हाथो धनुष्य खेंचवाथी बहु थाकी गया ठे, तो हवे हुं वारंवार अत्यंत तीव्र एवा प्रहारनी वेदनाने सहन करी शकतो नथी. ” रामे कह्युं. “ हवणां म्हारुं अंग पण एवुं शिथिल थइ जाय ठे के, तेवुं पूर्वे रावणना घोर युद्धने विषे पण थयुं नहोतुं. म्हारां हल मुशलादि दिव्य आयुधो पण आ शत्रुनी आगल वृथा थइ पमे ठे. पूर्वे में जगतना मध्ये जे विजयलक्ष्मी मेलवी हती तेनुं शुं हवणां स्थापन करी शकाशे ? ” राम आ प्रमाणे पोताना सारथीने कहे ठे एटलामां युद्ध करता एवा मदनांकुशे लक्ष्मणना वक्कस्थलने विषे बाणनो एवो प्रहार कस्यो के, जेथी लक्ष्मण रथना उपर तुरत मूर्छा पाम्या. पढी वारंवार चंदननां शीतल जलनुं सिंचन करवाथी सचेत थयेला लक्ष्मणे क्रोधथी विकराल मुख करी शत्रुनुं समूहने नाश करनारा चक्रनुं स्मरण कर्युं. चक्र तुरत लक्ष्मणनी पासे आव्युं एटले तेमणे तेने क्रोध करीने तत्काल मदनांकुश तरफ फेंक्युं; परंतु ते चक्र तो मदनांकुशनी प्रदक्षिणा करीने फरी लक्ष्मणना हस्त उपर बेतुं. लक्ष्मणे आवी रीते चक्रने बे वार मूक्युं. चक्र पण मदनांकुशनी प्रदक्षिणा करी लक्ष्मणनाज हस्तने विषे प्राप्त थयुं. आम चक्र वारंवार पावुं

फर्युं, तेथी नाश पाम्युं ठे मान जेमनुं एवा राम लक्ष्मण खेद करता ठता पोतानामनमां विचार करवा लाग्या. “ हा ! आ ज़रतक्षेत्रने विषे निश्चे नवी-
न एवा आ बलदेव तथा वासुदेव उत्पन्न थया के शुं ? जे एमना उपर वारंवार
फेंकेलुं चक्र पण निष्फल गयुं. !!! त्रण लोकमां वीररूप रावणने जीते ठते पण
आ वन्नेथी पराजय अयो ए महा समुझने तख्या ठतां पण खाइमां बुझी गये-
ला वहाणनी पेठे अयेलुं ठे. ” आवी रीते खेदथी पीमा पामेला राम लक्ष्मण-
ने जोइ नारदरुषिये तेमने कह्युं. “ हे राघवो ! तमे हर्षने स्थानके आवो म-
हान् खेद शा माटे करो ठो ? कारण के, अत्यंत उत्कृष्ट एवा ज़ुजमंरुलना
पराक्रमवाला पुत्रोथी बलीष्ट एवा तमारो पराजय पण लोकने विषे सर्वस्था-
नके श्रेयकारी ठे. सीता सतीना उदररूप गुफाने विषे निवास करनारा अने
वीर पुरुषोना मध्ये मुकुटमणि समान अनंगलवण अने मदनांकुश नामना
आ वन्ने पुत्रो तमारा ठे. एउ तमारा दर्शनने माटे हर्षथी अहिं आव्या ठे. त-
मारे एमने पोताना दुर्धर वैरने पोषण करनारा शत्रु मानवा नहि. ” पढी
नारदे राम लक्ष्मणनी आगल सीताने वनमां त्यजी दीधी तयारथी आरंज्जी
पुत्रना जन्मपर्यंतनी सर्व वात कही संजलावी, तेथी दशरथ पुत्रो हर्ष अने
लज्जाथी महा विस्मय पाम्या. पढी रामरथथी नीचे उतरी अने हर्षथी वन्ने हा-
थने पहोला करी पुत्रोने आलिंगन करवा माटे तेमना सामा दोरुया. अनं-
गलवणे अने मदनांकुशे पण पिताने आवता जोइ पोतपोताना रथमांथी तु-
रत नीचे उतरी तेमना चरणकमलने विषे नमस्कार कख्यो. रामे तेमने महा
हर्षथी आलिंगन करयुं. पढी हर्षित चित्तवाला वन्ने ज्ञाश्योए लक्ष्मणना चर-
णमां नमस्कार कख्यो. लक्ष्मणे पण तेनुंने आलिंगनपूर्वक बहु प्रीति उपजा-
वी. शत्रुघ्न जूपतिये पण पोतानां चरणने विषे हर्षथी नमन करता अने सर्व
ज्ञातिवर्गने आनंद उपजावता ते पोताना बंधुना पुत्रोने प्रेमथी आलिंगन क-
र्युं. तारुण्य लक्ष्मीथी व्यास, सौजाग्य गुणोथी गरीष्ट अने रूपथीथी काम-
देवने पण जीतनारा ते वन्ने पुत्रोने जोइने राम विगेरे सर्व मनुष्यो अत्यंत
संतोष पाम्या. वैमानमांवेठेला सीता सती पण रामादिकने दुर्जय एवुं पोताना
पुत्रोनुं शौर्य जोइने हर्ष पामता ठता फरी पुंरुरीक नगरप्रत्ये आव्या.

पढी लक्ष्मणादि स्वजनो सहित रामे म्होटा महिमाथी मणिना तोर-

णोए करीने सुशोभित एवी विनीता नगरीप्रत्ये पोताना वन्ने पुत्रोने प्रवेश कराव्यो. आ वखते केटलाक नागरीक लोको रामने, केटलाक सीताने, केटलाक ते वन्ने पुत्रोने अने केटलाक तेमना श्रेष्ठ वंशने एम जूदा जूदा वखाणता हता. पढी रामे वज्रजंघ राजाने सत्कार पूर्वक कह्युं के, “ हे महानुभाव ! तमे म्हारी उन्नति करनारुं ए बहु सारुं करयुं ठे के, “ जे म्हारा पुत्रोने अहिं लाव्या. ” आ अवसरे विज्ञीषण, सुग्रीव, हनुमान विगेरे मुख्य जूपतियोथी युक्त एवा लक्ष्मणे हाथ जोम्नीने हर्षथी तुरत श्री रामनी विनंती करी के, “ हे बांधव ! एक तो आपना वियोगथी अत्यंत तप्त अयेली सीता बहु दूर रही ठे. हे विवेकी ! तेमां पण बीजुं ए ठे के, हवणां ते महा सती पोताना पुत्ररत्नना वियोग दुःखथी बहु आकुलव्याकुल अइ होय एम देखाय ठे, माटे हे अधीश ! जो आप आज्ञा करो तो हुं ए महा सतीने अहिं तेसी लाववा माटे जाउं. ” लक्ष्मणनां आवां वचन सांजली रामे पोताना मनमां विचार करीने लक्ष्मणने योग्य उत्तर आप्यो के, “ हे बांधव ! जो के लोकापवाद तदन असत्य ठे तो पण मूर्ख लोकोना अप्रमाणिक तथा साररहित वचनोथी त्याग करेली सीताने म्हाराथी पोताना घरने विषे केम लावी शकाय ? हुं सीताने शुद्ध शीलवाली जाणुं ठुं तो पण ते प्राणप्रियाने अपवादथी निवृत्त करवाने दिव्यपण करावीने पढी घरने विषे लावीश. ”

पढी “ एम आनु. ” एम कहिने हनुमान विगेरे जूपतियोए विनीता नगरीनी बहार क्षणमात्रमां उत्तम सिंहासनोथी सुशोभित एवा म्होटा वैमान तुल्य अनेक श्रेष्ठ मंरुपोतैयार कराव्या. पढी श्री रामनी आज्ञाथी देदीप्यमान वैमानमां बेसी सुग्रीव जूपतिये पुंरुरीक नगर प्रत्ये जइने सीताने प्रणामपूर्वक विनयथी कह्युं के, “ हे मात ! निश्चे रामे तमने तेरवा माटे मने अहिं मोकल्यो ठे, माटे पोताना प्रिय प्राणनाथना आ पुष्पक वैमानने विषे आप शीघ्र बेसो. ” सुग्रीवनां आवां वचन सांजली पूर्वना स्पृष्ट पराज्वना स्मरणथी खेद पामती सीताये कह्युं. “ अहो ! एक तो आज सुधी पण म्हारा मननी अंदर मने वनमां त्यजी दीधानुं दुःख स्फुरायमान ठे तेमां वली बीजा दुःखने आपनारा ते रामनी पासे हुं शी रीते आवुं ? में एमना हृदयनो स्नेह जाण्यो ठे. ” सुग्रीवे फरीथी कह्युं. “ हे स्वामिनी ! क्रोध त्यजी द्यो. कारण हवणां सुमित्रा-

ના પુત્રસહિત શ્રી રામ અનેક નગરવાસી જનો અને જૂપાલોની સાથે તમારી શુદ્ધિને માટે વિનીતા નગરીની વહાર તૈયાર કરેલા મંરુપોમાં સિંહાસનની ઉપર બેઠેલા છે. ” સીતા પ્રથમથીજ પોતાની શુદ્ધિની સ્પૃહાવાલી હતી, તેથી સુગ્રીવનાં સંતોષકારી વચનથી તે વૈમાનસાં બેઠી. વૈમાન પણ ક્ષણમાત્રમાં આકાશ-માર્ગે થઈ વિનીતા નગરીની સમીપે આવી પહોંચ્યું. પછી જનકરાજપુત્રી સીતા મહેંડોદય નામના ઉદ્યાનમાં વૈમાનથી નીચે ઉતર્યાં એટલે લક્ષ્મણાદિ સમસ્ત નરેંડોએ તેમને સન્માનપૂર્વક હર્ષથી પ્રણામ કર્યા. લક્ષ્મણે વિઙ્ગીશ્ણાદિકની સાથે સીતાને ફરીથી પ્રણામ કરીને કહ્યું. “હે નિર્મલ હૃદયવાલાં જનકરાજપુત્રી ! તમે તુરત પોતાના મેહેલ પ્રત્યે પધારીને અમને પવિત્ર કરો. ” સીતાએ કહ્યું. “હે વત્સ ! હું પોતાની શુદ્ધિ કહ્યા વિના ક્યારે પણ અયોધ્યા નગરીમાં આવવાની નથી. ” પછી લક્ષ્મણે એ સર્વ વાત તુરત રામને નિવેદન કરી એટલે રામે પોતે ત્યાં આવી સીતાને કહ્યું. “હે દેવી ! તમે રાવણના ઘરને વિષે દીર્ઘકાલપર્યંત રહ્યા છતાં અત્યંત શુદ્ધ શીલવાલા છો તો હે પ્રિયા ! તમે સર્વ નગરવાસી માણસો અને જૂપાલોની સમક્ષ નવીન એવા દીવ્યથી સર્વ અપવાદને નાશ કરવાના કારણરૂપ આત્મશુદ્ધિ કરી વતાવો. ” સીતાએ હાસ્ય કરીને કહ્યું. “હે રામ ! તમારું વિચક્ષણપણું કંઈ અલૌકિક દેખાય છે કે, જે તમે ગર્જવંતી એવી મને પરીક્ષા કહ્યા વિના વૃથા વનને વિષે ત્યજી દીધી. હે પ્રાણનાથ ! પ્રથમ મને તીવ્ર દંભ તો આપી ચૂક્યા અને હવે પાઠલથી પરીક્ષા કરવાનું કહો છો એ તમે કાંઈ અલૌકિક નીતિ પ્રગટ કરી હોય એમ દેખાય છે. ” રામે વિલક્ષ વર્તીને કહ્યું. “દેવી ! હું તને વિશુદ્ધ શીલવાલી જાણું છું, તથાપી નગરવાસી જનોના વિશ્વાસને માટે એમ કહું છું. ” સીતાએ કહ્યું. “હે સ્વામિન્ ! સાંજલો. મેં ડુઃસહ એવાં પાંચ દિવ્ય ંગીકાર કહ્યાં છે. તેમાં ? જ્વાલાથી વિકરાલ એવા અગ્નિમાં પ્રવેશ કરું, ૧ અત્યંત તપાવેલા કોશને જી-જીવતી ચાટું, ૨ ત્રાજવામાં તોલાનું, ૪ મંત્રેલા ચોખા ચાટું અથવા ૫ હલની લોહમય ફાલને જીજીવતી ગૃહણ કરું. આ પાંચ દિવ્યમાંથી જેની આજ્ઞા કરો તે કરું. ” આ વચ્ચે નારદરૂપિ અને સર્વ નગરવાસી લોકો શ્રી રામને કહેવા લાગ્યા કે, “હે રઘુરાજ ! આ સીતા સતીજ છે; એમાં તમારે જરાપણ શંકા કરવી નહિ. ” રામે પણ સર્વ લોકોને કહ્યું. “તમારો વિચાર શ્રેષ્ઠ છે; પરંતુ

હા ! પૂર્વે તમોએજ હુણ સંકલ્પના સમૂહથી આ મહાસતીને દૂષિત કરેલી છે, તો હવે તે દિવ્ય વિના હવણાં શુદ્ધ શીલવાલી શી રીતે થાય ? હે નાગરિકો ! હવે તમારી ચપલ એવી જીહ્વા ઇંડિ જેમ તેમ બોલે નહિ એટલા માટે સીતા પણ તમારા વિશ્વાસને માટે મ્હોટું દિવ્ય ધારણ કરો. ” એમ કહીને રામે ત્રણસો હાથ લાંબી અને બે માથોના ડંભી એકે ટાકાડે ટાકાડાવી, તેમાં પોતાના સેવકો પાસે સૂકાં ચંદનનાં કાષ્ઠો ઝરાવ્યાં. ટેવટ તેમાં અગ્નિ મૂકીને તે ટાકાડે ચારે તરફથી જ્વાલિત કરી.

હવે આ અવસરે વૈતાલ્ય પર્વતની ઉત્તર શ્રેણી ઉપર રહેનારો અને આઠસો સ્ત્રીયોનો પતિ શ્રી જયન્નૂષણ નામનો વિદ્યાધર રાજ્ય કરતો હતો. એક દિવસે તેણે પોતાના મામાના પુત્ર હેમશિખ સાથે પોતાની કરમંમલ નામની પ્રિયાને સૂતેલી જોડેને ક્રોધને લીધે તેને પોતાના ઘરમાંથી કાઢી મૂકી અને પોતે પણ વૈરાગ્યના આવેશથી સર્વ સંગને ત્યજી દેડ દીક્ષા લીધી. પછી ધીરે એવા તે જયન્નૂષણ મુનિ પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરતા હતા. એક દિવસ તે મહાત્મા વિનીત નામના ઉદ્યાનને વિષે કાચોત્સર્ગે ઝાઝા હતા. હવે જે કરમંમલ સ્ત્રીને પોતે કાઢી મૂકી હતી, તે સ્ત્રી પોતાનું બાકીનું આયુષ્ય વધુ કષ્ટથી પૂર્ણ કરી વધુ પાપને લીધે વિદ્યુદંષ્ટા નામની એક રાક્ષસીપણે ઉત્પન્ન થઈ. આ સ્ત્રી પૂર્વના વૈરને લીધે પેલા કાચોત્સર્ગે ઝાઝા મુનિને ઘોર ઉપસર્ગ કરતી હતી; પરંતુ મુનિયે તો તેણે કરેલા વધુ ઘોર ઉપસર્ગને સહન કરી અનંત સુખકારી એવા એક કેવલજ્ઞાનને પ્રાપ્ત કર્યું. મુનિને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું, તેથી ઇંડ અનેક દેવતાનું સાથે ત્યાં તે મુનિનો કેવલજ્ઞાનનો મહોત્સવ કરવાને આવ્યો. તે વખતે દેવતાનું ઇંડને સીતાના દિવ્યકૃત્યની વાત કહી સંજ્ઞાલાવી. પછી ઇંડે જનકરાજપુત્રીને સહાય્ય કરવા માટે પોતાના હરિભોગમેથી દેવતાને આજ્ઞા કરી પોતે પેલા કેવલજ્ઞાની મહાત્મા પાસે ગયો.

હવે અહિં શ્રી રામની આજ્ઞાથી પવિત્ર દેહવાલી, પરમેષ્ઠી મંત્રના ધ્યાનથી નિષ્પાપ અને સર્વ પ્રકારના ઝગ રહિત એવી સીતા ટાકાડની સમીપે આવી. રામ જ્વાલાથી વિકરાલ એવા અગ્નિને જોઈ શ્વેદ પામતા બતા તુરત પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “ હાય હાય ! મેં આ જનકરાજપુત્રીને ઘોર હુઝારમાં વૃથા પાતી છે. અહો દૈવનું કેવું કુચેષ્ટિત છે ! ” આવી રીતે રામ

વિચાર કરે છે એટલામાં સીતા અગ્નિની નજીક આવીને શ્રી વીતરાગનું સ્મરણ કરતી બેસી કહેવા લાગી. “હે જિનેન્દ્રજી, દેવતાનું અને સત્પુરુષો ! તમે સૌ સાંનિહો. મેં ક્યારે પણ આ રામ વિના બીજા કોઈ પુરુષને ચિત્તમાં પણ ધાસ્યો હોય તો આ અગ્નિ મ્હારા શરીરને સહસ્રાન્નસ્મરૂપ કરી નાશજો અને જો હું સતી હોઉં તો આ અગ્નિ શીતલ થઈ જજો.” આમ કહીને તે મહા સતી સીતાએ અગ્નિને વિષે ઝંપાપાત દીધો. “અહો ! સીતા મહાસતીનું આ વિશાલ સત્ત્વ છે !!!” એમ દેવતા, વિદ્યાધર, રાજા અને બીજા સર્વલોકો ઝંચા સ્વસ્થી કહેવા લાગ્યા. આ વચ્ચે અગ્નિ બુઝાઈ ગયો અને જાણે તો પગથીયાં સુધી ઉત્તમ જલવર્ષે પૂર્ણ જાણે અન્નુત રત્નરૂપ વાવ્ય હોયની ? એવી થઈ ગઈ. અહો ! નિશ્ચે શીલવતીનાં શીલનો કોઈ અપૂર્વ ઉત્તમ પ્રજ્ઞાવ વિજયવંતો વર્તે છે !! સીતા પણ વાવ્યનાં જલના મધ્યજાગને વિષે શ્રેષ્ઠ કમલોનાં ઉપર રહેલા સિંહાસનમાં ઉત્તમ વસ્ત્રાન્નરણને ધારણ કરી જાણે સૌધર્મ દેવલોકની અધિષ્ઠાયક દેવીજ હોયની ? એમ વેળી. વાવ્યની અંદર રહેલો જલસમૂહ પોતાના મ્હોટા તરંગોથી આસપાસ રહેલા સિંહાસનોને ઝીંજવવા લાગ્યો. વિદ્યાધરો ઝીંજાવાના નયથી તુરત આકાશમાર્ગે ઝંચા જવા લાગ્યા. પછી તે જલના કલોલથી અત્યંત વ્યાકુલ થયેલા રાજાદિ સર્વે લોકો કહેવા લાગ્યા કે, “હે મહાસતી ! તુંજ અમારું રક્ષણ કર ! રક્ષણ કર !!” આમ તેમણે વધુ પોકાર કર્યો એટલે સીતાએ તે બોલી દેતા એવા જલના સમૂહને પોતાના વસ્ત્રે હાથથી સ્પર્શ કર્યો એટલે તે જલસમૂહ તુરત વાવ્ય પ્રમાણ થઈ ગયો. પછી સ્વસ્થ થયેલા રાજાદિ સર્વ લોકોએ સીતાના શીલવૃત્તનો પ્રશંસા કરી. દેવતાએ પણ પ્રસન્ન થઈ તે મહાસતી ઉપર પુષ્પવૃષ્ટી કરી. માતાના આવા અન્નુત મહિમાને જોઈ અનંગલવણ અને મદનાંકુશ એ વસ્ત્રે જાણે જાણે વાવ્યનાં જલના ઢંસો હોયની ! એમ જલને વિષે તરતા તરતા તુરત સીતાની પાસે ગયા.

પોતાનાં ચરણકમલને વિષે પ્રણામ કરતા તે મહા જ્ઞાન્યવંત વસ્ત્રે પુત્રોને આલિંગન કરી મહાસતી સીતાએ જાણે નિશ્ચે મૂર્તિમંત ન્યાય અને વર્મ હોયની ! એમ પોતાની વસ્ત્રે વાજુએ વેસાસ્યા. પછી સુગ્રીવ, જ્ઞામંદલ વિગેરે અનેક જૂપાલો સહિત વાસુદેવ એવા લક્ષ્મણે પ્રેમપૂર્વક સીતાનાં ચરણને વિષે પ્રણામ કર્યા. રામે પણ સીતાની પાસે આવી હાથ જોમીને કહ્યું. “હે સુગ્રી-

ले ! लोक वाक्यथी में करेला अपराधनी आप कृमा करो. हे देवी ! प्रथम तो गर्जना करता सिंह अने हाथीयोना समूहथी अत्यंत घोर एवा जयंकर वनने विषे जे तमे जीवतां रह्या एज तमारुं मुख्य दिव्य शुं अमे नथी जाणता ? हे विदेहराजपुत्री ! तमे म्हारा सर्व अपराधोनी कृमा करीने घर प्रत्ये चालो अने हे प्रिया ! स्वस्थ मनवाला थइ पूर्वनी पेठे म्हारी साथे अखंभित जोगोने जोगवो.” सीताये कह्युं. “हे नाथ ! एमां कांड आपनो अथवा नगरवासी लोकोने दोष नथी; एतो में पूर्वे उपार्जन करेला अति घोर दुष्ट कर्मनुं फल आवी पर्युं हतुं. हे विजो ! हवे म्हारे आ लोकने विषे तेमज परलोकने विषे बहु दुःख आपनारा विनश्वर एवा संसारना जोगथी शर्युं. हवे तो हुं संसारवासथी मेलवेलां पापने नाश करवामां समर्थ एवा कट्याणकारी महाव्रतने अंगीकार करीश.” आ प्रमाणे कहीने एज वखते महा सत्ववाली सीताये पोताना हाथवती पोताना मस्तक उपर रहेला केशनो लोच कस्यो. पढी जेटलामां “अरे प्रिया ! तमे आ शुं करो ठो ?” एम कहीने राम मूर्छा पाम्या तेटलामां सीताये जयजूषण केवलीनी पासे जइने तपस्या लीधी. पढी ज्यारे चंदननां जल विगेरे शीतल उपचारथी सिंचन करेला राम सचेत थया त्योरे ते विलाप करवा लाग्या के, “हे प्रिया ! तुं कयां ठे ? अने हवणां कयां गइ ठे ?” वली पोतानी चारे बाजुए विटलाइने बेठेला जामंरुल विगेरेने पण रामे कह्युं के, “अरे धिक्कार ठे धिक्कार ठे !! तमे मने पोताना केशनो लोच करनारी एवी जनकराज पुत्री सीताने हवणां देखामता नथी.” रामे आ प्रमाणे कह्युं, उतां सर्वे जूपतियो मौन धारण करीने बेसी रह्या; तेशी वधारे क्रोधातुर थयेला रामे कह्युं. “अरे ! मरवानी इच्छा करता एवा तमे मने आवुं दुःख प्राप्त थये ठेते पण केम नदासीपणुं धारण करो ठो ?” लक्ष्मणे प्रणाम करीने कह्युं. “हे विजो ! आ सर्वे जूपतियो आपना आज्ञाकारी सेवको ठे तेमज हे करुणासागर ! आ सर्व लोको पण आपनाज जक्तो ठे. सीता सतीये पोतेज मस्तक उपर लोच करी जयजूषण केवलीनी पासे विधिपूर्वक दिक्षा लीधी ठे. जेम पूर्व ! आपे लोकना दुष्ट वचनथी गर्जवती ते सीताने त्यजी हती तेमज प्राप्त थयेला सत्ववाली ए महासतीये हवणां उत्तम व्रत धारण करी आपने त्यजी दीया ठे. ए महर्षिने चार कर्मनो नाश थवाथी हवणां केवलज्ञान उत्पन्न थयुं.

ઠે, માટે આપ સરખાને પણ ઉત્કૃષ્ટ એવા પુણ્યને માટે તેમનો કેવલમહિમા કરવો નિશ્ચે યોગ્ય ઠે. વલી વ્રતને ધારણ કરનારી સીતા પણ ત્યાં સાધ્વીયોની પાસે ઠે” લક્ષ્મણનાં આવાં વચન સાંજલી પુણ્ય બુઢિવાલા રામે તુરત સીતાની પ્રશંસા કરતા કહ્યું. “અહો ! ઉત્કૃષ્ટ પુણ્યવાલી તે મ્હારી પ્રિયાને ધન્ય ઠે કે, જેણે તે કેવલી મુનિની પાસે વિધિપૂર્વક વ્રત આદર્યું.” આમ કહીને રામ પોતાના પરિવાર સહિત તે કેવલી મુનિને વંદના કરવા ગયા. ત્યાં રામ કેવલીને વંદના કરો તેમની આગલ બેઠા ઇટલે હિતના અન્નિલાષી તથા તપોધન એવા તે મહામુનિયે પાપનો નાશ કરનારી અમૃત સમાન ધર્મ દેશના આપી. વ્યાખ્યાન પૂર્ણ થયા પછી રામે તેમને પૂછ્યું કે, “હે મુનિ ! હું જ્ઞવ્ય હું કે અજ્ઞવ્ય હું ? આ મ્હારા શંસયને ઠેડી મને શંકા રહિત કરો.” કેવલીયે કહ્યું “હે નરેન્દ્રવંદ ! તમે જ્ઞવ્ય ઠો અને વલી તમે આજ જ્ઞવને વિષે મ્હોટા ઉદયને પામશો.” ઉત્તમ આચરણથી વચાણવા યોગ્ય એવા રામે ફરીથી પૂછ્યું. “હે મુનીશ્વર ! મ્હારે લક્ષ્મણને વિષે આવો ડુઃસ્ત્યજ પ્રેમ શાથી ઠે ?” મુનિયે કહ્યું “હે વલ્લભેવ ! તમે જોગોને જોગવીને અંતે શુદ્ધ એવા ચારિત્રને અંગીકાર કરશો.” આ વચતે જેને અત્યંત વોધ પ્રાપ્ત થયો ઠે એવા રામના સેનાપતિ કૃતાંતે સંસારવાસથી વહુ જ્ઞય પામતા ઠતાં અનેક જ્ઞવ્ય પુરુષો સહિત દીક્ષા લીધી. પછી તે કેવલી મુનિયે રામ, લક્ષ્મણ, વિજીયણ અને સુગ્રીવ વિગેરે અનેક પુરુષોના પૂર્વજ્ઞવો વિસ્તારથી કહીને તેમને જિનરાજના ધર્મને વિષે દૃઢ કહ્યા. પછી વિજીયણે કેવલીને પૂછ્યું. “હે મુનીશ્વર ! વિશેષે જિનેન્દ્રના ધર્મને વિષે સ્થિર મનવાલા રાવણે કયા ડુષ્ટ કર્મને લીધે સીતાનું હરણ કર્યું ? વલી લક્ષ્મણે રાવણને માણ્યો એ પૂર્વજ્ઞવના વૈરથી કે નવિન ઉપાર્જન કરેલા વૈરથી ? તેમજ મૂર્ખલોકોએ મિથ્યા કલંકથી સીતાને શા માટે દૂષિત કરી ? ”

કેવલીયે કહ્યું. “હે રાજન્ ! દક્ષિણ ઞરતક્ષત્રમાં કમાવતી નામની નગરીને વિષે નયદત્ત નામે વણિક્ રહેતો હતો. તેને સુનંદા નામની સ્ત્રી હતી. તેને શ્રીદત્ત અને ધનદત્ત નામના બે પુત્રો હતા. અનુક્રમે યુવાવસ્થાને પ્રાપ્ત થયેલા તે બન્ને પુત્રોને યાજ્ઞવલ્ક્ય નામના કોઈ બ્રાહ્મણની સાથે મીત્રાઈ થઈ. હવે એજ નગરમાં સાગરદત્ત નામનો કોઈ ધનવંત વણિક્ વસતો હતો. તેને રત્નપ્રજ્ઞા નામની સ્ત્રી હતી. તેને એક અનુત્તમા નામની પુત્રી હતી. ગ્યારે આ

पुत्री युवावस्था पामी त्यारे पिताए तेनो संबंध नयदतना म्होटा पुत्र श्रीदत्त साथे कस्यो. पढी माताए पण पोताना लोन्नथी एज पुत्रीनो संबंध पतिथी गानी रीते कोइ महा धनवंत श्रीकांत नामना वणिकूनी साथे कस्यो. आ वा- तनी याज्ञवल्क्यने खबर पम्वाथी तेणे ते वात श्रीदत्त तथा धनदत्तने कही. पढी श्रीदत्ते रात्रीने विषे क्रोधथी शस्त्रवस्त्रे श्रीकांतने मास्यो. श्रीकांते पण तेने तेवोज प्रहार कस्यो. बन्ने जणानु मृत्यु पाम्या अने विंध्याचल पर्वतनी जूमिने विषे हरणरूपे उत्पन्न थया. पेली अनुत्तमा कन्या पण तेमनेज माटे होयनी ? एम परण्या विना मृत्यु पामीने तेज वनमां मृगी रूपे उत्पन्न अइ. पढी ते बन्ने हरणो मृगलीने माटे महा घोर युद्ध करीने मृत्यु पाम्या. आम वैरने विषे तत्पर एवा ते बन्ने जणाए बहु जव त्रमण कस्यो.

हवे अहिं धनदत्त बंधुरहित थवाथी अत्यंत दुःख पामतो रात्रीने विषे वनमां जटकतो हतो. त्यां तेने सुख लागी एवामां देव इच्छाथी केटलाक सा- धुन तेनी नजरे पम्वा. धनदत्ते तेजनी पासे जइ खावानुं माग्युं एटले ते सा- धुनमांथी एक जणे कह्युं. “अरे ! साधुन दिवसने विषे पण क्यारे गृहस्थियों ने अन्न आपता नथी तो पढी रात्रीने विषे तो आपेज केम ? वली साधुनए तो सर्व प्रकारे रात्रीजोजन त्याग करचुं ठे.” आ प्रमाणे सुनियोए प्रतिबोध पमामेलो ते धनदत्त धर्म पामी अंते काल करी सौधर्म देवलोक देवतापणे उ- त्पन्न थयो. त्यां देवतानुं आयुष्य पूर्ण करीने ते कोइ नगरमां मेरुनंदन नामना श्रावकनी स्त्री धारणीने उदरे पद्मरूचि नामनो पुत्र थयो. अनुक्रमे युवावस्था पाम्यो एटले तेणे श्रावकधर्म आदस्यो. एक दिवस घोडा उपर बेसीने बहार जता एवा तेणे रस्तामां कोइ वृद्ध वृषजने मरवानी तैयारीमां दीठो. दयावंत पद्मरूचिये तुरत घोडा उपरथी नीचे उतरी ते वृषजना कानमां पांच पर- मेष्ठिनो नवकार मंत्र संजलाव्यो. पढी ते वृषज मृत्यु पामीने नवकार मंत्रना प्रज्ञावथी तेज नगरीना नृपतिनी स्त्री श्रीदत्ताने उदरे वृषजध्वज नामना पुत्रप- णे उत्पन्न थयो. अनुक्रमे ते युवावस्था पाम्यो.

एक दिवस ते राजकुमार नगरने विषे फरतो फरतो पेला वृषजनां मृ- त्युस्थाने आवी पहोव्यो. त्यां तेने ते स्थानने जोवाथी जाति स्मरण ज्ञान प्राप्त थ्युं. पढी तेणे ते जग्या उपर एक जिनालय करावी तेनी जीत उपर मृत्यु

पामवाने तैयार थयेलो एक वृषज्ज चितराव्यो. वली तेणे वृषज्जना कानमां न-
वकारमंत्र संजलावनार पुरुषनुं चित्र पण जिनेंझनी मूर्ति सहित कराव्युं. पढी
तेणे त्यां रहेला पूजारीने कह्युं के, “ जे माणस आ चित्रोने यथार्थपणे जोवे
तेनी खात्री करी मने तुरत खबर आपवा.” वृषज्जध्वजकुमार आ प्रमाणे यो-
ग्य वंदोवस्त करी पोताने घेर गयो.

हवे केटलाक दिवस पढी पेलो पद्मरूचि शेठ त्यां चैत्यवंदन करवा
आव्यो. तेणे अरिहंत प्रज्जुने नमस्कार करीने जींते चितरेलां चित्रो एकी
नजरथी जोशने हाश्य करयुं एटले पूजारीये तेने कारण पूठयुं. पद्मरूचिये
कह्युं. “ में पूर्वे अश्व उपरथी नीचे उतरी वृद्ध वृषज्जना कानमां परमेष्टी मंत्र
संजलाव्यो तेनो आ चितार ठे. ए कारणथी में हाश्य करयुं ठे. ” पूजारीये
आ वात राजपुत्र वृषज्जध्वजने कही, तेथी ते त्यां आवी पद्मरूचिने प्रणाम
करीने कहेवा लाग्यो के, “ हे सुआवक ! ते वृद्धवृषज्ज हुंज हतो. आपे मने
अंत वखते नवकारमंत्र संजलाव्यो; तेथी हुं राजपुत्र थयो ठुं. हे महा उप-
कार करनारा ! हवे तमे म्हारा गुरू, देव अने प्राणरूप ठो.” वृषज्जध्वज राज-
कुमारे, आ प्रमाणे पद्मरूचिना वखाण करी तेने लक्ष्मीथी समृद्धिवान् एवा
पोताना घर प्रत्ये तेमी जइ तेनीज साथे उत्तम आवकधर्म आदर्यो. पढी ते
वन्ने जणान कालधर्म पामी ईशान देवलोके महा समृद्धिवंत देवता थया. त्यां
तेन दीर्घकाल पर्यंत सुख जोगवी तेमांनो पद्मरूचि त्यांथी च्यवीने वैताढ्य प-
र्वतना नंदावर्त नगरना नंदीश्वर राजानो नयतप्रिय नामना पुत्रपणे उत्पन्न
थयो. त्यां ते बहु काल पर्यंत राज्य जोगवी अंते दीक्षा लइ कालधर्म पामी
माहेंड देवलोकमां देवता थयो. त्यांथी चवी महाविदेह क्षेत्रमां क्षेत्रमा नगरीना
राजा विपुलवाहननी स्त्री पद्मावतीना उदरे श्रीचंड नामना पुत्रपणे उत्पन्न थयो.
अनुक्रमे युवावस्था पाम्यो एटले बहु काल पर्यंत राज्य सुख जोगवी अंते स-
माधीगुप्त मुनी पासे चारित्र लइने काल करी ब्रह्मदेवलोकनो देवेंड थयो. त्यां
तेणे ब्रह्मलोकनां बहु सुखो जोगव्यां. पढी त्यांथी चवीने आ पद्म नामे उत्पन्न
थयो. वृषज्जध्वज पण ईशान देवलोकमां नाना प्रकारनां सुखोने जोगवी अंते
त्यांथी चवी बहु प्रकारना जवोवमे मेलवेलां पुण्यथी आ सुग्रीव थयो ठे.

हवे श्रीकांतनो जीव के, जे मृग थयो हतो ते बहु जवो व्रमण करी

मृणालकंद नगरमां वज्रकंद राजानी हेमवती प्रियाना उदरश्री महा बलवान् शंजु नामे पुत्र अयो. नयदत्तनो जीव घणां जवो त्रमण करी शंजु नृपतिना उपाध्याय विजयनी स्त्री रत्नचुम्बाने उदरे श्रीज्जुति नामनो पुत्र अयो. अनुक्रमे ते पुरोहित पद पाम्यो. अनुत्तमा पण अनेक जवो जमीने श्रीज्जुतिनी स्त्री सरस्वतीने पेटे वेगवती नामे कन्या अइ. अनुक्रमे ते युवावस्था पामी. एक दिवस मनुष्योने ज्ञप्तिथी स्तुति करवा योग्य सुदर्शन नामना साधुने कायोत्सर्गे जेला जोइ वेगवतीये हाश्य करीने सर्वे लोको सांजलता उतां कहुं के, “अरे लोको ! पूर्वे आ साधुने में कोइ स्त्रीनी साथे कीमा करतो जोयो ठे. तो हवे तमे ए साधुनो वेष धारण करनार दंजनीने शा माटे वंदना करो ठो?” वेगवती-नुं आवुं वचन सांजली मूर्ख पुरुषो अरिहंत धर्ममां तत्पर रहेला ते साधुनी निंदा करवा लाग्या एटले मुनिये एवो घोर अज्जिग्रह लीधो के, “ज्यां सुधी हूं कलंकथी निर्मुक्त अइश नहि त्यां सुधी कायोत्सर्गेज रहीश.” पढी जैनधर्म-वंत पुरुषोए वेगवतीनो बहु तिरस्कार कख्यो. वेगवती पण बहु उद्वेग पामीने फरीथी साधु पासे जइ सर्वे लोको सांजलतां उतां कहेवा लागी. “हे यतींइ ! आप निरंतर निष्कलंक ठो. में ए सर्व कपटथी कहुं हतुं, तो आप क्षमा करो.” आम कहिने तेणे फरीथी मुनिने नमस्कार कख्यो. सर्वे लोको पण स्वस्थ मनवाला अया. पढी ते दिवसथी वेगवतीये श्रावकधर्म अंगीकार कख्यो. एक दिवस शंजु राजाए उत्तम रूपवाली वेगवतीने दीठी; तेथी तेणे वेगवतीना पिता पासे तेनी याचना करी. वेगवतीना पिता श्रीज्जुतिथे कहुं, “हूं ए कन्या आपने आपनार नथी. पढी राजाए श्रीज्जुतिने मारी बलात्कारे वेगवतीने जोगवी एटले तेणे नृपतिने क्रोधथी आप आप्यो के, “जवांतरे हूं त्हारा वधने अर्थे उत्पन्न अइश.” पढी शंजु राजाए वेगवतीने ठोमी दीधी एटले ते कन्याये हरिगंता नामनी साध्वी पासे दीक्षा लइ उग्र तप आदर्युं. केटलोक काल पांच महाव्रत पालीने वेगवती अंते काल करी ब्रह्म देवलोकमां देवतापणे उत्पन्न अइ. त्यांथी चवीने ते पूर्वे करेला नियाणाना बलथी जनकरात्री सीता अइ. तेणे पूर्व जवने विषे साधुने मिथ्या कलंकीत कख्या हता, तेथीज तेने माथे लोकोए कलंक चमाव्युं हतुं.

शंजुराजा पण मृत्यु पाम्या पढी अनेक जव त्रमण करी कुश नामना

બ્રાહ્મણની સ્ત્રી સાવિત્રીને ઝડરે પ્રજ્ઞાસ નામે પુત્ર થયો. અનુક્રમે યુવાવસ્થા પામ્યો એટલે તેણે વિજયસેન આચાર્ય પાસે દીક્ષા લઈ ઝગ્ર તપ કરવા માંમ્યો. એક દિવસ મહા સમૃદ્ધિથી સંમેતશિખરે યાત્રા કરવા જતા વિદ્યાધરોના અધિપતિ કનકપ્રજ્ઞને જોઈ તે પ્રજ્ઞાસ નામના સાધુએ નિયાણું કર્યું કે, “ આ મેં ઉત્તમ રીતે કરેલાં તીવ્ર તપના સમૂહનું જે કાંઈ ફલ હોય તેથી હું આવતા જવને વિષે આવા વૈજ્ઞવવાલો અને વહુ જૂજાવલવાલો આનું.” પછી તે પ્રજ્ઞાસ મુનિ કાલ કરી ત્રીજા દેવલોકમાં દેવતા થયા. ત્યાં વહુ સુખ જોગવ્યા પછી ચવીને ત્હારા બંધુરૂપ રાવણ થયો. (શ્રી જયજૂષણ કેવલી વિજ્ઞીષણને કહે છે કે) હે રાજનું ! શ્રીદત્ત અને ધનદત્તનો મિત્ર જે યાજ્ઞવલ્ક્ય બ્રાહ્મણ હતો તે ઘણા જવો ઝ્રમણ કરીને આ તું વિજ્ઞીષણ થયો તું. હવે વેગવતીનો પિતા જે શ્રીજૂતિ હતો તે મૃત્યુ પામી સ્વર્ગમાં ગયો. ત્યાંથી ચવીને તે સુપ્રતિષ્ઠ નગરમાં પુનર્વસુ નામે વિદ્યાધર થયો. એક દિવસ કામથી પીમિત થયેલા તેણે પુંરુચિક નગરના જગનંદન ચક્રવર્તીની પુત્રી અનંગસુંદરીનું હરણ કર્યું. કહ્યું છે કે—કામાતુર પુરુષોને ચતુરાઈ (વિવેકીપણું) ક્યાંથી હોય ? પછી જગનંદન ચક્રવર્તીએ પોતાની પુત્રીની શોધને માટે મોકલેલા અનેક વિદ્યાધરોની સાથે યુદ્ધ કરતા તે પુનર્વસુના વૈમાનથી અનંગસુંદરીએ કોઈ મહા જામીમાં પડતું મૂક્યું.

પુનર્વસુએ પણ પોતાનું વલ ક્ષીણ થવાને લીધે જય પામતાં ઠતાં દીક્ષા લઈ તપસ્યા કરવા માંમી. પછી મરણના અવસરે અનંગસુંદરીને મલવાનું નિયાણું કરી તે પુનર્વસુ મુનિ કાલધર્મ પામી દેવલોકે ગયા. ત્યાંથી આયુષ્ય પૂર્ણ થયે ચવીને આ લક્ષ્મણ થયા છે. હવે જામીમાં પડેલી અનંગસુંદરી ત્યાંજ તપનું આચરણ કરી અંતે અનજ્ઞાન લઈ કાલધર્મ પામીને ત્રીજા દેવલોકમાં દેવી થઈ. ત્યાંથી દેવ સુખ જોગવીને પછી ચવી આ લક્ષ્મણની સ્ત્રી વિશલ્યા થઈ છે. (કેવલી કહે છે કે,) અહો ! પરસ્પર પ્રેમ અને દેવને ધારણ કરનારા સર્વે જીવો રાગ અને રોષથી જગત્ને હિતકારી એવા અરિહંત ધર્મને નહિ જાણીને આ સંસારરૂપ મહા અરણ્યમાં ઝ્રમણ કરે છે.”

પછી રામ, જયજૂષણકેવલીને નમસ્કાર કરી સીતા સાધ્વીની પાસે આવ્યા. ત્યાં તે અત્યંત કોમલ અંગવાલી સીતા સાધ્વીને જોઈ પોતાના ચિત્તમાં વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “ અહો ! આ મહામર્તાનું શરીર માયળના નગરનું

બહુ કોમલ છે. તો એ કઠોર દેહવાલા ધીર પુરુષોશ્રીજ પાલી શકાય એવા વ્રતને શીરીતે ધારણ કરી સકશે ? હા ! સર્વ જગતના જનોને ક્ષોભકારી એવો રાવણ પણ જેના ચિત્તને કંપાવી શક્યો નથી, તે મહાસતીને તપશ્ચા શું ડુઃકર થવાની છે ? કારણ નિશ્ચે તપશ્ચાને વિષે કઠોર થનારા પુરુષો મુક્તિ પામનારા થાય છે. ” આ પ્રમાણે મહાસતી સીતાના ધૈર્ય વિગેરે ઉત્કૃષ્ટ ગુણોનો પોતાના ચિત્તમાં વિચાર કરતા રામ તે શાંત મનવાલી અને મહાવ્રતને ધારણ કરનારી મહા સાધ્વી સીતાને નમસ્કાર કરી લક્ષ્મણ વિગેરે પોતાના પરિવાર સહિત તેના તે તે ગુણોથી હર્ષિત થયા ઠતાં વિનીતા નગરીપ્રત્યે આવ્યા. અહો ! મનુષ્યોને વિષે સીતા સમાન બીજી કોઈ સ્ત્રી સતી અને પતિવ્રતા નથી. કારણ કે, જેના શીલવ્રતના પ્રજ્ઞાવથી જ્વાલિતમાન એવો વિકરાલ અગ્નિ પણ જલરૂપ થઈ ગયો.

इति श्री पद्म चरित्रे सीता प्रवासदिव्यदीक्षावर्णनो नाम

अष्टम प्रस्तावः

પઠી લક્ષ્મણ પોતાનાં હૃદયમાં શ્રી રામની યત્નિ કરતા ઠતા રાજ્યનું પાલન કરવા લાગ્યા. આ પ્રમાણે રામ લક્ષ્મણ બન્ને જ્ઞાણી પૂર્વના પુણ્ય યોગથી પુત્રપૌત્રાદિની પરંપરાથી વૃદ્ધિ પામ્યા. મહાસતી જનકરાજ પુત્રી સીતા પણ ઘોર એવા તપને આચરી તેત્રીશ દીવસ અનજ્ઞાન વ્રત ધારણ કરી અંતે મૃત્યુ પામીને અચ્યુત દેવલામાં બાવિશ સાગરોપમના આયુષ્યવાલા દેવેન્દ્રપણે ઉત્પન્ન થઈ. કૃતાંત મુનિ પણ તીવ્ર તપ કરી પોતાના પુણ્યયોગથી બ્રહ્મદેવલોકને વિષે ગયા. આ વચ્ચે વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર કનકપુર નગરને વિષે કનકરથનામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને ચંડમુખી અને મંદાકિની નામની બે પુત્રીઓ હતી. રાજાએ તેમના વિવાહને માટે સ્વયંવર મંરૂપ રચી રામ વિગેરે અનેક વિદ્યાધરોને પુત્ર સહિત ત્યાં આવવાનું આમંત્રણ કર્યું. પઠી સ્વયંવર મંરૂપમાં અનેક રાજાનું આવ્યે ઠતે કનકરથ જૂપતિની બન્ને પુત્રીઓએ પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે સુવર્ણસમાન કાંતિવાલા રામના બન્ને પુત્રોના કંઠમાં વરમાલા આરોપી. તેમાં મંદાકિનીયે અનંગલવણનો પાણી ગ્રહણ કર્યો અને ચંડમુખીયે મદનાંકુશને વચ્ચો. પઠી બલીષ્ટ એવા શ્રીધરાદિ દોઢસો લક્ષ્મણના પુત્રો મદથી રામના પુત્રોની સાથે યુદ્ધ કરવાને તૈયાર થયા. મહા પરાક્રમવંત એવા રામના

પુત્રો પણ વિવેકથી પોતાના ચિત્તને વિષે વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “ આ આ-
પણા પિત્રાશ્રયોના પુત્રોની સાથે કોણ યુદ્ધ કરશે ? કારણ વંધુનું વધ નિશ્ચે
ન કરવો જોઈએ. ” રામના પુત્રોનો આવો વિચાર જાણી વહુ લજ્જાયુક્ત થયેલા
તેનું પોતાની યુદ્ધ તૈયારીને નિંદતા ઠતા અલ્પ કર્મતાને લીધે વૈરાગ્ય પામ્યા.
ઠેવટ તેમણે પિતાની આજ્ઞા લઈ મહાવલ્લ મુનિપાસે ચારિત્ર લીધું. રામ લક્ષ્મણ
પણ વન્ને પુત્રોનો વિવાહ કરી ક્ષણમાત્રમાં પોતાની રાજધાની પ્રત્યે ગયા.

કોઈ વચ્ચે વિદ્યાધરાધિપતિ જ્ઞામંરુલ પોતાના જુજાવલથી વૈતાલ્ય
પર્વતના સમસ્ત વિદ્યાધરોને જોતીને પોતાના નગરને વિષે મહા સમૃદ્ધિથી ર-
હ્યો ઠતો વિચાર કરતો હતો કે, “ હું મ્હારી સર્વ ઇચ્છાનું પૂર્ણ કરીને પઠી
અવસરે પરલોકનાં સુખ આપનારી સંયમલક્ષ્મીને અંગીકાર કરીશ. ” આમ
તે વિચાર કરતો હતો એટલામાં આકાશથી અકાલે ગુપ્ત થયેલી વિજલીના
પરવાથી તે મૃત્યુ પામ્યો. અંજનાપુત્ર (હનુમાન) પણ સુમેરુ પર્વતને વિષે જિ
નવંદન કરી વીજે દિવસ આકાશમોર્ગેથી આવતો હતો, એવામાં તેણે આકા-
શમાં ચંડના અસ્તને જોઈ વિચાર્યું કે, “ અહો ! સર્વે વસ્તુનું નશ્વર દેખાય
ઠે. ” આવી રીતે વિચાર કરતા તેણે પોતાના નગરને વિષે આવીને અને પોતાના
પુત્રને રાજ્યાન્નિષેક કરીને પોતે સાતસેં મનુષ્યોની સાથે દીક્ષા લીધી. હનુમં-
તની સ્ત્રી લક્ષ્મીવતીયે પણ સાધ્વીયોની પાસે ચારિત્ર લીધું. અનુક્રમે મહા-
મુનિ હનુમંત સર્વ કર્મનો ક્ષય કરી અનંત સુખવાલું મોક્ષપદ પામ્યા. હવે
અયોધ્યા નગરીને વિષે રહેલા રામ, હનુમાનની દીક્ષાની વાત સાંજલીને મનમાં
વિચાર કરવા લાગ્યા. “ અહો ! હનુમાને રમ્ય એવા વિષયોને ત્યાગ કરી શું
કટકારી એવા ચારિત્રને અંગીકાર કર્યું ? ” આ પ્રમાણે રામ વિચાર કરે ઠે
એટલામાં અવધિ જ્ઞાનવાલા ઈંદ્રે તેમના મનનો જાવ જાણીને તત્કાલ પોતા-
ની સજ્ઞામાં સર્વ દેવતાનું સમક્ષ કહ્યું કે, “ અહો ! વિશેષ જાણ, વિવેક-
વાન, સમક્ષિધારી અને આજ જન્મમાં મોક્ષ જનારા રામ અજ્ઞાનની પેઠે વિષ-
યોને કેમ વચ્ચાળે ઠે અને ચારિત્રને દુઃખદાયી કેમ કહે ઠે ? હા અથવા મેં એમ-
નું કારણ જાણ્યું. એ પોતાના વંધુ લક્ષ્મણની સાથે વહુ ગાઢ સ્નેહ રાખે ઠે, તેથી જ
તેમણે લક્ષ્મણને વૈરાગ્ય પમાન્તા ઠતા એમ કહ્યું હશે !! યોગ્ય ઠે કે, મ્હોટા
પુરુષોને પણ સ્નેહ વહુ દુસ્વયજ દોષ ઠે. ” તૌર્વમૈંડનાં આવાં વચન સાંજલી

तेनी सन्नामां बेठेला कोइ बे देवतानु रामलक्ष्मणना स्परस्पर स्नेहने जोवा माटे पृथ्वी नपर कोशला नगरीमां आव्या. पढी तेनुए मायावने रामना अंतःपुरनी सर्व स्त्रीयोने “हे नाथ ! तमे अमने सर्वने त्यजी दइ एकला क्यां जता रह्या ठे ?” एम विलाप पूर्वक रुदन करती लक्ष्मणने देखामी. आ प्रमाणे वंधुनी प्रियानुने तार स्वरथी पोतानी आगल रुदन करती जोइ तुरत उत्पन्न थयेला महा शोकथी तप्त थयेला लक्ष्मण मनमां विचार करवा लाग्या के, “हा ! आजे म्हारा सरखा प्रेमपात्र वंधु जीवता ठतां निष्कारण वैरी एवा कालरूप क्रुरराक्षसे हवणां आ म्हारा प्यारा म्होटा वंधुने ग्रसीत कस्या के शुं ?” आ प्रमाणे महा शोकरूप जोरावर सिंहथी लक्ष्मण मृत्यु पाम्या. लक्ष्मणने दिव्य सिंहासन नपर मृत्यु पामेला जोइ अत्यंत खेद करता पेला वने देवतानु विचार करवा लाग्या के—

हा हा ! केवल परस्पर स्नेहनी परीक्षा करता एवा अमोए आ प्रिय आकृतिवाला, महाबलवाला, पृथ्वीना आधाररूप, उत्कृष्ट संपत्तिना स्थानरूप अने गुणोथी नरपुर एवा लक्ष्मणने हणया के शुं ? ” आ प्रमाणे ते वने देवतानु बहु खेद करीने जाणे रामना जयथीज होयनी ? एम कालना वशथी तुरत स्वर्ग प्रत्ये गया. धिक्कार ठे धिक्कार ठे आवा हास्य कार्यने !!!

“ हे नाथ, हे नाथ ! आ आपने शुं थयुं ? ” एम कहीने रुदन करता एवा मंत्री विगेरेना शब्दो सांजलीने राम तुरत सर्व नृपति अने प्रधानो सहित त्यां आव्या अने तुरत वैद्योने बोलावी औषध तथा मंत्रतंत्र विगेरे उपचार करवा लाग्या; परंतु मृत्युने वश थयेलाने गुण क्यांथी थाय ? अर्थात् नज थाय. ठेवट निराश चित्तवाला राम पृथ्वी नपर आलोटां ठतां मूर्छा पाम्या. फरी सचेत थया एटले ते “ हे बांधव, हे बांधव ! ” एम कहीने रुदन करवा लाग्या. शोकथी पीडित चित्तवाली अपराजिता राणी सुमित्रादि मातानु अने बीजी विशलया विगेरे हजारो स्त्रीयो पण बहु रुदन करवा लागी. आ वखते सुंदर मंदिरोने विषे नृपालोनो, अधिकारीयोनो, नगरवासी जनोनो अने बजारोमां बेहेपारीयोनो एम सर्व स्थानके रुदननो अवाज संजलावा लाग्यो. पढी नुचिंता प्राप्त थयेला अने कोइथी पण नहिं नलंधी शकाय एवा लक्ष्मणना मृत्युने जोइ बोध पामेला अनंगलवण अने मदनांकुश वने पुत्रो

તુરત રામને પ્રણામ કરીને કહેવા લાગ્યા. “ હે પિતા ! સુમિત્રાના પુત્રનું મૃત્યુ જોઈને સંસાર ચક્રી અત્યંત જ્ઞય પામતા એવા શ્રમે વન્ને જાડ્યો હવણાં આપની આજ્ઞા લઈ સુગુરુ પાસે દીક્ષા અંગીકાર કરીશું. ” આ પ્રમાણે પિતાની રજા લઈ સર્વનો સંગ ત્યજી દઈ વન્ને જાડ્યોએ વનમાં આવી સુધાધોષ મુનિ પાસે દીક્ષા લીધી. અનુક્રમે નગ્રજ્ઞાવવાલા તે વન્ને વંધુન મોક્ષપદને પામ્યા. પછી વંધુના મૃત્યુના અને પુત્રોની દીક્ષાના શોકથી વિમંવિત મનવાલા રામ વારંવાર મૂર્છા પામવા પૂર્વક વિલાપ કરવા લાગ્યા. “ હે વંધુ ! મેં ત્હારો કાંઈ પણ અપરાધ કશો નથી, માટે પ્રસન્ન થઈ મ્હારા સામુ જો. હે પ્રિય ! મને ન-ત્તર આપ કે, જેથી હું ક્ષણમાત્ર જીવું. મ્હારા કઠોરપણાનો તું જરાપણ વિચાર કરીશ નહિ. વલી હે જાડ ! તું મૌન ધારણ કરીને રહેલો હોવાથી અને પ્રેમના સ્થાનરૂપ પુત્રોએ ત્યજી દીધેલો હોવાથી હું નિશ્ચે પાંચો વિનાના પક્ષીની પેઠે મૃત્યુ પામીશ. ” આ પ્રમાણે વિલાપ કરતા, અત્યંત વિદ્વલ થયેલા, પોતાના વંધુ સામે એક દૃષ્ટીથી જોઈ રહેલા, દીન વનેલા અને શોકથી પીમા પામેલા રામને વિજ્ઞાપણાદિ સર્વે જૂપતિયો સદ્વચનથી પ્રતિવોધ દેવા લાગ્યા. “ હે પ્રજ્ઞો ! આપ સર્વે ધીર પુરુષોને વિષે ધુરંધર અને ઉત્તમ વિવેકવંત પુરુષોના મુકુટરૂપ ઠો, માટે સ્વજ્ઞાવથીજ ઉત્પન્ન થયેલા શૌર્ય ગુણને ધારણ કરો અને અન્ય પ્રકૃતિનો આશ્રય ત્યજી દો. હે પ્રજ્ઞો ! તમે વૃથા શ્વેદ શા માટે કરો છો ? આ પરલોક પ્રત્યે ગયેલા પોતાના વંધુનું ઉર્ધ્વદેહિક કરો. ” તેનાં આવાં વચનથી કોપવ્યાપ્ત નેત્રવાલા રામે તેમને કહ્યું. “ અહો ! આ મ્હારો વંધુ જીવતાં ઠતાં મૃત્યુ કેમ પામ્યો કહેવાય ? નિશ્ચે સ્વલ એવા તમે જીવું વોલો છો. અરે ! તમે અગ્નિમાં પેસીને મૃત્યુ પામો અને આ મ્હારા વંધુ તો દીર્ઘાયુ-પ્યવાલા થાન. ” રામે ફરીથી લક્ષ્મણને કહ્યું. “ હે વંધો ! ચાલો આપણે અન્યદેશ પ્રત્યે જઈએ. ધીર પુરુષોના મધ્યે વીરરૂપ હે લક્ષ્મણ ! હવે હું સ્વલ મનુષ્યોના જેવા તેવા શબ્દોને શ્રવણ કરી શકતો નથી. ” આમ વિલાપ કરતા રામ, લક્ષ્મણને પોતાના સ્કંધ ઉપર બેસારી અન્યસ્થલે ચાલ્યા ગયા. રામ ક્યારેક લક્ષ્મણને સૂક્ષ્મ વસ્ત્રથી આઘાદિત કરેલી શય્યામાં સુવારતા, ક્યારેક ચંદનથી સુવાસીત કરતા, ક્યારેક સુગંધી પુષ્પોથી સુશોભિત કરતા અને ક્યારેક તો મોહથી આકુલ વ્યાકુલ થયેલા તે સરસ એવા સ્તોત્રપાઠથી સ્ત-

તેમને મનની શુદ્ધિથી લોકમાં પ્રમાણરૂપ એવું અવધિ જ્ઞાન उत्पन्न થયું. પછી તેમણે નિપયોગ દહને જોયું તો લક્ષ્મણનું મૃત્યુ કોઈ બે દેવતાનુંથી થયેલું જાણ્યું. વલી અસંખ્ય એવી ગાઢ વેદનાનુંથી પૂર્ણ ચોથી નરકને વિષે પોતાના પ્રતિકુલ કર્મથી લક્ષ્મણને પમેલા જાણી રામ પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યા. “ હા લક્ષ્મણ ! સો વર્ષ બાલ્યપણામાં, ત્રણસેં વર્ષ મંરુલિકપણામાં, ચાલીશ વર્ષ દિગ્વિજયમાં તથા અગીયાર હજાર પાંચસો ને સાઠ વર્ષ રાજ્ય કરવામાં એમ સઘળું મલી વાર હજાર વર્ષરૂપ આપનું સર્વ આયુષ્ય નિષ્ફલ ગયું ? અહો ! તમે નિર્દય મનવાલા યહ નુત્કૃષ્ટ સંગ્રામ કરવાવળે સંસારના થોભા સુખને માટે અસંખ્ય દુઃખોને એકઠાં કસ્યાં છે. ” આવી રીતે વિચાર કરતા રામ સર્વ જીવોને વિષે સમત્વ જ્ઞાવ ધારણ કરીને સંવર જ્ઞાવથી પૂર્ણ યહ અલંકૃત વૈરાગ્યથી શાંત ચિત્તવાલા થયા.

પછી એક દિવસ રામ, રથસ્થલ નામના પુરપ્રત્યે ગયા. ત્યાં ત્રણ ગુપ્તિ તથા પાંચ સમિતિ યુક્ત નિષ્ક્રોધી એવા તે, ઘઠના પારણે આહારને માટે ગૃહસ્થોનાં ઘરને વિષે ફરતા હતા. આવા રૂપલાવણના મહા સમુદ્ધ મુનીશ્વરને આવેલા જોઈ અત્યંત હર્ષ પામેલાં સ્ત્રી પુરુષો હાથમાં અનેક પ્રકારનાં દિવ્ય ઝોજનો લઈ તેમને વહોરાવવા દોર્યા; પરંતુ તે વચ્ચે તેમણે “ હું ત્યાગ કસ્યા વિનાની ઝિક્કા નહિ ગૃહણ કરું. ” એવો અઙ્ગિગ્રહ લીધેલો હતો. પછી લોકોએ મિષ્ટાન્નના ઢગલાનું તેમને અર્પણ કસ્યા; પરંતુ તેમાંથી તેમણે થોડું પણ લીધું નહિ. અનુક્રમે મહામુનિ રામ, પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરતા કરતા પોતાના ઘરપ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં તેમણે હર્ષિત થયેલા પ્રતિનંદી રાજાએ ત્યજી દિધેલા આહારવળે પ્રતિલાજ્યા. તે વચ્ચે દેવતાનું દિવ્ય વાર્જીત્રોના શબ્દપૂર્વક સુવર્ણવૃષ્ટિ વિગેરે પંચ દિવ્યો પ્રગટ કસ્યાં. મુનિ પણ મહા ધ્યાન કરવા માટે ફરીથી મનુષ્ય રહિત વનને વિષે ચાલ્યા ગયા. અહિં તેમણે એવો નિશ્ચય કસ્યો કે, “ હું નગરમાં જાઉં તું, તેથી લોકોને ક્લેશ થાય છે; માટે હવે મ્હારે નગરમાં જવું નહિ અને તપ પૂર્ણ થયે અહિં આવેલા કોઈ પણ મનુષ્યો પાસેથી નિર્દોષ આહાર ગ્રહણ કરવો. ” આમ ધારી અત્યંત જિતેન્દ્રિય અને શાંત મનવાલા રામે વનને વિષે નિવાસ કસ્યો તથા પદ્મ અથવા માસને અંતે પારણું કરવા માંડ્યું.

એક દિવસ અશ્વે હરણ કરેલો પ્રતિનંદી રાજા બુદ્ધિંતો તે વનમાં આવી

चम्यो. त्यां तृपाथी आकुल थयेलो ते अश्व पाणी पीवा माटे सहसा कादव-
थी जरेला तलावमां पेठो अने तेमां खूज्यो. ज्यारे अश्व कादवमां खूची गयो
त्यारे प्रतिनंदि राजा तेना उपरथी नीचे उतरी तटे आव्यो, एटलाजां तेनी से-
ना पाठल आवी पहोची. पठी सौए जोजननी तैयारी करी. आ वखते ते श्री
राम मुनि पारणाने अर्थे त्यां आव्या. प्रतिनंदि जूपतियं तेमने हर्षथी प्रति-
लाज्या, तेथी तेने वन पण नगर समान जणायुं. देवतानुंये ते वखते यतिदा-
ननां पुण्यथी सुवर्णवृष्टी करी. कह्युं ठे के-घरने विपे, वनने विपे, ब्हार अथवा
अंदर सर्व स्थानके पुण्यनुं फल तो निश्चे मले ठे. पठी पारणुं करीने निर्जिमांनी
महामुनिये संसारनो नाश करनारी धर्म देशना आपी. राजा श्रावकधर्म अं-
गीकार करी पोताना पुण्यने वखाणतो ठतो नगरप्रत्ये आव्यो. पठी महामुनि
राम, कोटि जूपतियोने श्रेष्ठ सिद्धि आपनारी कोटिशिलाप्रत्ये गया. त्यां ते तुर-
त मन, वचन अने कायाने रोकी शुद्ध ज्ञावथी ध्यान करवा लाग्या. आ अ-
वसरे सीता सुरेंडे अवधिज्ञानथी रामने केवलज्ञान आपनारा ध्यानने विपे
तत्पर थयेला जाणी पोताना मनमां विचारयुं के, “आ राम म्हारा पूर्व ज-
वने विपे प्राणनाथ इता, माटे हवे पठी जो ए संसारी थाय तो हुं पण तेम-
नी साथे रहूं. इवणां पण कामदेवना म्होटा विकारथी एमना उत्कृष्ट ध्याननो
नाश करूं.” आम धारी सीतेंड अनेक देवांगनान सहित त्यां आव्यो. पठी
तेणे दिव्य विकार उत्पन्न करनारी सीतानी आकृति धारण करीने रामने
कह्युं. “हे प्रिय ! हुं आपनी प्रिया सीता हुं. में ते वखते सहसात्कारे
दीक्षा लीधी इती, परंतु आपनो वियोग सहन न करी शकवाथी दीक्षानो
त्याग करी फरीथी आपनी पासे आवी हुं.” आम सीतारूप इंडे, महामुनि
रामने ते ते असंख्य विकारोथी क्षोन्न पमाप्त्वा मांमथा; परंतु मेरु पर्वतनी
पेठे ध्यानमां लीन थयेला ते मुनिनी आगल ए सर्व कृत्य निष्फल थयुं. एट-
लुंज नदि पण वने घातिकर्मनो क्षय थवाथी ते महामुनिने केवलज्ञान प्रगट
थयुं. सीतारूप इंडे ते वखते उपसर्गने त्यजी दइ पोतानुं खरूं स्वरूप धारण
करी सुवर्णना कमल उपर विराजित थयेला महामुनि केवर्त्तने वारंवार पो-
तानो अपराध खमावता उता जक्तिपूर्वक वंदना करी. पठी सीतेंड देवतानुं स
हित तेमनो केवल महोत्सव करीने धर्मोपदेश श्रवण करवा वेठो. मुनियं धर्म-

देशना आपी. धर्मदेशनाने अंतरे सीतेंडे मुनिने नमस्कारपूर्वक पूछुं के, “मुनि ! आप म्हारा उपर कृपा करीने कहो के, रावण तथा लक्ष्मण कइ गतिमां गया ठे ?” मुनिये कहुं, “शंबूक सहित लक्ष्मण अने रावण ए बने जण हाल चोथी नरकने विषे गया ठे. पण त्यां तेनु पोतानुं आयुष्य पूर्ण करीने म हा विदेह क्षेत्रमां विजयावती नगरीने विषे सुनंद श्रावकनी स्त्री रोहिणीन उदरे जिनदास अने सुदर्शन नामना बे पुत्रो अशे. त्यांथी तेनु मृत्यु पामीने सौधर्म देवलोकमां देवता अशे. त्यांथी चवीने फरी तेनु विजया नगरीमां श्रावकपणे उत्पन्न थशे. त्यांथी मृत्यु पामीने तेनु हरिवर्ष क्षेत्रने विषे युगलिय रूपे अशे. त्यांथी मृत्यु पामी तेनु देवता थशे. ठेवटे ए विजया नगरीना राजा कुमारवार्तनी स्त्री श्रीलक्ष्मीना उदरथी जयप्रज्ञ अने जयकांत नामना बे पुत्रो अशे. त्यां तेनु दीर्घकालपर्यंत चारित्र पालीने मृत्यु पाम्या पढी लांतक देवलोकें देवतारूपे उत्पन्न अशे.

(श्री राममुनि सीतेंडने कहे ठे के,) ते वखते तुं अच्युत देवलोकमांथी चवीने आ नरतक्षेत्रमां महायशवंत रत्नमति नामे चक्रवर्ती अइश अने लांतक देवलोकमांथी बने देवतानु चवीने इंद्रायुद्ध तथा मेघरथ नामना म्हारा पुत्रो अशे. पढी तुं दीक्षा लइ कालधर्म पामीने वैजयंत देवलोकमां ब-त्रीश सागरोपमनी आयुष्यवालो महान् देवता थईश. रावणनो जीव इंद्रायुष्य पण त्रण त्रव त्रमण करीने तीर्थंकर गोत्रकर्म उपार्जन करी ‘अर’ नामना जिनेश्वर अशे. ते वखते तुं वैजयंत देवलोकथी चवीने तेमनो गणधर अइश. पढी तमे बने जणानु उत्तम धर्मनुं निरूपण करी मोक्षे जशो. हवे लक्ष्मणनो जीव के, जे त्हारो मेघरथ नामनो पुत्र अशे, ते पण मृत्यु पामीने शुभ्रगति पाम्या पढी पुष्करद्वीपमां पूर्व विदेहे चित्रा नगरीने विषे चक्रवर्ती अशे. अनुक्रमे ते राज्यसंपत्ति जोगवीने अंतरे चारित्र लइ तीर्थंकर नाम गोत्र बांधी बीजा त्रवमां तीर्थंकर अइ थोमा वखतमां मोक्ष पामशे. ”

आ प्रमाणे रावणनी तथा लक्ष्मणनी सर्व वात सांजळी हर्षित थयेलो सीतेंड, त्यांथी उठीने गाढ अनुरागथी महा दुःखित एवा लक्ष्मणने जोवा माटे क्षणमात्रमां चोथी नरकप्रत्ये आव्यो. त्यां तेणे क्रोधाग्निथी ज्वाजड्यमान एवा शंबूक तथा रावणने सिंहादिरूपो करी लक्ष्मणनी साथे युद्ध करता दी-

ઠા. પરસ્પર એક વીજાનાં તીક્ષ્ણ આયુધોથી ઝેદાઈ ગયેલા દેહવાલા, સેંકળો અને હજારો કકઠારૂપ થઈ ફરી મલી જતા, વારંવાર વિલાપ કરતા અને અત્યંત ઝગ્ર તાપ, ટાઢ તથા તે પૃથ્વી સંબંધી અનેક વેદનાનુથી પીના પામતા તેનું જોડેને દયાવંત થઈ ગયેલા તથા તેનું ના ડુઃખને ન જોડ શકતા તે સીતેંડે તેમને કહ્યું. “ હે લક્ષ્મણ ! આજપર્યંત નરક જૂમીમાં રહેલો મૂઢબુદ્ધિવાલો તું હજી ક્રોધને શામાટે ધારણ કરે છે ? ઓરે રાવણ તથા શંબૂક ! તમે પણ નરક જૂમીમાં રહ્યા ઝતાં શામાટે ક્ષમા ગુણને નથી ધારણ કરતા ! આમ સીતેંડે તેમને યુદ્ધથી નિવૃત્ત કરીને પછી રામ મુનિ પાસેથી સાંજલેલા તેનું ના જાવ તેમને કહી સંજાલાવ્યા. સીતેંડનાં આવાં વચનરૂપ અમૃતનું પાન કરતા રાવણ, લક્ષ્મણ અને શંબૂક એ ત્રણે જણાએ તેને કહ્યું. “ હે દયાવંત ! તેં વહુ સારું કર્યું. તેં અમારા ઝપર પોતાનો પ્રેમ દેખાતો અમારું પરસ્પરનું વૈર ત્યજાવી વીધું, પરંતુ અમને અહિં વહુ ડુઃખ છે, તેથી અસંખ્ય વર્ષોનો કાલ અહિં શી રીતે જશે ? હે જાણ ! જો ત્હારામાં શક્તિ હોય તો અમને અહિંથી દૂર લઈ જા. ” દયાલુ મનવાલા સીતેંડે કહ્યું. “ હું મ્હારી દિવ્ય શક્તિથી તમને સ્વર્ગપ્રત્યે લઈ જઈશ. ” પછી તેણે તે ત્રણે જણાને જેટલામાં નરકના એક એક કૂવાથી પોતાના હાથમાં લીધા, તેટલામાં તેનું શરીર ગલી જવાને લીધે તેનું પાઠા નરકમાં પડ્યા. નરકમાં પડ્યા પછી તેનું શરીર પાઠા પારાની પેઠે એકઠા થઈને હાથીના સરલા તથા એટલે દેવતાએ ફરી પોતાના હાથમાં લીધા. વલી પણ તેનું ગલી પડ્યા. આવી રીતે પૂર્વે કરેલાં ડુટકર્મનાં ફલરૂપ તેમને વારંવાર નરકમાં ગલી પડવું પડ્યું. કહ્યું છે કે—પૂર્વે સંપાદન કરેલું કર્મ ઇંદાદિકથી પણ નિવારી શકાતું નથી. પછી રાવણ વિગેરે ત્રણે જણાએ ઇંદને કહ્યું. “ હે ઇંદ ! પોતાના ડુટ કર્મથી વંધનમાં પડેલા અમોને તું મૂકી દે, મૂકી દે. ત્હારા ઝપાનવાથી અમને વહુ ડુઃખ થાય છે, માટે હે કૃપાલુ ! તું ત્હારા સ્વર્ગપ્રત્યે જા. ” તેનું આવાં વચન સાંજલી સીતેંડે તેમને ત્યાં રહેવા દઈ, સમક્ષિતની શુભીને અર્થે જિનપૂજનાદિનો ઝપદેશ દઈ પોતે નંદીશ્વરાદિ ઢીપોમાં યાત્રા કરી પોતાને સ્થાનકે (અચ્યુત દેવલોકે) ગયો.

પછી કેવલજ્ઞાની એવા રામમુનિયે પચીસ વર્ષ પર્યંત શુદ્ધ વિદ્યાર અને કર્મથી અનેક તત્ત્વ પુરુષોને પ્રતિબોધ પમાનવા, આ પ્રમાણે પોતાનું પચાસ

इजार वर्षनुं आयुष्य जोगवी महामुनि राम सुखना स्थान एवा मोक्षपदने पाम्या. हे नव्य पुरुषो ! तमे पण आ संपूर्ण एवा राम चरित्रने सांजली प-
रस्त्रीनी स्पृहा त्यजी दइ कड्याण लक्ष्मीना स्थानरूप मुक्ति पदने पामो. में
आ रामचरित्र फक्त पोताना उपकारने माटे संक्षेपथी रचेलुं ठे, माटे तेमां
कांइ नूल आवे तो म्होटा पुरुषोए म्हारा उपर दया करी सुयारी लेवुं.

॥ इति पद्य चरित्रं संपूर्णम् ॥

जेणुगातवं तत्तं, अवराहं दधु निअप्रयरूवस्स ॥

तुंगिअगिरिवरसिहरे, सो राममुहामणी जयउ ॥ १४ ॥

शब्दार्थ—जेमणे सौजाग्यवंत एवा पोताना स्वरूपना अपराध रूप
स्त्रीना व्यामोहने जोइने उंचा श्रेष्ठ पर्वतना शिखर उपर जइ उग्र तप करथुं,
ते श्री बलजइ बलदेव महामुनि जयवंता वर्तो. १४

रामो तवप्पज्जावा, सुपत्तदाणानु ऊत्ति रहकारो ॥

अणुमोअणाइ हरिणो, संपत्ता बंजलोगम्मि ॥ १५ ॥

शब्दार्थ—तपना प्रज्ञावथी बलजइ बलदेव, सुपात्रदानथी सुतार अने
तपनी तथा सुपात्र दाननी अनुमोदनाथी हरिण, एम ए त्रण जणा तुरत ब्रह्म
देवलोकने पाम्या ठे. १५

॥ श्री बलजइ बलदेव चरित्रम् ॥

जेमना तपरूप ज्वाजळयमान अग्निने विषे कामदेवरूप वृक्ष जस्मी-
जुत थइ गयो ठे एवा मोक्षमार्गना देखामनार श्री शिवा माताना पुत्र श्री
नेमिनाथ अमने कड्याणकारी थान.

जेणे कृष्ण नामना नव्यपतिने पामी बीजा कोइ नृपतिने विषे कृष्ण-
मात्र पण विलास कस्यो नहोतो एवी सौंदर्य लक्ष्मीये करीने म्होटा पुरुषोने
पण आनंद करनारी जाणे कोइ सती स्त्री होयनी ? एवी द्वारका नामे नगरी
ठे. ते नगरीमां नवमा अर्द्धचक्रवर्ती कृष्ण पोताना बंधु सहित राज्य करता ह-
ता. एक दिवस ते नगरीना रैवत नामना उद्यानने विषे श्री नेमिनाथ नामना

जिनेश्वर समवसख्या. पापनो नाश करनारा प्रज्जुना आगमनने जाणी अत्यंत हर्षित थयेला कृष्ण परिवार सहित त्यां जइ प्रज्जुने नमस्कार करी योग्य आसने वेठा एटले प्रज्जुए विशेषथी धर्मनुं रहस्य अने वैज्जव यौवनादि संसारिकपणानुं नश्वरपणुं ए विगेरे धर्म देशना आपी. धर्मोपदेश श्रवण कख्या प-
ठी कृष्णे श्री जिनेश्वरने पूठ्युं. “ हे प्रज्जो ! स्वर्ग समान आ म्हारी द्वारका नगरी अचल रहेशे के नाश पामशे ? अने म्हारुं मरण कोनाथी थशे ? ”
त्रीकालज्ञानी एवा जगज्जुरु प्रज्जुए कह्युं. “ हे उत्तम ! सांजल. मदिराना मद-
थी आंधला थयेला त्वारा पुत्रोए क्रोध पमानेला द्वैपायन ऋषिथी आ द्वार-
कानो नाश थशे. वली त्वारा म्होटा ज्ञाइ एवा जरा कुमारथी थोना वखतमां त्वारु मृत्यु पण थशे. हे मुकुंद ! विकट स्वरूपवाली अने अंते महा दुःखका-
री आ जवनी स्थितिज एवी ठे. ” प्रज्जु पासेथी आवा जविश्यमां थनारा उ-
पड्वने जाणी कृष्णे द्वारकामां आवीने केटलाक दिवस गया पठी ते उपड्वने
नाश करवा माटे नगरीमां पट्टह वगमाव्यो के, “ हे कुमारो अने बीजा लो-
को ! तमे सौ सांजलो. तमने महाराजा कृष्ण एम आज्ञा करे ठे के, तमारे
मदिरानी इडा त्यजी देवी. कारण के, मदिराना पानथी श्री नेमिनाथ जिने-
श्वरे कहेलो म्होटो अनर्थ उत्पन्न थशे. ” श्री कृष्णनी आवी आज्ञाथी सर्व
कुमारोए पोते पोतानां मदिरानां पात्रो द्वारका नगरीनी द्वार श्री रैवताचल
पर्वतनी गुफामां नाख्या. योग्यज ठे राजानी आज्ञा कोइथी उल्लंघी सका-
ती नथी. पठी जराकुमार “ आ यादववंश रूप समुझे उल्लास पमानवामां
चंड समान श्री कृष्णनुं मृत्यु म्हाराथी न थान. ” एम कहीने द्वारका नगरी
त्यजी दइ तुरत कोइ एक पल्लीमां जइने रह्यो. बलदेवना न्दाना ज्ञाइ ति-
क्षार्थे पण व्रत लेवानी इछाथी पोताना म्होटा बंधु पासे आज्ञा मागी. कह्युं ठे
के-विद्वान् पुरुषो धर्मकार्य करवामां विलंब करता नथी. पठी बलदेवे तिष्ठा-
र्थने कह्युं. “ जो तुं देवता थइ मने बोव पमाने तो हुं तने दीक्षा लेवानी रजा
आपुं. ” तिष्ठार्थ ए बात कबुल करी अने पठी ते श्री नेमिनाथ पासे चारित्र्य
लइ ठ मास पर्यंत चारित्र्यने श्रेष्ठ रीते पाली स्वर्ग गया. कह्युं ठे के-श्रेष्ठ
पुरुषो पोताना दितकारी अर्थने थोना दिवसमां तायी जे ठे.

हवे ग्यां रैवताचलनी गुफामां कुमारोए मयनां पात्रो नाख्यां इतां, त्यां

ते एकठा थयेला मद्यना म्होटा धरान थइ गया. वली ते परता एवा फला कना रसथी अति श्रेष्ठ रसवाला थया. एक दिवस शांबकुमारनो कोइ सेव फरतो फरतो त्यां जइ चरुथो. तेणे गुफानी अंदर प्रसरी रहेला मद्यना गंधथी आगल जइने जोयुं तो उत्तम एवा धरान दीठा. पढी तेणे द्वारकाम आवीने ते बात शांब विगेरे कुमारोनी आगल कही एटले मद्यने विषे अलुब्ध थयेला यादवना हजारो कुमारो दोरता दोरता तुरत त्यां आव्या. पढी जेम मरुस्थलना तरश्या वटेमार्गु लोको शीतल जलनुं वारंवार पान करे ते म ते कुमारोए अति स्वादिष्ठ रसवाली मदिरानुं पान करयुं. आवी रीते उत्साहथी कंठपर्यंत मदीरानुं पान करीने विकल बनेला ते कुमारो गीतनृत्यादि करता ठता पर्वतनी गुफामां पोतानी मरजी प्रमाणे फरवा लाग्या. एवा मां त्यां तेमणे अति शांत अने तप करता एवा द्वैपायन नामना तापसने दीठा. पढी मदिराने लीधे अति मूढ बनेला ते कुमारो, निवारी सकाय नाहो एवा झुतना बालकोनी पेठे जेम तेम बोलता दोरुचा अने तापसनी पास जइ “अरे तापस ! तुंज अमारी नगरीनो नाश करनार ठे ? आजे महा कठोर अने पापी एवा तने अमेज हणशुं. ? ” एम कहीने तेउए तेमने मुठ लाकनी विगेरे विविध प्रहारथी माख्या. अहो ! मद्यादिने विषे आसक्त थयेला पुरुषो कोइ पण अनर्थने गणता नथी. “अरे दुष्टबुद्धिवाला ! तमे निरपराध एवा मने तपस्वीने शा माटे मारो ठो ? जो म्हारुं कांड पण तप ठे तो तेथी तुमारी नगरीने दहन करनारो थइश. ” आम नियाणुं करता ते मुनिने प्रहारथी मृत्यु पामेलाना समान करी सर्वे कुमारो द्वारकामां जता रह्या. आवात कृष्णबलदेवे सांजली, तेथी तेउ अत्यंत आकुलव्याकुल थया ठता तापस्वीयोमां मुख्य एवा द्वैपायनने अमृत समान वचनवने शांत करवा माटे त्यां आव्या अने कहेवा लाग्या. “उग्रतपना समुद्ररूप हे मुनि ! पूजन करवा योग्य आपने अमारा उद्धत एवा क्रोधी पुत्रोए हणया ठे; पण आपे प्रसन्न थइ एकवार ते अमारा अपराधने क्षमा करवो जोइए. ” आवी रीते कृष्णबलदेवे मुनिने बहु शांत करवा मांरुचा; परंतु तेमणे पूर्वना क्रोधने त्यजी दीधो नहि. कहुं ठे के-तुरत सलगी उठेलो दावानल शुं कोइथी शांत करी शकाय खरो ? ज्यारे अत्यंत क्रोधातुर थयेला मुनिये कोइ पण रीते आपनो

(निराणानो) अनुग्रह कर्यो नहि त्पारे स्वप्नावीक गंज्जीरगुणे करीने मनोहर एवा रामे कृष्णने कह्युं. “हे जनार्दन ! तूं मोहने लीधे वृथा प्रयत्न शामाटे करे ठे ? जरा विचार तो खरो, के जगत्मां क्यारे पण जिनराजनी वाणी शुं फोगट आय खरी ?” द्वैपायने कह्युं. “हे कृष्णबलदेव ! में क्रोधथी द्वारकापुरीने नाश पमारवानुं निराणुं कर्युं ठे. वधारे शुं कहूं, पण हुं तमारा वनेजणाना विना बीजा कोइने ठोमी देनार नथी.”

पठी बलभद्र सहित कृष्णे द्वारका नगरीमां जइने तुरत पोताना सेवको पासे पट्टह वगमाव्यो के, “हे नगरवासी जनो ! क्रोधातुर अथेला द्वैपायन ऋषिये हवणां द्वारकानो प्रलय करवानुं कह्युं ठे, माटे तमे सौ निरंतर परमेष्ठी मंत्रना ध्यानने विषे एक चित्तवाला आन अने धरने विषे अथवा उद्यानने विषे त्रणे काल जिनराजनुं पूजन करो. वली डुप्कर एवा ठठ विगेरे तप करवामां अने नाना प्रकारना नियम धारवामां उद्यमवंत थइ व्यसन, वैर, विलास, निद्रा अने विकथा विगेरे दुर्गुणोने त्यजी द्यो. तेमज वालथी मांझीने वृक्षपर्यंत सर्वे नगरवासी जनो आदरथी श्रेष्ठ एवा जिनराजना धर्मनी सेवा करो के, जेना अतुल्य एवा पुण्य प्रज्ञावथी ए द्वैपायन म्हारी नगरीनो नाश करवा समर्थ आय नहि.” कृष्णनी आवी आज्ञाथी सर्वे लोको, ते दिवसथी आरंज्जीने जिनेइनी पूजा तथा परमेष्ठी मंत्रनुं ध्यान ए विगेरे धर्म कार्य करवा लाग्या.

इहे श्री नेमिनाथ प्रभु पृथ्वी उपर विहार करता करता फरी रैवताचल पर्वत उपर आव्या. कृष्ण विगेरे यादवो पण पोताना परिवार सहित दर्प पामता ठता तेमने वंदना करवा गया. ते बखते जगवाने संध्याना बादलाना रंग समान, दायीना कान समान, दर्जना अग्र जग उपर रहेला जलना विंड समान, जलना कल्लोल समान अने इंडना धनुष्य समान लक्ष्मीनुं, योंवननुं अने राज्यनुं अस्थिरपणुं दर्शावि धर्मदेशना आपी. प्रभुनी धर्मोपदेशना सांजलीने संसारमां निवास करवाथी अने विलासथी खिन्न अथेला पद्युन्न, शांभ, निषध, उन्नट अने जारण विगेरे यादवना कुमारोए कृष्ण बलभद्रनी आज्ञा लइने प्रभुनी पासे दीक्षा लीधी. तन्मिणीये पण पोताना पति श्री कृष्णने कह्युं. “हे प्रभो ! मने व्रत लेवानी आज्ञा आपो के, जेथीकरीने हुं पण हवणां श्री नेमिनाथ प्रभु पासे मोहने माटे नाश्वि अंगीकार करे.” कृष्णे

बहु शोकथी रुदन करवापूर्वक आज्ञा आपी; तेथी तेणे बीजी अनेक राणीयो-
नी साथे संसार समुद्रमां वहाणरुप चारित्र लीधुं. पढी श्री नेमिनाथ प्रजुए
बीजे स्थानके विहार कस्यो एटले कृष्णे पण द्वारका नगरीमां आवीने पट्टह
वगमाव्यो के, “ हे नगरवासीजनो ! तमारे सर्व प्रकारे पोताना हितने माटे
निरंतर धर्मने विषे यत्न करवो.

हवे द्वैपायन नामनो तापस मृत्यु पामीने अग्निकुमार देवतानना मध्ये
उत्पन्न थयो, ते पूर्वना क्रोधथी द्वारका नगरीनो नाश करवाने तुरत त्यां आ-
व्यो. वली पर्वतना उपर मृगोने हणवा माटे जेम सिंह तैयार थाय तेम ते धर्म
ध्यानमां तत्पर एवा मनुष्योने मारवा तैयार थयो; पण केटलाक मनुष्यो ज्ञ-
यथी अने केटलाक स्वज्ञावथी एम सर्वे लोको जिनराजना पवित्र धर्मनुं सेव-
न करता हता; तेथी जेम पर्वतने विषे खाली गयेली फालवालो सिंह दुष्ट वि-
चारवालो ठतां मनुष्योने उपडव करी शकतो नथी तेम दुष्ट चित्तवालो ते देव,
धर्मनुं उत्कृष्ट ध्यान करवामां चतुर एवा नगरवासीजनोने उपडव करवा स-
मर्थ थयो नहि. जो के ते महा विरोधी देव द्वारका नगरीमां रहेनारा मनु-
ष्योने उपडव करवा माटे वारंवार आवतो, पण तेम करवाने असमर्थ होवाथी
पाढो चाढ्यो जतो. आवी रीते बार वर्ष बीती गया. एवामां दुष्ट कर्मना फ-
लोदयथी धर्मने विषे सीधिल अयेला मनवाला सर्वे माणसो विचार करवा
लाग्या के, “ हवे ते दुष्ट देव क्यांइ जतो रह्यो हशे. ” आम धारी प्रमादी थ-
येला सर्वे मनुष्यो धर्मने विषे अत्यंत मंद आदरवाला थया. पढी दुरात्मा अने
ठलने शोधता एवा ते देवताने अवसर मढ्यो एटले तेणे मनुष्योने अति ज्ञय-
कारी एवा दिग्दाह, जूमीकंप अने धुलवृष्टि विगेरे अनेक दिव्य उत्पात प्रगट
कस्या, तथा मनुष्योमां परस्पर क्लेश कराव्या. वली तेणे बहु क्रोधने लीधे संवर्त्तक
वायुने विकवीं नगरीमां घास काष्टनो समूह एकठो करीने सलगव्यो. पढी
ज्ञयथी बीजा देशप्रत्ये नासी जता एवा सर्व लोकोने पण ते देवताए संवर्त्तक
वायुथी उपामी उपामीने पाढा नगरीमां नाख्या. लोको बहु आकुल व्याकुल
थया; तेथी तेनु घणां जलथी अग्निने सिंचन करवा लाग्या; परंतु तेम करवाथी
अग्नि शांत थवाने बदले जलटो बहु वधवा लाग्यो. अग्निथी त्रण मालनां
अने सात मालनां घरो सलगवां लाग्या. अनेक शीलान फाटवा लागी. शिखरो

तुटी पन्ना लाग्या. मुक्ताफल अने मणियोथी जन्मित्र एवा चंडुवान तथा शाल विगेरे दिव्य वस्तुन सलगवा लागी. कपूर तथा अगुरुचंदन विगेरे उत्तम वस्तुननी दुकानोनी पण तेज दशा थवा लागी. वली ते वखते मनुष्योने आंधला करवा- मां प्रविण एवो धूमामो सर्व दिशान्मां प्रसरी जवाथी हाथी, घोमा अने बलद विगेरे मुख्य पशुन तथा स्त्री पुरुष अने बालको पण बलवा लाग्या. ते वखते “ हा कृष्ण ! हा राम ! आ महा अग्निथी पीमा पामेला अने अति दीन चित्त- वाला अमने रक्षण करो ! रक्षण करो ! ! ” एवो महा जयंकर शब्द चारे वा- जुए संजलावा लाग्यो.

ते वखते कृष्ण जेटलामां पोताना दिव्य शस्त्र, मंत्र अने मणि विगेरेथी अग्निने शांत करवा लाग्या तेटलामां तेमना अळपपुण्यने लीधे चक्र, गदा, शं- ख, बाण, हल अने मुशल विगेरे सर्व अस्त्रो अदृश्य थइ गयां. पठी माताने विषे उत्कृष्ट ज्ञक्तिवाला कृष्ण बलञ्जे, देवकी तथा रोहिणी सहित वसुदेवने द्वारका नगरीथी बहार लइ जवाने रथमां बेसाख्या, परंतु ते वखते रथमां जो- मेला घोमान, अग्निथी अत्यंत बलता उता जरा पण आगल चाळ्या नहि. पठी कृष्ण बलञ्ज पोतेज मातृज्ञक्तिने लीधे रथने बलगी खेंचवा लाग्या. जेटला- मां तेन पोताना विशाल मंदिरना दरवाजा पासे आवी पडोच्या तेटलामां दरवाजाना वारणां बंध थयां. जो के बलञ्जे बहार निकलवा माटे ते बंध थ- येला कमामोने ज्ञागी नाख्यां, तो पण ते क्षणमात्रमां पाठां एकठां थइ गयां. आ वखते आकाशमां उन्नेला अने जयंकर आकृतिवाला ठेपायन देवे कृष्ण बल- ञ्जने कहुं. “ हे वीर पुरुषो ! तमे पोताना बलने फोंगट शामां गुमावो ठे ? हुं फक्त तमारा बल जण विना बीजा कोड बाल के वृक्षे ठोनी देनार नथी. में पूर्वे एकठां करेलां सर्व तपने पण निधे तेज माटे मूढ ज्ञावथी गुमावी दीधुं ठे. ” पठी माता पिताए कृष्ण बलञ्जने कहुं. “ हे पुत्रो ! तमे आ स्थानथी दुर जता रहो. जो तमे जीवता रेंदशो तो तमाराथी फरी बंडा वृद्धि थशे. तमे माता पितानी ज्ञक्तिने लीधे पोतानी पूर्ण शक्ति प्रगट करी; परंतु पूर्व जन्मां भल्लेला अमारां दुष्ट कर्मथी ते तफल थइ नहि. जो के पुरुषार्थरहित एवा अमोण श्री नेमिनाथ प्रभु पामे दीक्षा न लीथी तो पठी संसारवासने अनुत्तरी रहती. आ विद्वाना अमने कम सुज्ञ न थाय ?

हवे अमने श्री जिनेश्वरोनुं शरण थाल, सिद्ध, साधु अने केवली प्रणित धर्म
पण अमारा शरणरूप थाल. वली आ जवने विषे अमने चार प्रकारना
आहारना त्यागरूप अनशन व्रत पण हो. सर्व प्रकारना प्राणीयोना हित-
कर्ता, राग द्वेषादिकनो संग त्यजी देनारा अने सर्व जगत्ना मित्र श्री नेमि-
नाथ प्रज्जु अमारा शरण थाल. ” आ प्रमाणे परमेष्ठी मंत्रना ध्यानमां तत्पर
अयेला ते त्रणेजणा (देवकी रोहिणी अने वसुदेव) द्वैपायन देवे प्रगट करेला
अग्निथी जस्मीज्जुत थइ पुण्यने लीधे स्वर्गमां गया. आवी रीते सर्वे नगरवासी
जनो जस्मीज्जुत अया. कृष्ण बलज्जइ पण निश्चे जस्मीज्जुत अती पोतानी स-
मग्र नगरीने जोता ठता बहारना जीर्णोद्यानने विषे गया. त्यां वलता सुवर्ण-
ना किछ्वा अने महेलोना अता खडखडाट शब्दोथी, जस्मरूप अता मनुष्योना
अने तिर्यंचोना कोलाहलथी तथा अग्निनी ज्वालाना तीखारान्द्रमां परता प-
क्षीयांना शब्दोथी कोज पामेला कृष्णे दीन वचनथी पोताना ज्ञाइ बलज्जइने
कह्युं. “ हे बंधो ! हुं म्हारी पोतानी दृष्टिथी आ नगरीना दाहने जोइ शकतो
नथी, तो हवे कयां जाबं ? कारण के, राजाज्जनुं महा पराक्रमवंत सर्व मंल
आपणाथी विरुद्ध ठे. ” बलज्जइ कह्युं. “ हवणां आपणाने श्रेष्ठ बुद्धिवाला अने
संबंधि एवा पांरवोनी नगरी प्रत्ये जवुं योग्य ठे; पण बीजा कोइ दुश्मनने
घरे जवुं योग्य नथी. ” कृष्णे कह्युं. “ ठीक ठे, पण पूर्वे में महा क्रोधथी अने
हठथी ते पांरवोने बहु पीडा आपी ठे; तेथी हवणां तेमनी नगरीप्रत्ये जतां
आपणा मनमां शुं बहु लज्जा नहिं थाय ? ” बलज्जइ फरीथी कह्युं. “ हे मुकुंद !
निश्चे तें जेवी रीते एकवार पांरवोनो अपकार कस्यो ठे. तेवीज रीते बहुवार
उपकार पण कस्यो ठे. खरेखर ए पांरवो उत्तम गुणवान् अने कृतज्ञ (करे-
ला गुणने जाणनारा) ठे; तेथी तेजु पूर्वे तमे करेला उपकारना स्मरणथी ह-
र्षित चित्तवाला अइने तमारुं बहु गौरव करशे. ” आ प्रमाणे निश्चय करीने
पगवने चालता ते बन्ने ज्ञाइयो पांरवोनी नगरी तरफ चाल्या. अहो ! अति
म्होटा पुरुषोने पण दुर्दैवथी दुष्ट कर्मना फलरूप आवी दुर्दशा प्राप्त आय ठे!!!

हवे अहिं छारका नगरीमां श्री कुब्जवारक नामनो बलज्जइनो पुत्र
पोतानी नगरीने दग्ध अती जोइ अत्यंत जय प्राप्तो ठतो पोताना महेल
उपर चमीने कहेवा लाग्योके, “ हे देवताल ! हुं श्री नेमिनाथप्रज्जनो शिष्य ठुं

अने तेथीज श्री जिनेश्वर जनवाने मने आज्ञा करी ठे. तो हवे तमे मने आग्रिवमे शामाटे वालो ठे ? आम कहेता एवा ते कुञ्जवारकने जुंजक नामना देवताए तुरत त्यांश्री उपासी श्री नेमिनाथ प्रभु पासे मूक्यो. योग्यज ठे के, तेज जवमां सिद्धिपदने पामनारा पुरुषोने आवी अनर्थनो घटना केम आय ? अर्थात् नज आय. आ वखते श्री नेमिनाथ प्रभु दूर रहेजा पढइवि नामना देशमां विहार करता हता, त्यां कुञ्जवारक कुमारे आवीने तेमनी पासे दीक्षा लीधी. अनुक्रमे उत्कृष्ट तपस्या करतो ते कुमार मुक्ति पदने पाम्यो. कृष्ण बलञ्जर्नी बीजी पण हजारो स्त्रीयो आ अति घोर एवा अग्निना संकटने विषे अनशन व्रत धारण करी मृत्यु पामीने जव्य गति पामी. दुःसह अग्निश्री दग्ध थयेली केटलीक माताउ तो तुरत उत्पन्न थयेला सुजन्मावयुक्त थइने तेज वखते धनुं करीने देवतारूपे अग्रवा म्होटा प्रजाववाला व्यंतरूपे प्रगट थइ. आवी रीते ते वैषायनरूप अग्नि कुमार देवताए द्वारका नगरीने ठ मास पर्यंत दग्ध करी. पठी जाणे संकेतज आप्यो होयनी ? एम समुदे पोताना उछलता तरंगोश्री ए नगरीने चारे तरफथी बोली दीधी. धिक्कार ठे आ वा डुष्ट कृत्येने !!!

हवे कृष्ण बलञ्जर् वजे ज्ञाश्यो हस्ति समान हस्तिनापुरप्रत्ये जवा माटे प्रति दिवस आगल आगल प्रयाण करता हता, एवामां एक दिवस कृष्णे बलञ्जर्ने कहुं के, “हे बंधो ! मने जुल लागवार्थी बहु पीना आय ठे.” बलञ्जर्ने कहुं. “जो तुं अहिं सावधानपणे ज्तो रहे तो हुं आ पासेना नगरमां जानं.” कृष्णे कहुं. “परंतु त्यां तमने उवइव थाय तेनी खबर अहिं मने कोण कदेशे ? ” बलञ्जर्ने कहुं. “हे राक्षसोना शत्रु ! जो त्यां तेम अशे तो हुं तिडनाद करीश; एथी तमने तुरत जाण अशे. पठो तमारे तत्काल त्यां आवयुं.” आप्यो संकेत करीने बलदेव तुरत नगरमां गया. श्रेष्ठहवाला बलञ्जर्ने नगरमां प्रवेश करता जोइ नगरवासी जनो परस्पर कडेवा जाग्या के. “अशे ! आ बलेश दग्ध वती द्वारका नगरीची निहत्ती प्रत्ये ठे ठे जुं ? ” आम नगरवा सर्व मनुष्यो विचार करता हता एदजामां बलदेव मृत्यु वार्थीने बजाव्यांची मय सहित उचल रसवाजा जोडवने गरिपुं. पठी ते एदजामां ए सर्व मनुष्येने लइ नगरवा इत्याजा पासे आप्परा तेदजामां आहुनकराहुन मनवाला

હવે અમને શ્રી જિનેશ્વરોનું શરણ ધાનું, સિદ્ધ, સાધુ અને કેવલી પ્રણિત ધર્મ પણ અમારા શરણરૂપ ધાનું. વલી આ જવને વિષે અમને ચાર પ્રકારના આહારના ત્યાગરૂપ અનશન વ્રત પણ હો. સર્વ પ્રકારના પ્રાણીયોના હિત-કર્તા, રાગ દ્વેષાદિકનો સંગ ત્યજી દેનારા અને સર્વ જગતના મિત્ર શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુ અમારા શરણ ધાનું. ” આ પ્રમાણે પરમેષ્ટી મંત્રના ધ્યાનમાં તત્પર થયેલા તે ત્રણેજણા (દેવકી રોહિણી અને વસુદેવ) દ્વેષાયન દેવે પ્રગટ કરેલા અગ્નિથી જ્ઞસ્મીજૂત થઈ પુણ્યને લીધે સ્વર્ગમાં ગયા. આવી રીતે સર્વ નગરવાસી જનો જ્ઞસ્મીજૂત થયા. કૃષ્ણ બલજન પણ નિશ્ચે જ્ઞસ્મીજૂત થતી પોતાની સમગ્ર નગરીને જોતા ઠતા બહારના જીર્ણોધાનને વિષે ગયા. ત્યાં બલતા સુવર્ણના કિલ્લા અને મહેલોના થતા ઘડઘડાટ શબ્દોથી, જ્ઞસ્મરૂપ થતા મનુષ્યોના અને તિર્યંચોના કોલાહલથી તથા અગ્નિની જ્વાલાના તીક્ષ્ણારાત્રમાં પડતા પક્ષીયાના શબ્દોથી ક્ષોભ પામેલા કૃષ્ણે દીન વચનથી પોતાના જાણ બલજને કહ્યું. “ હે બંધો ! હું મ્હારી પોતાની દૃષ્ટિથી આ નગરીના દાહને જોઈ શકતો નથી, તો હવે ક્યાં જાઉં ? કારણ કે, રાજાનું મહા પરાક્રમવંત સર્વ મંદલ આપણાથી વિરુદ્ધ છે. ” બલજને કહ્યું. “ હવે આપણને શ્રેષ્ઠ બુદ્ધિવાલા અને સંવંધિ એવા પાંડવોની નગરી પ્રત્યે જવું યોગ્ય છે; પણ બીજા કોઈ હૃદયમનને ઘેરે જવું યોગ્ય નથી. ” કૃષ્ણે કહ્યું. “ ઠીક છે, પણ પૂર્વે મેં મહા ક્રોધથી અને હઠથી તે પાંડવોને વહુ પીમા આપી છે; તેથી હવે તેમની નગરીપ્રત્યે જતાં આપણા મનમાં શું બહુ લજ્જા નહિં થાય ? ” બલજને ફરીથી કહ્યું. “ હે મુકુંદ ! નિશ્ચે તેં જેવી રીતે એકવાર પાંડવોનો અપકાર કસ્યો છે. તેવીજ રીતે બહુવાર ઉપકાર પણ કસ્યો છે. સ્વચ્છ એ પાંડવો ઉત્તમ ગુણવાન્ અને કૃતજ્ઞ (કરેલા ગુણને જાણનારા) છે; તેથી તેણે પૂર્વે તમે કરેલા અપકારના સ્મરણથી હર્ષિત ચિત્તવાલા થઈને તમારું વહુ ગૌરવ કરશે. ” આ પ્રમાણે નિશ્ચય કરીને પગવને ચાલતા તે વન્ને જાણ્યો પાંડવોની નગરી તરફ ચાલ્યા. અહો ! અતિ મ્હોટા પુરુષોને પણ હૈંદવથી હૃદય કર્મના ફલરૂપ આવી હૃદય પ્રાપ્ત થાય છે!!!

હવે અહિં દ્વારકા નગરીમાં શ્રી કુબ્જવારક નામનો બલજનનો પુત્ર પોતાની નગરીને દગ્ધ થતી જોઈ અત્યંત જય પામતો ઠતો પોતાના મહેલ ઉપર ચમીને કહેવા લાગ્યો કે, “ હે દેવતાનું ! હું શ્રી નેમિનાથપ્રજ્ઞુનો શિષ્ય છું

अने तेथीज श्री जिनेश्वर जगवाने मने आज्ञा करी ठे. तो हवे तमे मने आ-
अग्निवमे शामाटे बालो ठो ? आस कहेता एवा ते कुब्जवारकने जूँजक ना-
मना देवताए तुरत त्यांथी नपामी श्री नेमिनाथ प्रजु पासे मूक्यो. योग्यज
ठे के, तेज जवमां सिद्धिपदने पामनारा पुरुषोने आवी अनर्थनी घटना केम
आय ? अर्थात् नज आय. आ बखते श्री नेमिनाथ प्रजु दूर रहेला पळहवि ना-
मना देशमां विहार करता हता, त्यां कुब्जवारक कुमारे आवीने तेमनी पासे
दीक्षा लीधी. अनुक्रमे उत्कृष्ट तपस्या करतो ते कुमार मुक्ति पदने पाम्यो.
कृष्ण बलजङ्गनी बीजी पण हजारो स्त्रीयो आ अति घोर एवा अग्निना संक-
टने विषे अनशन व्रत धारण करी मृत्यु पामीने जव्य गति पामी. दुःसह
अग्निथी दग्ध अयेली केटलीक माताळ तो तुरत उत्पन्न थयेला सुजजावयुक्त
थइने तेज बखते धणुं करीने देवतारूपे अग्रवा म्होटा प्रजाववाला व्यंतररूपे
प्रगट थइ. आवी रीते ते द्वैपायनरूप अग्नि कुमार देवताए द्वारका नगरीने ठ
मास पर्यंत दग्ध करी. पढी जाणे संकेतज आप्यो होयनी ? एम समुडे पो-
ताना उडलता तरंगोथी ए नगरीने चारे तरफथी बोली दीधी. धिक्कार ठे आ
वा डुष्ट कृत्यने !!!

हवे कृष्ण बलजङ्ग बने जाइयो हस्ति समान हस्तिनापुरप्रत्ये जवा माटे
प्रति दिवस आगल आगल प्रयाण करता हता, एवामां एक दिवस कृष्णे बल-
जङ्गने कहुं के, “हे बंधो ! मने जुख लागवाथी बहु पीना आय ठे.” बलजङ्गे
कहुं. “जो तुं अहिं सावधानपणे जजो रहे तो हुं आ पासेना नगरमां जाऊं.”
कृष्णे कहुं. “परंतु त्यां तमने नपडव थाय तेनी खबर अहिं मने कोण कहे-
शे ? ” बलजङ्गे कहुं. “हे राक्षसोना शत्रु ! जो त्यां तेम अशे तो हुं सिंहनाद
करीश; एथी तमने तुरत जाण अशे. पढी तमारे तत्काल त्यां आववुं.” आ-
वो संकेत करीने बलदेव तुरत नगरमां गया. श्रेष्ठरूपवाला बलजङ्गने नगरमां
प्रवेश करता जोइ नगरवासी जनो परस्पर कहेवा लाग्या के, “अहो ! आ ब-
लदेव दग्ध अती द्वारका नगरीथी निकली आव्या ठे के हुं ? ” आस नगरना
सर्वे मनुष्यो विचार करता हता एटलामां बलजङ्गे मूढय आपीने बजारमांथी
मद्य सहित उत्तम रसवाला जोजनने खरिहुं. पढी ते जेटलामां ए सर्व व-
स्तुने लइ नगरना दरवाजा पासे आव्या तेटलामां आकुलव्याकुल मनवाला

રક્તક પુરુષે પાંડુના પુત્ર ઘડંતક જૂપતિને સ્વર આપી કે, “હે મહારાજા ! દિવ્ય રૂપવંત કોઈ પુરુષ હવણાં નગરીમાં આવીને વહુ મૂલ્યથી મદિરા તથા જોજન સ્વરીદ કરી ચાલ્યો જાય છે. હું આપને સ્વર કહેવા ઝડપે આવીશું, તો હવે મ્હારો દોષ નથી. ” રક્તકનાં આવાં વચન સાંજલી તુરત સેના સહિત તૈયાર થયેલા ઘડંતક જૂપતિને નગરીનો દરવાજો બંધ કરાવ્યો. આમ પોતાને હણવા માટે તૈયાર થયેલા ઘડંતક જૂપતિને જાણી બલદેવે તુરત સિંહનાદ કરીને એક મ્હોટા આલાન સ્તંભને ઝડપે પોતાના હાથમાં લીધો. સિંહના સમાન પરાક્રમવાળા અને મહા બલવંત એવા કૃષ્ણ પણ સિંહનાદને સાંજલી તુરત પાલ મારતા ત્યાં આવ્યા અને નગરીના દરવાજાના બંને કમારને પાડુના પ્રહારથી તોડી નાંખ્યા.

પછી કૃષ્ણે તુરત ઘડંતક જૂપતિને બાંધીને કહ્યું. “ અરે મૂર્ખ ! મરવાની ઇચ્છા કરતા તૈં દ્વારકાની લાયમાં શું અમારા જુજાના બલને પણ ડગ્ધ થઈ ગયું જાયું ? ધિક્કાર છે તને !!! નિશ્ચે હું રાંક એવા તને હણીને શું કરું ! ” કૃષ્ણે આ પ્રમાણે ઘડંતક રાજાને તિરસ્કાર કરી ઢોળી મૂક્યો. પછી કૃષ્ણે બલજી સહિત મધ્યપાન પૂર્વક જોજન કર્યું. ત્યાર બાદ તેણે પૂર્વ દિશામાં પર્યાણ કર્યું. અનુક્રમે પૂર્વે ઉપાર્જન કરેલા કર્મના ઉદયથી તે બંને જાણ્યો, પ્રસન્ન એવા અસંખ્ય જંતુઓ પૂર્ણ એવા કૌશાંબ નામના અરણ્યપ્રત્યે આવી પહોંચ્યા. તે વનને વિષે ચાલતા એવા કૃષ્ણને મદિરાના પાનથી, લસણના જ-ક્ષણથી, માર્ગના શ્રમથી, ઝગ્ર તાપથી અને પૂર્વ જન્મના પુણ્યના ફળથી વ-ર્ણવી સકાય નહિ એવી વહુ તરસ લાગી. કૃષ્ણ તરસને લીધે એક પગલું પણ આગલ ચાલવાને સમર્થ થયા નહિ; તેથી તેમણે પોતાના જાણને કહ્યું કે, “ હે બંધો ! તરસને લીધે મ્હારું તાલવું સૂકાઈ જાય છે. ” વિશાલ બુદ્ધિવાળા બ-લજીએ મહા પ્રેમથી કહ્યું. “ હે મુકુંદ ! તું સ્વસ્થપણે આ વૃક્ષની નીચે બેસ. હું જલ લઈને આવું છું. ” પછી માર્ગે ચાલવાને લીધે વહુ સ્થિત થયેલા કૃષ્ણ મ્હોટા વનવૃક્ષની નીચે પોતાનું વસ્ત્ર મુખપટ્ટ ઉપર ઝૂંટી તથા ઢાંચણ ઉપર બીજો પગ મૂકીને ઝૂંટી ગયા અને બલદેવ તેમના માટે જલ લેવા વહુ દૂર ગયા.

ઘડંતક તેજ વનમાં રહેનારો, વાઘના ચામરને ઝૂંટનારો, નિરંતર ધનુષ્ય ઉપર ણને ચમકાવી રાખનારો, પાપ સંપત્તિ મેલવવામાં શંકા વગરનો અને દૂરરહેલી

જીણી વસ્તુને પણ વિંધી નાંખવામાં ચતુર એવો જરાકુમાર, દૈવયોગથી ફરતો ફરતો ત્યાં આવી ચમ્યો. ત્યાં તેણે વ્રુવૃક્ષની નીચે સૂઈ ગયેલા કૃષ્ણના દેદીપ્યમાન કમલના ચિન્હવાલા ચરણ કમલને જોઈ મૃગની ત્રાંતિથી તુરત યમરાજના દૂતરૂપ બાણ માર્યું. પઠી બાણથી પગના મર્મ સ્થાજને વિષે વિંધાયેલા અને તેજ પ્રહારથી પી-
 મિત થયેલા મનવાલા વલી સૂકાઈ ગયું છે તાલવું જેમનું એવા કૃષ્ણે ઝઠીને કહ્યું.
 “અરે! પોતાનું નામ અને વૈરનું કારણ દર્શાવ્યા વિના મને બાણથી કોણે વિંધ્યો
 છે? કારણ કે, કૃત્રીય પુરુષો તો પ્રબલ વૈર ઝઠાં પણ સૂતેલા માણસ ઊપર પ્રહાર
 કરતા નથી.” કૃષ્ણનાં આવાં વચન સાંજલી જરાકુમારે અતિ શ્વેદ પામીને
 કહ્યું. “અહો! મેં કોઈ પુરુષને પ્રહાર કસ્યો!!” પઠી કૃષ્ણે “તું કોણ
 હું?” એમ પૂછવાથી તેણે ઉત્તર આપ્યો કે, “રાજ્યને ત્યજી દઈ આ વનમાં
 નિવાસ કરવા આવેલો હું જરાકુમાર નામે વસુદેવનો પુત્ર હું. દયાવંત ચિત્ત-
 વાલા શ્રી નેમિનાથ પ્રજુએ મને શ્રીકૃષ્ણનો ઘાત કરનાર કહ્યો હતો, તેથી હું
 કૃષ્ણનું રક્ષણ કરવા માટે અર્થાત્ મ્હારા હાથથી એવું બંધુવધરૂપ કુકૃત્ય ન
 છાય એવા હેતુથી દ્વારકા નગરી ત્યજી દઈ અહિં રહ્યો હું. કેવલ પાપસંપત્તિને
 એકઠી કરનારા મને અહિં નિવાસ કરતા બાર વર્ષ વીતી ગયા છે. અહો! તેમાં
 મેં આજે મનુષ્યરૂપ તમને દીઠા છે. હે જ્ઞાઈ! તમે કોણ છો? તેમને ઝટ નિ-
 વેદન કરો.” કૃષ્ણે કહ્યું. “જેના માટે તમે સ્વર્ગ સમાન દ્વારકા નગરીને ત્ય-
 જી દઈ આ વનમાં નિવાસ કરો છો તેજ હું તમારો ન્હાનો જ્ઞાઈ કૃષ્ણ હું. હું
 અહિંયાં આ વ્રુવૃક્ષની નીચે સૂતો હતો એટલા તમારા બાણથી વિંધાણો હું.”
 કૃષ્ણનાં આવાં વચન સાંજલી દૂર ઝંજેલો જરાકુમાર વ્યાકુલ મનવાલો થઈને
 તત્કાલ તેમની પાસે આવ્યો અને પોતાના બાણથી વિંધાયેલા પોતાના બંધુથી
 કૃષ્ણને જાણીને તે તુરત મૂર્છા પામ્યો. પઠી જ્યારે મૂર્છા નિવૃત્ત થઈ ત્યારે તે
 ડુઃખથી વહુ વિલાપ કરવા લાગ્યો. તેણે ગદ્ગદ સ્વરથી કૃષ્ણને કહ્યું. “હે
 બંધો! મને શ્રી નેમિનાથ પ્રજુએ કહ્યું હતું તે પ્રમાણે દ્વેષાયન નામના તાપસે
 આપણી દ્વારકા નગરીને અને યાદવોના સમગ્ર વંશને શું દગ્ધ કર્યા? હે જ્ઞાઈ
 અર્ધા નરતંત્રની રાજ્ય લક્ષ્મીને જોગવનારા તમારી આજે આ શી દશા થઈ!!!”
 પઠી અત્યંત પીડાયુક્ત થયેલા કૃષ્ણે જરાકુમારની આગલ સર્વ વાત કહી. પોતાના
 કુકૃત્યથી શ્વેદ પામેલા જરાકુમારે પણ ફરીથી કૃષ્ણને કહ્યું. “ધિક્કાર છે

मने के, जे हुं बहुदुनो घात करनार पुरुषोना मध्ये आ प्रथम रेखा पाम्यो
 तुं!! अहो ! वसुदेवनो पुत्र अइ अने संसार समुझे तारनारा श्री नेमिनाथनी
 निरंतर सेवा करीने में आवुं कुकर्म करयुं तो निश्चे हुं धिक्कारवा योग्य तुं.
 आ अरण्य क्यां, म्हारो निवास क्यां, तमारा सरखा अतिप्रियोनुं आववुं क्यां
 अने म्हारा बाणथी तमारुं विधाववुं क्यां ? श्री नेमिनाथ प्रज्जुनुं कहेवुं सर्व
 सत्य अयुं ठे. आहा ! बलवंत पुरुषोने पण दैवयोग क्यारे बीजीरीते अतो नथी.”
 आम वारंवार शोक करता जराकुमारने कृष्णे कह्युं. “हे बंधो ! तुं वृथा खेद
 शा माटे करे ठे, ? हे विवेकी ! कोइनुं ज्ञावी मिथ्या अतुं नथी. ज्यारे मनुष्यो-
 नो पूर्वे संपादन करेलो पूणसमूह क्षय पामे अने पापसमूह उदय आवे त्यारे
 महात्मा पुरुषोए करेली दुःतह विघ्नी रक्षा पण निष्फल थाय ठे. हे बंधो !
 आ एक ज्ञावीज ठे एमां त्हारो अथवा बीजा कोइनो दोष नथी; परंतु में पूर्वे
 करेलां उग्र दुष्ट कर्मनुं ए पाप मनेज अति पीडाकारी अइ पम्युं ठे, माटे हे
 बंधो ! तुं शोकने त्यजी दइ अने म्हारी आ अवस्था अइ एवी पाम्वोने खबर
 कहेवा माटे आ म्हारा हृदयना कौस्तुभरत्नने लइ पाम्वोना राज्यमां जा.
 यादवकुलमां फक्त एक बाकी रहेला अने पाम्वो थकी प्राप्त थयेला सुराज्य
 पदने सेवन करनारा तने पाम्वो वृद्धि पमामो, तेमज त्हारथी फरी वंशनी वृ
 द्धि पण आल. वली हे बंधो ! त्हारे पाम्वोनी आगल आ सर्व बात निवेदन क-
 रीने पगी में अति क्रोधने लीधे ते महा जक्तिवालाने देशमांथी काढी मूक्या
 हता तेनी मधुर वाणीथी कृपा मागवी. अरे ज्ञाइ ! हवे तुं अहिंथी उठ अने
 ऊट चाढ्यो जा, कारण के, म्हारे माटे जल लेवा गयेला बलजइ आवशे अने
 ते त्हारथी थयेला म्हारा वधने जाणशे तो निश्चे पोताना चित्तमां गोत्रक्षयने
 नहिं गणता त्हारो वध करशे. वली त्हारे अहिंथी अवला पगथी अर्थात् म्हारा
 सामुं मुख राखीने चाढ्युं जवुं के, जेथी म्हारे विषे अति प्रेम जक्तिवाला ब-
 लजइ त्हारो वध करवा माटे त्हारी पाठल न आवी शके.” अति स्नेहने धा-
 रण करनारा कृष्णे आवी रीते बहु बहु वार कह्युं एटले दीन थयेलो जराकुमार
 कृष्णनी पासेथी कौस्तुभमणिने लइ चाढ्यो गयो.

हवे अहिं कृष्ण पोतानो मृत्युकाल पासे आव्यो जाली दुःखथी अति
 पीडा पामता उता पण उत्तम धर्मयासना राखीने तेमज शुद्ध चित्तवाला थ-

इने दर्जना आसन उपर बेसी कणमात्र आ प्रमाणे आराधना करवा लाग्या.
 “ अरिहंत सिद्ध, आचार्य, उपाध्याय अने साधुने हुं प्रणाम करुं तुं. निश्चे पो-
 ताना शरणे प्राप्त थयेला मने तेन सर्व काल रक्षण करनारा थान. देवाधिदेव,
 महोदय लहमीना आपनारा, विश्वना आज्ञावला अने केवलज्ञानथी सर्व प्राणी-
 योना ज्ञावने जाणनारा श्री नेमिनाथ प्रभुने हुं निरंतर नमस्कार करुं तुं. में आ
 जवमां महा कषायना योगथी चतुर्गतिने विषे रहेला सर्व जंतुनेनी जे कांइ वि-
 राधना करी होय अथवा बीजा जवोमां जे कांइ विराधना करी होय ते सर्व-
 नी कृपा मागुं तुं. में बाढ्यावस्थायी मांरीने आज पर्यंत दिव्य आयुधोथी
 कत्रियरसवने (शूररसवने) कंस मैद विगेरे शत्रुनेनो जे वध कस्यो ठे ते सर्व
 पापने धिक्कारवापूर्वक कृपा मागुं तुं. म्हारुं कोइ नथी तेम हुं पण कोइनो न-
 थी. में सर्व संग त्यजी दीधो ठे. तेमज मने आ जवमां हायक समकितरूप
 रत्न प्राप्त थान. वली समुद्रविजय विगेरे दशार्हो, त्रण जगतना प्राणीयोने
 पूजन करवा योग्य गजसुकुमाल विगेरे म्हारा बंधुन अने शांवादि म्हारा पुत्रो
 ए सर्वे निश्चे पुण्यवंता ठे. कारण के, जेन दुःखनां स्थानरूप गृहवासने त्यजी
 दइ श्री नेमिनाथ प्रभु पासे दीक्षा लइ अने तीव्र तपस्याकरी मुक्तिपदने पामशे.
 खेरखर उत्तम शीलवाली रुक्मिणी विगेरे म्हारी स्त्रीयो पण प्रशंसा करवा
 योग्यज ठे. केमके तेन पण प्राप्त थयेला अवसरे श्री नेमिनाथ जिनेश्वर पासे
 दीक्षा लइने पोताना म्होटा उदयवाला अर्थनुं साधन करे ठे. ” आ प्रमाणे च-
 रुता ज्ञावथी शुद्ध ध्यानने विषे प्रवृत्त थयेला कृष्णना ज्ञावने विषे, पूर्वे बंधाये-
 ला नरक आयुष्यने लीधे आवी रीते फेरफार थयो. “ हा ! पूर्वे अति बलवंत
 शत्रुनेनी पण म्हारो पराजय थयो नथी, ते आज म्हारा जोता ठता दुष्ट चित्त-
 वाला द्वैपायने म्हारी नगरी, प्रजा, माता, पिता, बंधु, वधु अने व्हेनो विगेरे
 सर्वने दग्ध करी मने आवी विषम दशाने पडोचारुयो ठे. बलनंद सहित बल-
 वंत एना मने धिक्कार ठे !!! जो हवणां ए म्हारा माता पितादिनो नाश क-
 रनार शत्रुने हुं जाणुं अथवा देखुं तो निश्चे ते दुष्ट हृदयवालाने म्हारा पोताना
 हाथवती शिक्षा करुं. ” आवी रीते वृद्धि पामेला गाढ रौद्र ध्यानमांज आयुष्य
 पूर्ण थवाने लीधे मृत्यु पामेला कृष्ण महा दुःसह क्लेशना स्थानरूप त्रीजी न-
 रकने विषे उत्पन्न थया.

पत्नी वनने विषे जमीने कमलपत्रमां जल लइ पोताना बंधु कृष्णने जोवा माटे पहोलां करेलां नेत्रवाला बलजइ ते वननी पासे आव्या, तो त्यां तेमणे प्रफुल्लित पण वस्त्राची ढांकी राखेला मुखवाला अने सूइ रहेला कृष्णने जोइ विचार्युं के, “ बहु श्रमशी आकी गयेलो आ म्हारो बंधु सुखे सूइ रह्यो ठे. ” आम धारी ते वनवृक्षनी नीचे कृष्णनी पासे उज्जा रह्या. वली “ आ म्हारो ज्ञाइ पोतानुं शरीर केम नशी हलावतो अथवा तेनां मुख उपर मांखीयो शा माटे जमे ठे ? ” एवी शंकाशी तेमणे कृष्णनां मुख उपरनुं वस्त्र दूर कर्युं एटले मृत्यु पामवाने लीधे चेष्टा रहित थयेला शरीरवाला पोताना बंधुने जोइ बलजइ तुरत मूर्छा पाम्या. पत्नी शीतल पवनशी सचेत थया एटले बंधु वियोगने लीधे अति आकुलव्याकुल थयेला तेमणे पोताना ज्ञाइना चरणने विषे थयेलो बाणप्रहार जोइ तुरत वनना जीवोने त्रास करनारो तथा जयंकर एवो सिंहनाद कर्यो. वली ते बलजइ तारस्वर करीने कह्युं के, “ अरे ! मृत्यु पामवाने इच्छता कया दुष्ट पुरुषे आ सुखे सूइ रहेला म्हारा बंधुने हण्यो ? जेणे आवुं कुकृत्य कर्युं होय ते ऊट म्हारी पासे आवीने कही द्यो. जे पुरुष पोताना सर्व बलशी बालकने, स्त्रीने, गांमाने, मंदने, मूर्छा पामेलाने, सूइ गयेलाने, रोगीने अने अस्त्र विनाने हणे ठे तेने सर्व माणसो अधममां पण अधम कहे ठे. ” पत्नी विह्वल थयेला बलजइ, कोप अने शोकशी ते महा अरण्यमां सर्व ठेकाणे जम्या पण कोइ स्थानके पोताना बंधुनो घात करनार पुरुषने दीठो नहि. पत्नी मननी अंदर थयेला बहु शोकने लीधे बहु वखत सुधी शोक करीने बलजइ पोताना खंजा उपर कृष्णना शरीरने धारण करी ते वननी अंदर फरवा लाग्या. जो के बलजइ पोते जाण तथा वखाणवा योग्य गुणवाला होता, तो पण ते क्यारेक कृष्णना शरीरने पुष्प तथा फलवने बहु सुशोभित करता. क्यारेक शय्यामां सुवारता अने क्यारेक पोते जलवने स्नान करावता. आ प्रमाणे कृष्णना शरीरने पोताना खंजा उपर उचकी प्रतिदिवस विविध प्रकारनी चेष्टा करता बलजइने ठ मास थया. हाहा ! महात्मानुने पण आवी मोहविटंबना थाय ठे.

हवे बलजइनो न्हानो ज्ञाइ सिद्धार्थ के, जे चारित्र लइने देवता थयो हतो, तेणे अवधिज्ञानशी बलजइनी आवी अत्यंत दुर्दशा दीठी, तेथी ते पो-
 १ प्रतिज्ञा पालवाने माटे मोहशी अत्यंत मूढ वनी गयेला पोताना बंधुने

બોધ પમારવાને માટે તુરત ત્યાં આવ્યો. પછી તે દેવતાએ વલ્લભજી જોતા બતાવતા પર્વતના વિષમ પ્રદેશ ઉપરથી સાજા ઉતારેલા અને પૃથ્વીના સરલરસ્તા ઉપર જાગી ગયેલા રથને ફરીથી સાજો કરવા માંડ્યો. તેની આવી ચેષ્ટા જોઈને વલ્લભજી કહ્યું. “અરે મૂર્ખ ! વિષમ માર્ગેથી સુખે ઉતારેલા અને સરલ રસ્તે જાગી ગયેલા રથને હવે શા માટે સાજો કરવા બેઠો છે ?” દેવતાએ કહ્યું. “હે વલ્લભદેવ ! યુદ્ધ વિના મૃત્યુ પામેલો આ ત્હારો બંધુ જ્યારે જીવતો થશે ત્યારે આ જાગી ગયેલો મ્હારો રથ પણ સાજો થશે, એમ ધારી હું તેને સાંધુ છું.” દેવતાનાં આવાં વચન સાંજલી વિશેષ દુઃખ પામેલા વલ્લભદેવ તત્કાલ આગલ ચાલ્યા. દેવતા પણ તેમને પ્રતિબોધ પમારવા માટે સ્વેદનરૂપ ધારણ કરી પૃથ્વી ઉપર કમલ વાવવા લાગ્યો. વલ્લભજી તેનું આવું કૃત્ય જોઈ હસીને પૂછ્યું. “અરે ! આ ત્હારાં કમલો ક્યારે બગશે ?” દેવતાએ ઉત્તર આપ્યો. “ત્હારા સ્વંના ઉપર રહેલું શવ જ્યારે જીવતું થશે ત્યારે એ કમલો બગશે.” વલ્લભદેવ ફરીથી આગલ ચાલ્યા એટલે દેવતા પણ મનુષ્યનું રૂપ ધારણ કરીને તેજ માર્ગમાં એક બલી ગયેલા વૃક્ષને જલસિંચન કરવા લાગ્યો. વલ્લભદેવે તેને હાસ્યપૂર્વક કહ્યું. “હે મૂઢ ! આ બલી ગયેલું વૃક્ષ ત્હારા સિંચન કરવાથી ક્યારે પલ્લવિત થશે ?” દેવતાએ કહ્યું. “જ્યારે આ ત્હારા સ્વંના ઉપર રહેલું શવ જીવતું થશે ત્યારે આ વૃક્ષ પણ પલ્લવિત થશે.” દેવતાનાં આવાં વચનથી વલ્લભજી આગલ ચાલ્યા. દેવતા પણ તુરત ગોવાલનું રૂપ ધારણ કરી તેજ માર્ગમાં એક મૃત્યુ પામેલી ગાયના સુખમાં લીલા ઘાસના કોલીયા પ્રયત્નથી દેવા લાગ્યો. વલ્લભદેવે તેને કહ્યું. “અહો ! આ મૃત્યુ પામેલી ગાય શું ઘાસને खाશે ?” દેવતાએ કહ્યું. “હે મૂઢ ! ત્યારે આ શવ પણ શું જીવતું થશે ?” દેવતાની આવી સમાન પ્રત્યુત્તરવાલી વાણી સાંજલીને શ્રી વલ્લભદેવ વિચાર કરવા લાગ્યા. “શું મ્હારો બંધુ નિશ્ચે મૃત્યુ પામ્યો છે કે, જેથી સર્વે માણસો આવી રીતે કહે છે ?” આમ વલ્લભદેવ પોતાના ચિત્તમાં વિચાર કરે છે એટલામાં સિદ્ધાર્થદેવે પોતાનું સ્વરૂપ ધારણ કરીને તેમને કહ્યું. “હે વલ્લભદેવ ! આપ બંધુના સ્નેહથી કેમ મોહ પામો છો ? હું તમારો જાઈ સિદ્ધાર્થ છું. આપે મને પ્રતિજ્ઞા કરાવી હતી કે, ત્હારે અવસરે આવીને મને પ્રતિબોધ પમારવો.” એજ કારણથી હું સ્વર્ગનું સુખ ઊભી દશ તમને પ્રતિબોધ કરવા અહિં આવ્યો છું. હે વલ્લભજી ! સાંજલો.

तमे ज्यारे कृष्णना माटे जल लेवा दूर गया त्यारे कृष्ण मार्गना श्रमथी पीम
 पामवाने लीधे वरुवृक्षनी नीचे महा निझथी उंघी गया. पाठल एज अर
 एयमां जमतो जराकुमार त्यां आव्यो अने तेणे मृगनी त्रांतिथी कृष्णना च
 रणकमलने विषे बाण मार्युं. पढी कृष्णे पोतानो कौस्तुभमणि आपीने ते
 पांरुवोनी राजधानी प्रत्ये मोकढ्यो. प्रथम शुभ्र ध्यानमां तत्पर रही अने पा
 ठलथी पोताना पूर्व जवना निकाचित कर्मथी अत्यंत रौड ध्यानमां तत्पर थ
 येला कृष्ण मृत्यु पामीने त्रीजी नरकप्रत्ये गया. ” बलज्जडे कह्युं. “ हे बांध
 व ! तें बहु सारुं कर्युं ! बहु सारुं कर्युं ! ! जे अवसरे आवीने मने प्रतिवो
 पमार्यो. हे उपकारी बंधो ! हवे म्हारे शुं करवुं ते तुं मने ऊट कहे. ” देवता
 कह्युं. “ हे पुण्यवंत ! हवे तुं श्री नेमिनाथ प्रभु पासे दीक्षा गृहण कर. ”
 पढी विवेकी एवा बलज्जडे तुरत चंदनना काष्ठथी कृष्णना शरीरने अग्नि सं
 स्कार कस्यो; एटलामां श्री नेमिनाथ प्रभुए चारण मुनिने त्यां मोकढ्या; तेथ
 बलज्जडे अवसर जाणीने कृष्णनो शोक त्यजी दइ स्नेहपूर्वक तेमनी पासे
 दीक्षा अंगीकार करी. पढी सिद्धार्थ देवता अने चारणमुनि पोतपोताना स्था
 नके गये ठते श्री बलज्जड मुनि विहार करता करता तुंगिक नामना पर्वतने
 विषे गया. त्यां तेमणे शांत चित्तथी तपश्या करवा मांमी.

एक दिवस मासखमणने पारणे बलदेव मुनि, ते पर्वतनी पासेना गा
 ममां जिह्वा माटे जता हता एवामां बालकने साथे लइ जल न्तरवा आवेली
 कोइ स्त्रीये कूवाना कांठा उपर उज्जा उज्जा तेमने दीठा. बलदेवना रूपथी
 मोह पामेली ते स्त्रीये जल न्तरवा माटे घमाने बदले पोताना पुत्रनाकंठे दो-
 रमुं बांधी कूवामां सिंचवा मांर्यो. तेनां आवां विलोम कृत्यने जोइ पोतानी
 रूपलहमीनी निंदा करता बलदेव मुनिये ते स्त्रीने कह्युं. “ हाहा ! तुं आ अ-
 नार्यलोकने पण निंदा करवा योग्य, शोक तथा आपत्तिने आपनारुं अने महा
 दुःखना कारणरूप शुं कृत्य करे ठे ? ” आवी रीते ते स्त्रीने प्रबोध पमानी ब-
 लज्जड मुनि पोताना चितमां विचार करवा लाग्या. “ निश्चे में आ बालकने
 मृत्युथी मूकाव्यो. हवे पढी म्हारां रूपथी आवुं कुकृत्य न थाय एटला माटे
 म्हारे नगरी विगेरेमां क्यारे पण जिह्वा लेवा जवुं नहि. फक्त आ पर्वत उपर-
 ज रही अवसरे काष्ठ विगेरेनोज आहार करवो. ” आ प्रमाणे घोर अजिग्रह

લઈ વિધિને જાણનારા મુનિ બલજ્ઞ ત્યાં રહ્યા. ત્રણ સ્તનનું આરાધન કરવા-
માં સાવધાન, ત્રણ ગુપ્તિ અને ચાર સમિતીનું રક્ષણ કરનાર, શમજાવના સ-
મુદ્ધ અને મોક્ષ સુખના અગ્નિલાષી તે મહામુનિ, પદ્મકમળ અને માસક્ષમણના
પારણાને વિષે કાષ્ઠ જલ વિગેરેનું ઝક્ષણ કરતા તપ કરવા લાગ્યા. પઠી એક
દિવસે તે પર્વત ઉપર કાષ્ઠ લેવા આવનારા માણસે પોતાના રાજાની પાસે આ-
વીને કહ્યું કે, “ આ પર્વતના શિખર ઉપર કોઈ તપસ્વી અતિ ધોર એવું તપ કરે
હે. સર્વે રાજાનું પણ એ વાત સાંજલીને કોજ પામતા ઠતા વિચાર કરવા લા-
ગ્યા કે, “ નિશ્ચે એ આપણું રાજ્ય લેવાને અર્થેજ ધોર તપ કરે હે, માટે એનો હ-
વણાં વધ કરવો યોગ્ય હે. ” આમ ધારી સર્વે જૂપતિયો બચતર પહેરીને બલ-
દેવ મુનિને હણવા માટે ત્યાં આવ્યા. ધિક્કાર હે ધિક્કાર હે મહામોહને સેવન
કરનારા મનુષ્યોનાં આવાં અયોગ્ય સ્થાનને વિષે આરંજેલા યુદ્ધનાં કૃત્યને !!!
સિદ્ધાર્થ દેવે પણ આ વચ્ચે પોતાની નિઃકૃષ્ટ ઝક્તિને લીધે પુંજ અને કેશવાલી-
થી પૃથ્વીના જાગને કંપાવતા એવા વિકરાલ મૂર્તિવાલા સિંહો શ્રી બલદેવ મુ-
નિની પાસે વિકૂર્વ્યા. દેવતાનાં આવાં કૃત્યથી જ્ઞય પામેલા સર્વે રાજાનું શ્રી
બલદેવ મુનિને પ્રણામ કરી પોતપોતાને સ્થાનકે જતા રહ્યા. કહ્યું હે કે-લોકને
વિષે તીવ્ર તપસ્વી લોકોનાં તપનો પ્રજાવ અચિંત્ય હોય હે. એ મહા મુનિના
મધુર સ્વરવાલા સ્વાધ્યાયને સાંજલીને વ્યાગ્રાદિ હિંસક જીવો પણ પરસ્પર
વૈર ત્યજીને ઉપશમ જાવને પામ્યા હતા.

હવે શ્રી બલજ્ઞ મુનિનો કોઈ પૂર્વ જન્મનો મિત્ર લઘુકર્મી જીવ, ઉત્પન્ન
થયેલા જાતિ સ્મરણ જ્ઞાનવાલો અને વિશુદ્ધ શ્રદ્ધારૂપી ગુણવાલો તે વનમાં
મૃગ થયો હતો. તે જ્યારે બલદેવ મુનિ બેસતા ત્યારે બેસતો, ઉજા રહેતા ત્યારે
ઉજો રહેતો અને કોઈ સ્થાનકે જતા ત્યારે તેમની પાઠલ જતો. પરંતુ શુદ્ધ
ચિત્તવાલો તે મૃગ ક્યારે પણ તેમનું પરુણું મૂકતો નહિ. વિવેકવંત એવા તે
હરિણે “ આ વનમાં સાર્થ વિગેરેનો યોગ હોય હે ત્યારે તેમની પાસેથી આહા-
ર પાણી લાવીને આ મુનિ જોજન કરે હે. નહિતો નથી કરતા. ” એવા મુનિ-
ના ધોર અગ્નિગ્રહને જાણ્યો. પઠી તે મૃગ હમેશાં સવારે મુનિની સેવા કરી
અને તેમને નમસ્કાર કરી પર્વતના વનની અંદર સાર્થ વિગેરેના આશ્રમને શો-
ધતો શોધતો દૂર જમે અને જ્યારે તે કોઈ સાર્થ વિગેરેને દેખે ત્યારે તે મુનિને

શુદ્ધ આહાર વહોરવા માટે બઠામવાને પોતાના ઈંગમા વડે મુનિને સ્વજવાલે. અનુક્રમે બલદેવ મુનિ તેનો સંકેત જાણે એટલે પોતાના સ્થિર ધ્યાનને મૂકી આગલ ચાલતાં હરિણે બતાવેલા માર્ગને વિષે દાતારના આશ્રમે જાય. પઠી શુદ્ધ જાવથી વહોરાવેલા નિર્દોષ આહારથી પારણું કરી તે મહામુનિ પરી પોતાના આશ્રમે જઈ અતિ નગ્ર તપ કરે. આ પ્રમાણે એ મહામુનિને વ્રતનું પાલન કરતા એકસો વર્ષ વીતી ગયાં.

એક દિવસ તે અરણ્યને વિષે કેટલાક સુતારો લાકડાં કાપવા આવ્યા અને પોતાના તીક્ષ્ણ કુવામાવતી પાંશરા અને ગાંઠો વિનાના મ્હોટા વૃક્ષોને કાપવા લાગ્યા. મધ્યાન્હનો વચ્ચે થયો એટલે તેણે અર્ધ કાપી નાંખેલાં મૂલવાલા તે મ્હોટા વૃક્ષની નીચે ઝોજન કરવા બેઠા એટલામાં પેલો હરિણ ફરતો ફરતો ત્યાં આવી પહોંચ્યો. ત્યાં તેમને ઝોજન કરતા જોઈ તુરત સંકેત કરવા માટે મુનિની પાસે ગયો. બલદેવમુનિ પણ ધ્યાનને ત્યજી દઈ ઇર્યાપ્રિકીનું સ્મરણ કરતા સંતુષ્ટ ચિત્તવાલા મૃગે બતાવેલા માર્ગેથી ત્યાં આવી પહોંચ્યા. જાણે હાલતું ચાલતું કલ્પવૃક્ષજ હોયની ? અથવા તો જાણે મૂર્તિમંત પૂણ્યનો પ્રકાશજ હોયની ? એવા અને ભૂચિંતા આવેલા તે જોવા યોગ્ય સુખવાલા અતિથિને જોઈને વિવેકી એવો મુખ્ય સુતાર વિચાર કરવા લાગ્યો. “આજે મ્હારા આંગણામાં અમૃતવૃષ્ટિ યજ અથવા તો કલ્પવૃક્ષ પ્રગટ થયો !” આવી રીતે હર્ષથી અનુમોદના કરતો સુતાર ઉત્તમ ઋક્ષિથી માનરહિત એવા બલઋષિમુનિને દોષરહિત એવું પોતાનું જ્ઞાતું વહોરાવવા લાગ્યો. પાસે બનેલો મૃગ પણ આ પ્રમાણે શુદ્ધ જાવના જાવવા લાગ્યો કે, “નિશ્ચે દાતાર એવો આ સુતાર જગત્માં ધન્ય, કૃતાર્થ, પુણ્યવાન અને ત્રણલોકમાં માન્ય છે. કારણ કે, જે એણે ઉત્તમ, એણીય અને અગણ્ય એવા પોતાના જ્ઞાતાથી આ મુનિને પ્રતિલાજ્યા. સ્વરેશ્વર અજ્ઞાતો તો હુંજ ઠર્યો કે, આ હુષ્ટ પશુજાતિપણાથી પાત્રદાન રહિત રહ્યો. બલદેવ મુનિયે પણ તુરત પોતાની તપોવૃદ્ધિને માટે લોલુપીપણું દૂર કરી સુતારે વહોરાવેલો એણીય આહાર ગૃહણ કર્યો. આ વચ્ચે પ્રચંદવાયુ ઉત્પન્ન થયો; તેથી પેલું મૂલમાંથી અર્ધું કાપી નાંખેલું વૃક્ષ તે ત્રણેજણ ઉપર પડ્યું, જેથી તેણે તુરત મૃત્યુ પામ્યા. મહાતપ, અતુલ્ય પાત્રદાન અને અનુમોદના એ ત્રણના પુણ્યથી પવિત્ર થયેલા અંગવાલા શ્રી બલદેવમુનિ, સુતાર અને

मृग ए त्रणेजणा ब्रह्म देवलोकने विषे महा समृद्धिवंत देवता अया. निरंतर मोक्ष आपवायोग्य एवा ब्रह्मचर्य व्रतने धारण करनारा अने तीव्र तप करनारा श्री बलदेव मुनि स्वर्गमां गया ए एक त्हारा चित्तमां आश्चर्यरूप जणाय ठे. तेमज मोक्ष लक्ष्मीना एक मुख्य कारणरूप सुपात्रदान आपतो एवो सुतार पण ब्रह्मदेवलोक प्रत्ये गयो ए पण आश्चर्यरूप ठे. वली तिर्यैच जातिवालो मृग पण दान, शील अने तपक्रिया रहित ठतां केवल उल्ललता जावयोगशी ब्रह्म-देवलोकमां देवता अयो ए पण म्हारा चित्तने विषे आश्चर्य ठे.

इवे ब्रह्म देवलोकने विषे उत्पन्न अयेला बलञ्ज देवताने त्यां तुरत अव-धिज्ञान उत्पन्न अयुं; तेथी तेमणे प्रेमना स्थानरूप पोताना पूर्वजवना बंधु कृष्णने दुःसह वेदनाथी पीमा पामता वीजी नरकने विषे दीठा. पठी नरक-थी कृष्णनो उद्धार करवाने इच्छतो ते देव तुरत स्वर्गथकी त्यां गयो अने कृष्णने प्रेमपूर्वक आलिंगन करी कहेवा लाग्यो के, “हे बंधो ! हुं त्हारा पूर्व-जन्मनो राम (बलञ्ज) नामनो बंधु हुं. हुं दीक्षा लइ पांचमा देवलोकमां दे-वतापणे उत्पन्न अयो हुं; परंतु प्रेमने लीधे अहिं त्हारी पासे आव्यो हुं.” आम कहीने बलञ्ज देवताए पोतानी अप्रमाण एवी दिव्य शक्तिथी कृष्णना जीवना नरकमांथी उद्धार करवा मांरथो; परंतु ते सूर्यथी गली परुता बरफ-नी पेठे तुरत गलीने पाठो नरकमांज परुवा लाग्यो. कृष्णे कह्युं. “हे बंधो ! इवे तुं मने मूकी दे. कारण एम करवाथी मने बहु पीमा आय ठे.” पठी खे-दयुक्त चित्तवाला देवताए महा वेदनाथी पीमा पामता कृष्णने मूकी दइने क-ह्युं. “हे ज्ञाइ ! त्हारा घोर कर्मने लीधेज हुं तने बीजे स्थानके लइ जवा समर्थ अयो नहि; परंतु जो तुं कहे तो हुं त्हारी प्रसन्नताने अर्थे निरंतर अहिं रहूं.” कृष्णे कह्युं. “म्हारा दुष्ट कर्मने लीधे प्राप्त अयेली आ नरकपीमा तुं म्हारी पासे रहीश, तेथी क्यारे पण दूर अवानी नथी, माटे हे ज्ञाइ ! वीजी एक बात कहूं ते सांजल अने ते म्हारा चित्तनी प्रसन्नताने माटे ऊट कर. आ-पणी घोर अवस्थाने सांजली तथा अग्निथी द्वारकाना नांशने सांजली सर्व स्थानके सर्वे खल पुरुषो हर्ष पान्या ठे. परंतु श्रेष्ठ पुरुषोने तो दुःख उत्पन्न अयुं ठे, माटे तुं श्रेष्ठ पुरुषोने हर्ष करवा माटे अने खल पुरुषोने खेद करवा

माटे चक्र गदा विगेरे शस्त्रयुक्त हाथवालुं, ठातिमां लक्ष्मीना चिन्हवालुं, गरुड
 न उपर विराजीत थयेलुं, पीला वस्त्रवालुं म्हारुं स्वरूप तेमज वैमान उपर
 बेठेलुं, श्याम वस्त्रवालुं, हल मुशाल विगेरे शस्त्रथी सुशोभित हाथवालुं त्हारु स्वरूप
 रूप पण आकाशमां राखी आ सर्व ज्ञरतक्षेत्रने विषे देखामके, जेथी करीने स
 ज्ञानोने विषे आपणो अपवाद नाश पामे. वली लोकने विषे एवो पण उद्घोष
 करवो के, “ देवरूपने धारण करनारा, निरंतर स्थितिवाला, नित्य सुखवाला
 अने पोतानी इच्छा प्रमाणे विहार करनारा श्री रामकृष्ण निरंतर जयवंत
 वर्तें ठे. ” आ सर्व वात अंगीकार करी बलज्ज देवे तुरत दक्षिण ज्ञरतक्षेत्रम
 आवीने कृष्णना कहेवा प्रमाणे वैमानमां बेठेला बन्ने स्वरूपो आकाशमां राख
 सर्व लोकने देखामचा. वली दिव्य देहकांतिवाला तेणे स्पष्ट एवो उद्घोष क
 रवो के, “ हे प्राणीयो ! तमे सौ सांजलो. आ विश्वनी उत्पत्ति अने संहार
 करनारा अमे ठीए. अमे सुखने माटे आ द्वारका नगरीने कृष्णमात्रमां उत्पन्न
 करी हती, पण हवे अमारी बीजे स्थानके जवानी इच्छाथी अमे ते द्वारका
 नगरीनुं हरण करयुं ठे. ” बलज्ज देवनी आवी वाणी सांजली हर्ष पामेला
 सर्वे माणसो आ लोक संबंधी अनेक प्रकारना सुखनी इच्छाथी ठेकाणे ठेकाणे
 म्होटा देवालयोने विषे एवाज स्वरूपवाली रामकृष्णनी मूर्तिनुं स्थापन करी
 तेमना ज्ञक्त थया. आ प्रमाणे उद्यानोने विषे अने गृहोने विषे रामकृष्णनी
 महा मूढ्यवाली अनेक मूर्तियोनुं महोत्सवपूर्वक स्थापन करीने आ लोक सं-
 बंधी अनेक जोग संगना अजिलाषी एवा अर्धा ज्ञरतखंदना अनुष्यो तेमनुं
 पूजन करवा लाग्या. बलज्ज देव पण ते मूर्तियोनुं पूजन करनारने हर्षपूर्वक
 सर्व प्रकारनी संपत्ति आपवा लाग्यो. अहो ! शुद्ध सम्यक्तत्त्वधारी एवा बलज्ज
 देवताए केवल बंधुना प्रेमथी मिथ्यात्वपणुं विस्तारयुं. अनुक्रमे ते देव स्वर्गलो-
 कना सुखोने जोगवी आयुष्य पूर्ण थये त्यांथी चवी आवती अवसर्पिणीमां
 सारा विशाल कुलमां अवतरशे. पढी कृष्णनो जीव के, जे श्रीमम नामना
 तीर्थकर थवाना ठे तेमना वारामां ए बलज्ज देवो जीव महोदयवाली दीक्षा
 लइ अनुक्रमे अंते अनंत सुख पामशे. हे मोक्षार्थी ज्ञव्यजनो ! तमे सर्व प्र-
 कारना पापने नाश करनारा, काम, क्रोध, मद विगेरेनो उच्छेद करनारा अने
 पुण्यनी वृद्धि करनारा आ बलदेव मुनिना चरित्रने सांजलीने वैराग्यथी उत्कृ-

ष्ट एवा पोताना बंधुसंबंधी मोहने त्यजी दइ केवल सुखकारी एवा जैनध-
र्मनुं सेवन करो.

॥ इति नवमबलदेवमुनिसंबंधकथनरूपो द्वितीयः प्रस्तावः ॥

इस्कागरायवसहो, पम्बुद्धीनाम कोसलासामी ॥

तह नेआ अंग्गाए, चंदह्हाए निरुवमाए ॥ १६ ॥

संखेवकासिराया, कुणालदेसाहिवो तहा रूप्पी ॥

कुरुवइ अदीणसत्तु, पंचालपहु अ जीअसत्तू ॥ १७ ॥

संजायजाइसरणा, पवइआ ठप्पि मल्लिजिणपासे ॥

चउदसपुव्वी एए, जयंतु अपुणप्रवं पत्ता ॥ १८ ॥

अर्थ—इह्वाकुवंशना राजानुमां श्रेष्ठ एवो कोशलादेशनो अधिपति प्रति-
बुद्धि, निरुपम एवी अंग्गा नगरीनो महाराजा चंदह्हाय, काशीनो नृपति शंख,
कुणालदेशनो अधिपति रुक्मी, कुरुदेशनो नृपाल अदीनशत्रु अने कांपिड्य-
पुरनो नृपति जितशत्रु, ए उत्पन्न थयेला जातिस्मरण ज्ञानने लीधे श्री म-
ल्लिनाथ प्रभु पासे दीक्षा लइ अने चौद पूर्वना धारणहार अइ मोक्षपदने प्राप्त
करनारा (उपर कहेला) ठए महाराजानु जयवंता वर्तो.

॥ श्री मल्लिनाथ चरित्रम् ॥

पूर्व विदेहक्षेत्रे विषे सलिलावती नामनी महा विजयमां लोकोने आ-
श्चर्य करनारी वीतशोका नामे नगरी ठे. त्यां शत्रुना सैन्यने मर्दन करवामां
समर्थ भुजा दंभवालो महा बलवंत बल नामनो राजा राज्य करतो हतो. तेने
मनोहर स्वरूपवाली धारणी विगेरे एक हजार स्त्रीयो हत्ती. एक दीवस ए
धारणीये सिंह स्वप्नसूचित एवा एक पुत्रने जन्म आप्यो. राजाए हर्षपूर्वक ते
पोताना पुत्रनो जन्म महोत्सव कस्यो. वारमे दिवसे विविध प्रकारना महोत्स-
वथी स्वजनोने संतोष पमानी बल राजाए पोताना पुत्रनुं “महाबल” नाम
पारुं. पठी पांच धावमातानुथी वृद्धि पामतो ते कुमार अनुक्रमे सर्व कला-
उनो अभ्यास करतो स्त्रीयोनां चित्ते संतोष करनारी यौवनावस्था पाम्यो

ઘટલે બલરાજાએ તેને કમલશ્રી પ્રમુખ પાંચસો રાજકન્યાનું પરણાવી આ તેને રહેવા માટે ઇચ્છ્યથી પૂર્ણ એવાં મંદિરો આપ્યાં. મહાવલકુમાર તે પોતાની પાંચસો સ્ત્રીયોની સાથે અનેક પ્રકારની ઝોગસંપત્તિને ઝોગવતો ઠતો પિતા એ આપેલા મંદિરપ્રત્યે રહેવા લાગ્યો.

કોઈ વચ્ચે ઉત્તમ ચારિત્રને ધારણ કરનારા કેટલાક સ્થવિર સાધુનું નગરીના ઇંડકુંજ નામના ઉદ્યાનમાં આવ્યા ઘટલે બલજૂપતિયે તે ઉદ્યાનમાં જઈ અને ગુરુના ચરણને વિષે પ્રણામ કરીને મોક્ષસુખ આપનારી નિર્મલ ધર્મોપદેશના સાંજલી. પછી વૈરાગ્યથી જાવિત ચિત્તવાલો બલરાજા, ગુરુને પ્રણામ કરી નગરીપ્રત્યે ગયો. ત્યાં તેણે મહાવલકુમારને રાજ્યાન્નિષેક કહ્યો. પછી બલજૂપતિયે તે સ્થવિર સાધુની પાસે દીક્ષા લઈ અનુક્રમે એકાદશાંગીનો અભ્યાસ કહ્યો. અનુક્રમે દીર્ઘકાલ પર્યંત પવિત્ર એવા ચારિત્રને પાલી અને ચાર નામના પર્વતને વિષે એક માસના ઉપવાસથી સંલેખના કરીને તે મહાસુનિ મોક્ષપદ પામ્યા. પછી પોતાના રાજ્યપદને ઝોગવતા શ્રીમાન્ મહાવલકુમાર જૂપતિને, કમલશ્રી પટ્ટરાણીથી એક સિંહસ્વપ્નસૂચિત પુત્ર થયો. મહાવલે તેનું “ બલજ્ઞ ” નામ પાડ્યું. અનુક્રમે તે કુમાર યૌવનાવસ્થા પામ્યો.

હવે મહાવલ રાજાને બાલ્યાવસ્થાથીજ અચલ, ધરણ, પૂરણ, વસુ, અન્નિચંડ અને વૈશ્રમણ નામના મહા સંપત્તિવાલા ઠ મિત્રો હતા. જાણે પોતાનો એક આત્માજ હોયની ? એમ એ ઠ મિત્રોની સાથે મહારાજા મહાવલ, નિરંતર સ્નાન, વિવિધ પ્રકારના ઝોજન અને ક્રીડા વિગેરે કરતો. આમ તે રાજાનો સર્વકાલ સુખમાંજ નિર્ગમન થતો. એવામાં કેટલાક ઉત્તમ સ્થવિર સાધુનું વિહાર કરતા કરતા તે નગરીમાં આવ્યા. મહાવલ પોતાના ઠ મિત્રો સહિત ધર્મ શ્રવણ કરવા ગયો. ત્યાં સુનિયોએ આપેલા ધર્મોપદેશરૂપ અમૃતરસનું કંઠપર્યંત પાન કરી ઉત્કૃષ્ટ જાવબલવાલા મહાવલ રાજાએ દીક્ષા લેવાની ઇચ્છા કરી. પછી તે સાધુને પ્રણામ કરી પોતાની નગરીપ્રત્યે આવીને મિત્રોને કહેવા લાગ્યો. “ હે મિત્રો ! હું સ્થારા પૂર્વજોના અનુક્રમથી પ્રાપ્ત થયેલી દીક્ષા લઈશ. તમે તપશ્ચાનો અંગીકાર કરશો ? તમે તમારો જે વિચાર હોય તે કહો. ” મિત્રોએ કહ્યું. “ અમે પણ તમારીજ સાથે દીક્ષા લઈશું. ” પછી રાજાએ કહ્યું. “ હે મિત્રો ! નિશ્ચે આપણે સૌ યજ્ઞસ્વી અને પુણ્યવંત ઠીએ. હવે તમે સૌ પોતપો-

ताने घरे जइ पोतपोताना वंधुनुने तथा कुटुंबने आ वात निवेदन करी अने पोताना म्होटा पुत्रने घरवार सोंपीने पढी चारित्र लेवा माटे पालखीमां बेसीने अहिं आवो. ” ग्रामपोताना ठ मित्रोने आज्ञा करी अने गुणोए करीने उत्तम एवा पोताना पुत्र बलज्जने राज्याभिषेक करी महाबल राजा पोते चारित्र लेवाने तैयार थयो. ठए मित्रो पण त्यां आव्या एटले पढी हजारो मनुष्योए उपामेली पालखीमां बेसी वार्जितोना शब्दोथी दिशाडने गजावी देतो महाबल राजा हर्षथी पोताना ठ मित्रो सहित नगरीथी बहार नीकली उद्यानमां स्थविर साधुनुनी पासे आव्यो. त्यां ते सर्वे जणाये तपस्या लीधी. पढी परस्पर धर्मरागने धारण करनारा ते सर्वे साधुनु, विधि सहित एकादशांगीनो अभ्यास करी बहुश्रुत थया. वली तेनुए “ जे साधु ठठ, अठम, दशम विगेरे घोर एवा तपनुं आचरण करे ते बीजाए पण करवुं. ” एवी परस्पर प्रतीज्ञा करी. ते सर्वेमां म्होटा अने उपशमना समुद्ररूप महाबल मुनि पोताना चित्तमां विचार करवा लाग्या के, “ तपमां समान रीते रहेनारा एवा अमारी कीर्ति पण लोकमां सरखी रीतेज थशे. वली अमारामां कोइ पण मुख्य अमुख्यनुं ज्ञान धरावतो नथी, माटे आ सर्वे साधुनुथी हुं वधारे तप करुं के, जेथी लोकमां ते सर्वे करतां म्हारी प्रशंसा वधारे थाय. ” आवी रीते विचार करीने इंडियोने वश्य राखवामां तत्पर एवा ए महाबल मुनिये अधिक अधिक तपश्चर्या करवा मांमी. अहो ! धिक्कार ठे के, जे म्होटा पुरुषोने पण निश्चे मोह थाय ठे!! निरंतर उत्तम रीते मोह सुखना साधनरूप अति निर्मल चारित्रने विषे पण ए शमजाववाला महाबल मुनिने मायाकलंक थयुं. जो के सर्व आगमने जाणनारा अने ममता रहित ए महाबल राजर्षिये तीर्थंकर ज्ञप्ति विगेरे विश स्थानकथी प्रकट जिन नाम कर्म उपार्जन करयुं, तो पण तेमणे ते वखते मायातप करवाथी स्त्रीनामकर्म बांध्युं. साधुनुने अनुक्रमे वार पस्तिमा आराधन करवानुं कह्युं ठे ते पण त्रण गुप्ति अने चार समितिमां आसक्त चित्तवाला ते साते मुनीश्वरोए आराधी. तेमज लघुवृत्ति अने सिंहनिक्री-मित नामनुं तीव्र तप करयुं. वली तेनुए बीजा पण तीव्र तप कख्यां. पढी दुर्वल थइ गयेला अंगवाला ते साते साधुनु पोताना आयुष्यना अंतने जाणी तथा न पाली शकाय तेवा चारित्रने जाणी शमजावने धारण करवा पूर्वक

परिवार सहित सर्वे स्थविर साधुने वंदना करी चारु नामना पर्वत उपर गया. त्यां उत्कृष्ट एवा चारित्रने पालवामां तत्पर एवा ते साते साधुने जूमीनुं शोधन करी संलेखनामां तत्पर अइ शिलातल उपर वेठा. पठी ते सर्वे मुनीश्वरो वे मास पर्यंत अनशन व्रत पाली मृत्यु पामीने जयंत नामना अनुत्तर देवलाकमां देवतापणे उत्पन्न थया. त्यां महाबल देवतानुं वत्रीस सागरोपमनुं पूर्ण आयुष्य हतुं अने वाकीना ठ देवतानुं वत्रीश सागरोपमथी कांडक नुं आयुष्य हतुं; तेथी ते ठए देवतानुं, पोतानुं आयुष्य पूर्ण थये महाबल देवने त्यांज मूकी जंबुद्वीपना आ ऋरतक्षेत्रने विषे राजपुत्र तरिके जूदा जूदा उत्पन्न थया. अनुक्रमे तेनुं साम्राज्य लक्ष्मीने योग्य एवी यौवनावस्था पाम्या. तेनुंमां एक कोशला नगरीनो राजा प्रतिबुद्धि नामे थयो हतो, बीजो अंगापु-रीनो महाराजा चंडबाय थयो, बीजो काशीनो जूपाल शंख थयो हतो, चो-थो शंखना सरखी उज्वल कीर्तिवालो कुणाल देशनो अधिपति रुक्मी थयो हतो. पांचमो कुशदेशनो अदीनशत्रु नामे नृपति थयो हतो अने ठठो पंचा-लदेशनो महाराजा यथार्थ नामवालो जितशत्रु थयो हतो. आ प्रमाणे ए ठए राजानुं, विशाल संपत्तिथी समृद्धिवंत एवां पोताना विस्तारवंत राज्योनुं पालन करता ठता पूर्वना पुण्यथी स्वर्ग समान सुख जोगवता हता.

॥ इति श्री मल्लिचरित्रे पूर्वजवस्वरूपवर्णनोनाम प्रथमः सर्गः ॥

पूर्व जवना ठ मित्रोरूप जूपतियोना किल्लामां रहेला कामदेवरूपसिंहने जेणे एकज बाणथी जीत्यो ठे, ते व्याधोमां सुजटरूप श्री मल्लिनाथ जिने-श्वर जयवंता वर्तो.

आ जंबूद्वीपना दक्षिण ऋरतक्षेत्रने विषे समृद्धिथी स्वर्गपुरी समान मि-थिला नामनी नगरी ठे. त्यां त्रणजुवनमां प्रसिद्ध यशवालो तथा शंकरना समान पराक्रमवालो कुंज राजा राज्य करतो हतो. तेने उत्तम शीलवाली, दयावंत अने यथार्थ नामने धारण करनारी प्रज्ञावती नामनी स्त्री हती. हवे जयंत नामना देवलोकमां महासुखनो अनुजव करतो महाबल देवता अवधि-ज्ञानथी पोतानुं आयुष्य पूर्ण थयुं जाणी चैत्र मासनी शुक्ल चोथनी रात्रीये अश्विनी नक्षत्रमां चंडयोग प्राप्त थये ठते ते पांचमा देवलोकथी चवीने प्र-

પ્રજાવતીના નદરને વિષે અત્યંત સ્થો. તે વચ્ચે પ્રજાવતી રાણીયે સ્પૃષ્ટ એવાં ચૌદ સ્વપ્ન જોયાં. પઠી જાગ્રત થઈને તેણે તે સ્વપ્નોને અનુક્રમે સ્મરણ કર્યાં. ત્યાર પછી એ રાણી સ્વપ્નોનું ફલ પૂઠવા માટે હંસીની પેટે તુરત ત્યાંથી ઊઠીને પોતાના પતિની પાસે ગઈ. ત્યાં “હે મહારાજ ! આપ વિજયવંતા વર્તો, વિજયવંતા વર્તો,” એમ પ્રવોધ પમાડીને તે મહારાણી જણાવતી ઉપર બેઠી. જાણ એવા સેવકો પણ તેની આજ્ઞાથી ત્યાં બેઠા. પછી જૂપતિયે તેને પોતાની પાસે આવવાનું કારણ પૂછ્યું એટલે તે પટ્ટરાણીયે અનુક્રમે ચૌદ મહાસ્વપ્ન કહ્યાં. વલી તેણે હાથ જોડીને પોતાના પતિને વિનંતી પૂર્વક કહ્યું કે, “હે નાથ ! આ સ્વપ્નોનું સારું નરસું જે ફલ હોય તે મને કહો ?” રાજાએ તે સર્વ સ્વપ્નાનો પોતાના મનમાં વિચાર કરીને કહ્યું કે, “હે પ્રિયે ! વચાણવા યોગ્ય આ સ્વપ્નો મહાફલને આપનારાં છે. સામાન્ય રીતે તો એનું ફલ અમિત જોગ અને રાજ્યસુખાદિ છે; પરંતુ હે જડે ! વિશેષે એ સ્વપ્નોનું જે ફલ છે તે કહુંબું. સાંજલ. આજથી નવમાસ અને સામાસાત દિવસ ગયે છે તે તું પોતાના કુલમાં ઉત્તમ આજ્ઞરણરૂપ પુત્રસ્તનને જન્મ આપીશ. વલી વાલ્યાવસ્થાને ત્યજી યૌવનાસ્થાવસ્થાને પ્રાપ્ત થયેલો તે ત્હારો પુત્ર અનુત વલવાન, ગુણવાન અને પૃથ્વીને વિષે ચક્રવર્તી થશે.” રાજાનાં આવાં વચન સાંજલોને અત્યંત દર્દ પામેલી ચંદ્ર સમાન મુખવાલી રાણીયે કહ્યું. “હે પ્રાણપ્રિય ! નિશ્ચે આપનું કહેવું સત્ય સફલ થાનું.” પછી રાજાની સાથે જોગસુખ જોગવી અને તેની આજ્ઞા લઈને પોતાના મંદીર પ્રત્યે ગયેલી તે પ્રજાવતીયે ધર્મજાગરણ કરી.

પછી પ્રજાતે કુંજરાજા, પ્રજાતસંવંધી ધર્મક્રીયા કરીને અનેક સામંતોની સાથે સન્નામાં આવ્યા. ત્યાં સેવકોની પાસે સ્વપ્ન પાઠકોને વોલાવી તેમણે હાથમાં ફલ રાંચી તેમને સ્વપ્નાનું ફલ પૂઠ્યું. સ્વપ્નપાઠકોએ પણ હૃદયમાં વિચાર કરીને પછી અનુક્રમે દર્શપૂર્વક રાજાને કહ્યું. “હે મહારાજ ! નિશ્ચે સર્વ પ્રકારે આવાં સ્વપ્નો જાગ્યથીજ પ્રાપ્ત થાય છે. ચરેચર સ્વપ્નના પ્રજાવથી પ્રજાવતી રાણી પૂર્ણમાસે તીર્થંકર અથવા તો ચક્રવર્તી એવા પુત્રને જન્મ આપશે.” રાજાએ તે સર્વ વાત સત્ય માનીને સ્વપ્ન પાઠકોને આનૂપણ વચ્ચે, ફલ અને પુષ્પથી સત્કાર કરીને તથા નદાર મનથી વહુ રૂચ્ય આપીને વિદાય કર્યા. પછી રાણી પ્રજાવતીને ત્રીજે માને સુખકારી અને સર્વ સંપ-

तिना कारणरूप एवो दोहद उत्पन्न थयो के, “जाणे हुं जल अने स्थलमां उत्पन्न
 अयेलां तेमज सुगंधिवालां पुष्पोथी आच्छादित करेली, महा मूढ्यवाली तेमज
 जाइ, चंपक, पाटल, पुंनाग, अशोक अने मल्लिका विगेरे दश वर्णनां पुष्पोना
 दारोवाली शय्यामां ते ते पुष्पोनी सुगंध लेती ठती उत्तम लावण्यवाली ल-
 क्ष्मीनी पेठे पोतानी सखीयोनी साथे पोताना जुवनमां हर्षथी विलास करुं.”
 प्रज्ञावती राणीने आवो दोहद उत्पन्न थयो तेज वखते व्यंतर देवतानुए त-
 त्काल श्री कुंजराजाना मंदिर उपर पोताना सुगंधथी क्षणमात्रमां सर्व दि-
 शानुने सुगंधमय करनारां पुष्पोनो वरसाद वरसाव्यो. वली अखंरित एवी
 पुष्पोनी मालानुथी प्रज्ञावती राणीनी शय्याने आच्छादित करी, जेथी ते म-
 हाराणीये पुष्पोनी सुगंधी लेता शय्यामां वेसी पोताना पवित्र दोह-
 दने पूर्ण कस्यो. योग्यज ठे, पुण्यवंत जीव गर्जमां आव्ये ठते मनुष्योने
 शुं असाध्य होय ठे ? अर्थात् कांइ होतु नथी. पढी पूर्ण अइ ठे आशा जेनी
 एवी ते महाराणी प्रज्ञावतीये मागशर सुदी अगीयारसने दिवसे अश्विनी
 नक्षत्रमां चंडनो योग ठते निर्मल दिशानु, सुजिह्वाथी सुंदर एवं पृथ्वीतल ते-
 मज सुखकारी वायु अने सर्व ग्रहोनुं उच्चस्थानके रहेवुं इत्यादि उत्तम जन्म-
 काल प्राप्त थये ठते देहनी कांतिना समूहथी सूतिकागृहने प्रकाश करनारा
 अने कर्मथी आश्चर्यकारी रूपवाला श्रीजिनेश्वरने जन्म आप्यो. ते वखते
 त्रणलोकमां तुरत म्होटो नद्योत थयो. नारकी जीवोने पण ते वखते क्षण-
 मात्र सुख उपन्युं. आसन कंपने लीधे उपयोगथी श्री जिनराजना जन्मने
 जाणी ठप्पन्न दिग्गकन्यानुए बहु हर्षथी त्यां आवीने पुत्री सहित श्री प्रज्ञावती दे-
 वीनुं सुखकारी सुतिका कर्म करयुं. इंडोए पण तीर्थिकरनो जन्म महोत्सव करयो.
 पढी तेनु श्री जिनराजने माता प्रज्ञावतीनी पासे मूकी नंदीश्वर द्वीपमां अ-
 षाइ महोत्सव करीने स्वर्गे गया. वली ते वखते कुबेरना आज्ञाकारी देवोए,
 कुंजराजाना मंदिर उपर सुवर्ण रत्नादिकनी बहु वृष्टि करी. तेमज ते हर्षित
 चित्तवाला देवतानुए पुष्प, वस्त्र, चूर्ण, पत्र, आनूषण अने विविध प्रकारनां
 फलोनों वर्षादि पण कस्यो. कुंजराजाए पण हर्षथी पोताने पुत्रीना जन्मनी व-
 धामणी आपनाराने इच्छाथी अधिक अधिक सुवर्ण रत्नादिकनुं दान आप्युं.
 जेवी रीते उत्तम पुत्र माता पिताने महाहर्ष उत्पन्न करे ठे तेथी पण अधि-

ક એવો હર્ષ આ પુત્રીયે પોતાના માતા પિતાને નૃત્યન કહ્યો. કુંજરાજાએ પુત્રીના જન્મ મહોત્સવ વખતે કોટવાલ વિગેરે પુરુષોને આજ્ઞા કરીને વંધીવાન પુરુષોને ઘોડાવી મૂક્યા. દરવાજે દરવાજે વિવિધ પ્રકારનાં મણિમય તોરણોની રચના કરાવી. નિર્મલ અને વિશાલ એવા ઝંઘેલા ચંડુવાનથી જાણે અત્યંત મનોહર વિલાસવાલી સ્ત્રી હોયની ? એવી બજાર શણગારી. ઠેકાણે ઠેકાણે સંગીત, ગીત, વાદ્ય અને વિવિધ પ્રકારના મનોહર નાટકથી રાજમાર્ગને પણ વહુ સુશોભિત કહ્યો. આમ નત્તર નત્તર મ્હોટા દાનવાલા મહોત્સવની વૃદ્ધિ કરતાં નત્તમ એવો નામ પામવાનો દશમો દિવસ આવ્યો. તે દિવસે હર્ષિત મનવાલા કુંજરાજાએ પોતાના વંધુનની સાથે પ્રથમ ઝોજન લઈ પઠી વલ્લોના દાનપૂર્વક તેમને કહ્યું કે, “હે સ્વજનો ! જ્યારે આ કન્યા પોતાની માતાના નદરને વિષે આવી હતી તે વખતે તેની માતાને પુષ્પથી સુશોભિત એવી શય્યામાં શયન કરવાનો શુભ દોહદ નૃત્યન યયો હતો, તેથી ધન્ય મનુષ્યોમાં પણ નત્તમ એવી આ કન્યાનું ‘મલ્લિ’ એવું નામ પાડું.” પઠી નિરંતર સ્વર્ગમાંથી આવતી ઇંદાણીયોએ પોતાના ચોલામાં ધારણ કરીને લામ લમ્લાવેલી અને સૌન્દર્યના પાત્રરૂપ તે કન્યા, શુક્લપદ્મના ચંડની કલાની પેઠે વૃદ્ધિ પામવા લાગી. જાણે મૂર્તિમતિ લક્ષ્મીજ હોયની ? અથવા તો અમૃત સમાન મધુર ચાણીવાલી સરસ્વતીજ હોયની ? એવી તે મહા સૌન્દર્યવાલી મલ્લિકુમારીને જોઈ સર્વે લોકો તેની પ્રશંસા કરતા હતા. વિશ્વના સામાન્ય વાલકની પેઠે ક્રીડા કરવામાં તત્પર એવી તે કુમારી અનુક્રમે વાલ્યાવસ્થાને ઉદ્ભવન કરી યૌવનાવસ્થા પામી. દેદીપ્યમાન મરકતમણી, પ્રિયંગુ અને નીલોત્પલ સમાન શ્રંગની કાંતિવાલી એ મલ્લિકુમારીયે પોતાને જોનારા કયા મનુષ્યની દૃષ્ટિને નિર્મલ નથી કરી ? પચવિંશ વનુષ્ય પ્રણામ દેહવાલી અને કામદેવને જીતનારી એ કુમારીયે વિશ્વને જીતનારી રૂપસંયત્તિને ધારણ કરી. ત્રણ જ્ઞાનથી સર્વ જ્ઞાત્રાર્યને જાણનારી અને કુશાલને તિરસ્કાર કરનારી એ મલ્લિકુમારીયે સરસ્વતીની પેઠે સર્વ કલાનુનો અભ્યાસ કહ્યો. વલી તેણે અવધિજ્ઞાનથી પોતાના પૂર્વ જ્ઞાના ઠ નિત્રોને તે તે દેશને વિષે ઇંદની પેઠે રાજ્યપદ ઝોગવતા જોયા એટલે તે કુમારીયે તેનું પ્રતિવોધ આવવાને માટે કાંઈ ઝપાયનો વિચાર કરીને પઠી સુતારોને આ પ્રમાણે આજ્ઞા કરી કે, “હે સુત્રચારો ! તમે

આ મ્હારા નિવાસગૃહના અશોકવનની મધ્યે પુતલીયોથી સુશોજિત એવા મણિમય સ્તંભોથી દેદીપ્યમાન, નાના પ્રકારના રત્નોથી જમિત્ર જૂપીઠવાલું અને જાણે ગાઢ ચંડોદયથી મનોહર એવું વૈમાનજ હોયની ? એવો અજ્ઞત એક મંરુપ કરો. તેના મધ્યે ઠ દિશાનુમાં વિવિધ પ્રકારની રચનાથી ચિત્તને આશ્ચર્ય કરનારા અને મનોહર મધ્યજાગવાલા ઠ ઘરો બનાવો અને તે ઠ ઘરોના મધ્ય જાગમાં મણિમય જાલીયોથી સુંદર એક દેદીપ્યમાન મંદિર તૈયાર કરો. વલી તે મંદિરની અંદર મધ્ય જાગમાં કિરણોના સમૂહરુપ એક મ્હોટી અને નિર્મલ એવી મણિપીઠિકા કરો. ” શ્રી મલ્લિકુમારીયે આજ્ઞા કરેલા અતિગરિષ્ઠ શિષ્ય શાસ્ત્રીયોએ તે સર્વ ધોના દિવસની અંદર તૈયાર કર્યું. પછી મલ્લિકુમારીયે પોતાના સમાન આકૃતિવાલી, મસ્તક ઉપર સુવર્ણનાં પદ્મથી ઢાંકી દીધેલાં ઊંડવાલી અને સત્પુરુષોને પણ ધ્રમ કરનારી પોતાની સુવર્ણની પોલી મૂર્તિ કરાવીને તે મંરુપમધ્યેની મણિપીઠિકા ઉપર મૂકી. વલી હમેશાં પોતાના આહારમાંથી ગલતા રસવાલો કોલોયો તે સુવર્ણની મૂર્તિના મસ્તકના ઊંડમાં નાખવા લાગી. અનુક્રમે એ ગલતા રસવાલા એકઠા થયેલા આહારનો મહા ડુઃસહ એવો નાસીકાને જેદી નાખનારો ગંધ જાણે મરી ગયેલા કુતરા, સર્પ અને વલદના ચુંચાએલા શરીરથીજ નીકલતો હોયની ? એમ પુતલીના મસ્તક ઉપર રહેલા સુવર્ણપદ્મના ઢાંકણને ડધામી નાખવાથી નિકલવા લાગ્યો. યૌવનાવસ્થા પ્રાપ્ત થયા ઠતાં પણ નિરંતર સંસારના જોગની ઇચ્છા રહિત એવી તથા ચારિત્રમાં કેવી રીતે વર્તવું તેનો પ્રથમથી અન્યાસ કરતી વલી પોતાના દર્શનથી માતા, પિતા, જાણ વિગેરે સર્વ સ્વજન મનુષ્યોને અધિક અધિક પ્રસન્ન કરતી એ મલ્લિકુમારી પ્રતિદિન અસંખ્ય એવાં સુખને જોગવતી હતી.

હવે સર્વ સંપત્તિના નિવાસ સ્થાનરુપ કોશલ નામના દેશને વિષે ઇંડુપુરી સમાન સાકેતપુર નામે નગર છે. ત્યાં ઇન્દ્રવાકુવંશના આજ્ઞૂષણરુપ, વૈરીયોના સમૂહને દાવાનલ સમાન પ્રતિબુદ્ધિ નામે રાજા લક્ષ્મીથી ઉત્કૃષ્ટ એવાં રાજ્યનું પાલન કરતો હતો. તેને રૂપસંપતિયે કરીને લક્ષ્મીના સરસ્વી પદ્માવતી નામની સતી સ્ત્રી હતી. તે નગરમાં એક મ્હોટું અતિશયવાલું નાગમંદિર હતું. એક દિવસ પદ્માવતી દેવીયે મહા હર્ષ પ્રગટ કરનારા શ્રી નાગદેવની પૂજાના મદ્દેત્સવને વિષે જતા એવા લોકોના સમૂહને જોઈ હર્ષથી વિનયપૂર્વક પ્ર-

तिबुद्धि नूपतिने कह्युं. “ हे प्रजानाथ ! आजे श्री नागदेवनी पूजानो म्होटो उत्सव ठे; तेथी जो आप रजा आपो तो हुं त्यां जानं. आपे पण म्हारा उपर प्रसन्न अशने त्यां आववुं. ” राजाए ते वात कबुल करी एटले हर्षयुक्त चित्त-वाली पद्मावती राणीये मधुर वचनथी आज्ञाकारी सेवकोने कह्युं के, “ हे सेवकजनो ! तमे आजे नागमंदिर प्रत्ये जइ विविध प्रकारना अति सुगंधवालां पुष्पोथी एक म्होटो पुष्पनो विशाल मंरुप तैयार करो अने तेना मध्ये जुलती विचित्र पुष्पोनी मालानुथी गुंथेलुं जाणे उत्कृष्टएवी शोभानुं निधान होयनी ? एवं सुगंधीनी संपत्तिवालुं “ श्री दाम ” नामनुं मंदिर वनावो. वली वार्जीत्र, गीत, धूप, वासकपेप विगेरे विविध प्रकारनो पूजानो सामान प्रयत्नथी तैयार करीने म्हारी वाट जोता उज्जा रहो. ” आ प्रमाणे महाराणीये आज्ञा करेला सेवको ते सर्व तैयार करी पद्मावती राणीनी राह जोता उज्जा रह्या.

पद्मावती राणी पण स्नान करी, सर्व प्रकारनां अलंकारोने धारण करी अने पोताना समान सखीयोनी साथे श्रेष्ठ एवा रथमां वेसीने बहु वार्जीत्रोना तथा धवलगीतना मधुर शब्दथी व्याप्त अने देशांतरोथी आवेला अनेक लोकोथी नरपूर एवा ते महोत्सववाला नागमंदिर प्रत्ये आवी. त्यां ते महाराणी पुष्प विगेरेथी नागदेवनुं पूजन करी दिव्य महोत्सवेन वृद्धि पमामती नूपालना आववानी वाट जोती वेठी. महाराजा प्रतिबुद्धि पण राणीना स्नेहने लीधे उत्तम शृंगारने धारण करी, पट्ट हस्ति उपर वेसीने असंख्य सेना सहित त्यां आव्यो. त्यां ते गंध, पुष्प, नैवेद्य विगेरे सामग्रीथी नागदेवनुं विधिपूर्वक पूजन करीने श्रेष्ठ एवां पुष्पोना मंरुपमां रहेला सिंहासन उपरवेगो. क्षणमात्र मंरुपनी शोभाने जोशने पठी ए राजानी दृष्टिरुप मयुरीये जाणे आकी जवाने लीधेज होयनी ? एम मंरुपनी अंदर रहेला जुलती पुष्पोनी मालाना मंदिरने विपे (श्री दामने विपे) निवास कस्यो. पठी आश्चर्य पामेला नूपाले, पोतानी आगल वेठेला, वृद्ध, बुद्धिना निधान अने सुबुद्ध नामना पोताना मंत्रीने पूव्युं. “ हे मंत्री ! तमे म्हारी आज्ञाथी निरंतर घणा राजनुवनो प्रत्ये गया ठो. त्यां तमे कोइ स्थानके आवुं श्रीदाम जोयुं होय तो कहो. ” मंत्रीये कांश्क हास्य करीने कह्युं. “ महाराज ! स्थिर चित्त करीने सांजलो. ”

આ મ્હારા નિવાસગૃહના અશોકવનની મધ્યે પુતલીયોથી સુશોજિત એવા મણિમય સ્તંભોથી દેદીપ્યમાન, નાના પ્રકારના રત્નોથી જમિત્ર જૂપીઠવાલું અને જાણે ગાઢ ચંડોદયથી મનોહર એવું વૈમાનજ હોયની ? એવો અજ્ઞુત એક મંરુપ કરો. તેના મધ્યે ઠ દિશાનુમાં વિવિધ પ્રકારની રચનાથી ચિત્તને આશ્ચર્ય કરનારા અને મનોહર મધ્યજાગવાલા ઠ ઘરો બનાવો અને તે ઠ ઘરોના મધ્ય જાગમાં મણિમય જાલીયોથી સુંદર એક દેદીપ્યમાન મંદિર તૈયાર કરો. વલી તે મંદિરની અંદર મધ્ય જાગમાં કિરણોના સમૂહરુપ એક મ્હોટી અને નિર્મલ એવી મણિપીઠિકા કરો. ” શ્રી મલ્લિકુમારીયે આજ્ઞા કરેલા અતિગરિષ્ઠ શિલ્પ શાસ્ત્રીયોએ તે સર્વ યોગ્ય દિવસની અંદર તૈયાર કર્યું. પછી મલ્લિકુમારીયે પોતાના સમાન આકૃતીવાલી, મસ્તક ઉપર સુવર્ણનાં પદ્મથી ઢાંકી દીધેલાં ઊંચાલી અને સત્પુરુષોને પણ ધ્રમ કરનારી પોતાની સુવર્ણની પોલી મૂર્તિ કરાવીને તે મંરુપમધ્યેની મણિપીઠિકા ઉપર મૂકી. વલી હમેશાં પોતાના આહારમાંથી ગલતા રસવાલો કોલીયો તે સુવર્ણની મૂર્તિના મસ્તકના ઊંચામાં નાખવા લાગી. અનુક્રમે એ ગલતા રસવાલા એકઠા થયેલા આહારનો મહા ડુઃસહ એવો નાસીકાને ઝેદી નાખનારો ગંધ જાણે મરી ગયેલા કુતરા, સર્પ અને બલદના ચુંચાયેલા શરીરથીજ નીકલતો હોયની ? એમ પુતલીના મસ્તક ઉપર રહેલા સુવર્ણપદ્મના ઢાંકણાને ઝધામી નાખવાથી નિકલવા લાગ્યો. યૌવનાવસ્થા પ્રાપ્ત થયા ઠતાં પણ નિરંતર સંસારના જોગની ઇચ્છા રહિત એવી તથા ચારિત્રમાં કેવી રીતે વર્તવું તેનો પ્રથમથી અજ્ઞાસ કરતી વલી પોતાના દર્શનથી માતા, પિતા, જાડ વિગેરે સર્વ સ્વજન મનુષ્યોને અધિક અધિક પ્રસન્ન કરતી એ મલ્લિકુમારી પ્રતિદિન અસંખ્ય એવાં સુખને જોગવતી હતી.

હવે સર્વ સંપત્તિના નિવાસ સ્થાનરુપ કોશલ નામના દેશને વિષે ઇંદ્રપુરી સમાન સાકેતપુર નામે નગર છે. ત્યાં ઇન્દ્રવાકુવંશના આજ્ઞૂષણરુપ, વૈરીયો ના સમૂહને દાવાનલ સમાન પ્રતિબુદ્ધિ નામે રાજા લક્ષ્મીથી ઉત્કૃષ્ટ એવાં રાજ્યનું પાલન કરતો હતો. તેને રૂપસંપતિયે કરીને લક્ષ્મીના સરસ્વી પદ્માવતી નામની સતી સ્ત્રી હતી. તે નગરમાં એક મ્હોટું અતિશયવાલું નાગમંદિર હતું. એક દિવસ પદ્માવતી દેવીયે મહા હર્ષ પ્રગટ કરનારા શ્રી નાગદેવની પૂજાના મહોત્સવને વિષે જતા એવા લોકોના સમૂહને જોઈ હર્ષથી વિનયપૂર્વક પ્ર

तिबुद्धि नूपतिने कह्युं. “ हे प्रजानाथ ! आजे श्री नागदेवनी पूजानो म्होठो उत्सव ठे; तेथी जो आप रजा आपो तो हुं त्यां जानं. आपे पण म्हारा उपर प्रसन्न यझे त्यां आववुं. ” राजाए ते बात कबुल करी एटले हर्षयुक्त चित्त-वाली पद्मावती राणीये मधुर वचनथी आझाकारी सेवकोने कह्युं के, “ हे सेवकजनो ! तमे आजे नागमंदिर प्रत्ये जइ विविध प्रकारना अति सुगंधवालां पुष्पोथी एक म्होठो पुष्पनो विशाल मंरुप तैयार करो अने तेना मध्ये जुलती विचित्र पुष्पोनी मालानुं गुंथेलुं जाणे उत्कृष्ट एवी शोझानुं निधान होयनी ? एवं सुगंधीनी संपत्तिवालुं “ श्री दाम ” नामनुं मंदिर बनावो. वली वार्जीत्र, गीत, धूप, वासकपेप विगेरे विविध प्रकारनो पूजानो सामान प्रयत्नथी तैयार करीने म्हारी वाट जोता उज्जा रहो. ” आ प्रमाणे महाराणीये आझा करेला सेवको ते सर्व तैयार करी पद्मावती राणीनी राह जोता उज्जा रह्या.

पद्मावती राणी पण स्नान करी, सर्व प्रकारनां अलंकारोने धारण करी अने पोताना समान सखीयोनी साथे श्रेष्ठ एवा रथमां बेसीने बहु वार्जीत्रोना तथा धवलगीतना मधुर शब्दथी व्याप्त अने देशांतरोथी आवेला अनेक लोकोथी नरपूर एवा ते महोत्सववाला नागमंदिर प्रत्ये आवी. त्यां ते महाराणी पुष्प विगेरेथी नागदेवनुं पूजन करी दिव्य महोत्सवेन वृद्धि पमामुती नूपालना आववानी वाट जोती बेठी. महाराजा प्रतिबुद्धि पण राणीना स्नेहने लीधे उत्तम शृंगारने धारण करी, पट्ट हस्ति उपर बेसीने असंख्य सेना सहित त्यां आव्यो. त्यां ते गंध, पुष्प, नैवेद्य विगेरे सामग्रीथी नागदेवनुं विधिपूर्वक पूजन करीने श्रेष्ठ एवां पुष्पोना मंरुपमां रहेला सिंहासन उपर बेगो. कृणमात्र मंरुपनी शोझाने जोझने पढी ए राजानी दृष्टिरुप मयुरीये जाणे थाकी जवाने लीधेज होयनी ? एम मंरुपनी अंदर रहेला जुलती पुष्पोनी मालाना मंदिरने विषे (श्री दामने विषे) निवास कस्यो. पढी आश्चर्य पामेला नूपाले, पोतानी आगल बेठेला, वृद्ध, बुद्धिना निधान अने सुबुद्ध नामना पोताना मंत्रीने पूछ्युं. “ हे मंत्री ! तमे म्हारी आझाथी निरंतर घणा राजनुवनो प्रत्ये गया ठो. त्यां तमे कोइ स्थानके आवुं श्रीदाम जोयुं होय तो कहो. ” मंत्रीये कांश्क हास्य करीने कह्युं. “ महाराज ! स्थिर चित्त करीने सांजलो. ”

एक दिवस हुं आपनी आज्ञाश्री मिथिला नगरी प्रत्ये गयो हतो. त्यां ते दिव-
से कुंजराजानी महेलपताका समान, धन्य अने पुण्यवंत एवी मल्लिकुमा-
रीनो प्रसिद्ध जन्म दिवस हतो. ए मनोहर उत्सवमां जूपतिये मंदार पुष्पोनी
मालाश्री एक म्होटो पुष्पमंरुप तैयार कराव्यो हतो. तेनी अंदर दिव्यसुगंधी
वालुं एक श्रीदाम बांध्युं हतुं. महाराज ! ए श्रीदामनी में जे शोना जोइ ह-
ती तेनी आगल आ शोना निशे कांइ नथी. ” मंत्रीनां आवां वचन सांजली
प्रतिबुद्धि जूपतिने श्रीदामने विषे जे आश्चर्य थयुं हतुं ते उतरी गयुं; परंतु ए
जूपालनुं चित्त, कानने सुखकारी एवां श्री मल्लिकुमारीनां नामने सांजलतां
मात्रमांज तेने विषे आसक्त थयुं; तेशी तेणे पूर्वना मोहने लीधेज मंत्रीने फ-
रीश्री आदरपूर्वक पूछ्युं के, “ हे मंत्री ! ए मल्लिकुमारीनुं केवुं रूप ठे ते मने
कहो ? ” प्रधाने कह्युं. “ हे जूपाल ! जेनां स्वरुपनुं वर्णन करवाने सर्व वि-
श्वने जाणनारा पुरुषो पण समर्थ थता नथी, तो पढी हुं ते राजकुमारीनां
स्वरुपने शीरीते वर्णवी शकुं ? महाराज ! वधारे कहेवाथी शुं ? परंतु त्रण
जगतूनी अंदर बीजा कोइने एनी उपमा आपी शकाय तेम नथी. फक्त मोक्ष
सुखनी पेठे ए निरुपमज ठे. ” प्रधाननां आवां वचनथी तो जूपतिनुं चित्त,
मल्लिकुमारीने विषे बहुज आसक्त थयुं. एटलुंज नहि, पण तुरत ते जूपति म-
ल्लिकुमारीनो पाणीग्रहण करवाने बहुज उत्साहवंत थयो. पढी प्रतिबुद्धि रा-
जाए पोतानुं इष्टकार्य साधवाने माटे एक जाण दूतने कुंजराजाने अर्थे योग्य
जेठ आपीने मल्लिकुमारीनो विवाह पोतानी साथे कराववानी जलामण करी
मिथिला नगरी प्रत्ये कुंजराजा पासे मोकड्यो. दूत पण पोताना राजानी
आज्ञा अंगीकार करी पोताने घेर गयो. पढी ते रथमां बेसी केटलाक माण-
सोनी साथे शीघ्र मिथिला नगरी प्रत्ये जवा निकड्यो.^१

हेवे अंगदेशमां जाणे पूर्ण लक्ष्मीना निवास स्थानरुप क्षीरसागरज हो-
यनी ? एवी अने बहु शत्रुलुथी पण निष्कंप रहेली चंपा नगरी नामे प्रख्यात
पुरी ठे. त्यां चंड्छाय नामनो राजा, पोताना कुलक्रमथी प्राप्त थयेला उत्कृष्ट
जोग समृद्धिवाला साम्राज्य पदने जोगवतो हतो. ते नगरीमां श्री रुषज प्र-
जुना जक्त अने जेमनो वेपार समुद्र रस्ते अनेक देशोमां चालतो हतो.
एवा अर्हन्नक विंगेरे अनेक श्रावको वसता हता. सर्व श्रावकोमां अर्हन्नक श्रा-

वक जिनधर्मने विषे वधारे प्रीतिवालो हतो. ए श्रावक दृढ समकितवालो हो-
 वाथी सुर अने असुरोथी पण कोज पामतो नहि. एक दिवस अर्हन्नक विगेरे
 केटलाक श्रावकोए समुद्र रस्ते अइ बीजा देशमां वेपार करवा जवानो विचार
 करीने विविध प्रकारनी बहु वस्तुनुना वहाणो जरी प्रयाण करयुं. अनुक्रमे
 केटलाक दिवस सुधी समुद्रनी मध्ये जता एवा तेनुने एक दिवस नाना प्रका-
 रना क्लेशने उत्पन्न करनारा वायु विगेरे बहु दुष्ट चिन्हो देखावा लाग्या. ते व-
 खते सर्व लोकोनां हृदयने विषे दुःखरूप अंधकारने बहु वृद्धि पमामतुं अने सू-
 र्यना किरणोने ढांकी देतुं घोर अंधकार प्रगट अयुं. चारे तरफ विजलीना ऊ-
 वकारा अने अति ज्ञयानक मेघना कमाका अवा लाग्या. वली वहाणना सर्व मा-
 णसोने बहु दुःखकारी एवी घाढ काजलना समूह समान अंधकारनी जाल
 सर्व दिशामां फैलाइ गइ. आ वखते राता नेत्रवाला, चूलांना समान आकृति-
 वाली नासिकावाला, लांबा हाथवाला, वांकी नोकवाला, जामा उंचा करेला
 बे हाथथी विकराल मूर्तिवाला, अंधारा कुवाना समान नाजिवाला, बहु न्दाना
 पेटवाला, दुष्ट खजावाला, शुष्क वृक्ष समान गतिवाला, जामनी शाखानी
 पेठे उंचा करेला हाथवाला अने जाणे साक्षात् यमराजनो सगो ज्ञाइ होयनी?
 एवा स्वरूपवाला कोइ पोतानी पासे आवता एवा वैतालने जोइ वहाणना
 सर्वे माणसो आकुलव्याकुल अवा लाग्या. एक अर्हन्नक श्रावक विना बीजा
 सर्वे वणिको दुःखथी अति विह्वल अया ठता पोतपोताना गोत्रदेवनुं स्मरण
 करीने तुरत आपत्तिनी निवृत्तिने माटे पोतपोताना इष्टदेवतानी यात्रा, पूजा,
 नैवेद्य विगेरेनी मानता करवा लाग्या. केटलाक नवीन परणेली स्त्रीना अनुरागथी
 मोह पामता ठता तेनुं ध्यान करवा लाग्या. केटलाक पुत्रना, केटलाक बंधुजनोना,
 केटलाक इव्यना अने केटलाक पोताना वृद्ध मातापितानो निर्वाह चलाववाना
 ध्यानमां तत्पर अया. वली केटलाक तो मृत्युथी जय पामीने पोताना नवा
 बनावेला घरोनोज विचार करवा लाग्या. आम निरंतर महारौइ ध्यानने वडा
 घयेला ते सर्वे वणिको “हवे शुं करवुं?” तेनो कांइ विचार न सुज्जवाथी मूढनी
 पेठे पोतपोताने स्थाने बेसी रह्या. फक्त अरिहंतना धर्मने जाणनारा श्रावक
 शिरोमणि अर्हन्नके, लोकमां आवा कालना समान विघ्न करनारा वैतालने
 जाण्यो; तेथी ते “आवी दुःखी अवस्थामां श्री अरिहंत प्रज्जुनो धर्म एकज-

आधाररूप ठे.” एवो पोताना चित्तमां निश्चय करीने वहाणना एकांत प्रदेशमां गयो. त्यां तेणे विधिथी ढांचणवमे उज्जा रहीने मस्तक उपर हाथ जोनी श्री अरिहंत प्रज्जुने स्तुतिपूर्वक नमस्कार कस्यो. पढी ते अर्हन्नक श्रावके आराधना करीने विधिथी सागारीक अनशन करयुं के, “ जो आ उपसर्गथी नियमे करीने म्हारुं मरण आय तो में बाह्य अने अंतरंगरूप सर्व संग त्यजी दीधा ठे तथा आ म्हारो कायोत्सर्ग विशेष ज्ञावथी आ जन्मपर्यंत थानु. में धन कुटुंबादिकने विषे सर्व आसक्ति त्यजी दीधी ठे. वली म्हारे आ जन्मने विषे सर्व जीवोने विषे मैत्रीज्ञाव हो. ”

पढी कालना समान कोपथी जयंकर आकृतिवाला वैताले अर्हन्नक श्रावक पासे आवीने नृकुटी चम्पावीने कह्युं. “अरे दुष्ट आत्मावाला कुमति ! तुं आ वृथा पाखंरुं शामाटे करे ठे ? जैनधर्म त्यजी दे अने प्रयत्नथी मिथ्यात्वने अंगीकार कर. अरे ! जो तुं म्हारुं कह्युं नहि करे तो आ त्हारा वहाणने म्हारी आंगलीना तीव्र प्रहारथी समुड्मां फेंकी पापरुनी पेठे चूर्ण करी नाखीश. हे जरु ! तुं खरेखर पोताना जीवितथी अने आवा वैज्जवथी ब्रष्ट थवाने लीधे अति दुःखी अइ अकाले आ समुड्मांज मृत्यु पामीश, माटे जरु बुद्धिवालो तुं पोताना हितने माटे म्हारुं कहेवुं कबुल कर के, जेथी तने आ समुड्मां पण जरा जय न आय. ” अर्हन्नक श्रावके मौन धारण करयुं हतुं; तेथी ते पोतानां मनथीज तेने कहेवा लाग्यो के, “ हे देव ! तुं मने अहिं जय देखामे ठे; परंतु तेथी हुं मरी जवानो नथी. म्हारुं धनधान्यादि सर्व जले नाश पामो, पण हुं जैनधर्म त्यजनार नथी. ” अर्हन्नक श्रावके आ प्रमाणे कहे ठते अत्यंत कोपायमान थयेला ते वैताले पोतानी वे आंगलीना प्रहारथी ते वहाणने क्षणमात्रमां जलने विषे फेंकी दीधुं. जो के वैतालना प्रहारथी ए वहाण बहु कंपवा लाग्युं. तोपण अर्हन्नक शेठनुं मन जैनधर्मथी मेरुपर्वतनी पेठे जरा पण चलायमान थयुं नहि. वली कल्लोलना अग्रज्जागथी वहाणने उठालता अने नीचे पारुता ते वैताले अर्हन्नक शेठने बीकण पुरुषोना प्राणने नाश करनारी बहु नीति देखामी. आ प्रमाणे बहु जय देखामवाथी पण मेरु पर्वतनी पेठे ते अर्हन्नक शेठना धर्म ध्यानने निश्चल जोइ देवताए वैतालनुं जयंकर रूप त्यज्जी इइ पोतानुं स्वाज्ञाविक स्वरूप धारण करयुं. पढी अग्नि स-

मान देदीप्यमान आनूषणोने धारण करनारो, कटपवृक्षना पुष्पोष्ठी गुंथेलो
चोटलावालो, उत्तम वेशने धारण करनारो, डुंडुजिना दिव्य शब्दथी दिशानुने
बेहेरी करी नाखतो, चंचल कुंमलथी सुशोभित आकृतिवालो, विश्वने आश्व-
र्यकारी रूपलक्ष्मीवालो अने सर्व लोकने विस्मय पमाननारो ते देव जयजय
शब्दपूर्वक चारे तरफ पुष्पवृष्टि करतो ठतो प्रगट थयो. कृणमात्रमां सर्व दु-
र्निमित्त शांत अइ गयुं अने “हवे वहाणोने जरा पण ज्ञय नथी.” एम धारीने
सर्वे माणसो पण स्वस्थ थया. पढी देवताए गंजीर एवी मधुर वाणीथी कह्युं.
“हे श्रद्धारूप अमृतना समुद्र अर्हन्नक श्रावक ! तूं जयवंतो वर्ते ठे. त्हारो अव-
तार श्रेयकारी ठे अने त्हारुं आ मनुष्यजन्ममां जीवित पण वखाणवा योग्य
ठे. कारण के, मेरुपर्वतनी चूलिकानी पेठे जिनधर्मने विषे त्हारी दृढ श्रद्धा ठे. हे
अर्हन्नक ! सांजल. सौधर्म देवलोकना इंड सुविक्रमे हर्षथी पोतानी सज्जामां त्हारी
प्रशंसा करी हती अने एम कह्युं हतुं के, “हे देवतान ! सांजलो. जंबुद्वीपना
जरतक्षेत्रने विषे चंपानगरीमां अर्हन्नक नामनो श्रावक श्री अरिहंत धर्मरूप
संपत्तिनुं स्थान ठे. जेम वायुथी मेरुपर्वत कंपायमान थतो नथी तेम कोइ
पण सुर, असुर, रक्ष के यक्ष पोतानी दिव्य शक्तिवरे ए श्रावकने जैनधर्मथी
क्षोभ पमानवा समर्थ नथी.” (देवता अर्हन्नक श्रावकने कहे ठे के,) हे श्रा-
वक ! इंडनां आवां वचन सर्वे सज्जासदोए प्रमाण मान्यां; परंतु में ते न स्वी-
कारता विचार्युं जे, जो आ परम ऐश्वर्यने धारण करनारो इंड जे जे असत्य
बोले ठे ते ते मीठुं मीठुं बोलनारा तेना सेवको देवता प्रमाण करे ठे. अहो !
देवतानी आगल म्होटा शक्तिवादानी पण गणत्री थती नथी तो पढी फक्त
दृढताना वर्णनने विषे आ मनुष्यमात्रनी प्रशंसा शा दिशावमां ठे. बहु दृढ
एवा मनुष्यनी पण धर्मने विषे स्थिरता त्यांज सुधी रहे ठे के, ज्यां सुधी
कोइ देवता तेने चलावनार मळयो न होय ? माटे चाल, हुं त्यां जइने ते
जैन धर्मीनी परीक्षा करूं.” आम धारीने में अहिं आवीने बहु मायात प्रगट
करी. परंतु हे महाज्ञाग ! इंडे पोतानी सज्जामां जेवी त्हारी धर्मस्थिरता व-
खाणी ठे, तेथी पण अधिक में त्हारी धर्मने विषे स्थिरता जोइ ठे. हे महा-
ज्ञाग ! में जे जे त्हारा अपराधो कर्या होय ते ते क्षमा कर.” एम कहीने दे-
वताए अर्हन्नक श्रावकने वे जोर कुंमलो आप्यां. पढी ते विजलीनी पेठे अंत-

ધ્યાન થઈ ગયો એટલે અર્હનકે પોતાનું પચ્ચણ પુરું કર્યું. વહાણમાં વેઠેલા સર્વે માણસો પણ અર્હનક શ્રાવકના આવા અજ્ઞત મહિમાને જોઈ જૈનધર્મને વિષે દૃઢ આદરવાલા થયા. ઠીકજ ઠે પ્રત્યક્ષ દેખેલા ગુણને કયો પુરુષ ન માને? અર્થાત્ સર્વે માને.

પઠી અનુકુલ પવનના યોગથી સર્વે વહાણો કુશલપણે ગંઝીરપોતપુર પ્રત્યે આવી પહોંચ્યા. ત્યાં અર્હનક વિગેરે સર્વે વેપારીયો પોતાનાં કરીઆણાં વહાણથી ગામ્નામાં ઝરી થોડા દિવસમાં મિથિલા નગરી પ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં બહારના ઉદ્યાનને વિષે સર્વ વસ્તુહના ગામ્નાને રાખી રાજાને યોગ્ય એવી કુંમલ વિગેરે ઉત્તમ વસ્તુહની જેટ લઈ અર્હનક વિગેરે સર્વ શ્રાવકો કુંઝરાજા પાસે ગયા. ત્યાં રાજાની આગલ જેટની વસ્તુહ મૂકીને સર્વે શેઠોએ પ્રણામ કહ્યા. કુંઝરાજાએ પણ બહુમાન આપવા પૂર્વક સ્નેહ દૃષ્ટિથી તેમના સામું જોઈ કુશલ સમાચાર અને લાઝાદિકની વાત પૂઠી સંતોષ પમાડ્યા. પઠી કુંઝરાજાએ સામ્રાજ્યપદથી પણ અધિક સ્નેહવાલી અને મહા સૌજાગ્યવાલી મલ્લિકુમારીને કન્યાના અંતઃપુરથી પોતાની પાસે સન્નામાં બોલાવી. સ્વજ્ઞાવથી જ મનોહર કાંતિવાલી અને દિવ્ય અલંકારોને ધારણ કરનારી મલ્લિકુમારી પણ પોતાની અનેક સહીયોની સાથે સન્નામાં આવી. પઠી કુંઝરાજાએ પોતાના હાથથી નહિ એવી મલ્લિકુમારીને કુંમલો પહેરાવ્યાં. તે વચ્ચે એ રાજકુમારીનાં કાનને વિષે પહેરાવેલાં તે બંને કુંમલો પોતાની દિવ્ય કાંતિથી જાણે જંબૂદ્વીપની અંદર રહેલાં કે સૂર્યજ હોયની? એવા શોખવાં લાગ્યાં. અર્હનક વિગેરે શ્રાવકો પણ મલ્લિકુમારીનાં સ્વરૂપને જોઈ પોતાની સુસાફરી સફલ માનવા લાગ્યા. પઠી ઝૂપતિયે રજા આપેલી મલ્લિકુમારી પોતાના અંતઃપુર પ્રત્યે ગઈ. કુંઝરાજાએ વેપારીયોના સંતોષને માટે તે વચ્ચે પોતાના દેશમાં તેમનું દાન માફ કર્યું. પઠી સર્વે વેપારીયોએ પોતાનું કરીઆણું બહુ લાઝથી વેચી દઈ તુરત પરદેશનું યોગ્ય કરીઆણું ખરીદ કર્યું. જૂદી જૂદી જાતની વસ્તુહથી અને વાસણોથી ગામ્નાનું ઝરી તેઓ સમુદ્રને કાંઠે આવ્યા. ત્યાં ઇષ્ટલાઝથી હર્ષ પામેલા તેનું સર્વ માલ વહાણમાં ઝરીને અનુકુલ પવનથી પોતાની નગરી તરફ જવાને વિદાય થયા. અનુક્રમે તે વણિક પુત્રો થોડા વચ્ચતમાં ચંપાનગરી પ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં તેમણે હર્ષથી પોતાની સર્વ વસ્તુહ વહાણમાંથી ઉતારી ના-

खी. पढी अर्हन्नक विगेरे मुख्य श्रावको कुंमलादि योग्य जेट लइने राजानी सन्नामां गया. त्यां तेमणे चंड्हाय जूपतिने प्रणाम करी सर्व मनोहर वस्तुन अर्पण करी. पढी संतोष पामेला चंड्हाय जूपाले कुशल समाचार पूढीने कहुं के, “ हे शेठे ! तमे कोइ स्थानके कांइ अपूर्व आश्चर्य जोयुं होय तो ते मने कहो ? ” राजाना आवा प्रश्नथी तेनुए कहुं. “ स्वामिन् ! आपनी आज्ञाथी अमे दीर्घकाल पर्यंत वहाणो वमे समुझनुं उल्लंघन करता अनुक्रमे मिथिला नगरीये पहोच्या. त्यां कुंजराजाने मलवा माटे सन्नामां गयेला अ-
मोए तेमनी स्त्तरूप मल्लिकुमारी पुत्रीने दीठी. महाराज ! तेना समान त्रण जगतने विषे बीजा कोइनुं स्वरूप नथी एज अमे म्हेहुं अपूर्व कौतुक दीवुं ठे. ” एढी पूर्वजवना संबंधथी उत्पन्न अयेला प्रेमथी उच्चलता स्नेहवाला चंड्हाय राजाए मल्लिकुमारीनुं स्वरूप पूढ्युं, ते उपरथी तेमणे मल्लिकुमारीनुं यथार्थ स्वरूप वर्णव्युं. पढी हर्ष पामेला विवेकी राजाए गौरवताथी तेमनुं दा-
ए माफ करी सर्वे शेठेने रजा आपीने ए चंड्हाय राजाए पण पोतानुं पाणी ग्रहण मल्लिकुमारीनी साथे करवानी इच्छाथी एक चतुर दूतने जेट आपीने मिथिला नगरी प्रत्ये कुंजराजा पासि मोकड्यो.^२

हवे निरंतर महालक्ष्मीना निरवद्य स्थानरूप वाणारसी नगरीने विषे शंखना सरखी उज्ज्वल कीर्तिवालो श्री शंखराजा राज्य करतो हतो. हवे ए कदा मिथिला नगरीमां श्री मल्लिकुमारीनां पेला अर्हन्नक श्रावके आपेलां वे दिव्य कुंमलो ज्ञागी गयां; तेथी कुंजराजाए चतुर सोनीयोने बोलावी ते बन्ने कुंमलो तेमने सांधवा माटे आप्यां. सोनीयोए बहु उपायथी ते बन्ने कुंमलोने सांधवा माम्यां; परंतु ते देवताए आपेलां (दिव्य) होवाथी संधाणां नहि. ठेवट तेन आक्या; तेथी ते सर्वे सोनीयो कुंजराजा पासि जइने विनंती करवा लाग्या के, “ हे नरेश्वर ! अमे बहु यत्न कस्यो, पण आ कुंमलो संधातां नथी. जो आपनी आज्ञा होय तो एमे तेनाज सरखां बीजां नवां कुंमलो बनावी आपी-
ये. ” सोनी लोकनां आवां वचन सांजली अग्निनी पेठे अत्यंत क्रोधातुर अये-
ला कुंजराजाए कहुं. “ अरे जम्हो ! पोताना कार्यमां पण अकुशल एवा तमे सोनी शेना ? के, जे एक सांधो करवाने पण समर्थ थया नहि. अरे सूर्खो ! माटे तमे म्हारो देश त्यजी बीजा दूर देशमां जानु. ” शंखराजानी आवी

आज्ञाथी सर्वे सोनीयो पोतपोताना घरना सार सार उपकरणथी गामानु जरी जयने लीधे तुरत मिथिला नगरीनी बहार निकली गया. अनुक्रमे तेन मिथिलापतिना देशने उल्लंघन करी केमकुशलथी वाणारसी नगरीना उपवनने विषे आवी पहोच्या. पढी सर्वे सोनीयो पोतपोताना कुटुंब सहित गामानुने ते उद्यानमांज राखी जूपालने योग्य एवी जेटो साथे लइ हर्षपूर्वक शंखराजानी सज्जामां गया. त्यां तेजए सर्व जेट शंखजूपतिनी आगल मूकीने तेने प्रणाम कख्या. शंखराजाए पण प्रसन्न दृष्टिथी तेजना सामुं जोइ तेमने पोतानी नगरीप्रत्ये आववानुं, निवास स्थाननुं अने आ जीविकाविगेरेनुं कारण पूछ्युं. पढी हर्षित मनवाला सोनीयोए, पोतानुं काशी नगरीमां आववुं अयुं त्यां सुधीनी सर्व वात निवेदन करी. ए उपरथी शंखजूपाल मल्लिकुमारीने विषे बहु आसक्त अयो. पढी उदार मनवाला ए राजाए हर्षथी सर्वे सोनीयोने रहेवा माटे पोतानी नगरीमां मनोहर घरो करावी आप्यां. त्यारवाद मल्लिकुमारीनी साथे लग्न करवाने उत्साहवंत अयेला ते अचल धैर्यवाला शंखजूपाले कोइ एक चतुर दूतने मिथिला नगरी प्रत्ये कुंजराजा पासे मल्लिकुमारीनुं मागुं करवा मोकडयो.^३

जाणे पोताना देदीप्यमान स्थानोनी कांतिना मीषथी अमरावतीनी लहमीने पण हसती होयनी ? एवी उत्तम गुणवाली कुणाल नामे नगरी ठे. त्यां सुवर्ण समान देदीप्यमान कांतिवालो रुक्मी नामे राजा राज्य करतो हतो. तेने शीलरूप सौजाग्यने धारण करनारी धारिणी नामे स्त्री हती. तेजने पोताना माता पिताना चित्तरूप सरोवरने विषे राजहंसी समान, उज्वल गुणवाली अने उत्तम रूपवाली सुबहुला नामे पुत्री हती. एक दिवस ते कन्यानो चार्तुमासिक नामे स्नानोत्सव (न्हावण करवाना उत्सवनो दिवस) आव्यो. ते दिवसे राजानी आज्ञाथी मालीये राजमार्गमां पंचवर्णनां मनोहर सुगंधीवालां पुष्पोथी स्वर्गना उद्यान समान एक म्होटो मंरुप बनाव्यो. तेनां मध्य जागने विषे सोनी लोकोए जूपतिना हुकमथी पंचरंगी चोखावने नगरी आलेखीने तेनी मध्यमां सुवर्णनो एक अद्भुत बाजोठ मूकयो. त्यार पढी अलंकारोथी सुशोभित अंगवालो रुक्मीराजा, पट्टहस्ति उपर बेसीने ते मंरुपमां आव्यो अने तेणे ते वखते पोतानी सुबहुला कन्याने त्यां बोलाववा माटे

सेवकोने आज्ञा करी. लोकोने जोवा योग्य शोभावाली सुबहुला पण सुखासनमां बेसी अनेक सखीयोनी साथे त्यां आवी. पढी ते राजकुमारीने मंरुपनी अंदर रहेला सुवर्णना बाजोठ उपर बेसारीने रुक्मी राजाना अंतःपुरनी स्त्रीयोए मांगलिक घमाना मंत्रित जलवने अग्निषेक कस्यो. ते वखते कुलस्त्रीयो मांगलिक धवलगीत गावा लागी. वार्जीत्रो वागवा लाग्यां. वृद्ध पुरुषो आशिष आपवा लाग्या अने ब्राह्मणो हर्षशी वेदोच्चार करवा लाग्या. वली ते वखते बीजा आश्चर्यकारी बहु उत्सवो थवा लाग्या. पढी दिव्य वस्त्र तथा दिव्य आभूषणोने धारण करी दूषणरहित अने पोताना चरणमां प्रणाम करती एवी ते राजकुमारीने रुक्मी राजाए पोताना खोलामां बेसारी. आ वखते सुबहुला कन्याना औदार्यशी सुशोभित एवा तथा उत्तम पुरुषोने वखाणवा योग्य रम्यपणावाला निरुपम रूपे करीने वली मंरुपनी अति मनोहर एवी विचित्र रचनावने करीने चारे तरफशी उत्सवसहित आवेला मनुष्योनां जोवाशी तथा अत्यंत आनंद पामेला बंधुनुनी बहु शोभाए करीने अने वागतां एवा महा वार्जीत्रोना शब्दे करीने आकाशमां बहु गर्जना थवा लागी होती.

पढी हर्षशी उत्साहवंत हृदयवाला अने अत्यंत प्रसन्न थयेला रुक्मिराजाए पोतानी आगल बेठेला मुख्य कंचुकीने कंश्क हास्ययुक्त मुख करीने पूठ्युं के, “ तुं निरंतर दूतसंबंधी कार्यने माटे अनेक राज्योने विषे गयो छे तो तें कोइ स्थानके आवो मज्जनोत्सव दीगो होय तो कहे ? ” राजाना आवा आदेशशी कंचुकीये पोताना मस्तकने विषे हाथ जोमीने कह्युं. “ हे नाथ ! एक दिवस हुं आपनी आज्ञाशी मिथिला नगरीप्रत्ये गयो हतो. त्यां में कुंजर राजाना घरने विषे तेमनी पुत्री श्रीमल्लिकुमारीनो आथी सोगुणो मज्जनोत्सव जोयो हतो. ” कंचुकीनां मुखशी श्रीमल्लिकुमारीनुं नाम सांजलतांज रुक्मीराजा तेने विषे आसक्त थयो, तेथी तेणे कंचुकीने श्रीमल्लिकुमारीना गुणोनुं वर्णन करवानुं कह्युं. कंचुकीये तेम करवाथी तो ते रुक्मीराजा मल्लिकुमारीने विषे बहु आसक्त थयो. पढी श्रीमल्लिकुमारीनो पाणीग्रहण करवाने माटे बहु रागवंत थिने तेणे पण एक वाचाल दूतने मिथिला नगरी प्रत्ये कुंजरराजा पासे मल्लिकुमारीनुं मागुं करवा माटे मोकळ्यो. ”

हेवे कुरुदेशने विषे लक्ष्मीने कीर्त्ता करवाना कमलरूप, वेपारीजनोथी

પૂર્ણ અને ઝરતા મદવાલા હાથીની પેઠે દાન આપવામાં પ્રવીણ એવું ગજપુર નામે નગર છે. તે નગરમાં શત્રુહને અતિ દીન બનાવનારો અદીનશત્રુ નામનો રાજા બલિરાજાને બંધન કરવામાં પ્રવીણ એવા કૃષ્ણની પેઠે ઉત્કૃષ્ટ સંપત્તિ-વાલું રાજ્ય કરતો હતો.

આ વખતે શ્રેષ્ઠ એવી મિથિલા નગરીને વિષે શ્રી કુંજરાજાનો પુત્ર જે મલ્લિકુમારીનો ન્હાનો જાણ્યો હતો તે મલ્લદિનવરકુમાર ઉત્કૃષ્ટપણે વર્તતો હતો. એક દિવસ તે રાજકુમારે ચિત્રશાલા બનાવવા માટે અજ્ઞાત ચિતારાહને પોતાના સેવકો મોકલીને બોલાવ્યા. પછી તુરત આવેલા એ ચિતારાહને મલ્લદિનવર કુમારે ચિત્રશાલાના જૂદા જૂદા જાગો ચિતરવા માટે સોંપ્યા. સર્વે ચિતારાહ, પોતપોતાને સોંપેલા ચિત્રશાલાના જાગોને સુવર્ણની સૂક્ષ્મ રેखा-વાલા મનોહર સ્વરૂપથી ચિતરવા લાગ્યા. તેમાં કોઈ એક ચિતારાહનો યુવાન પુત્ર દેવતાથી પ્રાપ્ત થયેલા વરદાનને લીધે ચિત્રકલામાં એવો પ્રવીણ હતો કે, તે કોઈ પણ સ્ત્રી વિગેરેના થોડા અંગને જોઈને સર્વ મૂર્તિ ચિતરી શકતો હતો. એક દિવસ તે ચિતારાહના પુત્રે, પમદાની અંદર રહેલી શ્રી મલ્લિકુમારીનો માણિક્ય રત્નના સરખો સુશોભિત એવો પગનો અંગુઠો દીધો. પછી તેણે પગના અંગુઠાને જોવા નપરથી તુરત શ્રી મલ્લિકુમારીનું અજ્ઞાત રૂપ યથાર્થપણે ઉત્તમ રંગોથી ચિત્તર્યું. પછી ચિતારાહને સર્વ ચિત્રશાલાને ચિતરીને હર્ષથી મલ્લદિનવર કુમારને જાહેર કર્યું. રાજકુમારે પણ તે જોવાથી પ્રસન્ન થઈને તેને વધુ હવ્ય આપી સંતોષ પમાડ્યા.

એક દિવસ મલ્લદિનવર કુમાર પ્રાતઃકૃત્ય કરી વસ્ત્રાન્નૂષણને ધારણ કરવા પૂર્વક પોતાની ધાવમાતા અને ગ્રાણપ્રિયાની સાથે ચિત્રશાલામાં આવ્યો. ત્યાં તેણે વાવ્ય, કૂવા, સરોવર, સમુદ્ર, પર્વત, નગર, હાથી, ઘોડા, વન, મ્હોટી સેના, રથ, પદ્મ, અને સ્ત્રી પુરુષોનાં જોડલાં, ઇત્યાદિ નેત્રને આશ્ચર્ય કરનારાં અનેક ચિત્રો જોતાં જોતાં દૂરથી શ્રીમલ્લિકુમારીના ચિત્રરૂપને જોયું. તે તે રંગના યોગથી ચેરચેર મલ્લિકુમારીના સમાન તે ચિત્રને જોઈને મલ્લદિનવર કુમારને તે વખતે “ આ મલ્લિકુમારી પોતે બન્ની છે ” એમ ઝાંતિ થઈ. રાજકુમાર લજ્જાને લીધે તુરત પાઠો વલ્લ્યો એટલે પ્રેમપૂર્વક ધાવમાતાયે મધુર વચનથી કહ્યું, “ હે વત્સ ! જેમ કાયર માણસ જાયને લીધે રણજમિને જોઈ દૂરથી નાસી

જાય છે તેમ તું પણ શ્રી ચિત્રશાલાને પરિપૂર્ણ જોયા વિના કેમ પામો વલી જાય છે ?” રાજકુમારે કહ્યું. “ હે માત! દેવ અને ગુરુની પેઠે પૂજવા યોગ્ય શ્રી મલ્લિકુમારી નામની મ્હારી મ્હોટી બ્હેન પોતે આગલ ઝત્તી છે, તો હું નિર્લજ્જ થઈ તેમની આગલ શ્રી મ્હારી પ્રાણપ્રિયા સહિત શી રીતે જઈ શકું ?” આમ રાજકુમારે કહ્યું એટલે ધાવમાતાયે હસીને તેને કહ્યું. “ હે નિર્મલ બુદ્ધિવાલા પુત્ર ! એ શ્રી મલ્લિકુમારી પોતે નથી; પરંતુ ચિત્રકારોએ ચિતરેલું તેનું અપૂર્વ રૂપ છે. ” ધાવમાતાનાં આવાં વચન સાંજલી કોપથી આકુલ વ્યાકુલ થયેલા રાજકુમારે કહ્યું. “ જે જન્મપુરુષે આ ઠેકાણે દેવ તથા ગુરુરૂપ મ્હારી મ્હોટી બ્હેનનું આવું સુરતલીલાની આકૃતી યોગ્ય સ્વરૂપ ચિતર્યું છે તે હુષ્ટ બુદ્ધિવાલા ચિત્રકાર નપર નિશ્ચે યમરાજાએ પોતેજ કટાક્ષ કર્યો છે. ” પછી ક્રોધાતુર થયેલા તે રાજપુત્રે પોતાના સેવકોને આજ્ઞા કરી કે, “ જેણે આવું રૂપ ચિતર્યું છે તે ચિતારાને તુરત મારી નાખો. ” રાજકુમારની આવી આજ્ઞાથી રાજસેવકોએ તત્કાલ તે ચિતારાના પુત્રને પકડ્યો અને કંપતા શરીરવાલા તેને વધ કરવા માટે તેનું વધસ્થાનકે લઈ ગયા. આ વાત સર્વે ચિતારાનું સાંજલી; તેથી તેનું એકઠા થઈ વધસ્થાનકે ગયા. ત્યાં તેનું રાજસેવકોને બહુ હ્રદય આપી ક્ષણમાત્ર અટકાવ્યા. પછી તેનું તુરત રાજકુમારની પાસે આવી શ્રેષ્ઠ નજરાણા મૂકી, ઉત્તમ આશિષોથી વૃદ્ધિ પમાડી અને હાથ જોડીને મધુર વાણીથી કહ્યું. “ હે નાથ ! જે ચિતારાએ શ્રી મલ્લિકુમારીનું સ્વરૂપ ચિતર્યું છે, તેને દેવતાએ વરદાન આપેલું છે, જેથી એ ચિતારો જેનું થોડું પણ રૂપ દેખે તેનું ચિન્હ અને લક્ષણયુક્ત સર્વ રૂપ ચિતરી શકે છે. મહારાજ ! એ ચિતારાએ પરમદાની અંદર ઝત્તેલા શ્રી મલ્લિકુમારીના પગનો અંગુઠો દીઠો હતો, માટે તેણે સ્વપ્નાવધીજ તેમનું યથાર્થ સ્વરૂપ ચિતરેલું છે. હે દેવ ! આપે તેને વધ કરવાનો દંડ આપેલો છે તે મૂકી દઈ બીજો દંડ કરવો જોઈએ. કારણ અમે આપના પ્રસાદથી તેની ચિત્રકલાથીજ જીવિએ ઊંચી. ” ચિતારાનાં આવાં કોમલ વચનથી કાંઈક શાંત થયેલા રાજકુમારે મલ્લિકુમારીનું સ્વરૂપ ચિતરનાર ચિતારાના પક્ત જમણા હાથનો અંગુઠો કપાવીને તેને પોતાના દેશમાંથી કાઢી મૂક્યો, તેથી તે ચિતારાનો પુત્ર પણ પોતાનો નવીન જન્મ માનતો ઠતો ઘરની સાર સાર વસ્તુને લઈ કુટુંબ સહિત તુરત ચાલી

निकल्यो. अनुक्रमे शोभा दिवसमां ते श्री गजपुर प्रत्ये आवी पहोच्यो. पढी फलनी इच्छावाला ते चिताराए पोताना माबा हाथना अंगुठाथी श्री मल्लिकुमारीना उत्तम स्वरूपवालो चित्रपट चितख्यो. त्यारबाद ते चित्रपटने लई चित्रकार गुप्त रीते राजसज्जामां गयो. त्यां तेणे योग्य जेट मूकी जूपतिने प्रणाम कख्यो. अदीनशत्रु राजाए पण तेने जन्मस्थान अने आववा विगेरेनुं कारण पूछ्युं, ते उपरथी ए चिताराए मूलथी आरंजीने पोतानुं सर्व वृत्तांत कह्युं. आ वखते मल्लिकुमारीनुं सुखकारी नाम सांजलवाथी अदीनशत्रु राजा, ते राजपुत्री उपर अति राग धारण करवा लाग्यो; तेथी तेणे चिताराने श्री मल्लिकुमारीनी रूप गुण विगेरेनी सर्व वात पूढी. आ अवसरे चिताराये श्री मल्लिकुमारीनो पट प्रगट करीने जूपतिनां हाथमां आप्यो; तेथी अदीनशत्रु महाराजा श्री मल्लिकुमारीनां रूपने जोइ विस्मय पामीने कहेवा लाग्यो के, “हे महाज्ञाग ! ते आ शुं विद्याधरीनुं स्वरूप चितरयुं ठे के किंनरीनुं ? अथवा तो कोइ देवीनुं ? खरे लोकमां आवुं स्वरूप कोइ मनुष्यस्त्रीनुं तो नथीज !!!” राजानां आवां वचनथी चिताराए कह्युं. “हे राजन् ! में आ श्री मल्लिकुमारीनी फक्त आकृति चितरेली ठे. कारण तेनुं खरुं स्वरूपतो कोइथी चितरी शकाय तेम नथी.” चित्रकारनां आवां वचनथी अत्यंत प्रसन्न थयेला अदीनशत्रु राजाए पोताना मनमां वारंवार प्रशंसा करता मल्लिकुमारीनुं स्वरूप बहुवार जोयुं. पढी तेणे चित्रकारने प्रीतिदानथी संतोष पमामी अने रहेवा माटे योग्य घर करावी आपीने पोताना नगरमां राख्यो. त्यार पढी ते राजाए पण मल्लिकुमारीनी साथे पाणीगृहण करवानी इच्छाथी एक चतुरदूतने ऊट मिथिला नगरी प्रत्ये कुंजराजा पासे मल्लिकुमारीनुं मागुं करवा मोकल्यो.^५

हवे पंचाल देशमां कांपील्यपुर नगरने विषे जितशत्रु नामे राजा राज्य करतो हतो. तेने बहु सौजाग्यथी देदीप्यमान अने श्रेष्ठ गुणवाली धारणी विगेरे हजारो स्त्रीयो हती. आ वखते दिव्य संपत्तिथी श्रेष्ठ एवी मिथिला नगरीने विषे मनुष्योने वहाली कोइ एक परिव्राजिका रहेती हती. ते हमेशां मनुष्योनी आगल पोताना पवित्र धर्मनुं स्थापन करती राजाना अने प्रधान विगेरेनां मुख्य घरोने विषे फरती हती. एक दिवस दंभकमंमलने धारण करनारी ते परिव्राजिका, ज्यां पोतानी सखियोनी साथे श्रीमल्लिकुमारी

સુખે બેઠી હતી ત્યાં તેના ઘરપ્રત્યે આવી અને ત્યાં તે કમંમલમાં રહેલાં જલ-
 શ્રી પૃથ્વીને ઠાંટી તે નપર પોતાનુ દર્જાસિન નાચીને તત્કાલ બેઠી અને જેમ
 લોકોની આગલ પોતાના ધર્મને નિવેદન કરતી હતી તેમ શ્રીમલ્લિકુમારીની
 આગલ પણ તે પરિવાજિકા આદરપૂર્વક પોતાનો ધર્મોપદેશ કહેવા લાગી. આ
 વચ્ચે ત્રણ જ્ઞાનને ધારણ કરનારી મલ્લિકુમારીયે તેને પૂછ્યું. “હે સુજ્ઞા-
 ને ! તું કહે જોઈ, સ્વર્ગાદિ સુખઆપનારો કયો ધર્મ લોકમાં કહેવાય છે ?”
 મૂઢાત્મા પરિવાજિકાએ કહ્યું. “પવિત્રતારૂપ મૂલવાલો, શ્રેષ્ઠ યુક્તિવાલો, દા-
 નાદિગુણોને જ્ઞાતા આપનારો અને સ્થાપનાને યોગ્ય એવો અમારોજ ધર્મ સ્વ-
 ર્ગાદિ સુખ આપનારો છે. જેમ કોઈ મલિન વસ્તુને મૃતિકાનું લેપન કરીને પ-
 ઠી ધોઈ નાચીયે તો તે નિર્મલ થાય છે તેમ સ્નાનાદિ શૌચથી પાપરૂપ કા-
 દવનો સમૂહ ધોવાઈ જવાને લીધે જીવ નિર્મલ થાય છે.” મલ્લિકુમારયે કહ્યું.
 “હે જુને ! કાંઈ મ્હારું વચન સાંજલ. રુધીરથી ચરમાયેલાં મલિન વસ્ત્રને ફ-
 રી રુધીરથીજ ધોઈયે તો તે શીરીતે નજ્વલ થાય ? એમ હિંસાદિકૃત્યથી મલિ-
 ન થયેલો જીવ, જલ વિગેરેના સ્નાનથી શીરીતે પવિત્ર થાય ? નલટો તે સા-
 વધ યોગથી વધારે મલીન થાય છે.” શ્રીમલ્લિકુમારીનાં આવાં યુક્તિવાલાં
 વચન સાંજલીને પરિવાજિકા તુરત મૌન થઈ ગઈ, તેથી તે કાંઈ પણ બોલવા-
 ને સમર્થ થઈ નહિ. પઠી મલ્લિકુમારીની ચતુર સચીયોએ પરસ્પર સુખમરમી-
 ને પેલી નીચું મુખઘાલીને રહેલી પરિવાજિકાને ધિક્કાર કરતા કહ્યું. “અરે
 જમ ! મૂર્તિવંત સરસ્વતીના સરચી અમારી સ્વામિનીની સાથે વાદ કરવામાં
 તું કેમ સમર્થ થા ? આમ રાજકુમારીની સચીયોએ પરસ્પર વહુ હાસ્ય કર્યું;
 તેથી લજ્જાવંત થયેલી પરિવાજિકા તુરત ત્યાંથી વહાર ચાલી ગઈ. વલી તે
 જમહૃદયવાલી પરિવાજિકા, શ્રીમલ્લિકુમારી નપર દેવ ધારણ કરતી ઠતી
 પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે, “પોતાના જ્ઞાનથી વહુ ગર્વ ધારતી એ
 રાજકુમારીયે મ્હારી મશ્કરી કરી છે. તો હવે હું તેનો શીરીતે વદલો વાલું ?”
 આમ તે વિચાર કરતી પોતાના ચિત્તમાં વહુ ચેદ પામી. પઠી તે પરિવાજિકા
 પોતાના પરિવાર સહિત મિથિલાનગરીથી ચાલી નીકલી અને પૃથ્વી નપર જમતી
 જમતી કાંપીલ્યપુર નગરે આવી પહોચી. પાપમાં પ્રીતિવાલી અને વીજા મનુ-
 પ્યોને આનંદ પમાડવામાં તત્પર એવી તે કેટલેક દિવસે જિતશત્રુ રાજાના

મંદીરપ્રત્યે ગઈ. ત્યાં પોતાની હજારો સ્ત્રીયો સહિત જૂપતિયે તેનો સત્કાર કર્યો. એટલે તે હર્ષથી વિધિપૂર્વક પોતાના આસન્ન નપર વેળી. પળી જિતશત્રુરાજા-એ તેને મધુર વચનથી સંતોષ પમાડીને પૂછ્યું કે, “ હે આર્યે ! તમે નિરંતર રાજકુલ પ્રત્યે ફરોગો, તો આજે મ્હારી આગલ સત્ય કહો કે, આવી રૂપસંપત્તિથી વચાણવા યોગ કયા કયા રાજાનાં અંતઃપુરો છે ? ” રાજાનાં આવાં વચન સાંજલીને કાંઈક હાસ્ય કરી ગર્વ સહીત પરિવ્રાજિકાએ કહ્યું. “ હે નૃપતિ ! સ્વરેશ્વર તમે કૂવાના દેમકા સમાન દેખાતો છો. સાંજલો.

કોઈ એક કૂવામાં રહેનારો દેમકો પોતાના સ્થાનને અગાધપણાથી નિરંતર બહુ મ્હોટું માનતો હતો. એવામાં કોઈ એક સમુદ્રનો દેમકો તે કૂવાના કાંઠા નપર આવ્યો એટલે કૂવાના દેમકે તેને હર્ષથી ઝટ પૂછ્યું કે, “ હે મિત્ર ! તું ક્યાંથી આવ્યો ? ” તેણે નત્તર આપ્યો. “ મહાસમુદ્રથી. ” કૂવાને દેમકે ફરી પૂછ્યું. “ હે જ્ઞાઈ ! તે સમુદ્ર કેટલો મ્હોટો છે, તે તું મને ઝટ કહે ? ” સમુદ્રના દેમકાએ “ એ બહુ મ્હોટો છે. ” એમ કહ્યું એટલે કૂવાના દેમકાએ પોતાના પગવતી પાણીમાં એક લીટી દોરીને કહ્યું. “ હે જ્ઞાઈ ! તે મહાસમુદ્ર શું આવડો મ્હોટો છે ? ” સમુદ્રના દેમકાએ કહ્યું. “ એથી પણ બહુ મ્હોટો છે. ” સમુદ્રના દેમકાનાં આવાં વચન સાંજલી કૂવાનો દેમકો બહુ ક્રોધ કરીને તે કૂવાના એક કાંઠા નપરથી બીજા કાંઠા નપર જડને બોલ્યો. “ હે ડુર્ડર ! કહે, શું એ આવડો મ્હોટો છે ? ” સમુદ્રના દેમકાએ ફરી કહ્યું. “ અરે ! તરંગોની માલાવાલો, વાણીથી ન વર્ણવિ શકાય તેવો અને આ ત્હારા કૂવાથી પણ બહુજ મ્હોટો છે. ” કૂવાના દેમકાએ બહુ ક્રોધ કરીને કહ્યું. “ અરે ડુષ્ટ નિર્લજ્જ ! તું મિથ્યા જ્ઞા માટે બોલે છે ? આ મ્હારા કૂવાથી બીજું કાંઈ પણ મ્હોટું નથી. ”

(પરિવ્રાજિકા જિતશત્રુરાજાને કહે છે કે,) હે રાજન્ ! એમ તમે પણ બીજા રાજાનું અત્યંત રૂપવાલી અને પ્રેમવાલી બ્હેન પુત્રીયોને જોયા વિના ફક્ત અન્નિમાનને લીધેજ પોતાના સામાન્ય રૂપવાલા અંતઃપુરનેજ વચાણવા કરો છો. હે મહારાજ ! સાંજલો. હવેનાં મિથિલાનગરીને વિષે શ્રી કુંજરાજાની પ્રખ્યાત એવી મલ્લિકુમારી નામે પુત્રી છે. હે પૃથ્વીનાથ ! એનાં અંગની મનોહરતા આગલ આ તમારી સૈંકમો સ્ત્રીયોની રમ્યતા કેવલ સુવર્ણ આગલ માટીના ઢે-ફાની સમાન દેખાય છે. ” વલી તે પરિવ્રાજિકાએ પોતાના મનમાં “ એ મલ્લિકુ-

કુમારીને શોક્યના દુઃખમાં નાચું. ” એવો વિચાર કરીને ઇર્ષ્યાથી જિતશત્રુરાજા પાસે તેના બહુ વચાણ કહ્યાં. પઠી જૂપતિયે સત્કાર કરીને તે પરિવારજિ-
કાને રજા આપી; તેથી તે પોતાની કાર્યસિદ્ધિ માનતી હતી ત્યાંથી ચાલી ગઈ.
જિતશત્રુરાજાએ પણ મલ્હિકુમારીની સાથે પાણીગૃહણ કરવાની ઇચ્છાથી એક
ચતુર દૂતને શ્રી મિથિલા નગરી પ્રત્યે કુંજરાજા પાસે મલ્હિકુમારીનું માગું
કરવા મોકલ્યો.^૬

જેમ તીર્થંકરના સમવસરવાથી દૈવી પ્રજાવને લીધે નિધાનમાં એકજ દિ-
વસે અત્યંત પ્રીય એવી ઠ રુતુનાં ફલાદિકની સંપત્તિ પ્રાપ્ત થાય છે તેમ પોતાના
સ્વજનોની સાથે તે ઠ દૂતો રથમાં બેસીને દૈવના યોગથી એકજ દિવસે શ્રી
મિથિલા નગરીના નિધાનને વિષે આવી પહોંચ્યા.

॥ ઇતિ શ્રી મલ્હિનાથજ્ઞાને ષટ્દૂતાગમો નામ ત્રિતીયઃ સર્ગઃ ॥

પઠી નિધાનને વિષે પોતપોતાના રથ વિગેરે પરિવારને મૂકી ઠ દૂતો
મિથિલા નગરીમાં આવીને એકીજ વચ્ચે શ્રી કુંજરાજાના દ્વાર પાસે નિજા
રહ્યા. જૂપતિની આજ્ઞાથી પ્રતિહારી તેને સન્નામાં લાવ્યો એટલે તે ઠ દૂતોએ
હાથ જોમીને રાજતેજથી દેદીપ્યમાન એવા કુંજરાજાને પ્રણામ કર્યા અને મલ્હિ-
કુમારીની યાચનારૂપ પોતપોતાના રાજાના સંદેશા શ્રી કુંજરાજાને એકીજ વચ્ચે
કહ્યા. પઠી કુંજરાજાએ “આ મ્હારી કન્યા કોને આપું અને કોને ન આપું?” એવા
વિચારથી ક્રોધાતુર થઈને તે સર્વે દૂતોને કહ્યું કે, “વિવેકરૂપ રત્ન વિનાના
તમારા ઠ રાજાનું યાચના કેવલ હાસ્યરૂપ છે, માટે હું મ્હારી પુત્રી
મલ્હિકુમારીને તેનું માંના કોઈની સાથે પરણાવવાનો નથી.” આ પ્રમાણે
કુંજરાજાએ તે સર્વે દૂતોને અપમાન પમાડી પોતાની નગરીથી કાઢી મૂક્યા;
તેથી તે સર્વે ઉત્સાહ રહિત થઈને તુરત પોતપોતાને નિતારે આવ્યા. ત્યાંથી તેને
થોડા દિવસમાં પાઠા પોતપોતાના રાજાનું પાસે આવીને પોતાનું અપમાન
તથા મલ્હિકુમારીના વિવાહની કહેલી ના એ સર્વ સમાચાર તેમને કહ્યા. પઠી
ક્રોધાતુર થયેલા તે ઠ રાજાનું પરસ્પર એક વીજાને દૂત મોકલીને કહેવરા-
વ્યું કે, “હે જૂપતિયો ! સામ્રાજ્યપદને જોગવનારો અને વલીષ્ટ એવો કુંજરાજા
આપણી મશ્કરી કરે છે, તો આપણા વલીષ્ટપણને ધિક્કાર છે. નિશ્ચે આપણે

सर्वे एकठा थइने तेने आपणा स्वाधिन करवो जाइए, माटे सौ एकठा थइ कुं-
जराजा उपर चम्पाइ करो. ” आ प्रमाणे सर्वे राजानु निश्चय करीने पोतपो-
ताना सैन्यनी तैयारी करवा लाग्या. पढी घोर वार्जीत्रोना शब्दथी आकाशने
जर्जरीत करता ठताते ठ राजानुए पट्टहस्ति उपरबेसी पोतपोताना नगरथी
शुन दिवसे प्रयाण करयुं. पढी ठरावेला संकेत स्थले ते ठए राजानु जाणे
सगाज्जाइनुज होयनी ? एम एकठा थइने परस्पर एक बीजा उपर निःकृत्रिम
एवा स्नेहनी वृद्धि करवा लाग्या. पढी सर्व सैन्यने एकठुं करी ठए राजानुए अ-
ति वेगथी मिथिलादेश प्रत्ये प्रयाण करयुं.

हवे मिथिला देशनी अंदर फरता एवा कुंजराजाना अनुचरोए राज्यज-
क्तिथी पोताना जूपतिनी पासे आवीने विनंती करी के, “ हे स्वामिन् ! सांजलो.
जाणे समुझना कछ्छोल होयनी ? एवा पोताना म्होटा सैन्यथी पृथ्वीने चारे
तरफथी आक्रमण करता ठ देशना महा बलवंत राजानु हवणां तमारी साथे
युद्ध करवाने अहिं आवे ठे. ” सेवकोनां आवां वचन सांजलीने पोताना जुज-
वलथी गर्वित अने मननी अंदर अत्यंत कोप पामेला कुंजराजाए तुरत पोताना
सेवकोनी पासे युद्धनो पट्टह वगमाव्यो. पढी महाशक्तिवालो कुंजराजा युद्धनी
सर्व सामग्री तैयार करीने चाढ्यो अने मिथिला नगरीना सिमाने आवीने
उज्जो रह्यो. ठ राजानुनुं सैन्य पण तुरत कुंजराजाना सैन्यनी पासे आवीने
उज्जुं रह्युं. त्यां ते राजानुए पोतपोतानी म्होटाइथी कोइ पण रीते संधी करी
नहि; तैथी धीर पुरुषो तुरत तैयार थइने रणजूमिमां आवीने उज्जा रह्या. क-
वचधारी दुर्जर एवा सर्वे राजानु पण सवारमां म्होटा सैन्यनी साथे युद्धजूमि-
मां आव्या. पढी जेम जूख्यो माणस जोजन करवामां प्रवृत्त आय तेम सेना-
नी अग्रज्जागमां रहेला सूरवीर पुरुषोए खड्ग अने बाणोथी युद्ध चलाव्युं. आ
वखते अष्टपसैन्यने लीधे रणसंग्राममां टकी शकवाने असमर्थ तथा अवसर-
नो जाण कुंजराजा पाठो वलीने तुरत पोतानी नगरी प्रत्ये आवतो रह्यो. आ-
म कुंजराजा नासी आवीने मिथिला नगरीना किछ्छामां जराइ पेठो एटले
पेला ठए राजानुए तेनी पाठल आवीने मिथिलानगरीने घेरो घाढ्यो. बहु श-
त्रुनुनी सेनावले चारे तरफथी घेरायली मिथिलानगरीने जोइ नगरवासीजनो
बहु आकुलआकुल थवा लाग्या. तेमज बहु शत्रुनुथी घेरायला कुंजराजाए पण

પોતાની નગરીના રક્ષણ માટે બહુ હુઃસહ ઉપાયો રચ્યા. પઠી કિલ્લાના કાંગરાને વિષે બહુ સુન્નટોને રાખી ચિંતાથી આકુલવ્યાકુલ થયેલો કુંજરાજા સન્નામાં આવીને બેઠો. આ અવસરે સહિયોની સાથે મલ્લિકુમારી, પોતાના પિતાના ચરણને નમન કરવા માટે સન્નામાં આવી. ત્યાં તેણે પિતાના ચરણમાં પ્રણામ કર્યા; પરંતુ વ્યાકુલ ચિત્તવાલા પિતાએ તેને પ્રેમદૃષ્ટિથી જોઈ નહિ તેમ મધુરવાણથી બોલાવી પણ નહિ. પઠી જ્ઞાનાતિશયને લીધે પિતાના મનના સંતાપને જાણી મલ્લિકુમારીયે ગૌરવપૂર્વક કોમલ વચનથી પિતાને કહ્યું. “હે તાત ! તમારે એવી કાંઈ ચિંતા નથી, ઠતા તમારું ચિત્ત આમ કેમ બહુ સંતાપ પામે છે જે તમે પૂર્વની પેઠે સ્નેહદૃષ્ટિથી મ્હારા સામું જોતા નથી તેમ મૌનની પેઠે પ્રેમ વચનથી બોલાવતા પણ નથી ? તમારા મનમાં શી ચિંતા છે, જે હોય તે મને કહો ?” કુંજરાજાએ આવાં વચન સાંજલી નેત્ર ઉઘામીને જોયું તો પોતાની આગલ ઝંજેલી શ્રી મલ્લિકુમારીને દીઠી. પઠી તેમણે બહુ સ્નેહથી સત્કાર કરીને કહ્યું. “પોતાના વંશરૂપ સમુદ્ધને ઉદ્ધાસ આપવામાં ચંડ્યોત્સાહ સમાન અને હર્ષ આપનારી હે વત્સે ! ઠ શત્રુનના સૈન્યથી ઘેરાઈ રહેલી આપણી મિથિલાપુરીને તું શું નથી જાણતી ? હે વત્સે ! પ્રબલ શત્રુનને મ્હારી સર્વ સેનાનો નાશ કરી નાખ્યો છે; માટે હવે મ્હારે શું કરવું ? તેની મને બહુ ચિંતા થાય છે અને તેજ ચિંતાના કારણથી અહિં આવેલી તને હું જાણી શક્યો નહિ.” પિતાનાં આવાં વચન સાંજલી વિશ્વમાં વિખ્યાત ગુણવાલી મલ્લિકુમારીયે કહ્યું. “હે તાત ! તમે બીકણ પુરુષનો યોગ્ય એવી ચિતારૂપ ચિંતા ત્યજી દો અને શત્રુનની સાથે સંધી કરનારી મ્હારી વાણી સાંજલો. હે તાત ! તમે અકેકા રાજા પાસે ગુપ્ત દૂત મોકલાવીને મધુર વચનથી એમ કહેવરાવો કે, “હે નૃપ ! રાત્રીને વચ્ચે તમારે એકલાએજ કોઈને કહ્યા વિના કિલ્લાના નાલાને રસ્તે થઈને નગરીમાં આવવું. કારણ તમે ગુણોએ કરીને મલ્લિકુમારીને યોગ્ય ઠો, માટે હું તમારીજ સાથે તેનો વિવાહ કરીશ.” (શ્રી મલ્લિકુમારી પોતાના પિતાને કહે છે કે,) હે તાત ! આવા સમાચારથી તે ઠાણે રાજાનું અહિં બોલાવીને તેમને આપણા અશોકવનનાં દેદીપ્યમાન મોહગૃહના મધ્યજાગના ઠ ગૃહોને વિષે એક બીજા ન જાણે તેવી રીતે રાખો. હે તાત ! વલી આપે નગરીના દરવાજા બંધ રાખીને સજ્જ થઈને રહેવું. પઠી જે થવાનું હશે તે થશે.”

પઠી કુંજરાજાએ પુત્રીનાં વચનરૂપ અમૃતથી સંતોષ પામીને તુરત સર્વ તે પ્રમાણે કર્યું. કારણ એવો કયો પુરુષ હોય કે, પોતાના હિતને વિષે વિલંબ કરે ? અર્થાત્ કોઈ ન કરે. પઠી જાણે સાક્ષાત્ સરસ્વતીજ હોયની ? એમ લોકોને ઝાંતિ પમાડતી શ્રી મલ્લિકુમારી, સખીયો સહિત પિતાની આજ્ઞાથી પોતાના મંદિરપ્રત્યે ગઈ. પેલા ઠાકે રાજાનું પણ દૂતનાં વચનથી રાત્રીયે અશોક-વનની અંદરનાં દિવ્ય મોહગૃહપ્રત્યે આવીને “ નિશ્ચે અમે સવારે મલ્લિકુમારીને પરણિશું. ” એવા વીચારથી પોતપોતાના ગૃહોને વિષે પલંગમાં સૂતા. અહો ! રાગી પુરુષોની સ્થિતિ આવીજ હોય છે. “ જ્યારે મંગલમય એવો દિનમણિ (સૂર્ય) નદય પામશે ત્યારે અમે પૂર્વના પુણ્યથી સુખકારી એવો મલ્લિકુમારીનો પાણિગૃહણ કરીને સર્વ જૂપતિયોથી અધિક ગુણવાળા થઈશું. ” એમ તે ઠાકે રાજાનું પોતપોતાના ચિત્તની અંદર વિચાર કરતા તે રાત્રી મહા કષ્ટથી નિવૃત્ત કરી.

॥૬૬૬૬ શ્રી મલ્લિકુમારનાધિકારે ષટ્પૂર્વમિત્રનૃપાગમોનામ તૃતીયસર્ગઃ ॥

પઠી દેદીપ્યમાન કાંતિવાલો સૂર્ય, નદયાચલ પ્રવૃત્ત ઉપર નદય પામ્યો એટલે તે સર્વે રાજાનું આજ્ઞાનું સાથે દશે દિશાનું પ્રફુલ્લિત થવા લાગી. આ વચ્ચે એક તરફ મિથિલા નગરીની બહાર રહેલું રાજમંદલ પોતપોતાના રાજાને ન જોવાથી નિસ્તેજ બનવા લાગ્યું તો બીજી તરફ શ્રી મલ્લિકુમારીના મોહગૃહમાં રહેલું તે ઠાકે રાજાનું મંદલ, પોતાના નિષ્કૃષ્ટ નિષ્કાહથી દેદીપ્યમાન દેખાવા લાગ્યું. જો કે તે ઠાકે રાજાનું ગૃહોના બારણાં બંધ હતાં તો પણ સૂર્યની કાંતિ રત્નની જાલીયોના ઢિંઢના સમૂહને લીધે તે ગૃહોની અંદર બહુ પ્રકાશ કરતી હતી. પઠી તે ઠાકે રાજાનું પોતપોતાની શય્યામાંથી ઊઠી મણિજમિત્ર જૂમિ ઉપર ધીમે ધીમે ચાલતા હતા એવામાં તેનું જાલિની અંદરથી આવતા દિવ્ય તેજના સમૂહથી સુશોભિત અને મધ્યગૃહની વચમાં રહેલી શ્રી મલ્લિકુમારીની પેલી સુવર્ણપ્રતિમા ઢીઠી. પુણ્યરૂપ લાવણ્યથી પરિપૂર્ણ દેવાંગનાનું સમાન સૌન્દર્યવાળી અને દેદીપ્યમાન કાંતિવાળી તે સુવર્ણમય પ્રતિમાને પ્રફુલ્લિત નેત્રથી જોતા એવા તે સર્વે જન્મ રાજાનું ધરેધર મલ્લિકુમારીજ માનવા લાગ્યા. વલી તેનું સુવર્ણની પ્રતિમારૂપ મલ્લિકુમારીની અનુત આશ્ચર્યકારી કાંતિ, રૂપ અને સૌન્દર્યથી મનમાં બહુ સંતોષ

पामता ठता तेना वारंवार वखाण करवा लाग्या. आ अवसरे त्रण ज्ञानने धारण करनारी अने बहु आनूषणोथी सुशोभित एवी मल्लिकुमारीये पोतानी सेंकमो सखीयोनी साथे त्यां आवीने सुवर्णनी प्रतिमाना मस्तकना ठीउ नपर ठांकी राखेलुं कमल नपासी लीधुं एटले तेमांथी बहु दुर्गंध निकलवा लाग्यो. पढी सर्वे राजानु, ते महा दुर्गंधथी आकुलव्याकुल अइने वारंवार पोतपोतानी नासिकाने ठांकवा लाग्या एटले श्री मल्लिकुमारीये नीचुं मुख राखीने बेसी रहेला ते ठए राजानुने बोध पमारुवा माटे निर्मल प्रेमने लीधे कह्युं. “हे नृपतियो ! प्रेमवशथी आ प्रतिमाने जोता एवा तमे, निश्चे विरक्त बुद्धिवाला अने ज्ञानोत्साहवाला केम देखानु ठो ?” राजानुए कह्युं. “हे सुजने ! खरेखर एनो दुर्गंध अमे सहन करी सकता नथी, माटे अमे मुख तथा नासिकाने ठांकीने बेठा ठीए. ” मल्लिकुमारीये कह्युं. “अरे नृपालो ! जरा तत्त्वबुद्धिथी हृदयमां विचार करो तो खरा के, आ सुवर्णमय प्रतिमामां आवो दुर्गंध क्यांथी होय ? परंतु हे क्षितींदो ! में दररोज जोजन करती वखते बहुज रसवालो अन्ननो एक एक कोलीयो ए प्रतिमाना मुखमां नाख्यो ठे. अहो ! ए एकठा थयेला अन्नना कोलीयानो महा दुःसह गंध उत्पन्न थयो के, जे तमाराथी सहन करायो नहि तो पढी केवल अन्नना आहारथीज वृद्धि पामेला रुधिर, मज्जा अने अस्थिने धारण करनारा, अशुभ पुद्गलोथी निरंतर अपवित्रतानां स्थानरुप, जीर्णवृद्धनां पत्र समान नाशवंत अने शाश्वत सुखथी नृष्ट करनारां स्त्रीयोनां शरीर नपर अनंत सुखनी इच्छा करनारो कयो पुरुष राग करे ? अहो नृपालो ! माटे तत्त्वबुद्धिथी विचार करीने नाशवंत स्वप्नाववाला कामजोगने विषे वृथा मोह न पामो तेमज आसक्ति पण न करो. सांजलो. हुं आथी त्रीजा जवने विषे महाविदेहमां महावल नामे राजा हतो अने तमे ठए जणा म्हारा मित्रो हता. ” आ प्रमाणे निरुपम बुद्धिवाली श्री मल्लिकुमारीये ते सर्वे राजानु पासे पूर्वना वे जवनुं यथार्थ वृत्तांत तेज वखते कहा संजलाव्युं. वली ते राजपुत्रीये कह्युं के, “हे मित्रो ! जयंत नामना वैमानने विषे तमे देवजवमां असंख्य सुखो जोगव्यां ठे, ते सुखो शुं आ मनुष्यजन्मने विषे तमे विसरी गया ? तेमज कट्याणना स्थानरुप पूर्वनी देवजाति पण तमने नथी सांजरती ? ” श्री मल्लिकुमारीनी

आवी संसार समुझे तारवामां नाव समान अमृतमय वाणीथी प्रतिबुद्धिवि-
गेरे ठए राजानुं प्रतिबोध पाम्या. पढी श्रेष्ठ परिणामथी अने शुद्ध लेश्याथी
क्षणमात्र इहापोह करतां ते सर्वे राजानुने पूर्वनां जव सांजस्यो. मल्लिकुमा-
रीये पण अवधिज्ञानथी ते सर्व राजानुने उत्पन्न थयेलुं जातिस्मरण ज्ञान
जाणीने तेमना निवासगृहो उधमाव्यां. पढी सर्वे राजानुं पूर्वना वने जवना
उत्पन्न थयेला बहु स्नेहने धारण ठता हर्षथी श्रीमल्लिकुमारीनी पासे आवीने
तेने प्रणाम करवा लाग्या. श्री मल्लिकुमारीये पण कोमल वचनथी तेमने
कहुं के, “हे पूर्वजन्मना मित्र नृपालो ! तमे हर्षथी सांजलो. संसारवास-
थी उद्वेग पामेली हुं महाव्रतने अंगीकार करीश, तमे शुं करशो ? पोतानां
राज्यने विषे रहेशो के व्रत गृहण करशो ? जे मरजी होय ते कहो.”

श्री मल्लिकुमारीनां आवां वचन सांजली सर्वे राजानुं स्पष्ट कहुं.
“हे मल्लि ! सांजलो. तमे जेवी रीते पूर्वजवने विषे श्री महाबल नामे अमारा
स्वामी हता तेवी रीते आ जवने विषे पण अमारा अधिपति तमेज थानुं. जो तमे
संसार समुझे तारनार दीक्षा गृहण करशो तो अमे पण निश्चे साम्राज्यपदने
त्यजी दइ संयम लेशुं.” सर्वे नृपतियोए निर्मल चित्तथी आ प्रमाणे उत्तर
आप्यो एटले तेनुनां सत्वथी हर्षित थयेली मल्लिकुमारीये तुरत तेनुने कहुं. “हे
नरेश्वरो ! जो तमे म्हारीज साथे व्रत गृहण करवाना हो तो तमे सौ पोतपोता-
नां राज्यने विषे पोतपोताना पुत्रोने स्थापन करी तुरत अहिं आवो.” आ
वात सर्वे राजानुं अंगीकार करी एटले मनुष्योनां कर्मने जेदनारी श्री म-
ल्लिकुमारी, ते सर्वे नृपालोने पोताना पितानी पासे सज्जामां तेनी लावी. त्यां
“मल्लिकुमारीये आ सर्वे राजानुने प्रतिबोध पमाम्या.” एवी वात सांज-
लीने अत्यंत हर्ष पामेला कुंजरजाए ते सर्वे राजानुने स्नेहपूर्वक आलिंगन
करीने आज्ञा तथा उत्तम नोजनवमे विवेकथी संतोष पमाम्या. पढी ते
सर्वे राजानुं पोतपोताना देशप्रत्ये चाल्या. आ वखते जेम दुष्ट रोगथी निर्मु-
क्त थयेला मनुष्यनुं शरीर शोन्ने तेम शत्रुनुना रोधथी मुक्त थयेली मिथिला
नगरी अत्यंत शोभवा लागी.

पढी ब्रह्मदेवलोकाथी लोकांतिक देवतानुं तुरत त्यां आवीने नक्तिथी
श्री मल्लिनाथ जिनेश्वरने दीक्षानो काल निवेदन कस्यो. श्री मल्लिनाथे पण

અવધિજ્ઞાનથી દીક્ષાકાલને એક વર્ષનું અંતર જાણી માનસિક સાંવત્સરીકદાન આપવા માંમથું. સૌધર્મીએ પણ જ્ઞાનોપયોગી શ્રી અરિહંત પ્રજ્ઞને દાનનો અવસર જાણીને યક્ષેશ્વર (કુબેર)ને આજ્ઞા કરી એટલે તેણે પોતાના અનુચર જૈનક દેવતાને જૂમિમાં રહેલા અસંખ્ય નિધિ શ્રી મહિનાથના ઘરે લાવવાનું કહ્યું. દેવતાને તે પ્રમાણે અસંખ્ય નિધિ શ્રી મહિનાથના ઘરે આણ્યા. ત્યાર પછી શ્રી મહિનાથ પ્રજ્ઞે, જેમ અશાઢ માસમાં આકાશ જલવૃષ્ટિ કરે તેમ સવારને વિષે સાંવત્સરીક દાન આપવા માંમથું. વલી તેમણે ગામ, પુર, બજાર અને નગરને વિષે તેમજ મિશિલા નગરીમાં પરુહ વગમાવ્યો કે, “ જુલ્યા, દરિદ્રી, દેવાથી પીડાયલા તથા રોગી એવા સર્વે પુરુષોએ જેને જેવી ઇચ્છા હોય તેવી વસ્તુ અમારી પાસેથી માગી લેવી.”

આ પ્રમાણે શ્રી મહિનાથે દરરોજ એક પોરસીમાં એક કરોડ અને આઠ લાખ-થી કેન્દ્રક નું એટલું ઇચ્છ્ય આપવા માંમથું. તેમજ દીન, ડુલ્હી, જિહ્વક અને યાચકોને ઠેકાણે ઠેકાણે ઇચ્છિત જોજન કરાવવા માંમથું. આ વચ્ચે શ્રી મહિનાથ પ્રજ્ઞ દાન કર્મને વિષે કલ્પવૃક્ષથી પણ અધિક થયા. કારણ કે, જગત્માં કલ્પવૃક્ષ તો યાચક જનોને ઇચ્છા પ્રમાણે આપે છે અને શ્રી મહિનાથ પ્રજ્ઞ તો યાચક જનોની ઇચ્છાથી પણ અધિક અધિક આપતા હતા. આવી રીતે દાનકર્મથી એક વર્ષ પૂર્ણ થયું અને જીવલોક સંતોષ પામ્યો એટલે શ્રી મહિનાથે પ્રણામપૂર્વક પોતાના માતાપિતાને કહ્યું. “ હે માતાપિતા ! હું તમારી આજ્ઞાથી સંસાર સમુદ્રને તારનારી દીક્ષા ગૃહણ કરીશ. ” પુત્રીનાં આવાં વચન સાંજલી પ્રેમાશ્રુથી વ્યાપ્ત થયેલાં નેત્રવાલા માતાપિતાએ પ્રીતિથી તેમને યુક્તિવાલું વચન કહ્યું. “ દેદીપ્યમાન ગુણમણિની ધાણરૂપ હે પુત્રી ! તમે જેવી રીતે દાનકર્મથી વિશ્વનો નુદાર કર્યો છે તેવી રીતે તુરત ચારિત્રવદ્ધે પોતાના આત્માનો નુદાર કરો. ” પછી કુંજરાજાએ પોતાના ચતુર સેવકોને આજ્ઞા કરી કે, “ અહો અનુચરો ! શ્રી મહિકુમારીને દીક્ષાનો અન્નિષેક કરવા માટે માટીના, રૂપાના, સોનાના અને રત્નોના અનેક કુંજો તૈયાર કરી તેમાં ઝટ સુગંધિવાલું જલ ઝરો. ” રાજાના આદેશ સેવકોએ હર્ષપૂર્વક તુરત તે સર્વ તૈયાર કર્યું એટલામાં ઇંડનું આસન કંપાયમાન થયું. તેણે અવધિજ્ઞાનથી જોયું તો શ્રી મહિનાથના ચારિત્રનો અવસર જાણ્યો. પછી સર્વે દેવેંદ્રો, પોતપોતાના વૈમાનમાં વેસીને કો-

टिदेवतानुनी साथे त्यां आव्या. जेटलामां कुंजराजादि अनेक मनुष्यो श्री म-
 द्ध्विनाथना दीक्षाजिषेकनी सुवर्णकुंजादि सर्व सामग्री तैयार करे ठे तेटलामां
 देवेंडोए, पोतानी शक्तिथी ते सर्व सामग्री तैयार करी. पढी कुंजराजाए श्री
 मद्ध्विनाथने बोलावीने एक म्होटा रत्नना मंरुपमां सुशोजित सिंहासन उपर
 हर्षथी बेसाख्या. त्यारवाद कुंजराजानी साथे सर्वे इंडोए ते कुंजोना जलवने
 श्री मद्ध्विनाथ उपर नक्तिपूर्वक अजिषेक कस्यो. आ वखते केटलाक प्रज्जुनी
 आगल नाटक करता हता, केटलाक मधुर स्वरथी गायन करता हता, केट-
 लाक आकाशने गजाववा पूर्वक श्रेष्ठ वार्जीत्रो वगामता हता अने केटलाक
 तो बहु नक्तिथी पुष्पवृष्टि करता हता. पढी श्री मद्ध्विनाथने उत्तराजिमुखे
 बेसारीने दिव्य वस्त्रालंकारो पहेराव्यां. आ प्रमाणे अजिषेकनुं कृत्य पूर्ण थया
 पढी कुंजराजाए पोताना निपुण कारीगरोने आज्ञा करी के, “ हे शिष्टिपयो !
 तमे श्री मद्ध्विनाथने बेसवा योग्य एवी पालखी तैयार करो.” पढी शिष्टप-
 ज्ञानमां चतुर एवा ते कारीगरोए मणिमय स्तंजोवाली, अनेक प्रकारना रत्न
 जन्नित्र जुतलवाली, पेरुलीयोवाली, आनंदयुक्त नृत्य करती एवी सुवर्णनी पु-
 तलीयोवाली, मंरुपना मध्य ज्ञागमां सुशोजित तोरणोथी मनोहर बनावेली,
 धजात तथा कलशोथी वैमानोनी शोजाने तिरस्कार करनारी, सूर्य समान
 कांतिवाला मणिजम्बीत्र पगशिआवाली, अतिपवित्र अने मनोहरएवी पालखी
 तैयार करी. इंडनी आज्ञाथी देवतानुए पण एक बीजी पालखी तैयार करी.
 देवतानुए तैयार करेली ते पालखी बीजी पालखीयोनी अंदर अतिमनोहर-
 पणाने लीधे तेल पूरवाथी दीवानी कलानी पेठे बहु शोजती हती.

पढी लक्ष्मीथी सुशोजित एवा श्री मद्ध्विनाथ प्रज्जु, पितानी आज्ञाथी
 तुरत प्रदक्षिणा करीने पालखीने विषे आसन उपर पूर्वाजिमुखे बेठा. ते व-
 खते इंडोए ठत्र चामरादिक सर्व वैज्रव प्रगट कस्यो. पढी कुंजराजाए महा
 समृद्धिवाला, दिव्य अलंकारोने धारण करनारा अने संतुष्ट मनवाला पोताना से-
 वकोने आज्ञा करी के, “ हे सौम्य आकृतिवंत पुरुषो ! पुण्यना अर्थी एवा तमे,
 पापने दूर करवामाटे आ पालखीने उपामो.” कुंजराजानी आवी आज्ञाथी
 हर्षित मुखवाला, उत्तम वेशने धारण करनारा अने प्रसन्न थयेला ते सर्वे से-
 वको, “ हुं पेलो, हुं पेलो ” एम उच्चार करवापूर्वक ते पालखीने उपामवा ला-

ગ્યા. આ અવસરે દેવ મનુષ્યોનાં અર્ચનિત વાર્જીત્રો વાગવા લાગ્યા, રંજાદિ દેવાંગ-
નાનું નૃત્ય કરવા લાગી, દેવતાનું બંદિજનો ગાયન કરવા લાગ્યા અને સર્વે મનુ-
ષ્યો અષ્ટ પ્રકારના સ્પષ્ટ મંગલિક શબ્દ કરવા પૂર્વક મંગલિક ગીતો ગાવા લાગ્યા.

પઠી હાથી ઉપર બેઠેલા કુંજરાજાએ, સ્વજનોએ અને પરિવારસહિત
પાલખીમાં બેઠેલી પ્રજાવતી માતાએ આનંદપૂર્વક જોયેલી તે પ્રજાની પાલખી-
જેટલામાં પોતાના મહેલથી વિસ્તારવંતે એવા રાજમાર્ગને વિષે આવી પ-
હોંચી તેટલામાં દેદીપ્યમાન આઝૂકણોવાલા તથા અતિ આદરવંતે એવા સુરેં-
ડોએ અને અસુરેંડોએ હર્ષથી તે પાલખીને ઝપામવા માંની. વલી તે વચ્ચે પુ-
ષ્પનો વર્ષાદ કરતા અને નાના પ્રકારની નાટ્ય ક્રીયા કરતા એવા તે દેવતાનું
પોતાનાં તેજથી મિથિલાપુરી અને સ્વર્ગપુરી એકજ કરી દીધી. અતિ સંતુષ્ટ
થયેલા લોકોએ પણ પોતાના પ્રફુલ્લિત એવાં નેત્રોથી જેનું લાવણ્ય પાન કરાતું
હતું એવા શ્રી મલ્હિનાથ પ્રજા મિથિલા નગરીને ત્યજી અનુક્રમે સહસ્રામ્રવન-
માં અશોકવૃક્ષની નીચે આવ્યા. ત્યાં શીલરૂપ આઝૂકણોથી સુશોભિત એવા
તેમણે પાલખીમાંથી નીચે ઝતરી પ્રયત્ન વમે સર્વે વાહ્ય આઝૂકણો ત્યાગ કર્યાં.
પઠી જ્યારે પ્રજાએ લોચ કર્યો ત્યારે તેમના સર્વે કંઈને ઈંડે પોતાના વસ્ત્રમાં
લઈ કીરસમુદ્માં નાખ્યા. ઈંડની આજ્ઞાથી દેવ અને મનુષ્યોએ કરેલો વાર્જી-
ત્રોનો શબ્દ શાંત થયો એટલે પ્રજાએ સિંહને નમસ્કાર કરીને સર્વ સાવધયો-
ગના ત્યાગપૂર્વક જૈની દીક્ષા લીધી. આ વચ્ચે જાણે આગમને વિષે શ્રીમાન્
કેવલજ્ઞાનરૂપ જૂપતિનો પ્રતિહારજ હોયની? એમ શ્રી મલ્હિનાથ પ્રજાને ચોથું
જ્ઞાન પ્રગટ થયું. શ્રી મલ્હિનાથે જ્યારે પોશ સુદી અગીયારસને દિવસે અશ્વિની
નક્ષત્રમાં ચંદ્રમાનો યોગ પ્રાપ્ત થયે ત્યારે અઘમ તપ કરીને દીક્ષા લીધી ત્યારે
વ્રતને ધારણ કરનારી ત્રણસો સ્ત્રીયોની અંતઃપર્વદા અને વ્રત અંગીકાર કરનારા
ત્રણસો પુરુષોની વાહ્ય પર્વદા થઈ. વલી વલિમિત્ર, સુમિત્ર, નંદમિત્ર, નંદક,
અમરપતિ, જ્ઞાનમિત્ર, અમરસેનિક અને મહાસેન એ આઠ પ્રસિદ્ધ રાજપુત્રોએ
તેમની સાથે તેજ વચ્ચે ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું. શ્રી મલ્હિનાથ જગવાને, જે
દિવસે ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું તેજ દિવસે સાંજે તેમને વિશુદ્ધ એવા ધ્યાનના
યોગથી નિર્મલ એવું કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. આ અવસરે ચાર નિકાયના દેવ-
તાનું, વહુ જાતિથી તુરતં રૂપાના સોનાના અને મણિના કિલ્લાનું વનાવીને

समवसरणनी रचना करी.

पढी इंडनी विनंती उपरथी श्री मल्लिनाथ प्रभु अनेक देवतासुथ परवस्था ठता पूर्वद्वारे अइने समवसरणमां आव्या. त्यां परिवार सहित इंडोए सेवन करेला प्रभु, नाना प्रकारनां रत्नोथी निर्माण करेलां सिंह सन उपर बिराज्या. उद्यानपालके तुरत मिथिला नगरीमां आवीने प्रभुना केवलज्ञाननी वधामणि कुंजराजाने आपी. कुंजराजा पण तेने प्रीतिदानमां बहु लक्ष सुवर्ण आपीने हर्षपूर्वक परिवार सहित समवसरणमां आव्या. त्यां विधिथी मल्लिनाथ प्रभुने नमस्कार करीने ते श्री जिनेश्वरना सन्मुख योग्य आसने बेठा. संसारथी उद्वेग पामेला प्रतिबुद्धि विगेरे ठ राजानु पण चारित्र लेवानी इच्छाथी त्यां आव्या अने व्याख्याना स्थानप्रत्ये दाखल अइने विधिथी प्रभुने नमस्कार करी हर्ष पामता ठता श्री कुंजराजा पासे बेठा. पढी सर्व पर्वदा जराइ एटले त्रण जगतूना प्रभु एवा श्री मल्लिनाथे, परोपकारने माटेज पुण्यरूप अमृतने वर्षावनारी देशनानो आरंज कस्यो. जेम मेघवृष्टिथी जूमिमां रहेला अंकुरा वृद्धि पामे तेम श्री मल्लिनाथ प्रभुनी ते देशनाथी जव्यपुरुषोने संसारनो वैराग्य वृद्धि पाम्यो. शुद्ध श्रद्धावाला कुंजराजाए पण ते धर्मदेशना सांजलीने प्रज्ञावती सहित श्रावकधर्म आदस्यो. आ वखते प्रतिबुद्धि विगेरे ठ राजानुए हाथ जोमीने ज्ञानि पुरुषोने पण स्तवन करवा योग्य एवा श्री जिनेश्वरनी आदर सहित विनंती करी के, “ हे प्रभो ! संसार समुडने तारवामां वहाण समान दीक्षा आपीने अमने तुरत तारो. ” तेउनी आवी विनंतीथी “ हे जूपालो ! तेमने जेम सुख थाय तेम करो. ” एवी प्रभुए आज्ञा करी एटले ते ठए राजानुए पोताना अंगना आज्ञापणो त्यजी दइने तुरत लोच कस्यो. पढी साधुनो वेष धारण करी अने श्री मल्लिनाथ प्रभुनां मुखथी महाव्रत उचरी ते ठए साधुनुए बीजा साधु पासेथी विविध प्रकारनी शिक्षा उत्तमरीते जाणी. ते वखते मोक्षना अर्थी एवा बीजा मनुष्योए पण लघुकर्मीपणाने लीधे वैराग्यवंत अइ श्री जिनेश्वर पासे महाव्रत अंगीकार करयुं. पढी बुद्धिवंत पुरुषोनी रेखाने प्राप्त थयेला, सर्व लब्धिने पामेला, निर्मल बुद्धिवाला अष्टाविश श्रेष्ठ साधुनु, श्री जिनेइनां सुखथी केवल त्रिपदीने पामीने ते महाशयोए एक मुहूर्तनी अंदर द्वादशांगीनी

રચના કરી. જ્ઞાનવંત એવા પ્રજ્ઞુએ દ્વાદશાંગીને નિર્દૂષણ જાણી તેનું નત્સવ પૂર્વક ગણધરોનાં પદે સ્થાપ્યા. શ્રી જિનેશ્વર ત્યાં ચાર પ્રકારના સંઘની રચના કરીને પઠી પરિવાર સહિત પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરવા લાગ્યા.

પઠી તે મહારાજર્ષિયો, પોતાની બુદ્ધિના યોગથી સંસારનો અંત કરનારી દ્વાદશાંગીનો અચ્ચાસ કરવા લાગ્યા. પવિત્ર ચારિત્રનું પાલન કરનારા, આશ્રવોને ક્ષય કરનારા તથા સર્વ દુઃખનો ઉદ્ધેદ કરનારા તે મહામુનિયો, તીવ્ર તપથી સર્વ પ્રકારનાં કર્મનો ક્ષય કરીને અનુક્રમે કેવલજ્ઞાન પામીને સિદ્ધિપુરપ્રત્યે ગયા. શ્રી મલ્હિનાથ પ્રજ્ઞુને ગૃહાવાસમાં એક સો વર્ષ તથા કેવલીપણામાં પંચાવન હજાર વર્ષ નિર્ગમન થયા. ત્યારપઠી પોતાનો નિર્વાણ સમય નજીક આવ્યો જાણી પ્રજ્ઞુ, ઉત્તમ તીર્થરૂપ સંમેત શિખર ઉપર ગયા. ત્યાં તેમણે પાંચસો સાધુ અને પાંચસો સાધ્વીયોની સાથે એક માસનું અનશન લીધું. ચૈત્રમાસની શુક્લ ચોથને દિવસે ઝરણી નક્ષત્રનો ચંદ્રમા ઊત્તે સ્થિરશરીરવાળા જગત્ગુરુએ કાર્યોત્સર્ગ કહ્યો. પઠી તે શૈલેશી કરવાપૂર્વક સર્વ કર્મને સંહારીને અનંત દર્શન, અનંત જ્ઞાન, અનંત આનંદ અને અનંત વીર્યવાળા મોક્ષ પ્રત્યે ગયા. શુદ્ધ ચારિત્રથી પવિત્ર એવા શ્રી મલ્હિનાથના સર્વમલીને સાધુનની ચાલીશ હજારની સંખ્યા હતી. એ જિનેશ્વરની સંયમનું આરાધન કરવામાં નયમવંત તથા ક્રીયામાં તત્પર એવી વંધુમતી વિગેરે પંચાવન હજાર સાધ્વીયો હતી, જિનેશ્વરની આજ્ઞાનું આરાધન કરનાર એક લાખ ને ચોરાશી હજાર શ્રાવકો તથા ત્રણ લાખ પાંસઠ હજાર શ્રાવિકાનું હતી. વલી ઠસો ચોદપૂર્વધારીયો, બે હજાર અવધિજ્ઞાનીયો, ત્રણ હજાર ને ઠસો કેવલજ્ઞાનીયો, ત્રણ હજાર ને પાંચસો વૈક્રીયલલ્લિવાળા, આઠસો મનઃપર્યવજ્ઞાનવાળા, એક હજાર ને ચારસો વાદલલ્લિવાળા અને બે હજાર અનુત્તરલલ્લિવાળા આ પ્રમાણે એ શ્રી મલ્હિનાથપ્રજ્ઞુનો પરિવાર હતો. શ્રી મલ્હિનાથ પ્રજ્ઞુની બે પ્રકારની અંતકૃત ઝૂમિ હતી કે, જેમાં એક યુગાંતકૃત ઝૂમિ અને વીજી પર્યાયાંકૃત ઝૂમિ હતી. દેહપ્રજ્ઞાના મંરુલે કરીને ઈંડનીલ મણિની કાંતિને જીતનાર અને કામરૂપ દાવાનલને સમન કરવામાં મેઘ સમાન એવા ઝગણીશમા તીર્થંકર શ્રી મલ્હિનાથ પ્રજ્ઞુ, તમારી મોક્ષ સંપત્તિને અર્થે થાનું. જેમ શ્રી મલ્હિનાથ પ્રજ્ઞુનાં મુખથી નિકલેલાં વચનરૂપ અમૃતનું પાન કરીને અત્યંત પ્રસન્ન થયેલા, ઝગ્ગલ

ગુણવાલા, ગણધરપદને પામેલા, વૈરાગ્યવંત થયેલા અને શ્રુતધર કહેવાયેલ
પ્રતિબુદ્ધિ વિગેરે ઠ રાજાનું શ્રેષ્ઠ મુક્તિમાર્ગને પામ્યા તેમ સંસારનો પાર પામ
વાની ઇચ્છા કરનારા શ્રેષ્ઠ બુદ્ધિવંત પુરુષોએ આ દિક્ષારૂપ માર્ગને સેવવો.

॥ ઇતિ શ્રી મલ્લિનાથ ચરિત્રમ્ ॥

સઠિં વાસસયાઈ, જેણું ઢઢેણ જાવિન અપ્પા ॥

બહુવિહલદ્વિસમિદ્ધં, વિહું વંદામિ અણગારં ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—જેમણે ઠ હજાર વર્ષપર્યંત ઢઢના તપથી પોતાના આત્માને તપોમ
કસ્યો ઢે તે બહુ પ્રકારની સમૃદ્ધિથી પ્રધાનરૂપ એવા યતીશ્વર શ્રી વિષ્ણુકુમા
રને હું વંદના કરું છું. ॥ ૧૯ ॥

જો તિહ્સપજ્ઞાવણમકાસિ વેનુદ્વિદેહલદ્વીપ ॥

તં વિહું ગયતિહ્મં, નમામિ પત્તં સિવપુરમિ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—જેમણે વૈક્રિયદેહલદ્વિધી તીર્થ પ્રજ્ઞાવના કરી ઢે તે નિર્લોન્નિ અને
મોક્ષપુરને પામેલા શ્રી વિષ્ણુકુમારને હું નમસ્કાર કરું છું. ॥ ૨૦ ॥

આ વિષ્ણુકુમારનો સંબંધ મહાપદ્મ ચક્રવર્તીનાં ચરિત્રમાં કહ્યો ઢે, માટે
ત્યાંથી જાણી લેવો.

એગૂણો પંચસણ, સ્વંદગસીસાણ કુંજકારકમે ॥

પાલયકયનુવસગ્ગે, પત્તે પાણમામિ અપવગ્ગે ॥ ૨૧ ॥

અર્થ—કુંજકાર નગરને વિષે પાલક પુરોહિતે, જેમને પ્રાણાંત નપસર્ગ કસ્યો
હતો, તે શ્રી સ્કંદકાચાર્યના મોક્ષ પામેલા ચારસો ને નવાણું શિષ્યોને હું પ્ર-
ણામ કરું છું. ॥ ૨૧ ॥

॥ શ્રી સ્કંદકસૂરિની કથા ॥

જેમાં મણિમય અનેક પ્રાસાદો ઝલહલી રહ્યા હતા એવી શ્રાવસ્તી નામે
નગરી ઢે. ત્યાં પ્રખ્યાત યશવાલો જિતશત્રુ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો.
તેને શીલવ્રત ધારણ કરનારી યથાર્થ નામવાલી ધારિણી નામે સ્ત્રી હતી. તે-
ને મહા પરાક્રમવંત સ્કંદક નામનો ચતુર કુમાર હતો, તે યુવરાજપદ જો-

गवतो ठतो जैनधर्मने विषे बहु प्रीतिवालो अयो हतो. स्कंदकने चोसठ गुण-
वाली अने रूपसौजाग्यथी सुशोभित पुरंदरयशा नामे नानी व्हेन हती. तेने
कुंजकार नगरना राजा दंरुकाग्नि वेरे परणावी हती. त्यां ते सौजाग्यनी जा-
ग्यनी झूमि ठती पट्टराणी पदने पामी हती. दंरुकाग्नि राजाने मिथ्यादृष्टि, जैन-
धर्मनोद्धेयी अने विद्याना अजिमानने धारण करनारो पालक नामे पुरोहित हतो.

एक दिवस दंरुकाग्नि झूपाले कोइ राजकार्यने माटे ते पुरोहितने श्रा-
वस्ती नगरी प्रत्ये मोकळ्यो. त्यां ते राजसज्जामां गयो. बीजे दिवस ते म-
लीन बुद्धिवाला पुरोहिते स्कंदकराजकुमार सांजलतां ठतां राजानी आगल
जिनधर्मनी निंदा करी एटले स्कंदककुमारे कुतीर्थी मनुष्यनां वचनरूप वहा-
एने तोनी पामवामां महा वायुसमान युक्तिवचनोवने ते पुरोहितना पदने
ठेदी नाख्यो. पढी अंदरथी क्रोधातुर अयेलो, परंतु उत्तर आपवाने असमर्थ
होवाने लीधे, उपरथी हास्य करतो ते पुरोहित कुंमारनां वचनने वखाणवा
लाग्यो. पढी ते पालक पुरोहित राज्यकार्य करीने पोताने नगरे गयो एटले
पाठलथी तत्त्वने जाणनार स्कंदककुमारे विचार कस्यो के, “ हा ! दक्षिणव-
र्त्त शंखनी पेठे इष्टफल आपनारो आ दुर्लभ मनुष्यजन्म म्हाराथी फक्त प्रमा-
दने लीधेज हारी जवाय ठे. वली आरंजमां फक्त अल्प सुख आपनारा परंतु
पाठलथी महादुःखदायी आ जोगो किंपाक फलनी पेठे साररहितज देखाय
ठे. निश्चे आ संसार असार ठे, माटे तेने त्याग करीने हुं श्रीसुव्रतस्वामी पास
अनंत सुख आपनारांचारित्रने गृहण करीश. ” स्कंदककुमार आ प्रमाणे पवित्र
मनोरथ धारतो हतो तेवामां श्री मुनिसुव्रतस्वामी पृथ्वी उपर विहार करता
करता सवारे श्रावस्ती नगरी प्रत्ये आब्या. त्यां महा दर्पवंत देवतांजण क्रीडा
उद्यानमां मुक्तिगामी प्रभुना माटे समवसरणनी रचना करी, आ वखते वनपालके
तुरत जितशत्रु राजाने प्रभुना आगमननी वधामणी आपी. जक्तिमान् एवो
ते चुपति पण वधामणी सांजलीने अत्यंत हर्ष पामतो ठतो पुत्र परिवारेने
साथे लइ क्रीमोद्यानमां प्रभुने वंदना करवा माटे गयो. स्कंदककुमार सहित
जितशत्रु राजाए त्यां विधिथी प्रभुने वंदना करीने तेमनी मोक्ष सुख आप-
नारी देशना सांजली. प्रभुनी देशना सांजलीने उत्पन्न अयेला वैराग्यवालो
स्कंदककुमार ते दिवसथी व्रत लेवा माटे ववारे स्पृहावंत अयो. पढी श्रीजि-

नेश्वर जगवानने नमस्कार करी पितानी साथे पोताना घेर जइ व्रत लेवाने उत्साहवंत थयेला स्कंदके मातापिताने पूछ्युं, ते उपरथी तेहुए कह्युं के, “हे वत्स ! हवणां तुं युवावस्थावालो ठे, माटे अमारां राज्यने गृहण कर अने व्रत लेवुं तो अमने योग्य ठे ” माता पिताए आम कहा उतां पण संसारना जयथी अति उद्देग पामेला, मोक्षना अर्थी अने चारित्रने विषे स्थिरवासवाला स्कंदककुमारे, पितानी आज्ञा मानी नहि. ठेवट तेणे पितानी आज्ञा लइ पांचसो मित्रोनी साथे श्रीसुव्रतस्वामी पासे चारित्र लीधुं. सर्व सिद्धांतनो अभ्यास करी अने जिनेश्वर प्रभु पासेथी आचार्यपद पामी स्कंदकमुनिये केटलाक वर्ष सुधी प्रभुनी साथेज विहार कस्यो.

कोइ वखते पूर्वना कर्म प्रेरेला स्कंदक मुनि, पोतानी व्हेनना पति दंरु-काग्निने वंदन कराववा माटे कुंजकार नगरप्रत्ये जवानी इच्छाथी प्रभुनी आज्ञा मागवा लाग्या. ते वखते त्रिकालना जाण एवा प्रभुए तेमने कह्युं. “हे सौम्य ! त्यां तमने प्राणांत उपसर्ग थवानो ठे, माटे ते क्लेशकारी स्थानके जवानुं त्यजी यो.” प्रभुए आम कह्युं तो पण तेमणे फरीथी पूछ्युं. “हे विज्ञो ! अमे ते उपसर्ग प्राप्त थये ठते आराधक रहीशुं के विराधक ? ” प्रभुए कह्युं. “तमे सौ आराधक ठो; परंतु त्यां जवुं मूकी यो.” जिनेश्वरे आवी रीते बहु कह्युं तोपण तेमणे पोतानो कदाग्रह ठोरयो नहि. पढी “जो आ अमे सौ आराधक ठीए तो अमने विरतिनुं फल थयुं.” एम कहिने तथा जिनेश्वरने वंदना करीने स्कंदकसूरि बीजा अनेक साधुन सहित चाड्या. ज्यारे स्कंदकसूरि कुंजकार नगरनी पासेना गाममां आव्या त्यारे ते कुंजकार नगरमां पण सूरिना आववानी वात फेलाइ गइ. स्कंदकसूरिनुं आववुं पालक पुरोहिते सांजळ्युं; तेथी ते अग्निना गोलानी पेठे हृदयमां पूर्वनो तिरस्कार संज्ञारतो ठतो विचारवा लाग्यो. “ते वखते पोताना स्थानबलने पामीने एणे मने बहु विगोव्यो ठे, ते हुं झूली गयो नथी; जेथी तेने हुं ते पोतानां कृत्यनुं फल देखामीश.” पढी जाणे कालेज आकर्षण कस्या होयनी ! एम सूरि ते नगरना उद्यानने विषे आव्या एटले “हवे हुं एनो कंइ नाशकारी अनर्थ करीश.” एवो विचार करीने ते दुष्टात्मा पुरोहिते पोताना पुरुषो पासे, जे उद्यानने स्कंदकसूरिये पोताना निवासथी सुशोभित कस्यो हतो ते उद्यानने विषे गुप्तरीते अनेक शस्त्रो दटा-

વ્યાં. સવારે સૂરિના આગમનને સાંજલી નગરવાસી સર્વે જનો બહુ ઝક્તિથી તેમને વંદન કરવા માટે ઉદ્યાનમાં જવા લાગ્યા. ઉદ્યાન પાલકથી સૂરિનું આગમન જાણી દંતકાગ્નિ રાજા પણ સ્ત્રી સહિત ગુરુને વંદન કરવા માટે ઉદ્યાનમાં ગયો. ત્યાં સૂરિયે તેમને મધુર વચનથી તેવી રીતે જિનોક્ત ધર્મ સંજ્ઞલાવ્યો કે, જેથી તેનું સર્વે બહુ સંતોષ પામ્યા. દેશના પૂર્ણ થયા પછી રાજા પોતાના મંદિર પ્રત્યે જઈને હર્ષ પામતો ઠતો સ્કંદક ગુરુની વારંવાર પ્રશંસા કરવા લાગ્યો. અવસર મલવાથી હુષ્ટ બુદ્ધિનો પાત્ર અને હુરાત્મા પાલક પુરોહિત રાત્રીને વચ્ચે જૂપતિને એકાંતમાં લઈ જઈને કહેવા લાગ્યો. “ હે રાજન્ ! આ કુસાધુન છે. હું તેનું વારંવાર શું વર્ણન કરું ? મહારાજ ! આપ તેનું હુષ્ટ હાર્દને નથી જાણતા. સાંજલો. ધોર એવા કષ્ટકારી વ્રતને પાલવામાં અસમર્થ એવો એ સૂરિ કોઈ રાજા છે, તે તમારાં રાજ્યને ગૃહણ કરવાની ઇચ્છાથી અહિં આવેલો છે. વલી તેની પાસે રહેલા શિષ્યો રાત્રીયે એકાંતમાં ઘનિષ પ્રકારનાં આયુધને ધારણ કરનારા અને હજારો પુરુષોની સાથે યુદ્ધ કરનારા મહાસુજ્ઞ છે. જ્યારે ત્યારે અવકાશ મલશે તે વચ્ચે ગુણોથી વિશ્વાસ પામેલા તમને મારીને તેનું તમારાં રાજ્યને લઈ લેવાનો નિશ્ચય કરી રહ્યા છે.” રાજાએ પુરોહિતને કહ્યું. “ એ કેવલ ધર્મનો મ્હોટો આનંદર દેખાય છે; પરંતુ અસ્ત્રનો પરિગ્રહ તો લાગતો નથી.” પુરોહિતે કહ્યું. “ સ્વામિન્ ! જો આપને મ્હારાં વચનનો વિશ્વાસ ન હોય તો ત્યાં આપનાંજ માણસોને મોકલીને તુરત તપાસ કરાવો.” રાજાએ મનમાં કંઈક આશ્ચર્ય પામીને પુરોહિતનાં વચનની પ્રતીતિને માટે પોતાના કેટલાક સેવકોને એકાંતમાં શિખામણ આપીને તુરત ત્યાં મોકલ્યા. સાધુનું અર્ધપોરસી કરીને નિડા લેતા હતા એટલામાં તે રાજપુરુષો આમ તેમ શસ્ત્રની ધોલ કરવા લાગ્યા. પછી પૃથ્વીને ધોડીને નાના પ્રકારનાં શસ્ત્રોને લઈ તેનું પુરોહિતની સાથે રાજસન્નામાં આવી રાજાની આગલ સર્વ શસ્ત્રો મૂક્યાં. જૂપતિ શસ્ત્રોને જોઈ પુરોહિતનાં વચનને વિષે વિશ્વાસ પામ્યો અને ક્ષણમાત્રમાં અતિ ક્રોધથી રાતા નેત્રવાલો બની ગયો. “ હૈં હૈં ! એ ક્રૂર પાશંધિયો મને મારશે અને મ્હારાં રાજ્યને લઈ લેશે ? અહો ! આ એમની કાંઈ મ્હોટી વાત દેખાય છે !” ઢાવાનલ અગ્નિની પેઠે વલતા દંતકાગ્નિયે આમ બોલતા ઠતા વિચાર કર્યા વિનાજ હુરાત્મા પુરોહિતને આદેશ કર્યો કે, “ આ હુ-

रात्मा मुनियो हवणां में तनेज सोंप्या ठे, माटे ए डुष्टोने तुं त्हारी मरजीमु-जब शिक्षा कर.” पढी “पूर्वे म्हारां हृदयने फेम्मी नाखनारा मुनियोनो हुं नाश करी नाखुं.” एम विचार करतो ते डुष्ट मनवालो अने परम अधर्मी पालक पुरोहित, त्रण जगत्तने पूज्य एवा निरपराधी सर्वे मुनियोने वध स्था-नके लाव्यो. वली विपरीत आत्मावालो ते त्रण जगत्तना सुहृद् एवा मुनियोने शत्रु मानतो ठतो जेम जेम तेनु पीना पामे तेम तेम उपायो कस्वा लाग्यो.

अधम एवा पालक पुरोहिते स्कंदकाचार्यने कह्युं. “ते अवसरे जे ते पोतानी सत्तामां म्हारो तिरस्कार कस्यो हतो तो आजे हुं त्हारो नाश करी-श.” पालके आवां कठोर वचन कहां तो पण सूरितो क्कमा धारण करी वे-सी रह्या. पढी पापी पुरुषोमां अग्रेसर एवा पालके अनुक्रमे ते सर्वे मुनियोने घोर एवा तिलयंत्र (घाणी) मां नाख्या. अरे ! आवी घोर निर्दयताने धिक्कार थानु धिक्कार थानु !! पढी “जिनैश्वरनुं वचन मिथ्या न होय.” एम विचार करता एवा स्कंदकाचार्ये पोताना सर्वे शिष्योने आ प्रमाणे क्कमानो प्र-तिबोध कस्यो के, “अहो ! धीर तपस्वीयो ! तमे सौ श्रेष्ठ एवा कृत्रिय कु-लमां उत्पन्न थया ठो, माटे आज तमे ज्ञावशत्रुनी साथे युद्ध करो. आ डुष्ट पालके करेली बहु घोर वेदनाने खमावो. कारण के, नरक जवने विषे आथी अनंतगणी वेदनानु सहन करी ठे. अहो ! तमे एक मुहूर्त मात्रना कष्टथी अनंत सुख संपत्तिमय सर्वोत्कृष्ट मुक्तिने मेलवो.” गुरुनी आवी शिक्षा सां-जलीने अधिक मनोबलवाला सर्वे मुनियो यंत्रमां पीलावाथी थयेली पीमाने सहन करवा समर्थ थया. अनुक्रमे मुक्तिरूप मंदिरनी निसरणीरूप कृपकश्रे-णी प्रत्ये आरूढ थयेला ते सर्वे मुनियो अंतकर केवली थया. आम सर्वे मुनीं डो ज्ञावथी सिद्धिपद पास्ये ठते फक्त एक कुल्लक शिष्य अने स्कंदकसूरि पोते ए बे जण बाकी रह्या. पढी पुरोहिते ते कुल्लक शिष्यने यंत्रमां पीलवा माटे लीधा एटले कुल्लकना मोहथी खेंचायेला सूरिये पालक पुरोहितने कह्युं. “तुं पहेलो मने पील. कारण के, हुं तेनी पीमाने म्हारी दृष्टीथी जोवा समर्थ न-थी.” मुनिनां आवां वचन सांजलीने पढी “एनी आगल आ बालकनो घात कर-वाथी तेने बहु डुःख अशे.” एम धारी पालक पुरोहित ते कुल्लकने प्रथमज घाणी-मां नाखीने पीलथो एटले उत्पन्न थयेली आत्मधैर्यने लीधे जेणे पोताना सर्व कर्म-

નો ક્ય કસ્યો હતો એવો તે વાલમુનિ કેવલ જ્ઞાન પામીને તત્કાલ મોહપદને પામ્યો. અહો ! લોકમાં જેમના અર્થો સિદ્ધ થયા છે એવા પુરુષો પીના પામી-ને સ્વલરૂપ બની જાય છે અને પીના પામેલા તે મ્હોટા સિદ્ધ અર્થવાલા પુરુષો આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન કરે છે. “ અહો ! આ દૂરાત્મા તે કેવો ? કે, જેણે એક વાલ-મુનિને પણ ઘેમી દીધો નહિ. ” આવા કોપથી તે મહાન્ આચાર્યને અશુભ પરિણામ ઉપન્યો. પછી પીના પામેલા તે સૂરીશ્વરે વહુ કોપથી દેશ, પુર અને ઝૂપતિ સહિત પાલક પુરોહિતને વાલી નાખવાનું નિયાણું કર્યું. કુંજકાર ન-ગરમાં આવું હુષ્ટકર્મ થવાથી સવારે જાણે જગત્ના સ્વામી એવા સૂર્યે તે ન-ગરને ન જોવાની ઇચ્છાથી પોતાનાં નેત્રને બંધ કસ્યા હોયની ? એમ સર્વે દિશા-ન રજથી વહુજ મલીન થઈ ગઈ અને માંસનો આહાર કરનારા પક્ષિયો આકા-શમાં ઉડવા લાગ્યા.

હવે આકાશમાં ઉડતી કોઈ એક સમલીયે, પૃથ્વી ઉપર પમેલા અને રુધિર-થી સ્વરુપાયેલા શ્રી સ્કંદકસૂરિના રજોહરણને મનુષ્યના હસ્તની ત્રાંતિથી આ-દરપૂર્વક ઉપામ્યો. અનુક્રમે તે સમલી ઉડતી ઉડતી જેટલામાં દંતકાંઠિ રા-જાની સ્ત્રી પુરંદરયશા કે, જે સ્કંદકસૂરિની બ્હેન હતી તેના મંદિર ઉપર ગઈ તેટલામાં તેનાં મુખથી તે રજોહરણ પડી ગયો. પ્રથમથીજ ઝડેગ પામેલા મનવાલી તે પુરંદરયશા પોતાની આગલજ પમેલા વજ્રસમાન રજોહરણને તુ-રત હાથમાં લઈને બોલી કે, “ અહો ! મેંજ આપેલા રત્નકંવલથી વિંટાલેલો આ મ્હારા જાડનો રજોહરણ અહિં ક્યાંથી આવ્યો ? અરે ! તે લોહિથી સ્વરુપાયેલો કેમ ? અને વલી આકાશમાંથી ક્યાંથી પડ્યો ? ” પછી પુરંદરયશાએ સૂરિની શોધ કરાવી તો તેણે દૂતનાં મુખથી તુરત સર્વ વાત જાણી એટલે તો તે હુઃ-ખને લીધે પોતાની ઠાતિને કૂટતી મૂર્છા પામી ગઈ. મૂર્છા નિવૃત્ત થઈ ત્યારે પૃથ્વી ઉપર આલોટતી, રુદન કરતી અને વારંવાર નિશાસા મૂકતી ગદ્ગદ વચનવ-મે રાજાને કહેવા લાગી. “ અરે ! તમે આવું ધોર પાપકર્મ શા માટે આચર્યું કે, જે પવિત્ર એવા સાધુન પુરોહિતને મારવા માટે સોંપ્યા. ” રાજાએ રાત્રીનું સર્વ વૃત્તાંત કહ્યું એટલે પુરંદરયશાએ કહ્યું કે, “ હા હા નરેંડ ! જિનધર્મના ધે-થી એવા પુરોહિતે તમને ઘેતસ્યા છે. નિરંતર ઉત્તમ સાધુનને વિષે ધેપ રાખના-રા તે પુરોહિતેજ આ સર્વ કપટ કર્યું છે એમ જાણો. હે ઝૂપતિ ! પિતાએ આ-

रात्मा मुनियो हवणां में तनेज सोंप्या ठे, माटे ए डुष्टोने तुं त्हारी मरजीमु-जब शिक्षा कर. ” पढी “ पूर्वे म्हारां हृदयने फेम्ही नाखनारा मुनियोनो हुं नाश करी नाखुं. ” एम विचार करतो ते डुष्ट मनवालो अने परम अधर्मी पालक पुरोहित, त्रण जगत्तने पूज्य एवा निरपराधी सर्वे मुनियोने वध स्था-नके लाव्यो. वली विपरीत आत्मावालो ते त्रण जगत्तना सुहृद् एवा मुनियोने शत्रु मानतो ठतो जेम जेम तेनु पीमा पामे तेम तेम उपायो करवा लाग्यो.

अधम एवा पालक पुरोहिते स्कंदकाचार्यने कह्युं. “ ते अवसरे जे ते पोतानी सत्तामां म्हारो तिरस्कार कस्यो हतो तो आजे हुं त्हारो नाश करी-श. ” पालके आवां कठोर वचन कहां तो पण सूरितो क्कमा धारण करी वे-सी रह्या. पढी पापी पुरुषोमां अग्रेसर एवा पालके अनुक्रमे ते सर्वे मुनियोने घोर एवा तिलयंत्र (घाणी) मां नाख्या. अरे ! आवी घोर निर्दयताने धिक्कार आन धिक्कार आन !! पढी “ जिनैश्वरनुं वचन मिथ्या न होय. ” एम विचार करता एवा स्कंदकाचार्ये पोताना सर्वे शिष्योने आ प्रमाणे क्कमानो प्र-तिबोध कस्यो के, “ अहो ! धीर तपस्वीयो ! तमे सौ श्रेष्ठ एवा क्कत्रिय कु-लमां उत्पन्न थया ठो, माटे आज तमे ज्ञावशत्रुनी साथे युद्ध करो. आ डुष्ट पालके करेली बहु घोर वेदनाने खमावो. कारण के, नरक जवने विषे आथी अनंतगणी वेदनान सहन करी ठे. अहो ! तमे एक मुहूर्त मात्रना कष्टथी अनंत सुख संपत्तिमय सर्वोत्कृष्ट मुक्तिने मेलवो. ” गुरुनी आवी शिक्षा सां-जलीने अधिक मनोबलवाला सर्वे मुनियो यंत्रमां पीलावाथी थयेली पीमाने सहन करवा समर्थ थया. अनुक्रमे मुक्तिरूप मंदिरनी निसरणीरूप क्कपकश्रे-णी प्रत्ये आरूढ थयेला ते सर्वे मुनियो अंतकर केवली थया. आम सर्वे मुनीं डो ज्ञावथी सिद्धिपद पास्ये ठते फक्त एक कुल्लक शिष्य अने स्कंदकसूरि पोते ए बे जण बाकी रह्या. पढी पुरोहिते ते कुल्लक शिष्यने यंत्रमां पीलवा माटे लीधा एटले कुल्लकना मोहथी खेंचायेला सूरिये पालक पुरोहितने कह्युं. “ तुं पहेलो मने पील. कारण के, हुं तेनी पीमाने म्हारी दृष्टीथी जोवा समर्थन-थी. ” मुनिनां आवां वचन सांजलीने पढी “ एनी आगल आ बालकनो घात कर-वाथी तेने बहु डुःख थशे. ” एम धारी पालक पुरोहित ते कुल्लकने प्रथमज घाणी-मां नाखीने पील्यो एटले उत्पन्न थयेली आत्मधैर्यने लीधे जेणे पोताना सर्व कर्म-

નો કય કસ્યો હતો એવો તે બાલમુનિ કેવલ જ્ઞાન પામીને તત્કાલ મોક્ષપદને પામ્યો. અહો ! લોકમાં જેમના અર્થો સિદ્ધ થયા છે એવા પુરુષો પીના પામીને ક્ષલરૂપ બની જાય છે અને પીના પામેલા તે મ્હોટા સિદ્ધ અર્થવાલા પુરુષો આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન કરે છે. “ અહો ! આ દૂરાત્મા તે કેવો ? કે, જેણે એક બાલમુનિને પણ ઘેમી દીધો નહિ. ” આવા કોપથી તે મહાન્ આચાર્યને અશુભ પરિણામ નપન્થો. પછી પીના પામેલા તે સૂરીશ્વરે બહુ કોપથી દેશ, પુર અને નૃપતિ સહિત પાલક પુરોહિતને બાલી નાખવાનું નિર્ણય કર્યું. કુંજકાર નગરમાં આવું હુષ્ટકર્મ થવાથી સવારે જાણે જગતના સ્વામી એવા સૂર્યે તે નગરને ન જોવાની ઇચ્છાથી પોતાનાં નેત્રને બંધ કસ્યા હોયની ? એમ સર્વે દિશાનું રજથી બહુજ મલીન થઈ ગઈ અને માંસનો આહાર કરનારા પક્ષિઓ આકાશમાં નરવા લાગ્યા.

હવે આકાશમાં નરતી કોઈ એક સમલીયે, પૃથ્વી ઉપર પમેલા અને રુધિરથી ચરમાયેલા શ્રી સ્કંદકસૂરિના રજોહરણને મનુષ્યના હસ્તની ત્રાંતિથી આદરપૂર્વક નપામ્યો. અનુક્રમે તે સમલી નરતી નરતી જેટલામાં દંમકાગ્રિ રાજાની સ્ત્રી પુરંદરયશા કે, જે સ્કંદકસૂરિની બ્હેન થતી હતી તેના મંદિર ઉપર ગઈ તેટલામાં તેનાં મુખથી તે રજોહરણ પડી ગયો. પ્રથમથીજ બુદ્ધિગ પામેલા મનવાલી તે પુરંદરયશા પોતાની આગલજ પમેલા વજ્રસમાન રજોહરણને તુરત હાથમાં લઈને બોલી કે, “ અહો ! મેંજ આપેલા રત્નકંવલથી વિંટાલેલો આ મ્હારા જ્ઞાનનો રજોહરણ અહિં ક્યાંથી આવ્યો ? અરે ! તે લોહિથી ચરમાયેલો કેમ ? અને વલી આકાશમાંથી ક્યાંથી પડ્યો ? ” પછી પુરંદરયશાએ સૂરિની શોધ કરાવી તો તેણે દૂતનાં મુખથી તુરત સર્વ વાત જાણી એટલે તો તે હુઃ-ખને લીધે પોતાની ઘાતિને કૂટતી મૂર્છા પામી ગઈ. મૂર્છા નિવૃત્ત થઈ ત્યારે પૃથ્વી ઉપર આલોટતી, રુદન કરતી અને વારંવાર નિશાસા મૂકતી ગદ્ગદ વચનવતે રાજાને કહેવા લાગી. “ અરે ! તમે આવું ઘોર પાપકર્મ શા માટે આચર્યું કે, જે પવિત્ર એવા સાધુનું પુરોહિતને મારવા માટે સોંપ્યા. ” રાજાએ રાત્રીનું સર્વ વૃત્તાંત કહ્યું એટલે પુરંદરયશાએ કહ્યું કે, “ હા હા નરેંડ ! જિનધર્મના દે-વી એવા પુરોહિતે તમને ઘેતસ્યા છે. નિરંતર ઉત્તમ સાધુનું વિષે દ્વેષ રાખનારા તે પુરોહિતેજ આ સર્વ કપટ કર્યું છે એમ જાણો. હે નૃપતિ ! પિતાએ આ-

પેલું પોતાનું રાજ્ય પણ ત્યજી દઈ જેણે શીઘ્ર ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું છે, તે તમારાં રાજ્યને શા માટે લેશે ? ધિક્કાર છે ધિક્કાર છે તમારા શૂન્યચિત્તપણા-ને !! અને ધિક્કાર છે ધિક્કાર છે તમારા ડુર્બલ એવા કાનને !!! જે તમે કૂર આદેશથી એ પુરોહિતની પાસે સાધુનું મરાવ્યા. અરે ! જેણે અગ્નિહોત્રની પેઠે દયારૂપી ગુણોને અગ્નિમાં બાલી નાખ્યા છે તે પાપી પુરોહિતનું નામ પણ કેમ લેવાય ? હે નૃપ ! વધારે શું કહું જે થવાનું હતું તે થયું; પરંતુ નિશ્ચે દેશ સહિત તમારો ઓઠા વચ્ચેનાં નાશ થશે. અરે ! પોતાના બંધુ સ્કંદકનો વ્યર્થ વધ સાંઝલીને પોતાના મંદિરમાં જીવતી રહેલી પુરંદરચાને (મને) ધિક્કાર છે ધિક્કાર છે !! ” આ પ્રમાણે શોક કરતી એવી તે રાણીને શ્રી અરિહંત પ્ર-જ્ઞની માન્યકારી એવી સાશનદેવીએ ત્યાંથી નપામ્નીને તુરત શ્રી મુનિસુવ્રત-નાથ જિનેશ્વર પાસે મૂકી. ત્યાં તે વિરક્ત ચિત્તવાલી રાણીએ અરિહંત પ્રજ્ઞ પાસે વ્રત અંગીકાર કર્યું. યોગ્યજ છે, સત્પુરુષોને કેવલ સંસારના ત્યાગને માટેજ વૈરાગ્ય નુત્પન્ન થાય છે.

હવે સ્કંદક મુનિ, પોતે કરેલા નિયાણાથી અગ્નિકુમાર દેવતાનું વિષે સંપૂર્ણ પર્યાપ્તિવાલો એક મૂહુર્તને અંતરે દેવતા થયો. દિવ્ય પલંગથી ઊઠેલા તે દેવતાએ અવધિજ્ઞાનથી પોતાનો પૂર્વજન્મ જોયો, તેથી તે વહુ ક્રોધાતુર થયો. પછી ક્રોધરૂપ અગ્નિથી પ્રલયકાલના અગ્નિની પેઠે અતિ જ્વાલમયમાન એવા તે દેવતાએ તુરત કુંજકાર નગરપ્રત્યે આવીને મેઘની પેઠે ધ્રુવના અંગારાની વૃષ્ટિ કરી, જેથી દેશ તથા નગર સહિત દંભકાગ્નિ રાજા જ્ઞસ્મરૂપ થયો. અહો ! અ-ધર્મી પુરુષોના કુસંગથી મ્હોટા પુરુષોનો પણ નાશ થાય છે. વરાક એવો પા-લક પુરોહિત અગ્નિવદ્ને જ્ઞસ્મીજૂત થઈ નરકે ગયો. આહા ! પાપ વૃત્તિવાલા જી-વો પોતાના અને પરના મૃત્યુને અર્થે થાય છે. અહો ! જેમ સ્કંદકસૂરિ આપત્તિ-ને વિષે પણ પોતાના શિષ્યો સહિત ક્રમાધારી થયા, તેમ નુત્કષ્ટ મોહ સુખ-ની સ્પૃહા કરનારા બીજા શ્રેષ્ઠ સાધુનું પણ તેવાજ (ક્રમાધારી) થવું.

॥ ઇતિ સ્કંદકસૂરિની કથા ॥

દહુણ અન્નતિન્નિઅ-પરાન્નવં જવન્નયાન્ન ઝવિન્નો ॥
 નેગમઅઠસહસ્સે-ણ પમ્મિવુમો કિત્તિન્નસિઠ્ઠી ॥ ૧૧ ॥
 પઘ્ઠ્ઠન્ન મુણિસુવ્વય-સામિસગાસમ્મિ બારસંગવિક્ક ॥
 બારસસમપરિઆન્નં, સોહમ્મે સુરવર્ઘ જાન્ન ॥ ૧૨ ॥

અર્થ-અન્યતીર્થિયોથી થયેલા પોતાના પરાન્નવને જોઈ સંસારના જાયથી ઝદ્દેગ પામેલો, એક હજારને આઠ વણિક પુત્રો સહિત શ્રીમુનિસુવ્રત સ્વામી પાસે દીક્ષા લેનારો, દ્વાદશાંગીનો અઝ્યાસ કરનારો અને બારવર્ષ પર્યંત દીક્ષા પર્યાયવાલો કાર્તિક શેઠ, સૌધર્મ દેવલોકને વિષે સુરપતિ (ઈંડ) થયો. ૧૧-૧૨

પૃથ્થ-ચૌદપૂર્વધારીનો જઘન્યથી પણ લાંતક દેવલોકને વિષે અવતાર થવો જોઈએ જેને માટે “લંતમિવ ચન્નદપુલ્લિસ્સ” એવું પ્રમાણ આપેલું છે ઠતા આ કાર્તિક શેઠ, સૌ ધર્મ દેવલોકને વિષે ઈંડ કેમ થયો ?

ઉત્તર-ચૌદ પૂર્વના અઝ્યાસીનું પણ પ્રમાદથી કાંઈક વિસરી જવાથી પરિકર્મ, સૂત્ર, પૂર્વાનુયોગ, પૂર્વગત અને ચૂલિકા એ પાંચ દૃષ્ટિવાદના ખેદો તો હોયજ છે. કારણ પૂર્વગતમાં ચૌદ પૂર્વ રહેલા છે માટે, એમ વસ્ત્રે સ્થાનનાં અધ્યયનને વિષે પણ દૃષ્ટિવાદના પાઠથી દશ પૂર્વના અધ્યયનને વિષે પણ ચૌદ પૂર્વીપણાનો સંજ્ઞવ થાય છે. એમાં કાંઈ વિરોધ નથી.

॥ કાર્તિક શેઠની કથા ॥

પુણ્યે કરીને પવિત્ર તથા કલ્યાણકારી હસ્તિના પુરી નામે નગરી છે. ત્યાં શ્રેષ્ઠ સમક્ષિતનાં પાત્રરૂપ, એક હજાર અને આઠ શ્રાવક પુત્રોએ સેવન કરેલો, રાજાને તથા વીજા વેપારીને વહુ માન્ય એવો કાર્તિક શેઠ નામે વેપારી વસતો હતો. વલી તે નગરમાં વીજો કોઈ ગંગદત્ત નામે મહા ધનવાન શેઠ રહેતો હતો. તેણે અવસર મલવાથી શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામી પાસે દીક્ષા લીધી હતી.

હેવે તે નગરમાં ગૈરિક નામે કોઈ તપસ્વી આવ્યો. તે નિરંતર માસક્રમણને અંતે પારણું કરતો હતો. નગરવાસી લોકો પણ ઋત્તિપૂર્વક પોતાના ઘેરથી આવીને માસક્રમણના પારણાને અવસરે “હું પેલો હું પેલો” એવા આશ્રયથી તેનું નિમંત્રણ કરતા. પારણાને વચ્ચે નગરમાં આવેલા તે તાપસને

જોશને નગરવાસી લોકો તેને આદરથી વહુ વચાણતા. લોકો તેની આ પ્રમાણે
 ઝક્તિ કરતા; પરંતુ કાર્તિક શેઠ તો તે મિષ્ટ્યાદૃષ્ટિ અજ્ઞાન તપવાલો હોવા-
 થી તેના સામું પણ જોતો નહિ. પઠી તે તાપસ, પોતાને નહિ નમતા એવા
 કાર્તિક શેઠને જાણીને વહુ ક્રોધ પામ્યો. કહ્યું ઠે કે—જૈનસાધુન વિના વીજાને
 વિષે ક્રમા ગુણ ક્યાંથી હોય ? એક દિવસ તે તપસ્વીયે પોતાની તપોશક્તિ-
 થી ત્યાંના રાજાને વશ કસ્યો; તેથી તે પોતે પારણાને અવસરે તપસ્વીને જો-
 જનને વાસ્તે આમંત્રણ કરવા આવ્યો. તપસ્વયે કહ્યું “ હે પૃથ્વીનાથ ! હું ત્યા-
 રેજ તમારા ઘરને વિષે પારણું કરીશ કે, જ્યારે કાર્તિક શેઠ મને પીરસવા
 આવે. ” રાજાએ તે વાત કબુલ કરી તત્કાલ કાર્તિક શેઠના ઘરને વિષે આ-
 વીને તાપસનો અન્નિગ્રહ તેને કહી વતાવ્યો. પઠી તરવને જાણનાર અને
 વિશેષ બુદ્ધિવંત એવા શેઠે જૂપતિને કહ્યું. “ હે સ્વામિન્ ! અન્યતીર્થિયોને
 વિષે સત્ક્રિયા કરવી યોગ્ય નથી, તોપણ હે રાજન્ ! હું આપના નગરને વિષે
 રહું હું, માટે આપ જે આજ્ઞા કરો તે મ્હારે કરવીજ જોઈએ. કારણ કે, રાજા-
 નો આદેશ બલવાન્ હોય છે. ” શેઠે રાજાનું વચન માન્ય કર્યું એટલે પ્રસન્ન
 થયેલો જૂપતિ સેનાસહિત તુરત પોતાને ઘેર આવ્યો. પઠી મધ્યાહ્ને વચેતે ત-
 પસ્વી, રાજાના ઘેર પારણું કરવા આવ્યો ત્યાં સૂમયનો જાણી એવો શેઠ પણ
 ત્યાં આવ્યો. રાજાએ મૂકેલા આસન ઉપર તાપસ બેઠો એટલે રાજાની આજ્ઞા-
 થી શેઠે તેને મિષ્ટ જોજન પીરસ્યાં. જ્યારે જો શેઠ પીરસતો હતો ત્યારે તે તા-
 પસે “ મેં તને નમાવ્યો છે. ” એમ ઝંચી આગલી કરીને તેનો તિરસ્કાર કસ્યો
 એટલે શેઠ વિચારવા લાગ્યો. “ ધિક્કાર છે ધિક્કાર છે મ્હારા જન્મને તથા જી-
 વિતને કે, જે મેં આ કુલિંગિનો સત્કાર કરીને મ્હારા સમકિતને મલિન કર્યું.
 એણે જે મ્હારો પરાજવ કસ્યો તે મને દુઃખકારી નથી; પરંતુ એ જે અરિહંત
 ધર્મની નિંદા કરે છે તે મને વહુ સાલે છે. અહો ! ધન્ય અને પુણ્યવંત તો ગંગ-
 દત્ત શેઠજ છે કે, જેણે ગૃહસ્થધર્મ ત્યજીને અવસરે દીક્ષા ગ્રહણ કરી છે. જો
 મેં પણ સંસાર જીવને નાશ કરનારી દીક્ષા આગલથી લીધી હોત તો હું આ
 અધમ તાપસથી પરાજવ પામત નહિ. હવે મ્હારે આ પરસ્વાધિન અને અપવિત્ર
 એવા ગૃહવાસથી સર્યું. ” આ પ્રમાણે કાર્તિક શેઠ વહુ વૈરાગ્ય પામ્યો. પઠી
 તાપસ જમીને ગયો એટલે શેઠે રાજાની વિનંતી કરી કે, “ હે સ્વામિન્ ! મને

આજ્ઞા આપો કે, જેથી કરીને હું સંયમ લઉં. ” વહુ આગ્રહથી રાજાની આજ્ઞા લઈ સંસારથી નિસ્પૃહ થયેલા તે કાર્તિક શેઠે જૈનમંદિરોને વિષે અઠાઈ મહોત્સવ કરાવ્યા. ચાર પ્રકારના સંઘને નાના પ્રકારનાં દાનથી સર્વ પ્રકારે સંતોષ પમાડી દીનજનોને પણ કૃતાર્થ કહ્યા. વલી સાતક્ષેત્રને વિષે પણ પુષ્કલ ડબ્બ વાપર્યું. એવામાં તેના જ્ઞાન્યયોગથી ત્યાં શ્રી સુનિસુવ્રતસ્વામી સમવસથા એટલે એક હજારને આઠ વણિકપુત્રોની સાથે તેણે પ્રજા પાસે ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું. અનુક્રમે તે સ્થવિરસાધુન પાસે દ્વાદશાંગીનો અન્યાસ કરતો ગીતાર્થ થઈ અને વાર વર્ષ પર્યંત ઉત્તરગુણ ચારિત્રને પાલી સૌધર્મ દેવલોકને વિષે ऐश्वर्यનાં પાત્ર રૂપ ઇંડ થયો. હવે પેલો તાપસ પણ દ્વેષથી આજ્ઞિયોગિક કર્મને ઉપાર્જન કરી તેજ સૌધર્મ દેવલોકમાં ઇરાવત નામે આજ્ઞિયોગિક દેવ થયો. કોઈ એક દિવસે ઇંડે “ હે દેવ ! તું મ્હારે વેસવા યોગ્ય અતિ શ્વેત કાંતિવાલું હાથીનું રૂપ કર. ” એમ તે ઇરાવતને આજ્ઞા કરી; પરંતુ તે દેવતાએ અવધિજ્ઞાનથી પોતાનો તાપસરૂપ પૂર્વજન્મ તથા ઇંડનો શેઠરૂપ પૂર્વજન્મ જાણ્યો; તેથી તેણે ગર્વને લીધે હાથીનું રૂપ ન કર્યું. ઇંડે વારંવાર કહ્યું એટલે તે દેવતાએ ઇંડના પરાક્રમને ન જાણતા હાથીનાં બે રૂપ વિકુવ્યાં. પઠી ઇંડ પણ તુરં પોતાનાં બે મનોહર રૂપ કરી તેના ઉપર બેઠો. વલી તે દેવતાએ ઇંડને ઘેતરવા માટે પોતાનાં ચાર રૂપ કહ્યાં. તો ઇંડ પણ ઉત્તમ એવાં તેટલાંજ રૂપો કરીને તેના ઉપર બેઠો. દેવતાએ વારંવાર પોતાનાં રૂપો વધારવા માંડ્યા એટલે ઇંડ, ક્રોધથી વિચારવા લાગ્યો કે, “ મૃત્યુ પામવાને ઇચ્છતો આ હાથી શું મને ઘેતરે ? ” પઠી અવધિજ્ઞાનના ઉપયોગથી જોયું તો ઇંડે હાથીને પૂર્વજન્મનો તાપસ જાણ્યો એટલે તેણે પોતાને ઘેતરવાની ઇચ્છા કરતા તે હાથીને હણવા માટે હાથમાં વજ્ર લીધું. “ તું છલ કરે ઘે, માટે હવણાં આ વજ્રથી તને મારું તું. ” એમ ઇંડે કહ્યું એટલે તે ઇરાવત દેવતાએ પોતાની કપટ ક્રીયા ત્યજી દીધી. પઠી તે ઇરાવત મહા હાથી સરલગતિવરને નિરંતર ઇંડના ક્રીમાવિહારના કૌતુકને પૂર્ણ કરવા લાગ્યો. પ્રથમ ગૃહવાસમાં સન્યત્તવ પૂર્વક દેશચારિત્રને સારી રીતે પાલી અને પઠી હર્ષપૂર્વક ચારિત્રને પાલતો તે કાર્તિક શેઠ ઇંડ પદને પામ્યો.

॥ ઇતિથી કાર્તિક શેઠની કથા ॥

मगिल्लगिरिमि सुको-सलेण वग्धीकनुवसग्गेण ॥

पत्तं परमं ठाणं, कित्तिधरेण वि वरं नाणं ॥ १४ ॥

अर्थ-मौजिल पर्वतने विषे सुकोशल नामना मुनि, वाधेणे करेला उ-
पसर्गशी मोक्षपद पास्या अने तेमना पिता कीर्त्तिधरे पण श्रेष्ठ एवा केवल
ज्ञानने उपार्जन कर्युं. ॥ १४ ॥

॥ अथ कीर्त्तिधर तथा सुकोशल मुनिनी कथा ॥

आ नरतक्षेत्रने विषे लक्ष्मीना निवास स्थानरूप साकेतपुर नगरमां
सर्व स्थानके विजय मेलवनारो विजय नामे राजा राज्य करतो हतो. तेने
मेरु पर्वतनी चूलिका समान स्थिर बुद्धिवाली, निर्मल शीलरूप गुणलक्ष्मी-
शी मनोहर तथा प्रेमनां पात्ररूप हिमचूला नामे स्त्री हती. तेउने काले करी-
ने वज्रबाहु अने पुरंदर नामना श्रेष्ठ कांतीवाला अनुक्रमे वे पुत्रो थया.

आ वखते नागपुरमां प्रतापशी विख्यात एवो दधिवाहन नामे राजा राज्य
करतो हतो. तेने चूमामणि नामे प्रिया हती. तेउने रूपलक्ष्मीये करीने म-
नोहर एवी मनोरमा नामे पुत्री हती. मातापिताए ते कुमारिकानो संबंध
साकेतपुरना महाराजा विजयना पुत्र वज्रबाहुनी साथे कस्यो हतो. पितानी
आज्ञाशी कुमार वज्रबाहु, म्होटी सैना सहित नागपुर प्रत्ये जशने म्होटा उ-
त्सवपूर्वक मनोरमाने परायो. त्यां सासराना आग्रहशी केटलाक दिवस रहिने
पढी ते कुमार प्रिया सहित पोताना नगर तरफ चाड्यो. दधिवाहन जूपाले
पोताना उदयसुंदर कुमारने परिवार सहित मनोरमानी साथे मोकड्यो.
पढी आनंदी तथा गुणी एवा सालानी, पोताना मंत्री तथा मित्रोनी तेमज
मनोहर एवी प्रियानी साथे पोताना नगर प्रत्ये जतो एवो वज्रबाहु कुमार
वसंत ऋतुना अवसरे कोइक पर्वतना उद्यान प्रत्ये आवी पडोव्यो. त्यां ते पो-
तानी सेनाने पमाव करावी पोते सालानी तथा प्रियानी साथे वसंत क्रीडा
करवाने वनमां गयो. मधुरस्वरे स्पष्ट गीतगान करवाशी, अखंमि वेणु-
वाद्य वागवाशी, अति रूपवंत गणिकांन विनयवने नाचवाशी, स्त्रीनु मंमलाकारे
गीत गावामां आसक्त थवाशी वाव्यक्रीडा, जलक्रीडा अने पुष्पादिकनी

क्रीमाथी अत्यंत रमतो एवो वज्रबाहु कुमार बहु रांगवंत अथो. आ प्रमाणे वनमां पोतानी मरजी मुजब क्रीमा करता एवा वज्रकुमारे अशोक वृक्षनी नीचे कायोत्सर्गे रहेला एक जीतेंद्रिय मुनिने दीठा. आम मुनिने देखवाथी वसंत क्रीमाने जुली गयेलो ते राजकुमार खरेखर मुनिनी ध्यानमुझनेज जोवा लाग्यो. निर्जय एवो उदयसुंदर कुमार मरजी प्रमाणे दीर्घकाल पर्यंत वनमां क्रीमा करी अने मुनिने वंदना करी पोताना आश्रम प्रत्ये जवाने पाठो वढ्यो; परंतु ते मुनिनी सामुं जोइ रहेला वज्रबाहु कुमारने आ प्रमाणे केहेवा लाग्यो. “हे कुमार ! चालो. स्थिरनेत्र करी ए मुनिसामुं शुं जोइ रह्या गो ? तमे पण मुनीश्वर अवाना ठो के शुं ? अहो ! तमे चारित्र लेवाना हो तो मने पण केहेजो के, जेथी हुं पोताना पराक्रमथीज तमारो सहाय्यकारी (त-मारी साथे व्रत लेनारो) थानं. ” उदयसुंदरनां आवां वचन सांजली तत्त्वने जाण वज्रबाहु कुमार “अरे जरु ! व्रत विना बीजुं शुं रम्य ठे ? ” एम क-हीने परिवार सहित मुनिने नमस्कार करी त्यां वेठो. मुनिये पण तेमना उ-पर अनुग्रह करवाने माटेज कायोत्सर्गने पूर्ण करीने क्लेशानो नाश करनारी धर्म देशना आपी. “हे मनुष्यो ! जन्ममरणादि क्लेश करीने पूर्ण एवा आ संसाररूप समुझमां वसता ठतां तमे वसंतक्रीमा करवामां केम प्रीति पामो गो ? जे मनुष्यो आ दुर्लभ एवा मनुष्यजवने पामीने धर्मने विषे प्रीति राखता नथी अने केवल क्रीमा करवामांज तत्पर रहे ठे तेउ निश्चे नरकने विषेज जाय ठे. अरे जव्यजनो ! तमे मनुष्यजव न हारी जाउ अने ऊट बोध पामो. वली सर्व विकारोने त्यजी दइ फक्त मुक्तिने माटेज उत्तम एवा व्रतने ग्रहण करो. ” मुनिनी आवी धर्मोपदेशना सांजली अति वैराग्यवंत अथेला वज्रबाहु कुमारे पोताना शालाने कहुं. “हे उदयसुंदर ! हुं प्रव्रज्या ल-इश, माटे तुं ऊट म्हारो सहाय्यकारी था. ” उदयसुंदर कुमारे कहुं. “ में तो हास्य करचुं ठे, माटे तमे हवणां चारित्र लेशो नहि. ” आम शालाए कहुं एटले वज्रबाहु कुमारे फरीथी कहुं के, “ जेम खावेलुं औषध रोगनो नाश करनारुं थाय ठे तेम हास्यथी अंगीकार करेलुं अने उत्तम रीते पावेलुं व्रत पण मुक्तिने अर्थेज थाय ठे. ” नवोढा एवी मनोरमाए पण तपस्यानो नियेध करवारूप बहु वचन कहां; परंतु उत्तम एवा वज्रकुमारनी पेठे वज्रबाहुनुं मन

जरा पण जेद पाम्युं नहि. पढी उदयसुंदर विगेरे ठत्रीश श्रेष्ठ पुरुषोना समूहनी साथे नवी स्त्री सहित वज्रबाहु कुमारे दीक्षा लीधी. पढी मंत्रीयोए साकेतनपुरमां आवीने कुमारनी दीक्षागृहण संबंधी सर्व वात विजयज्ञूपतिने कही, तेथी ते ज्ञूपाल पोताना चित्तमां विचारवा लाग्यो के, “ धन्य ठे ते वज्रबाहुकुमारने के, जेणे युवावस्थामां पण व्रत अंगीकार कर्युं. अमेज मूर्ख ठह्या के, अति वृद्धावस्था प्राप्त अया ठतां पण जोगने विषे स्थिर रह्या. ” विजयज्ञूपतिये मनमां आवो विचार करीने अने पढी पोतानां राज्यने विषे पुरंदर पुत्रने स्थापीने पोते संसार समुझने तारवामां नाव समान चारित्र अंगीकार कर्युं.

हवे पुरंदर राजाने पृथिवी नामे अति मनोहर स्त्री हती. तेजने काले करीने एक कीर्तिधर नामे पुत्र अयो. अनुक्रमे ते पुत्र यौवनावस्था पाम्यो एटले ते पुरंदर पितानी आज्ञाथी हर्षपूर्वक कुत्रादेशना राजानी सहदेवी नामे युवान पुत्रीने परणयो. पुरंदर ज्ञूपतिये पण कीर्तिधर पुत्रने राज्य सोंपी दीक्षा लीधी. कह्युं ठे के—कल्याणनी इच्छा करनारा पुरुषोने तो पूर्वना पुरुषोए आचरेलो मार्ग श्रेयकारी ठे. कोइ वखते राज्यनुं पालन करता एवा यशवंत कीर्तिधर राजाए दिवसने विषे सूर्यनुं ग्रहण दीतुं; तेथी ते ज्ञूपतिये पोताना सर्व भिन्न, सामंत अने मंत्रीयोनी पासे “ निश्चे आ सर्व संसारिक वस्तु नाशवंत ठे. ” एम कह्युं. पढी नित्य सुख आपनारां चारित्रने गृहण करवाने तैयार अयेला ते राजाने सामंत तथा मंत्री विगेरे मुख्य माणसो एकठा अझने कहेवा लाग्या के, “ हे नरेश्वर ! हवणां तमारे व्रत लेवानो विचार करवो ते योग्य नथी. कारण के, राजा विना आ विशाल एवो देश तथा राज्य क्षणमात्रमां नाश पामशे. वली राज्यना नाशथी लोकमां म्होटा अनर्थो पण बहु आय ठे, माटे हे नाथ ! तमारे पुत्र विना हवणां व्रत लेवुं योग्य नथी. ” पढी जोगशकी अति वैराग्यवंत अयेलो ते कीर्तिधर राजा, “ हुं क्यारे चारित्र लइश. ” एम चिंतवन करतो ठतो राज्यनुं पालन करवा लाग्यो. अवसरे सहदेवी राणीये एक पुत्रने जन्म आप्यो; परंतु मंत्रीयोए ते गोपवी राखवाथी राजाए पुत्रजन्म जाण्यो नहि. पढी कोइ वखते कोइ पुरुषे राजाने पुत्रजन्मनी वात कही; तेथी एक पखवासीयुं पूर्ण अये राजाए तेने हर्षथी बहु प्रीतिदान आ-

पुं. पठी पंदर दिवसना अथेला ते पोताना पुत्रने सज्जामां लावी राजाए “सुकोशल” एवं नाम पारुवा पूर्वक तेने पोतानुं राज्य आप्युं अने लघुकर्मी एवा पोते बहु जारे एवा आश्चर्यकारी चारित्रने अंगीकार करयुं. पठी सहदेवी राणी पोताना सुकोशल पुत्रने प्रेमपूर्वक पालवा लागी अने नगरवासी जनो पण तेने (सुकोशलने) राजा मानीने नमवा लाग्या. ज्यारे सुकोशल कुमार वाळ अवस्थाने उल्लंघन करी युवावस्था पाम्योत्यारे ते गुणे करीने सुशोन्नित एवी कोइ महाराजानी पुत्रीने परण्यो. पठी सहदेवी विचार करवा लागी के, “आ म्हारा पुत्रना वरवानुंए युवावस्थामांज राज्यने त्यजी दइ दीक्षा लीधी ठे तो आ म्हारो पुत्र पण मालाधर्मनी पेठे युवावस्थामांज संयम लक्ष्मीने अंगीकार करशे. कारण श्रद्धा जोवाथी वधे ठे. हवे हुं निश्चे लिंगधारी मुनियोने तथा बीजा साधुने पण नगरमां आववानुं बंध करुं के, जेथी करी म्हारो पुत्र कांइपण धर्म न सांजले.” आ प्रमाणे विचार करीने सहदेवी राणीये नगर रक्षकोनी पासे प्रथमज नगरमां रहेला धर्म कहेनारा सर्व साधुन काढी मूक्या तेमज बीजा नवा आवनारानुं पण नगरमां आववानुं बंध करयुं. कह्युं ठे के—मोहरूप मदिरा मनुष्यनी पासे शुं शुं नथी करावती? अर्थात् बहु खराव कामो पण करावे ठे.

हवे कोइ वखते पृथ्वी उपर विहार करता करता कीर्तिधर मुनि (सहदेवीना पति अने सुकोशलनो पिता) साकेत नगरप्रत्ये आव्या. त्यां नगरीमां प्रवेश करी मध्यान्हने वखते पारणाने माटे मार्गमां जता एवा ते मुनिने गोखमां वेठेली सहदेवीये दीठा एटले तो ते राखी सज्जुशोथी सुशोन्नित अने विश्वना प्राणीयो उपर दया राखनार ते मुनि उपर मत्सर धरवा लागी. वली “म्हारो पुत्र एने न मलो” एवा विचारथी ते राणीये पोताना सेवको पासे ते मुनिने प्रहार करावी तुरत नगरमांथी काढी मूक्या. “आ विटंबना सहदेवीये करावी ठे.” एम जाणता ठता पण मुनि क्षमाथी ते सर्व सहन करीने वनमां जइ रह्या. हवे अहिं सहदेवीये पोताना सेवको पासे मुनिने प्रहार देवराव्यो ते सुकोशलनी धावमाताए दीवुं; तेथी ते कीर्तिधर राजर्षिना पूर्वना उपकारने स्मरण करती बहु रोवा लागी. स्नेहवंत सुकोशलने ते धावमाताने रोवानुं कारण पूवयुं एटले धावमाताए तेने कह्युं. “हे वत्स ! कीर्ति-

ધર મુનીશ્વર ત્હારા વહાલા પિતા ધ્રાવ ઠે. તે માસક્રમણને પારણે નગરમાં જિહ્વા લેવા આવ્યા હતા. તું તેમની સાથે ન જતો રહે એવી ઇચ્છાથી આ ત્હારી માતા સહદેવીયે તે મહામુનિને મારી કાઢી મૂક્યા ઠે. હે વત્સ ! હું તેમના ગુણોનું સ્મરણ કરતી ઠતી રુદન કરું છું. હે કુમાર ! જ્યારે તમે પંદર દિવસના હતા ત્યારેજ તેમણે તમને રાજ્યાસન ઉપર વેસારી દીક્ષા લીધી ઠે અને તે દિવસથી તે મુનીશ્વર આજેજ આ નગરમાં આવ્યા હતા. ” લઘુકર્મી અને વિવેકમાનુ સુકોશલ જૂપતિ ધાવમાતાનાં આવાં વચન સાંજીલીને તુરત પોતાના શ્રેષ્ઠ પરિવાર સહિત વનપ્રત્યે ગયો. ત્યાં જેના શરીરે પુલકાવલી થઈ હતી એવો તે જૂપતિ પોતાના પિતારૂપ સાધુને પ્રદક્ષિણાપૂર્વક જ્ઞાતિથી નમસ્કાર કરી તેમની આગલ વેઠો. પઠી કીર્તિધર રાજર્ષિયે આદરથી ધર્મનો ઉલ્લાસ કરનારી વાણી કહી. “ હે જ્ઞવ્યપુરુષો ! જન્મ મરણાદિ કલ્ત્રોલે કરીને જરપુર એવા આ સંસારરૂપ સમુદ્રમાં અસાર એવા જોગોએ કરીને માણસ જરાપણ તૃપ્તિ પામતા નથી; તેમાં પણ દક્ષિણાવર્ત્તશંખની પેઠે મનુષ્ય જન્મ હુર્લ્લજ્ઞ ઠે અને તેમાં વિષયસુખ વિજલીના સમાન ચંચલ ઠે. આ સંસારમાં પ્રાણીયોને જન્મ-મરણાદિ ધોર દુઃખો પ્રાપ્ત થાય ઠે; માટે તત્ત્વને જાણનારા પુરુષોએ સર્વ પ્રકારે સંસારનો ત્યાગ કરવો. ” મુનિની આવી ધર્મોપદેશના સાંજીલીને પ્રસન્ન થયેલા સુકોશલ જૂપતિયે કહ્યું. “ હે તાત ! તમારા દર્શનથી આજે મ્હારો જન્મ સફલ થયો. મને બાલકને સંસાર સંબંધી દુઃખ આપનારાં સામ્રાજ્યપદને વિષે મૂકી શું તમે પોતેજ હિતકારી એવા વ્રતને અંગીકાર કર્યું ? હે પિતા ! હું બહુ તરડ્યો છું, માટે હવણાંજ મને પોતાના ચારિત્રરૂપ અમૃતનું પાન કરાવો. ” આ વચ્ચે દીક્ષા લેવાને તૈયાર થયેલા સુકોશલ પુત્રને જાણી સહદેવી તુરત ત્યાં આવીને તેને કદાગ્રહ કરી ના પામવા લાગી; પરંતુ સુકોશલ જૂપતિયે કહ્યું. “ જો હું ત્હારો વહાલો પુત્ર છું તો તું મને પવિત્ર એવા ચારિત્ર લેવા માટે ઝૂટ રજા આપ. ” વલી તે પોતાની સ્ત્રીને કહેવા લાગ્યો. “ હે કૃશોદરી ! તને ગર્જ ઠે, માટે પુત્ર ધ્રાવ ત્યારે તેને મારાં રાજ્યને વિષે સ્થાપન કરજે. અત્યારે તું મને વિગ્નકારી અડ્ડા નહિ. ” આ પ્રમાણે માતાની, સ્ત્રીની, સામંતોની અને મંત્રીયોની સુખેકરીને રજા લઈ તત્ત્વને જાણનાર એ સુકોશલ રાજાએ તેજ વચ્ચે ઉત્સવથી ચારિત્ર લીધું. પઠી મોહરૂપ નિઝાણ ત્યજી દીધેલા તે પિતા પુત્રરૂપ બન્ને મુની-

કીર્તિધર તથા સુકોશલ મુનિની કથા. (૩૪૩)

શ્વરો નિરંતર શુભ્ર ધ્યાન અને ક્રીયા કરવામાં નિમગ્ન થયા. કોઈ વચ્ચે શ્રેષ્ઠ એવા તે વન્ને મુનીશ્વરો, વર્ષાકાલને વિષે મૌઙ્ગિલ્ય પર્વતના શિખર ઉપર કનકાવલી વિગેરે વહુ તપ અને યવમધ્યાદિ પન્નિમા કરતા ઠતા ચાતુર્માસ રહ્યા. પઠી કાર્તિક માસની પૂનમના પારણાને વિષે ચાતુર્માસિક વ્રત પૂર્ણ કરી ગુણોથી ગરિષ્ઠ એવા તે વન્ને સાધુનું તે મહા પર્વતથી નીચે નતરવા લાગ્યા.

હવે આ વચ્ચે સુકોશલ પુત્રના વિયોગની પીડાને નહિ સહન કરવાથી તેની માતા સહદેવી મૃત્યુ પામીને વાધેણ થઈ હતી. વલી હુષ્ટ ચિત્તવાલી, જ્ઞયંકર મુખવાલી અને અનેક જીવોનો સંહાર કરતી તે, આ મૌઙ્ગિલ્ય પર્વતને વિષેજ રહેતી હતી. પર્વતના શિખરથી નતરતા તે દયાવંત વન્ને મુની-જોને પર્વતની મેઘલામાં મધ્યમાં જન્મતી એવી વાધેણે દૂરથી દીઠા. પઠી પહોંચું કર્યું છે મ્હાઢું જેણે એવી તે વાધેણ જૂઞ્ઞને લીધે વન્ને મુનિયોને જ્ઞપ્ત કરવા દોમી. આ વચ્ચે તત્ત્વનો જાણ અને ગુણી એવો સુકોશલ મુનિ સુન્ન-ટની પેઠે કીર્તિધર પિતાએ વારંવાર ના કહ્યા ઠતાં પણ વાધેણના પરીસહને સહન કરવા માટે પોતાની મેલેજ આગલ થયો. પઠી રાતાંનેત્રે કરીને અતિ જ્ઞયંકર વાધેણ ફાલ દેતી ત્યાં આવીને મુનિને પામી નાખી તેના ઉપર ચમી વેઠી. વલી તે મુનિના સાથલના અતિકોમલ માંસને ખાવા લાગી. અહો ! અજ્ઞાનથી મૂઢ આત્માવાલો જીવ શું પાપ નથી કરતો ? ધિક્કાર છે આવા ક્રૂર કાર્યને !!! પઠી પાસે નજેલા કીર્તિધર મુનિયે આવાં અતિ મધુર વચનથી સુકોશલ પુત્રને નત્સાહવંત કહ્યો. “ હે વત્સ ! પૂર્વકર્મના યોગથીજ આ તને હુઃસહ વિપત્તિ પ્રાપ્ત થઈ છે. તો હવે તું એ વિપત્તિને સહન કરવામાં પોતાનું સર્વ પરાક્રમ ફોરવ. ” ધીરજવાન સુકોશલ મુનિયે પણ પોતાના દુઃખ એવાં અંતરમાં પ્રીયકારી તે જ્ઞાવનાને વજ્જની પેઠે સ્થાપન કરી. વલી કીર્તિધર મુનિ કહેવા લાગ્યા કે, “ અનેક જન્મને વિષે જન્મતા સ્નહવંત એવા તે વહુ એકેન્દ્રિ જીવોના સમૂહને જ્ઞપ્ત કર્યા છે. વલી તે નરકને વિષે એવાં ધોર હુઃખોને સહન કર્યા છે કે, જેની આગલ આ હુઃખ કોણ માત્ર છે ? ” મહા મુનીશ્વર સુકોશલ આપતિમાં પણ એજ પ્રકારની જ્ઞાવનાને જ્ઞાવતો ઠતો અજ્ઞાનનો નાશ કરનારી ક્ષપકથ્રેણી પ્રત્યે ચડ્યો. અનુક્રમે તે તુરત નિર્મલ એવા કેવલજ્ઞાને પામી અને જગતમાં નત્તમ એવી મુક્તિગ્મણીને પામ્યો. યા-

घेणे पण सुकोशल मुनिना सायलनुं मांस जक्षण करी अने पठी पेटनुं, हाथनुं, खंजानुं अने मस्तक विगेरेनुं एम सर्व अंगोनां मांसनुं जक्षण करयुं. त्यार पठी ते वाघेणे, म्होदुं पढोलुं करीने वगासुं खाता सुवर्णथी जन्मित्र पोताना दांतनी पंक्ति दीठी. मांस जक्षणथी निवृत्त थयेली वाघेण, सुवर्णजन्मित्र दंत पंक्तिने जोती “ निश्चे में कांश्क दीठुं. ” एम वारंवार पोताना चित्तमां विचार करवा लागी. उहापोह करता तेने पूर्वनो जव सांज्जखो एटले कीर्त्तिधरमुनि, तेने आदरथी केहेवा लाग्या के, “ हा सहदेवी ! तुं वाघेण अइ न-पशमवाला अने इष्ट एवा पोताना पुत्रना मांसने जक्षण करती ठती शुं हर्ष पामे ठे ? कीर्त्तिधरमुनिनां आवां वचन सांज्जली वाघेण, सुकोशल पुत्रनो जाणे अत्यंत शोक करती होयनी ? एम पृथ्वी उपर आलोटवा लागी. “ हा ! आ पुत्रने लालन पालन करी मेंज म्होटो कखो ठे. वली निश्चे तेनाज वियोगथी हुं मृत्यु पामीने वाघेण अइ ठुं. आ पवित्र बुद्धिवाला प्राणप्रिय पुत्रनुं में जक्षण करयुं. धिक्कार ठे धिक्कार ठे बे जवना विनाशकारी आ दुष्टजातिना कर्मने !!! जो के हिंसक जीवो निरंतर बीजानुने जक्षण करे ठे; परंतु पोतेज पुत्रनो नाश करनारी म्हारा समान बीजी पापीणी जगत्मां कोण हशे ? ” आ प्रमाणे वाघेण पोताना मनमां खेद करती हती. एवामां कीर्त्तिधरमुनिये तेने कह्युं के, “ हे जइ ! आ त्हारो जवज विषम ठे के, जेमां पोतानुं होय ते पण शत्रुरूप समजाय ठे. अखंमित एवा धर्मथी मनुष्यपणुं मले ठे. तुं धर्मविना आवी नीच गति पामी ठुं. वली नाना प्रकारना जीवोना घातथी खरे-खर तुं नरकगतिनेज पामीश. हवणां तुं सर्व जीवो उपर दया करवारूप धर्म अंगीकार कर के, जेथी अरिहंतधर्म अने स्वर्ग ए बने वस्तुनुतने प्राप्त थशे. ” मुनिनां आवां वचन सांज्जली वाघेण बोध पामी, तेथी तेणे निर्मल बुद्धिथी स्वर्गसंपत्ति आपनारुं अनशन लीधुं. आ वखते सुकोशलमुनिनुं सत्त्व बहुज रह्युं हतुं के, जेनी मोक्षप्राप्तिनी पण कीर्त्तिधरमुनिये अनुमोदना करी के, “ अहो जव्य पुरुषो ! ए सुकोशलमुनिनुं न वर्णवी सकाय तेवुं आराधकपणुं जून के, जे प्रथमथी दीक्षा लेनारा पितानी पण पहेलां मोक्ष पाम्यो. ” कीर्त्तिधरमुनीश्वर आ प्रमाणे मनमां शुद्ध ज्ञावना ज्ञावतां ठतां मोक्षपुरना मार्गरूप केवलज्ञान पाम्या. ते वखते देवतानुए तेमनी पासे आवीने हर्षथी लोकने आश्चर्यकारी

अंधकवृष्णि राजाना आठ पुत्रोनी कथा. (३४५)

म्होटे केवल महोत्सव कखो. त्यां कीर्तिधरमुनिये उत्तम धर्मदेशना आपीने पठी बहु कालपर्यंत पृथ्वी उपर विहार कखो. नाना प्रकारना उपदेश समूहशी अनेक ज्ञव्यजीवोने प्रबोध पमानी आयुष्यनो क्षय थये ते विशुद्ध आत्मावाला कीर्तिधर मुनि मोक्षपदने पाम्या. जेवी रीते सुकोशल राजर्षिसहित कीर्तिधर महामुनिये म्होटे उपसर्ग सहन कखो तेवी रीते बीजा श्रेष्ठ साधुनंए पण पोताना देहशीज म्होटा उपसर्गो सहन करवा.

॥ इति कीर्तिधर तथा सुकोशल मुनीश्वरनी कथा ॥

कानं गुणरयणतवं, अठ्ठ अस्कोहसागरप्पमुहा ॥

वणिहसुआ संपत्ता, सिद्धं इकारसंगधरा ॥ १५ ॥

अर्थ—अंधकवृष्णि राजाना अगीयार अंगने धारण करनारा अक्षोऽन्य सागर विगेरे आठ पुत्रो गुणरत्नसंवत्सर नामनुं तप करीने सिद्धिपद पाम्या. ॥१५॥

अंधकवृष्णि राजाना आठ पुत्रोनी कथा.

शौर्यपुरमां हरिवंशना मुकुटमणिरुप अंधकवृष्णि नामे राजा राज्य करतो हतो. तेने धारिणी नामे स्त्री होती. तेजने विश्वमां प्रख्यात यशवाला श्रेष्ठ दश पुत्रो हतो. ते आ प्रमाणे १ समुद्रविजय, २ अक्षोऽन्य, ३ स्तिमित, ४ हिमवान्, ५ सागर, ६ अचल, ७ धरण, ८ पूरण, ९ चंद्र, १० वसुदेव. अंधकवृष्णि राजाना आ दश पुत्रो पोताना कुलने आनंद करनारा, जगत्मां विख्यात पुरुषार्थवाला अने दर्शाह एवा नामथी प्रसिद्ध होता.

एक दिवस श्री नेमिनाथ प्रभु पृथ्वी उपर विहार करता करता हारका नगरी प्रत्ये आव्या. त्यां तेमनी देशना सांजलीने बोध पानेला अक्षोऽन्यादे आठ दशार्हांए दीक्षा लीधी. पठी ते गुणवंत मुनियो आश्रमी अगीयार अंगनो अज्यास करवा लाग्या. अनुक्रमे तेज गुणरत्न संवत्सर महा तप अने बीजां पण तप मोक्षने माटे करवा लाग्या. मोठे वय पर्यंत दीक्षा पयस्ये पाली कपटरहित मनवाला ते मुनीश्वरो ननुं जेत उपर जइ, त्यां मासपर्यंत अनशन व्रत लइ, केवल ज्ञान जेव्हे जेव्हे कर्मनो क्षय करी मोक्ष पाम्या.

॥ इति कथा ॥

તં વંદે રહનેમિં, ચતુરોવચ્ચરસયાઙ્ જસ્સ ગિહે ॥

જો વરિસં ઠનમહો, પંચસણ કેવલીજાન ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—જે ચારસો વર્ષ ગૃહસ્થાવાસમાં અને એક વર્ષ ઠદ્ધસ્થપણે રહ્યા તેમજ જેમણે પાંચસો વર્ષ કેવલપર્યાય પાડ્યો તે શ્રી રથનેમીને હું વંદના કરું છું. ૧૬

શ્રી રથનેમિની કથા.

પશ્ચિમ સમુદ્રના તીરે દ્વારકા નગરીમાં બલજ્ઞ સહિત કૃષ્ણ રાજ્ય કરતા હતા. ત્યાં દશાર્હોમાં મુખ્ય શ્રી સમુદ્રવિજય રાજા રહેતા હતા. તેમને મોક્ષલક્ષ્મી ઢે હસ્તકમલમાં જેને એવી શીલને ધારણ કરનારી શિવાદેવી નામે સ્ત્રી હતી. તેણે વિશ્વને આનંદ કરનારા, કુલને વંદન કરવા યોગ્ય, સંસાર સમુદ્રના જ્ઞયને દૂર કરનારા અરિષ્ટનેમિ નામના મહા જ્ઞાન્યવંત પુત્ર હતા. શંખના લાંછનવાલા, ત્રણ જ્ઞાનને ધારણ કરનારા સ્નેહવંત અને ગાઢ મેઘના સમાન અથવા તો અંજનના સમાન કાંતિવાલા એ બાવિશમા જિનેશ્વર હતા. બાલ અવસ્થામાં પણ ક્રીડા માત્રવસ્તુ વૃદ્ધાવસ્થાના જ્ઞયંકર જ્ઞયને જીતી યાદવકુમારોની સાથે પ્રજ્ઞુ પોતાની મરજી પ્રમાણે રમતા હતા.

એક દિવસ મહા તેજવંત એવા પ્રજ્ઞુ યાદવના કુમારોની સાથે દ્વારકામાં ક્રીડા કરતા હતા કૃષ્ણની આયુધશાલાપ્રત્યે ગયા. ત્યાં દ્વારપાલોએ સત્કાર કરેલા તેમણે અંદર જઈને સિંહાસન ઉપર ગોઠવી રાખેલાં કૃષ્ણનાં સર્વ આયુધો જોયાં. પઠી જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુએ, તે શસ્ત્રો માંહેથી ત્રણ શંખમાં ન વારી શકાય એવા મ્હોટા શત્રુઝના સમૂહના મદને નાશ કરનારા સુદર્શન નામનાં ચક્રને પોતાના હાથમાં લીધું અને તેને કુંજારના ચાકની પેઠે લીલામાત્રમાં ફેરવ્યું. કૌમોદકી ગદાને પણ સામાન્ય લાકડીની પેઠે ઉપાડી. જાણે મહા મંત્ર-શક્તિવાલા વાદીયે રાફડામાંથી સર્પનેજ ઝેંચી કાઢ્યો હોયની ? એમ પ્રજ્ઞુએ નંદક નામના યજ્ઞને મ્યાનમાંથી વહાર ઝેંચી કાઢ્યો. ત્યારપછી કમલનાલની પેઠે શાર્ફ ધનુષ્યના દંડને સજ્જ કરી બ્રહ્માંડને ફોડી નાખનારો પ્રત્યંચાનો શબ્દ કહ્યો. ઠેવટ જિનેશ્વરે લીલાથી પાંચજન્ય નામના શંખને પોતાનાં મુખને નિમે ધારણ કરી ગાઢ સ્વરથી વગાડ્યો. આ વચ્ચે શંખના જ્ઞયંકર શબ્દથી

समुद्र मर्यादा त्यजी दीधी; उत्पन्न अथेला जयश्री आकुलव्याकुल बनेला दि-
 शान्तना हाथीयो त्रास पामवा लाग्या; शेषनाग कंपवा लाग्यो; सकल ब्रह्मां
 शब्दमय अइ गयुं अने ब्रह्मा पोतानी ध्यानकलाने त्यजी दइ “आ शुं अयुं?”
 एम कहीने विस्मयश्री विचारवा लाग्या. वली त्रास पामेला मदांध हाथीयो
 तुरत वेगश्री आलान स्तंभोने उखेमी नाखी आम तेम नासवा लाग्या अने
 जय पामेला उत्तम घोमान पण पक्षीयोनी पेठे चारे तरफ फालो देवा लाग्या.
 कृष्ण अने बलजइ विना बीजा सर्वे राजान, शंखनाशब्दश्री अत्यंत जयज्जी-
 त अइने महा मूर्छा पाम्या. जय पामेला कृष्ण पण पोताना बंधु एवा बलजइने क-
 देवा लाग्या के, “हे बंधो ! देवतानुश्री पण अस्पृश्य एवा आ म्हारा शंखने
 सहसा कोणे वगारयो ?” बलजइ कह्युं. “ए शंख श्री नेमिकुमारे वगाड्यो
 ठे.” पठी शंका पामेला कृष्णे फरीश्री कह्युं. “ए शिवामातांनो पुत्र खरे-
 खर चक्रवर्ती अथवा तो अर्द्धचक्रवर्ती देखाय ठे तो आपणे महा कष्टश्री मेल-
 वेलुं राज्य ए लइ लेशे !” बलजइ कह्युं. “हे कृष्ण ! तुं जरा पण एवी शंका
 न कर. कारण ए चक्रवर्ती तेम अर्द्धचक्रवर्ती नथी; परंतु ते धर्मचक्रवर्ती ठे.
 हे बंधो ! शुं ए नेमिनाथनुं आवुं अद्वय पराक्रम ठे ? ना ना कारण के, एतो
 कृष्णमात्रमां पृथ्वीने उत्ररूप अने मेरुपर्वतने दंरुरूप बनावी दे तेवा बलवंत
 ठे. अरे ! ए एवा बलवान् ठे उतां निस्पृहीपणाए करीने कोइनां राज्यने लइ
 लेवानी इच्छा करता नथी. एटलुंज नहि पण ए एक स्त्रीना पण परिग्रहने
 स्वीकारता नथी.” पठी कांश्क स्वस्य अथेला कृष्णे नेमिनाथने आदरपूर्वक
 पोतानी पासि बोलावीने कह्युं के, “इवणां आपणे वने जणा पोतपोताना जु-
 जवलनी परीक्षा करीए.” नेमिनाथे कांश्क हसीने कह्युं. “हे कृष्ण ! ठीक
 ठे चालो तेम करीए.” पठी वने जणा मल्लयुद्ध करवाना स्थानके गया. आ
 अवसरे श्री नेमिनाथ प्रभुए मनमां विचारयुं जे, “आ कृष्ण म्हारा हाथना
 प्रहारने शी रीते सहन करी सकशे ? आम धारीने तेमणे कृष्णने कह्युं के,
 “मल्लयुद्ध करवाथी सारुं न थाय, माटे आपणे वने जणा एकबीजाना हा-
 थने वालवाथी बालपरीक्षा करीए.” कृष्णे ए बात कबुल करीने पठी जोग-
 लना समान पोताना जमणा हाथने लांबो कय्यो एटले विश्वना नाथ एवा
 श्री नेमिनाथे ते हाथने लीलामात्रमां वाली दीधो. ठीकज ठे. अनंत नृजव-

લવાલા અરિહંતોનું એવું બલ હોય તેમાં શું આશ્ચર્ય ? પઠી કૃષ્ણે પોતાના હાથને શ્રી નેમિનાથે વાલેલો જોઈને કહ્યું, “ હે વંધો ! હવે તમે પોતાના હાથને લાંબો કરો. ” કૃષ્ણનાં આવાં વચન સાંજલી જિનેશ્વરે વજ્ર સમાન ડુર્જેય અને સ્વર્ગદંત્ર સમાન વિસ્તારવંત પોતાનો હાથ લાંબો કહ્યો. પઠી કૃષ્ણે શ્રી નેમિનાથના હાથને નમાવા માટે એક હાથ લગામચો; પણ તેથી પ્રજ્ઞુનો હાથ જરા પણ નમ્યો નહિ એટલે તેમણે વન્ને હાથ તેજ કામમાં લગામચા. તો પણ પ્રજ્ઞુનો હાથ કિંચિત્તમાત્ર નમ્યો નહિ. પઠી શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુએ કુતુહલથી તમાલનાં સરખી કાંતિવાલો પોતાનો હાથ જરા ઝંચો કહ્યો એટલે ચપલ શ્રંગવાલા કૃષ્ણ, વૃદ્ધ ઉપર વાંદરાની પેઠે નેમિનાથના હાથ ઉપર લટક્યા. શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુના હાથનું આવું બલ જોઈ સંતોષ પામેલા દેવતાનું પ્રસન્ન થઈને તુરત તેમના ઉપર પુષ્પવૃષ્ટિ કરી. પઠી શ્રી નેમિનાથના આવા જુજવલનો અનુજવ કરીને મનમાં અત્યંત આશ્ચર્ય પામેલા બુદ્ધિવંત કૃષ્ણે વિચાર્યું જે, “ અહો ! ત્રણ જગત્ના મદને નાશ કરનારું આવું જુજાવલ ઠતાં શ્રી નેમિકુમારનું નિસ્પૃહપણું પણ તેવુંજ છે કે, જે એ એક સ્ત્રીને પણ મનથી ઇચ્છતા નથી તો પઠી તેમનું જુજવીર્ય વનના ફુલની પેઠે નિષ્ફલ જાણવું. જો કે એ સર્વ પ્રકારે નિસ્પૃહ છે તો પણ હું ઠલથી અથવા તો બલથી તેમને એક શ્રેષ્ઠ કન્યા સાથે પાણીગ્રહણ કરાવીશ. ” આવો વિચાર કરીને પઠી કૃષ્ણે નેમિનાથને કહ્યું, “ હે વત્સ ! તમે મ્હારી સાથે જલક્રીડાનો ઉત્સવ કરો. ” જિનેશ્વરે તે વાત શ્રંગીકાર કરી એટલે હર્ષ પામેલા કૃષ્ણે પોતાના માણસો પાસે ઉત્તમ એક ક્રીડાવાવ્ય કરાવી. પઠી અંતઃપુરસહિત શ્રી કૃષ્ણ નેમિકુમારની સાથે હર્ષપૂર્વક જલક્રીડા કરવા લાગ્યા. દીર્ઘકાલપર્યંત જલક્રીડા કરીને પઠી અંતઃપુરની મધ્યે આસન ઉપર બેઠેલા કૃષ્ણે પવિત્ર ચંદનથી પોતાનાં શરીરને વિલેપન કર્યું. પઠી કૃષ્ણના અન્નિપ્રાયને જાણી સત્યજ્ઞામાદિ આઠ પટ્ટરાણીયો મધુર વચનથી શ્રી નેમિનાથને વારંવાર કહેવા લાગી. “ હે દિયર ! ગુણોની ધાણરૂપ તમે સમર્થ ઠતાં અસમર્થ દેવાનું ઠો કે, જે તમે એક એવી પણ કોઈ સારી કન્યાને પરણતા નથી. આ નિર્બુદ્ધિ એવું તમારું રૂપ અને મનોહર તારુણ્ય સ્ત્રી વિના ખરેખર વનના કમલનો પેઠે નિષ્ફલ જાય છે. રૂષજ્ઞાદિ જિનેશ્વરોએ પણ પ્રથમ જોગોને જોગવી ચારિત્ર લીધું છે. તો હે નેમિનાથ !

तमे पण ऊट तेमनी पेठेज आचरो. अरे दियर ! तमे युवान ठतां आज सुधी मातानी पासेथी मागी खानारा ठो कारण तमे कांइ पण वस्तु जोइती होय तो शिवामातानां मुख सामुं जून् ठो. तमे असाध्य एवा अमारा संकटने विपे पमेला ठो, माटे पाणीग्रहण कख्या विना वुटवाना नथी. ज्ञाग्य अने सौज्ञा-ग्यवालो म्होटो श्रीमान् माणस पण श्रेष्ठ गुणवाली स्त्री विना प्रतिष्ठाने पा-मतो नथी. सर्व लक्षणथी पूर्ण कलावंत, स्त्री प्रिय अने गुणवंत ठतां हे दिय-र ! तमे जोगथी केम अवला मुखवाला थया ठो ? तमे नगरीमां हमेशां स्या-दादी कहेवानुं ठो ठतां हवणां आ एकांतमां स्त्रीना हस्तने ग्रहण केम करो ठो ? अने प्रसिद्धिमां एक कन्याना हस्तने शा माटे आदरपूर्वक ग्रहण करता नथी ? हे म्होटा मनवाला ! तमे एक श्रेष्ठ रूपवंती कन्यानो पाणीग्रहण क-रीने वृद्ध एवा मातापिताने शा माटे आनंद नथी उपजावता ? ”

आ प्रमाणे केहेतीयो अने जेमना केश पृथ्वी उपर पथराइ रहेला ह-ता एवी ते श्रीकृष्णनी पट्टराणीयो श्री नेमिनाथना चरणकमलने विपे प-नी. आ अवसरे कृष्णे आदरपूर्वक कह्युं. “ हे वंधो ! हवे तमारे कदाग्रह करवो योग्य नथी. ” पठी वलज्जइ कहेवा लाग्या के, “ ज्ञाइ ! जून्तो खरा आ तमारा म्होटा ज्ञाइ कृष्ण, बीजी हजारो स्त्रीयोनी साथे क्रीमा करे ठे अने तमे तो स्त्रीथी अवला मुखवाला थयो ठो. पूर्वे अनंत एवा तीर्थंकरो पण प्रथम स्त्रीनुं पाणीग्रहण करीने पठी चारित्रलक्ष्मीने अंगीकार करनारा थया ठे. हे वत्स ! बीजा कुमारोने पाणिग्रहणथी प्रतिष्ठा पामेला जोइ तमारा मा-तापिताने तेमना मनमां बहु खेद थाय ठे माटे हे विश्वने बडाला ! तमे एक वखते स्त्रीना पाणिग्रहणनो म्होटो उत्सव करी पोताना मातापिताने आनं-द पमामो. ” वलज्जइ कही रह्या एटले कृष्णे पण फरी तेमज कह्युं. आम कृष्ण अने वलज्जइ वने जणा श्रीनेमिनाथने बहु आग्रहथी कहेवा लाग्या ए-टले दाक्षिण्यरूप रथना समुइ अने इठित सुख आपनारा श्री अरिदंत प्रभु-ये, कृष्ण वलज्जइना वचनने अंगीकार कर्युं. पठी आनंद पामेला कृष्ण परि-वार सहित श्रीनेमिनाथने साथे लइ ठास्का नगरी प्रत्ये आन्या. त्यां तेमणे पोताना पित्राइ समुद्रविजय राजाने “ नेमिनाथे विवाह करवानुं क्युत्त कर्युं ठे. ” ते सर्व निवेदन कर्युं. कृष्णनां आयां वचनथी समुद्रविजय राजा म-

नोहर एवी पोतानी स्त्री सहित बहु हर्ष पामीने कृष्णने आ प्रमाणे कहेवा लाग्या. “तें अमारो सर्व मनोरथ पूर्ण करयो ठे; जेथी तूं अमारा कुलनो आधाररूप ठे. तूं पोतेज विष्णु ठे तो हवे अमे त्हारुं केटलुंक गुणवर्णन करीए. पढी समुद्रविजय राजाए रजा आपवाथी कृष्ण परिवार सहित पोताना घर प्रत्ये गया. त्यां ते अंतःपुरमां जइने सर्व स्त्रीयोने पूढवा लाग्या के, “श्री नेमिनाथने योग्य एवी कोइने कन्या होय तो कहो ?” सत्यन्नामाए कह्युं. “हवणां रम्यगुणवाली, सती अने राजीमती नामनी उग्रसेन राजानी पुत्री श्री नेमिनाथने योग्य ठे. कारण ए सर्व लक्षणयुक्त, सुंदर सर्व अंगवाली अने सती होवाथी नेमिकुमारनेज योग्य ठे; परंतु बीजा कोइने योग्य होय एम नथी.” पढी कृष्ण “आ योग्य संबंध ठे.” एम जाणीने हर्ष पामता परिवारने साथे लइ उग्रसेनना घर प्रत्ये गया. पढी पोताने घेर आवेला कृष्णने सुवर्णना सिंहासन उपर बेसारी बहु प्रसन्न थयेला उग्रसेन नूपतिये तेमने मणि मुक्ताफलनी बहु जेटो आपीने संतोष पमाववा पूर्वक हाथ जोडीने स्नेहथी विनंती करी के, “हे नाथ ! आजे म्हारो मंगलकारी दिवस थयो तेम आजे हुं कृतार्थ थयो कारण के, जे आप पोतेज प्रसन्न अइने म्हारा घेर पधारया ठे. हे देव ! कांइ कार्य होय तो मने आज्ञा आपो.” उग्रसेननां आवां वचनथी संतोष पामेला कृष्णे कह्युं. “अहो ! नेमिकुमारने माटे तमारी अति मनोहर राजीमती पुत्रीनी याचना करवा हुं अहिं आव्यो तुं. हे नूप ! आ योग्य संबंध तमे कबुल करो. वली तेम करवाथी विधात्रानो तेमने (नेमिकुमार तथा राजीमतीने) वनाववारूप थयेलो श्रम सफल अशे.” कृष्णनां आवां वचन सांजली अति प्रसन्न थयेला उग्रसेन नूपतिये निर्मल विवेकने प्रगट करता ठता कृष्ण प्रत्ये कह्युं.

“हे यडुनायक ! तमे आस मध्यस्थनी पेठे केम कहो ठो ? शुं म्हारा संतान (पुत्रपौत्रादि) अने ड्यादि तम्हारुं न कहेवाय ? पोतानी वस्तु स्वीकार ता तमारे म्हारी प्रार्थना शी करवी होय ? हे नाथ ! जेम आपनी मरजी होय ते प्रमाणे शीघ्र करो. एक तो लोकोत्तर गुणवाला श्री नेमिनाथ म्हारी पुत्रीना पति अशे अने बीजुं आप म्हारा घर प्रत्ये आव्या तेथी हुं जाणुं तुं के, निश्चे म्हारी पुत्रीनुं पूर्वना शुद्ध पुण्योथी जाग्य जागतुं अयुं.” आस विज्ञानथी

સુશોભિત વચન કહેતાં એવા ઝગ્રસેન ઝૂપતિને સંતોષ પમાડીને કૃષ્ણ સમુદ્ર-
વિજય રાજાના ઘર પ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં અતિ પ્રસન્ન એવા કૃષ્ણે શ્રી નેમિનાથના
વિવાહને માટે રાજીમતીનું માગું કસ્યાની સર્વ વાત સમુદ્રવિજય રાજાને કહી.
પછી હર્ષ પામેલા સમુદ્રવિજય રાજાએ કૃષ્ણને કહ્યું કે, “ હે વત્સ ! નિરંતર
અમારી ચિંતા તને દેખાય છે. હું હમેશાં સ્વજનોમાં જેવું ત્હારું સૌજન્યપણું દે-
ખું તું તેવું વીજાનું સ્વપ્નામાં પણ દેખતો નથી. મને શ્રી નેમિકુમાર
ના વિવાહ સંબંધિ જે મનોરથ હતો તે આજે તેજ સફલ કસ્યો છે. ” પછી કૃ-
ષ્ણ તે કાર્ય નિવેદન કરીને પોતાને મંદિરે ગયા એટલે સમુદ્રવિજય ઝૂપતિયે
દૈવજ્ઞ એવા કૌપ્તુકી નિમિત્તિયાને બોલાવીને લગ્ન પૂઠ્યું. કૌપ્તુકિયે કહ્યું.
“ હે રાજન્ ! હવેનાં સર્વદા શ્રેષ્ઠ એવા લગ્નોજ છે. કારણ કે, વિવાહાદિ લગ્ન
કાર્ય ફક્ત ચોમાસામાં થતાં નથી. પુણ્યવંત મ્હોટા પુરુષોએ પોતાના કલ્યા-
ણને માટે ફક્ત ચોમાસામાં વિવાહાદિ મહોત્સવો ન આરંભવા. વર્ષાઋતુ વિ-
ત્યા પછી લગ્ન નિષ્કૃષ્ટ ગણાય છે, માટે તેમાં (શિયાલામાં) કરેલું વિવાહાદિ
કાર્ય સુખ આપનારું થાય છે. ” સમુદ્રવિજય રાજાએ કહ્યું. “ હે કૌપ્તુકિ ! તમે
કહો છો તે સત્ય છે, પરંતુ અમારું નિતાવલનું કારણ સાંજલો. શ્રી નેમિકુમાર
વિવાહ ન કરવા સંબંધિ લીધેલો કદાચ હવેનાં કૃષ્ણે સ્નેહને લીધે ઘોઠાવી
દીધો છે; પરંતુ જો તે યોગીની પેઠે વિરક્ત થઈને બ્રહ્મચર્યાદિ ક્રિયાનો આશ્રય
કરશે તો પછી કોણ ઘોઠાવશે ? માટે હે કૌપ્તુકિ ! વિલંબ ન કરતાં હવેનાં જ
લગ્ન જૂઝ. વલી વિદ્વાન પુરુષોએ પણ સારા કામમાં વધુ વિદ્વો કહ્યાં છે. ” પછી
કૌપ્તુકિયે તુરંત રાજાના આ દેશનું કારણ ધ્યાનમાં લઈ વર્ષાઋતુમાં લગ્ન માત્ર-
રૂપ દિનશુદ્ધિને જોઈ કહ્યું કે, “ શ્રાવણ માસની અજવાલી ઠવને દિવસે સૂ-
ર્યાંદય વચ્ચે સુખકારી શ્રી નેમિનાથનું વિવાહકાર્ય કરો. ” સમુદ્રવિજય રા-
જાએ નૈમિત્તિક કહેલું લગ્ન પ્રમાણ કરીને પછી તે કૌપ્તુકિનો વચ્ચાનૃપણ
ફલાદિક કરીને વધુ સત્કાર કસ્યો. પછી તેમણે ઝગ્રસેન રાજાને પણ લગ્નના
સ્વર આપ્યા. ત્યારબાદ તે વંદે ઘરોને વિષે વિવાહના ઉત્સવો ચાલવા લાગ્યા.
માંડવાનું, સ્વર્ગની દેવાંગના સમાન નૃત્યો, મણિમય ઝૂનિયો, સ્તંભના અગ્રજા-
ગમાં સુશોભિત પુતલીયો, ચંડુવાન અને આનંદ આપનારા વિચિત્ર દર્પણોથી દે-
દીપ્યમાન તોરણો જ્યાદિ અનેક પ્રકારની રચનાથી મનુષ્યોએ વંદે રાજાના

ઘરોને શણગાસ્યાં. જૂપતિયો આદરથી ચિત્તને પ્રિયકારી સાકરના લાડુ તેમજ સરસ રસોડ તથા શાક વિગેરે અનેક ઝોજનના પદાર્થો બનાવી કુટુંબના માણસોને જમાડવા લાગ્યા. વિવિધ પ્રકારના વાર્જીત્રો પણ પ્રિયકારી મધુર સ્વ-રથી વાગવા લાગ્યા. આ વચ્ચે ચિત્રવાલાં સર્વે ઘરો ચારે તરફથી અનેક પ્ર-કારના અતુલ મંગલોને વિસ્તારતા હતા. દશાર્હ, દાશાર્હ, વલજ્જાદિ યાદવોના ઘરોને વિષે અતિ આનંદમય ધવલ શબ્દો સંજ્ઞાતા હતા. રાત્રિ દિવસ પગલે પ-ગલે નાટકો થતા હતા. મધુર શબ્દવાલા ગંધર્વલોકો પણ ઉત્તમ ગાયનો કર-તા હતા. તેમજ સ્વાન્નાવિક રીતે નગરીને બહુ મનોહર બનાવી હતી. સર્વે દર-વાજાનું પણ જૂદી જૂદી જાતના રંગોથી અને સુશોભિત આજ્ઞૂષણોથી દેદી-પ્યમાન બનાવ્યા હતા.

પઠી નેમિનાથનો લગ્ન દિવસ પાસે આવ્યો એટલે મહાહર્ષના જ્ઞારથી સુશોભિત શ્રી શિવાદિમાતાનું, દેવકી વિગેરે દાશાર્હોની હજારો સ્ત્રીયો, હ-ર્ષિત ચિત્તવાલી રેવતી વિગેરે વલજ્જની સ્ત્રીયો, બહુ પ્રેમથી સુશોભિત અને જગત્માં ઉત્તમ એવી રુક્મિણી તથા સત્યજ્ઞામાદિ કૃષ્ણની સ્ત્રીયો, ધાવમા-તાનું અને બીજી અનેક સ્ત્રીયો, મહા મુલ્યવાલાં આજ્ઞૂષણોને ધારણ કરી મં-ગલગીતોને ગાતી બતી શ્રી નેમિનાથને પૂર્વાન્નિમુખે વાજોઠ ઉપર બેસારીને પવિત્ર જલથી અન્નિષેક કરવા લાગી. પઠી વલજ્જ, કૃષ્ણ અને પાંડવો શ્રી નેમિનાથના હસ્ત કમલને વિષે ઉત્તમ વાણો આપતા બતા આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યા કે, “હે વિજ્ઞો ! સ્વરેશ્વર તમેજ પુષ્પરૂપ આયુધવાલા અને રૂપલા-વણના સૌજ્ઞાન્યની સંપત્તિથી ત્રણ જગત્માં વિજય મેલવનાર પંચવાણ^૧ કા-મદેવ હો. ” પઠી કૃષ્ણ પોતેજ શ્રી નેમિનાથના કંઠને વિષે હસ્ત બાંધ્યો તે એમ સૂચવવાને કે, રાગ રહિત પુરુષને વિષે શું મૂર્તિમંત એવો સંસારનો રાગ પ્રવેશ કરે સ્વરો ? અર્થાત્ નજ કરે. તેવીજ રીતે કૃષ્ણે ઝગસેનના ઘરે જઈને રાજીમતિને પણ સ્પષ્ટ નિમિત્તનો અર્થ કહી સંજ્ઞાલાવ્યો.

પઠી લગ્નને દિવસ ચંદનનાં લેપથી શ્રેષ્ઠ શરીરવાલા, કલ્પવૃક્ષનાં પુ-ષ્પોથી મનોહર, દિવ્ય આજ્ઞૂષણોથી સુશોભિત અને ઉત્તમ કોમલ વસ્ત્રોને ધા-રણ કરનારા શ્રી નેમિનાથને સમુદ્વિજય રાજાએ પોતાના પટ્ટહસ્તિ ઉપર

વેસાસ્યા. પઠી પૃથ્વી ઉપર ચાલતા પરિવાર સહિત દાશાર્હની, વલ્ગ્નઙ ત-
થા કૃષ્ણની, કોટી કુમારોની અને વીજા અનેક રાજાનની સાથે તથા આકા-
શમાં ચાલતા દેવતાનની સાથે શ્રી નેમિનાથ નગ્રસેન રાજાના ઘર તરફ ચા-
લ્યા. પાઠલ દશાર્હ, વલ્ગ્નઙ અને કૃષ્ણની ઉત્તમ સુશોજિત આનૂષણોને ધા-
રણ કરનારી તથા સુખાસનમાં બેઠેલી લાચો સ્ત્રીયો મધુર શબ્દથી ધવલમં-
ગલ ગીતોને ગાતી ઠતી ચાલવા લાગી. શ્રીજિનેશ્વરનાં મસ્તક ઉપર સ્પષ્ટ
મુક્તાફલોથી સુશોજિત નવિન ઠત્ર ધારણ કરચું. જાણે શ્રી નેમિનાથના શ-
રીરની અંદરથીજ સાક્ષાત્ ગુણોની પંક્તિ નિકલી હોયની ? એમ પ્રજ્ઞુના વન્ને
પાસે ચંચલ ચામરોની પંક્તિ શોજતી હતી. પ્રજ્ઞુની આગલ સુખકારી વાર્જીત્રો
વાગતા હતા. તેમજ ગંધર્વ અને માગધ લોકો દિવ્ય ગાયન કરવામાં તત્પર
થયા હતા. વલી “ અર્ચંમિત સૌજ્ઞાગ્યરૂપ અમૃતના સમુદ્ર, ત્રણ જગત્નાં ને-
ત્રને આનંદ પમાડવામાં ચંડ્રરૂપ અને નજ્વલ એવા આ શ્રી નેમિનાથરૂપ ચંડમા
હવણાં જેનો પતિ થશે, તે કન્યા સર્વ સ્ત્રીયોની મધ્યે ધન્ય અને ત્રણ જગત્ને
માન્ય ઠે. વલી નિશ્ચે આથી તેનાં પૂર્વનાં તપનું ફલ પ્રગટ થયું એમ જાણવું.”
આમ નગરવાસી લોકો વાતો કરતા હતા. આ વચ્ચે પૃથ્વી ઉપર માણસો અને
આકાશમાં દેવતાન માતા નહોતા. આ પ્રમાણે મ્હોટી સમૃદ્ધિથી હાથી ઉપર
બેઠેલા શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુ, ઉત્તમ તોરણોથી સુશોજિત એવા નગ્રસેન નૂપતિના
ઘરપ્રત્યે આવ્યા. પઠી જેટલામાં પૂર્વના આઠ જવના મોહથી શ્રી નેમિનાથને
જોવા માટે ઉત્સાહવંત થયેલી, શૃંગારથી સુશોજિત આકૃતિવાલી, ઉત્તમ આ-
નૂષણોને ધારણ કરનારી વલી પ્રજ્ઞુને આવવાના રસ્તામાં વારંવાર દૃષ્ટિ ફેંકતી
અને હૃદયમાં વારંવાર “ શ્રી નેમિ શ્રી નેમિ ” એમ સ્મરણ કરતી રાજીમતી
પોતાની સહીયોની સાથે ગોખમાં નજી હતી તેટલામાં મ્હોટા હાથી ઉપર
બેઠેલા, પૃથ્વી ઉપર કોટિ યાદવોથી અને આકાશમાં કોટિ દેવતાનથી વિંટ-
લાયલા શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુ તોરણે આવ્યા. શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુને વારંવાર જો-
ઈને રાજીમતીને ઉત્કૃષ્ટ આનંદની સંપત્તિથી રોમાંચ થવા લાગ્યો. નગ્રસેન
પુત્રી વહુ કાલપર્યંત રૂપસંપત્તિથી અધિક એવા પોતાના જીવિષ્યના પતિને
જોઈને વહુ હર્ષ પામતી ઠતી મનમાં વિચારવા લાગી. “ ઉત્તમ આચરણથી પ-
વિત્ર એવા અને જગત્માં શ્રેષ્ઠ કહેવાતા આ પતિ પોતે આનંદથી લઘુ એવી મને

પરણવા માટે અહિં આવે છે; પરંતુ મ્હારું પૂર્વનું પુણ્ય એવું નથી કે, જે એ જ્ઞાત્યવંત પુરુષ મને પરણીને તત્કાલ કેમકુશલ પોતાને ઘરે જાય. દેવ દાનવોએ પ્રશંસા કરેલા અને સ્વર્ગાધિપતિયોએ પૂજેલા આ વર ક્યાં ? અને ધાન્યના ક્રીનારૂપ અટપગુણવાલી તથા હીનલક્ષણવાલી હું ક્યાં ? ” આ પ્રમાણે નગ્નસેન પુત્રી રાજીમતી જેટલામાં વિચાર કરે છે, તેટલામાં તેનું માબું અંગ અને જમણું નેત્ર ફરક્યું. પછી તે રાજકુમારીને પોતાના શરીરને વિષે ક્રોધ અને ઉદ્વેગ ઉત્પન્ન થયો. વલી સંવામે સંવામે પરશેવો પણ તેવોજ થયો. રાજીમતીની આવી અવસ્થા અને નિરુત્સાહપણું જોઈ તેની સહીયો કહેવા લાગી કે, “ હે સહી ! અમંગલ શાંત શાંત થઈ ગયું. વલી હે શુન્ને ! બહુ હુષ્ટ વિકલ્પોથી તું આવી કેમ દેખાય છે ? ” રાજીમતીએ કહ્યું. “ હે સહીયો ! મ્હારું માબું અંગ અને જમણું નેત્ર ફરક્યું છે; તેથી હું જાણું છું કે, મને આ શુન્ન અવસરે કાંઈ મ્હોટું અમંગલ થશે. હે સ્નેહવંત સહીયો ! એજ કારણથી હું આવી અવસ્થાવાલી થઈ છું. ”

હવે આ વચ્ચે ધર્મચક્રવર્તી એવા શ્રી નેમિનાથ જિનેશ્વરે રસ્તામાં અનેક પશુનુંને જોઈને તુરત સારથીને પૂછ્યું કે, “ અરે ! રસ્તામાં આ પશુનુંને શા માટે બાંધ્યા છે ? કે, જેનું દયા નપજે એવા દીન અને અદીન એવા શબ્દો કરે છે. ” સારથીએ નુત્તર આપ્યો કે, “ એ પશુનુંનાં માંસથી તમારું ગૌરવ કરશે, એટલાજ માટે તે શશલાં વિગેરે પશુનુંને અહિં એકઠાં કર્યાં છે. ” સારથીનાં આવાં વચન સાંજલીને દયામય નેત્રવાલા પ્રજ્ઞુએ, કરુણારસને સૂચવનારી પોતાની દૃષ્ટિ ફેંકીને સારથીને કહ્યું કે, “ અરે ! કયો હુષ્ટબુદ્ધિવાલો પાપી માણસ, પ્રાણીયોને પીના નપજાવવારૂપ પાણીગ્રહણ કરે ? ” પછી દયાના સમુદ્ધરૂપ જિનેશ્વરે, તે માર્ગમાં બાંધેલાં જીવોને ઢોમી મૂકીને અને આષાઢ માસના મેઘની પેઠે સાંવત્સરી દાન આપીને કૃષ્ણે તથા ઇંડોએ કરેલા મહોત્સવપૂર્વક ત્રણસો રાજકુમારો સહિત ચારિત્ર લીધું. પ્રજ્ઞુની ચારિત્ર લીધાની વાત સાંજલી નુત્પન્ન થયેલાં હૃદયહુઃસ્વથી પીના પામેલી સતી રાજીમતી મૂર્છાથી પૃથ્વી ઉપર પડી ગઈ. પછી શીતલ નપચારથી સચેત થઈ એટલે તે રાજપુત્રી, મહા હુઃસ્વથી પૂર્ણ થઈ ઘટી કરુણસ્વરથી વિલાપ કરવા લાગી. પોતાના આત્માની નીંદા કરતી, આનંદરહિત અને પ્રજ્ઞુના વિયોગથી આકુલવ્યાકુલ થયેલી તે મહાસતી “ નેમિ નેમિ, ” એમ બોલતી વારંવાર મૂર્છા પામવા લાગી. પછી નગ્ન

सेन जूपतिये त्यां आवीने मधुर वाणीथी कह्युं के, “हे पुत्री ! तूं नेमिनाथनी दीक्षाथी शामाटे खेद करे ठे ? हुं यादवोना बीजा राजानी साथे महोत्सव-पूर्वक त्हारो पाणिग्रहण करावीश. ” राजीमतीये कह्युं. “हे तात ! हवे फरीथी तमे मने एवुं कहेशो नहि. म्होटो अथवा न्हानो जूपति श्री नेमिनाथ समान क्यांथी होय ? हे पिता ! जे त्रणलोकना पति ठे अने जेमने देव, दानव तथा मनुष्यो पूजे ठे तेमनी तुड्यता बीजो म्होटो पण कयो जूपति पामी शके तेम ठे ? जो के हवणां नेमिनाथे पोतानो जमणो हाथ मने आप्यो नथी, तो पण ते हुं ज्यारे व्रत अंगीकार करीश त्यारे खरेखर तेज पोतानो हाथ मने आपशे. सती राजीमतीनां आवां व्रतने योग्य वचन सांजली उग्र-सेन राजा पोताना चित्तमां बहु हर्ष पाम्यो. पत्नी संसारना जोगथी विरक्त थयेली, खेदने नहि करती अने प्रज्जुना नामनो जप करती ते शुद्धशीलवाली राजीमती पोताना घरने विषे रहेवा लागी.

हवे नेमिनाथनो न्हानो ज्ञाइ रथनेमि के, जे युवराज हतो ते राजीमती उपर स्पृष्ट बहु राग धरतो हतो, तेथी ते निरंतर वस्त्र, आज्ञापण अने पुष्पादि मनोहर जेठ तेने मोकलतो हतो. राजीमती पण दियरबुद्धिथी रथनेमिये मोकलेली वस्तुने हर्षथी स्वीकारती हती. आथी तो ए रथनेमिकुमार राजीमती उपर वृथा बहु राग धरवा लाग्यो. एक दिवस नेमिनाथनो ज्ञाइ रथनेमि राजीमतीने घेर गयो; त्यां ते हाश्य वचन बोलवा लाग्यो; परंतुतेणे राजीमतीनी कांइ रुचि जाणी नहि. वली ते फरीथी पण हर्षथी राजीमतीना घरे आब्यो. आ वखते तेना विना बीजुं कोइ घरमां न होवाथी ते, राजीमतीने कहेवा लाग्यो. “हे सुंदरी ! त्वारा अति सौजाग्यपणाना गुणथी वश्य थयेलो हुं खरेखर त्वारा उपर बहु प्रीतिवालो थयो तुं; माटे साक्षात्क-द्वेषेवळ समान तुं शीघ्र प्रसन्न अइने पाणिग्रहण कार्यथी म्हारी आशा पूर्ण कर. आवी समृद्धि, नविन यौवन, इष्टरूप अने सर्व गुणवाली तथा प्रेमवाली त्वारा समान प्रिया ए सर्व त्यजी देनारो म्हारो वंधु निश्चे अवलि बुद्धिवालो थयेलो देखाय ठे. कारण बहु पुण्योथी जोगादि मले ठे. हे राजपुत्री ! हुं ते श्री नेमिनाथनो वंधु अने गुणना समुद्ररूप तुं, माटे प्रेमनां पात्ररूप म्हारे विषे त्हां मन ऊठ स्थापन कर. ” रथनेमिनी आवी वाणी सांजलीने सती रा-

જીમતીયે, તેનું કામદેવના હેતુરૂપ પૂર્વનું સર્વ ગૌરવપણું જાણ્યું. પઠી મેરૂપર્વ-
તની ચૂલિકાની પેઠે વ્રતને વિષે નિશ્ચલ એવી તે રાજીમતી જાણે સાક્ષાત્ સ-
રસ્વતીજ હોયની ? એમ કહેવા લાગી. “હે કપટિ ! તું વિદ્વાન્ પુરુષોમાં
નિશ્ચે ઘેતરાણેલો દેશાય છે ? હે અજ્ઞાનિ ! કારણ કે, હું પ્રથમથીજ ધારેલા
પતિને વરી ચૂકી હું તે તું શું નથી જાણતો ? આ જીવમાં તો મ્હારે ત્હારો
મ્હોટો બંધુજ પતિરૂપ છે. માટે હે મહાશય ! તું આ સર્વ હુટ વિકલ્પોને ત્યજી
દે ! ત્યજી દે ! !” રાજીમતીયે આ પ્રમાણે વહુ કહ્યું; પણ કામથી પીડા પામતા
તે રથનેમીયે પૂર્વના પાપકર્મની પેઠે તેને વિષે રાગ ત્યજી દીધો નહિ. ઘેવટ
રાજીમતીયે મદનફલના જ્ઞાણથી સુવર્ણના પાત્રમાં ગલટી કરીને કહ્યું કે,
“હે રથનેમિ ! તું ઝટ હર્ષથી આ વસ્તુને જ્ઞાણ કર. ” તેણે કહ્યું. “હે સું-
દર મુખવાલી ! તું આ શોક કરવા યોગ્ય શું બોલે છે ? ” રાજીમતીયે કાં-
ઈક હસીને તે રથનેમિને કહ્યું. “અરે રાજપુત્ર ! જે તું પોતાના બંધુએ ત્યજી
દીધેલી નીરસ એવી મને ઇચ્છે છે તો તું શું વમેલી વસ્તુને ઇચ્છનારો નથી ? ”
રાજીમતીનાં આવાં વચનથી બોધ પામેલો રથનેમિ, તુરત તેની સાથે પાણિગ્ર-
હણની ઇચ્છાને ત્યજી દઈ પોતાને ઘરે ચાલ્યો ગયો.

“હવે બીજા દિવસે વરદત્તના ઘરને વિષે શ્રી નેમિનાથે પારણું કર્યું.
તે વચ્ચે ત્યાં આકાશમાં દિવ્ય વાજીંત્રોના શબ્દપૂર્વક દેવતાનું સામાવાર
ક્રોર સોનૈયાની વૃષ્ટિ કરી. ત્યાર પછી પ્રમાદ રહિત એવા પ્રજ્ઞુ ચોપન દિવસ
સુધી વિહાર કરીને રેવતાચલના નિવાસને વિષે ગયા. ત્યાં તેમને આસો મા-
સની અમાસને દિવસે સવારમાં ચિત્રા નક્ષત્રના ચંદ્ર ઘટે અઠમ તપના અવસરે
વેતસવૃક્ષની નીચે શુક્લ ધ્યાન ધ્યાતાં ત્રણ જગત્ના મનુષ્યના જ્ઞાવાજ્ઞાવને
પ્રકાશ કરનારું કેવલજ્ઞાન નિવૃત્ત થયું. પ્રજ્ઞુના સર્વે કલ્યાણકોને વિષે ડુઃખથી
બલી રહેલા નારકી જીવોને પણ ક્ષણમાત્ર લોકોત્તર સુખ પ્રાપ્ત થાય છે. પછી
પોતપોતાના આસન કંપવાથી ચોસઠ ઇંડોએ ત્યાં આવીને જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુનું સ-
મ્બવરણ રચ્યું. સૌધર્મેન્ડ પણ ત્યાં આવી જગત્ગુરુને નમસ્કાર કરવા પૂર્વક આ-
દરથી આ પ્રમાણે વિનંતી કરવા લાગ્યો. “હે નાથ ! આપ આ સમવસરણને
સુખે કરીને પવિત્ર કરો કે, જેમાં જીવ્યજનો તમારાં મુખથી ધર્મરૂપ અમૃતનું
પાન કરે. ” સૌધર્મેન્ડની વિનંતીનો સ્વીકાર કરીને નવિન એવા સુવર્ણનાં ક-

મલને વિષે ચરણકમલને મૂકતા તથા દેવેંડોએ “ હું પેલો હું પેલો, ” એવા આગ્ર-
હથી આગલ તથા પાઠલ સેવન કરેલા પ્રજ્ઞુ પૂર્વદ્વારે અશ્વને સમવસરણમાં આવ્યા.
ત્યાં તે ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી તથા તીર્થપતિને નમસ્કાર કરી સિંહાસન ઉપર બેઠા. તે
વચ્ચે આશ્ચર્યકારી રીતે પ્રજ્ઞુનું મુખ્ય રૂપ પૂર્વ દિશા તરફ અને વીજા ત્રણ અદ્વ-
શ્ય રૂપ વીજી દિશાનમાં પ્રજ્ઞુના પ્રજ્ઞાવથી આશ્ચર્યકારીપણે શોભતાં હતાં. પઠી રે-
વતાચલના નિધાનપાલકે તુરત દ્વારકામાં આવીને પ્રજ્ઞુને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયાની
વધામણી કૃષ્ણને આપી. કૃષ્ણે વધામણીમાં તેને સામાવાર ક્રોમ રૂપામ્હોર આપી.
યોગ્યજ ઠે. વીજાનું તે તુષ્ટિદાન આપવામાં કૃષ્ણની રીત એવીજ ઠે. પઠી કૃષ્ણ,
વલજ્ઞની, દશાર્હોની, વીજા હજારો રાજાનું અને કોટિકુમારોની સાથે સમ-
વસરણ પ્રત્યે ગયા. ત્યાં કૃષ્ણાદિ તેનું સર્વે, જગત્ગુરુને પ્રણામ કરીને પોતપોતાના
યોગ્ય આસને બેઠા. પઠી શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુએ એવી રીતે ધર્મદેશના આપી કે,
જેથી અનેક જ્ઞવ્યજનો ધર્મકાર્યમાં તત્પર થયા. વલી તેનું વરદત્ત જૂપતિયે
તો વહુ વૈરાગ્યને લીધે વીજા અનેક રાજાનું સહિત શ્રી જિનેશ્વર પાસે દીક્ષા
લીધી. નગ્રસેનાદિ દાશાર્હોએ તથા વીજા જૂપતિયોએ શ્રાવકધર્મ આદર્યો અને
કૃષ્ણ વિગેરે આદરથી સમક્ષિત પાત્રવા લાગ્યા. રાજપુત્રી દક્ષિણાયે વીજી વહુ
સ્ત્રીયો સહિત નિર્મલ જ્ઞાવથી શ્રી તીર્થંકર પ્રજ્ઞુ પાસે ચારિત્ર લીધું. અદીન
વાણિવાલા અને શુદ્ધ આત્માવાલા વરદત્ત મુનીશ્વરે દશ સાધુનું સહિત પ્રજ્ઞુનાં
મુખકમલથી ત્રિપદીને પામી વહુ અર્થવાલી દ્વાદશાંગી રચી. પઠી વરદત્તની
વિનંતી ઉપરથી પ્રજ્ઞુએ તે દ્વાદશાંગીને શુદ્ધ માનીને સૂત્ર તથા અર્થથી શુદ્ધ
એવી તે દ્વાદશાંગીને પ્રમાણ કરી. પઠી દેવેંડોએ કરેલા મહોત્સવપૂર્વક પ્રજ્ઞુએ
વરદત્તાદિ અગ્યાર મુનીશ્વરોને ગણધર પદ્મી આપી. ત્યારવાદ અવસર મલવાથી
કૃષ્ણે, ત્રણ જગત્ના ગુરુ એવા શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુને પૂછ્યું કે, “ હે પ્રજ્ઞો! રાજી-
મતી તમારે વિષે વહુ રાગ શા માટે ધારણ કરે છે ? ” પઠી પ્રજ્ઞુએ ધન અને
ધનવતીથી આરંજીને પોતાના પૂર્વના આઠ જ્ઞવનું વૃત્તાંત કહીને કૃષ્ણનો સં-
દેહ દૂર કહ્યો. પઠી ચાર પ્રકારના સંઘની સ્થાપના કરી ધર્મમય જલવૃષ્ટિ
કરતા ઠતા જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુ વીજા દેશમાં વિહાર કરવા લાગ્યા.

કેટલા વર્ષો સુધી પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરીને ફરી પ્રજ્ઞુ દેવતાનું પરવ-
ચ્ચા ઠતા ફરી ઠારકા નગરી પ્રત્યે આવ્યા. પ્રજ્ઞુનું આગમન સાંજની કૃષ્ણ

વિગેરે સર્વે યાદવો જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુની પાસે આવી આદરથી દેશનારુપ અમૃતનું પાન કરવા લાગ્યા. આ વચ્ચે એક ફક્ત વાસુદેવ વિના સર્વે દાશાહોંએ, રથ-નેમિ વિગેરે સમુદ્વિજય રાજાના પુત્રોએ, બહુ એવી કૃષ્ણની સ્ત્રીઓએ અને કોટિ કુમારોએ વૈરાગ્યથી પ્રજ્ઞુ પાસે ચારિત્ર લીધું. સંસારથી વૈરાગ્ય પામેલી રાજી-મતીયે પણ પોતાના બંધુવર્ગની રજા લઈ અનેક સ્ત્રીઓની સાથે હર્ષથી દીક્ષા અંગીકાર કરી. પછી રથનેમિ મુનીશ્વર પણ વૃદ્ધિ પામતી શ્રદ્ધાવશે સ્થવિર મુનિની પાસે સર્વ ક્રિયા કરવા લાગ્યા. તેમજ સિદ્ધાંત જ્ઞાણવામાં આસક્ત થયેલી સાધ્વી રાજીમતી પણ પ્રવર્તિનીયોની પાસે શુદ્ધક્રિયા કરવા લાગી.

હવે કોઈ વચ્ચે રથનેમિ મુનિ, કાંઈ કાર્ય પ્રસંગે બહાર જતા હતા એવા-માં રસ્તે વર્ષાદ વરસવા લાગ્યો એટલે સચ્ચિત્ત જલના જ્ઞયથી તે મહા મુની-શ્વર એક ગુફામાં પેઠા. આ વચ્ચે રાજીમતી પણ કેટલીક સાધ્વીઓ સહિત શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુને વાંદવા માટે આવતી હતી. પોતાના શરીર ઉપર વર્ષાદના ઘાંટા પડવા લાગ્યાથી સર્વે સાધ્વીઓ અપકાય જીવોનું રક્ષણ કરવા માટે જૂદી જૂદી ગુફાઓમાં જઈ રહી. રાજીમતી પણ બહુ અંધારાને લીધે ગુફાની અંદર રહેલા રથનેમિને નહિ જાણતી ઠતી દૈવયોગથી તેજ મહા ગુફા પ્રત્યે ગઈ. ગુફા અંદર બહુ વિસ્તારવાળી હોવાથી તેમાં પોતાનાં ઝીંનાં થયેલાં વસ્ત્રોને સૂકવતી તથા સુવર્ણ સમાન નિજ્વલ દેહકાંતિને વિસ્તારતી રાજીમતીને જોઈ ગુફાની અંદર રહેલા, શરીરની અંદર સ્ફુરી રહેલા પૂર્વના રાગવાલા અને કા-મવાળાથી પીઠા પામેલા રથનેમિ વહુ નિર્લજ્જ બની ગયા. અનુક્રમે ત્યાં ગુફા-માં પ્રકાશ થયો એટલે રાજીમતીયે ચારિત્રને નાશ કરવામાં નિત્સાહવંત થયે-લા તે શ્રેષ્ઠ મુનિને દીઠા એટલે લજ્જાથી નમ્ર મુખવાળી તે મહાસતી ઝટ વસ્ત્રો પહેરી તથા સર્વ અંગને સંવરી વહાર વરસાદ વર્ષતો હોવાથી ત્યાં ગુફા-માં જ ઝૂંપી રહી. પછી વૃદ્ધિપામતી કલાક્રિયાથી વ્યાકુલ થયેલા રથનેમિ મુનિ, પોતાની ચતુરાઈને જ્ઞસ્મીજ્ઞૂત કરતા ઠતા રાજીમતીને આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યા.

“ સૌજ્ઞાન્યના સારરુપ, સફલ અવતારવાળી અને શ્રેષ્ઠ મુખવાળી હે રા-જીમતી ! ત્હારે વિપે પ્રેમ ધારણ કરનારો તે હું રથનેમિ હું. હે જાણે ! મને જ્ઞ, પૂર્વની પેઠે મ્હારી યાચનાને વૃથા ન કર. સંતુષ્ટ મનવાલા આપણે વસ્ત્રે જણા પ્રથમ મદ્દા જોગથી આ યુવાવસ્થાને કૃતાર્થ કરીએ અને પછી વૃદ્ધાવ-

સ્થામાં જિનેશ્વરે કહેલા ધર્મને શુદ્ધ જ્ઞાવથી પાલિશું. ” રથનેમિનાં આવાં કા-
નને વિષે શૂલ સમાન વચન સાંજલીને પણ મેરુપર્વતના શિખરની પેઠે સ્થિર
રહેલી રાજીમતીયે કહ્યું. “ અરે મૂઢ ! તું શ્રી અરિષ્ટનેમિનો વંધુ તેમજ શિ-
ષ્ય થઈને નિર્લજ્જની પેઠે મ્હારી આગલ સર્વ પ્રકારે કુલ, શીલ તથા વ્રતને
વિરોધ કરનારું, મુક્તિમાર્ગને રોકનારું તથા નરકમાર્ગને દેખામનારું આ શું
બોલે છે ? જોગો ફક્ત આરંજમાંજ મધુર, પરંતુ અંતે તો વહુજ કરવા લાગે
છે; માટે જો તું આત્માને વિષે સ્પૃહા રાખતો હોય તો તેથી વિરામ પામ. જો
કે તું રૂપથી કામને જીતનારો છે, યૌવનથી પણ તેવોજ છે. વલી ત્હારીક્રીમા
કૃષ્ણથી અધિક છે તો પણ હું ત્હારે વિષે રુચિ કરતી નથી. આ જીવ નાશવંત
સ્વજ્ઞાવવાલા, અતિ તુચ્છ અને અંતે મહા દુઃખકારી એવા અસંખ્ય જોગોને
જોગવીને પણ તૃપ્તિ પામ્યો નથી. જન્મ જરા અને મૃત્યુ રહિત એવા શાશ્વત
સુખ ઇચ્છનારા સંત પુરુષો તો નિરંતર પોતાના આત્માને વિષે શીલવ્રતને પાલે
છે. હે સાધો ! જરા વિચાર તો કર કે, પૂર્વે જે પ્રકારના વિપમ રાગોને ત્યજી
દેનારા પુરુષો શીલવ્રત લોપવાથી આ સંસારને વિષે જ્ઞમ્યાં છે. અરે સૌમ્ય ! તું
પોતાને સ્વાધિન એવા જે જે જોગો જૂએ છે તેને તેને વિષે જો આવી રીતે હઠ-
થી પ્રીતિ કરીશ તો તને ધીરજ ક્યાંથી થશે, માટે એક એકાંત સુખના સ્થાન-
રૂપ મોક્ષનેજ સ્વીકારી વીજા કોઈને વિષે અનુરાગવાલું મન ન કર. ”

રાજીમતીનાં આવાં અમૃતમય હિતકારી વચન સાંજલીને રથનેમિયે
પોતાનું મન જૂમિની પેઠે ચારિત્રને વિષે સ્થિર કર્યું. પઠી કામદ્વેશને નાશ
કરતા ઠતા તે મહામુનિ, પોતાના શીલમય તેજથી સૂર્યની પેઠે શોજવા લા-
ગ્યા. વલી તે રથનેમિયે “ મને મિથ્યા દુષ્કૃત હો. ” એમ રાજીમતીની ક્રમા
માર્ગીને ચારિત્રને વિષે ધીરજપણું ધારણ કર્યું. પઠી વૈરાગ્યને પામેલા તે વન્ને
જણા ઉત્તમજ્ઞાવને લીધે એક વર્ષમાં કેવલજ્ઞાન પામ્યા. અનુક્રમે ગુણના સ-
મુદ્ધરૂપ તે વન્ને જણા પાંચસો વર્ષ સુધી કેવલજ્ઞાન સંપત્તિને જોગવી કર્મદ્વ-
યથી મોક્ષપદ પામ્યા. રાજીમતી અને રથનેમિયે ચારસો વર્ષ ગ્રહાવાસ, એક
વર્ષ ચારિત્ર અને પાંચસો વર્ષ કેવલીપણે નિર્ગમન કસ્યા. હે જ્ઞાન્યજનો ! ત્રણ
જગત્ને વિષે બ્રહ્મચર્ય વ્રતને પ્રસિદ્ધ કરનારું અને શ્રી નેમિનાથ તથા રાજીમ-
તીના સંવંધથી પવિત્ર થયેલું આ રથનેમિ મુનિનું ચર્ચિત્ર માંજલી તમે વિપયા-

શક્તિ ત્યજી દશ નિરંતર મોહ લક્ષ્મીના કારણરૂપ અને સંસારને નાશ કરનારા બ્રહ્મચર્ય વ્રતને વિશે આદર કરો.

॥ ઇતિ શ્રી નેમિચરિત્રગર્જિત રાજિમતી તથા રથનેમિની કથા ॥

જાલિમયાલિનવયાલિ, પુરિસસેણે અ વારિસેણેય ॥

પદ્યુન્ન સંવઅનિરુદ્ધ, સચ્ચનેમિ અ દઢનેમિ ॥ ૧૮ ॥

પન્નાસંપન્ના સં-ઝઙ્ગા ચઇત્તુ બારસંગધરા ॥

સોલસસમપરિઆયા, સિદ્ધા સેત્તુઙ્ગા દસવિ ॥ ૧૯ ॥

અર્થ-જાલિ, મયાલિ, ઉપજાલિ, પુરુષસેન, વારિષેણ, પ્રદ્યુમ્ન, શાંબ, અનિરુદ્ધ સત્યનેમિ અને દઢનેમિ એ દશે યદુકુમારો, પોતપોતાની પાંચસો પાંચસો સ્ત્રીઓને ત્યજી દેશને દીક્ષા લઈ અનુક્રમે દ્વાદશાંગીને ધારણ કરનારા થઈ શોલ વર્ષ પર્યંત દીક્ષા પર્યાય પાલતા ઠતા શ્રી શત્રુંજય પર્વત ઉપર સિદ્ધ થયા. ॥ ૧૮-૧૯ ॥

જાલિ વિગેરે કુમારોની કથા.

દ્વારકા નગરીમાં વસુદેવ ઝૂપતિની સ્ત્રી ધારિણીને જાલિ, મયાલિ, ઉપજાલિ, પુરુષસેન અને વારિષેણ નામના પાંચ પુત્રો હતા. કૃષ્ણને રુક્મિણી થકી ઉત્પન્ન થયેલો, શાંત અને સર્વ પુત્રોમાં મુખ્યએવો પ્રદ્યુમ્ન નામે પુત્ર હતો. તેમને વીજો જાંબુવતીથી જન્મેલો મહાપરાક્રમી શાંબ પુત્ર પણ હતો. પ્રદ્યુમ્નને વૈદર્જીથી ઉત્પન્ન થયેલો અનિરુદ્ધ નામે પુત્ર હતો. સમુદ્રવિજય રાજાને સત્યનેમિ અને દઢનેમિ નામે પુત્રો હતા. આ સર્વ પુત્રોને પિતાનું આદરથી મહોત્સવ પૂર્વક યૌવનાવસ્થામાં પાંચસો પાંચસો સ્ત્રીઓ પરણાવી હતી. વલી તે કુમારો હસ્તમેલાપ વચ્ચે કોટી પ્રમાણ ધન અને દાસીઓ પામ્યા હતા. તેમજ તેનું પોતપોતાના પરાક્રમથી વીજી અનેક સ્ત્રીઓ પરણ્યા હતા. તેમાં સાંબ અગીયારસો કન્યા પરણ્યો હતો.

એક દિવસ શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુનો અર્ચનિત ઉપદેશ સાંજલી તે દશે પુત્રો જોગનો યોગ ઘટાં પણ ચારિત્રવાસના પામ્યા, પઠી માતાપિતાની તેમજ

સ્ત્રીયોની રજા લઈ તે દશે પુત્રો શ્રીજિનેશ્વર પાસે વ્રત અંગીકાર કરી અનુ-
ક્રમે દ્વાદશાંગીના જાણ થયા. શોભ વર્ષ પર્યંત નિર્દૂષણ એવાં ચારિત્રને પાલી
શત્રુંજય નામના તીર્થને વિષે તેનું સિદ્ધિસુખ પામ્યા. અહો ! યુદ્ધમાં સુરવીર,
ક્રીડામાં પ્રીતિવાલા, મહાબલવંત અને ક્ષીણ થયાં છે કર્મ જેમના એવા તે સર્વે
કુમારો કોને પ્રશંસા કરવા યોગ્ય ન થયા ? અર્થાત્ સર્વને વચાણવા યોગ્ય થયા છે.

॥ ઇતિ જાહ્નિ પ્રમુખ કુમારોની કથા ॥

વત્તીસપુરંધિવર્ષ, દેવદૂત્તા અણીજ્જસપમુહા ॥

ઠપ્પિઅ નેમિસુસીસા, ચડદસપૂઘી ગયા સિદ્ધિ ॥ ૬૯ ॥

અર્થ—ગૃહાવાસમાં વત્તીશ વત્તીશ સ્ત્રીયોના પતિ એવા અનીકયશ વિગેરે
દેવકીના ઠ પુત્રો, શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુના શિષ્ય થઈ ચૌદ પૂર્વધારી થયા ઠતા
મોક્ષગતિ પામ્યા ॥ ૬૯ ॥

દેવકીના ઠ પુત્રોની કથા.

અમરાવતી નગરીની સમૃદ્ધિરૂપ લક્ષ્મીનું સ્થાન, ઝરતક્ષેત્રની ઝૂમિનું
આઝરણ અને ઉત્તમ ધર્મનું મંદિર એવું ઝદિલપુરનામે નગર છે. ત્યાં જેની
કીર્તિરૂપ હંસ જગત્તરૂપ કમલમાં ક્રીડા કરી રહ્યો છે એવો જિતશત્રુ નામે
રાજા અર્ધાન્તિ સામ્રાજ્યને ઝોગવતો હતો. તે નગરમાં ગુણલક્ષ્મીયે કરીને શ્રેષ્ઠ
એવો પુનાગ નામે શેઠ વસતો હતો. તેને નિર્મલ શીલરૂપ ગુણવાલી અને સ્ત્રી-
યોમાં મુખ્ય એવી સુલસા નામે પ્રિયા હતી. તેને ચંદ્રસમાન ઝગ્ગલ કીર્તિને
ધારણ કરનારા, ન્યાય વિનય યુક્ત અને ઝૂપતિનાં લક્ષણોવાલા તિલકયશ, શ્રી
અજિતસેન, અજિતસેન, અનિહતરિપુ, સુદેવસેન અને શત્રુસેન એવા નામના
અનુક્રમે ઠ પુત્રો થયા. પઠી જેટલામાં તેનું સ્ત્રીયોનાં મનને વિનોદકારી યૌવના-
વસ્ત્રા પામ્યા તેટલામાં માતાપિતાએ તેમને એક એકને વત્તીશ વત્તીશ કન્યાનું
પરણાવી. હસ્તમેલાપ વચ્ચે તે ઠ પુત્રો, પોતપોતાના સાસરાનું પાસેથી
વત્તીશ વત્તીશ કોન રૂપાન્હોર અને સોના સ્થોર પામ્યા. ઉત્તમ બુદ્ધિવાલા તે
દરેક કુમાર, વૈમાનને પણ જીતનાગ એવા વત્તીશ વત્તીશ મંદિરોમાં તેટલી-

જ સંખ્યાવાલી સ્ત્રીયોની સાથે વિલાસ કરતા હતા. આ અવસરને વિષે શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુ તે નગરીના ઉદ્યાનને વિષે સમવસસ્યા. જિતશત્રુ રાજા પરિવાર સહિત તેમને વંદન કરવા ગયો. તિલકચણાદિ ઠ પુત્રો પણ શ્રીજિનેશ્વરના આગમનને સાંજલી વાંધવોની સાથે હર્ષિત થયા ઠતાં પોતપોતાની મ્હોટી સંપત્તિથી ઉદ્યાનને વિષે સમવરણમાં ગયા. ત્યાં શુદ્ધ જ્ઞાવવાલા તેનું પવિત્ર વિધિથી જિનેશ્વરને પ્રણામ કરીને પ્રજ્ઞુના સન્મુખ દૃષ્ટિ રાખી યોગ્ય આસને બેઠા. પ્રજ્ઞુએ પર્યદામાં અમૃત સમાન વાણીવરને ધર્મોપદેશ આપ્યો. પઠી લોકો ધર્મને અંગીકાર કરી પોતપોતાને ઘરે ગયા. તિલકચણાદિ ઠ કુમારો પણ જિનેશ્વરની દેશનાથી વૈરાગ્યને પામ્યા ઠતા પ્રજ્ઞુને નમસ્કાર કરી ચારિત્ર લેવાની બુદ્ધિથી પોતાને ઘેર ગયા. પઠી પોતાનો સંકલ્પ પાર પામવામાં તત્પર એવા તે ઠએ પુત્રોએ વિષયસુખ, લક્ષ્મી, સ્ત્રી અને પ્રેમાદિ સર્વને અતિ કષ્ટકારી જાણીને મહા આગ્રહથી માતાપિતાને પ્રવોધ પમાતી અને પોતાના પગનાં રજની પેઠે કોટિ ડબ્બને પણ ક્રીડામાત્રમાં ત્યજી દઈ શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુ પાસે જ્ઞાવથી દીક્ષા લીધી. વલી તેનું તેજ દિવસે પ્રજ્ઞુ પાસે એવો ઘોર અગ્નિગ્રહ લીધો કે, “અમારે જીવિત પર્યંત અલ્પમિતરીતે ઠઠનો તપ કરવો.” પઠી નિપજામ રસથી પૂર્ણ હૃદયવાલા તે ઠ મુનિયો અનુક્રમે વાર પૂર્વનો અભ્યાસ કરી નિરંતર શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુ સાથે વિહાર કરવા લાગ્યા.

કોઈ વચ્ચે કોટિ દેવતાનું જેમનાં ચરણકમલને વંદના કરી રહ્યા ઠે એવા શ્રી નેમિનાથ જિનેશ્વર તિલકચણાદિ ઠ મુનિયોની સાથે વિહાર કરતા કરતા શ્રી ગિરનાર પર્વતના મ્હોટા ઉદ્યાનમાં સમવસસ્યા. વનપાલનાં સુખથી શ્રી નેમિનાથનાં આગમનને સાંજલી બલજ્ઞહ સહિત કૃષ્ણ આનંદથી ત્યાં સમવસરણમાં આવ્યા. કૃષ્ણ જિનેશ્વરનાં સુખથી સંસારના જ્ઞયને નાશ કરનારી દેશના સાંજલીને ધર્મમાં અધિક શ્રદ્ધાવંત થયા ઠતાં ફરી પોતાની નગરી દ્વારકા પ્રત્યે ગયા. પઠી ઠઠાના પારણે તિલકચણાદિ ઠ મુનિયો, બે પોરસી પૂર્ણ થયા પઠી પશ્ચિલેહણ કરેલાં વસ્ત્ર પાત્રને લઈ હાથ જોતી અને શ્રી નેમિનાથને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યા. “હે પ્રજ્ઞો ! અમે બંબે જણા એકઠા અંશે દ્વારકા નગરીમાં ગોચરી માટે જઈએ ઠીએ.” પઠી “તમારે સાવધાનપણાથી જવું.” એવાં પ્રજ્ઞુનાં વચનમંત્રને અંગીકાર કરી તેનું વિધિપૂર્વક

નાના પ્રકારનાં કુલોથી ઝરપૂર એવી દ્વારકા પ્રત્યે ચાલ્યાં. હવે તે ઠ મુનિયો માંહેના વે મુનિયો જાવથી ઝંચનોચ ઘરો પ્રત્યે ફરતા ફરતા જાગ્યવશથી તત્કાલ દેવકીનાં ઘરનાં આંગણામાં આવી પહોંચ્યા. વિવેકના જાણ, ઝડાસન ઝપર વેઠેલા અને પોતાની સખીયોથી પરવરેલા દેવકી તે વે મુનિયોને જોઈ તુરત ઝક્તિથી તેમની પાસે ગયા અને પ્રદક્ષિણાપૂર્વક વંદના કરી તેમણે હર્ષથી તેમને સ્નિગ્ધ મોદકો વહોરાવ્યા. પછી તે મુનિયો ગયા અને તેમના સમાન આકૃતિવાલા વીજા વે મુનિયો તેજ વચ્ચે દેવકીનાં આંગણામાં આવ્યા. તેમને પણ કૃષ્ણમાતાએ જાવથી મનોહર મોદકનાં ઝોજનવચ્ચે પ્રતિલાજ્યા. તેણે ગયા અને પછી વીજા વે મુનિયો પણ ફરતા ફરતા ત્યાં આવી ચમચા. તેમને પણ જાવથી તેવાજ ઝોજનવચ્ચે પ્રતિલાજીને શંકાયુક્ત થયેલા દેવકીયે પૂછ્યું. “હે ઝગવંતો ! આ અમરાવતી સમાન દ્વારકા નગરીમાં શ્રેષ્ઠ મુનિયો, શું તેના તેજ ઘરો પ્રત્યે વારંવાર ફરતા હશે ? અર્થાત્ તમે એકના એક વારંવાર મ્હારે ઘેર કેમ આવો ઠો ? ” મુનિયો દેવકીના જાવને જાણીને કહેવા લાગ્યા.

“હે કૃષ્ણમાતા ! શ્રેષ્ઠ સાધુનું નિર્દોષ આહારને માટે મધુકર (ઝમર) વૃત્તિયે કરીને નાના પ્રકારનાં ઘરો પ્રત્યે ફરે ઠે. મહા મુનિયો ક્યારે પણ એક ગૃહસ્થનાં ઘરપ્રત્યે વારંવાર જતા નથી. હે શુભ્રે ! તમને અમારા વિષે જે ઝાંતિ થઈ ઠે, તેનું કારણ સાંઝલો. ઝદિલપુરમાં મહા ધનવંતેવા પુનાગ અને સુલસાના અમે ઠ પુત્રો ઠીએ. યૌવનાવસ્થાને પામેલા, વિવાહ કરેલા અને ઝત્તમ ઝોગલક્ષ્મીના વહુ વિલાસને ઝોગવતા અમે ઠએ જાણ્યો થી નેમિનાથ જિનેશ્વરના ઝપદેશથી પ્રતિવોધ પામીને દીક્ષા લઈ તેમનીજ સાથે વિદ્યાર કરીએ ઠીએ. આજે ઠઠના પારણે આ દ્વારકા નગરીમાં આવ્યા ઠીએ. અમે ઠએ સાધુનું વચ્ચે વચ્ચેના જગ્યાથી તમારા ઘરને વિષે આવ્યા હઈશું; પરંતુ એકના એકજ વે સાધુનું ઝણ વચ્ચે આવીએ એમ વને નહિ. ” આ પ્રમાણે તે વચ્ચે સાધુનું દેવકીની ઝાંતિ નિવૃત્ત કરી ચાલ્યા ગયા. પછી દેવકી પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે, “તે સુલસા લોકને વિષે શાથી પુત્રવાલી કહેવાળી ? નિશ્ચે હુંજ પુત્રવાલી હું. એવો જે હું વહુ ધારતી હતી તેતો વૃથા દેખાય ઠે. સુલસાના ઠએ પુત્રો રૂપાદિગુણે કરીને જેવા દેખાય ઠે તેવા લોકને વિષે વીજી કોઈ સ્ત્રીના દેખાતા નથી. માટે ચાલ પ્રભુ પાસે જઈને હું મ્હારો પોતાનો સંદેહ ઠાલું. ”

આ પ્રમાણે વિચાર કરીને સખીયો સહિત દેવકી તુરત પોતાના સઙ્ગ કરેલા રથ ઉપર બેસીને સમવસરણમાં આવી. ત્યાં તે જિનેશ્વરને વંદના કરી વારંવાર કહેવા લાગી કે, “હે સ્વામિન્ ! મ્હારો સંશય ટાલો.” આ પ્રમાણે દેવકીના વારંવાર પૂછવા ઉપરથી પ્રજુએ સાક્ષાત્ દરાખના સમાન મધુર વાણી-થી કહ્યું. “નદિલપુરમાં પુંનાગશેઠની સુલસા નામે સ્ત્રી છે. તે હમેશાં જ્ઞાવથી હરિનૈગમેષિ દેવતાનું આરાધન કરતી હતી. જો કે એક ચિત્તથી આરાધન કરતી સુલસા ઉપર તે દેવતા બહુ પ્રસન્ન હતો; પરંતુ તે તેના પૂર્વજનના પાપથી મૃત્યુ પામતા પુત્રોને જીવાત્મી સકવાને સમર્થ થતો નહિ. આ વખતે એમ બન્યું હતું કે, મથુરા નગરીમાં ક્રૂર અને અતિ દુષ્ટ ચિત્તવાલા કંસે ત્હારા સાત ગર્જોને નાશ કરવાનો નિશ્ચય કસ્યો હતો. દેવતાના પ્રજાવને લીધેજ તું અને સુલસા સાથેજ ગર્જવતી થઈ હતી. કહ્યું છે કે—દેવતાની કાંઈ પણ શક્તિ કોઈ નાશ કરવા સમર્થ નથી. પછી તેં અને સુલસાએ સાથેજ પુત્રને જન્મ આપ્યો એટલે તે હરિનૈગમેષિ દેવતાએ ત્હારા તુરતનાં જન્મેલાં બાલકને સુલસાની પાસે મૂક્યો અને તેનો મૃત્યુ પામેલો પુત્ર ત્હારા ઘરને વિષે આણ્યો. આ ફેરફાર કો-ઈએ ક્યારે પણ જાણ્યો નહોતો. હે દેવકી ! મેઘ સમાન કાંતિવાલા અને દિવ્ય રૂપવાલા તે ત્હારા ઠાણે પુત્રો સુલસાના ઘરને વિષે વૃદ્ધિ પામ્યા. પછી યુવાવસ્થા પામ્યા એટલે માતાપિતાએ તે એક એકને બત્રીશ બત્રીશ કન્યાનું પરણાવી તથા તેટલીજ કોટિ સુવર્ણ આપ્યું. પછી મ્હારી દેશનાથી અધિક વિવેકવંત થયેલા અને સંસારથી વૈરાગ્ય પામેલા તે ઠાણે પુત્રોએ તૃણની પેઠે વિષય તૃષ્ણા-ને ત્યજી દઈ દીક્ષા લીધી. હે કૃષ્ણમાતા ! નિરંતર હર્ષથી ઠઠના અગ્નિગ્રહને ધારણ કરનારા, છાદશાંગીના જાણ અને નિર્મલ ચરણ કરણના ધારણદાર આ ઠાણે મુનિયો ત્હારા પુત્રો છે.” જિનેશ્વરનાં આવાં વચન સાંજલીને દેવકી, સમવસરણને વિષે સાધુનની પંક્તિમાં બેઠેલા અને મહા તીવ્ર તપવાલા તે પોતાના પુત્રોને જોવા લાગી. પછી નત્પન્ન થયેલા મહા સ્નેહથી ઝરતા સ્તનવાલી તથા અત્યંત સંતોષિત મનવાલી દેવકી, તુરત તે પોતાના પુત્રરૂપ મુનિયોની પાસે આવી. ત્યાં તે બહુ વચત સુધી એક દૃષ્ટિથી તેમને નીહાલી તથા જિનેશ્વર પ્રજુને નમસ્કાર કરીને તુરત રથમાં બેસી જેટલા-માં પોતાના ઘર પ્રત્યે ગઈ તેટલામાં તેના ચિત્તને વિષે અતિ દુઃખકારી ચિં-

ता उत्पन्न अइ के, “ हा ! में ठ पुत्रोने जन्म आप्यो; परंतु एकेने लालन पालन कस्यो नहि. ए ठ पुत्रोना उपर आ अर्क्ष नरतक्षेत्रनो अधिपति कृष्ण अयो ते पण यसोदाना घरने विषे वृद्धि पाम्यो. हा धिक्कार ठे मने !!! सर्व स्त्रीयोमां तेनेज धन्य ठे के, जे पोताथी उत्पन्न अयेला पुत्रोने हर्षथी पोतेज लाम लमावे ठे. खरेखर स्त्रीयोमां जाग्यहिन हुंज ठुं के, जे में एके पुत्रने लाम लमाव्यो नहि. ” आ प्रमाणे खेदयुक्त चित्तवाली अने ऊरतां नेत्रवाली देवकी, शोक करती हती ते वखते परिवारथी विंटलायेला कृष्ण, पोतानी माताने वंदन करवा माटे उत्साहथी त्यां आव्या. ज्यारे अर्क्ष नरतक्षेत्रना अधिपति एवा कृष्णे, पोतानी मातानां चरणमां नमस्कार कस्यो ते वखते तेमणे देवकीने बहु दुःखथी पीमा पामेला जाण्या, तेथी तेमणे हाथ जोनीने कह्युं के, “ हे माता ! हुं राज्य जोगवताठतां तमने कोणे दुःख दीधुं ? ” कृष्णे बहु आग्रह कस्यो एटले देवकीये पोतानां दुःखनुं कारण कही संज्ञलाव्युं. ते उपरथी सर्व अर्थने विषे सामर्थ्यपणुं धारण करनारा कृष्णे कह्युं. “ हे मात ! तमे हृदयमां बहु दुःख न पामो. हुं तेवुं करीश के, जेथी न्हारो न्हानो बंधु तमारा हर्षने पूर्ण करनारो अशे. ” आवां प्रिय वचनथी पोतानी माताने हर्ष पमानीने कार्यसिद्धिनो विचार करता एवा यशधारी कृष्ण पोताना मंदिर प्रत्ये आव्या. पठी प्रातःस्नान करीने पोताना मध्य गृहमां दर्जना पवित्र आसन उपर बेसी हरिनैगमेपी देवताने उद्देशी अठमनो तप करता ठता ब्रह्मचर्यने विषे चित्ते धारण करनारा अने पद्मासने बेठेला कृष्णे अखंभित एवा ध्याननो आरंभ कस्यो. पठी कृष्णना तपोजाग्यथी खेंचायेलो हरिनैगमेपी देव, त्रीजा दिवसनी रात्रीये प्रगट अइने कृष्णने कहेवा लाग्यो. “ हे विष्णो ! तमे मने केम संज्ञास्यो ठे ? अने तमारे न्हारुं शुं काम ठे ? हे जनार्दन ! जे होय ते ऊट कहे के, जेथी हुं ते शीघ्र करी आपुं. ” पठी कृष्णे ध्यान मूकी दइ विधिथी सत्कार करीने तेने कह्युं. “ मने न्हानो बंधव आप. ” देवताए ज्ञानोपयोगथी विचारीने कह्युं. “ हे शौरी ! तमने शोभा वखतमां एक न्हानो बंधव प्राप्त अशे; परंतु ते युवावस्थामां वैराग्यवंत अइने तत्काल दीक्षा लेश. ” देवतानां आवां मधुर वचनथी कृष्ण बहु संतोष पाम्या. पठी कृष्णे. बहु मान पूर्यक देवताने रजा आपी अंत देवतानां वचन

પોતાની માતા દેવકીને કહીને તેમને પરિવાર સહિત વહુ સંતોષ પમાડ્યા.

પઠી જેમ સિંહ પોતાના નિવાસથી પર્વતની ગુફાને સુશોભિત વનાવે તેમ તેજ દિવસે સ્વર્ગથી ચવેલો કોઈ પુણ્યવાનુ જીવ, દેવકીના નદરરુપ ગુફાને શોખાવવા લાગ્યો. દેવકીયે સ્વપ્નમાં સિંહ દીઠો તે વાત તેણે પોતાના પતિ વસુદેવને કહી એટલે તેમણે પણ કહ્યું કે, “ હે દેવી ! નિશ્ચે તને સર્વ ગુણવાલો એક પુત્ર થશે. ” પઠી પૂર્ણ અવસરે શુભ લગ્નમાં દેવકીયે હાથીના તાલવા સમાન અતિ કોમલ અને શ્રેષ્ઠ લાવણ્યથી રસાલ એવા એક પુત્રને જન્મ આપ્યો. આ વખતે કૃષ્ણે તથા વસુદેવે વહુ મણિ અને કોટિ સુવર્ણના દાનથી દ્વારકા નગરીમાં મ્હોટો જન્મ મહોત્સવ કસ્યો. અગીયારમે દિવસે સૂતક નિવૃત્ત કરીને બારમે દિવસે હર્ષિત એવા માતાપિતાએ તથા કૃષ્ણે, સર્વ બંધુ-જનોને સંતોષ પમાડીને હસ્તિના તાલવાની પેઠે અતિ કોમલપણાને લીધે તે પુત્રનું વિવિધ પ્રકારના મહોત્સવ પૂર્વક “ ગજસુકુમાલ ” એવું યથાર્થ નામ પામ્યું. બાલક અવસ્થામાં પાંચ ધાવ માતાનથી પાલન કરાતો અને ઉત્કૃષ્ટ વૃદ્ધિ પામતો તે કુમાર માતાપિતાને વહુ હર્ષ પમાડવા લાગ્યો.

અનુક્રમે કમલ સમાન દેહવાલા તે કુમારે સજ્જુ પાસેથી સર્વ કલાનો અભ્યાસ કસ્યો. આ અવસરે રેવતાચલ (ગિરનાર) પર્વત નપર શ્રી નેમિનાથ સમવસર્યા. નિધાનપાલકે કૃષ્ણને વધામણિ આપી એટલે વહુ હર્ષ પામેલા કૃષ્ણ પણ પોતાના લઘુ જ્ઞાઈની સાથે સ્નાનથી શરીર પવિત્ર કરી અને સુશો-જિત આજ્ઞૂષણો ધારણ કરી શ્રેષ્ઠ પટ્ટહસ્તિ નપર બેઠા. પઠી શ્રી નેમિનાથ-ને વંદના કરવાને નિત્સાહવંત થયેલા કૃષ્ણ મ્હોટી સેનાથી પરવસ્યા ઠતા મહા સમૃદ્ધિથી રાજમાર્ગે આવી પહોંચ્યા.

હવે દ્વારકામાં સર્વ વેદનો જાણ સોમિલ નામે બ્રાહ્મણ વસતો હતો. તેને સોમા નામની સ્ત્રીથી ઉત્પન્ન થયેલી સોમશ્રી નામની એક પુત્રી હતી. જગત્-માં સર્વોત્કૃષ્ટ રૂપને ધારણ કરતી યૌવનાવસ્થાને પામેલી અને શૃંગાર ધારણ કરવાપૂર્વક સખીયોની સાથે ક્રીડા કરતી તે મહા રૂપવતી સોમશ્રીને જોઈ બંધુના હિતેહુ એવા કૃષ્ણ વિચાર કરવા લાગ્યા.

“ નિશ્ચે ગજસુકુમાલ બંધુને રૂપગુણે સમાન આજ સ્ત્રી યોગ્ય છે. ” પઠી કૃષ્ણે સોમશ્રીના માતાપિતા જ્ઞાતિ વિગેરે જાણી લઈને પઠી પોતાના સેવકો-

કહ્યું કે, “ હે જ્ઞે ! તમે સોમિલ બ્રાહ્મણ પાસે જઈ તેને કોટિ ઇચ્છ્યા તોષ પમાનીને આ મ્હારા બંધુના વિવાહને માટે તેની પુત્રી સોમશ્રીનું માગું છો અને તે વિપ્રની આજ્ઞાથી ઉત્તમ આજ્ઞૂષણોને ધારણ કરનારી તે કન્યાને સ્વાસ પમાનીને સખીયોની સાથે કન્યાનૃના અંતઃપુરમાં રાખો. ” કૃષ્ણ આવી તે કન્યા સંબંધિ પોતાના સેવકોને શીખામણ આપીને પઠી સમવસરણમાં જઈ શ્રી જિનેશ્વરે કહેલો ધર્મોપદેશ આ પ્રમાણે સાંજલવા લાગ્યા. “ હે જ્ઞે ! કમવા ફલે કરીને નરકગતિ આપનારા, વિષયરૂપ ખારા જલ-પાલા, મોહરૂપ મહા કાદવથી પરિપૂર્ણ, સંકલ્પરૂપ મ્હોટા ઝહલતા કલ્હોલ-પાલા આ સંસારરૂપ સમુદ્રમાં પમતા એવા મનુષ્યોને ચારિત્રરૂપ વહાણ વિના ક્ષણ નથી થતું. વિષયો કિંપાલફલની નપમાવાલા છે, શરીરકાંતિ નાશવંત વજ્રાવવાલી અને લક્ષ્મી ચપલ છે. વલી સ્વજનોનો સમાગમ તથા વિયોગ આ હમેશાં મળ્યા કરે છે. અહો ! સંસારને વિષે વહુ વિષમ અંતિયો છે, માટે જ્ઞે ! તમે મોહસુખને માટે પ્રકટ નયમ આચરો. ” જિનેશ્વર પ્રજ્ઞા આવા શ્રેષ્ઠ ઉપદેશથી જ્ઞાવિત ચિત્તવાલા સર્વે સજ્જાજનો સંસાર ઉપર વિ-ગપણું દેખામતા ઠતા પોતપોતાને ઘેર ગયા. પઠી ચારિત્રમોહની કર્મનો ક્ષય થવાથી વિશેષ પ્રબોધ પામેલા ગજસુકુમાલે અરિહંત પ્રજ્ઞને નમસ્કાર કરીને વિનંતી કરી કે, “ હે સ્વામિન્ ! હું મ્હારા માતાપિતા અને કૃષ્ણ વિગેરે સ્વજનોની રજા લઈ જેટલામાં વ્રત અંગીકાર કરવા અહિં આવું ત્યાં સુધી આપ અહિંજ રહેજો. ” આ પ્રમાણે ગજસુકુમાર પ્રજ્ઞને વિનંતીપૂર્વક નમસ્કાર કરી ઘેર આવ્યો. ત્યાં તે હાથ જોમીને વંદનપૂર્વક પોતાના માતાપિતાને કહે-વા લાગ્યો કે, “ હે માતાપિતા ! તમે મ્હારા ઉપર પ્રસન્ન થઈ ઝટ આજ્ઞા આપો કે, જેથી હું નેમિનાથ પ્રજ્ઞ પાસે ચારિત્ર લઉં. ” આવાં વિયોગ વનને વૃદ્ધિ પમાનવામાં મેઘ સમાન પુત્રનાં વચનને સાંજલી મનમાં વહુ સ્વેદ પામતી દે-વકીયે કહ્યું. “ ગુણના સમુદ્રરૂપ, પોતાના કુલરૂપ કમલને પ્રફુલ્લિત કરવામાં સૂર્ય સમાન અને શ્રેષ્ઠ રૂપના સમૂહવાલા હે પુત્ર ! તું માતાપિતાનો જ્ઞક ઠતાં આવાં કઠોર વચન શા માટે કહે છે ? હે પુત્ર ! તું સ્વચર મ્હારું જીવિત, આ-જ્ઞરણ તથા જીવરૂપ છે. વલી વધારે શું કહું, પરંતુ પ્રેમનો સમુદ્ર અને તીર્થ પણ તુંજ છે. પોતાનાં ઘરનાં શ્રેષ્ઠ આજ્ઞૂષણરૂપ તું જોગોને જોગવેતે ઝટે પુત્રવાલી

સ્ત્રીયો મધ્યે હું પોતાને ધન્ય તથા કૃતકૃત્ય માનું હું, માટે હે સુત ! તું પોતાની માતા ન્હાવે કૃપા કરીને યુવાવસ્થાપર્યંત વિષયસુખ જોગવ અને વૃદ્ધાવસ્થા પ્રાપ્ત થયે તું નિશ્ચે ચારિત્ર અંગીકાર કરજે. ” આ પ્રમાણે આકુલવ્યાકુલ ચિત્તવાલી માતાનાં વચન સાંજનીને સ્થિર બુદ્ધિવાલા ગજસુકુમાલ કુમારે તુરત મધુર વચનથી કહ્યું. “ હે માત ! સાંજલો, આયુષ્ય શરદ્રુતુના મેઘ સમાન ચપલ છે. લક્ષ્મી પણ તેવાજ સ્વજ્ઞાવવાલી છે. વલી યૌવન પણ મદોન્મત્ત હાથીના જેવાં જ ચપલ છે તો હે માત ! હિતેષુ એવા મહર્ષિ પુરુષોએ કેવલ ડુઃખના મંદિરરૂપ આ સંસારમાં સુખના અર્થિયોને રહેવું અયોગ્ય કહેલું છે. ”

આ પ્રમાણે માતાને સમજાવી અને પઠી વ્રતના અર્થી એવા ગજસુકુમાલે કૃષ્ણની પાસે જઈને તેમને પોતાની ચારિત્ર અંગીકાર કરવાની વાત જણાવી એટલે કૃષ્ણે પ્રેમપૂર્વક આલિંગન કરી નુંચા આસને બેસારીને પોતાના ન્હાના-જાણે તુરત કહ્યું કે, “ ત્હારી વ્રતની વાર્તાથી સ્વજનાદિ સર્વે બહુ ડુઃખી થશે, માટે હે વત્સ ! તું હવેનાં વ્રતની વાત ત્યજી દે આ યુવાવસ્થાને વિશેષેષ્ટ એવાં રાજ્યને અંગીકાર કરી ઉત્તમ જોગને જોગવ. ” આમ સ્નેહથી કૃષ્ણે બહુ કહ્યું; પરંતુ દૃઢચિત્તવાલા તેણે વ્રતનો જ્ઞાવ ત્યજી દીધો નહિ. પઠી ઝરતાં નેત્રવાલા કૃષ્ણે ફરીથી કહ્યું. “ હે વત્સ ! અમે ત્હારા એક દિવસના રાજ્યજોગને જોવા ઇચ્છીએ છીએ, માટે તું એક વચ્ચે જડ રાજ્યને અંગીકાર કર. ” પઠી ગજસુકુમાલ “ મને થોડા વિલંબથી સરયું; અર્થાત્ મ્હારે થોડા વિલંબથી કાંઈ હરકત નથી; પરંતુ આ સૌ પ્રસન્ન થાનું. ” એમ ધારી મૌન રહ્યા એટલે પ્રસન્ન થયેલા કૃષ્ણે તુરત સ્વજનોને બોલાવી અન્નિષેકવિધિ કરીને વાજીંત્રોના નાદ પૂર્વક મ્હોટા ઉત્સવથી પોતાના ન્હાના બંધુને રાજ્યાસને બેસાડ્યા. પઠી વીજે દિવસ સવારે ગજસુકુમાલ સર્વ બંધુજનોને સંતોષ પમાડી કૃષ્ણે કરેલા મહોત્સવપૂર્વક શ્રીનેમિનાથપ્રજ્ઞ પાસે ગયા. ત્યાં તેમણે પંચમુષ્ટી લોચ કરીને વિધિથી વ્રત લીધું. પઠી કૃષ્ણ અનુમોદના કરતા ઠતા પોતાના ઘર પ્રત્યે ગયા તેમજ વસુદેવપિતા વિગેરે વીજા સર્વે મનુષ્યો પણ શ્રીનેમિનાથને તથા ગજસુકુમાલને નમસ્કાર કરી હર્ષ પામતા ઠતા પોતપોતાને સ્થાને ગયા.

પઠી ગજસુકુમાલ, ચારિત્ર લીધું તેજ દિવસે શ્રીનેમિનાથને નમસ્કાર

करी हाथ जोम्नीने आ प्रमाणे विनंती करवा लाग्यो. “ हे प्रज्जो ! हुं आपनी आज्ञाथी पूर्वजन्मना कर्मने कय करवा माटे श्मसानमां जइ शुज्ज जावथी कार्योंत्सर्ग करीश. ” प्रज्जुए “ हे साधो ! मरजी प्रमाणे आचरण कर. ” एम आज्ञा करी एटले ते महामुनि तुरत प्रज्जुने नमस्कार करी समवसरणाथी चाली निकळ्या. अनुक्रमे ते पगले पगले बलती चीताउंना समूहवाला, क्रीमा करी रहेला ज़ुत प्रेतवाला अने बहु शबवाला श्मसानमां आवी पहो-
च्या. त्यां कमाना धारणहार ते महामुनि, ज़ुमीने पम्बिहेही तुरत मेरु पर्वतना शिखरनी पेठे स्थिरचित्त करीने कार्योंत्सर्गे रह्या. जेटलामां ते मुनिराज, पोतानी नासिका सन्मुख नेत्र राखीने, ढाँचणनी जोममां बे लां-
वा हाथ राखीने अने आत्माने विषे स्थिर मन राखीने उज्जा रह्या तेटलामां प्रथमथी तेज मार्गे अकाले दुर्वा तथा दर्ज लेवा माटे गयेला महाक्रोधी सो-
मिल ज़ेटे ते गजसुकुमाल मुनिने तेवी रीते कार्योंत्सर्गे उज्जेला दूरथी दीठा. पढी मनमां बहु क्रोध पामीने ते विचारवा लाग्यो के, “ हा ! आ दुष्टे नवी परणेली म्हारी निर्दोष पुत्रीने त्यजी दीधी ठे, माटे ए दुष्टनुं मस्तक हवणां पामी नाखुं ! ” आम विचार करीने पढी चारे तरफ जोइ कोइने न देख-
वाथी ए विषे तलावमांथी लीली माटी लइ गजसुकुमालना मस्तक उपर गोलाकार पाल करी अने पढी तेमां खेरना अंगारा ज़ख्या. पढी ते कूर महा ज़य पामतो ठतो त्यांथी नाशी गयो. कहुं ठे के—महापापी पुरुषो पोताना-
थीज सर्व स्थानके त्रास पामे ठे.

पढी खेरना अंगारावने जगसुकुमालनुं मस्तक सलगवा लाग्युं एटले स्थिर संवेगवाला ते महामुनि आ प्रमाणे विचारवा लाग्या. “ हे जीव ! तें पूर्वे करेलां दुष्ट कर्मथी आवी महा कायाना संयोगने लीधे नरक गतिमां बहु अग्निना संतापो सहन कख्या ठे. हे जीव ! तपावेला कथीररूप जलपानथी तथा अग्निमय पुतलीयोना आलिंगनथी तुं बहु तपेलो तुं के, जेनी आगल आ कांइ हिसावमां नथी. जो के पाठलथी मलमूत्रे करीने मलीन तथा दा-
हने योग्य एवा आ देहे करीने कर्मना समूहथी संसारनुं कारण थवुं पमे ते करतां अत्यारे ज़श्मीज्जुत थवुं ते वधारे वखाणवा जेवुं ठे. हे जीव ! तुं आ शरीरने विषे ममतापणुं त्यजी दे, पोताना हृदयमां उपशम धारण कर अने

कायोत्सर्गे रह्यो ठतो धर्मध्यानमां उत्कृष्ट दृढता पाम. ” आ प्रमाणे वृद्धि पा-
मता धर्मध्यानथी नाश पामी गयो ठे पोताना कर्ममलनो समूह जेमनो
एवा ते गजसुकुमालमुनि केवलज्ञान पामीने मोक्षस्थान प्रत्ये गया. देवताना
समूहे त्यां तेमनो पूष्पना वर्षाद अने वार्जात्रोना नादथी महोत्सव कख्यो.

हवे बीजे दिवस सवारे गजसुकुमाल मुनीश्वरने वंदन करवा माटे बहु
उत्साहवंत थयेला कृष्ण हर्षथी परिवार सहित समवसरण प्रत्ये चाढ्या.
रस्तामां तेमणे जरावस्थायी जीर्ण थयेला, अति दुर्बल शरीरवाला अने
म्होटी इंटोना ज्ञारथी श्वासोश्वास लेता कोइ वृद्ध पुरुषने दीगो. ते पुरुष
एक एक इंट लइने महा कष्टथी कोइना चणाता माल उपर मूकतो हतो.
कृष्णने तेना उपर दया आवी, तेथी तेमणे पोताना हाथथी एक इंट लइने
तुरत ते माल उपरथी मूकी. पढी हर्ष पामेला सर्वे राजानए पण एक एक
इंट लइने माल उपर मूकी. आम एक एक इंट मूकी तो पण माल उपर
बहु इंटोनो जथो एकठो थइ गयो. पढी हर्ष पाम्यो ठे आत्मा जेमनो एवा
श्रीकृष्ण समवसरणमां आवीने श्री जिनेश्वर प्रभुने नमस्कार करी श्रेष्ठ
साधुनंती पंक्तिमां जोवा लाग्या; परंतु पोताना बंधु एवा श्री गजसुकुमाल
मुनीश्वरने न दीगो; तेथी ते चित्तमां कांडक आश्चर्य पामीने हाथ जोम्नी श्री
जिनेश्वर प्रभुने पूठवा लाग्या. “ हे स्वामिन् ! जेणे कालेज दीक्षा लीधी ठे
एवा तथा सर्व साधुनंमां सुकुटमणि समान म्हारो ज्ञाइ क्यां ठे ? ” कृष्णे
आम पूठयुं एटले संदेहरूप वनने जस्मीज्जत करवामां अग्नि समान एवा
श्री नेमिनाथ प्रभुए कह्युं. “ हे कृष्ण ! साजलो. ए साधु म्हारी आज्ञाथी
काले सांजे महा घोर एवा श्मसानमां जइ कायोत्सर्गे रह्यो हतो. त्यां तेने
जोइने कोइ पुरुष बहु कोप पाम्यो हतो. ” जिनेश्वर प्रभुए आ प्रमाणे गज-
सुकुमाल मुनीश्वरनी प्रथमथी आरंज्जिने मोक्ष पर्यंत सुधीनी वात कही. वली
तेमणे एम पण जणाव्युं के, “ ज्ञावशत्रुनंती साथे युद्ध करता ए महामुनि-
ये शुद्ध ज्ञावथी थोम्हा वखतमां पोतानो अर्थ साध्यो ठे. ” प्रभुनां आवां वन्ने
कानने विषे करवां वचन सांजली कृष्णे ललाटमां विकराल जृकुटि चमावीने
प्रभुने पूठयुं. “ हे अरिहंत प्रभो ! पापी पुरुषोनी मध्ये अधम एवो ते कयो
माणस हतो के, जेणे म्हारा बंधुरूप मुनीने हएया. खरेखर ए पण थोम्हा वखतमां

યમરાજાનો અતિથિ થશે. ” પ્રજ્ઞુએ કહ્યું. “ હે કૃષ્ણ ! દયાલુ એવા તે પુરુષન-
પર ક્રોધ ન કર. કારણ કે, મુક્તિપદ પ્રત્યે જતા એવા ત્હારા બંધુને એણે ઝટ
સહાય્ય કરી છે. અનેક જીવોમાં સંપાદન કરેલાં જે કર્મો મહા ઉગ્રતપથી પણ
વહુ કાલે ક્ષય થાય તેવા કર્મોને તમારા બંધુએ તે પુરુષના સમીપપણાથી એક
મૂઠ્ઠામાં ક્ષય કરી નાખ્યાં છે. ” કૃષ્ણે કહ્યું. “ અહો ! જિનેશ્વરો તો અપરા-
ધીયોના પણ ગુણોનેજ ગ્રહણ કરતા દેખાય છે. ઠીકજ છે. સાકર પોતાનો વિ-
નાશ થતા પણ સર્વ જલને મધુર કરે છે. ” વલી કૃષ્ણે “ હે જગન્નાથ ! મ્હારે
તે પાપીને શી રીતે બલિદાન ? ” એમ પૂછ્યું એટલે જિનેશ્વરે સ્પષ્ટ કહ્યું કે, “ હે
વિષ્ણુ ! સાંજલ, તને નગરીમાં પેસતા જોઈને જે જાયને લીધે મસ્તક ફાટી
જવાથી ઝાઝા ઝાઝાજ મૃત્યુ પામે તેને ત્હારે પોતાના બંધુને ઉપડ્રવ કરનારો
જાણવો; પરંતુ તેના ઉપર ત્હારે ક્રોધ કરવો નહિ. ” પ્રજ્ઞુનાં આવાં વચન સાં-
જલી તેને ધીરજ માનતા ઠતાં કૃષ્ણે પ્રજ્ઞુને નમસ્કાર કરી તુરત પોતાની
નગરી તરફ જવાને પ્રયાણ કર્યું.

હવે અહિં સોમલજ્ઞટ પોતાને ઘેર આવીને વિચાર કરવા લાગ્યો કે,
“ હા ! કૃષ્ણ શ્રી નેમિનાથને વંદન કરવા ગયા છે, ત્યાં તે કેવલજ્ઞાની પ્રજ્ઞુ-
એ કહેલું આ મ્હારું નિંદ્યકર્મ જાણશે, તો હું નથી જાણતો કે, કોપ પામેલા
કૃષ્ણ મને કેવો પ્રહાર કરશે ? માટે ચાલ દીન એવો હું અહિંથી ઝટ નાશી
જાઉં. હા હા ! પરંતુ હું ક્યાં નાશી જશ ? ” આ પ્રમાણે મનમાં ધેડ કરતો
તે સોમલજ્ઞટ પોતાના પાપકર્મથી ક્યાંઈ પણ ધીરજ પામ્યો નહિ. પછી તે
મૂઠ્ઠા જેટલામાં પોતાના ઘરથી નિકલી ચોરની પેઠે ચંચલ દૃષ્ટિવને આત્મી ન-
જરથી લોકોને જોતો ઠતો વહુ જાય પામી રાજમાર્ગમાં ચાલવા લાગ્યો તેટ-
લામાં સામેથી સેના સહિત કૃષ્ણ આવતા હતા. વિપ્ર કૃષ્ણને દેખવામાત્ર-
થીજ વહુ જાયજાંત વની ગયો. પછી જાણે પોતાનું ચેષ્ટીતજ હોયની ? એમ
ક્રોધ પામેલા સુજ્ઞટોને માનતા ઠતા તે બ્રાહ્મણ તુરત મસ્તક ફાટી જવાથી
મૃત્યુ પામ્યો. પૃથ્વી ઉપર પડતા એવા તે વિપ્રને દૂરથી જોઈ કૃષ્ણે તુરત નિશ્ચય
કર્યો કે, “ નિશ્ચે સુનીશ્વરનો ઘાત કરનારો આજ પાપી છે. ” પછી “ શ્રેષ્ઠ પુ-
રુષોએ આ અતિધોર પાપીનું મુખ પણ ન જોવું જોઈએ. ” એમ કહી કૃષ્ણ તુ-
રત બીજા રસ્તેથી પોતાના ઘર પ્રત્યે આવ્યા અને “ આ રુપિદત્યા કરનારો

ठे. ” एवी उद्घोषणा पूर्वक तेने नीचलोक पासे केशथी पकमावी मरी गये-
ला कुतरानी पेठे नगरीनी बहार घसमावी काढ्यो. त्यारवाद “ गजसुकुमाल
महर्षिनुं उपसर्गने सहन करवामां आ म्होडुं धैर्य ? ” एम निरंतर अनुमोदना
करता कृष्णे निर्मल पुण्यरूप बहु धन उपार्जन करयुं. कषाय रहित एवा
तिलकयशादि ठ मुनीश्वरो पण वीश वर्ष पर्यंत शुद्ध चारित्र पाली अंते वि-
मलाचल महातीर्थ उपर एक मासनुं अनशन लश् केवलज्ञान प्राप्त करीने
सिद्धिवधुना पति थया. जेवी रीते महाशय एवा कृष्णना म्होटा ठ बंधुए तथा
न्हाना गजसुकुमाल मुनिये महासत्वथी निश्चे पोतानो अर्थ साध्यो तेवी रीते
मुनीश्वरोए खरेखर पोतानो अर्थ साधवो जोश्ये.

॥ इति देवकीना ठ पुत्रनी कथा ॥

वंदामि नेमिसीसं, वयदिनगहिएगरायवरपद्मिं ॥

सोमिलकयजवसग्गं, पत्तं पाणमामि अपवग्गं ॥ २९ ॥

अर्थ—व्रत लेवाने दिवसेज एकरात्री संबंधी पद्मिमाने धारण करनारा अने
सोमिल ब्राह्मणे करेला उपसर्गथी मोक्ष पामेला श्री नेमिनाथना शिष्य (ग-
जसुकुमाल) ने हुं वंदना करुं तुं ॥ २९ ॥

जो गेविद्यान चुन, आयान तह कुल्ले विसालंमि ॥

तं देवईअवच्चं, गयसुकुमालं नमंसामि ॥ ३० ॥

अर्थ—जे ग्रैवेयकथी चवीने यादवोना विशाल कुलमां उत्पन्न थया ठे, ते
देवकीपुत्र गजसुकुमाल मुनिने हुं नमस्कार करुं तुं. ॥ ३० ॥

जो वासुदेवपुरन, पसंसित डुकरंकरेउत्ति ॥

सिरिनेमिजिनवरेणं, तं ढंढणमहारिसिं वंदे ॥ ३१ ॥

अर्थ—श्री नेमिनाथ जिनेश्वरे कृष्णनी पासे जेमनी “आ डुःकर करे ठे”
एम कहीने प्रशंसा करी हती, ते श्रीढंढण महामुनिने हुं वंदना करुं तुं. ॥ ३१ ॥

॥ श्री ढंढणा मुनिनी कथा ॥

द्वारका नगरीमां श्री कृष्णने ढंढणा नामनी स्त्रीथी श्रेष्ठ राजलक्षणवा-
लो एक ढंढणा नामे कुमार थयो हतो. अनुक्रमे युवावस्था पामेला ते कृष्ण-
पुत्रे, श्री नेमिनाथ जिनेश्वरनी पासे ज्ञावथी दीक्षा लीधी. कर्मनो विनाश
करवा माटे विविध प्रकारनां तप करता अने द्वादशांगी विगेरे सिद्धांतोनो अ-
ज्यास करता ते मुनीश्वर, हमेशां श्री नेमिनाथ प्रभुनी पासे रहेता हता.

कोइ वखते ज्ञिज्ञा माटे नाना प्रकारना नगर तथा ग्रामादिकने विषे
उंचनीच श्रावकना कुलमां फरता एवा ते मुनिने लाज्जांतराय दुष्टकर्मना उ-
दयथी अन्न प्राप्त थयुं नहि. वली ते महासत्ववान् मुनि, बीजानी लब्धिथी
प्राप्त थयेलुं अन्न लेता पण नहि. ज्यारे कृष्णना पुत्रपणाथी प्रसिद्ध एवाय पण
ते मुनिने अन्न प्राप्त थयुं नहि त्यारे तो ते विचारवा लाग्या के, “ द्वारका न-
गरीमां हजारो मुनीश्वरो, निर्दोष तथा एषणा समितियुक्त ज्ञिज्ञा पामे ठे अने
हुं नथी पामतो, तेनुं शुं कारण हशे ! चाल, ए संदेह श्री जिनेश्वरने पूवुं. ”
आम धारी ते मुनिये प्रभु पासे जइ तेमने नमस्कार करी पोतानो संशय पू-
ठ्यो एटले प्रभुए कह्युं.

“ पूर्वे पारासर गाममां कोइ कणवी रहेतो हतो. त्यां बीजा पण घणां
कणवीयो वसता हता. खेतिना काममां आ कणवी सर्वथी अधिक हतो; तेथी
ते पारासर एवा नामथी गाममां प्रसिद्ध थयो. पठी खेतिना कामनो उपरी
एवो ते कणवी हमेशां ठसो हलोथी राजाना खेतरमां ववरावतो एटले हमे-
शां बारसे वलदो ते काममां रोकाता. ज्ञात आव्ये ठते पण ते कणवी वलदो-
ने ठोरुतो नहि अने खेमुतोने कहेतो के, “ म्हारा खेतरमां एक हल दीधा
विना जुख्या एवाय पण तमने हुं ठोरुवानो नथी. ” रुधाथी आकुल थयेला
चित्तवाला वलदोने तथा खेमुतोने वलात्कारे एक हल पोताना खेतरमां देव-
राव्युं. आ उपरथी तेणें बहु दुःखकारी लाज्जांतराकर्म उपार्जन करयुं. पठी
अनेक जिवोने भ्रमण करता पूर्वनां करेलां कोइ कर्मथी कृष्णनी ढंढणा नामे
राणीथी गुणवान् पुत्रपणे उत्पन्न थयो तेज तुं. (श्री नेमिनाथ प्रभु, ढंढणा
कुमारने कहे ठे के,) ए पूर्वे करेलां कर्मथी तने निर्दोष आहार मध्यो नहि.”
पठी ढंढणकुमार मुनिये, प्रभुने नमस्कार करीने एवो अग्निग्रह लीयो के, “ हुं

મ્હારી પોતાની લલ્લિયે કરીનેજ શુદ્ધઅન્નપાણી ગ્રહણ કરીશ. ” પઠી દરરોજ જિજ્ઞાસાના કાલે દ્વારકા નગરીમાં જન્મતા એવા તે મુનિ, નગરવાસીજનો જ્ઞતિ-વંત થતા નિર્દોષ આહાર પામ્યા નહિ. આમ નિર્દોષ આહાર નહિ મલતાં ઠતાં પણ સ્વેદ રહિત, નપવાસવાલા અને ધીરજવંતતે મુનિનો વહુ કાલ નિર્ગમન થયો.

કોઈ વચ્ચે શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુની પ્રૌઢ પર્ષદામાં શ્રેષ્ઠ ગુણવાલા ઉત્તમ સાધુનું પંક્તિ જોડને કૃષ્ણે જગન્નાથને પૂછ્યું કે, “ હે જગવન્ ! આ સાધુનું પંક્તિમાં વિશેષ તપ ક્રિયાવરને કયા સાધુ દુઃકરકારક છે ? ” પ્રજ્ઞુએ કહ્યું. “ ઢંઢણા રાણીના નદરથી ઉત્પન્ન થયેલો ઢંઢણ કુમાર નામે સાધુ છે, જે તમારો પુત્ર થાય છે તે વહુ દુઃકરકારક છે. કારણ જે પરીષદને વિષે અલાજ નામના પરીષદને વહુ સહન કરે છે. ” કૃષ્ણે કહ્યું. “ ગુણોના મંદિરરૂપ તે અણગાર કયાં છે ? ” જિનેશ્વરે કહ્યું. “ હે સૌમ્ય ! હવણાં નગરીમાં જતાં તમને એ જીજ્ઞાસાને અર્થે જન્મતા મુનિ મલશે. ” પઠી શ્રી નેમિનાથને નમસ્કાર કરી શ્રીકૃષ્ણ પોતાની નગરી તરફ પાઠા ફર્યા એવામાં તેમણે મહેલોની પંક્તિને વિષે ફરતા, પક્ત હામકાં અને ચામડામય શરીરવાલા, લાવણ્યના સમૂહ વિનાના, દેખાતી નારિયોના સમૂહવાલા અને અતિ દુર્બલ એવા ઢંઢણ કુમાર મુનિને પોતાની આંગલ જતા જોઈ શ્રી નેમિનાથનાં વચનથી તેમને નિલચ્યા; પરંતુ તેમના ઉપર પુત્રજાવ લાવ્યા નહિ. પઠી હર્ષથી પૂર્ણ નેત્રવાલા કૃષ્ણ, તુરત હાથી ઉપરથી નીચે નતરી ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી, પોતાના મસ્તકથી તેમનાં ચરણમાં નમસ્કાર કરી અને હાથ જોડીને સામા નજા રહી પ્રસન્ન ચિત્તથી આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યા. હે મુનિ ! સંવરથી વ્યાપ્ત મનવાલા તમને ધન્ય છે. કારણ શ્રીનેમિનાથ પ્રજ્ઞુએ પણ દુઃકર ક્રિયાવાલા તમને વચાવ્યા છે. શ્રેષ્ઠ ગુણોના સમુદ્ગ્રૂપ હે મુનિ ! તમેજ મ્હારું કુલ સફલ કર્યું કે, જે તમને સાક્ષાત્ જિનેશ્વર પણ વહુ વચાવે છે. ” આ પ્રમાણે મુનિની વહુ જ્ઞતિથી સ્તુતિ કરતા એવા કૃષ્ણને જોઈ ગોખમાં બેઠેલા કોઈ શેઠે વિચાર્યું જે, નિશ્ચે આ મહાત્મા વહુ ગુણવાલા દેખાય છે કે, જેમની શ્રીમાન્ કૃષ્ણ પોતે પણ આનંદથી સ્તુતિ કરે છે. ” પઠી કૃષ્ણ તેમને નમસ્કાર કરી પોતાને ઘેર ગયા એટલે તે મુનિ જિજ્ઞાસાને અર્થે ફરતા ફરતા દૈવયોગથી પેલા શેઠના ઘર પ્રત્યે આવી પહોંચ્યા. કૃષ્ણને પણ પૂજ્યપણાથી તે મુનિને જ્ઞતિયોગ્ય માની શેઠ તુરત ગોખથી નીચે નતર્યો અને આદરથી નમસ્કાર કરી

पोताना घर प्रत्ये तेरी गयो. त्यां महा स्नेहवालो ते, मुनिने लामवा वहोरा-
ववा तैयार थयो. पढी संतोषना समुद्ररूप ढंढण मुनि विचार करवा लाग्या
के, “पूर्वे में उपार्जन करेलुं अंतराय कर्म शुं कय थइ गयुं?” पढी जिहा-
दोषथी रहित एवा ते लामवाने लइने ढंढण मुनि श्रीजिनेश्वर प्रज्जुनी पासे
आव्या. त्यां ते जगवानने पूढवा लाग्या के, “हे प्रज्जो! आजे म्हारुं सर्व ला-
जांतराय कर्म शुं कय पामी गयुं के, जे मने पोतानी लब्धिथीज निर्दूषण एवुं
मोदकान्न मळ्युं?” अरिहंते कह्युं. “हे मुनि! हजुं तमारुं अंतराय कर्म वाकी
ठे, माटे आ पोतानी लब्धिथी थयेलो लाज नथी; परंतु कृष्णनी लब्धिथी ठे.
कारण कृष्णे तमने ज्ञातिथी वंदना करी ते ए शेठे दीठी, ए उपरथी तेणे
तमने मोदकवस्त्रे प्रतिलाज्या ठे.” प्रज्जुनां आवां वचन सांजली ढंढण मुनि
विचारवा लाग्या के, “बीजानी लब्धिथी प्राप्त थयेला मोदको मने निश्चे क-
टपता नथी.” पढी प्रज्जुने नमस्कार करी शुद्ध ज्ञूमी प्रत्ये गयेला ते मुनि,
त्यागनी इच्छाथी ते मोदकोने चूर्ण करवा लाग्या. एकज उपवासना पारणाने
दिवसे जे कांइ प्राप्त थयेला अन्नने तुरत ज्ञहण करवामां उत्साहवंत थयेला
बीजा बहु माणसो होय ठे; परंतु घणा कालना तपने अंते आवा मोदकोने
त्यजी देवामां ते एक ढंढण कुमारज समर्थ ठे, बीजा नथी. पढी विधिपूर्वक वस्त्रे
हाथवस्त्रे मोदकानो चूर्ण करता ए मुनिये तत्काल पोताना सर्व घाति कर्मोने
पण चूर्ण करी नाख्यां. आज वखते ते महामुनिने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं;
तेथी संतोष पामेला देवतानुए तेमनो केवल महोत्सव करथो. जेवी रीते ढं-
ढण मुनिये बहु धीरजथी पोतानुं तप निर्वहन करी उत्तम केवलज्ञान प्रा-
प्त करथुं तेवी रीते बीजा साधुनुए पण पापनो ठेद करवा माटे तप करवुं.

॥ इति ढंढण मुनिनी कथा. ॥

इप्रकुलवालियान, सुपरिचितान जेण वत्तीसं ॥

जस्स य निस्समणमहं, दसारकुलनंदणोकासी ॥ ३५ ॥

जो पुरिससहस्संजुठ, पवइठ नेमिपायमूलम्मि ॥

सो थावच्चापुत्तो, चण्डसपुवी सिवं पत्तो ॥ ३६ ॥

અર્થ—જેમણે મહાસમૃદ્ધિવંત એવા વ્યવહારિયાની બત્રીશ પુત્રીયોને પર-
ણીને ત્યજી લીધી અને જેમનો દીક્ષામહોત્સવ શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવે કર્યો. વલી
જેમણે એક હજાર પુરુષોની સાથે શ્રી નેમિનાથની પાસે દીક્ષા લીધી; એવા
ચૌદ પૂર્વના ધારણહાર તે આવચ્છા પુત્ર મુનિ મોક્ષ પ્રત્યે પ્રાપ્ત થયા. ॥૩૨, ૩૩॥

સહસ્રજુન તસ્સીસો, ચનુદસપૂર્વી સુન ગન સિદ્ધિ ॥

શ્કારસંગિસુયસીસ, સેલન તસહપંચન ॥ ૩૪ ॥

અર્થ—તે આવચ્છા પુત્રનો શિષ્ય અને ચૌદ પૂર્વધારી એવો શુક, એક હ-
જાર શિષ્યની સાથે મોક્ષ પામ્યો છે. વલી એકાદશાંગીનો જાણ એવો શુક-
શિષ્ય સૈલક પણ પાંચસો શિષ્યો સહિત સિદ્ધિ પામ્યો છે. ॥ ૩૪ ॥

આવચ્છા પુત્રની કથા.

સૌરાષ્ટ્ર દેશના આઝૂષણરૂપ દ્વારકા નગરીમાં નવમા વાસુદેવ કૃષ્ણ
રાજ્ય કરતા હતા. ત્યાં આવચ્છા નામની કોઈ પ્રસિદ્ધ વ્યવહારીની સ્ત્રી વસતી
હતી. તેને આવચ્છા પુત્ર નામે પવિત્ર અંગવાલો પુત્ર હતો. એ કુમારે બાલ્ય અ-
વસ્થામાંજ કલાધર નામના ગુરુની પાસે કલાધરની નિર્મલ એવી સર્વ કલા-
નું ક્રીડા માત્રમાં ગ્રહણ કરી લીધી હતી. યુવાવસ્થા પામેલા તે પુત્રને મા-
તાએ, મ્હોટા આઝૂંબર પૂર્વક મંગલ આચારથી મ્હોટા શેઠીયાનું બત્રીશ કન્યા-
નું પરણાવી. પુણ્યવાન્ આવચ્છા પુત્રે, હસ્ત મેલાપનને વચ્ચે કન્યાનું પિતા
પાસેથી તેટલીજ કોટી પ્રમાણ (બત્રીસ કરોડ) સોનામ્હોર પ્રાપ્ત કરી. પછી
અસંખ્ય દિવ્ય વસ્તુનું ત્રરપુર અને દેવગૃહ સમાન પોતાના નિવાસ સુવનમાં
તે આવચ્છા પુત્ર હર્ષથી પોતાની બત્રીશ કન્યાનું સાથે જોગ જોગવવા લાગ્યો.

હવે કોઈ વચ્ચે અનેક દેવતાનું સેવન કરેલા શ્રી નેમિનાથ જિનેશ્વર
ગિરનાર પર્વતના નંદનવનમાં સમવસરયા. પ્રજુનું આગમન સાંજની તત્કાલ
હર્ષના સમૂહથી પૂર્ણ એવા કૃષ્ણાદિ નગરવાસી જનો પોતાને ધન્ય માનતા
ઠતા તેમને વંદન કરવા ચાલ્યા. પોતાના મિત્રમંડલથી શોભતા અને રાજ-
માર્ગે જતા એવા શ્રેષ્ઠ અલંકારવાળા લોકોને જોઈને આવચ્છાપુત્રે, પોતાના મિ-
ત્રોને ઇચ્છું કે, “ આજે સર્વે નગરવાસી નૃસિંહવંત અંજને આમ કેમ જાય

ઠે ? શું નગરીમાં ઇંડ અથવા કાર્તિક સ્વામી વિગેરે કોઈ દેવતાનો મહોત્સવ ઠે ? જેથી આ અસંખ્ય માણસો નત્તમ વહ્લાલંકારને ધારણ કરતા ઠતા નતા-વલા ચાલતા ગામીધોના વિગેરે વાહનોથી રેવતાચલ પર્વતના શિખર નપર જાય ઠે. ” મિત્રોએ સંતોષથી કહ્યું. “ હે મિત્ર ! કાનને સુખકારી વચન સાંજલ. મનુષ્યોને નત્તાહવંત અંને જવાના કારણરૂપ શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુ અહિં સમવસચ્છા ઠે. ” મિત્રોનાં આવાં વચન સાંજલી અતિ નિર્મલ જ્ઞાવ-વાલો આવચ્છા પુત્ર, પોતાની સમાન વયવાલા મિત્રોની સાથે મ્હોટી સમૃદ્ધિથી શ્રી જિનેશ્વર પાસેગયો. ત્યાં તેણે વિધિથી નેમિનાથને પ્રદક્ષિણાપૂર્વક નમસ્કાર કરી યોગ્ય આસને વેસીને ધર્મોપદેશ સાંજલ્યો. તે આ પ્રમાણે.

“ નિશ્ચે આ સંસાર જન્મમરણાદિકનું કારણજ ઠે, એ ચ્ચેચ્ચ લોકરુ-ઠી ઠે. કારણ જે સંસારમાં સુખની નત્પત્તિને નાશ કરનારા અસંખ્ય જ્ઞવો આય ઠે. અનંત દુઃખથી જ્ઞરપુર એવા આ સંસારમાં પરિણામે સુંદર મતિવાલો સુચાર્થી પુરુષજ વહુ શ્રેયને ઇચ્છે ઠે, માટે હે જ્ઞવ્યજનો ! તમે જ્ઞાવથી જ્ઞટ જૈન દીક્ષા-રૂપ વહાણ નપર ચમ્ની સંસારનો નિસ્તાર કરવામાં નયમ કરો. ” જિનેશ્વરનાં સુખથી આવો સત્ય ધર્મોપદેશ સાંજલી આવચ્છા પુત્ર પોતાના મનમાં વ્રતની નત્કંઠા ધારવા લાગ્યો. સજ્ઞા નઠચા પઠી તેણે પોતાનો ચારિત્ર લેવાનો નિર્મલ પરિણામ શ્રી જિનેશ્વરની આગલ કહી સંજલ્યાવ્યો. વલી તેણે કહ્યું કે, “ ત્રણ લોકના હિતકારી હે પ્રજ્ઞુ ! હું જ્યાં સુધીમાં મ્હારી માતાની રજા લઈ અહિં આવું ત્યાં સુધી આપે અહિંજ રહેવું. ” પ્રજ્ઞુએ કહ્યું. “ હે પુણ્યવંત ! વિલંવ કરીશ નહિ. કારણ કે, પોતાનું કલ્યાણ કરનારા પુરુષો, ધર્મકાર્યમાં વિલંવ કરતા નથી. ” આવી જિનેશ્વરનાં સુખરૂપ ધરાથી શિક્ષારૂપ અમૃતનું પાન કરીને આવચ્છા પુત્ર તુરત અરિહંત પ્રજ્ઞુને નમસ્કાર કરી રથમાં વેસીને પોતાના ઘરપ્રત્યે ગયો. ત્યાં તે મધુર વચનથી પોતાની માતાને એવી રીતે પ્રવોધ પમાન્વા લાગ્યો કે, તેણે તુરત પોતાના પુત્રને દીક્ષા લેવાની રજા આપી. પઠી પોતાના પુત્રને મ્હોટા ન-ત્સવથી દિક્ષા અપાવવાને નત્તાહવંત અચેલી આવચ્છા, શ્રી કૃષ્ણની પાસે જઈને સજ્ઞા સમક્ષ આ પ્રમાણે કહેવા લાગી. “ હે સ્વામિન્ ! અતિ શ્રેષ્ઠ ઐશ્વર્ય લક્ષ્મીવાલો મ્હારો આવચ્છા પુત્ર નામનો પુત્ર મહોત્સવથી વચ્ચીશ દિવ્ય ક-ન્યાનુને પરણ્યો ઠે, તે હવણાં સાંજલવા યોગ્ય શ્રી નેમિનાથ પ્રજ્ઞુના ધર્મોપદે-

શને સાંજલી વ્રત લેવાની ઇચ્છા કરે છે. મેં વહુ આગ્રહ કસ્યો તોપણ તે પોતાના ઘરને વિષે રહેતો નથી; તો હવે હું પણ તે મ્હારા પુત્રને દીક્ષા અપાવવાની ઇચ્છા કરુંબું; જેથી હે દેવ ! આપ મ્હારા ઉપર પ્રસન્ન થઈ મને ઠત્ર, ચામર અને મુકુટ એ ત્રણ વસ્તુનું આપો. ” આવચ્છાનાં આવાં વચન સાંજલી ક્ષાયક સમ-કિતને ધારણ કરનારા અને હર્ષમાં વ્યાપ્ત થયેલા કૃષ્ણ પોતાના પ્રફુલ્લિત નેત્ર-થી આવચ્છાને જોતા બતા કહેવા લાગ્યો કે, “ હે માત ! હું પોતેજ તમારા ઘરને વિષે આવીને મ્હારા બંધુરૂપ તમારા પુત્રનો સ્નેહપૂર્વક મ્હોટો દીક્ષા મ-હોત્સવ કરીશ. ” કૃષ્ણનાં આ પ્રકારનાં વચનથી ન વર્ણવી શકાય એવા સં-તોષને પોતાના હૃદયમાં ધારણ કરતી તેમજ કૃષ્ણથી સત્કાર પામેલી અને લોકોએ વચાણેલી તે આવચ્છા પોતાના ઘરપ્રત્યે આવી. પઠી થોડા પરિવાર સ-હિત શ્રીમાન્ કૃષ્ણ તુરત આવચ્છા પુત્રના ઘરે આવ્યા. આવચ્છા પણ પોતાના ઘરને વિષે ચારે બાજુએ તોરણો બંધાવીને તેજવંત મુક્તાફલોથી સાથિયાનુંની હારોને રચાવવા લાગી. તેમજ કુસુંબી દિવ્ય વસ્ત્રોથી યુક્ત એવા જલ ઝરેલા ઘમાનુંને પણ મહા રાજરુદ્ધિથી વારણાની પેઠીયો ઉપર મૂકાવવા લાગી. વલી હાથમાં ઝારીયોવાલી કુમારીકાનું પાસે ગીત ગવરાવવાપૂર્વક મણિ મુક્તાફલથી શ્રી કૃષ્ણને વધાવવા લાગી.

પઠી કુલવાલાનું વધાવેલા કૃષ્ણ પરિવાર સહિત આનંદપૂર્વક આવચ્છા-ના ઘરની અંદર ગયા. ત્યાં તે મણિજરિત્ર સુવર્ણના સિંહાસન ઉપર બેસી પ્ર-સન્ન નેત્રથી તેનાં સર્વ ઘરને જોવા લાગ્યા. આ વચતે પોતાના પુત્રની વત્રીશ સ્ત્રીયોને આગલ કરી આવચ્છાએ તુરત કૃષ્ણને હર્ષથી નમસ્કાર કસ્યો. પઠી નમસ્કાર કરતા એવા આવચ્છા પુત્રને કૃષ્ણે પોતાના હાથથી પકમીને સુમિત્ર-ની પેઠે પોતાના સિંહાસન ઉપર બેસાડ્યો અને સૌજાગ્યની સમૃદ્ધિથી કામદેવ-સમાન તેને સ્નેહ દૃષ્ટિથી જોતા બતા અમૃત વચનવચ્ચે કહેવા લાગ્યા કે, “ હે વત્સ ! મ્હારું હિતકારી વચન સાંજલ. આ પૃથ્વીને વિષે રૂપ સંપત્તિયે કરીને નિરુપમ અર્થાત્ કોઈની ઉપમા ન આપી સકાય તેવું, જોગોને યોગ્ય અને લ-ક્ષ્મીને પણ પ્રાર્થના કરવા જેવું આ ત્હારું નવ યૌવન છે. માતા સર્વ પ્રકારે હિતકારી અને સ્ત્રીયો પણ ઉત્તમ ગુણોથી અતિ મનોહર છે. હે વિશેષ જાણ ! કહે, આવો ગૃહવાસ બતાં તેને તું શા માટે ત્યજી દે છે ? તને જે વસ્તુ ઇષ્ટ

હોય તે આપીને હું ત્હારો મનોરથ પૂર્ણ કરું; પરંતુ મ્હારાં વચનથી હવણાં તું દેવતાની પેઠે જોગોને જોગવ. વલી મ્હારા હસ્તની ઠાયામાં નિવાસ કરતા એવા તને દીર્ઘકાલ પર્યંત કોઈ પણ જ્ઞય થવાનો નથી તેમજ ત્હારી માતા અને સ્ત્રીયો પણ તેથી હર્ષ પામશે, માટે હે મહાજ્ઞાગ ! હવણાં તું વ્રત કષ્ટની વાત ત્યજી દઈ નિઃશંકપણે પોતાની સ્ત્રીયોની સાથે જોગોને જોગવ. ” શ્રી કૃષ્ણનાં આવાં વચન સાંજલી થાવચ્છા પુત્રે કહ્યું. “હે નરેંડ ! જો આપ મ્હારી જરાવસ્થારૂપ પિચાશણીને ગલી જવામાં મંત્રવાદી હો અને સન્મુખ આવતી એવી મૃત્યુરૂપ મહાઘાટીને ઝલંગાવવાને સમર્થ હો તો હું તમારા હસ્તની ઠાયામાં સુખેકરીને નિવાસ કરું. ” થાવચ્છા પુત્રનાં આવાં વચનથી વિસ્મય પામેલાં ચિત્તવાલા કૃષ્ણે કહ્યું. “હે વત્સ ! ત્રણ જગત્માં દેવ, દૈત્ય, ઇંદ્ર, મહા ચક્રવર્તી અથવા તો વીજો કોઈ પણ તે વન્નેથી (જરાવસ્થા અને મરણથી) રક્ષણ કરવાને સમર્થ નથી. ફક્ત એ વન્નેને દલન કરવામાં સ્વકર્મના નાશથી આત્મા એકજ સમર્થ છે. ” કૃષ્ણનાં આવાં તત્ત્વ વચન સાંજલી થાવચ્છા પુત્રે ફરીથી કહ્યું. “જો એમ છે તો હું વ્રત લઈ નિશ્ચે જરાવસ્થાને તથા મૃત્યુને નાશ કરીશ. ”

પઠી ચારિત્ર અંગીકાર કરવામાં દૃઢ ઇચ્છાવાલા થાવચ્છાપુત્રને જાણીને અતિ હર્ષ પામેલા કૃષ્ણે પોતાના સેવકોને કહ્યું. “હે અનુચરો ! તમે દ્વારકા નગરીમાં ચારેતરફ સ્પૃષ્ટ પમ્હ વગમાવો કે, થાવચ્છાપુત્ર વ્રત અંગીકાર કરે છે; તેની સાથે મહાસત્ત્વવાલા વીજા જે પુરુષો વૈરાગ્યથી દીક્ષા લેશે, તેમના ઘરનો સર્વ જ્ઞાર કૃષ્ણ પોતે ચલાવશે અને તેનો વહુ વિધિથી દીક્ષા મહોત્સવ પણ કૃષ્ણ પોતેજ કરશે. ” કૃષ્ણે આ પ્રમાણે આજ્ઞા કરેલા સેવકોએ તેજ પ્રમાણે પટ્ટદ વગાડ્યો એટલે વિશાલકુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા એક સહસ્ર પુરુષો વહુ વૈરાગ્યથી દીક્ષા લેવાને તૈયાર થયા. પઠી અજ્ઞત મહોત્સવમાં મંગલાચાર પૂર્વક દીક્ષા અન્નિપેકને અંગીકાર કરી ઉત્તમ ચંદનથી લિંપાણેલા શરીરવાલો અને સર્વ પ્રકારનાં આજ્ઞૂપણોને ધારનારો થાવચ્છા પુત્ર પોતાની માતા અને ધાવમાતાની સાથે તુરત હજારો પુરુષોએ ઝપોમલી ઉત્તમ પાલખીમાં બેઠો. આ વચ્ચે પેલા સહસ્ર પુરુષો પણ ઝટ પોતાના વંધુઓની રજા લઈ ચંડની પાઠલ નક્ત્રોની પેઠે થાવચ્છા પુત્રની પાઠલ ચાઢ્યા. કૃષ્ણે પોતાનો મુકુટ થાવચ્છાપુત્રના મસ્તક ઉપર ટાંચી ચામરો સહિત ઝર તેના ઉપર ધારણ

કર્યું. પઠી હૃદયને હર્ષકારી ગાઢ વાગતાં એવાં વાર્જીત્રોનાં શબ્દોથી દિશાન-
ને બેરી કરી દેતો, ઉત્તમ સ્વરવાલા શ્રેષ્ઠ ગંધર્વોના સમૂહોએ ગાયન કરાવેલા
ગુણવાલો, કૃષ્ણે હર્ષથી સ્થાને સ્થાને કરાવેલા પ્રસ્તાવિક નાટકોમાં યાચક-
જનોને હર્ષથી મણિ, મુક્તાફલ, સોનામ્હોર રુપામ્હોર અને વસ્ત્રના સમૂહોને
આપતો, પાલખીમાં બેઠેલો, હજારો રાજાનુના પરિવારથી વૃદ્ધિ પામેલા નત્સા-
હવાલો, સુવાસિની સ્ત્રીઓનાં ઉત્તમ ધવલગીતથી અજુત શોખાવાલો અને સ-
મૃદ્ધિયે કરીને લોકમાં પ્રત્યક્ષ પુણ્યના ફલને સ્થાપન કરતો પુણ્યવાન્ ધા-
વચ્છાપુત્ર શ્રી નેમિનાથ પ્રજુના સમવસરણમાં આવ્યો. ત્યાં પાલખીમાંથી ની-
ચે નતરેલા, કૃષ્ણાદિ મુખ્ય પુરુષોએ પ્રવેશ કરાવેલા અને પાલખીમાંથી નત-
રેલા હજાર પુરુષોએ બન્ને બાજુએ સેવન કરેલા તે ધાવચ્છાપુત્રે શ્રી નેમિનાથ
જિનેશ્વરને ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરીને નમસ્કાર કર્યા. આ અવસરે ધાવચ્છાએ, પો-
તાના પુત્રને દીક્ષા અપાવવા માટે પ્રજુની વિનંતી કરી કે, “ હે સ્વામિન્ !
પોતાના કુલનો આધાર, સર્વને પ્રિય અને નાશવંત એવા આ લોકના બહુ સુખ
સમૂહના જોગમાં નદેગ બુદ્ધિવાલો આ મ્હારો એકનો એક પુત્ર, અવિનાશી
સુખની ઇચ્છાથી તમારી પાસે ચારિત્ર લેવાની ઇચ્છા કરે છે, માટે હે સ્વામીન્ !
મ્હારા નપર પ્રસન્ન થઈ એ કુમારને ઝટ સંસાર સમુદ્ધિ તારો.

પઠી ધાવચ્છા પુત્રે, પોતાના મુકુટ કુંમલાદિ સર્વ આજ્ઞરણો તુરત માતાયે
ઝાલી રાખેલા વસ્ત્રમાં મૂક્યાં અને અધિકજ્ઞાવથી એક હજાર પુરુષો સહિત
પંચમુષ્ટી લોચ કરીને શ્રી નેમિનાથ પ્રજુ પાસે દીક્ષા લીધી. ત્યાર પછી નગ્ર બુ-
દ્ધિવાલા એ ધાવચ્છા પુત્રે પ્રજુની આજ્ઞાથી સ્થવિર સાધુ પાસે ચૌદ પૂર્વનો અન્યાસ
કર્યો. જિનેશ્વરે તેને યોગ્ય જાણી શ્રેષ્ઠ એવા સૂરિપદે સ્થાપ્યો અને તેને એક હ-
જાર સાધુ સૌંપ્યા એટલે તે પોતાના પરિવાર સહિત શ્રી જિનેશ્વરની આજ્ઞાથી
પૃથ્વી નપર વિહાર કરવા લાગ્યા. અનુક્રમે પોતાના પરિવાર સહિત તે સૂરિ
ચંપકાદિ શ્રેષ્ઠ વૃદ્ધોના સમૂહથી રમણીય એવા ગણી નામના નિયાનને વિષે આ-
વ્યા. એ નિયાનની પાસે ચારે તરફ પર્વતથી વિંટાલાયેલું સેલક નામનું નગર
હતું. ત્યાં સેલક નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને પદ્માવતી અને સુજગા
નામે બે સ્ત્રીઓ હતી. તેમાં પદ્માવતી રાજાને પ્રિય હતી. એ રાજાને જન્મક પ્ર-
કૃતિવાલો મહુક નામે મદાતેજવંત પુત્ર હતો. વહી ઉત્તમ બુદ્ધિવાલા પંચક-

विगेरे पांचसो प्रवान हता. थावच्चा सूरि अनुक्रमे विहार करता ते नगरमा आव्या; वनपालकनां वचनथी गुरुना आगमनने जाणीने सेलक जूपति पोताना स्त्री, पुत्र, मंत्री विगेरे परिवार सहित सुगुरु पासे आव्यो. त्यां तेणे श्रद्धाथी साकरना रस समान मधुर देशनानुं पान करी साधुनी सेवारूप श्रेष्ठ धर्मेने अंगीकार करचो. गुणनी खाणरूप थावच्चासूरि पण ते जूपतिने केटलाक दिवसमां धर्माधर्मनो जाण करी अन्यस्थले विहार करी गया. अनुक्रमे ते महामुनि सौगंधिका नामनी नगरी प्रत्ये आवी पहोच्या. त्यां तेमणे परिवार सहित नीलअशोक नामना उद्यानमां निवास करचो. पठी नगरवासी सर्वे लोको सूरिनी धर्मोपदेशनाने सांज्जली जिनेझना धर्मेने विवे गाढ वासनावाला थया.

आ वखते चार वेदरूप समुझे मथन करवामां प्रविण, विशेषे सांख्य मतनां सर्व शास्त्रनो जाण, सर्व संन्यासीयोमां मुख्य अने मनुष्योने मान्य एवो शुक नामे प्रसिद्ध संन्यासी एक हजार शीष्यना परीवारथी सर्व पृथ्वी उपर फरतो हतो. सौगंधिका नगरीमां ते संन्यासीनो ज्ञक्त सुदर्शन नामे एक शेठ रहेतो हतो. तेणे थावच्चा पुत्र मुनिना सत्य गुणो सांज्जल्या, तेथी ते विचार करवा लाग्यो. “ जो के हुं गुणना समुझरूप शुक गुरुनो निरंतर ज्ञक्त वुं. तो पण म्हारे म्होटा अतिश्रियोनुं दर्शन करवुं जोडए. ” आम विचार करीने पोताना परिवार सहित ते सुदर्शन शेठे परिणामे सुंदर बुद्धिवने उद्यानमां थावच्चा पुत्र सूरि पासे जइ तेमने नमस्कार करचा. पठी देशनाने अंते शेठे विनयथी सूरिने पूठ्युं के, “ हे जगवंतो ! तमे कया धर्मेने सुखदातार कहो ठो ? ” सूरिये कह्युं. “ हे महाशय ! अमे तो सर्व लोकमां अति शुद्ध एवो विनय मूल धर्म सर्व प्रकारनां सुखनो दातार मानीए ठीए. हे बुद्धिवंत ! ते विनय थावच्चा विनय अने साधुविनय एवा जेदथी मुख्य वे प्रकारनो ठे. तेमां पहेला विनयमां निर्मल एवां पांच अणुव्रत, त्रण गुणव्रत, चार शिक्षाव्रत अने अर्गीदाज पद्धिना कहेली ठे. आ प्रमाणेना पहेला विनयने उत्कृष्ट रीते पालनारो पुरुष अच्युत देवलोका प्रत्ये जाय ठे. वली थी जिनेश्वर एवा नेमिनाथ प्रज्जुए कहेला पंच महाव्रतरूप बीजा विनयने पालनारा पुरुषो थोना काळमां तिळि पामे ठे. ” पठी सूरिये ते सुदर्शन शेठेने पूठ्युं. “ हे शेठ ! तमने कयो धर्म उष्ट ठे, ते

કહો. ? ” શેઠે કહ્યું. “ આપ બોલ્યા વિના સાંજલો. શુક ગુરુએ અમને સાંખ્ય મત જાણનારાનું પવિત્રતારૂપ મૂલવાલો ધર્મ કરવો કહ્યો છે. કુંભ, નદી, ધરા, તલાવ અને પરબને વિષે વલી સમુદ્રના તીરને વિષે જે બહુ જલથી સ્નાન કરાય તેજ ગુરુનું પવિત્રતા કહી છે. ” આવચ્છા પુત્ર સૂરિયે કહ્યું. “ સાંજલ, જો એમ છે તો રુધિરથી ચરમાણું ઉત્તમ વસ્ત્ર રુધિરથીજ પવિત્ર કેમ થાય. હે મહાજ્ઞાગ ! એજ પ્રમાણે પ્રાણીયોના વિનાશાદિ આરંજોથી પાપી બનેલો પ્રાણી ફરી શાસ્ત્રમાં કહેલાં પાપ આરંજથી નિશ્ચે પવિત્ર કેમ થાય ? જો જીવમય જલથી બહુ સ્નાન કરવાને લીધે પવિત્ર થયેલા આત્માનું સ્વર્ગ પ્રત્યે જાય તો માંજલા વિગેરેને તો સ્વર્ગમાં ગયેલાજ સમજવા. જેમ રુધિરથી ચરમાણું વસ્ત્ર, પ્રથમ ચારાથી લીંપીને પઠી નના શુદ્ધ જલવડે ધોવાથી સ્વચ્છ થાય છે તેમજ સાવધ આરંજોથી કલુષિત (પાપી) થયેલો જીવ, ઉપશમ અને અહિંસાદિક શુદ્ધ હેતુથી પવિત્ર થાય છે. ” સુગુરુના આવા શ્રેષ્ઠ ઉપદેશરૂપ અમૃતના પાનથી સુદર્શન શેઠનાં ચિત્તને મોહકારી અલંકૃત મિથ્યાત્વરૂપ વિષ નાશ પામ્યું. પઠી હર્ષિત આત્માવાલા તેણે શ્રી આવચ્છા પુત્ર મુનિને નમસ્કાર કરી સમક્ષિત મૂલરૂપ શ્રાવક ધર્મ અંગીકાર કર્યો અને દરરોજ અતિ આદરથી સૂરિની સેવા કરવાથી શુદ્ધ જિનશાસનનું સર્વ જાણપણું પ્રાપ્ત કર્યું.

હવે પોતાના જ્ઞાત એવા સુદર્શન શેઠે જિનમતનો અંગીકાર કર્યાની અને સાંખ્યમત ત્યજી દીધાની વાત શુક ગુરુએ સાંજલી, તેથી તે પોતાનાં મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ હું સૌગંધિક નગરીમાં જઈ મ્હારા જ્ઞાત સુદર્શનને જૈનમત ત્યજી દેવરાવી ફરી મ્હારા મતમાં સ્થાપન કરું. ” આમ ધારી તે પોતાના પરિવાર સહિત ત્રણ દંભ તથા કમંમલાદિ ચિન્હોને ધારણ કરી સૌગંધિક નગરી પ્રત્યે ગયો. ત્યાં તે સંન્યાસીયોના મઠમાં નતરી અને દંભ કમંમલ વિગેરે મૂકી પોતે થોડા પરિવાર સહિત સુદર્શન શેઠને ઘેર ગયો. સુદર્શન શેઠ પણ સમ્યક્ત્વનાં અતિચાર અને અન્ય તીર્થિના સ્તવનથી જ્ઞયત્રાંત થયો હતો શુક ગુરુને આવતા જોઈ દૃષ્ટિથી તેમને નિરખવાપૂર્વક નજીક પણ થયો નહિ. જ્યારે દીર્ઘકાલ પર્યંત પૂર્વના પરિચયવાલા તે શુક ગુરુને શેઠે વંદના પણ કરી નહિ ત્યારે તો નિર્મલ બુદ્ધિવાલા શુક ગુરુએ પોતેજ તેને કહ્યું કે, “ હે સુ-

દર્શન ! પૂર્વે તું વહુ વિનયવાલો મ્હારો જન્મ હતો તો હવેનાં મને દેખીને તું કેમ ઝાઝો થતો નથી તેમ વંદના પણ કરતો નથી ? વલી આસન પણ આપતો નથી, તો હે મહાજ્ઞાન ! તૈં આવો કયા ગુરુ પાસેથી અવિનય મૂલરૂપ ધર્મ અંગીકાર કહ્યો છે ? ” આ પ્રમાણે શુક ગુરુ કહેતા હતા એટલામાં અવસરનો જાણ સુદર્શન શેઠ આસનથી ઝાઝો થઈ આદરસત્કાર કરી તેમને આસને બેસારીને આનંદથી કહેવા લાગ્યો કે, “ હે ગુણજ્ઞ ! મને ધર્મપ્રાપ્તિનું સ્વરૂપ સાંજ્ઞાલો. હવેનાં શ્ચિત ફલ આપવામાં કલ્પવૃક્ષ સમાન શ્રી નેમિનાથ જિનેશ્વર જયવંતા વર્તે છે. તેમના થાવચ્છા પુત્ર નામે વિનયવંત શિષ્ય, પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરતા કરતા અહિં નીલોદ્યાનમાં સમવસથ્યા છે, તેમની પાસેથી હું આ વિનયધર્મ પામ્યો છું. ” જાવિ વિવેકવાલા અને પરિણામે સુંદર મતિવાલા શુક ગુરુએ કહ્યું. “ હે શેઠ ! આજે ત્હારા ગુરુ પાસે જઈએ તે જો મ્હારા પ્રશ્નના ઉત્તર આપે તો હું નિશ્ચે તેને જ્ઞાતિથી વંદના કરીશ તેમ તેનું વચન પણ માન્ય રાખીશ. નહિં તો હુંજ તેને પ્રશ્નથી નિરુત્તર કરી નાખીશ. ” આમ કહીને શુક ગુરુ સુદર્શન શેઠ સહિત થાવચ્છા પુત્ર સૂરિની પાસે જવા નિકળ્યા.

નીલોદ્યાનમાં ગુરુની પાસે જઈ તેમને નમસ્કાર કર્યા વિનાજ આસન ઉપર બેસી શુક ગુરુએ તે મહાસૂરિને આ પ્રમાણે પૂછ્યું. “ હે પૂજ્યો ! તમારી યાત્રા સુખે નિર્વહન થાય છે ? યાપનિય પણ તેમજ છે ? વલી અવ્યાવાધપણું તેમજ પ્રાશુક વિહાર તેવોજ છે. ? ” થાવચ્છા પુત્ર સૂરિએ કહ્યું. “ હે મહાશય ! મને એ ચોરે વસ્તુનું વાધ કરતી નથી. ” શુક ગુરુએ “ એ કશું ? ” એમ પરી પૂછ્યું એટલે થાવચ્છા પુત્રસૂરિએ આ પ્રમાણે વિસ્તારથી કહ્યું. “ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ અને સંયમાદિકે કરીને જે યતનારૂપ પ્રવૃત્તિ કરાય છે તેને જિનેશ્વરોએ યાત્રા માની છે. વલી ઇંદ્રિય અને નોંદ્રિય એવા જ્ઞેદથી યાપનીય બે પ્રકારે માન્યું છે. વલી તે પાંચ પ્રકારે પણ કહેલ છે. તેમાં ઇંદ્રિય યાપનીય આ પ્રકારે. મ્હારી નેત્રાદિ વાહ્ય ઇંદ્રિયો કોઈથી નહિં હણાણી તેમજ વશ્ય વર્તે છે, તે ઇંદ્રિય યાપનીય કહેવાય છે. ક્ષીણ અને શાંત થયેલા ક્રોધાદિકે કરીને જે ચિત્ત તપીજતું નથી તેમજ અતિ નિવૃત્તિવાલું રહે છે, તે નોંદ્રિય યાપનીય કહેવાય છે. તમે મ્હારા શરીરને વિષે અવ્યાવાધ—કુશલપણું, પૂછ્યું તેના ઉત્તરમાં કહું છું કે, મ્હારા શરીરને વિષે વાયુ સંવંધિ, પીત સંવંધી અને કફ સં-

बंधी सर्वे प्रकारना रोगो नदय आवता नथी. वली हुं, स्त्री पशु पिंमकादि-
थी रहित एवा गाम, नगर, खाण, देवालय, वन अने पर्वतनी गुफा विगेरे
स्थानोमां वसुं. जेथी म्हारो विहार पण तमारा कहेवा प्रमाणे प्राशुक ठे.
तमे साधुनो जे प्राशुक विहार कह्यो, ते आ में कही बताव्यो तेज ठे. ”
आवा आवच्चा पुत्र सूरिये आपेला प्रभोतरथी शुक गुरु बहु आनंद पाम्यो. व-
ली ते शुक गुरुए ठठा अंगना मध्यमां रहेला सेलक अध्ययनना प्रसिद्ध प्रभो
पूठ्या, ते पण ते महासूरिये कृणमात्रमां कही बताव्या. पढी मोहनीय कर्मना
कथथी प्रबोध पामेला शुक संन्यासीये ज्ञातिथी श्री थावच्चा पुत्रने नमस्कार करी
बने हाथ जोम्नीने कह्युं के, “हे जगवन् ! म्हारा उपर प्रसन्न अइने आप मने संसार
समुझने तारवामां वहाण समान जैनधर्मनो उपदेश करो.” पढी आवच्चा पुत्र सूरिये,
संसारना ज्ञयथी वैराग्य प्रगट करनारी नव तत्त्वमय उत्तम धर्मदेशना आपी अने
संसार समुझमां वहाण समान यति धर्मनुं संक्षेपथी निरूपण करयुं. तेने सांज-
लीने गलि गयो ठे मोह जेनो एवा शुक संन्यासीये आवच्चा पुत्र गुरुने कह्युं.
“मने उत्तम ज्ञान विना आवा संन्यासि अवाना कष्टथी सिद्धि अइ नहि. खरुं
ठे, जेवा तेवा रसथी सुवर्ण सिद्धि क्यांथी होय ? अर्थात् नज होय. हे गुरो !
हुं आपनीज पासे जैनव्रत आदरवानी इच्छा करुं. कारण पूण्यना समूहथी
प्राप्त अयेला उत्तम मार्गने कयो पुरुष न अंगीकार करे ? ” गुरुए कह्युं. “हे
तपस्वी ! जेम सुख उपजे तेम कर.” पढी पुण्यात्मा शुक गुरुए पोताना ह-
जार शिष्य सहित ईशान दिशामां जइ गेरुथी रंगेला राता वस्त्रने त्यजी दइ
शीखा विगेरे कढावी नाखी. पढी शासन देवीये आपेला वेशने धारण करना-
रा तथा परिवार सहित एवा ते शुक गुरुने श्री आवच्चा पुत्र सूरिये दीक्षा आ-
पी अने साधुनोने योग्य एवो आचार शिखव्यो. शुक मुनि पण दर्जना अग्रजा-
गथी पण सुद्धम बुद्धिवने महा स्मृतिने लीधे दृष्टिवादमय सर्व सिद्धांत ओमा
वखतमां जणी गया. पढी आवच्चा पुत्र सूरिये सद्गुणोथी शुकमुनिने योग्य
जाणी तेमने आचार्यपदे स्थाप्या. शुकमुनिना पूर्वना हजार शिष्योए पण दी-
क्षा लीधी; तेथी शुक मुनि पोताना पूर्वना परिवार सहित श्री थावच्चा पुत्र
सूरिनी साथे विहार करवा लाग्या.

इहे जव्यजनोना समूहने प्रबोध करवामां तत्पर एवा शुक मुनि

पृथ्वी उपर विहार करता करता सेलकपुरना उद्यानमां आव्या. सूरिना आ-
गमनने जाणी उत्तम साधुना गुणमां आसक्त अयेला सेलक राजाए परिवार
सहित त्यां जइ तेमने वंदना करी. पढी सुगुरुना उपदेशरूप अमृतनुं पान
करीने वैराग्यना रंगथी पूर्ण अयेला ए राजाए मंगलकारी दीक्षानी इच्छा करी.
पढी नगरमां आवी उत्तम स्वप्नाववाला ते जूपतिये तुरत पोताना पांचसो
प्रधानोने बोलावीने आ प्रमाणे कह्युं. “ हे सचिवो ! तमे सौ आदरथी म्हारां
वचनने सांजलो. “ हुं हवणां शुक गुरु पासे चारित्र लेवानी इच्छा करुं तुं,
कहो, तमारो शुं विचार ठे ? ” आम राजाए पूछ्युं एटले ते प्रधानए तेने प्रणाम
करीने हितकारी आवी वाणी कही. “ हे स्वामिन् ! अमने गृहावासमां तमेज
कळपवृद्धनी पेठे इष्ट फल आपनारा ठो तो दिक्षाग्रहणमां पण तमेज अमारुं
इष्ट करनारा आनु. हे नराधिश ! निश्चे तमाराथी अमारो जूदो विचार शो
होय ? अमे पण आपनीज साथे संसार समुझने तारनारी दीक्षा लइशं. ” तेनु-
ए आ प्रमाणे कह्युं एटले जूपतिये फरीथी कह्युं. “ हे महाप्रधानो ! जो त-
मारो एवोज विचार होय तो हवणां तमे सौ पोतपोताना घरे जइ म्होटा पु-
त्रने घरनो जार सोंपी सर्व सामग्रीथी अहिं आवो के, जेथी आपणे चारित्र
लइए. ” आ प्रमाणे मंत्रीयोने कही संसारथी विरक्त मनवाला सेलक जूप-
तिये पोताना मंरुक नामना पुत्रने विविध प्रकारना महोत्सवथी आनंदपूर्वक
राज्यासने वेसाख्यो अने पोते पांचसो प्रधानोनी साथे तैयार अइ उद्यानमां
आवी महोत्सवथी शुकसूरि पासे दीक्षा लीधी. पढी सेलक राजपिये उत्तम
बुद्धिवने ज्ञातिथी शुक गुरुनी पासे एकादशांगीनो अज्यास कख्यो. शुकाचार्य
तेमने योग्य जाणी पोताना सूरिपदे स्थाप्या अने पांचसो साधुनुं सोंप्या.
पढी पृथ्वी उपर बहु कालपर्यंत विधिथी विहार करता अने पुण्यथी मनोहर
एवी धर्मदेशनावने अनेक ज्ञव्यजीवोने प्रतिवोव पमानता शुक गुरु पोतानुं
आयुष्य पूर्ण अयुं जाणी विमलाचल उपर गया. त्यां पोताना परिवार सहित
ए महामुनि एक मासना अनशनथी सर्व कर्मनो क्षय करी मोक्ष पाम्या.

इये सिद्धांतना समुद्धरूप श्री सेलक महासूरि पोताना पांचसो साधुनुं
सहित निरंतर निर्मल चारित्रने पालता उता पृथ्वी उपर विहार करवा लाग्या.
लुखा आहारथी, दुस्तपना आचरणथी, महा विहारथी तेमज उत्पन्न अयेला

અતિ વિષમ પિત્તજ્વરાદિ રોગથી પોતાના શરીરને બહુ પીડા પામતું જાણતા ઠતા એ મહામુનિ વિહાર કરતા કરતા પરિવાર સહિત સેલકપુરના નિવાસમાં આવેલા જાણીને બહુ ઝત્કિથી સામંત તથા પ્રધાનોને સાથે લઈ તેમને વંદના કરવા માટે ગયો. ત્યાં તે પોતાના પિતા સેલકસૂરિને વંદના કરી ધર્મદેશના સાંજની અને પછી તેમને રોગથી પીડા પામેલા જાણી વિનંતી કરવા લાગ્યો કે, “હે જગવન્ ! તમે આ નગરમાં એક નિવાસ સ્થાનને પસંદ કરી તેમાં આવતું હોશો. અમે શ્રેષ્ઠ વૈદ્યોએ વતાવેલ નિર્દુષ્ણ ઔષધોથી તમારી સેવા કરીશું કે, જેથી તમારે સ્વસ્થ થયા પછી પોતાનું ચારિત્ર પાલી શકાય. ” રાજાના બહુ આગ્રહથી સૂરિએ તેમનું કહેવું માન્ય કર્યું. પછી મંદુક જૂપતિ પોતાના ઘરે ગયો અને ગુરુ પણ સ્થોટી યાનશાલાપ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં પાંચસો શ્રેષ્ઠ મુનિઓએ પસંદગી કરેલા પાટ પાટલાવાળા સ્થાનમાં સૂરિએ નિવાસ કર્યો. જૂપતિ પણ તેમની વિવેકવ્રતે સેવા કરવા લાગ્યો. વલી રાજાની આજ્ઞાથી વૈદ્યો પણ નિર્દુષ્ણ ઔષધોવ્રતે ઝત્કિથી સેલક ગુરુની સેવા કરવા લાગ્યા.

એકદા વૈદ્યોએ ગુરુને કહ્યું કે, “હે જગવન્ ! આવા મહા રોગોને અમોએ મદીરાપાનરૂપ અમૃતથી દૂર કર્યા છે. ” વૈદ્યોનું આવું વચન સાંજની સેલક સૂરિએ પોતાનાં શાસ્ત્રની વિસ્મૃતિનાં મુખ્ય કારણરૂપ મદીરાપાનને રોગોની નિવૃત્તિનું અવલંબન ધારી ગીતાર્થપણાથી કબુલ કર્યું. એ પ્રમાણે કેટલા દિવસે વિવિધ પ્રકારની ચિકિત્સાથી સેલક ગુરુના શરીરને વિષે સર્વે વિષમ રોગો શાંતિ પામી ગયા. નિશ્ચે સર્વે ઇંડિયોમાં રસના ઇંડિયના હુર્જય એવા બલીષ્ટપણાથી તેમજ સર્વ કર્મમાં મોહનીય કર્મના તેમજ પ્રમાદના અતિ ગહનપણાથી ગીતાર્થપ્રતિ અને સંવિગ્નમનવાળા સેલકાચાર્યે નિરંતર ઝત્કપાનમાં બહુ આસક્તિ ધારણ કરી, તેથી એ મહામુનિ સૂત્રાર્થના જાણવા જાણાવવામાં, વિચાર કરવામાં, શુદ્ધક્રિયાદિક કાર્યમાં અનેષ્ટ આવશ્યકમાં હમેશાં શિથિલ બની ગયા.

કોઈ વચ્ચે એક પંથક વિના તપમાં આસક્ત થયેલા ચારસો નવાણું શિષ્યોને તર્ક થયો કે, “ આપણા સેલકગુરુ ચતુર છે ઠતાં સરસ ઝત્કપાનમાં અતિ આસક્ત થયેલા એ પ્રમાદથી બીજે વિહાર કરવાની ઇચ્છાકરતા નથી, માટે મોહને ધિક્કાર છે !! ચારિત્ર પાલવામાં તત્પર અને ત્યજી દીધો છે મમતાનો

नार जेमणे एवा आपणे सौ फक्त गुरुना दृढ नक्त एवा एक पंथकने अहिं गुरु पासो राखी वीजे विहार करीए. ” आम विचार करीने तेमज पंथकनी रजा लइने ते चारसोने नवाणुं साधुनु वीजे दिवस सवारमां पाट पाटलादि पावुं सोंपीने सेलकसूरिथी जूदा विहार करवा लाग्या. पाठल विनीत अने शुद्ध परिणामवालो पंथक मुनि पोताना चित्तमां विचार करवा लाग्यो के, “ जो के सेलकगुरु पोताना कर्म वशथी शिथिल आत्मावाला थया ठे, तो पण जेमनी पासो आलोक तथा परलोकनुं हितकारी व्रत अंगीकार करयुं ठे ते गुरुने सुशिष्योए त्यजी देवा जोइए नहि. सर्व शास्त्र समूहने जाणनारा तथा वखाणवा योग्य गुणवाला ए महात्मा गुरु पोतेज चारित्रना आचरणनो नाश थये ठेते चेती जशे. ” आ प्रमाणे साधुनुने हितकारी तथा अति श्रेष्ठ एवो विचार करीने ते विनीत एवो पंथक, नक्तिथी तेवा गुरुनी पण सेवा करवा लाग्यो. वली एकलो ठता आलस त्यजी अवसर प्रमाणे सर्व क्रीया ते पोतेज करतो अने चंडनी पेठे निर्मल चारित्रने पालतो हतो. चारित्रनुं आचरण करता एवा सेलक गुरु पण लोढानी सांकलोना समूहथी हाथीनी पेठे प्रमादादि शत्रुनुना समूहोथी बहु बाधा पाम्या, ते एटले सुधी के, कार्तिक चातुर्मासनी पर्वणीने दिवसे पण ए महामुनि मीठ एवा नक्तपानने मरजी मुजव जमी अने सुइ रह्या. शुद्ध क्रियामां तत्पर अने चारित्र पालवामां निपुण बुद्धिवालो पंथकमुनि पण ते दिवस नपवास करी अने गुरुनी नक्ति करी, प्रतिक्रमण करवा लाग्यो. पठी कमासण करती वखते स्वज्ञावथी सरल बुद्धिवाला ए पंथक यतीश्वरे पोताना मस्तकथी गुरुना चरणने विषे स्पर्श कस्यो. आ वखते तेमना मस्तकना संघटाथी जागी गयेला गुरु क्रोधथी आ प्रमाणे कहेवा लाग्या के, “ अरे ! कया जरुपुरुषे अवसर विना म्हारी निडानो जंग कस्यो ? ” पठी शंकायुक्त चित्तवाला अने पोताना आत्माने गुरुना अपराधथी मज्जिन थयेला जाणता ठता पंथक मुनिये सरलगुणोवने पोताना गुरुने मधुर वचनथी आ प्रमाणे कह्युं. “ दे प्रज्जो ! हुं आपनो पंथक नामनो आज्ञाकारी शिष्य, आज्ञे कार्तिकीनो दिवस होवाथी दयणां चातुर्मानिक कमासमण कहं ठुं. म्हारां पोतानां मस्तकना स्पर्शथी आपनी निडानो जंग थयो ठे. आ अररावनो हुं आपनी पासो कमा मागुं ठुं अने दंड करीथी एवो

अपराध नहि करुं.” अतिविनयवंत पंथक शिष्यनां आवां वचन सांजलीने अति गाढ मोह निदानो नाश थवाथी ते सेलक गुरु बोध पाम्या, तेथी ते विचार करवा लाग्या. “ हा हा ! उद्धत एवा मोहरूप झुतपतिने वश्य थयेला मने धिक्कार ठे ! धिक्कार ठे !! जे में संसारना ज्ञयने दूर करनारुं चारित्र हा-री दीधुं. अहो ? में म्होटां राज्यने त्यजी दइ निर्मल चारित्र आदरयुं हतुं अने बहु प्रयासथी सर्व शास्त्रनो अज्यास कस्यो हतो ठतां लोन्नथी लोपाइ गये-ला बोधवालो हुं कांइ करी शक्यो नहि. हा ! इंडियोनो मार्ग नाश पामवाथी हेवे ते सामर्थ्य क्यांथी होय ? साधुन एक अतिचारनी आलोचना न ले तो निश्चे बोधीबीज दुर्लज आय एटलुं नहि; परंतु बहुकाल पर्यंत संसारमां ज-मवुं पमे. में रसना इंडियना लोन्नथी बहु काल पर्यंत निश्चे असंख्य अतिचा-रो सेवन कस्या ठे. तो हुं तेमनाथी शीरीते बूटीश. ? हा मने धिक्कार थानु ! धिक्कार थानु !! हवणां हुं पोतेज म्हारा आत्माने संसारनां मूल रूप पापो-ना समूहथी उद्धारुं अने शास्त्रमां कहेली युक्तिथी आलोचना लइ ऊट आवा डुराचारथी निवृत्ती पामुं. ” अहो ! बहु विनीत एवा सर्वे शिष्योमां पण आ पंथक मुनिने धन्य ठे. कारण के, अति प्रमत्त एवा मने ते बहु ज्ञक्तिथी सेवे ठे. वली चारित्र पालवानी बुद्धिवालो अने सावधान एवो ते पंथकमुनि निरं-तर व्रत पालतो ठतो म्हारी पासे रहे ठे. ” आम विचार करीने सेलक गुरु-ए पंथकने कह्युं. “ हे सुसाधु पंथक ! महा मोहनिज्ञाने नाश करनारा त्हारां वचनथी हुं प्रबोध पाम्यो ठुं. ”

पढी सेलक सूरि सर्व क्रीया करी जूपतिनी रजा लइ बीजे स्थानके वि-हार करी गया. त्यां बीजा बहुश्रुत साधु पासे पोताना सर्व दोषनी आलोचना लइ ते महामुनि, पंथक साधुनी साथे व्रत पालवा लाग्या. विशुद्ध चारित्रवा-ला सेलक सूरिने मोहनिज्ञाथी निर्मुक्त थयेला जाणी सर्वे विनीत शिष्यो तु-रत तेमनी सेवा करवा लाग्या. परस्पर धर्मानुरागमां प्रीतिवाला ए मुनीश्वरो-नी साथे सेलकसूरिये प्रमाद त्यजी दइ बहुकाल विहार कस्यो. पढी अंत स-मये गुणोथी गरीष्ट एवा ते गुरु, मोक्ष सुखनी इच्छा करता ठता पोताना स-र्व परिवार सहित शत्रुंजय पर्वत उपर गया. त्यां एक मासनुं अनशन करी श्री सेलक महामुनि, सर्व साधुन सहित निरंतर आनंदमय एवा मोक्षसुख-

ने पाम्या. हे ऋष्यजनो ! तमे एकाग्रचित्तवाला थइने आत्म बोधरूप कमल-
ना समूहने प्रकाश करवामां सूर्यविंव समान अने पुण्यरूप अमृतनां पात्र
रूप आ यावच्चा पुत्र मुनिनां उत्तम चरित्रने सांज्ञलीने कामक्रोधादि शत्रुज-
नो क्षय करनार अने काढयाणकारी एवा शुक तथा सैलक मुनीश्वरोनां
श्रेष्ठ व्रतनो आश्रय करो.

॥ इति यावच्चा पुत्रनी कथा ॥

सुच्ची जिणंदवयणां, सच्चं सोअंति पज्जणिउ हरिणा ॥

किंसच्चंति पवुत्ता, चिंतंतो जाइसरणाउ ॥ ३५ ॥

संवुद्धो जो पढमं, अप्रयणां सच्चमेव पन्नवइ ॥

कच्चुलनारयरिसिं, तं वंदे सुगइमणुपत्तं ॥ ३६ ॥

श्री कृष्णना पूठवा उपरथी 'सत्य एज शोच' ए जिनेश्वरनुं वचन
सत्य ठे, परंतु सत्य शुं? एम विचार करवाथी जेमने जाति स्मरण ज्ञान प्राप्त
घयुं अने जेमणे केवलज्ञान मेलवी सत्य ए नामनुं प्रथम अध्ययन रच्युं. वली
जे मोक्षगति पाम्या, ते कच्चुल (नारद) रुषिने हुं नमस्कार करुं वुं. ॥ ३५-३६ ॥

नारद ऋषिनी कथा.

कुशाग्र देशमां शौर्यपुर नामे म्होदुं नगर ठे त्यां धनंजय नामनो शेठ
वसतो हतो, तेने सुज्जज्ञ नामे स्त्री हती. पुत्र रहित अने मिथ्या दृष्टि एवा
ते बन्ने जणा देव देवीयोनी पासे पुत्रनी याचना करता ठता निरंतर व्यग्र
मनवाला रहेता हता. ते नगरमां लोकने विपे प्रत्यक्ष महिमावालो सुरंवर
नामे यक्ष वसतो हतो, तेथी आ स्त्री पुरुषे, तेने सो पामा चढाववानी मा-
नता करी. कोइ वखते अनंत महिमाना स्थानरूप श्री महावीर स्वामी परि-
वार सहित ऋष्यजीवोने प्रबोध पमावता ठता त्यां समवसख्या. पत्री श्रद्धा-
वंत धनंजय शेठे नगरवाती जनोनी साथे समवसरणमां जइ जिनेश्वरने वं-
दना करीने अमृतरस समान धर्म देशना सांज्ञवी. त्वार पत्री तेणे तुरत त्यांज
हर्षवने देश विरतिने अंगीकार करी.

પઠી કોઈ વચ્ચે તે શેઠની સ્ત્રી સુન્નડાણ પવિત્ર કાંતિવાલા પુત્રને જન્મ આપ્યો. અહો ! પૂર્વે કરેલાં પોતાનાં કર્મો નિશ્ચે અવસરે ફલે છે. પઠી તો પેલો યક્ષ, આનંદથી ધનંજય શેઠનીપાસે પોતાનાં બલિદાન (પૂર્વે માનેલા સો પાના) ને માગવા લાગ્યો. અહો ! દેવતાનું પણ કારણવિના હિંસામાં આસક્ત થયેલા દેખાય છે. પઠી પર પ્રાણી ઉપર દયાલુ એવા ધનંજય શેઠે યક્ષપાસે જઈને પોતાનાજ શરીરને કેટલાક ઝાગમાં ઠેદી સો કકમા કરીને તેને નિવેદન કર્યા. શેઠનાં આવાં સત્વથી પ્રસન્ન થયેલો યક્ષેડ તેને કહેવા લાગ્યો કે, “ હે ધનંજય ! તું સર્વ શેઠોમાં મુખ્ય છે, માટે વરદાન માગ ! વરદાન માગ !! ” ધનંજયે તેની પાસે હિંસા ન કરવારૂપ વરદાન માગ્યો. યક્ષે વરદાન આપ્યો એટલે પ્રસિદ્ધ યજ્ઞવાલા અને સાજા થઈ ગયેલા અંગવાલા ધનંજયે શ્રી જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુની આજ્ઞાથી બહુકાલ પર્યંત શ્રાવકધર્મ પાડ્યો. હવે કોઈ વચ્ચે શ્રી વર્ધમાન સ્વામી ત્યાં સમવસર્યા. તે વચ્ચે પ્રજ્ઞુના ધર્મઘોષ અને ધર્મયજ્ઞ નામના બે વિનીત શિષ્યો, અશોક વૃક્ષની નીચે સજાય કરવા લાગ્યા. બહુ વચ્ચે થયો; પરંતુ વૃક્ષની ઢાયા દૂર ગઈ નહિ એટલે વિનીત એવા તે બંને સાધુનું પરસ્પર કહેવા લાગ્યા કે, “ હે મહામુનિ ! નિશ્ચે તમારા પ્રજ્ઞાવથી આ વૃક્ષની ઢાયા સ્થિર થઈ છે. ” બંનેમાંથી એક સાધુ દૂર ગયા તો પણ વૃક્ષની ઢાયા બીજા નજીકેલા સાધુ ઉપર સ્થિર રહી. જ્યારે તે દૂર ગયા; તો પણ ઢાયા તો તેમની તેમજ સ્થિર રહી. પઠી તે આશ્ચર્યને જોઈ બંને મુનિયોએ શ્રી વીરપ્રજ્ઞુ પાસે જઈને હિતની ઇચ્છાથી વૃક્ષ ઢાયાના સ્તંભનનું કારણ પૂછ્યું. પ્રજ્ઞુએ કહ્યું.

“ પૂર્વે આ નગરમાં રાજાનુંના મુકુટમણિરૂપ સમુદ્વિજય નામનો જૂપતિ રાજ્ય કરતો હતો. તેને સોમમિત્રા નામની પ્રિયાવાલો યજ્ઞયજ્ઞ નામનો પુરોહિત હતો. તેને યજ્ઞદત્ત નામે પુત્ર હતો. તેને સોમયજ્ઞા નામે સ્ત્રી હતી. યજ્ઞદત્ત અને સોમયજ્ઞાને લોકમાં પ્રસિદ્ધ કીર્તિવાલો નારદ નામે પુત્ર હતો. ઉપર કહેલા ચારે સ્ત્રી પુરુષો નિરંતર તપ કરવામાં કુશલ હતા. તેથી તેનું નારદને અશોકવૃક્ષની નીચે મૂકી હંમેશાં પોતાની આજીવિકા માટે છેતરમાંથી દાણા વિણી લાવતા હતા. કોઈ વચ્ચે જૈનક દેવતાનું ત્યાં તે બાલકને જોઈ પ્રસન્ન થયા. પઠી તેનું નત્પન્ન થયેલી દયાને લીધે તુરત તે વૃક્ષની ઢાયાને સ્તંભાવીને બાલકને વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર લઈ ગયા. ત્યાં તેનું તેને પ્રજ્ઞા

आदि बहु विद्याउ शिखवी. अनुक्रमे ते महा सत्ववान् नारद नामनो तापस श्रयो.

हवे कोइ एक दिवस सज्जाने विषे बलज्जइ सहित श्री कृष्ण, तत्त्वज्ञ पुरुषोनी साथे तत्व संबंधी विचार करता होता. तेवामां त्यां नारद गया. कृष्णे तेमने सामा उठी आसन उपर बेसारीने स्पष्ट पूठ्युं के, “हे नारद ! जलस्नानादिके करीने पोताना पापरूप कादवनो नाश श्रतो नथी, तो तेने तात्वीक शौच (पवित्रपणुं) शी रीते कहेवाय ?” कृष्णनां आ प्रश्ननो नारदरूपि बहु बहु विचार करवा लाग्या, परंतु तेनो खरेखरो अर्थ जाणी शक्या नहि, तेथी ते तुरत आकाश मार्गे श्रने पूर्व विदेहक्षेत्रमां श्री सीमंधरस्वामी पासे गया. त्यां तेमणे जिनेश्वरने पूठ्युं के, “हे नाथ ! शौच (पवित्रपणुं) शुं कहेवाय ? प्रभुए उत्तर आप्यो के, सत्य एज शौच कहेवाय ठे.” पठी नारदरूपि त्यांश्री उठीने अंपर महाविदेहक्षेत्रमां श्री युगंधर जिनेश्वरनी मनोहरपणाथी हर्षकारी सज्जामां गया. त्यां पण तेमणे प्रभुने हर्षथी शौच शब्दनो अर्थ पूठ्यो. प्रभुए पण निश्चे पूर्वना जिनेश्वरनी पेठे शौचनो अर्थ सत्य कह्यो. पठी नारदरूपि बने जिनेश्वरोए कहेला शौचना अर्थने जाणी तुरत बहु उत्साह धरता द्वारका नगरीमां आवीने श्री कृष्णप्रत्ये कहेवा लाग्या. “हे कृष्ण ! सांजलो. निश्चे शौचनो अर्थ सत्य ठे.” कृष्णे फरी पूठ्युं “हे साधु ! सत्य कोने कहेवुं ते कह्यो ?” बली कृष्णे हसीने कह्युं. “हे मुनि ! आपे कहेलो शौचनो अर्थ खरो नथी उतां तमे जेने शौचनो अर्थ पूठ्यो होय तेने सत्यनो अर्थ पण पूठ्यो.” नारदरूपि “ए ज्ञान विना जाणी शकानुं नथी.” एम विचार करता होता एवामां तेमने कर्मना क्षयथी जातिस्मरण ज्ञान श्रयुं. अनुक्रमे उज्ज्वल एवा संवरनुं ध्यान करता ए महामुनिने केवलज्ञान उत्पन्न श्रयुं. पठी देवताए आपेला साधु वेशने धारण करी सुवर्णना कमल उपर बेठेला ते केवलीये कृष्णादिकनी आगल धर्मदेशना आपता प्रथम सत्य अर्थने प्रगट करनासुं सत्य नामनुं अव्ययन कही बताव्युं. सर्व प्राणियोने दितकारी अने महाव्रतथी जतरपुर एवा सत्य अव्ययनने तया बीजी उत्तम धर्मदेशनाने सांजली बहु जन्मजनो प्रबोध पान्या. पठी ते कछुल नारदरूपि, केवलीपणामां बहु कालपर्यंत पृथ्वी उपर विहार करी अनुक्रमे मोक्षपद पान्या. ”

श्री महावीर प्रभुए पोताना धर्मवोष अने धर्मपश नामना बने शिष्यो-

ને આ નારદનું વૃત્તાંત કહીને પછી કહ્યું કે, “તે દિવસથી એ વૃક્ષની ઠાયા ક્યારે પણ નમતી નથી. હે જીવ્યજનો ! તમે પૂર્વ જન્મને વિષે સંપાદન કરેલાં કર્મરૂપ પાપના સમૂહનો નાશ કરવા માટે આ પવિત્ર અને તત્ત્વાર્થ પ્રગટ કરનારા નારદઋષિના ચારિત્રને સાંજીલી નિરંતર શ્રદ્ધાથી પવિત્ર મનવાલા અને ઝટ સંયમ-રૂપ જાવ શૌચને કરવામાં બાંધેલા આદરવાલા થાનું.

॥ ઇતિ નારદઋષિની કથા ॥

જો અ પરમકદ તવં, ઘિન્નં લૂહં ચ કાયમગણિતો ॥

સિદ્ધં વિહુઅરયમલં, સેલગપુત્રં તયં વંદે ॥ ૩૭ ॥

અર્થ—કોઈએ ઢેદીનાં લેલા અને મલિનપણાથી રુદ્ધ એવા પોતાના દેહને નહિ ગણતા બતાં જેમણે બાર પ્રકારનો તપ કહ્યો છે એવા તે કર્મના મલને ધોઈ નાખનારા સેલક પુત્ર (મંદુકરાજઋષિ) ને હું વંદના કરું છું. ॥ ૩૭ ॥

અસુરસુરપન્નગિંદા, જતં પદ્મિમાગયં નમસંતિ ॥

ઝજ્જિંતસેલસિહરે, તં સિરસા સારણં વંદે ॥ ૩૮ ॥

અર્થ—ગિરનાર પર્વતના શિખર ઉપર કાયોત્સર્ગે રહેલા જે મુનિને દેવ, દાનવ અને જીવનપતિયો નમસ્કાર કરે છે તે સારણમુનિને હું મસ્તકવરે વંદના કરું છું. ॥ ૩ ॥

વલી પણ ગ્રંથકાર બે ગાથાએ કરીને સારણમુનિની સ્તુતિ કરે છે. ॥

બારસન્નિસ્કૂપદ્મિમા, જેણણુચિન્ના મહાણુજ્ઞાવેણ ॥

વાસસયા નિઅમેણં, અઘમઘઘાણિ જો કાસી ॥ ૩૯ ॥

તં સ્વવિઅપેમદોસં, વંદે જરમરણરોગમુત્તિન્નં ॥

અઝલસુહસાગરગયં, નિવાણમનુત્તરં પત્તં ॥ ૪૦ ॥

અર્થ—જે મહાનુજ્ઞાવે, બાર ત્રિહુપદ્મિમા કરી અને સો વર્ષના અન્નિગ્ર-હથી ઘઘઅઘમાદિ તપો કહ્યાં તે રાગદ્વેષને સ્વપાવનારા, જરામરણના રોગથી

निर्मुक्त अयेला, अतुल्य सुखसमुद्भने पामेला अने उत्कृष्ट एवा मोक्षपदने अंगीकार करेला सारणमुनिने हुं वंदना करुं तुं. ॥ ३९-४० ॥

नारयरिसिपामुक्ते, वीसं सिखिनेमिनाहतिहंमि ॥

पन्नरस पासतिह्ने, दश सिखीरस्स तिहंमि ॥ ४१ ॥

पत्तेअबुद्धसाहू, नमिमो जे भासिउ सिवं पत्ता ॥

पणयालीसं रिसिन्ना-सि आइं अप्रयण पवराइं ॥ ४२ ॥

अर्थ-श्री नेमिनाथना तीर्थमां वीश, पार्श्वनाथना तीर्थमां पंदर अने वीर प्रभुना तीर्थमां दश एम नारद रुषि विगेरे पीशतालीश प्रत्येक बुद्ध साधुन के, जेन पीस्तालीश रुषियोए कहेला श्रेष्ठ अध्ययनो प्रकाशीने मोक्ष पाण्या ठे. तेमने हुं नमस्कार करुं तुं.

ते पीस्तालीश रुषियोनां नाम आ प्रमाणे-

१ नारद, २ वर्जित, ३ पुण्यासीत, ४ अंगरुषि, ५ पुष्पशाल, ६ वटकली, ७ कुंकुम, ८ केतली ए कास्यप, ९ तेतलीश्रुत, १० मंखली, ११ जगन्नपाली, १२ मयाली, १३ बहुमधु, १४ सौरिय, १५ विंडु, १६ उत्तरशैल, १७ कृष्ण, १८ आर, १९ नटकलवादी, २० शरणकर, २१ गर्दन्न, २२ राम, २३ हिमगिरि, २४ अखंरु, २५ मयंग, २६ रक्त, २७ आर्द, २८ वर्द्धमान, २९ वायु, ३० शश, ३१ पींग, ३२ अरुण, ३३ श्रीगिरि, ३४ अदाल, ३५ चित्रक, ३६ श्रीगिरि, ३७ सति, ३८ पुत्रज्ञाज, ४० द्वीपायन, ४१ इंडनाग, ४२ सोम, ४३ सोमयश, ४४ वसान, ४५ वैश्रमण.

पहरिद्यंतो दुद्यो-हणेण तह पंमवेहिं थुवंतो ॥

समसत्तुमित्तज्ञावो, दमदंतमहारिसी जयउ ॥ ४४ ॥

अर्थ-दुर्योधने प्रहार करेला तेमज पांमवोए स्तुति करेला उता शत्रु-मित्रने विषे समान ज्ञाववाला दमदंत महामुनि जयवंता वर्तो.

॥ दमदंत महामुनिनी कथा ॥

आ जरत क्षेत्रमां कळयाणना स्थानरूप हस्तिशीर्ष नामे महानगर ठे.

त्यां निर्दूषण एवो दमदंत नामे राजा राज्य करतो हतो. आ वखते हस्तिना-
पुर नगरमां शत्रुनंना जुजवलने नाश करनारा पांच पांरवो, कौरव सहित
राज्य करता हता. केटलोक काल गया पढी कोइ कारणथी दमदंत नूपतिनी
साथे पांरवोने बैर वधी पर्युं; ते एटले सुधी के, बहु शत्रुनंना समूहने त्रास
पमारवामां निपुण एवा पारवो कौरवोए उत्साह पमारवा ठता बहु सैन्य
लइ दमदंत नूपतिनी साथे प्रतिवर्षे महा जयंकर युद्ध करता. जो के कौरवो-
ना पक्षथी पांरवो बहु बलवंत हता तो पण सिंहनी पेठे युद्ध करता ते महा
बलवंत दमदंत नूपतिथी तेनु हार पामता. कळपांतकालना समान महाज-
यंकर एवो ते राजा ज्यारे युद्धनुमि प्रत्ये आवतो त्यारे कौरवो सहित बल-
वंत एवाय पण पांरवो दीन बनी जता. जो के विजय लक्ष्मीने मेलववामां
आश्चर्यकारी एवो ते दमदंत नुपाल थोमा सैन्यवालो हतो तो पण पोताना-
ज जुजबलथी दुर्जय एवा ते राजाए बहुवार पांरवोने जीत्या हता.

कोइ वखते प्रतिवासुदेव जरासंधनी सेवा करवा माटे दमदंत नुपति
राजगृह नगर प्रत्ये गयो. पाठल ठल जोइ रहेला पांरवोने अवसर मढ्यो
तेथी तेनु सेना लइ तुरत दमदंत राजाना देशनो नाश करवा त्यां गया.
त्यां तेनु गाम, नगर, आकर विगेरेने लुंढता लुंढता राजधानीमां आवी लुंढ
करवा लाग्या अने पोतानी मरजी मुजब बहु सुवर्ण रत्न विगेरे लइ तथा घ-
णा एवा गायोना धणोने वाली संपूर्ण मनोरथवाला पांरवो कौरवो सहित
पाठा वढ्या. अहिं तुरत उपरानुपर आवेला बहु दुतोथी पांरवोनां आगमनने
सांजलवा मात्रथी बहु कोपायमान थयेलो दमदंत राजा पोताने ठेतराएलो
मानी तुरत जरासंधनी आज्ञा लइ पाठो वढ्यो. राजधानी अने देशजंगना
दुःखने मनमां लावी पोतानुं सैन्य सज्ज करीने महा कोपथी दुर्हर तथा धा-
रण करेला खरुथी जयंकर आकृतिवालो ए राजा जेम सींचाणो चकलीने
मारवा तैयार थाय तेम शत्रुना सैन्यने मारवानी इच्छाथी जेटलामां पांरवो
अखंरु प्रयाणथी पोताने सीमामे आवी पहोच्या तेटलामां ते तेमनी पाठल
आवी पहोच्यो. पढी पांरवोनुं सैन्य पुरुषार्थ त्यजी दइ कष्टथी जीव लेइने
नाठुं अने हस्तिनापुरमां पेसी गयुं. पाठल पशुनी पेठे पांरवोना सैन्यने दो-
नावतो महासुजट दमदंत नुपति हस्तिनापुरने घेरो घालीने रह्यो. पांरवो

पण कील्लाने सज्ज करी अने दरवाजा बंध करी शीयालनी पेठे रह्या. पढी दमदंत राजाए दूतनां मुखशी पांरवोने केहवराव्युं के, “अरे जमो ! तमे शशालानी पेठे किल्लामां पेसीने केम रह्या ठे ? बीलामानी पेठे तमे म्हारा निर्धणीया देशने तथा राजधानीने लुटी शुं पौरषार्थपणुं मेलव्युं ? जो तमारुं कुल कृत्रियनुं होय, तमे कृत्रिय हो, तमारा पूर्वजो पण कृत्रिय होय तेमज तमारी माता वीरपुत्रने जन्म आपनारी होय तो हवणां तमे मारी साथे युद्ध करो. अरे बीकणो ! जो तमे युद्धने माटे नहि आवो तो हवे पढी जीवता ठतां पण मूवानी पेठे आ नगरमांज बहुकाल पर्यंत रहो.” राजतेजशी प्रगळ्ज एवा दूते तुरत सज्जामां आवीने ते सर्व पांरवोनी आगल कह्युं; परंतु कृत्रिय कुलमां उत्पन्न थयेला बलवंत अने कौरवो सहित एवा पांरवो वाणीने नियममां राखनारा मुनिनी पेठे मौनज रह्या. वली दमदंत नूपतिना पौरुषार्थने सहन करवा असमर्थ एवा पांरवो ते वखते दूतने उत्तर आपवाने पण समर्थ थया नहि. दूत पागो आव्यो एटले बलवंत एवा दमदंत नूपतिये तुरत सर्व स्थानके पोताना विजयनो पट्टह वगमाव्यो के, “हे नगरवासी लोको ! तमे सौ सांजलो. में आ प्रचंरु एवाय पण पांरवोने जीत्या ठे.” पढी सर्व राजमंरुलमां पांरवोनी लज्जाने वृद्धि पमामतो ते राजमुकुटमणिरूप दमदंत नूपति पोतानी राजधानी प्रत्ये गयो. त्यां ते पोतानां तेजशी पूर्वे नाश थइ गयेली सर्व लक्ष्मी पुण्य प्रज्जावने लीधे पाम्यो. दीर्घकाल पर्यंत पोतानां राज्यने पालीने अवसरे उत्पन्न थयेला वैराग्यवाला ए दमदंत नूपतिये चारित्र लीधुं. कषायना उन्न रहित एवा ए राजर्षि पोतानी पूर्व कर्मनी क्रूर धाटीने जीतवा माटे बहु तप करवा लाग्या.

हवे कोइ वखते परिगृह रहित अने पंच समिति तथा त्रण गुप्ति युक्त एवा ए मुनिये पृथ्वी उपर विहार करता करता हस्तिनापुरना उद्यानने विषे कायोत्सर्ग कस्यो. आ वखते परिवार सहित महाबलवंत एवा पांरवो कौरवोनी साथे क्रीडा करवाने नगरनी बहार गया. त्यां पुण्यशी पवित्र आत्मावाला युधिष्ठिर राजाए, शांत तथा इंद्रियोने जीतनारा ए महामुनिने दीठा. तुरतज जेमना शरीरने विषे पुलकावली उत्पन्न थइ ठे एवा महाराजा युधिष्ठिरे पोताना चारे बंधुन सहित हस्ति उपरशी नीचे उतरी त्रण प्रदक्षिणा पूर्वक नमस्कार करी

आनंदथी ए महामुनिनी बहु स्तुति करी. ते आ प्रमाणे. “ धन्य पुरुषोमां मुकुटरूप, सत्वगुणना समुद्ररूप अने पराक्रमथी बाह्यज्ञावरूप शत्रुने जीतनारा हे साधो ! तमे जयवंता वर्यो. तमे प्रथम अमारा सरखा बाह्य शत्रुने जीती-ने पढी अंतरंग शत्रुने जीतवा माटे सज्ज अयेला ठो. ज्ञावशत्रुने जीतवाथी त्रण जगत्तना प्राणीयो जेमना सज्जुणोनी स्तुति करे ठे तथा त्रण जगत्तमां पूज्यपणुं पाम्या ठे एवा हे मुनिराज ! तमे जयवंता वर्यो. ” आ प्रमाणे मु-निना चरणनी रजने वारंवार स्पर्श करीने स्तुति करता एवा युधिष्ठिर नृपति अत्यंत प्रसन्न अइ पोताना बंधुन सहित चाळया गया. पढी दुष्ट बुद्धिवालो दुर्योधन त्यां आव्यो. तेने पोताना क्रूर सेवकोए पेला मुनीश्वरने नामथी नल-खाव्या एटले तो ते कहेवा लाग्यो के, “ अरे ! अमारा देशनो जंग करी अने वली आवुं पाखंरु करी तुं अहिं आव्यो ठे ? ठीकज अयुं जे आज तुं म्हारा हाथे चम्यो. ” वीर पुरुषोमां अधम अने क्रोधथी आकुल एवा दुर्योधने आवी रीते मुनिने तिरस्कार करी ए मुनिराजने एक बीजोराना फलथी प्र-हार कस्यो. दुर्योधननी आवी चेष्टा जोइ परस्पर स्पर्धावंत एवा बीजा दोम-ता आवेला सेवकोए तुरत नपरानपर पण्थरना वर्षादथी मुनिने रुधिरमय व-नावी दीधा. जोके पांरवोए स्तुति करी अने कौरवोए प्रहार कस्यो तोपण ए मुनींडे एके नपर जरा पण संतोष तेम क्रोध दर्शाव्यो नहि. आ प्रमाणे न-त्कृष्ट रीते शमताने ज्ञावता ए मुनि अनुक्रमे महा नदयवाला केवलज्ञानने पाम्या. मोक्षसुखना स्वादना अर्थी एवा हे श्रेष्ठ साधुन ! जेवीरीते शरीर ब-लवाला दमदंत राजर्षिये जाण तथा अजाण पुरुषोए करेला मान अपमानने विषे समतापणुं धारण करयुं तेवी रीते तमे पण निरंतर संसाररसना जोगने नाश करवामां समर्थ एवा समतारसने सेवो.

॥ इति दमदंत राजर्षि कथा ॥

जलणानु नेमिसीसुति ज्ञांतो जंनगेहिं नस्कितो ॥

सिरिकूअवारकमुणी, रामसुन जयन सिद्धिगन ॥ ४५ ॥

अर्थ-छारका नगरी बलवाथी “ हुं श्री नेमिनाथनो शिष्य तुं. ” एम

કહેતા એવા જે પુરુષને જૈનક દેવતાએ આકાશમાં ઝગાડ્યો, પછી જે શ્રી નેમિનાથ પ્રજા પાસે દીક્ષા લઈ મોક્ષપદ પામ્યો, તે શ્રી નવમા બલદેવના પુત્ર શ્રી કુબ્જવારક મુનિ જયવંતા વર્તો ॥ ૪૫ ॥ આ કુબ્જવારક મુનિનો અધિકાર રામના અધિકારમાં કહેલો છે. ત્યાંથી જાણી લેવો.

પંચવિનિવપંમુસુઆ, ચન્દશપુત્રી જુહિઠલપ્પમુહા ॥

દોમાસી સંલેહણપુત્રિ સત્તુજયે સિદ્ધા ॥ ૪૬ ॥

અર્થ—ચૌદ પૂર્વના ધારણહાર યુધિષ્ઠિરાદિ પાંચ પામ્વો શત્રુંજય તીર્થને વિષે બે માસની સંલેખના કરીને મોક્ષગતિ પામ્યા છે. ॥ ૪૬ ॥

પ્રકરણને વિષે પાંમવચરિત્ર વહુ મ્હોટું છે; પરંતુ આ ઠેકાણે તો કાંઈક રહસ્ય યુક્ત સંક્ષેપથી જ કહીએ છીએ.

॥ પાંમવ ચરિત્ર. ॥

જેમણે યૌવનાવસ્થામાં રહીને પણ ત્રણ જગત્ત્રે જીતવામાં મલરૂપ કલાક્રીમાના સુન્નટ એવા કામદેવને જીત્યો છે; તે ત્રણ લોકના જનોએ પૂજેલાં ચરણકમલવાલા શ્રી નેમિનાથ પ્રજા તમારા કલ્યાણને વૃદ્ધિ પમાડો. ત્રણ જગત્ત્રમાં પ્રસિદ્ધ યજ્ઞના સમૂહવાલા અને એજ જન્મમાં દીક્ષાથી પ્રાપ્ત થયેલા મહોદયવાલા શ્રી પાંમવોનું પવિત્ર ચરિત્ર ફક્ત પોતાના બોધને અર્થે કરું છું.

જ્યાં શ્રી શાંતિનાથ, કુંથુનાથ અને અજિતનાથ એ ત્રણે જિનેશ્વરોનાં મ્હોટાં શ્રેષ્ઠ ચૈત્યો નિરંતર શોઝી રહ્યાં છે એવું કુરુદેશના આનુષણરૂપ અને સર્વ વસ્તુસમૂહના નિવાસ સ્થાનરૂપ હસ્તિનાપુર નામે નગર છે. ત્યાં શ્રીરૂષ-જદેવ પ્રજાના પુત્ર કુરુરાજાના અસંખ્ય પૂર્વજોથી સુશોભિત એવા વંશને વિષે ઉત્પન્ન થયેલો, શાંત આકૃતિવાલો અને ચંડસમાન યજ્ઞના સમૂહવાલો શ્રીશાં-તનુ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. સંપૂર્ણ મંડલવાલા ચંડની પેઠે કલાનથી પૂર્ણ એવા તે રાજામાં નિશ્ચે ચંડમાં કલંકની પેઠે મૃગયાના વ્યસનરૂપ એક મ્હો-ટો દોષ હતો. એક દિવસ ચપલ એવા મ્હોટા અશ્વ ઉપર બેઠેલો અને હાથમાં ધનુષ્ય વાણ ધારણ કરવાથી અનેક જીવોને ત્રાસ પમાડતો એ રાજા હરિ-ણાદિ અનેક જીવોથી ઝરપુર એવા વનમાં મૃગયા કરવાને માટે ગયો. ત્યાં અત્યંત મૃગયાના વિનોદમાં પ્રવૃત્ત થયેલા ઝૂપતિયે ચારે તરફ અનેક વાણો

ફેંક્યાં, જેથી શ્રેષ્ઠ મૃગોનાં ટોલાનું નાસવા લાગ્યા; શશલાનું બહુ ઝયથી ત્રાસ પામવા લાગ્યા, સુવરો (ઝૂંમો) ઘુરૂઘુરૂ શબ્દ કરવા લાગ્યા; શવરો નાસી જવા લાગ્યા, હાથીયો ઝામીમાં પેસવા લાગ્યા અને ચિત્રકો (એક જાતના મૃગો) પણ ગ્રામ તેમ દૂર જવા લાગ્યા. પઢી હરિણીને આગલ કરીને ઝામીમાં નાસી જતા એવા કોઈ હરણને જોઈ ઝૂપતિ તુરત તેની પાઘલ ચાલ્યો. ત્યાં ઝામીની અંદર વેગથી જતા એવા તેણે સ્વર્ગથી પણ અધિક શોખાવાલો એક મહેલ દીઠો. પઢી આશ્ચર્ય પામેલો તે મહારાજા, તુરત અશ્વ ઉપરથી નીચે નતરી પગલે પગલે વિવિધ પ્રકારના કૌતુકોને પ્રફુલ્લિત દૃષ્ટીથી જોતો ઘતો તે સાત માલના મહેલ ઉપર ચમ્ક્યો. જેટલામાં તે લક્ષ્મીના નિવાસ સ્થાનરૂપ સાતમા માલ ઉપર આવી પહોંચ્યો તેટલામાં તેણે ત્યાં ઉત્તમરૂપથી શોખતી, પ્રફુલ્લિત મુખવાલી અને જાણે લક્ષ્મીની ન્હાની ધ્યાનજ હોયની ? એવી એક કન્યાને દીઠી. કન્યાએ પણ રાજાને તુરત પોતાની સહી પાસે આદરસત્કાર કરાવી તેને આસન ઉપર બેસાડ્યો. પઢી પ્રસન્ન થયેલા અને આશ્ચર્ય પામેલા રાજાએ તે કન્યાને પૂછ્યું કે, “ હે કલ્યાણિ ! તું કોણ થું ? અને આ મહાવનમાં સુખકારી મહેલને વિષે શા કારણથી રહે છે. ” રાજાના આવા પૃથ્વી પ્રફુલ્લિત થયેલા અંગવાલી કન્યાએ કટાક્ષથી ઝૂપતિને ઉત્તર આપવાનું પોતાની સહીને સૂચવ્યું એટલે સહીએ કહ્યું. “ હે રાજન્ ! આપ સાંજલો.

વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર રત્નપુર નગરમાં સર્વ વિદ્યાધરોના મુકુટમણિરૂપ જન્હુ નામે રાજા રાજ્ય કરે છે. તેને ગુણોએ કરીને શ્રેષ્ઠ અને સર્વ કલામાં પ્રવીણ ગંગા નામની પુત્રી છે. અનુક્રમે તત્ત્વ સુવર્ણના સરખા દેહવાલી એ પુત્રી મનોહર એવી યૌવનાવસ્થામાં આવી પહોંચી. એક દિવસ પોતાના ધોલામાં બેઠેલી તે પુત્રીને પિતાએ પૂછ્યું કે, “ હે નિર્મલ મનવાલી પુત્રી ! તને કયો વર રુચે છે તે તું હવણાં મને કહે ? ” પુત્રીએ કહ્યું. “ હે તાત ! જે પુરુષ મ્હારાં વચનને જરા પણ બહાનું નહિ કરે તેજ મ્હારે વરવા યોગ્ય છે, બીજો ગુણવાન્ હોય તો પણ નહિ. ” પઢી જન્હુ રાજાએ પોતાની પુત્રીને વરવા માટે અનેક યુવાન રાજપુત્રોને બોલાવ્યા; પરંતુ પુત્રીની પ્રતિજ્ઞા કહેવાથી સ્ત્રીની પરતંત્રતાને લીધે ઝય પામેલા તે રાજપુત્રોમાંથી કોઈ ગુણ સમૂહથી પ્રસિદ્ધ એવી તે કન્યાને પરણ્યો નહિ. હે રાજન્ ! તે દિવસથી આરંજીને પોતાની વિ-

દાથી સિદ્ધ થયેલા આ ગૃહને વિષે નિર્નયપણે રહેતી, નવકાર મંત્રનું ધ્યાન કરતી, ગુરુની ઝક્તિ તેમજ જિનેશ્વરની પૂજામાં આસક્ત એવી આ રાજપુત્રી નિરંતર જિનેશ્વર પ્રજ્ઞના ધર્મને સેવે છે. વલી નિશ્ચે આજે પ્રજ્ઞની સેવા ફલીઝૂત થઈ છે. કારણ આજ સવારે કોઈ શ્રેષ્ઠ નૈમિત્તિકની સાથે જન્હુ રાજાએ અહિં આવીને હર્ષથી આ કન્યાને આ પ્રમાણે કહ્યું હતું. “ હે વત્સે ! નિશ્ચે મૃગયામાં આસક્ત થયેલો મહા તેજવંત શાંતનુ રાજા આજે અહિં આવશે અને તે ત્હારા પૂર્વ જ્ઞવના પુણ્યયોગથી ચરેચર ત્હારો પતિ થશે. ” આ પ્રમાણે ઇષ્ટ વચન કહીને પિતા જન્હુ મહારાજા ગયા પછી તુરત આ વિવેકવાલી રાજપુત્રી ગંગા, વિવિધ પ્રકારના ઉપચારથી વિશેષે શ્રીં જિનરાજની પૂજા કરવા લાગી. સૌન્દર્ય ગુણના સમુદ્ગુણ હે મહારાજા ! તમે આ પુણ્યના સમૂહથી પ્રેરાયલા ઠતાજ અહિં પ્રાપ્ત થયા છો. ” પછી હર્ષ પામેલા શાંતનુ રાજાએ કહ્યું. “ મ્હારે પણ એનાથીજ ઇચ્છિત કાર્યની સિદ્ધિ છે; માટે અદ્ભુત રૂપની ચાણ સમાન એ કન્યાનું વચન હું ક્યારે પણ ઉલ્લંઘન કરીશ નહિ. કારણ એવો કયો પુરુષ હોય કે, પોતાને ઘરે આવેલી લક્ષ્મીનો વાણીવચ્ચે તિરસ્કાર કરે ? અર્થાત્ કોઈ ન કરે. વલી હે શુભ મનવાલી ! જ્યારે હું અજાણપણાથી કોઈ વચ્ચે એ રાજકન્યાનું વચન ન માનું ત્યારે તેણે મને નિશ્ચે ત્યજી દેવો. એજ મ્હારો દંડ હો. ” આ પ્રમાણે તેનું પરસ્પર વહુ હર્ષથી વાત કરે છે એટલામાં શાંતનું રાજાનું સર્વ સૈન્ય તેની પાઠલ આવી પહોંચ્યું. પછી પોતાની પુત્રીની સહીની વિનંતી ઉપરથી તુરત જન્હુરાજા ત્યાં આવીને આદર પૂર્વક વહુ હર્ષથી શાંતનુ રાજાને મળ્યો. ત્યારબાદ એ જૂપતિયે, તેજ વચ્ચે કામદેવને નિવાસ કરવાના મંદિર-રૂપ શૃંગારને ધારણ કરનારી અને વહુ પુણ્યથી મહા દેહકાંતિવાલી પોતાની પુત્રી ગંગાને મહા ઉત્સવ પૂર્વક શાંતનું રાજાની સાથે પરણાવી. ત્યાર પછી તે જૂપાલ પોતાના સાસરાથી વૈતાલ્ય પર્વતની સંપત્તિને તેમજ ગૌરવપણાને પામી ગંગાને સાથે લઈને મહોત્સવ પૂર્વક સેના સહિત લક્ષ્મીથી શ્રેષ્ઠ એવા પોતાના નગર પ્રત્યે આવ્યો. ત્યાં ગંગાની સાથે વહુ પ્રેમથી જોગ જોગવતા એ રાજાનો શંકરની પેઠે કેટલોક સુખમયકાલ નિર્ગમન થયો. અવસર પ્રાપ્ત થયે ગંગાએ ઉત્તમ ઢીપની પેઠે પૂર્વ પૂણ્યથી પવિત્ર એવા શ્રેષ્ઠ ગર્જને ધારણ કર્યો અને દશ માસ પૂર્ણ થયે ઉત્તમ દિવસે શ્રેષ્ઠ લક્ષણોથી શોભતા એક પુત્રને જન્મ

આપ્યો. પઠી શાંતનુ રાજાએ વિવિધ પ્રકારના મહોત્સવો કરાવી અને સર્વ ન-ગરવાસી જનોને સંતોષ્ય પમાડી તુરત બહુ હર્ષથી પોતાના પુત્રનું “ ગાંગેય ” એવું નામ પાડ્યું. જેમ મન, સર્વ ઇન્દ્રિયો અને બુદ્ધિ અનેક શ્રેષ્ઠ જ્ઞાવોથી આત્માને લાલન પાલન કરે તેમ જ્ઞાગ્યકલાથી મનોહર એવા તે બાલકને ચતુર એવી પાંચ ધાવમાતાનું લાલન પાલન કરવા લાગી.

એકદા મૃગયા રમવાને તૈયાર થયેલા શાંતનુ રાજાને જોઈ દયાલુ ચિત્ત-વાલી ગંગાએ તેને પોતાની પાસે બોલાવીને આ પ્રમાણે કહ્યું. “ હે નાથ ! તમે નીતિવંત પુરુષોમાં અને શૌર્યવંત પુરુષોમાં અગ્રેસર ગણાનું ઠો ઠતાં મૃગયાના વિ-નોદથી મૃગાદિ જીવોને હણતા તમે નૃત્તમ પુરુષોના કયા નિર્મલ ગુણને પ્રાપ્ત કર્યો ? હે રાજન્ ! પ્રાણીયોનો નાશ કરનારી મૃગયા મનુષ્યોને બીજા જન્મમાં નિશ્ચે નરક આપનારી થાય છે, એમ વિચાર કરીને હે આર્ય ! તમારે તેનો ત્યાગ કરવો જોઈએ. ” રાણી આ પ્રમાણે વિનંતી કરીને પઠી મૌન રહી એટલે જૂપતિયે કહ્યું. “ હે પ્રિયે ! સાંજલ. જોકે સત્ય અને હિતકારી એવું ત્હારું વચન શીઘ્ર નીતિમાર્ગ પ્રત્યેજ ગતિ કરે છે. વલી હું પણ દયારૂપ એક મૂલવાલા ધર્મને જાણું છું, તોપણ મૃગયાની ઇચ્છાને ત્યજી દેવા સમર્થ થતો નથી, માટે હું પોતેજ હૃદયમાં વિચાર કરીને તેને ત્યજી દઉં ત્યાં પર્યંત તું મને ના નહિ પાડ. વલી હે મૃગાક્ષી ! આ વ્યસનો મહા દોષને લીધે આ લોકમાં તેમજ પ-રલોકમાં બહુ દુઃખકારીજ થાય છે, એમ હું જાણું છું. તથાપી સ્વરજની પેઠે તેને ત્યજી દેવાને હું અસમર્થ છું. હે જીવે ! નિશ્ચે હંમેશા હિંસારૂપ અધર્મને સારી રીતે જાણતો તથા તે અહિંસારૂપ (દયામય) આશ્રવને સ્મરણ કરતો હું મૃગ-યાને અર્થે જાનું છું. કારણ તે વિના હું રહિ શકતો નથી. હાહા ! ! હવે શું કરું ? ” આ પ્રમાણે શાંતનુરાજા પોતાની પ્રિયાને કહીને અનેક સુન્નટો સ-હિત મૃગયા કરવા ગયો. પાઠલ પોતાનાં વચનના અપમાનથી સ્વેદ પામતી ગંગા પણ પુત્ર સહિત વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર પોતાના પિતાને ઘેર ગઈ. બહુ કાલે શાંતનુ જૂપતિ મૃગયા કરીને પોતાના ઘર પ્રત્યે આવ્યો. ત્યાં તે પુત્ર સહિત રા-ણીને પોતાના પિતાને ઘેર ગયેલી સાંજલી બહુ સ્વેદ પામ્યો. વલી વારંવાર ગં-ગાના ગુણસમૂહને હૃદયમાં સંજારતો તેમજ પોતાના પુત્રને પણ ફરી ફરી યાદ લાવતો તે મહારાજા, સ્મરણ કરવા યોગ્ય જોગથી નૃત્પન્ન થયેલી કામ

सुख संपत्तिने क्यारे पण नहि पामतो ठतो बहु शोक करवा लाग्यो. पढी स्त्री पुत्रना बहु वियोग दुःखथी शांतनु राजाए मृगयानुं व्यसन त्यजी दइ चो-
विश वर्ष पर्यंत घरेने विषेज निवास कस्यो. तयारबाद स्वप्नावधीज नस्केरा-
येला ते महिपतिये स्त्री पुत्रना वियोगने झुली जइ तुरत पूर्वनी पेठे रसथी
मृगया विनोद करवानो आरंभ कस्यो.

एक वखते मृगया करवाने वनमां गयेला ते झूपतिने हाथमां धनुष्यबा-
ण धारण करनारा, शरणे आवेलानुं रक्षण करनारा, आझूषणोथी सुशोभित
अंगवाला अने श्रेष्ठ आकृतिवाला कोइ युवान् कुमारे आ प्रमाणे स्पष्ट कह्युं.
“अरे ! अहिं सर्व जीवोनुं रक्षण करनार हुं विद्यमान ठता तुं पारधिनी पेठे
निर्दयमनथी मृगादि जीवोने नाश करनारी मृगया केम करे ठे ? आ स्थानके
संसारना मूलरूप अने अपवित्र एवी मृगया त्यजी दे, नहि तो हुं तने तुरत आ
बाणवमे मारी नाखीश. ” कुमारनां आवां वचनथी शांतनु राजाए हसीने कह्युं.
“हे बाल ! हुं त्हारां आवां वचनथी जय पामुं तेवो नथी, अहो ! मृगना बा-
लकनो शब्द सांजलीने शुं केशरीसिंह नाशी जाय खरो ? पढी बन्ने जणानुं
बाणादि शस्त्रोवमे महा घोर युद्ध चाड्युं, तेमां झूपतिनां सर्व बाणो कुमारे
ठेदी नाख्यां; परंतु दयाने लीधे तेणे राजाने माख्यो नहि. झूपतिये क्रोध क-
रीने कुमारनो नाश करवा माटे बहु बाणो मूक्यां, पण जेम वायुनी आगल
बीजा साधारण शब्दो निष्फल थाय तेम कुमारनी विद्याना बलथी निष्फल
थया. पढी पोताना सर्व सैन्यसहित शांतनु राजा कुमारनी संगाय्हे युद्धकरतो
ठतो विचारवा लाग्यो के, “आ कोइ देवता म्हारी परीक्षा करवा आव्यो ठे
के शुं ? ” आ अवसरे युद्धना जयंकर शब्द सांजली रणझूमिमां आवेली गं-
गाए पोताना पतिने तथा पुत्रने जोइ बहु हर्ष पामता ठता आ प्रमाणे कह्युं.
“पोताना वंशमां मुक्ताफलरूप अने सजुणोथी मनोहर एवा हे पुत्र गांगेय !
त्हारा सरखाने क्यारे पण पोताना पितानी संगाय्हे युद्ध करवुं योग्य नथी,
माटे तुं ऊट युद्धने त्यजी दइ जक्तिथी पोताना पितानां चरणकमलने प्रणाम
कर. कारण के, कुलीन पवित्र पुत्रो क्यारेय पितानुं मनवमे करीने पण अ-
पमान करता नथी. ” पोतानी मातानां आवां वचन सांजली प्रबोध पामेला
श्रेष्ठ गांगेय कुमारे, युद्ध त्यजी दइ जक्तिथी पोताना पितानां चरणकमलने

વિષે પ્રણામ કહ્યા. શાંતનુ રાજાએ પણ તે પોતાના પુત્રને મૂકી દઈ અને તે પોતાની પ્રાણપ્રિયા ગંગાને જોઈ મનમાં વહુ આનંદથી વિચાર કરતા તેને નલ-
 સ્ત્રી. પછી તેણે ગાઢ સ્નેહથી તે પોતાના પુત્રને આલિંગન કરી પ્રેમપૂર્વક અતિ-
 સારવાલાં મધુર વચનથી પ્રિયાને કહ્યું. “હે પ્રિયે ! તું વેગથી પોતાના પિતાને
 ઘેર ગઈ; તેથી જેમ કમલ વિનાનું મ્હોટું તલાવ શોષારહિત દેખાય તેમ મ્હારું
 સર્વ ઘર પણ તેવુંજ માલમ પડે છે. હે કમલાક્ષી ! જેમ પ્રદ્યુમ્નયુક્ત લક્ષ્મી
 વિના કૃષ્ણ ક્યારે પણ પ્રીતિ ન પામે તેમ પુત્રયુક્ત ત્હારા વિના મ્હારું મન
 ક્યારે પણ ધીરજ નથી પામતું, માટે હે પ્રિયે ! કુલમાં આત્મપણરૂપ પુત્રસ-
 હિત તું પોતાના મંદિરને સુશોભિત કર. કારણ હે મૃગાક્ષી ! કુલકન્યાનું
 નિશ્ચે પોતાના ઘરને વિષે શોષા પામે છે.” પતિનાં આવાં વચન સાંજલીને
 તેજ વચ્ચે ચંડસમાન મનોહર મુખવાલી ગંગાએ કહ્યું. “હે પ્રિય ! સંસારરૂપ
 વનને વૃદ્ધિ પમાડવામાં મેઘસમાન આ જોગો મને પ્રીતિ કરતા નથી, માટે
 હું તો અહિંજ રહિને શ્રી જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુએ કહેલા નિર્મલ ધર્મનું આચરણ કરી-
 શ. હે જ્ઞપતિ ! આપનું કલ્યાણ થાનું અને તમે પુત્રસહિત પોતાના નગરમાં
 જઈને દીર્ઘકાલપર્યંત રાજ્ય કરો.” પછી પ્રિયાના મહા ધોર કદાગ્રહને જાણી
 સ્વેદ પામેલો રાજા તેજથી દેદીપ્યમાન એવા પોતાના પુત્ર ગાંગેયને સાથે લઈ
 પોતાના નગર પ્રત્યે ગયો.

પછી કોઈ વચ્ચે વનમાં ક્રીડા કરવાને ગયેલા શાંતનુ રાજાએ કોઈ ઘે-
 કાણે નદીના કાંઠે ઝાંઝલી કોઈ મહારૂપવતી કન્યાને દીઠી. “તું કોણ હું,
 કોની પુત્રી હું અને અહિં કેમ ઝાંઝી હું ?” એમ જ્ઞપતિયે પૂછ્યું એટલે કન્યાએ
 કહ્યું કે, “મનુષ્યોમાં રત્નરૂપ હે મહારાજા ! હું નાવીકની પુત્રી હું અને આ
 નદીના કાંઠે નાવને ચલાવવા માટે ઝાંઝી હું. વલી લોકોમાં સત્યવતી નામથી હું
 પ્રસિદ્ધ હું.” કન્યાનાં આવાં વચન સાંજલીને તેનાં રૂપથી ઉત્પન્ન થયેલા ગાઢ
 અનુરાગના સમૂહથી શાંતનુરાજા તેના પિતા પાસે જઈને આ પ્રમાણે કહેવા લા-
 ગ્યો. “હે નાવિક ! રૂપપાત્ર પોતાની પુત્રી મને રાજાને આપીને અને મ્હારા-
 પાસેથી અસંખ્ય લક્ષ્મી પામીને તું પોતાના સ્વજનોની સાથે દીર્ઘકાલ પર્યંત
 અસંખ્ય સુખોને જોગવ. જ્ઞપતિનાં આવાં વચનથી અતિ પ્રસન્ન થયેલા નાવિકે
 કહ્યું. “હે જ્ઞપતિ ! હું મ્હારી પુત્રી આપને નહિ આપું. કારણ કે, તમારે

ગાંગેય નામનો મહા બલવંત પુત્ર છે, તેથી રાજ્યનારને ધારણ કરવામાં સમર્થ
 એવા તે પુત્ર ઠતા મ્હારી પુત્રીના પુત્રને રાજ્ય ક્યાંથી મલે ? માટે સ્વચ્છે ન-
 ત્તમ રૂપવાલી મ્હારી પુત્રી હું આપને નહિજ આપું. ” પછી શ્ચિત્ત કાર્યની સિ-
 દ્ધિ નહિ થવાને લીધે અતિ સ્વેદ પામેલો શાંતનુરાજા પોતાના ઘર પ્રત્યે આ-
 વ્યો. ત્યાં આ સર્વ વાત જાણીને મનમાં અત્યંત સ્વેદ પામેલો ગાંગેય કુમાર વિ-
 ચાર કરવા લાગ્યો. “ નિશ્ચે જેનું અતિપૂજ્ય અને દેવરૂપ પોતાના માતાપિતાની
 આજ્ઞા પૂર્ણ કરી નથી તે અધમ પુરુષોના જીવિતને ધિક્કાર થાતું અને તેમનું
 ઝુજ વિર્ય પણ વૃથા છે, માટે જ્યારે હું સાધ્ય અથવા અસાધ્ય વિવિધ પ્રકારના
 ઉપાયથી તે કન્યા મ્હારા પિતાને અપાવું ત્યારે હું નિરંતર મનુષ્યોમાં ઉત્તમ-
 પણું પામું. ” આ પ્રમાણે વિચાર કરીને ગુણોથી ગરીબ એવો ગાંગેય કુમાર પો-
 તાના સ્વજનોને સાથે લઈ નાવિક પાસે આવીને અમૃતથી પણ અધિક રસવા-
 લી વાણીવડે કરીને કહેવા લાગ્યો. “ હે નાવિક ! અનુરક્ત ચિત્તવાલા અને
 યોગ્ય એવા શ્રી શાંતનુ રાજાને તું પોતાની પુત્રી શા કારણથી નથી આપતો ?
 તે હવણાં કહે ? ” નાવિકે કહ્યું. “ હે કુમાર ! હું મ્હારી પુત્રી તમારા પિતાને
 શીરીતે આપું ? કારણ તમે તેમનાં રાજ્યને ધારણ કરો તેવા પુત્ર છે તો પછી
 મ્હારી પુત્રીના પુત્રોએ કરીને શું ? અર્થાત્ તમે ઠતા મ્હારી પુત્રીના પુત્રોને રાજ્ય
 મલે નહિ. એજ કારણથી હું મ્હારી પુત્રી તેમને આપતો નથી. ”

ગાંગેયે કહ્યું. “ આજથી મ્હારે આ ઝવડાં રાજ્યાસને બેસવાનો નિયમ છે;
 માટે હું ત્હારી પાસે યાચના કરું છું કે, તું પોતાની પુત્રી ઝટ મ્હારા પિતાને
 આપ. કારણ શીઘ્ર આવી પડેલા હિતકાર્યમાં કયો પુરુષ વિલંબ કરે ? અર્થાત્
 કોઈ ન કરે. ” પછી નાવિકે કાંઈક હસીને કહ્યું. “ રાજકુમાર ! તમે રાજ્ય-
 નો નિષેધ કહ્યો, પરંતુ તમને તમારા જેવા બલવંત પુત્રો થાય તો તેનું રાજ્યના
 અધિકારી કહેવાય માટે હું મ્હારી પુત્રી તો નહિજ આપું. ” પછી પિતાની ઝત્તિને
 વિષે આસક્ત ચિત્તવાલા કુમારે નાવિકને કહ્યું. “ જો ત્હારાં ચિત્તને વિષે એમ છે
 તો મને આ ઝવડે વિષે મહાધોર એવું બ્રહ્મચર્ય વ્રત હો. ” ગાંગેયનાં આવાં વ-
 ચનથી અતિ હર્ષિત થયેલા નાવિકે કહ્યું. “ હે ઉત્તમ રાજપુત્ર ! ત્યારે તો
 હવે આ મ્હારી પુત્રીને લઈ જશો તમે ઝટ પોતાના પિતાની સાથે પરણાવો. ”
 પછી પોતાની કાર્યસિદ્ધિથી અતિ હર્ષિત ચિત્તવાલા ગાંગેય કુમારે તે કન્યાને

साथे लड़ जड़ तुरत पोताना पिता शांतनु राजानो मनोरथ पूर्ण कर्यो. पढी उत्तम लोकोत्तर गुणवाला अने महान्नक्त एवा गांगेय कुमारने विषे पोताना सर्व राज्यनो नार मूकीने शांतनु राजा सत्यवतीनी साथे जोग जोगववा लाग्यो. अनुक्रमे नूपतिनी साथे इच्छा प्रमाणे जोग जोगवता सत्यवतीने महान्न-जबलवाला चित्रवीर्य अने विचित्रवीर्य एवा नामना बे पुत्रो थया. केटलोक काल गया पढी शांतनु राजा काल धर्म पाम्यो एटले गांगेय तुरत राज्यने विषे चित्रवीर्यने बेसारयो अने विचित्रवीर्यने युवराज पढी आपी.

कोइ बखत गांगेय कोइ महायुद्धमां गया हता, एवामां पाठलथी शत्रु-नुए आवीने विचित्रवीर्यने मारी नाख्यो. ते वातनी खबर सेवकोए गांगेयने कही; तेशी तेमणे ते पोताना बंधुने मारनार शत्रुने मारी नाख्यो. पढी गांगेये हर्षथी विचित्रवीर्यने राज्यसन उपर बेसारी अने तेने अंबा, अंबामा अने अंबीका नामनी त्रण उत्तम राज्य कन्यानु परणावी. विचित्रवीर्य पण बहु कामासक्तिने लीधे थयेला कथथी मृत्यु पाम्यो अने तेनी त्रण स्त्रीयोने अनुक्रमे जाणे सज्जन पुरुषोने मान्य एवा साक्षात् पुरुषार्थज होयनी ? एवा सुशुणोथी शोभता धृतराष्ट्र पांशु अने विडुर एवा नामना त्रण पुत्रो थया. पढी दृढ ब्रह्मचर्य व्रतवाला गांगेये, धृतराष्ट्र पुत्रने उत्तम रूपवती गांधारी विगेरे श्रेष्ठ आठ राजकन्यानु म्होटा उत्सवथी परणावी. अनुक्रमे ते स्त्रीयोने न्यायना जाण एवा डुर्योधनादि सो पुत्रो थया के, जेन कुरुराजाना वंशने विषे उत्पन्न थवाथी कौरवो कहेवाया. डुर्योधनना जन्मना त्रीशमे मासे एवी आकाश वाणी अइ के, “ मद्यना समान पीलां नेत्रवालो आ डुर्योधन, फक्त पोताना कुलनो नहि पण सर्व क्षत्रियोनो नाश करनारो अशे. ”

एक दिवस सुरपुरना अंधकवृष्णि राजानी पुत्री कुंतीनी कोइ पुरुषे वर्णन करेली रूपलक्ष्मीने सांजली पांशुकुमार तेने विषे बहु अनुराग धरवा लाग्यो. सज्जामां बेठेला अंधक वृष्णिराजाना खोलामां बेठेली कुंतीये पण कोइ पुरुषे वर्णन करेला पांशु कुमारना गुणो सांजळ्या, ते उपरथी पांशुने विषे बहु अनुराग धरती ते कुंतीये एवी प्रतिज्ञा करी के, “ आ नवने विषे म्हारो नर्ता पांशुराजा हो, नहि तो म्हारे संयम लेवो योग्य ठे. ” तयारपढी जेम मुनियो पोतानुं मन आत्माने विषेज आरोपण करे तेम कुंतीये पण

क्रीमावन, पोतानी सखीयोनी वार्ता अने कुतुहल इत्यादि अनेक स्थानोथी पोतानां मनने खेंची लइ फक्त पांढुराजाने विवेज धारण करयुं. कह्युं ठे के-पूर्वजन्ममां जे माणसने जेनी साथे शुभ्र अथवा अशुभ्र जेवो मेलाप थयो होय ते माणसने आ जन्ममां तेना दर्शनथी अथवा तो तेने सांजलवाथी बहु प्रीति आय ठे.

हवे पांढुकुमार कुंतीना वियोगथी पोताने घरने विषे सुख न पम्बाने लीधे वनमां फरतो हतो, एवामां तेणे लोहमयबाणथी विंधायेला अने मूर्छा पामेला कोइ पुरुषने दीगो. वली तेणे ते पुरुषनी पासे पमेळुं एक खम्बु दीवुं. पढी तो दयाथी ज्ञीजाइ गयेला चित्तवाला अने कुंतीना वियोगदुःखने झूली गयेला पांढुकुमारे ते पुरुषने देखवा मात्रथीज पोताना चित्तमां “आ कोण ठे ?” एम विचार करवा मांढयो. वली ते खम्बुनी उपर पमेळी बे औषधींने जोइ अने तेना महिमाने जाणी दयावंत पांढुकुमारे ते पुरुषने एक औषधी-वमे शब्दयरहित अने बीजीवमे घा रहितकस्यो. पढी “तुं कोण ठे अने त्हारी आवी अवस्था केम अइ ?” एम पांढुकुमारे पुढ्युं एटले ते पुरुषे कह्युं के, “हे सुजग ! हुं अनिलगति नामे विद्याधरोनो प्रौढ समृद्धिवालो तथा महा प्रताप-वालो राजा हुं. कामदेवने वश अयेला अशनीवत विद्याधरे बलथी म्हारी प्रा-णप्रियानुं हरण करयुं. हुं तेनी पाठल जवा लाग्यो एटले महाकोपथी जरपुर अयेला ए विद्याधरे तुरत मने आवी अवस्था प्रत्ये पढोचाम्यो. हे महान्नाग ! एज वखते निष्कारण उपकारी एवा तमे म्हारा ज्ञाग्ययोगथी अहिं आवी पढोच्या. जे दयाथी ज्ञीजायेला चित्तवाला तमोए मने आ मरणांत दुःखका-री कष्टथी मूकाव्यो. हे ज्ञाइ ! जीवितदान आपनारा तमोने हुं शुं ऊट प्रत्यु-पकार करुं ? हे राजन् ! आ बे औषधी अने आ मुझा ए बन्ने वस्तुंने गृहण करो. हे बंधो ! तमे आ मुझना योगथी इष्टस्थाने शीघ्र पढोची शकशो. वली तमे ज्यारे मने संज्ञारशो त्यारे हुं आपनी पासे हाजर अइश. ” आ प्र-माणे ते विद्याधर पांढुकुमारने कहीने पोताने स्थानके गयो अने विद्याधरना गुणथी हर्ष पामेलो पांढुकुमार पण ते विद्याधरने तथा कुंतीने पोतानां चि-त्तमां वारंवार स्मरण करतो तुरत पोताना नगरप्रत्ये आव्यो.

हवे कोइ एक दिवस पांढुना वियोगदुःखथी आकुलव्याकुल अयेली अने

તે રાજકુમારની પ્રાપ્તિને હર્ષેન માનવાથી અતિ શ્રેય પામેલી કુંતી મૃત્યુ પામવાની ઇચ્છાથી ઝટ ક્રીડાવનમાં ગઈ. ત્યાં તે રાજકુમારી હાથ જોડીને “હે કુલદેવતા ! હર્ષેન પતિવાલી અને શરણરહિત એવી હું તમારી પ્રાર્થના કરીને આજે મરણ પામું છું.” એમ કહીને તેણે પોતાના કંઠને વિષે પાસવાંધ્યો. પછી જેટલામાં ઝ્રમથી પીડા પામતી કુંતી પોતાનાં ચિત્તમાં પાંડુરાજાનું સ્મરણ કરતી બતી લટકી તેટલામાં મુઝાના પ્રજાવથી પાંડુકુમાર “હે પ્રિયે ! તું વલાત્કાર ન કર ! ન કર !! તારા પુણ્યને લીધે હું પાંડુકુમાર પોતેજ અહિં આવી પહોંચ્યો છું.” આ પ્રમાણે કહેતો એવો પાંડુ ત્યાં આવી પહોંચ્યો અને તત્કાલ તેણે પોતાના હાથથી કુંતીના કંઠપાશને ઢેદી નાખ્યો. પોતાને વહાલો પતિ પાંડુકુમાર પ્રાપ્ત થયેલો જાણી પરસેવા અને રોમાંચાદિકથી પોતાના શરીરને વિષે બહુ જાણે વૃદ્ધિ પમાડતી કુંતી અત્યંત હર્ષ પામી. પછી સતીપણાને ઇચ્છતી એવી હર્ષવંતી કુંતીએ સખીઓએ આણેલા યોગ્ય ઉપચારથી ગાંધર્વવિવાહવ્રતે પાંડુરાજાનો પાણીગ્રહણ કસ્યો. પછી તેજ વચ્ચે ત્યાં સંજોગ કરવાથી ઋતુસ્નાનવાલી કુંતીએ દૈવયોગથી ગર્ભ ધારણ કસ્યો અને તે વાત અવતંસિકાનામની દાસીએ પાંડુરાજાને કહી. પછી પોતાનું કાર્ય સિદ્ધ થયું એટલે પાંડુકુમાર મુઝાના યોગથી પોતાના દેશમાં ગયો અને ગર્ભ ધારણ કરતી એવી કુંતીને તેની સખીઓએ ગુપ્તરીતે રાખી. જેમ રોહણાચલ પર્વતની ઝૂમિ ગોપવી રાખેલાં રત્નને વેગથી પ્રગટ કરે તેમ નિરંતર ધાવમાતા અને સખીઓએ ગોપવી રાખેલી કુંતીએ અવસરે એક પુત્રને જન્મ આપ્યો. લજ્જાથી મન વિના તે પુત્રને કુંતીએ એક કાંસાની પેટીમાં મૂકીને પોતાની સખીઓની પાસે તે પેટીને ગંગાના મહા પ્રવાહમાં તણાતી મૂકાવી. અનુક્રમે ગંગાના મહા પ્રવાહમાં તણાતી તે પેટી હસ્તિનાપુરની પાસે આવી પહોંચી. ત્યાં સવારે સ્નાન કરવા ગયેલા નાગસારથીયે તે પેટી લઈ લીધી. પછી જેમ વાદલાથી નિર્મુક્ત થયેલા સૂર્યને જોઈ ચકલો હર્ષ પામે તેમ પેટી ઉઘાડવાથી બાલકને જોઈ હર્ષ પામેલા સારથીયે તે કુમારને પોતાના પુત્રની પેઠે માની પોતાની સ્ત્રી રાધાને સોંપ્યો. માતાપિતાએ તેનું “કર્ણ” નામ પાડ્યું. અનુક્રમે વૃદ્ધિ પામેલો અને ગુણોના સ્થાનરૂપ એ નાગસારથીનો પુત્ર [કર્ણ] ધૃતરાષ્ટ્ર ઝૂપતિને બહુ વહાલો થઈ પડ્યો.

પઠી અંધકવૃષ્ણિ ઝૂપતિયે, ધાવમાતા પાસેથી કુંતીના ચિત્તના અગ્નિ-પ્રાયને જાણી જેમ રાત્રીને ચંડની સાથે પરણાવે તેમ તેને મ્હોટા નૃત્સવથી પાંડુ કુમારની સાથે પરણાવી. મહક રાજાની પવિત્ર પુત્રી માહકી પણ ગુ-ણોથી આસક્ત થવાને લીધે સ્વયંવરમાં પાંડુને પરણી; તેથી પાંડુને કુંતી અને માહકી એવી બે સ્ત્રીયો થઈ. જેમ કામદેવ રતિ અને પ્રીતિની સાથે ક્રીડા કરે તેમ મહા શક્તિવંત અને પ્રસરતા પ્રતાપવાલો પાંડુરાજા પણ તે પોતાની બન્ને સ્ત્રીયો સાથે ઝોગોને ઝોગવતો હતો. પઠી કોઈ એક દિવસે રાત્રીના વચ્ચે વહુ જાગ્યવાલી કુંતીયે સ્વપ્નામાં મેરુ પર્વત, ક્ષીર સમુદ્ર, સૂર્ય ચંદ્રનું પ્રતિબિંબ અને લક્ષ્મી એટલી વસ્તુનું દીઠી. સ્વપ્નપ્રજ્ઞાવથી રત્નગર્જા (પૃથ્વી) ની પેઠે ઉત્તમ ગર્જને ધારણ કરતી કુંતી નિરંતર દિવસ દિવસને વિષે શ્રેષ્ઠ ધર્મકાર્ય-રૂપ મનોરથોનો વિચાર કરતી હતી. પઠી જેટલામાં શુભ લગ્ને સારા દિવસે અને સૂર્યાદિ પાંચ ગ્રહો ઉચ્ચસ્થાને રહે બેઠે કુંતીયે પુત્રીને જન્મ આપ્યો તેટલામાં આકાશથી પાંડુરાજાના ઘરને વિષે પુષ્પવૃષ્ટિ થઈ. “ ઉબ્બલતા દયા દા-નદમાદિ સર્વ ગુણોએ કરીને શોભતો આ રાજકુમાર નિશ્ચે ધર્મપુત્ર છે. ” એમ ઉચ્ચાર કરતા દેવતાનું તે વચ્ચે મહા હર્ષથી પાંડુના ઘરને વિષે આવ્યા. સારો દિવસ, દેવવાણી અને મહોત્સવોએ કરીને યુધિષ્ઠિર એવા નામથી પ્રસીદ્ધ થયે-લો તે કુમાર પ્રશંસા કરતા એવા મનુષ્યોની મધ્યે સત્ય ગુણોથી વચાણવા યોગ્ય અને કલાધારી થયો. કુંતીયે બીજી વચ્ચે રાત્રીને વિષે સ્વપ્નામાં પોતાના આંગણે વાયુ દેવતાએ વાવેલા કલ્પવૃક્ષને ફલીઝૂત થયેલું જોઈને પઠી જાગી ગયેલી તે બહુ હર્ષ પામી. જેમ ઢીપ મોતીને ધારણ કરે તેમ કુંતીયે સ્વપ્નના પ્રજ્ઞાવથી જગત્ત્રને વિષે ઉત્તમ એવા ગર્જને ધારણ કહ્યો. આ વાત પાંડુરાજાએ જાણી; તેથી તે વિશ્વમાં બહુ હર્ષ અને સંતોષ પામ્યો. પઠી જ્યારે ગાંધારીયે હુયોધનને જન્મ આપ્યો, તેની પાઠલ ત્રણ પહોરે કુંતીયે બીજા પુત્રને જન્મ આપ્યો. તે વચ્ચે આકાશમાં “ આ પુત્ર વજ્ર સમાન શરીરવાલો, શ્રેષ્ઠ ધર્મને વિષે ધીરજવંત અને મ્હોટા બંધુની સેવા કરવા તત્પર અને ઝીમ (ઝયંકર) બલવાલો થશે. ” એમ આકાશવાણી થઈ. આ ઉપરથી લોકમાં એ પુત્રનું ઝીમ નામ પડ્યું.

કોઈ વચ્ચે પાંડુરાજા, પોતાની પ્રિયાનું સહિત કોઈ પર્વતને વિષે ક્રીડા

કરવા ગયો હતો, એવામાં ત્યાં કુંતીના હસ્તકમલથી મહા વજ્ર સમાન દેહ-
વાલો ઝીમસેન બાલક, પૃથ્વી નપરપમી ગયો. જાણે ઈંદે વજ્ર મુક્યું હોયની ?
એવા ઝીમસેનના પમ્વાથી નીચે રહેલી સર્વ શિલાનું ઘંટીના યોગથી કોમ-
લ ચોંચાની પેઠે તત્કાલ ચૂર્ણરૂપ થઈ ગઈ. “ આ કુમાર મહાવજ્રકાય છે. ”
એમ કહેતા એવા દેવતાનું, અક્ષતાંગ (જેના શરીરને વિષે જરા પણ નથી
વાગ્યું.) એવા તે બાલકને લઈને કુંતીને આપ્યો; જેથી તે અંધકવૃષ્ણરાજાની
પુત્રી કુંતી, પાંડુરાજા સહિત બહુ હર્ષ પામી. પછી કુંતીયે મહા પુણ્યયોગથી
અવસરે ત્રીજા ગર્ભને ધારણ કર્યો. આ વચ્ચે તેણે સ્વપ્નામાં ઐરાવતહસ્તિ
નપર બેઠેલા ઈંડને જોયો. “ શું હું તે હાથમાં ધનુષ્ય ધારણ કરીને અનેક દૈ-
ત્યને દલી નાંચું અથવા તો શત્રુનું વક્ષસ્થલને ચૂર્ણ કરી નાંચું ” આ પ્રમા-
ણે તેણે દોહન ઉત્પન્ન થયો હતો. પછી પૂર્ણ અવસરે કુંતીયે, વિશ્વમાં નુકુષ્ઠ
અને સૂર્ય સમાન દેદિવ્ય અંગવાળા એક પુત્રને જન્મ આપ્યો. આ વચ્ચે આ-
કાશમાં દેવતાનું “ આ ઈંડપુત્ર અર્જુન છે ” એમ મ્હોટો ધ્વની કરીને અપ્સ-
રાનું નાચ અને વાર્જીત્રોના શબ્દ પૂર્વક પુષ્પનો વર્ષાદ વરસાવ્યો. પાંડુરા-
જાએ પણ પુત્ર જન્મનો મ્હોટો નત્સવ કસ્યો. માઝકીને પણ કુલરૂપ સમુદ્ધને
નુદ્ધાસ પમાડવામાં ચંડરૂપ નકુલ અને સહદેવ નામનાં બે પુત્રો થયા. મહા-
રાજા પાંડુ આ પાંચ પુત્રોએ કરીને પૃથ્વીને વિષે બહુ શોખનો હતો. ધૃતરાષ્ટ્ર
રાજાને પણ અનુક્રમે શત્રુનું નાશ કરવાની ઇચ્છાવાળા સો પુત્રો થયા. તે
સર્વે શાસ્ત્રમાં કહેલી કલાનું સમૂહના જાણ અને કુલને આનંદ આપવામાં
ચંદનવૃક્ષ સમાન થયા. સો પુત્રોએ કરીને ધૃતરાષ્ટ્ર રાજા સંપૂર્ણપણાને પામેલા
કૌરવપક્ષીને પ્રબોધ પમાડનારા અને તારાનથી વિંટલાણા ચંડની પેઠે બહુ
શોખનો હતો.

હવે એક દિવસ પાંડુરાજાસહિત કુંતી યાત્રાને માટે નાસીકપુરપ્રત્યે
ગઈ. ત્યાં તેણે ચંડપ્રજ્ઞ તીર્થકરનું મ્હોટું નવીન ચૈત્ય કરાવ્યું. જિનેશ્વરની પૂજા,
આરતી, નૃત્ય, દાનાદિ સર્વ ક્રીયા કરીને પુણ્યથી પવિત્ર અંગવાળી તે પોતા-
ના પતિની સાથે પોતાના નગર પ્રત્યે આવી. જે મનુષ્ય આ નાસીક નગરને વિ-
ષે રહેલા શ્રી ચંડપ્રજ્ઞ તીર્થકરને ઝક્ષિથી પ્રણામ કરે છે, તે આવતા જન્મને
વિષે બોધી બીજને પામી અંતે ઉત્તમગતિને પામે છે. સત્યવાણીવાલો અને પો-

તાની મેલે પ્રસિદ્ધિ પામેલો શ્રી ધર્મપુત્ર યુધિષ્ઠિર, પવનના સરલા મહાજીવ-
લવાલો પવન પુત્ર ઝીમ, ત્રણલોકમાં વિજય મેલવનાર ઇંદ્ર પુત્ર અર્જુન અને
મહાજીવ પરાક્રમવાલા સહદેવ તથા નકુલ એ પાંચ પાંડવો કહેવાય છે.

॥ ઇતિ પાંડવચરિત્રે પાંડવોત્પત્તિનામા પ્રથમોધિકારઃ ॥ ૧ ॥

ત્રણ જગત્તનું રક્ષણ કરનારા બે ચરણકમલવાલા, સત્પુરુષોને સ્મરણ
કરવા યોગ્ય છે નામ જેમનું એવા, ઇંદ્રાદિ દેવતાનું નમસ્કાર કરેલા અને શ્રેષ્ઠ
મુક્તિરૂપ સ્ત્રીના પતિ એવા શ્રીનેમિનાથ નામના અરિહંત પ્રજાને હું નમસ્કાર કરું.

હવે ધૃતરાષ્ટ્રના ડુર્યોધનાદિ સો પુત્રો, પાંડુરાજાના યુધિષ્ઠિરાદિ પાંચ પુ-
ત્રો અને નાગસારથીનો પુત્ર કર્ણ એ સર્વે નિરંતર એકઠા મલીને ક્રીડા કરતા
હતા. તેમાં કુદ્ધ બુદ્ધિવાલો અને ઠલ કરવામાં તત્પર એવો બંધુસહિત ડુર્યોધન
પોતાની ક્રીડાથી સરલ સ્વજ્ઞાવવાલા પાંડવોને નિરંતર બહુ ઘેરતો હતો. હ-
મેશાં સ્વજ્ઞાવથીજ નુદ્ધ આત્માવાલો ઝીમ, સો કૌરવોની માયાને જાણીને
તુરત તેને પોતાના બલવને કુટતો અને જીવ પરાક્રમથી કાઢી પણ મૂકતો.
એક દિવસ ઝંઘી ગયેલા ઝીમસેનને કુદ્ધ બુદ્ધિવાલા કૌરવોએ ઠલથી બાંધીને
પાણીમાં ફેંકી દીધો. ત્યાં ક્ષણમાત્રમાં જાગી ગયેલા તેણે પોતાના પરાક્રમથી
બાંધેલી દોરીને ત્રોતી નાખી. આ પ્રમાણે હમેશાં ધૃતરાષ્ટ્રના પુત્રો [કૌરવો]
વાયુકુમાર [ઝીમસેન] ને તિરસ્કાર કરતા. ઝીમસેન પણ તે સર્વેને જેમ વિ-
ષ્ણુ, દૈત્યોને પરાજીત પમાડે તેમ પરાજીત પમાડતો. કુદ્ધ બુદ્ધિવાલા ડુર્યોધને
ઝીમસેનને ઝોજનમાં વિષ આપ્યું; પરંતુ તે તો તેને પુર્વપ્રણયના યોગથી અમૃત-
રૂપે પરિણમ્યું. આ એક અમને મ્હોટું આશ્ચર્યકારી થયું. એ ડુર્યોધન ક્રોધથી
ઝીમસેનને મારવા માટે જે જે પ્રયત્ન કરતો, તે તે અપાત્રને વિષે આપેલા દાનની
પેઠે નિષ્ફલ થતા. પછી ધૃતરાષ્ટ્રના ડુર્યોધનાદિ પુત્રો, પાંડુના યુધિષ્ઠિરાદિ પુ-
ત્રો અને નાગસારથીનો પુત્ર કર્ણ એ સર્વે કૃપાચાર્ય ગુરુની પાસે અભ્યાસ કરવા
લાગ્યા. અનુક્રમે અભ્યાસ કરતા એ સર્વે કુમારોમાં બુદ્ધિના ગુણથી કર્ણ અને
અર્જુન એ બન્નેજણા અધિકપણું પામ્યા. તે ઉપરથી કપટ ચિત્તવાલો ડુર્યોધન,
તે બન્ને ઉપર નિશંકપણે નિરંતર દ્વેષ રાખવા લાગ્યો.

કોઈ વખતે અનાધ્યાયના દિવસે ક્રીડા કરતા તે કુમારોનો દમ્બો કૂવામાં

पनि गयो. पढी तेने काढवा माटे बहु महेनत करी; परंतु प्रयास निष्फल थयो, तेथी ते सर्वे कुमारो कूवाना कांठे जमवा लाग्या. एवामां अश्वस्थामा नामना पुत्रसहित झेण नामे कोइ सर्व धनुर्वेदने जाणनारो ब्राह्मण त्यां आवी पडोव्यो. तेणे सर्वे कुमारोने कह्युं के, “अरे कुमारो ! पिताना धनमांथी ज्ञाग नहि पामेलानी पेठे खेद पामेला तमे आ कूवाने कांठे निरुद्यमी अइ केम उज्जा ठे ?” कुमारोए “अमारो दमो आ कूवामां पनि गयो ठे.” एम तेनी आगल कह्युं एटले ते ब्राह्मणे परस्पर संधामेला बाणोथी ते दमाने बहार काढी दीधो. पढी गांगेये लोकमां आश्चर्यकारी झेणनी आवी धनुर्वेदनी कला जाणीने श्री कृपाचार्य गुरुनी आज्ञाथी ते सर्वे कुमारोने धनुर्वेदनो अभ्यास कराववा माटे ते झेण विप्रने सोंप्या. पढी जेम ताराने विषे चंडमा शोजे तेम सर्वे कुमारोमां निरंतर कांतिथी कर्ण शोजवा लाग्यो अने अर्जुन तो तेथी पण अधिक एटले जाणेसाक्षात् सूर्यज होयनी एम देखावा लाग्यो.

पढी सर्वे कुमारोमां ऊट बाणने धनुष्य उपर चढाववुं, धारी राखवुं, पावुं खेंची लेवुं, दूर फेंकवुं अने दृढ प्रहार करवो. ए सर्व कलाउने विषे अर्जुन अधिक गणायो. जो के झेण गुरु पोतानी दृष्टी बलवंत एवा सर्वे कुमारोने विषे सरखी राखता हता तो पण ते, नम्रपणामां, जुज पराक्रममां अने शौर्यमां अर्जुनने बहु वखाणता. एक दिवस झेणगुरु, सर्व शिष्योनी साथे यमुना नदीमां क्रीडा करता हता एवामां कोइ जलचर जीव, तेमनो एक पग पकनीने खेंचवा लाग्यो. जो के गुरु पोतेज पोतानो पग ओढाववाने समर्थ हता तो पण तेमणे शिष्योनुं विनयपणुं जोवाने माटे म्होटो पोकार कस्यो एटले सर्व शिष्यो त्यां आव्या; परंतु कोइ तेमने ओढाववाने समर्थ थयो नहि. पढी अर्जुने तुरत पोतानां धनुष्यना रणत्कारशब्दवने करीने ए हुइ जंतुथी गुरुने क्षणमात्रमां ओढाव्या. अर्जुननी आवी गुरुज्ञाति अने आ प्रकारनुं वल जोइ गुणइ गुरु बहु दर्प पाम्या; परंतु “जो हुं तेनी प्रशंसा करीश तो आ वीजा सर्वे शिष्यो तेना उपर द्वेष करशे अने ते अर्जुनने पोताने पण मद थशे.” एम धारी गुरुए तेने वखाण्यो नहि. कोइ वखते एकांते अर्जुननी पासे झेण गुरुए एवी प्रतिज्ञा करी के, “हे श्रेष्ठ ! हुं त्वारा विना वीजा कोइने क्यारे पण धनुर्वेदनी सर्व कलाउ नहि शीखवुं.” पढी कोइ दिवस एक लव्य

नामनो ज्ञीछे, जेणे गुरु पासो धनुर्वेदकलानु शिखवा आव्यो; परंतु जेणे तो तेने एम कह्युं के, “ नीच कुलमां उत्पन्न अयेला तने हुं धनुर्वेद नहि शिखवुं.” पढी ते ज्ञीछे वनमां जइ गुरुना अज्ञावथी एक वृक्षानी नीचे जेणगुरुनी मृत्तिकामय मूर्ति बनावीने ज्ञातिथी तेमनुं पूजन करतो ठतो निरंतर तेमने साक्षी राखीने धनुर्वेदकलानो अज्ञ्यास करवा लाग्यो. आ प्रमाणे गुरु ज्ञातिथी निरंतर अज्ञ्यास करता ते ज्ञीछेने बाणोए करीने सूक्ष्म पांदराने पण ठेदी नाखवामां विश्वने आश्चर्यकारी अति तीव्रपणुं प्राप्त अयुं. पढी एक दिवस जेणगुरु सहित कलावंत अर्जुन फरता फरता जे वनमां ज्ञीछे रहतो इतो त्यां आवी पहोच्या. त्यां ते ज्ञीछे करेला पत्र ठेदादि जोइने अर्जुन पोताना गुरु प्रत्ये कहेवा लाग्यो. “ हे गुरु ! आपे म्हाला विना बीजा कोइने धनुर्वेद नहि शिखववा माटे जे प्रतिज्ञा करी इती, ते आ पांदरां विगेरेना ठेदावा उपरथी निश्चे फोगट अइ होय एम देखाय ठे. ” गुरुए आश्चर्य पामीने कह्युं. “ हे पार्थ ! म्हाळं वचन क्यारे पण वृथा न होय. हुं जाणुं तुं के, मनुष्य अथवा देवताने विषे आ कोइ नवीन धनुष्यधारी अयो होय ? के, जेणे आवो आ वनमां रहीने अज्ञ्यास कस्यो ठे.” एम कह्नीने वली तेमणे कह्युं के, “ आ वनमां जे कोइ धनुर्वेदकलाना जाण देव, दानव, विद्याधर के मनुष्य होय ते तुरत प्रगट अइने पोतानुं चातुर्यपणुं देखामो. ” जेणनां आवां वचन सांजलीने धनुष्य बाणने धारण करनारा ए लव्य ज्ञीछे वनमांथी तुरत त्यां आवीने पोतानुं नाम प्रगट ठतां जेणगुरुने प्रणाम कस्यो. “ तने आ कला कोणे शिखवी ? ” एम जेणगुरुए पूछ्युं एटले ज्ञीछे कह्युं के, “ म्हाला गुरु जेणे ठे. कारण तेमना विना बीजो कयो पुरुष मने आवी श्रेष्ठ कलानु शिखवे ? ” एम कह्नीने ते ज्ञीछे पोतानुं पूर्वनुं सर्व वृत्तांत कही संजलाव्युं अने पोते अखंरित पुष्पोथी पूजन करेली जेणगुरुनी मृत्तिकामय मूर्ति पण ते बने जणाने देखावी. उत्तम रीते पूजन करेली पोतानी मृत्तिकामय मूर्ति जोइने जेणगुरुए “ आ धनुर्वेदकलामां अर्जुन समान न आनु. ” एम धारीने ते ज्ञीछेने कह्युं के, “ तुं पोताना जमणा हाथनो अंगुठो गुरुने अर्पण कर. ” गुरुनां आवां वचनथी ज्ञीछे तुरत पोतानो अंगुठो कापीने गुरुने अर्पण करवापूर्वक ज्ञातिथी प्रणाम कस्यो. पढी केवल अंगुलीथीज ज्ञातिवने अज्ञ्यास करता एवा ते ज्ञीछेने धनुर्वेदकलानु प्राप्त अइ.

चतुरबुद्धिवाला गुणज्ञ डोणगुरूए हर्षथी अर्जुनने राधावेध शीखव्यो अने ज़ीम तथा डुर्योधनने गदाज्यास कराव्यो. युधिष्ठिर, नकुल अने सहदेव ए त्रण वीर पुरुषो पण शस्त्र विद्यामां प्रवीण थया. अश्वत्थामा (डोणना पुत्र) पण प्र-
ज्ञावथी अने जुजबलथी कर्ण तथा अर्जुन समान थया. एक दिवस डोण-
गुरूनी आज्ञाथी गांगेये पोताना महा सुजट पुत्रोनो युद्धरंज जोवानी इन्हा-
थी हर्षवमे रंगमंमपरचाव्यो. तेमां डोण, पांडु, धृतराष्ट्र, अने समर्थ एवा गंगा-
पुत्र (गांगेय) हर्षथी बेठे ठते सर्व प्रकारनां शस्त्रोने धारण करनारा अने महा प-
राक्रमवंत एवा युधिष्ठिरादि सर्वे कुमारो आव्या. तुरत सज्जामां युद्धरंगने धारण क-
रता अने पोताना शस्त्राज्यासने देखामता ते सर्वे कुमारोए सर्वे ज्ञूपतिनां चित्त-
मां एवो विस्मय उत्पन्न कख्योके, जेने सर्वज्ञ पुरुषज जाणी शके. अवसर मल-
वाथी वीरपुरुषोमां श्रेष्ठ एवा ज़ीम अने डुर्योधन परस्पर युद्ध करवा लाग्या;
परंतु पोताना गुरूनी आज्ञाथी बलवंत अश्वत्थामाए तेमने निवृत्त कख्या. पढी
पोताना गुरूनी ब्रकुटीनी संज्ञाथी आज्ञा करायेला अर्जुने उज्जा थइ पोतानी जु-
जाना तामनना शब्दथी सर्वे राजानुना मनने बहु कोज पमारुचुं. अर्जुने ठोमेलां
बाणना समूहनां पीठाना वायुथी कंपता पर्वतोए करीने नाश पामी गया ठे
ग्रह अने ताराजु जेमां तथा त्रास पाम्या ठे सूर्यना रथना चंचल अश्वो जेमां
एवुं आकाश थइ गयुं. अर्जुननी आश्चर्यकारी कला अने राधावेधने जोइ ते
वखते कया कया ज्ञूपतिये उत्पन्न थयेला हर्षथी मस्तक नथी धुणाव्युं? अर्था-
त् सर्वे राजानु हर्ष पामीने पोतपोतानुं मस्तक धुणाववा लाग्या. पढी डुर्योधने
आज्ञा करेला कर्ण पोताना सिंहासन उपरथी कोपवमे नीचे उतरिने खजाने
आस्फोटन करता उन्नत मेघनी पेठे महा गर्जना करी. तेनुं तेवुं धनुर्धारिणुं
अने जुजाबल जोइ संतोष पामेला डुर्योधने कर्णने स्वर्गपुरी समान चंपापुरी
इनाम तरीके आपी. आ वखते सूतसारथी त्यां आव्यो. कर्ण ते आवेला पो-
ताना पिताने प्रणाम करीने. बहु मानपूर्वक सर्वे राजानुनी आगल बेसाख्यो.
पढी महा डुर्हर एवा ज़ीम सहित कोप पामेला अर्जुने डुर्योधनने कह्युं के,
अरे ! तें नीच कुलमां उत्पन्न थयेला कर्णने चंपापुरी शा माटे आपी दीधी ?
अरे कुलाचाररहित ! हुं त्वारा आवा अन्यायने सहन नहि करूं. ” आ प्रमा-
ण कहिने पढी ते बनेजणा पोतपोताना धनुष्यनो टंकार करीने तत्काल युद्ध

કરવાને તૈયાર થયા. નજીલતા વીર રસવાલો કર્ણ અને બીજા મહા બલવંત જૂ-
પાલો પણ યુદ્ધ કરવાને માટે પોતપોતાના સિંહાસન ઉપરથી નતરીને તૈયાર થયા.
આ વચ્ચે તેનુંના જુજના આસ્ફોટનથી અને ચારે તરફ થતા એવા મહા જય-
કર સિંહનાદોથી ત્રાસ પામ્યા હે અશ્વ જેના એવો સૂર્ય જાણે પર્વતોના શિખ-
રોની પથવાને સંતાડ પેઠો હોયની ? એમ અસ્ત પામ્યો. પછી મહા રણારંજથી
ત્રણ જગતને ક્ષોજ પમાડવાને તૈયાર થયેલા એ સર્વે સુજાટોને ગુરુએ પોતે ન-
ઠીને ગરિષ્ઠપણાથી નિવૃત્તી પમાડ્યા. આ અવસરે ધૃતરાષ્ટ્રના પૂઠવા ઉપરથી
સૂતસારથી હર્ષથી કર્ણનું કુલાદિક કહેવા લાગ્યો કે, “ સ્નાન નિમિત્તે ગંગા
પ્રત્યે ગયેલા મને પ્રવાહમાં તણાતી આવતી પેટીમાંથી આ પુત્ર મળ્યો હે. વલી
અદ્રુત દેહકાંતિથી અને મુઝામાં રહેલા રત્નાકરથી મેં તેને કુંતીનો પુત્ર જાણ્યો
હે. મને એ સંબંધી સૂર્યે સ્વપ્ન આપ્યું હતું, માટે મેં એ મહા પરાક્રમવંત પુત્રને
ગ્રહણ કસ્યો હે. ” પછી અતિ હર્ષ પામેલો ધૃતરાષ્ટ્ર રાજા પોતાના પુત્રોસહિત
કર્ણને સાથે લઈ પાંડુના પુત્રો ઉપર ચિત્તમાં બહુ મત્સર ધરતો ઠતો પોતાના
ઘરપ્રત્યે ગયો. જેવી રીતે લોકો ઉત્પન્ન થયેલા ગુણોથી પાંડવો ઉપર પ્રીતિ
રાખવા લાગ્યા તેવીજ રીતે તેનું અન્યાયાદિ દોષથી હુર્યોધનાદિકને વિષે નિ-
સ્પૃહ થયા. સ્પષ્ટ ધર્મવંત એવા પાંડુરાજાએ પોતાના બંધુ ધૃતરાષ્ટ્રના પુત્રોને જૂદા
રહેવા માટે દેશરહિત કુશસ્થલ નામનું નગર આપ્યું. આ પ્રમાણે જાણ એવા
પાંડુ, ધૃતરાષ્ટ્ર, ઝીષ્મ અને જોણ ગુરુ તેમજ બીજા સન્નાસદો પાંડુપુત્રોના
તથા ધૃતરાષ્ટ્રપુત્રોના જુજબલની વિવિધ પ્રકારે પરીક્ષા કરીને વહુ હર્ષ પામતા
ઠતા તત્કાલ પોતપોતાના ઘરપ્રત્યે ગયા.

इति ऋषिमंमलवृत्तौ पांडवचरित्रे विद्यान्यासबलपरीक्षा

वर्णनाख्यो द्वितीयोधिकारः

કોઈ વચ્ચે ડુપડ રાજાના પ્રસન્ન મનવાલા પ્રતિહારી દૂતે દિવ્ય સન્નામાં
બેઠેલા પાંડુરાજાને પ્રણામ કરીને કહ્યું કે, “ હે મહારાજા ! શ્રી ડુપરાજાને
ચુલની સ્ત્રીના નદરથી ઉત્પન્ન થયેલી, વિશ્વના મનુષ્યોને આશ્ચર્યકારી અને મ-
નોહર રૂપવાલી જોષદી નામે પુત્રી હે. ડુપડ જૂપાલે તે પોતાની પુત્રીનો સ્વ-
યંવર મંરૂપ રચ્યો હે, તેમાં તેમણે કૃષ્ણ તથા વલજ્ઞસહિત સર્વે દશાર્હેને,

રુક્મીને, શિશુપાલને, કર્ણને, *સુયોધનને, દમદંતને અને બીજા મહા તેજવંત રાજપુત્રોને દૂત મોકલીને તેમણે ગે; તેથી તેને સર્વે તત્કાલ આવી પહોંચ્યા છે. આપ પણ આ પુત્રો સહિત સ્વયંવર મંરુપમાં જઈ પધારી તેને સુશોજિત કરો. ” દૂતનાં આવાં વચન સાંજલી પાંમુરાજા, પોતાના પાંચ પુત્રો સહિત અસંખ્ય સૈન્યથી પરવચ્ચો ઠતો બહુ વાર્જીત્રોના નાદપૂર્વક કાંપીલપુરપ્રત્યે ગયો. પાંમુરાજાને આવેલા સાંજલી પોતાનાં ચિત્તમાં બહુ દર્ષ પામેલા અને સ્થિર મનવાલા ડુપદ જૂપતિયે તેમને મહોત્સવથી નગરપ્રવેશ કરાવ્યો. ત્યાર પછી ડુપદ રાજાએ તુરત અગુરુ ચંદનનાં કાષ્ઠ, રત્ન, માણિક્ય, સુવર્ણ અને બીજી અનેક મનોહર ધાતુઓથી તૈયાર કરાવેલા સિંહાસનોના સમૂહવાલો અને પોતાની દિવ્ય કાંતિથી વૈમાનોના અન્નિમાને જીતનારો સ્વયંવર મંરુપ રચાવ્યો. તેમાં જૂદા જૂદા દારોમાં સુશોજિત એવા સિંહાસનો ઉપર શોજતાં સુંદર તોરણો જાણે ત્રણ જગત્ને જીતવા માટે કામદેવે સજ્જ કરેલાં ધનુષ્યો હોયની એવા શોજતાં હતાં. ત્યાં સુવર્ણના સિંહાસનો ઉપર બેઠેલા રાજપુત્રો જાણે વૈમાનમાં બેઠેલા દેદીવ્યમાન કાંતિવાલા ઇંડોજ હોયની ? એમ શોજવા લાગ્યા. સર્વે રાજકુમારોમાં પોતાના ઉત્તમ એવા પાંચ પુત્રોસહિત પાંમુરાજા, જાણે પાંચ વાણોએ યુક્ત એવો સાક્ષાત્ કામદેવજ હોયની શું ? એમ બહુ શોજવા લાગ્યો. આ અવસરે સ્નાન કરેલી, ક્ષીર સમુદ્રના જલ સમાન વસ્ત્ર ધારણ કરનારી, ઉત્તમ આજૂષણોથી સુશોજિત અંગવાલી, પૂર્ણ ચંદ્ર સમાન મુખવાલી, હસ્તિના સરખી ગતિવાલી અને રૂપસપંતિયે કરીને રતિને પણ જીતનારી ડૌપદી હાથમાં વરમાલા લઈ અનેક સર્વિયોની સાથે ત્યાં સ્વયંવર મંરુપમાં આવીને પોતાના પિતાની આગલ રાધાવેધના સ્તંજની પાસે બેઠી. પછી ડુપદ જૂપતિની આજ્ઞાથી પ્રતિહારીયે વેગવમે એક ધનુષ્ય લાવી અને રાધાવેધના સ્તંજની પાસે ઉઝા રહીને સર્વે રાજાનું પ્રત્યે આ પ્રમાણે કહ્યું. “હે જૂપતિયો ! સાંજલો. આ સ્તંજની ઉપર જે વાર આરાવાલું ચક્ર ફરે છે, તેના ઉપર ઢાલી વાજુએ રહેલી રાધા [પુતલી]ને જે કોઈ બલવંત ધનુર્ધારિ રાજપુત્ર આ નીચે રહેલી ધીની કમ્પાઈમાં જોડીને પોતાના વાણવમે કરીને વિંધશે તે વીરપૂરુષ સર્વ રાજકન્યાનું મુકુટમણિરૂપ, મહાસતી અને રાધાવેધના પણ વાલી આ

ઝૈપદીને પરણશે. ” પ્રતિહારીનાં આવાં વચન સાંજલી રાધાવેધ કરવાને તૈયાર થયેલા રાજપુત્રો માંહેના કેટલાક તો ધનુષ્યને ધારણ કરવાજ સમર્થ થયા નહિ; કેટલાક ધનુષ્ય ઉપર બાણ ચમાવવા સમર્થ થયા નહિ અને કેટલાક તો પોતાનું બલ મનમાં સમજીને સિંહાસન ઉપરથી નીચે પડ્યા પણ નહિ. પછી સર્વ ધનુર્ધારિમાં મુખ્ય એવા અર્જુને, સિંહની પેઠે જીજ પરાક્રમવાલા ઝીમસેનસહિત પોતાના સિંહાસનથી નીચે નીચે હર્ષવમે સર્વ ક્ષત્રીયોને નમસ્કાર કસ્યો. ત્યાર બાદ તેણે લજ્જાથી સર્વે ઝૂપાલોના જોતા ઠતાં પોતાના વજ્રસમાન હાથ વમે તે રાજાનના માનસહિત ધનુષ્ય ગૃહણ કર્યું. આ વખત ઝીમસેન, ઝંચા હાથ કરીને સર્વ દિશાનના અધિપતિયોને કહેવા લાગ્યો કે, “ હે શેષનાગ ! તમે સમસ્ત પૃથ્વીનો ઝાર ધારણ કરવામાં અતિ નિશ્ચલ થઈ રહો. સર્વ વિશ્વને પાલન કરવામાં તત્પર એવા ઇંદ્ર, અગ્નિ, યમ, વાયુ અને બ્રહ્મા વિગેરે હે લોકપાલો ! તમે પણ સર્વે સ્થિર થઈ જુઓ કે, આ મ્હારો ન્હાનો બંધુ, ઉત્કૃષ્ટ એવા ધનુર્ધારિનના પાદન્યાસે કરીને સર્વ ઝૂપતિયોના ગર્વસહિત આ દૃઢ ધનુષ્યને નિશ્ચે નમાવશે. ” પછી નીચે ઢે દૃષ્ટિ જેની એવા અર્જુને, બલવમે ધનુષ્ય ચમાવીને સર્વ રાજાનના જોતા ઠતા અતિ લાઘવપણાથી પોતાનું બાણ ઝંચું રેંચ્યું. બન્ને કાનને બેહરા કરી દેનારા, તત્કાલ કાયર પુરુષોને પૃથ્વી ઉપર સુવારી દેનારા અને બીકણ જનોને ત્રાસ પમાડનારા ધનુષ્યના અતિ કઠોર શબ્દવમે કરીને ઝના ધીની કમામાં દૃષ્ટિ રાખનારા અર્જુને, વેગથી ફરતાં ચક્ર ઉપર દેખાતી રાધા (પુતલી)ને જોઈને તુરત પોતાના ઢોમેલા બાણવમે સન્નાસમક્ષ તે પુતલીને વીંધી નાખી. આ વખતે આકાશમાં જયજય શબ્દપૂર્વક દેવ હંડુઝી વાગવા લાગ્યા અને દેવતાનું કરેલી ચારે તરફ પુષ્પવૃષ્ટિ થઈ. જો કે આ વખતે ઉત્પન્ન થયેલા અનુરાગવાલી ઝૈપદીયે ક્યારે પણ નિઃપુણ્ય પુરુષો નહિ મેલવી શકાય એવી પોતાના હાથમાં રહેલી વરમાલા અતિ વેગથી અર્જુનના કંઠને વિષે આરોપણ કરી; પરંતુ તે વરમાલા તો તુરત પાંચ રૂપે થઈને જેમ મનશક્તિ પાંચ ઇંદ્રિયને વિષે આરોપણ થાય તેમ પાંચે પાંડવોના કંઠને વિષે આરોપીત થઈ. જેમ પાંચ વિષયો આદરથી ઉત્તમ બુદ્ધિનો આશ્રય કરે તેમ પાંડુ રાજાના પાંચ પુત્રોએ સર્વે રાજાન જોતા ઠતાં પ્રિય એવી ઝૈપદીનો આશ્રય કસ્યો. આવા આશ્ચર્યથી ગાંગેય પોતાનાં ચિત્તમાં બહુ લજ્જા પામ્યા,

હુપદરાજા નિસ્તેજ બની ગયા અને બીજા લોકો પણ વિસ્મય પામ્યા. એવામાં ત્યાં કોઈ જ્ઞાની મુનિ આવ્યા. પઠી “હે ઋગવન્ ! આ ડૌપદીના મુખ્ય પાંચ પતિયો કેમ થયા ?” એમ કૃષ્ણાદિ જૂપાલોએ તે ચારણ મુનિને વેગથી પૂછ્યું. એટલે તે મહાત્માએ કેવલ પરોપકારને માટે આ પ્રમાણે કહ્યું.

“હે જૂપાલો ! પૂર્વ જન્મને વિષે બાંધેલા કુકર્મથી આ ડૌપદી પાંચ ઋતારવાલી થશે, એમાં તમને અતિ આશ્ચર્ય કેમ થાય છે ? કારણ કુકર્મોની તો વિષમગતિ હોય છે. ચંપાનગરીને વિષે સાગરદત્ત શેઠને સુજ્ઞા નામની સ્ત્રીથી નૃત્પન્ન થયેલી સુકુમારીકા નામે એક કન્યા થઈ. પરંતુ તે નિરંતર દૌર્જાગ્યના સ્થાનરૂપ હતી. જ્યારે પુત્રી યૌવનાવસ્થા પામી ત્યારે પિતાએ તેને હર્ષથી જિનદત્ત નામના શેઠના પુત્ર સાગરની સાથે પરણાવી. પઠી વધુ શોખાવાલી શય્યામાં સૂતેલી તે કન્યાનો સ્પર્શ કરવાથી જિનદત્તને તેનું શરીર પૂર્વકર્મના વડાથી અંગારા સરસું લાગ્યું. જો કે તે સાગર ક્ષણમાત્ર તો પોતાનું શરીર બલતા ઠતા પણ તેની સાથે ક્ષણમાત્ર રહ્યો; પરંતુ જ્યારે તે સુકુમારીકા નિડાવડા થઈ ત્યારે તો તે તેને ત્યાંજ મૂકી પોતાને ઘેર નાશી ગયો. પઠી નિડાથી જાગી ગયેલી સુકુમારીકાએ પોતાના પતિને દીઠો નહિ ત્યારે તે વધુ રુદન કરવા લાગી. પોતાની ડુર્ગંધ દેહવાલી પુત્રીને ત્યજી દઈ સાગર પોતાને ઘેર ચાલ્યો ગયો, એ વાત જાણીને સાગરદત્તશેઠે તે સુકુમારીકાને પોતાને ઘેર દાનશાલા મંદાવીને રાખી. અનુક્રમે તેણે વધુ વૈરાગ્યથી ગોપાલિકા સાધ્વી પાસે દીક્ષા લીધી. ત્યારપછી તે નિરંતર ઠઠ અઠમાદિ તપ કરવા લાગી.

કોઈ વખતે ઝનાલાની રુતુમાં પ્રવર્તિનીયોએ નિવાસ્યા ઠતા પણ તે સુકુમારીકા સાધ્વી પરીષદને સહન કરવા માટે યથાનમાં જઈને વૈરાગ્યથી નિત્ય આતાપના કરવા લાગી. એક દિવસ આતાપના કરતી એવી તે સુકુમારીકા સાધ્વીએ કામાતુર એવા પાંચ પુરુષોએ નમ્રતાપૂર્વક સેવન કરેલી અને રૂપસંપત્તિયે કરીને રતિને પણ જીતનારી દેવદત્તા નામની વેશ્યાને જોઈ. પઠી કોઈ દિવસ જેનો પતિસંબંધિ મનોરથ પૂર્ણ નથી થયો એવી તે સુકુમારીયે એવું નિઃશ્રાણું કર્યું કે, “મેં આ કરેલાં તપથી હું આવતા ઋવને વિષે પાંચ પતિવાલી થાઉં.” પઠી આઠ માસપર્યંત અતિચારરહિત અને કર્મને ઝેદી નાખનારી સંલેખના કરીને આલોચના લીધા વિના મૃત્યુ પામેલી તે સુકુમારીકા પહેલાં દે-

वलोकने विषे नवपट्योपमनां आयुष्यवाली देवी अइ. [चारणमुनि, कृष्णा-
दि जूपालोने कहे ठे के,] पढी पहेला देवलोकथी चवीने ते देवी आ डुपदरा-
जानी पुत्री अइ ठे. पूर्वजन्वने विषे करेलां कर्मथी तेने पांच जतरि अया एसां
तमे शा माटे विस्मय पामो ठे ? ” मुनिनां आवां वचनथी आकाशने विषे
“ बहु सारुं थयुं, बहु सारुं थयुं ” एम शब्द थयो. कृष्णादिक पण तेजनी
प्रशंशा करवा लाग्या. पढी स्वयंवरमां आवेला राजानु तथा स्वजनोनी स-
मक्ष पांमुराजानी आज्ञाथी ते पांचे पांमवो डुपद राजकन्याने उत्सवपूर्वक
परण्या. तयारबाद डुपद राजाए, स्वयंवरमां आवेला दशार्होने तथा कृष्णादि
बीजा जूपतियोने गौरवपूर्वक पोतपोताना नगर प्रत्ये विदाय कस्या. डुपद न-
रेश्वरे सत्कार करेला पांमुराजा पण पोताना पांच पुत्रो सहित बहु उत्सवो-
वाला हस्तिनापुर प्रत्ये आब्या.

हवे एक दिवस युधिष्ठिर डुपदीना मंदिरमां वेठा हता एवामां त्यां वि-
श्वमां मरजी प्रमाणे फरनारा नारद आव्या. युधिष्ठिरे तेमनुं पूजन करथुं. पढी
प्रसन्न थयेला नारदे तुरत बीजा ज्ञीमसेनादि चारे ज्ञाइनने त्यां बोलावी “त-
मारे आ पंचाली (डोपदी) ने योग्य अवसरे सेवन करवी.” एम कहीने यो-
ग्य व्यवस्था करी आपी. वली तेमणे एवो प्रतिबंध कस्यो के, “आ डोपदीना
घरने विषे एक ज्ञाइ विद्यमान ठतां जो बीजो ज्ञाइ अनुरागथी प्रवेश करशे
तो तेने वार वर्षपर्यंत तीर्थयात्रा करवा जवुं.” एक दिवस युधिष्ठिर डोपदीना
घरने विषे हता एवामां अर्जुने त्यां अजाणतां प्रवेश कस्यो. पढी युधिष्ठिरादि
बंधुनए ना कह्या ठतां पण सत्य प्रतिज्ञावालो अर्जुन तीर्थयात्रा माटे चाली
निकल्यो. सर्व तीर्थोने विषे जिनेश्वरोनी प्रतिमाने हर्षथी नमस्कार करतो ते
वैताढ्य पर्वत उपर आवी पहोच्यो. त्यां तेणे श्री आदिनाथ प्रभुने नमस्कार
कस्या. एवामां त्यां ज्ञयथी नासी जता एवा कोइ विद्याधरने तेणे पूठथुं के,
“ हे खेचर ! तुं आवो शोकयुक्त केम देखाय ठे ? ” विद्याधरे कह्युं. “ आ वै-
ताढ्य पर्वतनी उत्तरश्रेणीनो राजा हुं मणिचूरुं हुं. हेमांगद नामना बलवंत
विद्याधरे म्हारी सर्व लक्ष्मी लइ मने राज्यथी काढी मूक्यो ठे. ” विद्याधरनां
आवां वचन सांजली महा धनुर्धारि अर्जुन, मणिचूरुं विद्याधरे प्रगट करेला
वैमानमां वेसीने त्यां गयो. त्यां तेणे वलथी हेमांगदने काढी मूकी फरी मणि-

चूमने पोतानां राज्यने विषे स्थापन कस्यो. पठी हेमांगद अने मणिचूम वि-
गेरे अनेक विद्याधरोए सेवा करेलो अर्जुन त्यां केटलोक काल रहीने पठी
दिव्य विमानमां बेसीने मणिचूम सहित आगल चाढ्यो. अष्टापदादि पवित्र
तीर्थोने विषे रहेला जिनेश्वरोने नमस्कार करतो अने संतुष्ट चित्तवालो अर्जुन
रेवताचल (गिरनार) पर्वत प्रत्ये आवी पहोव्यो.

हवे एम वन्युं के, श्रीपुर नगरने विषे पृथु नामना कोइ कृत्रियने स्त्री
अकी एक पुत्री अइ; परंतु ते पुत्रीने पूर्वकर्मना दोषथी शरीरे दुर्गंध अवाने
लीधे ते दुर्गंधा एवा नामथीज लोकमां प्रसिद्ध अइ. अनुक्रमे युवावस्था पामेली
ते पुत्रीने, पिताए हर्षथी सोमदेवने आपी; परंतु तेना दुर्गंधथी विरक्त बनेलो
सोमदेव तो तेने त्यजी दइ तत्काल रात्रीने विषे गुप्त रीते नासी गयो, पतिये
त्यजी दीधी, तेथी तो ए दुर्गंधा पोताना पिताने द्वेषनुं स्थान अइ पत्नी अने
बंधुजए पण त्याग करी. कह्युं ठे के-स्त्रीयो, पोताना स्वामीनी प्रीतिवने सर्व
स्थानके पूजाय ठे. पठी सर्व स्थानकेथी पराज्व पामेली ते दुर्गंधा पोतानुं
घर त्यजी दइने तुरत रात्रीने विषे नासी गइ. अनुक्रमे उद्यमवाली ते पोता-
नां दुष्टकर्मनो कय करवा माटे सर्व तीर्थोने विषे जमवा लागी. “ जाणे आ
तीर्थोने विषे पूर्व जवनुं कर्म कय अशे नहि.” एम धारीनेज होयनी ? एम
अत्यंत दुःखथी खेद पामेली ते दीन दुर्गंधाए समुद्रमां जंपापात करवानो प
ण निश्चय कस्यो. शुं प्राणीयो पीमाने लीधे तुरत मृत्यु पामवानी इच्छा करता
नथी ?” अर्थात् पीमा पामेला मनुष्यो तत्काल मृत्यु पामवाने पण तैयार आयठे.

पठी एक दिवस वनमां जमती एवी ते दुर्गंधाए कोइ जटाधारी अने
बळकल वस्त्रवाली साधुने जोइने बहु प्रेमथी नमस्कार कस्यो; परंतु ते साधुए
तो तेनी दुर्गंधथी तुरत अवलुं मुख कर्युं. मुनिनी आवी चेष्टा जोइने दुर्गंधाए
कह्युं. “ हे जगवन् ! परिगृह रहित एवा तमे म्हारो शामाटे तिस्कार करो
गे ? शुं आजे तमारा विना त्रणलोकमां बीजुं कोइ म्हारुं रक्षण करनार ठे
खरुं ? ” तपस्वीये फरीथी कह्युं. “ हे वत्से ! अहिं म्हारा त्रिकालज्ञानी गुरु
ठे, तेमनी पासे जइने जक्तिथी तुं पोतानुं वृत्तांत कहे; जेथी ते त्हारा दुःखनी
निवृत्तिनो उपाय बतावशे. ” मुनिनां आवां वचन सांजली साधुजनां चरण-
नी सेवा करवामां तत्पर एवी ते दुर्गंधाए वननी अंदर श्री रूपज जिनेश्वरनुं

ध्यान करता एवा ते जटाधर महामुनिने प्रणाम कऱ्या. पापनो नाश कर-
नार गुरुए पण तेना दुर्गंधाची कांडक पोतानुं नाक वांकु करीने दर्जना आ-
सन उपर विनयशी बेठेली ते दुर्गंधा प्रत्ये आ प्रमाणे कहुं. “ हे वत्से ! दुर्गं-
धना दोषशी व्याकुल बनेली तुं, आ वनने विषे केम आवी तुं ? त्वारा देहशी
उत्पन्न थयेलो आ मनुष्योने दुःखकारी दुर्गंधनो समूह केम उल्लास पामेठे ? ”
मुनिनां आवां वचन सांजलीने दुःखशी पीमा पामेली दुर्गंधा रोती ठती कहे-
वा लागी. “ हे मुनि ! हुं जाणुं तुं के, पूर्वकर्मने लीधेज आ म्हारा शरीरशी
दुर्गंध प्रसरे ठे. हुं बाढ्यावस्थाशीज दुःखवने तपायमान थइ तुं. आ दुर्गंधने
लीधे पतिये पण मने त्यजी दीधी ठे. बहु तीर्थने विषे त्रमण करता ठता पण
मारा आ दुर्गंधनो ह्य थयो नहि. हे मुनिश्वर ! तमे धर्मदानशी निश्चे सर्व
मनुष्योना निरंतर आधाररूप ठो, माटे पूर्वजन्मनां पापशी गोमावीने मने
क्षणमात्रमां आ संसार समुद्रशी तारो. ” मुनिये फरीशी कहुं. “ हे वत्से !
मने तेवुं ज्ञान तो नशी; परंतु तुं शत्रुंजयना मध्यप्रदेशने विषे रहेला श्रीरैव-
ताचल पर्वत उपर जा. त्यां निरंतर सतीपणाने धारण करती अने जिनेश्व-
रनी नक्तियुक्त तुं, श्रेष्ठ मुनिये बतावेली विधि प्रमाणे गजपदकुंमशी जल ला-
वीने स्नान करजे के, जेथो तुं रोगरहित थइश. ” मुनीश्वरनां आवां वचन
सांजलीने दुर्गंधा तेमनां चरणाने नमस्कार करी हर्षवने गिरनार पर्वतनुं म-
नमां स्मरण करती ठती शत्रुंजय तरफ चाली. निरंतर प्रयाण करती एवी ते
अनुक्रमे केटलाक दिवसे श्रीशत्रुंजय तीर्थ प्रत्ये आवी पडोची. त्यां विश्वे सेवन
करेला श्रीआदिनाथने जोइ हर्ष पामेली दुर्गंधाए नक्तियुक्ती प्रभुने वंदना करी.
पठी प्रदक्षिणा करीनेते, श्रीनेमिनाथ प्रभुने नमस्कार करवा माटे तथा पोतानां
पूर्वकर्मनां पापसमूहोनो नाश करवा माटे श्री गिरनार तरफ जवा निकली.

अति पवित्र स्वप्नाववाली दुर्गंधा अनुक्रमे गिरनार पर्वत उपर जइ अने
गजेंद्रपद कुंमने जोइ हर्ष पामी. श्री अरिहंत प्रभुना मंदिरने विषे अने गज-
पदकुंमने विषे प्रवेश करवाने असमर्थ एवी ते दुर्गंधा प्रथम वहार रहीने ग-
जपदकुंमनुं जल मगावी स्नान करवा लागी. अनुक्रमे सात दिवसमां ते दुर्गं-
धा पोतानां शरीरनो दुर्गंध नाश पामवाशी सुगंध देहवाली थइ. पठी हृदय-
मां उत्पन्न थयेली नक्तिवाली ते श्री जिनेश्वरनुं पूजन करवा माटे जिनमंदि-

रमां गइ. प्रभुनुं पूजन करी रह्या पढी तेणे त्यां वेठेला कोइ ज्ञानी गुरुने पोतानो पूर्वजन्म पूछ्यो. आ अवसरे त्यां अर्जुन पण वेठा हता; तेथी ते पण मुनिये वर्णन करेला दुर्गंधाना पूर्वजन्मने सांजलवा लाग्या. मुनिये कह्युं के, “हे शुभे ! तुं पूर्वजन्मने विषे कोइ श्रेष्ठ ब्राह्मणना कुलने विषे उत्पन्न अइ हती. एक दिवस जैनधर्म रहित एवी तें, एक जैन मुनिने उद्देशीने द्वेषथी हास्य पूर्वक सखीनी आगल एम कह्युं के, “हा निरंतर जलस्नान रहित अने केवल वनमां रहेनारो आ यतीश्वर, निश्चे पोतानां उज्वल वस्त्रने बहु मलीन करे ठे.” एम कहिने तें पोतानो हाथ केरु उपर मूकीने म्हों मचको-मयुं. हे वत्से ! आम करवार्थी तें जे कुकर्म उपार्जन करयुं, तेनुं फल सांजल. पढी तुं मृत्यु पामीने नरकने विषे उत्पन्न थइ. त्यांथी चंमालना कुलमां जनमी. त्यांथी झुंमणी थइ. अनुक्रमे ठेवट आ मनुष्य जन्मने पामी. तेमां पण नामथी अने परिणामथी त्हारुं दुर्गंधवालुं शरीर थयुं, तेथी आ जन्ममां पण तुं विषदीना स्थानरूप दुर्गंधा थइ. कह्युं ठे के—जीव पूर्वे करेलां कर्मने शुं नथी जोगवतो ? अर्थात् पूर्व कर्मने निश्चे जोगवे ठे. जे जिनेश्वर प्रभु, योगी पुरुषोने पूज्य ठे अने जे त्रण लोकमां निवास करनारा प्राणीयोथी श्रेष्ठ ठे, तेमनी सुझने धारण करनारा निःपरीग्रही साधुनुं शुं निंदा करवा योग्य ठे ? जेजु महामिथ्यात्वनो नाश करनारा ठे, जेजु महाव्रतरूप लहमीने धारण करवामां समर्थ ठे अने जेजु श्री अरिहंत प्रभुना धर्मरूप कमलने प्रफुल्लित करवामां सूर्यरूप ठे एवा मुनियो त्रण लोकमां निंदा करवा योग्य केम होय ? तुं तीर्थ प्रज्ञावथी सर्व कुकर्मनो नाश करी सौज्ञाग्यवाली थइश. वली तुं निरंतर तीर्थ सेवा कर के, जेथी करीने तुं तत्काल बोधीबीज पामीश.” आ प्रमाणे मुनीश्वरे कह्युं एटले दुर्गंधा तथा अर्जुन ए बन्ने जणाए तीर्थ प्रज्ञावने जाणीने हर्ष पूर्वक श्री तीर्थकर प्रभुने तथा गुरुने प्रणाम कख्या.

पढी थोमा कालमां पोताना आत्माने धन्य मानतो अर्जुन, मणिचूर-मित्र सहित ते तीर्थने विषे हर्षथी त्रण दिवस रह्यो. पढी श्री कृष्णे अर्जुनने निपुण जाणी पोतानी छारका नगरी प्रत्ये बोलाव्यो. त्यां तेमणे परस्पर एक बीजानी प्रीतिनी वृद्धिने माटे पोतानी ब्हेन सुज्जझ हर्षथी अर्जुनने आपी. अन्य तीर्थने विषे पवित्र देहवालो अर्जुन, पोतानां कर्मनो नाश करवा माटे

શત્રુંજય તથા અષ્ટાપદ તીર્થ ઉપર વારવર્ષ પર્યંત રહ્યો. પઠી પોતાની પ્રતિજ્ઞા પૂર્ણ કરીને અનેક વિદ્યાધરોની સાથે પોતાના અસંખ્ય વૈમાનોશ્રી આકાશને પૂરી દેતો ઠતો અર્જુન પોતાના હસ્તિનાપુરનગર પ્રત્યે આવ્યો. સ્ત્રી સહિત આવતા એવા અર્જુનને સાંજલી ચાર પુત્રો સહિત અતિ નિત્સાહવંત થયેલા પાંડુ રાજાએ પોતાના નગરને વિષે અર્જુનનો મ્હોટો નવીન પ્રવેશોત્સવ કરાવ્યો. આ વચ્ચે વીજા કોઈ વિદ્યાધરે પોતાની બ્હેનને હરણ કરવાના સમાચાર મણિચૂર વિદ્યાધર પાસેથી અર્જુને સાંજલ્યા. તે ઉપરથી તે, પોતાના મિત્ર મણિચૂર વિદ્યાધરને સાથે લઈ તત્કાલ શત્રુની પાઠલ જઈ તેને મારી પોતાની બ્હેન પ્રજાવતીને પાઠી વાલી લાવ્યો.

જેવી રીતે સૂર્યની કાંતિયે કરીને આકાશ શોષે અને ધ્વજાવરને કરીને શ્રેષ્ઠ દેવાલય શોષે તેવીજ રીતે યજ્ઞશ્રી પવિત્ર એવા મહાત્મા યુધિષ્ઠિરવરને આ સર્વ વિશ્વ વહુ શોષતું હતું. યુધિષ્ઠિરની આજ્ઞાને અનુસરી રહેલા ઝીમસેનાદિ વીજા ચાર વંધુનું સૈન્ય સહિત સર્વ દિશાનું જીતી અનેક ઝૂપતિની સાથે મહોત્સવ પૂર્વક પોતાના નગરમાં આવ્યા. યુધિષ્ઠિરાદિ પાંચ પાંડવોશ્રી ક્ષેપદીને વિષે અનુક્રમે વલ્લે કરીને શંકરના સમાન પવિત્ર પાંચ પુત્રો થયા. જેવી રીતે ઉત્તમ વંધુ, સેવક, પુત્ર, મિત્ર અને પોતાનું અંગ (હાથ પગ વિગેરે) આજ્ઞા પ્રમાણે ચાલે છે, તેવી રીતે ઝીમસેનાદિ ચારે વંધુનું પણ યુધિષ્ઠિરની આજ્ઞા પ્રમાણે ચાલતા હતા. આ ઉપરથી પ્રસન્ન થયેલા વિદ્યાધરોના અધિપતિ મણિચૂરે પોતાની વિદ્યાના બલથી તેમને તુરત ઇંડની સજ્જાના સમાન એક મનોહર સજ્જા બનાવી આપી. તેમાં અત્યંત નિર્મલ અને આશ્ચર્યકારી શોષા વાલા મહા મણિના સ્તંભો શોષી રહ્યા હતા તથા દિવ્ય સ્વરૂપવાલી પુતલીયો જાણે ઉત્તમ રત્નમય અપ્સરાનું હોયની ? એમ દીપી રહી હતી. મણિચૂર વિદ્યાધરે જાણે સ્નેહથીજ હોયની ? એમ તે સજ્જામાં સુવર્ણનાં સિંહાસન ઉપર વંધુનું સહિત યુધિષ્ઠિરને વેસારીને પોતાની મૈત્રી સફલ કરી. પઠી યુધિષ્ઠિરે પોતાનાં કલ્યાણ માટે નગરમાં શ્રી શાંતિનાથ પ્રજ્ઞુનું ઉત્તમ નવીન મંદિર કરાવીને તેમાં તેજ પ્રજ્ઞુની મહા મૂલ્યવાલી અને મણિયોદ કરીને વચાણવા યોગ્ય સુવર્ણ મૂર્તિનું સ્થાપન કર્યું. કારણ કે, તેજ નગરમાં શ્રી શાંતિનાથ પ્રજ્ઞુના ત્રણ કલ્યાણકો થયા હતા. વલી દિગ્વિજયશ્રી પોતાના વંધુનું સં-

पादन करेली बहु लक्ष्मीनुं उत्तम फल मानता एवा तेणे त्यां त्रण विश्वने पुण्यना कारणरूप हस्तिनाज नामे तीर्थनुं स्थापन करीने म्होठो महोत्सव कस्यो. युधिष्ठिरे प्रज्जुनी प्रतिष्ठाना उत्सवमां बोलावेला दशार्ह वलदेव कृष्ण अने बीजा दुपदादि अनेक राजानु आव्या हता.

कोइ वखते मणिमय स्तंभोने विषे प्रसरी रहेला प्रतिबिंबवाला ते सर्व राजानु सज्जामां बेठा हता. एवामां जूपतिये बोलावेलो दुर्योधन पोताना बंधुनु सहित बहु परिवारथी परवस्यो अको त्यां आव्यो. बहु देदीप्यमानपणाथी जाणे आकाशमांज स्थिर रह्या होयनी ? एम रत्ननां सिंहासन उपर बेठेला यादवोने तथा पांडवोने जोइ ते मनमां बहु आश्चर्य पाम्यो. पढी बंधुनु सहित दुर्योधने नीलमणिनी ज्जींतो तथा जूमिवाला स्थानने विषे जलनी शंकाथी पोतानां वस्त्रो नुंचां लीधां अने स्फाटिकमणिनां स्थानने आकाशनी शंकाथी ठेकवा लाग्या. तेनी आवी चेष्टा जोइने बीजा राजानुने बहु हसवुं आव्युं. वली स्फाटिकमणिनी ज्जींतोमां प्रसरी रहेला प्रतिबिंबवाला राजानुने जोइ ते तरफ जतो एवो दुर्योधन ते ज्जींतनी साथे अथमाणो. आ प्रमाणे सज्जामां प्रवेश करवामां त्रांति पामेला दुर्योधनने जोइ कया कया जूपतियोए हास्य नहि करचुं होय ? अर्थात् दुर्योधननां आवां चरित्रथी सर्वे राजानु बहु हास्य करता हता. पढी बहारथी तो सूर्यकांतमणिनी पेठे शीतल पण अंदरथी तो अरणीना काष्ठनी पेठे ज्वाजळयमान अइ रहेला, क्रोधरूप दावानलवाला दुर्योधने त्यां उत्सव कस्यो. आ वखते युधिष्ठिर राजाना प्रमाण रहित एवा दान-शौर्यने जोइ बहु लज्जा पामेला कल्पवृक्षादि सर्वे तुरत मेरुपर्वतना शिखर उपर नाशी गयां. “सर्व धर्मनुं मूल दया ठे” एम जाणता एवा युधिष्ठिरे सर्व प्रकारनां दानथी चारणमुनि विगेरे साधुनुने तथा नृपादि अनेक जनोने संतोष पमानीने विदाय करचा. उत्तम वस्त्र रत्नादिकथी संतोष पमामेलो बंधु सहित दुर्योधन पण पोताना पिता (धृतराष्ट्र) अने मामानी साथे पोताना नगर प्रत्ये आवीने गुप्त रीते आ प्रमाणे विचार करवा लाग्यो. “आ पांडुरा-जाना पुत्रो बाळ्यावस्थाथी मांमीने कपट करवामां चतुर, पोतानां घरने वि-षे सूर्या, हृदयमां दुष्ट अने उपरथी बहु मीतुं बोलनारा ठे. हे पूज्यो ! निश्चे कृष्ण बलज्जथी प्राप्त अयेला साम्राज्यपदे करीने मदोन्मत्त अयेला अने गर्व-

વાલા એ પાંમવોએ, ત્યાં પોતાની સજ્જામાં મ્હારું જે હાસ્યું કર્યું છે, તે મને હ-
દયમાં વાણની પેઠે સાલે છે. લોકમાં એવો ન્યાય છે કે, બલથી અથવા ઠલથી
શત્રુને પોતાના સ્વાધીન કરવા; માટે હું પોતાના ક્રોધની શાંતિને માટે એ
પાંમવોનાં સર્વ રાજ્યને હરણ કરીશ.” આમ પાંમવોની સ્પર્ધામાં વાંધ્યું છે મન
જેણે એવા ગર્વધારી ડુર્યોધને આ પ્રમાણે કહીને પઠી તુરત અનેક કારીગરો પાસે
કોટી ડબ્બથી એક મનોહર સજ્જા કરાવી. પઠી તે સજ્જાને જોવા માટે તેણે અ-
નેક દૂતો મોકલીને દશાર્હોને, પાંડુપુત્રોને રામકૃષ્ણને અને વીજા અનેક જૂ-
પતિયોને તેમ્નાવ્યા. વિશ્વને આશ્ચર્યકારી તીર્થસ્થાપના, પાત્રપોષણ, નૃત્સવ, દાન
અને પ્રિતિદાનાદિકે કરીને વલી મહા આશ્ચર્યકારી એવા શ્રીજિનેશ્વરના પ્રતિ-
ષ્ઠા નૃત્સવે કરીને બહુ હર્ષ પામેલા અને ડુર્યોધને અનુચરો મોકલીને તેમ્નાવેલા
પાંમવો મ્હોટા નૃત્સવપૂર્વક ડુર્યોધનના નગરને વિષે આવ્યા.

इति पांमवचरित्रे द्रौपदीस्वयंवरमंमपागमनार्जुनराधावेधसा-
धनपाणिगृहणादिवर्णननामा तृतीयोधिकारः ॥ ३ ॥

પઠી પોતાના બંધુન સહિત હર્ષ પામેલા અને કૃત્રિમ માન આપનારા
ડુર્યોધને ચમત્કારી એવાં બહુ દાન તથા જ્ઞાતિ વિગેરેથી કૃષ્ણાદિ સર્વે જૂપતિ-
યોને પૂર્ણ રીતે સંતોષ પમાડ્યા. ત્યારવાદ દંત્રવાલા તેણે જોજ્યાદિ નૃત્તમ જ્ઞ-
ક્તિથી, મહાવનની ક્રીડાથી અને વીજા અનેક કુતુહલથી પાંમવોને પોતાના
વશ કરીને પઠી દ્યૂત રમવાને માટે આમંત્રણ મોકલ્યું. જો કે ધર્મકાર્યમાં
પ્રવીણ એવા વિહુરે પાંમવોના ગુણના પ્રેમથી પાંમવોને દ્યૂત રમવાની ના પા-
મી; પરંતુ પોતાનાં કર્મના દોષથીજ અજ્ઞાનિ વની ગયેલો ધર્મપુત્ર યુધિષ્ઠિર
દ્યૂતથી નિવૃત્તિ પામ્યો નહિ. સર્વ કલામાં પ્રવીણ અને શુદ્ધ જ્ઞાવવાલા એવાય
પણ પાંમવોએ અત્યંત પોતાના જ્ઞાનના અવલાપણાથી ડુર્યોધનને કપટવાલો
જાણી શક્યા નહિ. અનુક્રમે યુધિષ્ઠિર પોતાનાં પૂર્વ કર્મના યોગથીજ અશ્વોનો
સમૂહ, હસ્તિયોનો સમૂહ, રથનો સમૂહ, સર્વ ગામ, નગર અને રાજ્ય એમ સર્વ
વસ્તુ ડબ્બાદિકની પેઠે હારી ગયો. દ્યૂતરસમાં બુદ્ધિ ગયેલા યુધિષ્ઠિરે જયની આ-
શાથી જે જે પણ કર્યું તે તે બહુ તરશથી પીડાયલા પુરુષને ઝાંઝવાના જલની
પેઠે નિષ્ફલજ દેખાયું. ઠેવટ દ્યૂતમાં વૃદ્ધિ પામેલી તૃપ્ણાવાલા તેણે પણ પાંમવોનાં પોતા-

नी प्राणप्यारी झैपदीने मूकी, तेने पण ते सत्य प्रतिज्ञावालो कृण मात्रमां हारी वेगो. धिक्कार ठे दैवना आवा डुष्ट विलासने ! ! ! पठी बहु डुष्ट स्वप्नाववाला दुर्योधने राज्यादि सर्व पोताने स्वाधिन करी ठेवट झैपदीने तेमवा माटे दुःशासनने मोकड्यो. दुःशासन पण “अरे झैपदी ! तने पांरुवो हारी गया ठे, माटे हवणां तुं म्हारा खोलामां वेस अने ते विमंवना पामेला पांरुवोने त्यजी दे. ” एम कहेतो ठतो पांरुवोनां घर प्रत्ये गयो. तत्त अयेला कथीरना समान तेनां आवां वचन सांजलीने बहु जय पामेली झैपदीने केशो पकमीने महा डुष्ट दुःशासन सज्जामां लाव्यो. जो के सज्जामां ज़ीम, कर्ण, डोण विगेरे बेठा हता तो पण बहु अपमानथी लज्जा पामेली महासती झैपदीये क्रोधथी दुःशासनने आ प्रमाणे कठोर वचन कहां. “ कुलने विषे अंगारारूप अने निर्लज्ज एवा हे पापी दुःशासन ! आ प्रमाणे मने अपमान पमारतो तुं निश्चे निष्फल अयेला शस्त्र पराक्रमवालो अइने महा घोर एवा दुःखने पामीश. ” पठी डुष्ट एवा दुःशासने जेम जेम झैपदीनां अंग नपरथी वस्त्रो नतारी लेवां मांरुयां तेम तेम निर्मल शील लक्ष्मीना प्रज्ञावथी तेनां शरीरने विषे नवां नवां वस्त्रो अवा लाग्या. ठेवट एकसोने आठ वस्त्रो खेंचवाथी खेद पामेलो, ज़ील समान अने महा डुष्ट स्वप्नाववालो दुःशासन ठेवट हारीने सज्जामां पोताने आसने वेगो. जो के आ वखते दुर्योधनना नपर ज़ीमसेन महा कोपाग्निथी ज्वाजळयमान अइ रह्यो हतो, तो पण ते पोताना म्होटा ज़ाइ युधिष्ठिरनां वचनरूप जलथी शीतलपणुं धारतो ठतो फक्त वाणीवमे आ प्रमाणे केहेवा लाग्यो.

“ जो मने आ म्हारा म्होटा बंधुनी वाणीये अटकाव्यो नहोत तो हुं क्रोधवमे आ म्हारी गदाथी ए डुष्टने बंधु सहित तुरत चूर्णचूर्ण करी नाखत. ” आ प्रमाणे गर्जना करता एवा बलवंत ज़ीमसेनने जाणी बहु त्रास पामता केटलाक राजानु दुःखथी अवलुं मुख करवा लाग्या. पठी बहु क्रोधथी जयंकर एवा ज़ीमपिताए दुःशासनना कुकृत्यने जोइ तेने कह्युं. “ अरे पापी ! इइने पण पूजवा योग्य आ महासतीने तें आ शी विटंवना केम पमामी ? हे दुरात्मन् ! जो के ज़ीमसेन अने अर्जुनादि बलवंत पुरुषो तने मारवा तैयार अइ रह्या ठे; परंतु तेउने श्रीधर्मपुत्र युधिष्ठिरे वारी राख्या ठे, कह्युं ठे के-सत् पु-

રુષોનો વિનય એજ તેમનું પરાક્રમ સમજવું. કુલમાં અંગારારૂપ અરે ડુર્યોધન ! ત્હારાં કુલને નાશ કરવામાં કાલરાત્રીરૂપ આ પતિવ્રતા ડૌપદીને તું ત્યજીદે. અરે ! આ ત્હારો પિતા તો બ્હારથી આંધલો દેખાય છે; પરંતુ પાપી એવો તું તો બ્હાર અને અંદર બન્ને રીતે આંધલો દેખાય છે. ” ઝીષ્મ પિતાનાં આવાં વચન સાંજલી ડુર્યોધને તેમને કહ્યું. “ આ યુધિષ્ઠિરાદિ પાંચ પાંડવો વાર વર્ષ પર્યંત વનવાસ જાનું અને એક વર્ષ ગુપ્ત રીતે રહો; પરંતુ તેરમા વર્ષને વિષે તેનું ક્યાં ગુપ્ત રીતે રહ્યા છે, તેની શોધ કરવા માટે અનુચરો મોકલીશ. તેમાં જો તેનું જણાઈ આવશે તો તેનું ફરીથી વાર વર્ષ પર્યંત વનવાસ જવું પડશે. ” યુધિષ્ઠિર આ સર્વ વાત અંગીકાર કરી તથા ગુરુને પ્રણામ કરી તુરત સ્ત્રી અને વંધુનું સહિત પોતાના હસ્તિનાપુર પ્રત્યે ગયો. ત્યાં તેણે મનમાં જરા પણ શ્વેદ નહિ ધરતા પોતાના પિતા પાંડુ રાજાની આગલ ડુર્યોધનનું સર્વ ચરિત્ર કહી વતાવ્યું. જેને હૃદયમાં વહુ પીના ઉત્પન્ન થઈ છે એવા પાંડુરાજા એ સર્વ સાંજલીને મુહૂર્તમાત્ર મૌન રહ્યા એટલે સત્ય પ્રતિજ્ઞાવાલા યુધિષ્ઠિરે તેમને ફરીથી કહ્યું કે, “ હું મ્હારી પ્રતિજ્ઞા શીઘ્ર પૂર્ણ કરીશ. ગમે તો ધૈર્ય-વાસ સહિત સામ્રાજ્ય પદનો નાશ થાય અથવા તો સર્વ વસ્તુનો નાશ થવાથી વનવાસ કરવો પડે; પરંતુ નિરંતર પોતાનું કહેલું પાલનારા પુરુષોને આ લોકમાં સર્વ પ્રકારની સમૃદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. હે પિતા ! તમે ધિર અને વીર થો, માટે ક્ષત્રિયના કુલને યોગ્ય એવી ધીરજ ધારણ કરીને પોતાની પ્રતિજ્ઞા પાલવાને એકચિત્ત થયેલા અમોને વનપ્રત્યે જવાની આજ્ઞા આપો. ” આ પ્રમાણે યુધિષ્ઠિર વહુ આગ્રહથી પિતાની આજ્ઞા લઈ અને મધુર વચનવડે માતાને પ્રસન્ન કરી તુરત માતા, વંધુ, ડૌપદી અને સુજ્ઞા સહિત વન પ્રત્યે જવા નિકળ્યા. પઠી માર્ગને વિષે ડુર્યોધનની આજ્ઞાથી ક્રૂર એવા કર્મીર અને મહાપલાદ એ બન્ને જણા નિષ્પાપ એવી ડૌપદીને જય પમાડવા લાગ્યા, પરંતુ તે બન્ને જણાને ઝીમસેને પ્રહાર કરીને કાઢી મૂક્યા.

વિડુરે પણ પાંડવોની પાઠલ જઈ તેમને સર્વને વિદ્યાદાન પૂર્વક શીખામણ આપી. ત્યાર પછી પાંડવોએ સત્કાર કરેલા વિડુર પોતાના નગર પ્રત્યે આવ્યા. પાંડવો વનમાં ગયા, એ વાત ડૌપદીના વંધુ ધૃષ્ટદ્યુમ્ને સાંજલી; તેથી તે ત્યાં આવીને પાંચે પાંડવોને પંચાલદેશના આત્મરણરૂપ પોતાના કાંપિલ્યપુર

नगरमां तेनी गयो. समुद्रविजय राजानी आझाथी कोटी सुज्जटो सहित सिं-
ह समान पराक्रमवाला कृष्ण पण पोतानी फोड़ कुंताने प्रणाम करवा माटे
हर्षपूर्वक त्यां गया. तेमने पांरवोए अर्जुननी विद्याथी संपादन करेला जो-
जनवने विस्मय पूर्वक जमाव्या. पढी कृष्णे पांरवोने कह्युं. “अहो ! हुं जा-
णुं हुं के, दंज्नी एवा कौरवोए कपटथीज ठेतरीने तमने पोतानां राज्यथी काढी
मूक्या ठे; माटे हवे तमे तमारा राज्य प्रत्ये जानुं अने हुं तमारा शत्रु एवा
ते कौरवोने मारी नाखुं. कारण दुष्ट चित्तवालाने अकाळे उपायवने मारवाथी
नियमनो जंग थतो नथी. ” कृष्णनां आवां गर्व वचन सांजलीने हर्ष पामे-
ला युधिष्ठिरे कह्युं. “हे सुकुंद ! सिंहना समान पराक्रमवंत एवा तमारे वि-
षे आ सर्व संजवे ठे; परंतु तेर वरस वनमां रहीने पढी अमो आपनी सहाय-
थीज ए शत्रुनने मारीशुं. आपना प्रसादथी अमारुं शुज्ज थशे; परंतु हवणां
आप पधारो. ” युधिष्ठिरे आ प्रमाणे कहीने तुरत कृष्णने रजा आपी; तेथी
ते पोतानी सुपुत्रवाली बेन सुज्जजाने रथमां बेसारी अनुक्रमे पोतानी नग-
री प्रत्ये आव्या.

पढी माता अने प्रिया सहित पांच पांरवो बीजा देश प्रत्ये जवा ला-
ग्या; एवामां डुर्योधननो पुरोधन नामनो पुरोहित तुरत तेनुनी पासे आवीने
आ प्रमाणे कहेवा लाग्यो. “हे पांरवो ! बहु जक्तिथी नमस्कार करवा पूर्व-
क महाराजा डुर्योधन, पोताना बंधुन सहित म्हारी मारफत तमारी आ प्र-
माणे विनंती करे ठे के, हे धर्मपुत्र ! तमे गुणोए करीने तेमज अवस्थाए
करीने पण म्होटा ठो तो में अज्ञानथी जे कांइ विरुद्ध आचरण करचुं होय ते
तमे म्हारा अपराधने क्षमा करजो. वली निरंतर पोतानां हृदयने विषे अनु-
ताप पामता एवा म्हारा उपर दया करीने तमे इंद्रप्रस्थना राजा तरीके त्यां
रहो. ” हृदयमां बहु दुष्ट परंतु उपरथी सौम्य देखाता एवा ते अनुचरनां
आवां वचन सांजलीने सरल बुद्धिवाला युधिष्ठिर, पोताना बंधुन सहित इंद्र-
प्रस्थपुर प्रत्ये गया. डुर्योधनना आ कपटनी विदुरने खबर पढी, तेथी पांर-
वोनुं हित करवामां तत्पर एवा तेमणे तुरत एक गुप्त पत्र लखीने कुलमां सु-
कुटमणिरूप युधिष्ठिरने खबर आपी के, “डुर्योधने तमारा निवासने माटे
एक नवुं लाखनुं घर बनावेलुं ठे; माटे तेमां रहेला तमोने ए दुष्ट चित्तवालो

જલદી અગ્નિવત્ને વાલી નાશશે. વલી હુષ્ટ એવા તેણે ફાગણ માસની અંધારી ચૌદસને દિવસ તમારા નાશ કરવાનો નિશ્ચય કસ્યો છે. ” વિહુરના આવા સમાચાર સાંજલીને તેજ વચ્ચે કોણથી ન નિવારી સકાય એવા વીર જીમ-સેન વહુ કોપથી પોતાના મ્હોટા જાણ યુધિષ્ઠિરને કહેવા લાગ્યો કે, “ હે વં-ધો ! યેરેયર તમારી ક્રમા વહુ કષ્ટ આપનારી છે. હું એકલોજ તમારી આજ્ઞા-થી એ કુલમાં કલંકરૂપ અને અપરાધી એવા હુર્યોધનને ગદાના વેગથી મારી નાખું. ” આ વચ્ચે યુધિષ્ઠિરે હુષ્ટ પુરોહિતને ઘેરતરતા ઘડા જીમસેનના કોપા-ગ્નિને પોતાનાં વચનરૂપ અમૃતથી શાંત કસ્યો. પુરોહિતે પણ કૃત્રિમ જ્ઞાતિથી વહુ માન દાન વત્ને પાંખવોને લાક્ષાગૃહમાં નિવાસ કરાવ્યો.

હવે એમ વન્યું કે, કોઈ એક દિવસ એક વૃદ્ધ સ્ત્રી, પોતાના પાંચ પુત્ર અને એક વધુ (પુત્ર સ્ત્રી) સહિત ત્યાં આવી ચમી. કુંતાયે કૃપાથી તેને તે પોતાના લાક્ષાગૃહમાં નિવાસ કરાવ્યો. પછી રાત્રીને વિષે પેલા પુરોહિત પુરોધને ગુપ્ત-રીતે અગ્નિવત્ને લાક્ષાગૃહને સલગાવી મૂક્યું. આ વચ્ચે પોતાના પૂર્વજનનાં પુણ્ય-થી પાંખવોને હાથ વારણું આવવાથી તેનું, કુંતા અને ડૌપદી સહિત નાસી ગ-યા; પરંતુ મહા પ્રતાપવાલો જીમસેન પાઠલ રહ્યો. તેણે પેલા પુરોહિતને અ-ગ્નિમાં ફેંકી દીધો. ત્યાર બાદ તે, તુરત દોમ્નીને પોતાના વંધુનને મળ્યો. પા-ઠલ સવારે પેલા સાત વલી મૂવેલા માણસોને જોઈ સર્વે લોક શોક કરવા પૂર્વક મહા પાપી એવા હુર્યોધનની નિંદા કરવા લાગ્યા. પછી તે શત્રુનું (કો-રવો)ની શંકાથી મહા બલવંત એવાય પણ પાંખવો સર્વ પ્રકારનાં સુખને ત્યજી દડ કેવલ પોતાની સત્ય પ્રતિજ્ઞા પાલવા માટે ચાલી નિકળ્યા. હવે રસ્તામાં વહુ શ્રમથી થાકી ગયેલા અને ચાલવાને અસમર્થ એવા કુંતા માતાએ જીમસે-નને કહ્યું કે, “ હે વત્સ ! હવે આપણે કેટલેક દૂર જવાનું છે ? હું અને આ ડૌપદી એક પગલું પણ આગલ ચાલવા સમર્થ નથી. વલી આ ત્હારા ન્હાના વે વંધુનું પણ ફક્ત લાજથીજ ચાલે છે. ” માતાનાં આવાં વચન સાંજલીને જીમસેને માતાને તથા ડૌપદીને પોતાના સ્વજ્ઞા ઉપર વેસાસ્યા. નકુલ તથા સહદેવને કેમ ઉપર વેસાસ્યા અને યુધિષ્ઠિર તથા અર્જુનને વેત્રે હાથ ઉપર લીધા. આ પ્રમાણે ઠાં જણને ઉપામી અતિ વેગથી જતો એવો તે મહાવલવંત જીમસેન, એક રાત્રીમાં તો વહુ દૂર કોઈ એક મહાવનમાં જતો રહ્યો. પછી

તે મહાવનમાં બહુ શ્રમ અવાથી નુંધી ગયેલા પોતાના સર્વ પરિવારને મૂકી જલની શોધને માટે ફરતા એવા ઝીમસેને શીતલ જલથી ઝરપુર એવું એક મહા સરોવર દીધું. સ્નાનાદિ કરી અને ક્ષણમાત્ર ત્યાં વિશ્રામ કરીને પઠી જેટલામાં તે, જલ લઈને પાઘો વઢ્યો તેટલામાં તેણે પાતું વલી જોયું તો કોઈ એક મનોહર સ્ત્રી દીઠી. આ સ્ત્રી પ્રથમ તો ક્રૂર દેહવાલી અને “ અરે ! નત્તો રહે નત્તો રહે ” એમ બહુ આગ્રહથી કહેતી હતી, પરંતુ તે ઝીમસેનેને જોઈ પાઠલથી દિવ્યરૂપવાલી અને મધુરવાણીવાલી વની ગઈ. કામદેવથી વહુજ આકુલ વ્યાફુલ બની ગયેલી તે સ્ત્રી, લીલાથી ઝીમસેનની પાસે આવી અને જાણે કટાક્ષવરુ તેને પ્રહાર કરતી હોયની ? એમ મધુરવચનથી કહેવા લાગી. “ રૂપલક્ષ્મીએ કરીને પંચવાણ (કામદેવ) ને જીતનારા હે ઉત્તમ પુરુષ ! સાંજલો. આ પાસેના પર્વતને વિષે હિમંવ નામનો મ્હારો જાણ રહેઠે. હું તેની વ્હેન તું. અને મ્હારું નામ હિમિંવિકા છે. હે દયાવંત ! હું કામદેવરૂપ મહાસમુદ્માં બુદ્ધિ ગયેલી તું, માટે આપ મ્હારા ઉપર કૃપા કરીને મને આપના પાણિગ્રહણરૂપ વહાણને વિષે નુકસી જીવિતદાન આપો. હે વિવેકી ! આ વનમાં નિવાસ કરતા એવા તમોને હું ઝક્તિથી મ્હોટો નુષકાર કરીશ, માટે દયા કરીને મ્હારો નુકસાર કરો. ” આ પ્રમાણે વિનંતી કરતી એવી તે સ્ત્રી પ્રત્યે ઝીમસેને કહ્યું કે, “ હે ચપલ નેત્રવાલી ! હવણાં આ વનને વિષે નિવાસ કરતા એવા અમોને એ ઘટે નહિ. ” આવી રીતે તેનું તત્ત્વથી પરસ્પર વિવાદ કરતા હતા એવામાં ઝયંકર અંગવાલા અને વિકરાલ નેત્રવાલા હિમંવ રાક્ષસે તુરત ત્યાં આવીને પોતાની વ્હેનને હાથવતી પ્રહાર કસ્યો. આ વચ્ચે પ્રહાર કરેલી તે સ્ત્રીને જોઈને ઝીમસેને હિમંવને કહ્યું કે, “ અરે રાક્ષસ ! નિર્દય એવો તું, યુદ્ધ કરવાને તૈયાર થઈ રહેલા અને ત્હારી સન્મુખ નત્તેલા મને જીત્યા વિના આ બાલાને કેમ પ્રહાર કરે છે ? ” ઝીમસેનનાં આવાં વચનથી ક્રોધ પામેલા ઝયંકર રૂપધારી અને પીલાં નેત્રવાલા તે રાક્ષસે એક વૃક્ષ ઉપામીને ઝીમસેનેને મારવા માટે ઘોર ગર્જનાં પૂર્વક ફેંક્યું. ઝયંકર એવા ઝીમસેને પણ જાણે ઠગજ હોયની ? એવા એક મ્હોટા વૃક્ષને ઉપામીને સિંહનાદ કરતા ઠતા તે દારુણ દૈત્ય તરફ ફેંક્યું, ત્યારબાદ તે તેના તરફ યુદ્ધ કરવા દોડ્યો. પરસ્પર એક વીજાના સંઘટનથી અને પાદ પ્રહારથી મ્હોટા પર્વતોને બહુ કંપાયમાન

કરતી પૃથ્વી પણ સમુદ્ર સહિત કંપવા લાગી. આ પ્રમાણે તેનુંના ઝયંકર યુદ્ધથી તુરત જાગી ગયેલા યુધિષ્ઠિરાદિકને અને કુંતીને પ્રણામ કરીને હિંમંવા કહેવા લાગી. “ હે માત ! નિશ્ચે તમારા પુત્રને આ દૈત્ય મારે છે, માટે તેમની સહાયને માટે વીજા કોઈને ઝૂટ મોકલો, મોકલો !! હું તેમના નિર્મલ ગુણ સમૂહથી વેચાયલી છું, જેથી તેમની દાસી થઈ છું. ” પછી દૈત્યના વધુ પ્રહાર-થી જર્જર અંગવાલા ઝીમસેનને જોઈ યુધિષ્ઠિર તુરત હાથમાં લઈ લઈ તેનો તિરસ્કાર કરતા ઘટા દોડ્યા. આ વખતે ફરી ઝીમસેને સજ્જ થઈ ગદાવડે દૈત્યને એવો પ્રહાર કસ્યો કે, જેથી તે જાણે ઝયથીજ હોયની એમ પ્રાણરહિત થઈને પૃથ્વી ઉપર પડ્યો. હિંમંવ મરાયા પછી ઝીમસેનનાં રૂપથી મોહ પામેલી હિંમંવિકા જાણે સાધી રાખેલી દેવતા હોયની ? એમ સેવા કરવામાં તત્પર થઈને તેનુંની પાઠલ પાઠલ ફરવા લાગી.

હવે કોઈ વખતે વનને વિષે જતી એવી ડૌપદી પાંડવોથી જૂદી પડી, તેથી તે જાણે યૂથથી નૂલી પડેલી મૃગલી હોયની ? એમ ઝયથી આકુલ વ્યાકુલ થતી અને ઝુલ્મ તરસથી પીના પામતી ઝમવા લાગી. જો કે આ વનને વિષે સિંહ, હાથી, ઝુંઘ અને અજગરાદિ વધુ હિંસક જીવો વસતા હતા. તો પણ તેનું શીલવ્રતરૂપ વચ્ચેથી રક્ષણ કરાયલી ડૌપદીનો પરાન્નવ કરવાને જ-રાપણ સમર્થ થતા નહિ. ચિત્તમાં વધુ શ્વેદ પામતા એવા પાંડવોએ પણ મહા-વનમાં, પર્વતોની ગુફામાં અને સરોવરાદિ વીજા અનેક સ્થાનોમાં ડૌપદીની વધુ સોધ કરી; પરંતુ જેમ કલ્પવેલી ન જેમ તેમ તે તેનુંને મલી નહિ. પાંડવો આકીને વેઠા, પછી ઝીમસેનની આજ્ઞા લઈને હિંમંવિકા, ડૌપદીની સોધ કરવા ચાલી. ધોમો વચ્ચે અયા પછી જાણે શક્તિ, લક્ષ્મીનેજ લઈ આવતી હોયની ? એમ તે, ડૌપદીને લઈ આવી. પછી હમેંશા કુંતીને અને ડૌપદીને પોતાના યજ્ઞા ઉપર વેસારતી તથા સૌને ઇચ્છિત વસ્ત્ર અને અન્નપાણી આપતી તે હિંમંવિકા માર્ગને વિષે પાંડવોની આગલ ચાલવા લાગી. પછી હર્ષ પામેલા કુંતી અને યુધિષ્ઠિરે, સદેવ તથા અર્જુનાદિ પુરુષોએ વૃદ્ધિ પમાડેલા મહોત્સવ પૂર્વક જેમ રાત્રીનો ચંદ્રની સાથે વિવાહ કરે તેમ હિંમંવિકાને ઝીમસેનની સાથે પરણાવી. હવે તો વધુ અનુરાગ ધરતી હિંમંવિકા માર્ગને વિષે વિવિધ પ્રકારના મહેલની રચના કરતી તથા તેનુંને ઇચ્છિત પદાર્થો આપતી ઘટી અનેક

रूप धारण करीने ज्ञीमसेननी साथे बहु प्रकारना जोग जोगववा पूर्वक की-
मा करवा लागी. आ प्रमाणे हिमंबिकाए प्राप्त करेला अन्न, जल अने वस्त्रे
करीने चिंता रहित तथा श्रमरहित अने ब्राह्मणना वेशवाला ते पांढवो, अनुक्रमे
चक्र नामना रम्य गाममां आवी पहोच्या. त्यां तेजुंए देवशर्म नामना ब्राह्म-
णना घरेने विषे निवास कस्यो.

एक दिवस युधिष्ठिरे बहु प्रिय एवी हिमंबिकाने बहु मानपूर्वक आ प्र-
माणे कह्युं. “ हे वधु ! पोतानी प्रतिज्ञा पालवा माटे अमारे बार वर्षपर्यंत
बहु दुःख सहन करवानुं ठे, माटे तुं पोताना घरप्रत्ये जा. ” श्री धर्मपुत्र यु-
धिष्ठिरनी आ प्रमाणे आज्ञा मलवाथी हिमंबिका पोताने ज्ञीमसेनथी प्राप्त
थयेला गर्जननी वात कुंतीने कहीने तेमज “ ज्यारे तमे मने संज्ञारशो त्यारे
हुं हाजर अइश. ” एम प्रतिज्ञा पण करीने तुरत अंतर्ध्यान अइ.

हवे कोइ वखते त्यां निवास करता एवा सौम्यदृष्टिवाला पांढवोए पो-
तानी पासेना घरमां माणसोने रोता, कुटता अने “हाय हाय” एवा कठोर
शब्द बोलता सांजल्या. पढी निश्चे तेजुना दुःखथी महा दुःखी थयेला ज्ञी-
मसेने तुरत त्यां जइने देवशर्मा ब्राह्मणने पूछ्युं के, “ हे द्विज ! त्हां आ
कुटुंब शोकरूप समुद्रमां सुबी गयेलुं केम देखाय ठे ? ” देवशर्मा ब्राह्मणे ल-
मणे हाथ मूकीने “ हे देव ! हे देव ! ” एम शब्द करीने तथा “हाय हाय ! ”
एवा उच्चारपूर्वक रुदन करीने कह्युं के, “ निश्चे हुं अज्ञाग्यवाननुं कारण ठुं,
एम जाणो. हे निशरण्य ! जो के तमेज दुःखवंत प्राणीन ठो, तो पढी हुं
आ नुर्चीती प्राप्त थयेली म्हारी विटंवना तमने शी रीते कहुं ? तो पण हे
वत्सल ! तमे ऊट सांजलो.

पूर्वे सिद्ध थयेली विद्यावालो, महा जयंकर अंगवालो अने दुष्ट चित्त-
वालो कोइ वक नामे राक्षसराज आकाशमां म्होटी शीला विकुर्वीने लोकनो
संहार करवा माटे अहिं आव्यो. आ वखते लोक सहित राजा पण बहु जय
पाम्यो; तेथी तेणे सर्व प्रजानी साथे गाढ एवा परमेष्टी मंत्रनो जप कर-
ता ठता धर्मकार्यमां तत्पर अइने शुद्ध चित्ते कार्योत्सर्ग कस्यो. तेना प्रज्ञावथी
मनुष्योने पीडा करवा समर्थ नहि थयेला राक्षसे राजाने आ प्रमाणे कह्युं
के, “ हे नृप ! हुं मनुष्योने मारवा माटे तैयार थयेलो दतो; परंतु जिनज-

क्तिथी त्हारा उपर प्रसन्न थयो वुं, माटे हवे हुं लोकोने मारीश नहि; परंतु तुं एक म्हारुं इच्छितकार्य कर अने ते एज के, तुं हमेशां मने एक एक माणस आपीने पठी तुं प्रजासहित दीर्घकालपर्यंत सुखी थयो ठतो रहे. ” आ वात राजाए अंगीकार करी एटले ते दैत्य शीलाने संहरी चाल्यो गयो. (देवशर्मा ज़ीमसेनने कहे ठे के,) ते दिवसथी मांमीने हमेशां कुंजाकुमारीना हाथथी लखायला नामवाला माणसने राक्षस पासे पोतानो वारो आपवा जवुं पमे ठे. हे उत्तम पुरुष ! पूर्वजवना पापयोगथी आजे म्हारा नामनी पत्रीका (चीठी) आवेली ठे अने आ राजपुरुषो पण मने तेमवा माटेज आवेला ठे. अरे ज्ञाइ ! एक दिवस राजाए कोइ केवलीने ए राक्षसना नाश संवंधी पूछुं हतुं, ते उपरथी ए महात्माए पांमवोथी ए राक्षसना नाश थवानुं कहुं ठे; परंतु ते पांमवो तो हजु अहिं आव्या नहि अने आ म्हारुं मृत्यु तो आवी प-होव्युं. ” देवशर्मानां आवां वचन सांजली तथा तेने ज्ञयातुर जोइने तेनां डुःखथी बहु डुःखी थयेला तथा दयावंत चित्तवाला ज़ीमसेने मनमां विचार क-स्यो के, धिक्कार ठे ! धिक्कार ठे !! आ म्हारा शरीरने अने पौरुषार्थने के जेना वमे में बीजा जीवोनी रक्षा पण करी नहि. ” पठी ज़ीमसेने देवशर्माने कहुं के, “ अरे ! तुं आजे अहिं रहे हुं त्हारा वदले जानं वुं. ” ज़ीमसेनना आवा सत्वथी हर्ष पामेला विप्रे कहुं. “ निश्चे तमने आ घटे ठे, कारण परोपकार करवामां प्रीतिवंत पुरुषोने देहादि सर्व तृणसमान ठे; परंतु हे सुंदर ! सौने म-नुष्यंपणु तो सरखुं ठे, तेमां हुं राक्षस पासे तमारुं ज्ञक्षण करावुं अने म्हारां ज़ोवितनुं रक्षण करुं तो तेथी करीने पण हुं कांइ चीरंजीवी थवानो नथी. ” आम कहेता एवा ब्राह्मणने आग्रहथी घरे राखी विश्वना मनुष्यो उपर उ-पकार करनारो ज़ीमसेन राजपुरुषोनी साथे राक्षसना घर प्रत्ये गयो अने त्यां शीला उपर सूतो.

हवे पेलो राक्षसराज अनेक दैत्योनी साथे त्यां आच्यो अने शिला उ-पर सूतेला महाकायवाला ज़ीमसेनने जोइ हर्ष पामतो ठतो पोताना सो-वतीयोने कहेवा लाग्यो. “ अहो ! आजे आ कोइ महा शरीरवालो पुरुष आव्यो देखाय ठे. निश्चे हुवातुर एवा आपणने आ एकथीज बहु तृप्ति थरो. ” आ प्रमाणे कहीने पठी हुवाथी ज़मी गयां ठे नेत्र जेनां एवो तथा आकृ-

તીથી મહા ઝયંકર એવો તે દૈત્ય પોતાના કરવત સમાન ઢાંતોને વારંવાર પી-સતો, મુઠ્ઠામાં જીંજને ફેરવતો, બીજા રાક્ષસોને લોઝ પમાડતો અને નાના પ્રકારના મહા ઝયંકર અઢાટહાસ કરતો જેટલામાં ઝીમસેનની પાસે આવ્યો. તેટલામાં ચતુર અને ઝયંકર આકૃતિવાલો ઝીમસેન પણ તુરત લોઢાની ગદાને હાથમાં ધારણ કરતો ઢતો કોપથી શેષ નાગની પેઠે ઝંજો થયો. પઢી મનુષ્યોને ભક્ષણ કરવાથી બહુ પાપવાલા તે દૈત્યને ઝીમસેને તિરસ્કાર પૂર્વક કહ્યું કે, “ અરે હુષ્ટ ! તું ત્હારા દૈવને સ્મરણ કરચ. કારણ કે, હું હવણાં તને નિશ્ચે મારી નાખીશ. ” ઝીમસેનનાં આવાં તિરસ્કાર વચનથી નાશ પામેલા ધૈર્યવાલો તે દૈત્ય તુરત ક્રોધથી પોતાનો દંડ ઝંચો કરીને બીજા અનેક દૈત્યો સહિત હુર્જય એવા ઝીમસેનને મારવા માટે દોડ્યો. આ અવસરે પરસ્પર યુદ્ધ કરતા એવા ઝીમસેન અને દૈત્યના પગ પ્રહારથી પૃથ્વીને વિષે ચારે તરફ ઢોઝ થવા લાગ્યો અને તેથી સમુદ્રથી ઝહલવા લાગેલા જલો જાણે ફુવારા બુટેલા હોયની ? એમ દેખાવા લાગ્યા. પઢી યુદ્ધને વિષે શ્રમ જીતનારા ઝીમસેને યુદ્ધ કરતાં મહા બલવડે ગદાના પ્રહારથી તે દૈત્યનું મસ્તક જાણે માટીનો ઘડો હોયની ? એમ ફોમી નાખ્યું. આવા મહા પ્રહારથી તે દૈત્યાધિપતિયે ઝૂમી ઝપર પડતા પડતા ચારે તરફ અનેક વૃદ્ધોને પામી નાખવા પૂર્વક સર્વ પૃથ્વીને કંપાવી. આં વચ્ચે દેવતાનું ઝીમસેનનાં મસ્તક ઝપર પુષ્પનો વર્ષાદ વર્ષાવી જયજય શબ્દ કહ્યો. પ્રજા સહિત રાજા પણ દેવતાનું શબ્દ સાં-ઝલીને હર્ષથી ઝીમસેનને વધાવ્યો. ત્યાર પઢી તેણે ઝીમસેનના પુરુષાર્થથી અને જ્ઞાનીની વાણીથી “ આ પાંડવો ઢે ” એમ જાણીને પાંડવોને પ્રગટ કહ્યા અને નાના પ્રકારના ઝત્સવોથી સર્વ લોક સમક્ષ તેમનું પૂજન કર્યું. અત્યંત ગરિષ્ઠ એવો તે દૈત્ય ઝીમસેનથી નાશ પામ્યો એટલે નગરવાસી સર્વે લોકો સર્વ જિન મંદિરોમાં પ્રજ્ઞનું પૂજન અને સ્તવન કરવા લાગ્યા. પઢી અતિ દૃઢ પ્રતિજ્ઞાવાલા પાંડવો શત્રુના ઝયથી રાત્રીને વિષે તે નગરને તુરત ત્યજી દેશને દ્વૈત વનમાં ગયા. ત્યાં તેનું ઝુંપડી બાંધીને ગુપ્ત રીતે રહ્યા.

હવે અહિં હુર્યોધને ઝીમસેનથી રાક્ષસનો નાશ તથા પાંડવોનું દ્વૈતવન પ્રત્યે જવાનું વૃત્તાંત સાંઝલ્યું, તેથી તે મનમાં બહુ ખેદ પામતો ઢતો ઝપરથી બહુ હર્ષ દેખાડવા લાગ્યો. પઢી વિહુરે હુર્યોધનનો પાંડવોને નાશ કરવાનો વિ-

ચાર જાણીને તુરત એક પ્રિયંવદ નામના પ્રવીણ દૂતને પાંખવો પાસે મોકલ્યો. દૂત પણ ઝટ દ્વૈતવનમાં જઈને અને પાંખવોને નમસ્કાર કરીને વિદૂરના દીર્ઘ-કાલ પર્યંત કુશલકારી એવા સર્વ સમાચાર કહ્યા. તે આ પ્રમાણે. “ તમે દ્વૈ-તવનમાં ઝુપડી વાંધીને રહ્યા હો, તે વાત ડુર્યોધને જાણી છે. તેથી તે કર્ણ સ-હિત તમારી પાસે આવશે, માટે તમારે સાવધાનપણે રહેવું. ” દૂતનાં આવાં વચન સાંજલી જેને મનમાં બહુ ક્રોધ ઉત્પન્ન થયો છે એવી ડૌપદીયે પાંખવોને કહ્યું. “ ઓરે ! હજુ પણ તે પાપીયો આપણું કાંઈ નવું અશુભ કરશે સ્વરા ? સ્વરે અમે સત્યવચનથી દેશ, ધન અને સૈન્ય સહિત રાજ્ય ત્યજી દીધું તો પણ તે ધરાયો નહિ, જેથી ફરીને અમારી પાસે શું લેવા આવે છે ? ધિક્કાર છે મને ! જે હું પાંખુ રાજાના ન્યાયવંત એવા પુત્રોરૂપ તમને વરી !! ધિક્કાર છે ! ધિક્કાર છે !! તમારા કૃત્રિયના પરાક્રમને ! અને ધિક્કાર છે ! ધિક્કાર છે !! તમારા શસ્ત્રના પ્રવીણપણાને !!! ઓરે માતા કુંતી ! વીર પ્રીયા એવા તમે આ નપુંસક એવા પુ-ત્રોને શામાટે જન્મ આપ્યો ? કે, જેના સમક્ષ અધમ એવા ધૃતરાષ્ટ્રના પુત્રોએ મને નીચ જનોને યોગ્ય એવી વિટંબના પમાડી !!! નિર્હુજ એવા તે ડુટોના ન-પસર્ગને મેં સહન કર્યા. વલી રાજ્ય ત્યજી દઈ આ વનમાં આવ્યા તો પણ હા હા !! એ આંધલા ધૃતરાષ્ટ્રના પુત્રો હજુ વૈરથી વિરામ પામતા નથી. ” ડૌ-પદીનાં આવાં વચન સાંજલી ક્રોધથી કંપતો એવો ઝીમસેન, જાણે એ સાક્ષાત્ વીરરસ હોયતો ? એમ પૃથ્વી ઉપર વન્ને હાથ પઠારતો ઠતો ઝટ ડુટો થયો. મેઘની પેઠે ગર્જના કરતા અને કપાયરૂપ અગ્નિને વૃદ્ધિ પમાડતા અર્જુને પણ ક્ષોભ પામેલા અષ્ટાપદ કેસરીસિંહની પેઠે ડુટા થઈને ધનુષ્યનો ટંકાર શબ્દ કહ્યો. શું આતે પ્રતિબિંબરૂપ છે કે મૂર્તિમંત છે ? એમ રાતાં નેત્ર અને મુખ-વાલા તથા શત્રુના કાલરૂપ નકુલ અને સહદેવ પણ યુદ્ધ કરવાને બહુ ઉદ્ધાસ-વંત થયા. વૈરીરૂપ હસ્તિયોને નાશ કરવામાં સિંહ સમાન ક્ષોભ પામેલા તે સર્વ વંધુઓને જોઈ મ્હોટા યુધિષ્ઠિરે કહ્યું કે, “ હૈ વીરો ! તમે હવેનાં વિરામ પા-મો. કારણ કે, હું શત્રુઓનું હૃદય અને તમારું બલ સારી પેઠે જાણું છું. હૈ વિ-નયવંતો ! યુદ્ધ કરવા તૈયાર થયેલા તમારા વસ્ત્રોના પ્રતિજ્ઞા મિથ્યા ન થાન, માટે આપણો વચન આવે તેટલો કાલ વાટ જુન. ” યુધિષ્ઠિરની આવી આજ્ઞા-થી ઝીમસેનાદિ ચોર વંધુઓ પોતાની સ્વાત્તાવિક પ્રકૃતિને પામી ગયા. પછી

તીથી મહા ઝયંકર એવો તે દૈત્ય પોતાના કરવત સમાન ઢાંતોને વારંવાર પી-સતો, મુખમાં જીંજને ફેરવતો, બીજા રાક્ષસોને લોઝ પમાડતો અને નાના પ્રકારના મહા ઝયંકર અઢાઢહાસ કરતો જેટલામાં ઝીમસેનની પાસે આવ્યો. તેટલામાં ચતુર અને ઝયંકર આકૃતિવાલો ઝીમસેન પણ તુરત લોઢાની ગદાને હાથમાં ધારણ કરતો ઢતો કોપથી શેષ નાગની પેઠે ઝઝો થયો. પઢી મનુષ્યોને ભક્ષણ કરવાથી બહુ પાપવાલા તે દૈત્યને ઝીમસેને તિરસ્કાર પૂર્વક કહ્યું કે, “ અરે ડુષ્ટ ! તું ત્હારા દૈવને સ્મરણ કરચ. કારણ કે, હું હવણાં તને નિશ્ચે મારી નાખીશ. ” ઝીમસેનનાં આવાં તિરસ્કાર વચનથી નાશ પામેલા ધૈર્યવાલો તે દૈત્ય તુરત ક્રોધથી પોતાનો દંડ ઝંચો કરીને બીજા અનેક દૈત્યો સહિત ડુર્જય એવા ઝીમસેનને મારવા માટે ઢોડ્યો. આ અવસરે પરસ્પર યુદ્ધ કરતા એવા ઝીમસેન અને દૈત્યના પગ પ્રહારથી પૃથ્વીને વિષે ચારે તરફ ઢોઝ થવા લાગ્યો અને તેથી સમુદ્ધી ઝઢલવા લાગેલા જલો જાણે ફુવારા ઢુટેલા હોયની ? એમ દેખાવા લાગ્યા. પઢી યુદ્ધને વિષે શ્રમ જીતનારા ઝીમસેને યુદ્ધ કરતાં મહા બલવડે ગદાના પ્રહારથી તે દૈત્યનું મસ્તક જાણે માટીનો ઘડો હોયની ? એમ ફોમી નાખ્યું. આવા મહા પ્રહારથી તે દૈત્યાધિપતિયે ઝૂમિ ઝપર પડતા પડતા ચારે તરફ અનેક વૃદ્ધોને પામી નાખવા પૂર્વક સર્વ પૃથ્વીને કંપાવી. આ વચ્ચે દેવતાનું ઝીમસેનનાં મસ્તક ઝપર પુષ્પનો વર્ષાદ વર્ષાવી જયજય શબ્દ કહ્યો. પ્રજા સહિત રાજા પણ દેવતાનું શબ્દ સાં-ઝલીને હર્ષથી ઝીમસેનને વધાવ્યો. ત્યાર પઢી તેણે ઝીમસેનના પુરુષાર્થથી અને જ્ઞાનીની વાણીથી “ આ પાંડવો ઢે ” એમ જાણીને પાંડવોને પ્રગટ કહ્યા અને નાના પ્રકારના ઝત્સવોથી સર્વ લોક સમક્ષ તેમનું પૂજન કર્યું. અત્યંત ગરિષ્ઠ એવો તે દૈત્ય ઝીમસેનથી નાશ પામ્યો એટલે નગરવાસી સર્વે લોકો સર્વ જિન મંદિરોમાં પ્રવ્રુનું પૂજન અને સ્તવન કરવા લાગ્યા. પઢી અતિ દૃઢ પ્રતિજ્ઞાવાલા પાંડવો શત્રુના ઝયથી રાત્રીને વિષે તે નગરને તુરત ત્યજી દેશને દૈત વનમાં ગયા. ત્યાં તેનું ઝુંપડી બાંધીને ગુપ્ત રીતે રહ્યા.

હવે અહિં ડુર્યોધને ઝીમસેનથી રાક્ષસનો નાશ તથા પાંડવોનું દૈતવન પ્રત્યે જવાનું વૃત્તાંત સાંઝલ્યું, તેથી તે મનમાં બહુ ખેદ પામતો ઢતો ઝપરથી બહુ હર્ષ દેખાવા લાગ્યો. પઢી વિદુરે ડુર્યોધનનો પાંડવોને નાશ કરવાનો વિ-

ચાર જાણીને તુરત એક પ્રિયંવદ નામના પ્રવીણ દૂતને પાંડવો પાસે મોકલ્યો. દૂત પણ ઝટ દ્વૈતવનમાં જઈને અને પાંડવોને નમસ્કાર કરીને વિદૂરના દીર્ઘ-કાલ પર્યંત કુશલકારી એવા સર્વ સમાચાર કહ્યા. તે આ પ્રમાણે. “ તમે દ્વૈ-તવનમાં ઝુપડી બાંધીને રહ્યા છો, તે વાત ડુર્યોધને જાણી છે. તેથી તે કર્ણ સ-હિત તમારી પાસે આવશે, માટે તમારે સાવધાનપણે રહેવું. ” દૂતનાં આવાં વચન સાંજલી જેને મનમાં બહુ ક્રોધ ઉત્પન્ન થયો છે એવી ડૌપદીયે પાંડવોને કહ્યું. “ અરે ! હજુ પણ તે પાપીયો આપણું કાંઈ નવું અશુભ કરશે સ્વરા ? સ્વરે અમે સત્યવચનથી દેશ, ધન અને સૈન્ય સહિત રાજ્ય ત્યજી દીધું તો પણ તે ધરાયો નહિ, જેથી ફરીને અમારી પાસે શું લેવા આવે છે ? ધિક્કાર છે મને ! જે હું પાંડુ રાજાના ન્યાયવંત એવા પુત્રોરૂપ તમને વરી !! ધિક્કાર છે ! ધિક્કાર છે !! તમારા ક્ષત્રિયના પરાક્રમને ! અને ધિક્કાર છે ! ધિક્કાર છે !! તમારા શસ્ત્રના પ્રવીણપણાને !!! અરે માતા કુંતી ! વીર પ્રીયા એવા તમે આ નપુંસક એવા પુ-ત્રોને શામાટે જન્મ આપ્યો ? કે, જેના સમક્ષ અધમ એવા ધૃતરાષ્ટ્રના પુત્રોએ મને નીચ જનોને યોગ્ય એવી વિટંબના પમાડી !!! નિર્હિત્ત એવા તે ડુષ્ટોના ન-પસર્ગને મેં સહન કર્યા. વલી રાજ્ય ત્યજી દઈ આ વનમાં આવ્યા તો પણ હા હા !! એ આંધલા ધૃતરાષ્ટ્રના પુત્રો હજુ વૈરથી વિરામ પામતા નથી. ” ડૌ-પદીનાં આવાં વચન સાંજલી ક્રોધથી કંપતો એવો ઝીમસેન, જાણે એ સાક્ષાત્ વીરરસ હોયની ? એમ પૃથ્વી નપર વન્ને હાથ પઠારતો ઠતો ઝટ ઝડો થયો. મેઘની પેઠે ગર્જના કરતા અને કષાયરૂપ અગ્નિને વૃદ્ધિ પમાડતા અર્જુને પણ ક્ષોભ પામેલા અષ્ટાપદ કેસરીસિંહની પેઠે ઝડા થઈને ધનુષ્યનો ટંકાર શબ્દ કહ્યો. શું આતે પ્રતિબિંબરૂપ છે કે મૂર્તિમંત છે ? એમ રાતાં નેત્ર અને મુખ-વાલા તથા શત્રુના કાલરૂપ નકુલ અને સહદેવ પણ યુદ્ધ કરવાને બહુ ઉદ્ધાસ-વંત થયા. વૈરીરૂપ હસ્તિયોને નાશ કરવામાં સિંહ સમાન ક્ષોભ પામેલા તે સર્વ બંધુનને જોઈ મ્હોટા યુધિષ્ઠિરે કહ્યું કે, “ હે વીરો ! તમે હવેનાં વિરામ પા-મો. કારણ કે, હું શત્રુનું હૃદય અને તમારું બલ સારી પેઠે જાણું છું. હે વિ-નયવંતો ! યુદ્ધ કરવા તૈયાર થયેલા તમારા વડે મ્હારી પ્રતિજ્ઞા મિથ્યા ન થાન, માટે આપણો વચન આવે તેટલો કાલ વાટ જુન. ” યુધિષ્ઠિરની આવી આજ્ઞા-થી ઝીમસેનાદિ ચારે બંધુન પોતાની સ્વાજ્ઞાવિક પ્રકૃતિને પામી ગયા. પછી

યુધિષ્ઠિરે વિદુરના સમાચારનું મનમાં સ્મરણ કરતા ઘટાં તુરત દૂતને રજા આપી. પઠી તે દેશ ત્યજી લઈને પાંડવો ગંધમાદન પર્વત ઉપર ગયા. ત્યાં પણ તેમણે પોતાની નજીકમાં અદ્ભુત શોખાવાલા ફંડકીલ નામના પર્વતને લીધો. પઠી સમય મળ્યો જાણીને અર્જુન પોતાના મ્હોટા બંધુ યુધિષ્ઠિરની આજ્ઞા લઈ તે પર્વત ઉપર વિદ્યા સાધવા માટે ગયો. ત્યાં તે શ્રી રુષ્ઙ દેવ પ્રજુને નમસ્કાર કરી કમલાસન ઉપર બેસી અને મેરુ પર્વતની પેઠે પોતાના ધ્યાનમાં સ્થિર થઈને શ્રીમણિચૂર વિગેરે વિદ્યાધરોએ આપેલી વિદ્યા સાધવા લાગ્યો. આવડતે જૂત, સિંહ, હસ્તિ વિગેરે વધુ જીવો તેને ચલાવવા આવ્યા; પરંતુ દૃઢ ચિત્તવાલો તે જરા પણ ચલાયમાન થયો નહિ. પઠી પ્રસન્ન થયેલી વિદ્યાનું તેની આગલ પ્રગટ થઈને કહેવા લાગી કે, “ હે વત્સ ! અમે પ્રસન્ન થીએ, માટે વરદાન માગ.” પઠી નમન કરતા એવા અર્જુને તુરત ઝાઝા થઈને તે વિદ્યાનું જ્ઞાતિથી પ્રણામ કર્યા. વિદ્યાનું અર્જુનનાં શરીર ઉપર હાથ ફેરવ્યા એટલે તે સિંહ વિદ્યાવાલો થયો. ત્યારવાદ હર્ષ પામેલા અર્જુને તે પર્વતના શિખર ઉપર ઝૂંમીને મારતા એવા એક પારધીને લીધો. દયાથી અર્જુને વારંવાર તેને ના પાડતા ઘટાં કહ્યું કે, “ અહો આ તીર્થને વિષે ઝડપે એવો તું મ્હારા જોતાં ઘટાં ઝૂંમીને કેમ મારે છે? તું જેનું કોઈ રક્ષણ કરનાર નથી એવા આ નિરપરાધી જીવોને મારે છે; પરંતુ નિર્દય એવા પુરુષોનું કુલ, વલ અને ઉત્કૃષ્ટ જાણપણું એ સર્વ વૃથા હોય છે.” આ પ્રમાણે તિરસ્કાર કરેલા પારધીએ અર્જુનને કહ્યું. “ અરે વટેમાર્ગી ! પોતાની મરજી પ્રમાણે આ વનને વિષે ફરતા એવા ગાઢ પરાક્રમવાલા મને તું ફોગટ કેમ ના પાડે છે ? હું ક્રોધના વશથી પ્રવૃત્તે ઘટે આ વનવાસી જીવોનું રક્ષણ કરનાર કોણ છે ? ઘટાં જો તું પોતાનાં કૃત્રિય વલથી સમર્થ હોય તો આ જીવનું રક્ષણ કર ! રક્ષણ કર !! ” પઠી પાપીષ્ઠ શત્રુના સમૂહવાલા અર્જુને ઝગ્ર એવા ધનુષ્યને યમદંડની પેઠે હાથમાં ધારણ કરી ક્રોધથી વાણોવડે સર્વ આકાશને પૂરી લીધું. પારધીએ પણ તુરત પોતાનું ધનુષ્ય યુદ્ધનિમિત્તે હાથમાં લઈને લાવ્યવણાર્થી ફલ આપનારા વધુ વાણો અર્જુન તરફ ફેંક્યાં. વડે સુઝટોના આકાશમાં ઝલતી વાણોએ કરીને જાણે હુટ રાજાનના અસંખ્ય અન્યાયથી જ દોષની ? એમ સૂર્ય ટંકાઈ ગયો. પઠી માયામય પારધીએ અર્જુનનું ધનુષ્ય હરી લીધું એટલે તે ક્રોધથી પોતાનું લલ્લુ લઈને પારધી સામે દોડ્યો. પારધીએ

લખુ પણ હરી લીધું. પઠી તો ઝયંકર અર્જુન ઇંદ્ર યુદ્ધ કરવાને સિંહનાદ કરતો ઠતો તેના સામો દોમયો. બન્ને જણા બલથી પરસ્પર અંગપીડન કરતા ઠતા ઇંદ્ર યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. તેમાં અર્જુને ઝીલને પગ પકડીને બલથી વસ્ત્ર ની પેઠે આકાશમાં ફેંક્યો. આ વચ્ચે આકાશથી પુષ્પવૃષ્ટિ થઈ અને અર્જુને પોતાની આગલ તે પુરુષને વડલે કોઈ બીજા પુરુષને દીધો. “ આ શું ! ” એમ બહુ આશ્ચર્ય પામેલા અર્જુનને હર્ષ પામેલા પેલા પુરુષે કહ્યું. “ હે પાર્થ ! હું ત્હારા ગુણોથી પ્રસન્ન થયો છું; માટે તું ઇષ્ટ વરદાન માગ. ” અર્જુને કહ્યું. “ હે વિદ્યાધર ! હું અવસરે તે વરદાન માગીશ; પરંતુ આપ કોણ થો ? તે હું જાણવાની ઇચ્છા કરું છું. તો તે મને ઝટ કહો ” અર્જુનનાં આવાં વચનથી હર્ષ પામેલા તે પુરુષે કહ્યું. “ હે અર્જુન ! સાંઝલ.

વૈતાલ્ય પર્વતને વિષે રથનૂપુર નગરમાં જાણે દિશાના અધિપતિયોએ સેવન કરેલો ઇંદ્રજ હોયની ? એવો ઇંદ્રમાનિ નામે વિદ્યાધરોનો રાજા રાજ્ય કરે છે. તેને વિદ્યુન્માલી નામનો બંધુ છે. એ બહુ ચંચલ મનવાલો હોવાથી પ્રજાવર્ગને બહુ ડુઃખકારી હતો, તેથી મહારાજા ઇંદ્રમાનીયે બહુ ક્રોધ કરી તેને પોતાના નગરમાંથી કાઢી મૂક્યો. વિદ્યુન્માલી પણ બહુ કોપ ધરતો ઠતો તત્કાલ રાક્ષસના નગર પ્રત્યે ગયો. ત્યાં તેના સંગથી લુંટવામાં અને બંધન કરવામાં ચતુર એવા તલ અને તાલ નામના દૈત્યો ઊંચિંતા મહેંદ્રદેશમાં આવીને લોકોને બહુ ક્લેશ કરાવા લાગ્યા. પઠી ઇંદ્રે કોઈ કેવલજ્ઞાનીનાં વચનથી તેઓનો પરાજીત તમારાથી જાણીને મને તમારા માટે ધનુષ્ય, કવચ, ઉત્તમ રથ અને મુકુટ આપીને અહિં તમને તેમજ માટે મોકલ્યો છે, માટે આ સર્વ વસ્તુ ગ્રહણ કરો અને ત્યાં ચાલો. ” મહા પરાક્રમવાલો અર્જુન પણ ધનુષ્ય, બાણ, મુકુટ અને કવચ ધારણ કરી તુરત રાક્ષસના પુર પ્રત્યે ગયો. કહ્યું છે કે—મહા પુણ્યવંતને શું ડુર્લ્લભ હોય છે ? અર્જુને ત્યાં મહા ઘોર સંગ્રામ કરી અને તે સર્વ દૈત્યોને મારી નાખીને વિજય મેલવ્યો. પઠી વિજયથી દેદિપ્યમાન એવા તેણે વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર આવીને હર્ષથી ઇંદ્રના ચરણ પ્રત્યે નમસ્કાર કહ્યો. ઇંદ્ર પણ સામા જઈ મલીને તેને પોતાના અર્ધ આસન ઉપર બેસાડ્યો. ઇંદ્રની આજ્ઞાથી સર્વ લોકપાલોએ પણ વિજયવંત એવા અર્જુનને નમસ્કાર કહ્યા. પઠી બહુ પ્રસન્ન થયેલા ઇંદ્રે પોતાના પુત્રરૂપ અર્જુનને દિવ્ય આયુધો આ-

प्यां. अर्जुने पण परस्पर प्रतिनी वृद्धिने माटे पोतानी धनुष्यकला चित्रांगद नामना विद्याधरने आपी. पढी पोतानी माता अने ज्ञाशयोने मलवाने उत्साहवंत अयेलो अर्जुन, इंडनी आझा लइ वैमानमां बेसीने आकाश मार्गे अइ तुरत पोतानां आश्रमप्रत्ये आव्यो. त्यां तेणे माताने तथा पोताना वे म्होटा बंधुनने प्रणाम करीने तथा न्हाना वे बंधुनने जेटीने तथा झौपदीने दृष्टिशी मलीने बहु प्रसन्न कख्या. चित्रांगद विद्याधर पण युधिष्ठिरादिकनी पासे अर्जुनना पराक्रमनी वात करीने पढी तेनुए रजा आपवाथी पोताने स्थाने चाढ्यो गयो.

हेवे कोइ वखते बहु हर्षवाला पांरुवो बेठा हता एवामां तेमनी वच्चे आकाशमांथी एक सुवर्ण कमल पम्पुं. झौपदीये तेने पोताना हाथमां लइ सुंधी अने पढी ज्मीमसेनने कह्युं के, “ हे नाथ ! आवां कमलो मने बहु व-हालां ठे, माटे तमे कोइ पण म्होटी नदीथी, सरोवरथी अथवा तो धराथी लावीने मने ऊट आपो. ” झौपदीनां आवां वचन सांजली ज्मीमसेन, पंचनव-कारनुं स्मरण करतो ठतो वनमां कमलोनी शोध करवा गयो. पाठल धर्म पुत्र युधिष्ठिरनुं विघ्नकारी माबुं नेत्र फरकवा लाग्युं. तेथी ते मनमां अरिष्टनी शंका लावी पोताना न्हाना बंधुनने कहेवा लाग्या के, “ अहिं एवो कोइ नथी के, जे ज्मीमज्ञाइनो पराजव करवाने पूर्ण समर्थ थाय !!! ठतां आ म्हारुं माबुं नेत्र ज्मीमने विषेज खरेखर घोर अने अति जयंकर अमंगल सूचवे ठे; तो हे बंधुन ! तमै ऊट नुठो अने आपण सौ तेनी पाठल जइए. ” पढी तेनु महा वृद्धोना गाढ प्रदेशने विषे चारे तरफ शोध करवा लाग्या; परंतु जेम ज्ञाग्यहिन माणसने निधि प्राप्त न थाय तेम तेनुने कोइ स्थानके ज्मीमसेन मळ्यो नहि. ठेवट तेनु मोहवमे मूर्छाथी पृथ्वी उपर पम्पवा लाग्या एटले तेनुए तुरत हिमंबिकानां वचनने याद लावी तेनुं स्मरण करयुं. फक्त नाम मात्रना स्मरणथी तुरत त्यां आवेली हिमंबिकाए कह्युं के, “ हे पूज्यो ! म्हारुं शुं कार्य ठे, जे होय ते कहो. ” युधिष्ठिरे ज्मीमसेन संबंधी वात करी एटले हीतकार्य करनारी तेणे सर्वने पोतानां मस्तक उपर बेसारीने ज्मीमसेन पासे लावी बहु हर्ष पमाख्या. आ वखते ज्मीमसेन पद्म सरोवरना कांठे नुजो हतो; तेथी ते पण पोताना बंधुनने मार्गना विषमपणानी वात क-रीने बहु हर्ष पाभ्यो.

પઠી સુવર્ણ પદ્મોવને દુપદરાજપુત્રીની ઇચ્છા પૂરી કરવા માટે જેટલામાં જીમસેને સરોવરમાં પ્રવેશ કર્યો તેટલામાં તે તુરત અંતર્ધ્યાન થઈ ગયો. અર્જુન તેની પાઠલ ગયો તો તે પણ તેનીજ પેઠે અદૃશ્ય થયો. ઠીકજ છે, માણસોનાં બન્ને નેત્રમાંનું એક નેત્ર જ્યારે નિદ્રાથી બંધ થાય ત્યારે બીજું પણ તુરતજ તેની પાઠલ બંધ થાય છે. જ્યારે બન્ને જ્ઞાણોની પાઠલ યુધિષ્ઠિર અંતર્ધ્યાન થયા ત્યારે ન્હાનાં બે બંધુનું પણ તુરત મોહથી તેમની પઠવાને તેવીજ સ્થિતિ પામ્યા. પઠી પાંડવોને નહિ દેખવાથી તે મહા વનમાં કુંતી અને ડૌપદી બન્ને બહુ જાણ પામવા લાગી, તેથી તે બન્ને મહાસતીયોએ પોતાની શાંતિને માટે વિઘ્નનો નાશ કરવામાં નિપુણ એવા પરમેષ્ટી મંત્રનું ધ્યાન કરવા પૂર્વક એકાગ્ર ચિત્તથી તુરત કાયોત્સર્ગ કર્યો. પઠી ધ્યાનમાં રહેલી અને સ્થિર ચિત્તવાલી તે બન્ને મહા સતીયોને આઠ પ્રહાર (એક રાત દિવસ) નિવૃત્ત થયો એટલામાં બીજે દિવસે સવારે પાંચે પાંડવોએ આકાશમાંથી નતરીને પોતાની માતાને પ્રણામ કર્યા. સંતુષ્ટ ચિત્તવાલી કુંતીયે પણ તુરત કાયોત્સર્ગ પારી હર્ષથી નમન કરતા એવા પોતાના પુત્રોને નેત્રનાં કંઈક નનાં એવાં બહુ જલથી સિંચન કર્યા. આ વખતે હાથમાં સુવર્ણદંડને ધારણ કરનારો કોઈ પુરુષ કુંતીને પ્રણામ કરી પાંડવોનાં તે તે સર્વ ચરિત્રથી તેમને (કુંતીને) વિસ્મય પમાડતો ઊતરો કહેવા લાગ્યો કે.

“હે માત ! તમે સાંજલો. હવળાં કોઈ મુનિને કેવલજ્ઞાન નિવૃત્ત થયું છે; તેથી તેમનો કેવલોત્સવ કરવા જતા એવા ઇંડનું વૈમાન જેટલામાં આકાશમાર્ગે અહિં તમારા ઉપર આવ્યું તેટલામાં તે તમારા આશ્ચર્યકારી શીલને લીધે સ્તંભિત થઈ ગયું. પઠી ઇંડે તેનું કારણ જાણવા માટે પ્રહિત નામના મને અહિં મોકલ્યો. હું પણ તમને બન્ને સતીયોને જોઈ તુરત ઇંડ પાસે ગયો. ઇંડ પણ હુઃસદ્ વિઘ્નને હણનારી તમારી પરમેષ્ટીમંત્રની ધ્યાન ક્રીયાને જાણીને પોતાના વૈમાનના સ્વલનનું કારણ મનમાં વિચારવા લાગ્યો. પઠી તેણે મને કહ્યું કે, “ ડૌપદીનાં વચનથી આ પાંચે પાંડવો સુવર્ણકમલ લેવા માટે સ્ફુરણાયમાન મહાસર્પના સમૂહવાલા વિશાલ સરોવરમાં પેઠા છે; પરંતુ તે સરોવરનો અધિપતિ શંખચૂર તેનું નાશપાશવને દૃઢ બાંધીને પોતાના જીવન પ્રત્યે લઈ ગયો છે. ધિક્કાર છે ! ધિક્કાર છે !! કે એને એવું કૃત્ય કરતા

કોઈએ નિવાસ્યો નહિ. હે સુંદર ! પછી તે બન્ને મહા સતીયોએ તેજ કારણ માટે શ્રી પરમેષ્ઠીમંત્રનું ધ્યાન આરંભ્યું છે અને તેથીજ આ મ્હારું વૈમાન સ્વલન પામ્યું છે. આજ મ્હારું વૈમાન સ્વલન પામવાનું સ્વરૂપ કારણ તત્ત્વથી જાણી લે, માટે હે વિધિજ્ઞ ! હવે તું શંખચૂર પાસે જઈ અને મ્હારી આજ્ઞાથી પાંચે પાંખોને ઊભાવીને તેને તે મહાસત્યો પાસે તેની જા. પછી તેમનું ધ્યાન મૂકાવીને બહુ હર્ષ પમામ. ” ઇંડનાં આવાં વચનથી મેં પાતાલ લોકપ્રત્યે જઈને ઇંડનાં વચનથી બહુ તિરસ્કાર કરતા બતા શંખચૂરને કહ્યું કે, “ અરે સર્પાધિપ ! તેં આ નિરપરાધી અને આયુધ રહિત એવા પાંખોને શા માટે બાંધ્યા છે ? ” પછી તેણે “ મ્હારા સરોવરનાં કમલોને લેવાની ઇચ્છા કરવાથી મેં તેને બાંધ્યા છે. ” એમ કહ્યું એટલે મેં તે સર્પાધિરાજને શ્રી ઇંડની આજ્ઞા કહી. ઇંડની આવી આજ્ઞા જાણી શંખચૂરે તે પાંચ પાંખોને પોતાનાં રાજ્યને વિષે સ્થાપન કહ્યા. કહ્યું છે કે-ઇંડની આજ્ઞા નિરંતર મનુષ્ય, દેવતા અને અસુરોને માન્ય હોય છે. પછી રાજ્યનાં સુખને વિષે સ્પૃહા રહિત તથા તમારાં ચરણકમલને સેવન કરવામાં ભ્રમરરૂપ આ પાંખોએ તેનાં રાજ્યને અંગીકાર કર્યું નહિ. વલ્લી સર્પરાજે પ્રસન્ન થઈને યુદ્ધના અવસરે અર્જુનને સહાય્ય કરવાનું કહ્યું છે. આ વચન અંગીકાર કરીને સર્પરાજે અર્જુનને એક આશ્ચર્યકારી હાર અને બીજા ચારેને બાજુ, મુકુટ, કુંડલ અને મહાવિદ્યા આપીને પછી હે માત ! તે તમારા ત્યાયવંત પુત્રોને મ્હારી સાથે અહિં મોકલ્યા છે; માટે હવે તમે મને તુરત ઇંડનું વૈમાન ચલાવાની આજ્ઞા આપી ત્યાં મોકલો. ” પ્રહિતનાં આવાં વચન સાંજીવી ડૌપદી સહિત હર્ષ પામેલી કુંતીયે તે દેવને આનંદકારી વચનથી જવાની આજ્ઞા આપી અને પોતે પોતાનાં હસ્ત કમલથી યુધિષ્ઠિરાદિ પુત્રોને સ્પર્શ કર્યો. યુધિષ્ઠિરાદિ પુત્રોએ પણ વિનયથી ઋક્તિવરે માતાના ચરણમાં નમસ્કાર કર્યા.

इति पांश्वचरित्रे पांश्वद्यूतक्रीमावनवासादिव-

एननामा चतुर्थोऽधिकारः ॥ ४ ॥

નિરંતર લોકમાં સુખકારી અને પોતાના ઋક્ત જનોના સર્વ વિગ્નને નાશ કરનારા વલ્લી મહોદયરૂપ લક્ષ્મીને પ્રાપ્ત કરવામાં પ્રવીણ એવા શ્રી અજિતનાથ જિનેશ્વરને હું હર્ષથી નમસ્કાર કરું છું.

हवे उत्तम पराक्रमशी प्रसिद्ध एवा ते पांचे पांरुवो आ प्रमाणे वनवासमां ठ वर्ष पूरा करीने पढी न्यायलक्ष्मीशी शोजता एवा तेनु फरी सुखे निवास करवा माटे दैतवनमां गया. अहिं हस्तिनापुरमां डुर्योधने पांरुवो दैतवतमां आव्यानी वात सांजली; तेथी तेणे वेगवने बहु सैन्यशी त्यां आवी दैतवनना सरोवरने तीरे पमाव करचो. जो के चित्रांगद विद्याधरे आ वखते त्यां आवी तेने बहु ना पामी तो पण सेवक समूहशी अनुसरायेला डुर्योधने सहसा ते सरोवरमां प्रवेश करचो. पढी कोप पामेला ते विद्याधरे अनुचरो सहित डुर्योधननुं हरण करचुं. आ वातनी डुर्योधनादिकनी स्त्रीयोने खबर पढी; तेथी तेनु तुरत युधिष्ठिरनी पासे आवीके बहु रुदन करती उती कहेवा लागी. “हे जेठ ? जो के धृतराष्ट्रना पुत्रोए तमारे विषे बहु अपराध करचो ठे, तोपण तमे ज्येष्ठ धर्मना उद्भवशी अने विशेषे वृद्धि पामेला जावशी अमारा उपर कृपा करो.” तेउनां आवां वचन सांजली दयाशी त्रिंजाइ गयेला चित्तवाला अने त्यजी दीधो ठे क्रोध जेणे एवा युधिष्ठिरे युद्ध कार्यमां समर्थ एवा अर्जुनने ते डुर्योधनने ठोमाववाना काममां आज्ञा करी. पढी अर्जुने विद्याधरनी पासे जशने हठशी युद्धनी याचना करी. विद्याधर पण क्रोधशी रातां नेत्रवालो अयो उतो बीजा अनेक विद्याधरोनी साथे त्यां रणभूमिमां आव्यो. अर्जुने पण क्रोधशी मेघनी पेठे गर्जना करीने बाणोनो एवो वरसाद वरसाव्यो के, जेथी रातां नेत्रवालो चित्रांगद बीजा अनेक विद्याधरो सहित अर्जुननी साथे युद्ध करवा लाग्यो. पढी नाश पाम्युं ठे बल जेनुं एवा ते विद्याधरे असमर्थपणाने लीधे उदासपणुं पामता उता बंधु सहित डुर्योधनने ठोमी दइ अने तुरत अर्जुननी पासे आवीने नमस्कार कस्यो. अर्जुने पण तुरत निर्मल नीतिशी हाथ जोरुने उज्जेला विद्याधरने कह्युं के, “हे सखे ! फक्त गुरुरूप म्होटा बंधुनां वचनशी बंधायेला में त्हारी साथे युद्ध करचुं ठे, हवे तुं आ डुर्योधन सहित सत्य प्रतिज्ञावाला म्हारा म्होटा बंधु पासे आवीने तेमने नमस्कार करतो उतो प्रीतिनी वृद्धिने माटे पोतानुं निरपराधीपणुं दर्शावी आप. ” अर्जुने आ प्रमाणे कह्युं एटले प्रसन्न चित्तवालो ते विद्याधर अर्जुनने आगल करी वैमानमां बेसीने म्होटा उत्सवशी युधिष्ठिर पासे आव्यो. बंधुनुं सहित युधिष्ठिरने जोवा मात्रशी जेने मांशामां शूल अने शरीरमां पीमा उत्पन्न अइ ठे एवो तथ्हा मनमां स्फुरणायमान अयेला क्रोध

સમૂહવાલો ડુર્યોધન સ્વીકારી પેઠે તેમને જરા પણ નમ્યો નહિ. ચિત્રાંગદે જે-મનાં ચરણને વિષે નમન કર્યું છે એવા ધર્મપુત્ર યુધિષ્ઠિર પોતાનાં સ્નેહવંત નેત્રથી ડુર્યોધનને વારંવાર જોવા લાગ્યા. કારણ સત્પુરુષોનું એવું ચરિત્ર હોય છે. પછી “હે મૂઠ ! અપરાધ સહન કરનારો જે તારો ગુરુ છે અને જે તને જીવિતદાન આપવામાં સમર્થ છે. તેને તું નમસ્કાર કર કે, જેથી કરીને તારું કુશલ થાય” એમ કહેવા પછી નમસ્કાર કરતા એવા ડુર્યોધનને યુધિષ્ઠિરે આલિંગન કરીને સર્વ કુટુંબનું કુશલ પૂછ્યું એટલે તેણે તુરત પ્રસન્ન થઈને પોતાનાં ચિત્તમાં રહેલું સર્વ યુધિષ્ઠિરને કહ્યું. “હે ધર્મપુત્ર ! તમને નમન કરતાં મને જે હુઃસહ લજ્જા થાય છે, તે લજ્જા સ્વરાજ્યનો નાશ અને વૈરીથી થયેલી પીડાવડે કરીને પણ મને થતી નથી.” ડુર્યોધનનાં આવાં વચન સાંજલી નાશ પામ્યો છે ક્રોધ જેમનો એવા યુધિષ્ઠિરે તેને તેના નગર પ્રત્યે મોકલી દીધો. કહ્યું છે કે—સંત પુરુષો પોતાનું અહિત ચિંતવનારા હવે પણ હિત ચિંતવે છે. પછી ગાંગેય અને ડોણ વિગેરે ઉત્તમ પુરુષોએ ડુર્યોધનને કહ્યું કે, “તેં લેશમાત્ર અર્જુનનું બલ જોયું? માટે હે મૂર્ખ ! હવે તું મનમાં વિચાર કરીને તે મહાત્મા પુરુષોની સાથે ઝડપ સંધી કર.” આ પ્રમાણે ગાંગેયે વધુ કહ્યું; પણ જેમ ત્રિદોષ (વાત, પિત્ત અને કફ) થી ઉત્પન્ન થયેલો વ્યાધી વિવિધ પ્રકારના ઔષધોને ગળે નહિ તેમ હુષ્ટિનાવને આશ્રય કરી રહેલા ડુર્યોધને ગાંગેયાદિકનાં હિત વચનને ગણ્યું નહિ.

હવે જે દૈતવનમાં પાંડવો રહેતા હતા ત્યાં થઈને હુઃશબ્દોનો પતિ જય-હથ જતો હતો. તેને કુંતીયે પોતાની પુત્રીનો પતિ જાણીને સ્નેહથી આમંત્રણ કર્યું. જયહથ પણ હર્ષ પામતો હતો ત્યાં રહ્યો. પછી અર્જુને પોતાની દિવ્ય શક્તિથી અમૃત સમાન ઝોજન લાવીને તેને જમાવ્યો. કહ્યું છે કે—નિશ્ચે ઝોજન એજ પ્રીતિનું પ્રથમ ફલ છે. પછી હુષ્ટિરાજ (હૈપદી) પુત્રીનાં મુખકમલને જોતા એવા જયહથ રાજાનો મનરૂપી હંસ તે હૈપદીના લાવણરૂપ સરોવરને વિષે ક્રીડા કરવાને ઉત્સાહવંત થયો; તેથી તે અવસર જોઈ પાંડવોને બેતરીને જાણે મૂર્તિમાન લક્ષ્મીજ હોયની ? એમ હૈપદીને રથમાં બેસારી તત્કાલ ચાલ્યો. આ વાતની જ્ઞીમ તથા અર્જુનને સ્વપ્ન પડી એટલે તેને વધુ ક્રોધ કરતા હતા તેની પાછલ જવા લાગ્યા. આ વચ્ચે કુંતીયે તેમને કહ્યું કે,

“હે પુત્રો ! એ તમારી બ્હેનનો પતિ થાય છે, માટે તે મહા અપરાધીને તમે મારશો નહિ. પઠી અર્જુને ધનુષ્યનો ઘોર શબ્દ કરી, અસંખ્ય બાણોથી જય-
 ઙ્ગની મહાસેનાને અવલે રસ્તે જતી કરી દીધી. ઝીમસેને પણ નઠલી નઠલી-
 ને મુશલની પેઠે ગદાના પ્રહારથી જયઙ્ગની સેનાના હસ્તિયોના સમૂહને રુધિ-
 રમય બનાવી દીધી. જો કે અર્જુન, જયઙ્ગનાં જીવિતને હરણ કરવામાં સ-
 મર્થ હતો; પરંતુ તેણે માતાનાં વચન સ્મરણમાં લાવીને અર્ધચંડ બાણના સમૂ-
 હથી તેના (જયઙ્ગના) રથની ધ્વજા તથા તેની ઢાઢી મૂઢ અને કેશ કાપી
 નાખ્યા. પઠી અર્જુન અને ઝીમ એ બન્ને નગ્રવલવાલા સુન્નટોએ ડોપડીને રથ-
 માં બેસારી પાઠી લાવીને હર્ષથી માતાનાં ચરણકમલમાં પ્રણામ કહ્યા. મ-
 હા હર્ષવતી કુંતીયે પણ પ્રેમવને પોતાના હસ્તથી યુદ્ધશ્રમના પરસેવાથી ઝ-
 રતા કોમલ અંગવાલા ઝીમ તથા અર્જુનને સ્પર્શ કર્યો.

હવે કોઈ વચ્ચે મહા સંતોષવાલા તે સર્વે પાંડવો પોતાની માતા અને
 ડોપડી સહિત બેઠા હતા એવામાં નારદરુષિ આકાશથી નતરીને તેમની પાસે
 આવ્યા. પાંડવોએ વહુ ઝક્તિથી તેમનું પૂજન કર્યું. પઠી નારદમુનિ તેમને એ-
 કાંતમાં લઈ જઈ હિતવચન કહેવા લાગ્યા કે, “હે પાંડવો ! તમે સ્વસ્થચિ-
 ત્તવાલા થઈને ડુર્યોધનના સર્વ અઝિલાષને સાંઝલો. તમોએ શંખચૂરના પાસથી
 ઢોભાવેલો હુષ્ટ બુદ્ધિવાલો ડુર્યોધન પોતાની નગરી પ્રત્યે આવીને તમારો નાશ
 કરવા માટે વહુ પ્રયત્ન કરવા લાગ્યો; પરંતુ પાપને લીધે તેના સર્વ પ્રયાસો
 નિષ્ફળ થયા છે. જ્યારે એ પોતે નાના પ્રકારનાં વહુ કપટોથી તમને મારવા
 માટે સમર્થ થયો નહિ, ત્યારે તેણે હવણાં પોતાનાં નગરમાં એવી નદૂધોષણા
 કરાવી છે કે, “જે કોઈ ઉત્તમ પુરુષ, કપટથી અથવા તો બાહુબલથી પાંડવોને
 મારી નાખે તેને હું મ્હારું અર્ધું રાજ્ય આપીશ.” ડુર્યોધનનાં આવાં વચન સાંઝ-
 લીને પોતાના પિતાના વિનાશના વૈરથી પુરોધન પુરોહિતના પુત્રે વિનંતીપૂર્વક
 કહ્યું કે, “હે નરેન્દ્ર ! આવા અલ્પકાર્યમાં આપે પોતે શા માટે પ્રયાસ કરવો જો-
 ઇએ. મ્હારી પાસે સર્વકાર્ય પૂર્ણ કરવામાં સમર્થ એવી અને વરદાન આપનારી
 કૃત્યા નામે વિદ્યા છે, તેના પ્રજ્ઞાવથી હું ત્રણ જગતના જનોને ક્ષોભ પમાડું તો
 પઠી એ પાંડવોને ક્ષોભ પમાડવા એમાં તો શું છે ? પોતાનું કાર્ય કરવામાં
 નિમગ્ન થયેલા તે દિગ્ગજને જોઈ હર્ષ પામેલા પાપબુદ્ધિવાલા ડુર્યોધને તેને શ્રેષ્ઠ

દિવ્ય વસ્ત્ર તથા આઝૂષણોથી સત્કાર કરી બહુ વચાણ્યો. હવે તે હુષ્ટ બુદ્ધિવાલા વિપ્ર નિષ્કપટ બુદ્ધિવાલા તમારે વિષે વિદ્યાસાધન કરવા બેઠો છે. એ પોતાની અમોઘ વિદ્યાથી સર્વ વિશ્વનો નાશ કરવા સમર્થ છે. હે પાંડવો ! હું સાધર્મિક પ્રેમવશથી આ વાત તમને જણાવા માટે આવ્યો છું, માટે તમે તેનો કોઈ પણ રીતે ઉપાય કરો. ”

પઠી યુધિષ્ઠિરે, “ અમારા હિતને માટે તમે આ સારું કહ્યું. અમે જો એન જાણ્યું હોત તો તે અમારો પરાજીવ કરત.” એમ કહીને દાનમાનાદિકથી નારદને વિદાય કહ્યા. પઠી કૃત્યાના બલને નિવારણ કરવા માટે તપનું પ્રમાણ માનતા એવા પાંડવોએ, કુંતી તથા ડૌપદીની સાથે વિચાર કરીને અત્યંત હર્ષ ધરતા ઢતા કાર્યોત્સર્ગ કહ્યો. ફક્ત સૂર્ય સામાં નેત્ર રાખીને એક પગે ઝૂંટા રહેલા તે ધૈર્યવંત પાંડવો, શ્રી પરમેષ્ઠિ મંત્રનું ધ્યાન કરવા લાગ્યા. જો કે પાંડવો તાઢ, તમ્કો, વાયુ વિગેરેના ક્લેશને સહન કરતા હતા તોપણ શ્રી જિનેશ્વર પ્રજ્ઞના ધ્યાનરૂપ સમાધિમાં લીન થયેલા આત્માવાલા તેનું સુખેથી સાત દિવસ નિર્ગમન કહ્યા. પઠી આઠમે દિવસે પર્વતોના શિખરોને તોમી પામનારો જ્ઞયંકર વાયુ જેમ જેમ વૃદ્ધિ પામવા લાગ્યો તેમ તેમ પાંડવોનો ધ્યાનરૂપ દિવો સ્થિરપણું પામવા લાગ્યો. આ વચ્ચે રથના શબ્દોથી, ગર્જેડોના ગર્જારવથી, અને અશ્વોના ધોળારાથી જાણે દશ દિશાનું પતિયોને બોલાવતું હોયની ? એમ અકસ્માત્ કોઈ મ્હોટું સૈન્ય ત્યાં આવી પહોંચ્યું. પઠી કોઈ પુરુષ કુંતી નપર સ્નેહ ધરતો ઢતો ત્યાં આવી કુંતીને તથા ડૌપદીને પોતાના ધજા નપર બેસારી તુરત મદોન્મત્ત એવા હસ્તિયોના સમૂહથી જ્ઞયંકર એવા પોતાના સૈન્યમાં ચાલ્યો ગયો. ત્યાં તેનું બન્ને સતીયોને પ્રહાર કરવા માંડ્યો એટલે કુંતીયે “ મહા જ્ઞયંકર એવા શત્રુનું કાલરૂપ હે અર્જુન ! રણસંગ્રામમાં શૂર એવા હે વત્સ જીમ ! તમે માતાના જ્ઞકત ઢો, માટે આ પુરુષોથી અમારું રક્ષણ કરો ! રક્ષણ કરો !! ” આ પ્રમાણે શત્રુનું ચાવકના પ્રહારથી તામન કરેલી ડૌપદી સહિત કુંતી કરુણ સ્વરે પુત્રોનાં નામ લેતી ઢતી બહુ વિલાપ કરવા લાગી. પઠી પોતાની માતાનું રુદન સાંજલીને ત્યજી ઢીધું ઢે શુદ્ધ ધ્યાન જેમણે એવા પાંડવો, દિવ્યશસ્ત્ર ગૃહણ કરીને પ્રલય સમુદ્ગની પેઠે સિંહ નાદથી ગર્જના કરતા તુરત સૈન્ય તરફ ઢોમચા. ત્યાં અર્જુને અસંખ્ય બાણો-

थी शत्रुना सैन्यने विघ्नजिन्न करी नाख्युं. ज्रीमसेने गदाना प्रहारथी पन्ता हस्तियोवाळुं अने नासी जता सुजटोवाळुं कर्युं. प्रसरी रहेला महा संग्राम-ना रसवाला युधिष्ठिर पण हाथमां खऊ धारण करीने उंची करेली फणावाला क्रोधवंत काल सर्पनी पेठे देखावा लाग्या. अस्खलित एवा नकुल अने सहदेव पण असंख्य बाणोनो वर्षाद वरसावता अने सैन्यमां क्रोधथी चारे तरफ फ-रता बहु दुःसह देखाता होता. अर्जुनना बाण अने ज्रीमसेननी गदाना प्रहार-थी बहु दीन बनेली सेना तुरत चारे तरफ नासी गइ. पढी कणट्टज्जाव-नी पेठे सेना नासी गइ एवामां त्यां जाणे बीजी कृत्या होयनी ? एवी तृषा (तरस), तालवाने तथा होठने सुकवी देती पांढवोने बहु पीमा करवा लागी. तरसथी आकुल व्याकुल थयेला पांढवो जलनी शोध माटे वनमां फरता होता तेवामां तेमणे कमलोथी सुशोजित मध्यज्जागवाळुं एक तलाव दीतुं. जे टलामां पांढवोए ते तलावमांथी पाणी पीधुं तेटलामां तेउ जाणे मूर्छा पा-म्या होयनी ? एम संसारी जीवनी पेठे अकस्मात् पृथ्वी उपर आलोटावा लाग्या. कह्युं ठे के, आ लोकमां बलवंत एवाय पण संसारी जीवोनं पूर्वजव निर्मित कुकर्म जोगव्या विना क्यारे पण बुटतुं नथी. झैपदी पण जमती ठ-ती त्यां आवी पडोची अने ते पोताना पतियोने दुःखथी पृथ्वी उपर आलो-टता जोइ बहु खेद पामीने चारे तरफ जोवा लागी. आ वखते वननी वेलथी बांध्या ठे पोतानां माथ्यानां केशे जेणे एवी तथा सुंदर वडकल वस्त्रने धारण करनारी कोइ वनचर स्त्री (ज्रील स्त्री) त्यां नुचिंती आवी. पढी जरा धि-रज पामेली झैपदी जेटलामां ते ज्रील स्त्री पासे आवीने कांइ कहेवा जाय ठे तेटलामां जाणे धूमामानो समूह होयनी ? एवी दावानलसमान पीला केश समूहने धारण करनारी, हाथमां कपालवाली, जयंकर नेत्र अने मुखवा-ली, म्होटा ललाटवाली अने महा अट्टाट हास्यथी अति जयंकर एवी कृत्या ना-मनी राक्षसी, त्रण लोकने कोज पमानती आकाश मार्गेथी त्यां आवी प-डोची. पोतानुं कार्य करवा माटे केरु बांधीने तैयार थइ रहेली अने मुखक-मलमां चारे तरफ चंचल जीजने फेरवती ते कृत्या, पृथ्वी उपर बहु आलो-टता एवा पांढवोने जोइने तेमनी चारे तरफ जमवा लागी. पढी तेने देख-वा मात्रथी बहु जयने लीधे आकुल व्याकुल थयेली झैपदीने तुरत पोतानी

પાસે રાખી ઝીલસ્રીયે અકૃત્ય કરવામાં તૈયાર થયેલી કૃત્યાને મધુર વચનથી આ પ્રમાણે કહ્યું. “હે દેવી ! તમારા આવવાથી નૃત્પત્ર થયેલા નૃત્કટ વાયુએ આકુલ વ્યાકુલ થયેલા આ પ્રાણીયો, ઝયથી મૂર્છા પામ્યા છે. વલી તેજુ દ-વણાં પ્રાણોને પણ ત્યજી દીધા છે. હે દેવી ! ત્રણ લોકને વિષે દેવ, દૈત્ય કે મનુષ્યોમાં એવો કોઈ પુરુષ નથી કે, જે ઇંડના વજ્રની પેઠે ત્હારા મહાકોપને સહન કરી શકે ? હે કૃત્યા દેવી ! આ પોતાની મેલેજ મૃત્યુ પામેલાને તું ફરીથી શા માટે મારે છે ? કારણ એમાં ત્રણ જગત્ને કોત્તકારી એવું ત્હારું પરાક્રમ જરા પણ ગણાય નહિ. ” આ પ્રમાણે ઝીલસ્રીયે વહુ ઝક્તિયુક્ત વચનથી કૃત્યાને કહ્યું એટલે તે નિષ્ફલ પ્રયાસવાલી કૃત્યા પોતાને વહુ કૃતકૃત્ય માનતી બતી હસીને ક્યાંઈ ચાલી ગઈ.

પછી ડૌપદી, મૃત્યુ પામેલાના સમાન પોતાના પતિયોને જોઈ મૂર્છા પામી. થોડા વખત પછી સાવધાન થઈ એટલે તે પોતાના પતિના વિયોગથી વહુ દુઃખ પામતી બતી વિલાપ કરવા લાગી એટલે ઝીલસ્રીયે તેનાં આંસુ લુહી નાખીને હર્ષ પામતા બતા કહ્યું કે, “હે શુદ્ધશીલવતી બાલા ! મહા અરણ્યમાં રહેલી તું વૃથા શા માટે રુવે છે ? હે સુંદરી ! તું મૂર્છા પામેલા તેજુ પાસે ન જા. પરંતુ આ મણિકાલકા નદીના પવિત્ર જલથી અમૃતની પેઠે પોતાના પતિયોને સિંચીને તેજુને ક્ષણમાત્રમાં જીવામ્. ” ઝીલસ્રીનાં કહેવા ઉપરથી ડૌપદીયે તેમ કર્યું એટલે જાણે સુતેલા હોયની ? એમ સર્વે પાંડવો ગૂઠ્યા. પછી તેજુ ડૌપદીનાં વચનથી પોતપોતાના ચિત્તમાં વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “જે પોતાના અસંખ્ય સૈન્યથી અહિં આવ્યો હતો તે કોણ રાજા હતો ? ડૌપદીનું કોણે હરણ કર્યું હતું ? વિષમય જલનું સરોવર ક્યાં ? અને આપણને મૂર્છા શા માટે થઈ ? વલી પ્રાણપ્રિયા ડૌપદીયે પોતે અહિં આવીને આ ઝીલસ્રીનાં વચનથી મણિકાલકા નદીના જલવડે સિંચન કરીને આપણને જીવામ્ થા એ શું !!! શું આતે આપણાં ચિત્તમાં ચરેચરો વિભ્રમ થયો છે કે, કોઈ મહા દૈવનું વિચેષ્ટિત છે ? જાણે સારા સ્વપ્નામાં દીઠેલા અર્થવાલું અજ્ઞત લક્ષ્મીનું કારણ જ હોયની ? એવું આતે શું હશે ? ” આ પ્રમાણે પાંડવો વિચાર કરતા હતા એવામાં પોતાનાં તેજથી દિશાનું પ્રકાશ કરતો કોઈ દેવતા તેમની પાસે આવીને સ્પષ્ટ વાણીથી આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યો.

“ हे धर्मपुत्र ! तूं आ कार्यने विषे चित्तमां केम आश्चर्य पामे ठे ? कारण के, कृत्याना असंख्य कार्यनो नाश करवामां प्रवीण एवी ए सर्व में माया करी हती. तमारा परमेष्ठी मंत्रना ध्यानथी प्रसन्न थयेला में इंडना सेनापतिये आ माया प्रगट करीने कृत्याने ठेतरी ठे. ” पढी ते महा रुद्धिवालो देवता “ तमे अवसरे म्हारुं स्मरण करजो. ” एम कहीने तथा बहु आज्ञा-षणो आपीने पांम्बोए रजा आपवाथी देवलोक प्रत्ये गयो. पढी पूर्व पुण्यना योगथी जेमना सर्व विघ्न नाश पाम्या ठे एवा ते पांम्बो निरंतर विशेषे श्रीजिनेश्वर प्रभुनुं ध्यान करवामां आसक्त चित्तवाला तथा उत्तम समाधिवंत थया,

एकदा बपोरने वखते जोजन तैयार थयुं एवामां निरंतर पुण्यथी पवित्र शरीरवाला महात्मा साधु तपने अंते त्यां पारणा माटे आव्या. जाणे प्रत्यक्ष धर्मज होयनी ? एवा क्रमरूप अमृतना स्थान एवा मुनिने जोइ हर्षना उत्कृष्टथी विशुद्ध ज्ञाचवाला पांम्बोए तेमने प्रदक्षिणा पूर्वक नमस्कार करचो. पढी पुलकावलीये करीने देदीप्यमान शरीरवाला अने पापना समूहने नाश करवामां उद्यमवंत थयेला पांम्बोए ज्ञप्ति पूर्वक आनंदे करीने ए महासुनिने शुद्ध अन्न वहोराव्युं. आ वखते आकाशमां वार्जीत्रो वागवा लाग्यां तेमज सुवर्णनी अने वस्त्रोनी वृष्टी थवा लागी. वली देवतानुए पापनो नाश करवामां खरुरूप जयजय वाणीनो अमोघ शब्द करचो. “ हे वत्सो ! उत्तम दाननां महात्म्यना वशथी हुं शासनदेवता तमने प्रसन्न थइं. तमारा पूर्वजवनां पुण्य योगथी वनवासना दुःसह बार वर्ष पुरा थइ रह्या ठे. हवे पढी तमे ऊट मत्स्य देशमां जइ त्यां पोतानां कढ्याण माटे रूप फरवी नीश्वे तेरमुं वर्ष पूर्ण करो. ” शासनदेवी आ प्रमाणे कहीने अंतर्ध्यान थइ. पढी पोतानी गाढप्रतिज्ञाने जाणता एवा पांम्बो जेगा थइ फरी विचार करवा लाग्या. तेमां युधिष्ठिरे पोताना न्हाना ज्ञाश्यो आगल कहुं के, “ हुं कंक नामनो विप्र (गुरु) थइने वैराट राजाना घरने विषे रहीश. ” आ प्रमाणे तेमणे पोतानो निश्चय कस्यो. ज्मीमे कहुं. “ हुं पण वल्लव नाम धारी राजानो रसो-इयो थइने रहीश. ” अर्जुने कहुं. “ हुं ते राजाने घरे बृहन्नरु नामे पावइनु थइने रहीश. ” नकुले कहुं. “ हुं पण ग्रंथिक नामनो अश्वाधिप थइश. ”

सहदेवे कह्युं, “ हुं तंत्रपाल नामे गोवाल अइश. ” डौपदीये कह्युं. “ हुं ते राजानी स्त्रीयोनी दासी अइश. ” पढी ते सर्वे पांरुवोए विराट नगरीनी समीपे स्मशानमां खीजमाना वृक्ष उपर एक म्होटा शबथी ठांकीने पोतानां सर्व शस्त्रो मूक्यां. त्यार पढी बहु जाए एवा तेनु पोत पोतना वेशने अने उपकरणे धारण करी विराट राजानी सज्जामां आव्या. त्यां विराट राजाए तेनुने अनुक्रमे सत्कार करीने सौ सौना काममां राख्या, तेथी गुप्तवेश धारण करनारा ते पांरुवो त्यां सुख करीने रहेवा लाग्या. पांरुवो हमेशां सवारमां उठीने कोइ घरने विषे गुप्तरीते रहेला पोतानी माता कुंतीने प्रणाम करता अने तेमनी हीत शिक्षाने धारण करता. एक दिवस डुर्योधने त्यां मल्लोने मोकळ्या हता. तेमने त्यां रहेला पाचकवृत्तिवाला ज्नीमसेने मल्लयुद्धमां मारी नाख्या, तेथी ज्नीमसेन वैराट राजा तरफथी बहु मान पाम्यो.

हवे वैराटराजानी स्त्री सुदेष्णाने एकसो ठ ज्ञाइयो हता, तेमां महा ज्ञुजपराक्रमथी शोन्नतो कीचक सौथी मुख्य हतो. आ सौ वैराटराजाने त्यांज रहेता हता. कोइ दिवस पोतानी व्हेनने घरे गयेला कीचके त्यां डौपदीने दीठी, तेथी ते डौपदीनुं बहु लावण्य जोइ मोह पाम्यो. पढी सर्व देहने विषे रोमांचना मीषथी कामवाणने धारण करतो ते कीचक पोतानुं मस्तक धुणावतो ठतो पोताना निवासघरप्रत्ये गयो. पढी कामदेवने उत्पन्न करवामां प्रवीण एवा वचनोवने डौपदीने प्रार्थना करतो ते डुपदराजपुत्रीथी बहु धिक्कार पाम्यो. कह्युं ठे के—कयो पुरुष अकार्य करवाथी लघुता नथी पामतो ? अर्थात् सर्व पामे ठे. पढी कामदेवनी कलाकेलीरूप महा पिशाचना बलथी नाश पामी ठे शरीर चेतना जेनी एवा कीचके पोतानां मननी वात सुदेष्णा (पोतानी व्हेन)ने कही. सुदेष्णाए पण कामज्वरथी पीमाता पोताना ज्ञाइने कह्युं के, “ हे बंधो ! हुं कोइ मीषथी ते म्हारी दासीने त्हारा घरे मोकलीश. त्यां तुं त्हारुं इष्टकार्य करजे. ” आ प्रमाणे सुदेष्णाए आश्वासन करेलो ते कामज्वरपीमित कीचक पोताने घरे गयो. पढी ज्ञूपप्रिया सुदेष्णाए कोइ मीषथी डौपदीने कीचकना घरे मोकली. पृथ्वी सामा नेत्र राखीने पोताना घरे आवती एकी डौपदीने जोइ गांढा थयेलानी पेठे कीचके तुरत उज्जा अइ लांवा हाथ करीने कह्युं के, “ म्हारां शरीरनुं रक्षण करनारी हे लोलाही ! हे दिव्यरूपा !

ऊट अहिं आव अहिं आव अने कामदेवना तापथी तप्त थयेला मने वेगथी आ-
 लिंगन दइने प्रसन्न कर.” तेनां आवां कानने दुःख उपजावनारां वचन सांजलीने
 झैपदीये कह्युं. “हे मूढ ! तुं आवुं दुष्ट पुरुषनी पेठे नीच कुलने योग्य मने न
 कहे. कारण म्हारा गुप्त पतियो उन्मार्गे जनारा अने नीतिमार्ग त्यजी देनारा
 तने निश्चे यमलोक प्रत्ये पहोचारुशे, माटे तुं मनने विषे तत्त्वने धारण कर. ”
 आ प्रमाणे कहेती एवी दुपदराजपुत्रीने केशे पकमी दुष्ट कीचके पाटुवेने प्रहार
 कस्यो. झैपदी पण शीलना अतिशयपणाथी बुटीने तुरत राजा पासे आवी.
 त्यां ते राजसज्जामां युधिष्ठिरने जोता ठतां वीखराइ गयेला केशवाली झैपदी
 आ प्रमाणे पोताना पतिना गुप्त नामनो उच्चार करवा पूर्वक गाढ स्वरथी रोवा
 लागी. “जेनु रणसंग्राममां (युधि) स्थिर रहेनारा ठे, (युधिष्ठिर) जेनु जयंकर
 ठे, (जीम) जेनु निश्चे विजयना चिन्हवाला ठे, (विजय-अर्जुन) अने जेनु ब-
 लवंत बे हाथने धारण करनारा ठे. (नकुल सहदेव) आवा नृपतियो म्हारा
 प्रिय प्राणनाथो ठतां मने कीचके पीना पमानी. ” आ प्रमाणे कूट रोषाक-
 रथी रुदन करवा पूर्वक विलाप करती झैपदीने कंक (युधिष्ठिर) गुरुए कह्युं.
 “हे चंचल नेत्रवाली ! जो कोइ स्थानके त्हारा महाबलवाला गुप्त पतियो
 होय, वली तेनुमां जो त्हारुं नियमथी रक्षण करनारो कोइ जयंकर (जीम)
 पति होय तो, हे कमलमुखी ! अहिं तने तेनाथी जय नाश पामो. (अर्थात्
 जीमसेन पासे तुं ए दुष्ट कीचकने मरावी नाख.) अने तुं पोताने स्थानके
 जा. ” कंकगुरुनां आवां वचन सांजली झैपदीये रात्रीने वखते जीम पासे
 जइने पोतानी सर्व वात कही. जीमसेने पण मोहमां बुझि जइने तेने मधुर
 वचनथी कह्युं के, “मैं धर्मपुत्रनी सत्य प्रतिज्ञा पालवा माटे डुर्योधननो अ-
 पराध सहन कस्यो ठे; परंतु हवणां आ कीचकना आवा अपराधने सहन न-
 हि करूं. हे प्रिया ! आज रात्रीने विषे तुं कपटसंगनां वचनथी तेने अहिं लाव्य
 के, जेथी करीने त्हारा ए शत्रुने हुं अहिं आ रंगमंरुपमांज तुरत मारी ना-
 खूं. ” जीमे आ प्रमाणे आश्वासन करेली झैपदीये पोताने आश्रमे जता र-
 स्तामां मलेला कीचकने कपटमोह वचनथी रात्रीए रंगमंरुपमां आववानुं कह्युं.
 पढी झैपदीनां वचनथी हर्ष पामेलो ते शठ कीचक रात्रीना पहेला पहेरने
 विषे “हे वल्लभा ! तुं क्यां ठे ? क्यां ठे ?” एम उच्चार करतो ऊट रंगमंरु-

પમાં આવ્યો. આ વચ્ચે ડૌપદીનો વેશ ધારીને ત્યાં સંતાઈ રહેલા ઝીમે તેને ગાઢ આલિંગનવને મારી નાખ્યો. પઠી તે ઝડપે આત્માવાલો ઝીમ, તુરત ગુસ્સા રીતે પોતાના રસોડામાં જતો રહ્યો. ચરપુરુષોથી મૃત્યુ પામેલા કીચકને જાણી બહુ શોકમાં મગ્ન થયેલા તેના જાણ્યો ઝડપે તેને પાલખીમાં બેસારી શ્મશાન તરફ ચાલ્યા. આ વચ્ચે રસ્તામાં તેને ડૌપદીને દીઠી; તેથી “આ સ્ત્રીના નિમિત્તે આપણા બંધુનો ઘાત થયો છે.” એમ કહેતા એવા તેને બહુ કોપથી તે ડૌપદીને ચિતાગ્નિમાં ફેંકી દેવા માટે કેશ પકમીને નિર્ભય સાથે લીધી. જાણે સાક્ષાત્ પોતાની લક્ષ્મીજ હોયની ? એમ પોતાના પતિને સંજ્ઞા રતી તથા રુદન કરતી એવી ડૌપદીને તેને તુરત ચિતાની પાસે આણી. આ વચ્ચે એક મહાવૃક્ષને મૂલમાંથી નવામી ત્યાં નિર્ચિંતા આવી પહોંચેલા બલવંત ઝીમસેને તે સર્વે પુરુષોને (કીચકના જાણને) અગ્નિમાં ફેંકી દીધા. ઝીમે અગ્નિમાં કીચકના જાણ્યોની પૂર્ણ આહુતિ આપીને નાશ કર્યો છે વિઘ્નનો સમૂહ જેનો એવી ડૌપદીને લક્ષ્મીની પેઠે શાંતિ પમામી. પઠી ઝીમસેનથી પોતાના સર્વ બંધુઓનો નાશ સાંજલી શોકથી આકુલ વ્યાકુલ થયેલી સુદેષ્નાને બહુ સ્નેહવશથી ઉદ્ધાસ પમામતો વૈરાટરાજા કહેવા લાગ્યો. “હે સુંદર મુખવાલી પ્રિયે ! તું મને બીજો કાંઈ દંડ આપ; પરંતુ મ્હારી પ્રતિજ્ઞાનો જંગ ન કર. વલી કોપ ત્યજી દઈ પોતાના મંદીરમાં સૌરંધ્રીને બોલાવ્ય. “અવસરે પોતાનાં સ્વરૂપને અંગીકાર કરનારા સૌરંધ્રીના પતિયો, પોતાની મેલે એને લઈ જશે.” પઠી સ્વસ્થ થયેલી સુદેષ્ના રાણીયે તેને પોતાના ઘરમાં રાખી.

હવે ડુર્યોધનની આજ્ઞાથી બહુ દેશોને જોતાં ઘાતાં પણ પાંડવોને નહિ દેખવાથી પાઠા આવેલા બહુ અનુચરો ડુર્યોધનને વિનંતી પૂર્વક કહેવા લાગ્યા કે, “હે મહારાજા ! તમારા જયરૂપ સમુદ્ધમાં કાચબાની પેઠે તે સર્વે પાંડવો વૂમી ગયા છે. જો કે તેને વિદ્યમાન છે ઘાતા જાણે ન હોયની ? એમ પૃથ્વી નિપર અમોઘ બહુ શોધ કર્યા ઘાતાં પણ તેને દીઠા નહિ ” અનુચરોનાં આવાં વચન સાંજલી ડુર્યોધને ઝીંમ તથા વિહરનાં મુખ સામું જોયું. પઠી તેનો જાણ જાણીને તે વચ્ચે જણાવે કહ્યું. “હે પુત્ર ! શ્રી જિનેશ્વરના વિહારની પેઠે જે દેશમાં નિપાત, જય, રોગ, અને હિંસા નથી, તે દેશમાં પાંડવો સંજીવે છે.” પઠી દૂતોએ કહ્યું. “હે પૃથ્વીનાથ ! સર્વ દેશોમાં એક મત્સ્ય દેશજ

ધન, ધાન્ય, લક્ષ્મી અને સુખે કરીને તેમજ સર્વ વ્યાધિ (રોગો) ના રહિત પળાવ કરીને સ્વર્ગની પેઠે શોભે છે. ” ડુર્યોધને કહ્યું. “ મને મહાશયની પેઠે મનમાં બહુ પીડા કરનારા અને બાહ્ય જય રહિત તે ગુપ્ત પાંડવોને શી રીતે જાણવા ? ” આ વચ્ચે સુશર્મા જૂપતિ પ્રણામ કરીને ડુર્યોધનને કહેવા લાગ્યો. “ હે નૃપતિ ! સ્વરેખર પાંડુરાજાના પુત્રો અતિ સમૃદ્ધિવંત એવા મત્સ્ય દેશને વિષે વિચરે છે, માટે આપણે મત્સ્ય દેશના જૂપતિના વિરાટપુરની ગાયોનું હરણ કરીએ, જેથી તે પાંડવો અકાલે પોતાની મેલે પ્રકટ થશે. આપણે એક તરફથી વૈરી એવો તે મત્સ્યદેશનો રાજા નિગૃહ કરવા યોગ્ય છે અને બીજી તરફથી ગાયોના હરણવસ્તુ કરીને પાંડુપુત્રોને પ્રગટ કરવાનું કાર્ય છે. ” સુશર્માનાં આવાં યુક્તિવાલાં વચન જાણીને ડુર્યોધને તેને આજ્ઞા આપી એટલે સુશર્માએ બહુ સૈન્ય સહિત ત્યાં જઈને વિરાટ નગરની ગાયોનું હરણ કર્યું. આ અવસરે જયન્તીત આત્માવાલા ગોવાલે તુરત સન્નામાં આવીને વિરાટ જૂપતિને નમસ્કાર કરતા ઢતાં કહ્યું કે, “ હે મહારાજા ! જેને યુદ્ધમાં કીચકે જીત્યો હતો તે સુશર્માએ હવળાં ગાયોનું હરણ કર્યું છે. ” પછી ધનુષ્યના ટંકારથી ત્રણલોકને બેરું કરી દેતા તે વિરાટ જૂપતિયે કોપથી સૈન્ય સહિત તેની પાઠલ જઈને તુરત તે શત્રુના સૈન્યને ઘેરી લીધું. પરસ્પર ક્રોધવાલા અને રણસંગ્રામરૂપ મહા સમુદ્ધને મંથન કરતા એવા તે રાજાનું શત્રુને નાશ કરવામાં કુશલ એવા બાણ સમુહોએ કરીને સર્વ આકાશ ઢંકાઈ ગયું. જેમ ક્ષણમાત્રમાં સૂર્ય અંધકારનો નાશ કરે તેમ વિરાટ રાજાએ પણ લાખો શત્રુને મારી નાખ્યા. આ વચ્ચે પરનાં ડુઃખ જોઈ ડુઃખી થયેલો સૂર્ય અસ્ત પામ્યો.

પછી સવારે પોતાના તેવા અસંખ્ય સુજાટોના નાશથી ક્રોધ પામેલો સુશર્મા જૂપતિ ઝટ પોતાનું ધનુષ્ય ચમાવી વિરાટ રાજા તરફ દોડ્યો. સુશર્માએ ફેંકેલા અનેક બાણોથી સંગ્રામરૂપ સમુદ્ધમાં વ્યાકુલ થયેલો વિરાટરાજા મત્સ્યની પેઠે દેખાવા લાગ્યો. ક્ષણમાત્રમાં શસ્ત્ર રહિત અને રથવિનાના થયેલા મત્સ્ય દેશાધિપને બાંધી અને રથમાં નાખી સુશર્મા પોતાના સૈન્ય સહિત ડુર્યોધન પાસે ચાલ્યો. આ વાતની નગરમાં જાણ થઈ એટલે ક્રોધ પામેલા યુધિષ્ઠિર તથા ઝીમસેનાદિ અનેક શસ્ત્રધારી સુજાટોએ તુરત ત્યાં જઈને સુશર્માની સેનાને ઘેરી લીધી. પછી ક્ષણમાત્રમાં વિરાટ જૂપતિને ઘેરાવતા એવા

जीमसेने “ हुं त्हारो दास हुं अने म्हारी सर्व संपत्ति तने आपीश. ” एम उच्चार करता एवा सुशर्माने बलात्कारे बांध्यो. पढी बहु हर्ष पामेला विराटरा-जाए युधिष्ठिरनी साथे पांरवोनी कथा करता ठता सैन्य सहित महोत्सवपूर्वक ते रात्री त्यांज निर्गमन करी.

हवे अहिं बीजे दिवस सवारे गोवालो सर्व गायोने उत्तर दिशामां च-रावा मोटे लइ गया. त्यां पण विराटनगरनी नजीकमां पमाव करीने रहेला, विचार विनाना डुर्योधने ते गायोनुं हरण कर्युं. गोवाले तुरत अंतःपुरमां आ-वीने उत्तराकुमारने गायोना हरणनी बात कही. पढी कुमार पोतानी मा-ता अने स्त्रीनी आगल कहेवा लाग्यो के, “ हे मात ! हवणां हुं शीरीते युद्ध करवा जानुं ? कारण मारे तेवो कोइ सारथी नथी के, जेथी हुं एकलो पण सिंहनी पेठे ते कौरवोना सैन्यने मारी नाखुं. ” उत्तराकुमारनां आवां बला-तिशयनां वचन सांजली तुरत झैपदीये इष्या सहित कह्युं के, “ हे कुमार ! त्हारी व्हेनने कलानुनो अज्यास करावनारो जे वृहन्नट नामे पावइनु ठे ते त्हारो सारथी थवाने योग्य ठे. ” पढी कुमारे पोतानी व्हेनने मोकली वृह-न्नटने तेमाव्यो अने तेनी पासे बहु प्रयासथी पोतानुं सारथीपणुं कबुल करा-व्युं. जो के पोते बहु जाण ठतां प्रथम अवलुं कवच धारण करी स्त्रीयोना स-मूहने हसावतो ते अर्जुन पाठलथी तुरत सवली रीते पहेरी कुमार सहित रथमां बेठो. अर्जुन पूर्वे अज्यास करेली कलानुवमे पोताना रथने कौरवोनां सैन्य पासे लइ गयो. त्यां जयंकर सैन्यने जोइ उत्तराकुमार बहु जय पाम्यो; सेथी ते पोताना सारथी वृहन्नटने कहेवा लाग्यो के, “ हे महानुजाव ! तुं म्हारा रथने ऊट पाठो वाल ! पाठो वाल ! ! कारण के, हुं आ महा समुझना सरखा उछलता जयंकर सैन्यने जोवा समर्थ नथी. ” अर्जुने हसीने कह्युं. “ अरे कुमारवीर ! तुं म्होटा राजवंशमां उत्पन्न थयो हुं. वली पोतानी माता अने स्त्रीनी पासे एवा शूरवीरपणानां वचन कहेतो हतो अने हवणां आवुं दी-नवचन केम बोले ठे ? साम्राज्यपदना लाजने अर्थे महा घोर युद्ध करनारा सुज्जटोनुं जीवित आलोकेमां यशने अर्थे अने मृत्यु परलोकमां देवांगनाउना सत्कारने अर्थे थाय ठे. ” पढी “ वीरपुरुषोने मृत्युनुं फल कीर्ति ठे, बी-जाने नहि. ” एम कहीने नासी जवानी इच्छावालो उत्तराकुमार रथ उपर-

થી નીચે પડતું મૂકી નાસવા લાગ્યો. પાંડવો અર્જુન પણ તુરત રથથી નીચે ઉતરી કહેવા લાગ્યો. “ હે ઉત્તરાકુમાર ! તું ધીરજ રાખી મ્હારો સારથી થાકે, જેથી કરી હું આ સર્વ શત્રુને જીતી ત્હારી વિસ્તારવાલી કીર્તિનું સ્થાપન કરું. હે રાજપુત્ર ! તું જય ત્યજી લઈ રમસાનમાં રીજમાના વૃદ્ધ ઉપર શબથી ઢંકાયેલાં અમારાં શસ્ત્રોમાંથી મ્હારાં ધનુષ્ય બાણને લાવી આપ કે, હું જેણે કરીને આ ત્હારા સર્વ શત્રુને મારી નાખું.” પછી ઉત્તરાકુમારે ધનુષ્યબાણ લાવી આપે. ઠેકે અર્જુને પોતાનું અને પોતાના જાણ્યોનું સ્વરૂપ કહી દીધું. ત્યાર પછી તે, ધનુષ્યબાણ હાથમાં લઈ રથ ઉપર બેસી શત્રુના સન્મુખ ચાલ્યો.

હવે અહિં કૌરવની સેનામાં રહેલા ઝીષ્મે, દિવ્ય શંખના ઝયંકર શબ્દથી અર્જુનને જોઈ તુરત ડુર્યોધનને કહ્યું કે, “ નિશ્ચે આ સ્ત્રી વેશધારી અર્જુન દેખાય છે. હે ધૃતરાષ્ટ્રપુત્ર ! આ પાંડવો અવસરે આવી પહોંચ્યા છે, માટે તેને, હવેનાં તને બંધુ સહિત મારી નાખશે, માટે તું આ અર્જુનની સાથે ઝડપ સંધી કર. નહિંતો આ મ્હોટા સૈન્યના ચોથા જાગથી રક્ષણ કરાયેલો તું ગાયોના ધણને સાથે લઈ નાસી જા અને અમે આ સૈન્યના મધ્ય જાગને વિષે રહીશું. કહ્યું છે કે—સર્વ પ્રકારથી રાજાનું રક્ષણ કરવું જોઈએ.” પિતામહ (દાદા)નાં આવાં વચન સાંજલી બીકણ ડુર્યોધન, ગાયોના ધણને સાથે લઈ પોતાનાં સૈન્યના ચોથા જાગ સહિત ચાલી નિકળ્યો. ડુર્યોધનને નાસી જતો જોઈ અર્જુને ઉત્તરાકુમારને કહ્યું. “ અરે કુમારરાજ ! આ ડુર્યોધન મ્હારા બહુ જયથી નાશી જાય છે, માટે તું આ તરફ અશ્વોને ઝડપ લાલ ” અર્જુનનાં આવાં વચનથી કુમારે સૂર્યના રથની પેઠે શીઘ્ર ચલાવેલો રથ તુરત શત્રુનાં સૈન્ય પાસે આવી પહોંચ્યો. ત્યાં અર્જુનના રથને દેખવા માત્રથી શત્રુનું સૈન્ય બહુ દીન બની ગયું. અર્જુને પોતાનો શંખ વગાડ્યો, તેના શબ્દથી મોહ પામેલી સર્વ ગાયો ઝંચા પૂંઠમા કરીને તુરત પોતાનાં નગર પ્રત્યે નાસી ગઈ. પછી અર્જુને ડુર્યોધનને કહ્યું. “ અરે મૂર્ખ ! તેં પ્રથમ કુલને કલંક દીધું છે અને હવેનાં પણ ગાયોનું હરણ કરી જયથી નાસી જવા માંડ્યું. શત્રુ મળ્યા ઠતાં તું ક્યાં નાસી ઠવાનો છે ? હવે તો ધનુષ્ય ધારણ કરીને તૈયાર થા. ” એમ કહીને અર્જુને પોતાનું ધનુષ્ય હાથમાં લીધું. ઇંદ્રપુત્ર (અર્જુન)નાં ઝલ્લતાં વાણોના સમૂહરૂપ મેઘથી આકાશ ચોર તરફ ઢંકાઈ ગયું અને સૂર્ય પણ પોતાનો પરાજિત

થવાના ઝયથી અસ્ત થઈ ગયો. આ વચ્ચે ચારે તરફ અંધકાર ફેલાઈ ગયું. ઢેવટ દયાથી ઝિંજાઈ ગયેલા ચિત્તવાલા અર્જુને, કોટિ વીરપુરુષોનો નાશ જોઈ સર્વ મનુષ્યોને નિંદા આપનારું સંમોહન નામે અસ્ત્ર ફેંક્યું. ફક્ત ઋષિમંત્ર અ-ને જોણ ગુરુ વિના બીજા સર્વે ગાઢ નિંદા પામે ઠટે અર્જુને ઉત્તરાકુમારને કહ્યું. “ હે રાજપુત્ર ! ડુર્યોધન રાજાના લીલાં, કર્ણના પીલાં અને બીજાનાં વિ-ચિત્ર વસ્ત્રો લઈ તું ઝડપે અહિં આવ. ” ઉત્તરાકુમાર, તે પ્રમાણે સર્વેનાં વસ્ત્ર લ-ઈ આવ્યો એટલે અર્જુન, તે સર્વ વસ્ત્રોને લઈ તથા પિતામહ (ઋષિમંત્ર)ને પ્રણામ પૂર્વક શત્રુનના દલને મથન કરી પાછો નગર પ્રત્યે આવ્યો.

હવે અહિં અર્જુનના પહેલો વિજયવંત વિરાટરાજા પોતાના નગર પ્રત્યે આવ્યો હતો ! તેથી તે પોતાના માણસો પાસેથી પોતાના પુત્રનું શત્રુનની પા-ઠલ જવું સાંઝલી કાંઈક મનમાં શ્વેદ પામવા લાગ્યો. પછી જેટલામાં તે ઋષિ-મંત્ર પોતાનાં સૈન્ય સહિત પુત્રની પાઠલ જવાની તૈયારી કરે છે, તેટલામાં કુમારના અનુચરોએ તુરત આવીને હર્ષથી રાજાને કુમારના વિજયની વાત નિવેદન કરી. આવી વધામણીથી બહુ સંતોષ પામેલા રાજાએ કંકગુરુ સહિત હર્ષથી નગરમાં ઉત્સવ કરાવ્યો અને પોતે પણ સન્નામાં કંક-ગુરુ સાથે પાસાવને ક્રીડા કરવા લાગ્યો. પછી પુત્રના વિજયની પ્રશંસા ક-રતા એવા વિરાટ ઋષિમંત્રને કંકગુરુએ (યુધિષ્ઠિરે) કહ્યું કે, “ હે નરેન્દ્ર ! જેનો સારથી વૃહન્નટ (અર્જુન) થયો તેને શું વિજય સુલભ નથી ? અર્થાત્ તેવા પુ-રુષને વિજય મેલવવો બહુ સુખકારક છે. ” વિરાટરાજા અને કંકગુરુ આ પ્ર-માણે વાતો કરતા હતા એવામાં પોતાના રથથી નીચે ઉતરી અર્જુન પોતાનાં સ્થાને ગયે ઠટે ઉત્તરાકુમારે સન્નામાં બેઠેલા પોતાના પિતાને નમસ્કાર કહ્યો. પછી તેણે પિતાને કહ્યું કે, “ મેં જેનાથી યુદ્ધમાં વિજય મેલવ્યો છે તે મહા પરાક્રમવંત પુરુષ, પોતાના બંધુન સહિત પોતાની મેલે આજથી ત્રીજે દિવસ પ્રગટ થશે. ”

પછી ત્રીજે દિવસ અદ્ભુત વેશધારી ધર્મપુત્રે પોતાનાં કલ્યાણ માટે સ્નાન કરી, પૂજન કરી અને તુરત અશ્વે એવા દેવતાને બલિદાન આપ્યું. ત્યારપછી તે જેટલામાં પોતાનાં આસન ઉપર બેઠા તેટલામાં ઋષિમંત્રના સર્વ ઋષિઓએ પોતપોતાનું સ્વરૂપ પ્રગટ કરી તેમને ઋક્ષિથી પ્રણામ કહ્યા. વિરાટરા-

जाए पण नमस्कार करवापूर्वक कहुं के, “हे महाराज ! आ म्हारुं राज्य, विजय अने बीजुं जे कांइ ठे ते सर्व आपनुंज ठे.” आवी रीते विराटराजाए विनंती करेला युधिष्ठिर जोके त्यांथी जवा माटे तैयार थया हता तो पण विराट राजाना आग्रहथी त्यांज रह्या. विराट राजाए हाथ जोमीने अर्जुनना पुत्र अजिमन्युने पोताना पुत्री परणाववा माटे हर्षथी युधिष्ठिरनी विनंती करी. आ वातनी युधिष्ठिरे कृष्णने खबर आपी, तेथी श्री कृष्ण अजिमन्युसहित पोतानी ब्हेन सुज्जने साथे लइ बहु सेनाथी परवस्था ठता विराटपुरे आव्या. त्यां तेमणे प्रीतिथी उत्तम लग्नवाला शुभ दिवसने विषे विराटराजाने अने पांमवोने हर्षकारी एवो अजिमन्युनो अने उत्तरानो लग्नमहोत्सव कस्यो. पढी प्रसन्न मनवाला श्री कृष्ण विराटराजानी रजा लइ कुंतीसहित पांमवोने बहु आग्रहथी उत्सवपूर्वक पोतानी नगरी (द्वारका) प्रत्ये तेमी गया. त्यां यादवो-मां श्रेष्ठ एवा श्री कृष्ण अने बलज्जना महा आग्रहथी चार ज्ञाइयो चार कन्यानुने परण्या अने सुखेथी रहेवा लाग्या.

हे नव्यजनो ! आ प्रमाणे पगले पगले लोको उपर बहु उपकार करवा-थी महा यशवाला, महा राक्षसोना नयने दूर करवाथी नीम अने अर्जुनवन्मे उत्सलता पराक्रमवाला, द्यूतने लीधे सर्व राज्यनां विजयथी नृष्ट थयेला, कृ-त्यादि राक्षसीयोना विघ्नरहित एवा सर्वे पांमवो पोतानी प्रतिज्ञा पूर्ण करी मत्स्य देशना अधिपति विराटराजानी नगरीथकी द्वारकाप्रत्ये गया.

इति पांमवचरित्रे नीमवकहिम्बादिजय हिम्बापाणिग्रहणा-

र्जुनविद्यासाधन खेचरेंद्रादिजय कृत्यादिविघ्ननिवर्तन

गोवाल्लनादिवर्णननाम पंचमोऽधिकारः ॥

गर्जमां रहेला जे प्रजुना अतिशये करीने जितशत्रुराजा पण विजया-राणीनो पराजय करवा समर्थ थया नहि एवा ते श्री अजितनाथ जिनेश्वर निरंतर नृक्तिवंत पुरुषोना अकड्याणोने दूर करो.

पढी दश दाशार्हो, बीजा राजानुं अने बलज्जइ कृष्णादि म्होटा यादवो जेगामली पांमवोनी साथे विचार करता तेनुने आ प्रमाणे कहेवा लाग्या के, “अहो ! सत्य प्रतिज्ञावाला अने सुकुलमां उत्पन्न थयेला तमोए बहु दुःख

વેઘ્યું છે; પરંતુ હવણાં અવસર મલેલો હોવાથી તમારે ઝટ શત્રુરૂપ વૃહોનો નાશ કરવો. ” તેનાં આવાં વચન સાંજલી ધર્મપુત્ર યુધિષ્ઠિરે કહ્યું. “ નિશ્ચે હું રાજ્ય માટે પોતાના બંધુનનો ઘાત કરીશ નહિ. ” યુધિષ્ઠિરનાં આવાં વચન સાંજલી ઝીમસેને કહ્યું. “ ઓરે ! તમે શત્રુનની ઝનતિને સહન કરશો; પરંતુ હું તેમનાથી યતા પરાજનવને સહન કરનારો નથી. ” યુધિષ્ઠિરે કહ્યું. “ જો કે આ ઝીમસેનાદિ સર્વે યુદ્ધ કરવા ઝંત્સાહવંત છે, તેમ એ શત્રુન પણ વધ કરવા યોગ્ય છે; તો પણ પ્રથમ યશને માટે આપણે તેને સામાદિ નીતિનાં વચનથી સમજાવવા જોઈએ. પછી દશાર્હ, બલજનક, કૃષ્ણ અને બીજા યાદવપતિયોની આજ્ઞાથી જય નામનો એક વાચાલ દૂત તુરત રથમાં બેસી હસ્તિનાપુર પ્રત્યે ગયો. ત્યાં તે પોતાના સ્વામીના બલથી નિર્જય થતો ઝીષ્મ અને ધૃતરાષ્ટ્રાદિ અનેક પુરુષોથી ઝરપુર એવી સજ્ઞામાં આવી હુર્યોધનને આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યો. “ હું દ્વારકા નગરીના મહારાજા શ્રી કૃષ્ણનો રાજમાન્ય જય નામનો દૂત છું. હે ઝૂમિપતિ ! કર્ણ સહિત તું એમનો સંદેશો મ્હારાં મુખથી સાંજલ. હે નરેન્દ્ર ! સત્ય પ્રતિજ્ઞાવાલા અને ન્યાયવંત પાંડુપુત્રો કે, જેનું ત્હારા બંધુન યાય છે, તેનું હવણાં પોતાની પ્રતિજ્ઞા પૂર્ણ કરીને પ્રગટ થયા છે. જેવી રીતે તેનું પોતાના કાલને નિર્ગમન કરતા થતા નિશ્ચે સત્યજ્ઞાવને પામ્યા છે, તેવી રીતે તું પાંડવોને પોતાનાં રાજ્યનો ઝાગ આપતો થતો વેગથી તેમનો આશ્રય કર. વલી હે રાજન્ ! પૂર્વના રાજાનું પેઠે હવણાં અહિં તમારો પણ પરસ્પર એક બીજાના પક્ષના ઘાતના કારણરૂપ મહા યુદ્ધનો આરંભ ન થાનું. હે જનાધિપ ! પક્ત વારુણાવર્તપુર, તિલપુર, ઇન્દ્રપ્રસ્થ, કાસીપુર અને હસ્તિનાપુર આ પાંચ ગામો પાંડવોને આપીને વાકીનું સઘલું રાજ્ય તું ઝોગવ. ” દૂતનાં આવાં વચન સાંજલી ક્રોધથી પોતાના હોઠને ઝસતા તથા હાથવઢે નેત્રનો સ્પર્શ કરતા એવા હુર્યોધને ગર્વથી કહ્યું કે, “ હે દૂત ! મહાદ્યૂતના પણથી હારી ગયેલા પોતાનાં રાજ્યને એ પાંડવો શી રીતે મેલવી સકે ? એ મ્હારા વાંધવો નથી; પરંતુ પ્રથમથીજ મહા અપરાધને લીધે ઝીમસેનાદિ સર્વે મ્હારા ય્વેરેયરા શત્રુન છે. એ પાંડવો મ્હારી રક્ષણ કરેલી જેટલી પૃથ્વીમાં વલાત્કારે પ્રવેશ કરે તેટલો તેમનો પૃથ્વીનો ઝાગ છે. વાકી હું મ્હારા હાથથી તેમને ઝરાપણ આપીશ તો નહિજ. હે જય ! ગમે તો પાંડુપુત્રો મ્હારે વિષે દ્વેષજ્ઞાવ ધરતા

હોય અથવા મીત્ર જાવ રાખતો હોય; પરંતુ ઘૂતના પળથી પ્રાપ્ત થયેલી પૃથ્વી-
માંથી હું તેમને જરા પણ દેવાનો નથી. ” જયદૂતે કહ્યું. “ હે નૃપ ! જો કે તેં
ન્યાયમાર્ગવાલું યુક્તિ વચન કહ્યું છે; પરંતુ તું મ્હારું વચન માનીને પોતાના ઉ-
ત્તમ ગોત્રને પીમા ન બપજાવ. હે ડુર્યોધન નરેશ્વર ! જે પવનપુત્ર ઝીમસેને
ફક્ત પરોપકારને માટેજ સર્વલોકને દુઃખકારી એવા હિંમ્બ, વક અને કીચ-
કને તત્કાલ મારી નાખ્યા તે ઝીમસેનથી જેમ ગાઢ વનમાં રહેલા સિંહથી
હાથી પોતાનું રક્ષણ ન કરી શકે તેમ તું પોતાનું રક્ષણ શીરીતે કરી શકી-
સ. હે રાજન્ ! પૂર્વે અનેક વિદ્યાધરોને જીતિને અર્જુને નિરંતર અપકારી એવા
તને રક્ષણ કરેલો છે. તો તે અર્જુન ત્હારે શું પૂજવા યોગ્ય નથી ? વલી ધર્મને
વિષે એક સારવાલા યુધિષ્ઠિર પણ નિશ્ચે અપકારી એવા ત્હારા ઉપર પ્રેમજાવ-
જ રાખે છે, એટલુંજ નહિ; પરંતુ હમેશાં ત્હારું હિત ઇચ્છે છે. ઠીકજ છે ઉત્તમચં-
દન વૃક્ષ પોતાનો બેદ કરનારા કુવામાને પણ સુગંધીમાન કરે છે. જેમ અગ્નિ
વાયુવને કરીને કાષ્ટના સમૂહને ઝસ્મરૂપ કરે છે તેમ તે સિંહરૂપ બલવંત પાંચે
પાંડવો, શ્રી કૃષ્ણની સહાય્યથી હસ્તિરૂપ તમને નાશ કરશે. ”

આ વચ્ચે ડોણ ઝીમ્મ અને વિદુરાદિ અનેક ઝૂપતિયો પણ જયની પેઠે
ડુર્યોધનને બહુ સારાં વચન કહ્યાં; પરંતુ તેથી તો તેના મનમાં બહુ કોપરૂપ
અગ્નિ પ્રગટ થયો. પછી ડુર્યોધને બહુ તિરસ્કાર કરેલો હોવાથી ક્રોધાતુર મન-
વાલો શ્રી કૃષ્ણદૂત જય “ નિશ્ચે આજે ધૃતરાષ્ટ્રના પુત્રો હણાયા ! હણાયા !! ”
એમ બચાર કરતો ત્યાંથી ઝટ ચાલી નિકલી દ્વારકામાં આવ્યો. ત્યાં તેણે સ-
ર્વ વાત શ્રી કૃષ્ણ બલઝણાદિકને કહી. આ વાત પોતાની મનગમતી થયેલી
જાણી ઝીમસેનાદિ સુઝટો બહુ હર્ષ પામતા બતા નૃત્ય કરવા લાગ્યા.

પછી મહા સંગ્રામને વિષે પ્રસરતા ગાઢ હર્ષવાલા પાંડવો પણ શ્રી કૃષ્ણાદિ
યાદવેંડોની સાથે વિચાર કરીને સમુદ્વિજયરાજાની આજ્ઞાથી શીઘ્ર મહા ર-
ણસંગ્રામની મ્હોટી તૈયારી કરીને પોતાની સેના સજ્જ કરી. તેમાં પાંડવની
સેનામધ્યે યાદવો, સત્યકી, વિરાટરાજા, ડુપદ ઝૂપતિ, ધૃષ્ટદ્યુમ્ન અને સુઝ-
જના પાંચ પુત્રો વિગેરે હતા. તેમજ અર્જુનનો પુત્ર અન્નિમન્યુ, ઝીમનો પુત્ર
ઘટોત્કચ અને બીજા શુદ્ધ વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલા બહુ રાજપુત્રો આવ્યા હતા.
વલી અર્જુનના સ્નેહથી ચંડ, ઇંડ, મણિચૂર, ચંડપીર અને ચિત્રાંગદ વિગેરે
બહુ વિદ્યાધરો પોતપોતાની સેનાસહિત ત્યાં આવ્યા.

હવે અહિં હસ્તિનાપુરમાં કર્ણાદિ નરેન્દ્રોએ પ્રેરેલા ડુર્યોધન રાજાએ રણસંગ્રામની ઇચ્છાથી ક્ષણમાત્રમાં દૂત મોકલીને પોતાની પક્ષના બહુ રાજાઓને બોલાવ્યા. ડુર્યોધનના સૈન્યને વિષે પણ ઝૂરિશ્રવા, ઝગદત્ત, શલ્ય, અંગદેશનો રાજા શકુનિ, કૃપાચાર્ય, ઝીષ્મગુરુ, તટિનાનો પુત્ર બાલ્હીક, સોમદત્ત, વૃષાસન, કૃતવર્મા, ધર્મ, સૌભલ, હલપાણી અને ગલ્લૂકાદિ અનેક રાજાઓ આવી મળ્યા. મહાત્મા અને જ્ઞાની એવા વિદુર પોતાના ગોત્રનું કદર્થન જાણીને વૈરાગ્યના રંગથી શ્રી જિનેશ્વર પ્રજ્ઞુએ નિરુપણ કરેલા ચારિત્રને અંગીકાર કરી તુરત વનમાં ચાલ્યા ગયા. કુંતીએ કર્ણને પોતાના પુત્રપણની સ્થિતિ આપીને પાંડવો તરફ આવવાનું કહ્યું એટલે તેણે એમ કહ્યું કે, “હે માત! મેં આ મ્હારા પ્રાણો પ્રથમથી જ ડુર્યોધનને આપેલા છે, તો હવે હું તેને ત્યજી દઈ બીજા રાજાનો આશ્રય કરું તો તેથી આજે આપને લજ્જા પામવા જેવું થાય અને લોકમાં મ્હારો અપવાદ થાય.” કર્ણનાં આવાં વચન સાંજલી બહુ પીમા પામેલી કુંતી, કર્ણને વિષે બહુ પ્રેમ ધરતી હતી તેનો જય ઇચ્છવા લાગી. કહ્યું છે કે—નિરંતર મનુષ્યોને પોતાની માતા સ્વરેખરી હિતકારી હોય છે.

પછી પ્રવંશ ઝુજ પરાક્રમથી ગુહ્ય એવો ડુર્યોધન ક્રોધથી મ્હોટી સેના સહિત શીઘ્ર પ્રયાણથી મહા વિસ્તારવાળા પ્રસિદ્ધ કુરુક્ષેત્રમાં ગયો. હાથીયોરૂપ પર્વત, પાયદલરૂપ જલ અને અન્યમનુષ્યોરૂપ તરંગોથી સુશોભિત એવો તે સેનારૂપ સમુદ્ર અગીયાર અક્ષૌહિણિ સેનારૂપ નદીઓએ કરીને બહુ શોભતો હતો. પછી ડુર્યોધને હર્ષથી પ્રસિદ્ધ ઝુજબલવાળા શ્રી ઝીષ્મપિતાને પ્રણામ કરી તેમને અતિ આદરપૂર્વક કોટિવીરને મથન કરનારું પોતાનું સેનાપતિ પદ આપ્યું. ગર્વવંત પાંડવો પણ પોતાના સૈન્યનારથી પૃથ્વીને કંપાવતા હતા શીઘ્ર પ્રયાણથી સાત અક્ષૌહિણિ સેનાસહિત કુરુક્ષેત્રમાં ગયા. ત્યાં પાંડવોએ સર્વે વીર પુરુષોને વહાલા એવા ડુપદરાજાના પુત્ર બલિષ્ઠ એવા ધૃષ્ટદ્યુમ્નને સેનાપતિપણું અને સર્વ કાર્યમાં મુખ્યપણું આપ્યું. પછી ત્રણ ઉપાયથી નિર્ણય કસ્યો છે યુદ્ધના દિવસનો જેમણે એવા પાંડવની સેનાના વીર પુરુષોએ હર્ષપૂર્વક પોતાના ક્ષેત્રદેવતાનું અને પોતાનાં આયુધોનું પૂજન કર્યું. જાણે પોતાના પતિયોને મહા વિજય અને યશ આપવાને ઉદ્યમવંત થયેલાં જ હોયની ? એમ સુગંધવાળા પ્રફુલ્લિત પુષ્પોથી પૂજન કરેલાં આયુધો શોભતાં હતાં. ત્યાં વાગતાં એવા સંગ્રામ-

नां वाजींत्रो जाणे विजयलक्ष्मीना जांजरनो शब्द होयनी ? एम तीक्ष्ण श-
स्त्रोना समूहे करीने शोजतां हतां. महा दुर्जय शत्रुननी जालरूप अंधकार-
ना समूहने नाश करतो एवो ते सुजटोनो समूह जाणे तीक्ष्ण कांतिवालो अने
बहु लाल तेजवालो साक्षात् वीररस होयनी ? एम शोजतो हतो. वृक्षसमू-
हना अग्रजागने विषे अने आकाशने विषे थता परबंदानु निश्चे रणान्जित्वापी
सुजटोना सिंहनादने वृद्धि परमाप्ता हता. ते वखते वने सैन्यना चोर तरफ-
शी युद्धनां महा वाजींत्रो वागवा लाग्यां. तेमज जाणे उदय पामता एवा सू-
र्यना रथना अश्वोनी स्पर्द्धाशीज होयनी ? एम श्रेष्ठ अश्वो खोंखारा करवा
लाग्या. रणसंग्रामरूप वर्षाशुतुमां शत्रुनना समूहरूप घासने नक्षत्र करनारा
अने ऊरता मदरूप जलना समूहशी कादवरूप बनेली पृथ्वीमां चपल गति-
वाला महा हस्तिनु गर्जना करता ठता शोजता हता. जेरी नोबत अने ठ-
क्कादि वाजींत्रोना शब्दशी, तेमज महा पायदलना, रथना अने हस्तिनुना ना-
दशी सर्व जगत् शब्दमय अइ गयुं. सुवर्ण अने रत्नोनी अद्भुत कांतिशी शो-
जता, हाथमां देदीप्यमान खड्गने धारण करी रहेला, ढालोने उगलता अने
युद्धमांज प्रवीण एवा योधानु सर्व स्थानके फरता हता.

हवे प्रथम महा दुर्हर एवा धनुष्यधारीयो पोतपोतानां धनुष्यनो वारं-
वार शब्द करता ठता आगल चाढ्या. तेमनी पाठल युद्धमां उत्साहवंत एवा
महा बलवाला तोमरधारी सुजटोए चालवा मांरुथुं. त्यारपढी अश्वोने पोता-
ना कबजामां राखनारा प्रौढ स्फुरतीवाला स्वारो चालवा लाग्या. तेमनी
पाठल नुंची सुंढवाला, म्होटी सांकलोवाला अने महा जय उपजावनारा ह-
स्तिनुनो समूह चाढ्यो. त्यारवाद ठत्रीश प्रकारनां शस्त्रसमूहशी जरपुर,
पैमानुशी पृथ्वीना तलने पीली नाखनारा अने युद्धमां उत्साहवंत एवा अनेक
सुजटोशी मनोहर एवा रथोनो समूह चाढ्यो. आ वखते महा सैन्यना पाद
प्रहारशी होयनी ? एम तुरत महा कंपशी समुद्रना जलो उछलवा लाग्या.
पढी बीजे दिवस सज्ज अइ रहेली ते वने सेनाना उछलता वीररसवाला उज्जट
शस्त्रधारी सुजटोए युद्धनां वाजींत्रोना शब्दोशी रणसंग्राम आरंभ्यो. तेमां
खड्गधारीयोनी साथे खड्गधारीयोनी, रथीयोनी साथे रथीयोनी अने पायदल-
नी साथे महा सुजटोनो एम परस्पर संग्रामोत्सव थवा लाग्यो. जेम ज्वाज-

હયમાન એવા સૂર્યનાં કિરણો જોઈ સકાતાં નથી તેમ મહા શત્રુનની સામાનગામેલા આયુધવાલા, ક્રોધના ત્રારથી ડુધર એવા બચતરધારી તે મહા સુજાટો જગત્તને નહિ જોવાયોગ્ય રૂપવાલા થઈ પડ્યા. બચતરથી ઢંકાયેલા શરીરવાલા અશ્વો, ત્રયથી ચાલવમે નહિલતા હોવાથી જાણે તેનું પાંચોવાલા હોયની ? એમ દેખાતા હતા. આ ત્યજી દીધેલી મર્યાદાવાલા મહા સંગ્રામરૂપ સમુદ્રમાં મગરરૂપ સર્વ પ્રકારનાં શસ્ત્રો, પર્વતરૂપ મહા હસ્તિન, અશ્વરૂપ મહા તરંગો, ઉત્તમ પાયદલરૂપ જલ, રથીરૂપ મગરો અને વહાણરૂપ આકાશમાં રહેલા વૈમાનો દેખાતા હતા. વલી વીરપુરુષોનાં હુંકારરૂપ શબ્દથી જાણે પોતે સેનારૂપ સમુદ્ર ગર્જના કરતો હોયની ? એમ શોજતો હતો.

પઠી દીપકની પેઠે ક્ષણમાત્રમાં વૈરીરૂપ અંધકારનો નાશ કરતો, વૃદ્ધિ પામેલા ક્રોધવાલો અને રથ ઉપર બેઠેલો અન્નિમન્યુ (અર્જુનપુત્ર) શત્રુના સૈન્યમાં પેઠો. કોપથી અમોઘ બાણના સમૂહવમે પોતાનાં સૈન્યનો નાશ કરતા એવા અર્જુનપુત્રને જોઈ રથમાં બેઠેલા અને બાણ ફેંકતા એવા વૃહદ્બલ અને કૃપાચાર્ય તેના સામાં દોડ્યા. અન્નિમન્યુ વૃહદ્બલના સામો થયો તે જોઈ બાણોવમે શત્રુના સૈન્યને ત્રાસ પમાડતો એવો કૈકેય અન્નિમન્યુની સહાય્ય કરવા માટે કૃપાચાર્યની સામો થયો. સર્વ વિશ્વના મનુષ્યોને અતિ ત્રયકારી એવા તે ચારે વીરપુરુષોના પરસ્પર થતા યુદ્ધને સુજાટોના સમૂહવાલી ઉત્તમ સેના જોવા લાગી. રથો ત્રાગી જવાથી ફક્ત ઉત્તારહીને પરસ્પર યુદ્ધ કરતા એવા કૈકયરાજા અને કૃપાચાર્ય વન્નેજણા સર્વ સેનાના સુજાટોને ત્રયંકર દેખાવા લાગ્યા.

સાર તેજવાલા વૃહદ્બલે વાયુની પેઠે અનેક બાણો ફેંકીને બગાંસુ લાવાથી પરવશ થયેલા પાર્થપુત્ર અન્નિમન્યુના રથની ધ્વજાને ઢેદી નાચી અને સારથીને મારી નાચ્યો. પઠી મહા કઠોર શબ્દથી ગર્જના કરતો અને પૈદાથી પૃથ્વીના તલને વિદારી નાચતો એવો ત્રીષ્મ પિતાનો રથ ક્ષણમાત્રમાં પાંડવોની સેના પ્રત્યે આવ્યો. ત્રીષ્મના કોપથી વાહીકે, દિવ્યબાણોથી આકાશમાં મંડપ બનાવી દીધો; તેથી શત્રુની સેના ચલાચલ થવા લાગી. આ વચ્ચે વેગથી ક્રોધ પામેલા અન્નિમન્યુએ અસંખ્ય બાણોથી આકાશને ઢાંકી દેતા ઠતા ડુર્મુખ રાજાના સારથીને અને ત્રીષ્મપિતાના રથની ધ્વજાને તુરત ઢેદી નાચ્યા. ત્રીષ્મ કોપ પામ્યે ઠતે અર્જુનપુત્રનું રક્ષણ કરવા માટે નગામેલા આયુધવાલા દ-

શ રથી રાજાનું તુરત અન્નિમન્યુને ઘેરી વઢ્યા. પઠી જેટલામાં પોતાના રથના ચીત્કાર શબ્દથી વીર પુરુષોને કોણ પમારતો જીમસેન રણાંગણમાં આવ્યો તેટલામાં જીષ્મે, તેના રથની ધ્વજા બાણવને તોમી પામવાથી તે બહુ કોપ પામ્યો. જીમે પણ ગદાના પ્રહારથી જીષ્મના રથને પાપરની પેઠે ચૂર્ણરૂપ કરી નાખ્યો એટલે જીષ્મે પણ તેને ફરીથી ક્ષણમાત્રમાં બાણોવને ઉત્સાહરહિત કરી મૂક્યો. મહા પરાક્રમવંત જીમસેનને આ પ્રમાણે નિસ્તેજ બનેલો જોઈ ક્રોધથી કાલની પેઠે કૌરવ સૈન્યનો નાશ કરતો ઠતો અર્જુન તુરત જીષ્મ સામો થયો. પ્રપિતામહ જીષ્મ પણ જીમને ત્યજી દઈ અર્જુન સામા બહુ બાણો ફેંકવા લાગ્યા; પરંતુ અર્જુને તે સર્વ બાણોને આકાશમાંજ ઢેદી નાખીને સામા તેમના રથની ધ્વજાને અને સારથીને ઢેદી નાખ્યા. જીષ્મપિતા અને અર્જુનનું મહા દારુણ યુદ્ધ અસંખ્ય દેવતાનું પણ આશ્ચર્યકારી થયું; પરંતુ આ વચ્ચે હૃદયમાં નુત્પન્ન થયેલા સંશયવાલી વિજય લક્ષ્મીએ એ બંનેમાંથી એકેનો પાણી-પ્રદાન કહ્યો નહિ. અર્થાત્ એકેનો વિજય થયો નહિ. જેના વારંવાર વચ્ચે રથ જાગી નાખ્યા હતા એવા શબ્દ રાજાએ તુરત ઉત્તરાકુમાર તરફ સુવર્ણ શક્તિ ફેંકી, જેથી તે શીઘ્ર નાશ પામ્યો. પઠી સર્વ સેના સહિત કોપ પામેલા સેનાપતિ ધૃષ્ટદ્યુમ્ને, મંથાનક (રવૈયારૂપ) મેરુપર્વતની પેઠે કૌરવની મહાસેનારૂપ સમુદ્રને મંથન કરી નાખ્યો. પઠી આઠમા દિવસની સાંજે પાંડવો પોતાના પન્નાવની અંદર આવીને પરસ્પર વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “શત્રુની સેનામાં અતિ ઝયંકર એવા સેનાપતિ જીષ્મનો શી રીતે વધ થશે ?” કૃષ્ણે કહ્યું. “પૃથ્વીમાં પ્રસિદ્ધ એવી જીષ્મની એવી પ્રતિજ્ઞા છે કે, હું નપુંસકને વિષે, શસ્ત્ર રહિતને વિષે, અવલા મુખવાલાને વિષે અને સ્ત્રીને વિષે ક્યારે પણ પ્રહાર કરીશ નહિ. હે અર્જુન! માટે તું આ દુપદરાજપુત્રને નપુંસકનો વેશ પહેરાવી પોતાના રથમાં બેસાવ્ય અને પઠી પ્રતિજ્ઞાને લીધે શસ્ત્ર રહિત થયેલા જીષ્મ જૂપતિને નિઃશંકપણે શસ્ત્ર પ્રહાર કર.” આ પ્રમાણે સર્વ મસલત કરીને પઠી સવારે તૈયાર થઈ ઠે સેના અને સુજાટ જેના એવા તે મહા પરાક્રમવાલા પાંડવો અને કૌરવો રણાંગણમાં આવ્યા. સેનાના અગ્રજાગમાં ઝાંઝેલા જીષ્મપિતાએ મેઘની પેઠે બાણવૃષ્ટિથી મૃગની પેઠે પાંડુપુત્રોને ઝપડવ પમાર્યા. અર્જુને પણ તુરત પોતાના રથમાં નપુંસકરૂપ દુપદરાજપુત્રને વેસારીને અને તેને દેખવાથી પોતાની પ્રતિ-

જ્ઞાને લીધે યુદ્ધમાં આદર રહિત થયેલા ઋષિમંત્રપિતાને તીવ્ર વાળોના સમૂહ-થી જર્જરીત શરીરવાળા બનાવી દીધા. “ નિશ્ચે સર્વ શરીરનાં મર્મને ઠેકન કરનારાં આ વાળો અર્જુનનાં છે. ” એમ પોતાના સારથી પ્રત્યે કહેતા એવા ઋષિમંત્રપિતા રથના મધ્યજાગને વિષે આલોટવા લાગ્યા. આ વચ્ચે વહુ ગાઢ શોકમાં મગ્ન થયેલા પાંડવો અને કૌરવો ઝનાલામાં સરોવરની પેઠે તેમનાં વચન રૂપ જલનું પાન કરવાની ઇચ્છાથી તુરત તેમને વિંટલાઈ વડ્યા. પછી ઋષિમે કહ્યું કે, “ હે પાર્થ ! મને તૃષારૂપ રાક્ષસી વહુ પીમા કરે છે, માટે જલ લાવી આપ. ” પ્રપિતામહનાં આવાં વચન સાંજીવીને આશ્ચર્યકારી અર્જુને સૂર્યની પેઠે વાણવને મેઘને આકાશમાં ઝેંચી આણ્યો. હિતકારી ઋષિમંત્રપિતાએ, અર્જુનનું આવું અજુત પરાક્રમ તુરત ડુર્યોધનને દેખાતીને તેને કહ્યું કે, “ ત્હારાથી અધિક મહા પરાક્રમવાળા પાંડુપુત્રોની સાથે તું સંધી કર. ” પરંતુ તેતો સાંજીવ્યું અણસાંજીવ્યું કરીને પોતાના બંધુનું સહિત ત્યાંથી ચાલી નિકળ્યો. ઋષિમંત્ર પણ વિશુદ્ધ ધર્મનું આરાધન કરી અનશન ગ્રહણ કરવા પૂર્વક સ્વર્ગ પ્રત્યે ગયા. આ વચ્ચે અર્જુને, ડોણગુરુને પ્રણામ કરવા પૂર્વક ધનુર્વેદ ત્યજી દીધો. કહ્યું છે કે—સંત પુરુષો, ગુરુ દક્ષિણાને અર્થે શું કાંઈ યોગ્ય વસ્તુ નથી આપતા ? અર્થાત્ આપે છે. પછી તે બન્ને સૈન્યના ઝડપે વાળના વિસ્તારથી અનુક્રમે પોતાનાં કિરણોને હરણ કરતા એવા સૂર્ય ચક્રવાક્ (ચકલા)ના કુલને વિષે અતિ વિરહ કહ્યો. અર્થાત્ સૂર્ય અસ્ત પામ્યો.

પછી જેમ સિંહ, હરિણોની સાથે યુદ્ધ કરે તેમ સંસપ્તક રાજાહાલે આમંત્રણ કરેલા અર્જુને સેનાની બહાર તેજની સાથે મહાયુદ્ધ આરંભ્યું. “ અર્જુન બીજા રાજાહાલની સાથે યુદ્ધ કરવા સેનાની બહાર ગયો. ” એ વાત જાણીને બારમે દિવસે હસ્તિ નગર બેઠેલા મહા જયંકર જગદત્ત રાજાએ, યુધિષ્ઠિરની સેનાને પીમા કરવા માંડી. અર્જુન પોતાનાં સૈન્યમાં ક્ષોભથી ઉત્પન્ન થયેલા કોલાહલને સાંજીવી તુરત સંસપ્તક રાજાહાલને ત્યજી દેશને જગદત્તની સાથે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. વહુકાલ ટક્યા પછી અર્જુન ક્રોધથી જગદત્તને મારી નાખી ફરી સંસપ્તક રાજાહાલને મારવા માટે તુરત ત્યાં આવ્યો. તેજને પણ મારી નાખવાથી કૌરવની સેના રક્ષણ રહિત થઈ. પછી વિચાર કરીને કૌરવોએ રાત્રીને વિષે નહિ જોડી સકાય એવો ચક્રવ્યૂહ રચ્યો. તેમાં ડુર્યોધન, ડોણગુરુ, કૃપાચાર્ય અને

કર્ણનાં શસ્ત્રોને ઘેતરી ઝીમપુત્ર (ઘટોત્કચ) વિગેરે વીર પુરુષોથી વિંટલાયેલાં અર્જુનપુત્ર અન્નિમન્યુએ પ્રવેશ કહ્યો. ડુર્યોધનાદિકે, ઝીમાદિ પુરુષોને વ્યૂહની બહાર રોકે ઠેતે મહા પરાક્રમવાલા અન્નિમન્યુ અને જયદ્રથ બન્ને સુન્નટો પરસ્પર યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. બહુ કાલ પર્યંત દિવ્યલોહ શસ્ત્રવને યુદ્ધ કરીને પઠી અર્જુનને દુઃખ પમાડવા માટે જયદ્રથે સાયંકાલને વિષે અન્નિમન્યુને સ્વર્ગ લોક-પ્રત્યે મોકલ્યો. પુત્ર અન્નિમન્યુના મૃત્યુને સાંજલી બહુ ક્રોધ પામેલા અર્જુને પ્રતિજ્ઞા કરી કે, “ જો હું આજે જયદ્રથને નહિ મારું તો હવે પઠી આ ઝવ-માં ઝોજન કરીશ નહિ. ” જો કે ક્રોધથી જયદ્રથને મારવા જતા એવા અર્જુનને ડોણાદિકે યુદ્ધમાં રોકી રાખ્યો, તોપણ તેણે અમોઘ બાણો ફેંકવાથી શત્રુના સ્થાનને બહુ રુધિરના કાઢવવાલું કરી મૂક્યું. ઝીમ અને સત્યકી, અર્જુનની સહાય્ય માટે જતા હતા; પરંતુ ડુર્યોધને ઝીમને અને ઝૂરિશ્રવાએ સત્યકિને રોકી રાખ્યો. જાણે બીજા બહુ રંગોથી ઘેરાયેલો એક જાતનો રંગ હોયની ? એમ તે અનેક રાજાનુંથી રક્ષણ કરાયેલા જયદ્રથ રાજાને સાંજે અર્જુને દીઠો. ઝીમસેનના અને ડુર્યોધનના, ઝૂરિશ્રવાના અને સત્યકિના, અર્જુનના અને જયદ્રથના આઠ રાજાનુંના પરસ્પર એક બીજા ઉપર ફેંકાતાં શસ્ત્રોએ કરીને વિશ્વના મનુષ્યોને પ્રલયકાલની દુઃસહ શંકા ઉત્પન્ન થઈ. અર્જુને પોતાની પ્રતિજ્ઞાનું સ્મરણ કરતા ઠતા સાયંકાલને વચ્ચે જયદ્રથના રથને અને સારથીને ઘેદન ઝેદન કરીને તથા તેને શસ્ત્ર રહિત કરીને બહુ ક્રોધથી મારી નાખ્યો. પાંડુપુત્રોએ, ચૌદમા દિવસની સાંજ સુધીમાં ડુર્યોધન ઝૂપતિની સાત અઢૌહિણી સેનાનો નાશ કરી નાખ્યો. પઠી બહુજ થોડા સૈન્યવાલા કૌરવોએ રાત્રીને વિષે યુદ્ધ કરવાનો વિચાર કરીને પાંડવો સૂતા હતા એવામાં ધુરુની પેઠે તેમના ઉપર તત્કાલ ધસારો કહ્યો. આ વચ્ચે ઝીમના સરખોં મહા ઝયંકર અને માયાવિ ઝીમ પુત્ર ઘટોત્કચ, અનેક શસ્ત્રોવાલા યુદ્ધથી શત્રુના પક્ષને આશ્ચર્ય પમાડતો ઠતો ત્યાં યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. તેને કર્ણે અ-શંકિત શસ્ત્ર સમૂહથી તિરસ્કાર કર્યો. ઘટોત્કચે પણ ગદાવને કર્ણના શસ્ત્ર સમૂહને કાપી નાખ્યા. પઠી બહુ ક્રોધ પામેલા કર્ણે, દેદોપ્યમાન અગ્નિના કણોથી વ્યાપ્ત એવી દેવતાનું આપેલી શક્તિ ઘટોત્કચ સામે ફેંકી, જેથી તે ઝીમપુત્ર નિશ્ચે પ્રાણ રહિત થયો. ત્રીજે દિવસ સવારે કાલ સમાન

महा तेजवंत डोणगुरुए युद्ध आरंभ्युं, तेमां विराट अने डुपद बन्ने राजानु तुरत मृत्यु पाम्या. आ बन्ने राजाना मृत्युशी पांमवोनुं सैन्य बहु खेद पामवा लाग्युं एटले धृष्टद्युम्न ते पोतानी सेनाना वीर पुरुषोने धीरज आपतो ठतो तुरत क्रोधशी डोण सामे युद्ध करवा आव्यो. परुता हाथीनुवालुं, त्रास पामता अश्वोवालुं, जगागी जता रथोवालुं अने मृत्यु पामता सुजटोवालुं ते बन्ने वीरपुरुषोनं दीर्घकाल पर्यंत अयेलुं जयंकर युद्ध जोइ आकाशमां रहेला विद्याधरो पण मनमां जय पामवा लाग्या. एवामां युधिष्ठिरे मालवदेशना जूपतिना अश्वस्थामा नामना हाथीने मारी नांख्यो एटले बीजा सैन्यमां चारे तरफ एवी वात फेलाणी के, “अश्वस्थामा मराया.” आ वात डोणगुरुए सांजली; तेथी ते पोताना पुत्रने मरायो जाणी गाढ चिंताशी पीना पामता ठता अति दुःखी थइने संग्रामकार्यमां बहु मंद आदरवाला थया. पढी दंजवाला डुपद राजपुत्रे डोणने बाण समूहशी वींधि नाख्या, तेथी बहु पीना पामेला डोणगुरुअनशन व्रतलइ नमस्कार मंत्रनुं ध्यान करता ठता ब्रह्मदेव लोक प्रत्ये गया.

पीतानो नाश सांजली क्रोधातुर बनेला अश्वस्थामाए पोतानी सेना सहित बाणवृष्टीशी जयातुर एवी पांमवोनी सेनाने नाश पमामवा मांमी. पढी तेमणे (अश्वस्थामाए) पांमवोनो वध करवा माटे मेघमां विजलीनी पेठे स्फुरणायमान एवा तिखाराना समूहशी दिशानुने पूरी देतुं एवं अमोघ नायाणीय नामे शस्त्र फेंक्युं; परंतु श्रीकृष्णना कहेवा उपरशी विनयवंत एवा पांमवोए ते दुःसह बाणने शीघ्र निष्फल करी नाख्युं. कह्युं ठे के—महात्मानना विनयशी कयुं कार्य सिद्धि नथी पामतुं ? अर्थात् सर्व कार्य सिद्धि पामे ठे. पढी युद्धनी इडा करता एवा कौरवो महा उत्कट पुरुषार्थवाला कर्णने आगल करी सर्व प्रकारनां शस्त्रो सजीने आदरशी रणांगणमां आव्या. ते बन्ने दुर्जय सैन्यना परस्पर कोटि सुजटोनो नाश करनारो, सर्व विश्वना मनुष्योने दुःसह अने दुर्जेद संग्राम चाढ्यो. कांन सुधी खेंचेली धनुष्यनी दोरीवाला अने समुझनी समान गर्जनावाला कर्णे पहेलाज युद्धमां शस्त्र समूहशी सर्व शत्रुना समूहने पामी दीधो. जेम सूर्य पोतानां किरणोने चारे तरफ प्रसारे तेम सूर्य पुत्र कर्ण पण शत्रुनुनी सेनामां चारे तरफ बाणोरूप किरणो फेंकतो ठतो तेना (सूर्यना) जेवो देखावा लाग्यो. पढी उग्रजूजबलवाला अर्जुन

अने कर्ण बने सुजटो जाणे प्रलयकाले उत्पन्न थयेला सूर्यज होयनी ? एम तीक्ष्ण धारोवाला बाणोवने परस्पर युद्ध करवा लाग्या. प्रथमथी कोपवने कंपी रहेला पवनपुत्र ज्मीमसेने वीर एवा दुःशासनने अटकावी राखीने पृथ्वी न पर पानी नाख्यो. तयारबाद तेना बने हाथ कापी नाख्या. पोताना देहथी निकलता रुधिरवने बहु पृथ्वीने राता वर्णनी करता एवा दुःशासनने जोइ सूर्ये पण आकाशने राता वर्णनु करता ठता पश्चिम दिशानो आश्रय कर्यो.

पढी बीजे दिवस सवारे अर्जुनना वधनी इच्छा करनारो कर्ण, शड्यने पोतानो सारथी बनावी बहु गर्जना पूर्वक शंखनो शब्द करतो ठतो दंजथी युद्ध जूमि प्रत्ये आव्यो. महा पराक्रमवंत अर्जुन अने कर्णना पृथ्वीने विषे, दिशानुमां, आकाशमां अने शत्रुनुना समूहने विषे चारे तरफ पन्ता एवा बाणोना समूहो जाणे वरसादनी धारानु होयनी ? एम देखता हता. सर्पास्त्रना बाणथी कर्णे मूकेला अनेक सर्पसमूहने अर्जुने गरुडास्त्र मूकी दूर कर्या.

आ प्रमाणे सुमंत्रना जाण एवा ते बने वीरो एक बीजा उपर बहु शस्त्रो फेंकता हता. ठेवट अर्जुने कर्णने सूर्यास्त वखते बोलावीने शेष राजे आपेली शक्तिवने प्रहार कर्यो, तेथी ते मृत्यु पाम्यो. आ अवसरे देवतानुए बहु हर्षथी पुष्पवृष्टी करी. हवे बीजे दिवस सवारे, मृत्यु पामवाथी बाकी रहेला कौरवो उत्साह रहित थया ठता शड्यने सेनापति पद आपी युद्धजूमि प्रत्ये आव्या. शत्रुनुना चित्तने विषे शड्य (बाण) रूप शड्य राजाए अनेक बाणो फेंके ठते युद्धमां फक्त पुण्यना समूहथी उत्कृष्ट एवा युधिष्ठिरज स्थिर उज्जा रह्या. कोपाकुल थयेला सहदेव वीरे क्रोधातुर एवा शकुनि राजानी सामा थइ बाणना मंजुलथी आकाशने पूरी देता ठता तेने रोकी राख्यो. युधिष्ठिरे मनमां उत्तराकुमारना नाशना वैरने स्मरण करता ठता सफल कोपथी पोताना सैन्यने शड्यरूप शल्यराजाने अमोघ शक्तिवने मारी नाख्यो. सूर्य अस्त पाम्ये ठते कर्मनी लज्जाना वशथी अति विकण एवो सेनापति डुर्योधन पण त्यांथी नासीने तत्काल एक सरोवरमां संताइ पेवो. पाठल तेने शोधता एवा कृपाचार्य, महाराजा कृतवर्मा अने अश्वस्थामादि पगले पगले त्यां आवीने जेटलामां डुर्योधनने कांइ कहेवा जायठे तेटलामां एक अक्षौहिणी सैना सहित पाठल आवता एवा पांरुवोए ते सरोवरने घेरो घाली डुर्योधनने कह्युं के, “हे

વીર શિરોમણિ ડુર્યોધન ! તને આમ નાસી જવું યોગ્ય નથી. કારણ સત્પુરુષો સંકટ ઘટાં પણ પોતાના કુલને લજ્જા કરાવનારું જે કાર્ય હોય તે કામ કરતા નથી. ઓરે વીર એવો અર્જુન કોપ પામ્યે ઘટે તું આ સરોવરમાં શું રહિ શકે તેમ છે ? જે વિદ્યાબાણોવને સમુદ્ધને શોષણ કરવા સમર્થ છે, તેની આગલ આ સરોવર કોણ માત્ર છે ? જો તું અમારા સર્વની સાથે યુદ્ધ કરવા સમર્થ ન હોય તો અમારામાંથી ગમે તેની સાથે ત્હારી મરજી હોય તેવાં શસ્ત્રથી યુદ્ધ કરવાને તૈયાર છા.” પાંડવોનાં આવાં વચન સાંજલી મનસ્વી અને ધારણ કર્યું છે મહાબલ જેણે એવા ડુર્યોધને કહ્યું કે, “હું, જુગાવલવાલા ઝીમસેન ઝમની સાથે ગદાવને યુદ્ધ કરીશ.” પાંડવોએ તે વાત કબુલ કરી એટલે ડુર્યોધન જલમાંથી જાણે જલજ હોયની ? એમ વેગથી નિકળ્યો. પછી વીજા સર્વ સુન્ન-ટો દૂર રહે ઘટે મહાજુજ પરાક્રમવંત એવા ડુર્યોધન અને ઝીમસેન વન્ને જણા ગદાનવને કરીને યુદ્ધ કરવા માટે રણઝૂમિમાં સામસામા દોર્યા. વન્ને જણાં ચારે તરફથી એક વીજાના ગદા પ્રહારોને સ્ખલના પમારતા અને આકાશમાં ઝહલતા ઘટા ક્રોધથી રાતી કાંતિવાલા બનીને લોકોને બહુ ડુઃખેકરૂપ દેખાવા લાગ્યા. પછી ઝીમસેને ક્રોધથી ઝહલવાની કલામાં પ્રવીણ એવા ડુર્યોધનને પ્રચંદ વૃક્ષની પેઠે વેગથી પૃથ્વી ઉપર પાતી દીધો. પછી પૃથ્વી ઉપર પડેલા ડુર્યોધનનાં મસ્તકને ઝીમસેને પાંડુના પ્રહારથી ચૂર્ણરૂપ કરી નાખ્યું. આવા કાર્યને જોઈ બલજ્ઞના મનમાં બહુ ક્રોધ થયો. જો કે બલજ્ઞ પાંડુપુત્રોને હણવા સમર્થ હતા, તોપણ તે પિતાદિકના ઝયથી તેમ ન કરતા પાંડવોને જીવતા મૂકીને અને તેમનો તિરસ્કાર કરી મનમાં બહુ ક્રોધ પામતા ઘટા ક્યાંઈ ચાલ્યા ગયા. વિધિના જાણ એવા પાંડવો પણ પોતાની સેનાના રક્ષણ માટે દુપદરાજપુત્રને તથા અર્જુનને રાખી પોતે બલજ્ઞને શાંતિ પમારવા તેમની પાઠલ ગયા. પાઠલ કૃતવર્મા, અશ્વસ્થામા અને ક્રપાચાર્ય એ ત્રણ જણાં, દીનમુખ થઈ ડુર્યોધનને જોવા માટે રણઝૂમિ પ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં તેણે તેવી અવસ્થામાં પડેલા ડુર્યોધનને જોઈ આદરથી કહેવા લાગ્યા કે, “હે સ્વામીન્ ! પ્રસન્ન થઈ અમને આજ્ઞા આપો કે, જેથી અમે આજેજ તે પાંડુપુત્રોને મારી નાખીએ.” તેણનાં આવાં વચન સાંજલી હર્ષ પામેલા ડુર્યોધને પોતાનાં ચરણમાં નમિ રહેલા તેણને પાંડવોનો વધ કરવાની આજ્ઞા આપી. પછી તે ત્રણે

जणानुं, पांरुवोनां शून्य सैन्यमां आवी अर्जुन अने डुपराजपुत्रनी साथे दी-
र्घकाल युद्ध करी अने अमथी तेनुना (पांरुवोना) पांच पुत्रोने मारी तेमनां
मस्तको डुर्योधननी आगल मूकीने प्रणाम करवा लाग्या. डुर्योधन पण पां-
रुव पुत्रोनां मस्तकोने जोइ बहु खेद पामतो ठतो तेमने कहेवा लाग्यो के,
अरे धिक्कार ठे ! धिक्कार ठे !! जे तमे म्हारी आगल आ बालकोनां मस्तको
लइ आंव्या. निश्चे म्हारुं तेवुं जाग्य नथी के, हुं पांरुवोनुं मृत्यु जोवुं. ” महा-
वेदनाथी पीमा पामेलो डुर्योधन आ प्रमाणे कहेतो ठतो तुरत मृत्यु पाम्यो.
पढी शोकमां बूनी गयेला चित्तवाला कृपाचार्यादिक क्यांइ चाड्या गया.

हवे पांरुवो अनुकूल नृक्तिवालां वचनोए करीने श्रीवल्लभने पोतानां
सैन्य प्रत्ये तेनी लाव्या. त्यां तेनु पोताना पुत्रोने मृत्यु पामेला जाणी मनमां
बहु शोक करवा लाग्या. पढी तेनु सरस्वती नदीने कांठे जइ पोताना ते मृ-
त्यु पामेला पांच पुत्रोनां, कौरवोनां अने बीजा श्रेष्ठ राजानुनां प्रेत कयो क-
ह्यां. त्यारपढी दशार्होनी संमतीथी संतुष्ट चित्तवाला रामकृष्णादिके फरीथी
महोत्सव पूर्वक श्री युधिष्ठिरने हस्तिनापुरने विषे राज्याभिषेक कस्यो. जूजा
बलथी विश्वना शत्रुनुने जीती विजय मेलवनारा, श्री डोण ज्ञीष्म अने कर्णा-
दि ज्ञूपतियोने युद्धमां पराजव पमाळी, तथा कौरवोना असंख्य सैन्य महा-
सागरने बलथी मथन करी विजय लक्ष्मीना पतिपणाने पामेला ते पांचे पां-
रुवो पोतानां हस्तिनापुर नगरने विषे राज्य जोगववा लाग्या.

इति रुषिमंलवृत्तौ पांरुवचरित्रे श्रीकौरवादिद्वयश्रीपांरुवज
यज्ञवनपुनःराज्योपविशाननाम षष्ठोधिकारः समाप्तः

पढी शत्रुनुना दंजने तोनी नाखनारा अने सर्व साम्राज्यना लाजने पा-
मेला पांरुवो निरंतर उज्ज्वलती नीतिना बलवमे प्रजानुं पुत्रनी पेठे पालन क-
रवा लाग्या. कोइ वखते श्री जिनेश्वरना धर्मना मर्मने जाणनारा, पवित्र श-
रीरवाला अने हितेछु एवा धर्मपुत्र युधिष्ठिरे बहु ज्ञय पामता ठता पोताना
ज्ञीमसेनादि बंधुनुने कहुं के, “ आपणा पिता पांरुराजा के, जे मृत्यु पामीने
देवलोकमां देवता अया ठे, ते आज आवीने मने एम कहेवा लाग्या के, हे
वत्सो ! तमे पोताना गोत्रघातादि महा घोर पाप करचुं ठे. ते पाप समूहथी

तमारो अनंत दुःखथी नरपूर एवा नरकने विषे पात अशे. आथी मने मनमां बहु चिंता आय ठे के, तमे बहु दुःख पामशो. धिक्कार ठे तेवा क्रूर कर्मने !!! हे पुत्रो ! माटे हुं तमने खबर कहेवा आव्यो हुं के, तमे ते पापनी शीघ्र रीते शांति करो के, जेथी तमारे पापना समूहवमे नरकरूप खानीमां न प-
रुवुं पमे. ” (युधिष्ठिर पोताना ज्ञाशयोने कहे ठे के,) पितानां आवां वचन सांजली अत्यंत जय पामेला में तेमने पूछुं के, हे पिता ! एवो कयो शुद्ध धर्म ठे के, जेनुं आराधन करवाथी अमारे नरकने विषे न परुवुं पमे ? ” प-
ठी पांरुपितारूप देवताए कह्युं. “ हे सुतो ! श्री जिनेश्वर प्रणित अने सर्व जगत्तना प्राणीयोने हितकारी एवो दया प्रधान धर्म सर्व दुःखरूप समुझने पार उतारवामां बहाण समान समर्थ ठे. निश्चे श्रीअरिहंत प्रज्जुए कहेलो सु-
ख देतुरूप ते धर्म, साधु अने श्रावकना जेदथी बे प्रकारनो ठे. त्रण गुप्ति अ-
ने पांच महाव्रतरूप साधुनो धर्म पांच समितिथी प्रशंसा करवा योग्य ठे. अ-
ति शुद्ध क्रियावाला साधुने ते धर्मनुं सारी रीते आराधन करवाथी, उत्कृष्ट-
थी मोक्ष फल मले ठे अने जघन्यथी सघला स्वर्ग लोकनी लक्ष्मी मले ठे. चार शिक्षाव्रत, त्रण गुणव्रत अने पांच अणुव्रत ए रूप बार प्रकारनो अति शुद्ध एवो श्रावक धर्म अच्युत देवलोकनां सुख आपनारो ठे; माटे इवणां त-
मो पाप समूहने नाश करनारो उत्तम श्रावक धर्म आदरो अने चारित्रनो स-
मय आवे ठेते निश्चे शुद्ध ज्ञावथी साधुधर्म पालजो.” में आवां पितानां वच-
न अंगीकार कख्यां एटले प्रसन्न मनवाला ते पिता पांरुदेव पोताने स्थानके गया.

(युधिष्ठिर पोताना बंधुने कहे ठे के,) हे बंधु ! माटे तमे पोतानां पापनो नाश करवाने अर्थे पिताए कहेला जिनराज धर्मने आदरो. ” पोताना म्होटा बंधुनां आवता कालने विषे लक्ष्मी आपनारां अने पाप समूहनो ना-
श करनारां आवां वचन सांजलीने जीमादि सर्व ज्ञाशयो, मोक्ष सुख आप-
नारुं पुण्य करवा लाग्या. बीजानुंथी क्षोत्र पमामी न शकाय तेवा स्वज्ञाव-
वाला ते पांचे पांरुवो, शुद्ध श्रावक धर्मने विषे तत्पर अइ लक्ष्मीने चपल स्वज्ञाववाली जाणता बता दान आपवामांज उत्तम बुद्धि करवा लाग्या. सात क्षेत्रने विषे इय्यनो व्यय करता अने दरेक गामे अति प्रमाणवाला उत्तम जैन देरासरो करावता एवा ते पांरुवोए रूपादि धातुनुं एक लाख जिनबिंब क-

રાવ્યાં. વલી તેમણે પોતાનાં કર્મની શુદ્ધિને માટે જિનેશ્વર પ્રણિત શાસ્ત્રનાં
 બહુ પુસ્તકો લખાવ્યાં અને વસ્ત્ર, અન્ન, પાન વિગેરેથી શુદ્ધ જ્ઞાવકને ચાર
 પ્રકારના સંઘની બહુ ઝત્તિ કરી. તેમજ શુદ્ધ અશનાદિકથી પાત્રનું પોષણ,
 અગણ્ય ઇચ્છાથી દીન પુરુષોના નુદાર અને નદૂધોષણા પૂર્વક પોતાના
 વેશમાં અમારી પ્રવર્તારી. લોકમાં મહા ડુર્ગતિ અને દુઃખદાયી એવા દ્યૂતાદિ
 સાત વ્યસનનો નિષેધ કરવા પૂર્વક જિનાલયને વિષે પૂજાદિ કૃત્યો કરા-
 વ્યાં. વલી “ઉત્તમ તીર્થોમાં મુખ્ય શત્રુંજય પર્વતને વિષે જ્ઞાવથી શ્રીજિનેશ્વ-
 રની યાત્રા કરવાથી મલીન મનુષ્યોનાં હત્યાદિ સર્વે પાપો નાશ થાય છે.”
 આલું ગુરુનાં મુખનું વચન સાંજલી પાંમવો પોતાના આત્માને મલીન જાણતા
 હતા વિચાર પૂર્વક ત્યાં યાત્રા જવાનો વિચાર કરવા લાગ્યા. પઠી તેડે દ-
 શાર્હ, રામ કૃષ્ણ વિગેરે અનેક રાજાનું બોલાવવા માટે પોતાના દૂતો મોક-
 લ્યા; તેથી ત્યાં તીર્થયાત્રા માટે અનેક રાજાનું આવ્યા. પઠી બહુ જ્ઞાવવાલા
 પાંચે પાંમવો, બહુ શોજાવાલા શ્રીસંઘને સાથે લઈ શ્રી શત્રુંજયની તીર્થ યાત્રા
 માટે ચાલ્યા. દયાથી ઝિંજાઈ ગયેલાં ચિત્તવાલા પાંમવોએ માર્ગમાં પુર પુરને
 વિષે મ્હોટા જૈન પ્રાસાદોનો નુદાર કરવા પૂર્વક દીન મનુષ્યોને નાના પ્રકા-
 રનાં બહુ દાનો આપવાં મામ્યાં. પાંમવો શુદ્ધ જ્ઞાવથી ચાર પ્રકારના સંઘની
 ઉત્તમ ઝોજનાદિકને ઝત્તિ કરતા, તેમજ રૌપ્યમય જિનાલયોમાં સ્નાત્ર પૂજા
 ઝણાવતા હતા. સંઘને વિષે નિરંતર ઉત્તમ જ્ઞાવવાલા મનુષ્યો જિનેશ્વરોના
 ગીતો ગાતા, પાત્રો જિનાલયમાં નૃત્યો કરતા અને વાદ્યક પુરુષો વાર્જીત્રો વગા-
 મતા. કેટલાક લોકો પાલખીમાં બેસીને, કેટલાક દિવ્ય હાથીનું ઉપર બેસીને,
 કેટલાક ઘોડાનું ઉપર સ્વાર થઈને અને કેટલાક પગે ચાલીને ઉત્સાહ ધરતા
 હતા જિનેશ્વરનું પૂજનાદિ કરવા જતા. અનુક્રમે બહુ દિવસે સંઘ, શત્રુંજયની
 તલેટીની વજારમાં આવી પહોંચ્યો. ત્યાં તે શત્રુંજય પર્વતને જોઈ બહુ હર્ષ પા-
 મવા લાગ્યો. પઠી દશાર્હો સહિત કૃષ્ણ વલ્કળે સારા લગ્નને વચેતે મહોત્સવ
 પૂર્વક શ્રીધર્મપુત્ર યુધિષ્ઠિરને સંઘના અધિપતિપણાનો અઝિપેક કર્યો. સવારે
 સર્વ સંઘ સહિત સંઘપતિ [યુધિષ્ઠિર] વિમલાચલ ઉપર ચઢવા લાગ્યા કે,
 જે વિમલાચલ પગલે પગલે ચરેચર પૂર્વ કર્મનો નાશ કરે છે. અનુક્રમે શ્રી
 સંઘ હર્ષથી શ્રી તીર્થરાજના વારણામાં આવી પહોંચ્યો. ત્યાં તો કેટલાક શ્રી

तमारो अनंत दुःखथी जरपूर एवा नरकने विषे पात थशे. आथी मने मनमां बहु चिंता आय ठे के, तमे बहु दुःख पामशो. धिक्कार ठे तेवा क्रूर कर्मने !!! हे पुत्रो ! माटे हुं तमने खबर कहेवा आव्यो हुं के, तमे ते पापनी शीघ्र रीते शांति करो के, जेथी तमारे पापना समूहवने नरकरूप खामीमां न प-
 र्नुं पमे. ” (युधिष्ठिर पोताना ज्ञाशयोने कहे ठे के,) पितानां आवां वचन सांजली अत्यंत जय पामेला में तेमने पूछुं के, हे पिता ! एवो कयो शुद्ध धर्म ठे के, जेनुं आराधन करवाथी अमारे नरकने विषे न पम्नुं पमे ? ” प-
 ठी पांरुपितारूप देवताए कह्युं. “ हे सुतो ! श्री जिनेश्वर प्रणित अने सर्व जगत्ना प्राणीयोने हितकारी एवो दया प्रधान धर्म सर्व दुःखरूप समुझने पार उतारवामां वहाण समान समर्थ ठे. निश्चे श्रीअरिहंत प्रज्नुए कहेलो सु-
 ख हेतुरूप ते धर्म, साधु अने श्रावकना जेदथी वे प्रकारनो ठे. त्रण गुप्ति अ-
 ने पांच महाव्रतरूप साधुनो धर्म पांच समितिथी प्रशंसा करवा योग्य ठे. अ-
 ति शुद्ध क्रियावाला साधुने ते धर्मनुं सारी रीते आराधन करवाथी, उत्कृष्ट-
 थी मोक्ष फल मले ठे अने जघन्यथी सधला स्वर्ग लोकनी लक्ष्मी मले ठे. चार शिक्काव्रत, त्रण गुणव्रत अने पांच अणुव्रत ए रूप बार प्रकारनो अति शुद्ध एवो श्रावक धर्म अच्युत देवलोकनां सुख आपनारो ठे; माटे हवणां त-
 मो पाप समूहने नाश करनारो उत्तम श्रावक धर्म आदरो अने चारित्रनो स-
 मय आवे ठते निश्चे शुद्ध ज्ञावथी साधुधर्म पालजो. ” में आवां पितानां वच-
 न अंगीकार कस्यां एटले प्रसन्न मनवाला ते पिता पांरुदेव पोताने स्थानके गया.

(युधिष्ठिर पोताना बंधुने कहे ठे के,) हे बंधु ! माटे तमे पोतानां पापनो नाश करवाने अर्थे पिताए कहेला जिनराज धर्मने आदरो. ” पोताना म्होटा बंधुनां आवता कालने विषे लक्ष्मी आपनारां अने पाप समूहनो ना-
 श करनारां आवां वचन सांजलीने ज्ञीमादि सर्व ज्ञाशयो, मोक्ष सुख आप-
 नारुं पुण्य करवा लाग्या. बीजान्थी क्षोत्र पमामी न शकाय तेवा स्वज्ञाव-
 वाला ते पांचे पांरुवो, शुद्ध श्रावक धर्मने विषे तत्पर थइ लक्ष्मीने चपल स्वज्ञाववाली जाणता ठता दान आपवामांज उत्तम बुद्धि करवा लाग्या. सात क्षेत्रने विषे ड्यनो व्यय करता अने दरेक गामे अति प्रमाणवाला उत्तम जैन देरासरो करावता एवा ते पांरुवोए रूपादि धातुनुं एक लाख जिनबिंब क-

રાવ્યાં. વલી તેમણે પોતાનાં કર્મની શુદ્ધિને માટે જિનેશ્વર પ્રણિત શાસ્ત્રનાં
 બહુ પુસ્તકો લખાવ્યાં અને વસ્ત્ર, અન્ન, પાન વિગેરેથી શુદ્ધ જ્ઞાવવને ચાર
 પ્રકારના સંઘની બહુ ઝત્તિ કરી. તેમજ શુદ્ધ અજ્ઞાનાદિકથી પાત્રનું પોષણ,
 અગણ્ય ઇચ્છાથી દીન પુરુષોના ઉદ્ધાર અને ઉદ્ધોષણા પૂર્વક પોતાના
 વેશમાં અમારી પ્રવર્તારી. લોકમાં મહા હુર્ગતિ અને દુઃખદાયી એવા દ્યૂતાદિ
 સાત વ્યસનનો નિષેધ કરવા પૂર્વક જિનાલયને વિષે પૂજાદિ કૃત્યો કરા-
 વ્યાં. વલી “ઉત્તમ તીર્થોમાં મુખ્ય શત્રુંજય પર્વતને વિષે જ્ઞાવથી શ્રીજિનેશ્વ-
 રની યાત્રા કરવાથી મલીન મનુષ્યોનાં હત્યાદિ સર્વે પાપો નાશ આવે છે.”
 આવું ગુરુનાં મુખનું વચન સાંજલી પાંમવો પોતાના આત્માને મલીન જાણતા
 ઠતા વિચાર પૂર્વક ત્યાં યાત્રા જવાનો વિચાર કરવા લાગ્યા. પઠી તેનું દ-
 શાઈ, રામ કૃષ્ણ વિગેરે અનેક રાજાનું બોલાવવા માટે પોતાના દૂતો મોક-
 લ્યા; તેથી ત્યાં તીર્થયાત્રા માટે અનેક રાજાનું આવ્યા. પઠી બહુ જ્ઞાવવાલા
 પાંચે પાંમવો, બહુ શોજાવાલા શ્રીસંઘને સાથે લઈ શ્રી શત્રુંજયની તીર્થ યાત્રા
 માટે ચાલ્યા. દયાથી ઝિંજાઈ ગયેલાં ચિત્તવાલા પાંમવોએ માર્ગમાં પુર પુરને
 વિષે મ્હોટા જૈન પ્રાસાદોનો ઉદ્ધાર કરવા પૂર્વક દીન મનુષ્યોને નાના પ્રકા-
 રનાં બહુ દાનો આપવાં માન્યાં. પાંમવો શુદ્ધ જ્ઞાવથી ચાર પ્રકારના સંઘની
 ઉત્તમ ઝોજનાદિવેળે ઝત્તિ કરતા, તેમજ રૌપ્યમય જિનાલયોમાં સ્નાત્ર પૂજા
 ઝણાવતા હતા. સંઘને વિષે નિરંતર ઉત્તમ જ્ઞાવવાલા મનુષ્યો જિનેશ્વરોના
 ગીતો ગાતા, પાત્રો જિનાલયમાં નૃત્યો કરતા અને વાદ્યક પુરુષો વાર્જીત્રો વગા-
 મતા. કેટલાક લોકો પાલખીમાં બેસીને, કેટલાક દિવ્ય હાથીનું ઉપર બેસીને,
 કેટલાક ઘોડાનું ઉપર સ્વાર થઈને અને કેટલાક પગે ચાલીને ઉત્સાહ ધરતા
 ઠતા જિનેશ્વરનું પૂજનાદિ કરવા જતા. અનુક્રમે બહુ દિવસે સંઘ, શત્રુંજયની
 તલેટીની બજારમાં આવી પહોંચ્યો. ત્યાં તે શત્રુંજય પર્વતને જોઈ બહુ હર્ષ પા-
 મવા લાગ્યો. પઠી દશાહો સહિત કૃષ્ણ બલજડે સારા લગ્નને વચ્ચે મહોત્સવ
 પૂર્વક શ્રીધર્મપુત્ર યુધિષ્ઠિરને સંઘના અધિપતિપણાનો અઝિષેક કર્યો. સવારે
 સર્વ સંઘ સહિત સંઘપતિ [યુધિષ્ઠિર] વિમલાચલ ઉપર ચઢવા લાગ્યા કે,
 જે વિમલાચલ પગલે પગલે ચરેચર પૂર્વ કર્મનો નાશ કરે છે. અનુક્રમે શ્રી
 સંઘ હર્ષથી શ્રી તીર્થરાજના વારણામાં આવી પહોંચ્યો. ત્યાં તો કેટલાક શ્રી

જિનેશ્વરને જોડ પૃથ્વી ઉપર આલોટવા લાગ્યા, કેટલાક નૃત્ય કરવા લાગ્યા અને કેટલાક ડબ્બાં ઝાલવા લાગ્યા. પ્રથમ નથી ધોયા પગ જેમણે એવા સંઘના સર્વે લોકોએ, બહુ હર્ષથી શ્રીઆદિનાથને ઋક્તિપૂર્વક સુગંધિ પુષ્પાદિકે કરીને પૂજ્યા.

પઠી સવોર સંઘના મનુષ્યો સહિત સંઘાધિપે એવો સ્નાત્ર મહોત્સવ કર્યો કે, જેને જોવા માટે સર્વે દેવતાનું જાણે નિમેષ રહિતપણાને પામ્યા હોય-ની ? એમ દેખાય છે. આરતી, મંગલદીવો અને ધ્વજારોપ કરી તેમજ દીન પુરુષોને દાન આપી મહા હર્ષ પામેલો સંઘ શત્રુંજય પર્વત ઉપરથી નીચે ન-તર્યો. ત્યાં શ્રીકૃષ્ણ અને બલજ્ઞ ઠે મુખ્ય જેમાં એવા સર્વ સંઘને ઉત્તમ પદાર્થથી ઝોજન કરાવીને વંધુ સહિત અતિ હર્ષ પામેલા યુધિષ્ઠિરે હાથ જોમી વિનંતી કરી કે, “હે પૂજ્યો ! તમે સૌ મ્હારું વચન સાંજ્ઞલો. જો તમે કહેતા હો તો તીર્થોમાં મુકુટમણિરૂપ આ વિમલાચલને વિષે હું હવણાં ઝઘાર કરા-વું.” હર્ષ પામેલાં ચિત્તવાલા રામકૃષ્ણાદિ સંઘના સર્વ લોકોએ અનુમતિ આપી એટલે પોતાનાં કાર્યની સિદ્ધિ થવાથી યુધિષ્ઠિર બહુ હર્ષ પામ્યા. પઠી તેમણે ઓઝા દિવસમાં બહુ ડબ્બાંનો સ્વર્ચ કરીને જિનપ્રાસાદનો ઝઘાર કરાવ્યો. વલી સુગંધજાવથી લેપ્યમય જિનપ્રતિમા કરાવી. ત્યાં વરદત્ત નામના ગણીશ્વરે તે જિનપ્રતિમાની દેવ તથા અસુરને પણ આશ્ચર્યકારી મ્હોટી પ્રતિષ્ઠા કરી. પઠી રેવતાચલ [ગિરિનાર] ઉપર શ્રીનેમિનાથ પ્રજ્ઞુને, દેવકપુરમાં શ્રીચંડ્રપ્રજ્ઞ સ્વામીને, ઝૃગુકઢમાં (ઝરુચમાં) શ્રીસુવ્રતનાથને અને સોપારક (સોપારા) માં શ્રીઆદિનાથ પ્રજ્ઞુને પૂજનાદિ પૂર્વક પ્રણામ કરીને સંઘના સર્વે મનુષ્યો સહિત યુધિષ્ઠિર મહોત્સવથી સ્વર્ગ સમાન દ્વારકાનગરી પ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં બલ-જ્ઞ અને શ્રીકૃષ્ણાદિ અનેક રાજાનું સંઘ સહિત પાંખવોની વિવિધ પ્રકારનાં વસ્ત્ર, આઝૂષણ અને દિવ્ય ઝોજનથી બહુ ઋક્તિ કરી. પઠી કેટલેક દિવસે, બહુ પુણ્યથી પવિત્ર એવા સંઘ સહિત યુધિષ્ઠિર શણગારેલાં પોતાનાં નગરમાં મ્હોટા મહોત્સવથી આવ્યા. ત્યાં તેમણે નાના પ્રકારના આહાર, સુવર્ણ અને રત્નમય અલંકારનાં દાનથી સંઘની વિવિધ પ્રકારે બહુ ઋક્તિ કરીને તેને અનુ-ક્રમે વિદાય કહ્યો. પઠી યાત્રાનાં કાર્યથી સર્વ પાપને નાશ કરનારા, પ્રાપ્ત થયેલા યશ અને પ્રતાપવાલા તે પાંખવો અતિ ઝોગવવા યોગ્ય એવા ઇંડનાં રા-

ज्यसमान पोतानां बहोला राज्यने जोगववा लाग्या. पांढवो राज्य करता ठता निरंतर सर्वे गामो स्वर्गसमान शोजवा लाग्या अने शोकरहित सर्वे लोको सुखी थवा लाग्या. पांढवोनां राज्यमां अनिति, दुर्जिक, स्वराज्यजय, परचक्र जय अने अकाल मृत्यु एमांनु कांइ पण नहोतुं. पांढवोए पोतानां राज्यमांथी अनितिरूप दुष्ट स्त्रीने बहु अपमान प्होचामी हती; तेथी ते पांढवोनां शत्रुनुना राज्यमां तेमनां नामने सहन करती ठती रहेवा लागी. पांढवो राज्य करता ठता चोरी तेमना देशमां निवास करता एवा लोकोने त्यजी दइ बीजा देशना लोकोनो निरंतर आश्रय करवा लागी. असंख्य डव्य खर्चथी शत्रुंजय तीर्थने विषे कल्याणकारी यात्रा तेमज तीर्थोहार करीने वली चार प्रकारना संघनी विविध प्रकारना उत्सवोथी आश्चर्यकारी जक्ति करीने पढी पोतानां नगर प्रत्ये आवेला पांढवो पुण्योत्सव करवा लाग्या.

इति रुषिमंमलवृत्तौ पांढवचरित्रे श्री शत्रुंजययात्रा तीर्थो-

धारकरणादि पुण्यविधाननाम सप्तमोऽधिकारः ॥ ७ ॥

पढी एकदा श्रीधर्मपुत्र युधिष्ठिर, पोतानी सज्जामां वेठा हता एवामां सर्व पृथ्वी उपर फरता एवा नारद रुषि उचिंता त्यां आव्या. नारदने जोइ बहु हर्ष पामेला पांढवोए, तेमने नाना प्रकारनी जक्तिथी संतोष पमाझीने पूढ्युं के, “ सुनीश्वर ! तमे पोतानां चरणरजथी कया कया देशोने पवित्र कच्या ? अने वाणीना विलासथी कया कया राजानेने बहु हर्ष पमाझ्या ठे ? वली तमोए सर्व देशोमां विचरवावमे शुं शुं आश्चर्य दीतुं ? अने तमे नवी नवी शी शो वार्तांन सांजली ? ” पांढवोनां आवां वचन सांजली अत्यंत हर्ष पामेला नारदे कहुं. “ हे पांढवो ! में बहु देशो जोया; परंतु आ देश समान बीजो एके देश नथी. आ देशमां शत्रुनुना समूहने जुजा वलथी नाश करना-रा बहु राजाने ठे. वली धर्म संपत्तिये करीने तेमज शुद्ध एवी न्याय संपत्तिये करीने तमारा सरखो बीजो कोइ नृपति नथी. जोके पृथ्वी उपर फरता एवा में सर्व स्थानके नाना प्रकारनां बहु कुतुहलो दीठां ठे; परंतु मनुष्योने तमारां चरित्रथी बीजुं कांइ आश्चर्यकारी नथी. हे नृपो ! तमोए जिनोक्त धर्मना सेवनथी बाह्यानां अने अंतरंगनां सर्वे बिघ्नेने नाश पमाझ्यां ठे; तो पढी त-

मोने पीमा क्यांथी होय ?” नारद आ प्रमाणे कहीने पढी तुरत त्यांथी नगी अंतःपुरमां गया. ठीकज ठे—विशुद्ध शीलव्रत धारण करनारा नारदादिकनुं शुं क्यांइ पण स्वजन होय खरुं ? अर्थात् नज होय. पढी अंतःपुरमां आवता एवा नारदने जोइ झैपदी पोतानां मनमां विचार करवा लागी के, “आ कुलिं-गीनी सेवा नक्ति करवाथी स्वधर्मनुं मलीनपणुं आय ठे.” आम धारी तेणे नारदनो आदर सत्कार कस्यो नहि; तेथी नारदने बहु क्रोध चर्यो. कह्युं ठे के—जैनधर्मरहित मनुष्योने कोप सुलज्न होय ठे.

पढी नारद पोतानां चित्तमां विचार करवा लाग्या के, “आ झैपदीने चित्तमां बहु लक्ष्मीनो तेमज पोताना पतियोनां महा पराक्रमनो अति अनर्थकारी गर्व अयो ठे, माटे हुं तेना गर्वनो नाश करुं.” आम धारीने नारद त्यांथी निकली धातकीखंरुना नरतक्षेत्रनी अमरकंका नगरी प्रत्ये गया. त्यां च-पल चित्तवालो अने महा जुजपराक्रमवालो पद्मोत्तर नामे राजा राज्य करतो इतो. नारद मुनि तुरत ते नूपतिनी सज्जामां गया. विस्मय पामेला राजाए पण हर्षथी नारदऋषिने आसन आपी, कुशल समाचार पूढी अने फ-लादि नोजनथी संतोष पमानी पूछ्युं के, “हे मुनीश्वर ! आलोकमां भ्रमण करता एवा तमोए राजाजनां नाना प्रकारनां अंतःपुरो जोयां ठे तो कदो के, कया राजानुं अंतःपुर म्हारां अंतःपुर समान रूपवाळुं ठे ? ” नारदे कंइक हसीने कह्युं. “हे नूप ! तुं खरेखर कूवाना देरुका जेवो देखाय ठे. कारण जे तने मनमां आवां अढप रूपवाला अंतःपुरने दीठाथी पण अति कठोर गर्व अयो. जंबुद्वीपमां रहेला नरतखंरुमां हस्तिनापुर नगरमां प्रचंरु पराक्रम-वाला पांच पांरुवो ठे, तेमनुं अंतःपुर त्दारा समान ठे. ए पांरुवोना अंतःपुरने विषे जे झैपदी नामे स्त्री ठे, तेना समानपणाने पामवा त्रणलोकनी स्त्रीयो इच्छा करे ठे.” जेमने क्लेश कराववोज प्रिय ठे एवा नारद मुनि आ प्रमाणे कहीने तुरत मरजी प्रमाणे आकाश मार्गे चाली निकळ्या. पद्मोत्तर राजा पण झैपदीनां अजुत रूपने सांजली बहु कामतप्त अवा लाग्यो. पढी तेणे पोतानां कार्यनी सिद्धि माटे नक्तिथी कोइ देवतानुं आराधन करवा मांर्युं. केटलाक दिवसे करेली पूजाथी प्रसन्न अयेला देवताए कह्युं के, “हे वत्स ! वरदान माग.” देवतानां आवां वचनथी बहु हर्ष पामेला राजाए तेने दिव्य

रूपवाली झैपदी लावी आपवानी याचना करी. देवे कह्युं. “अरे मूढ ! तूं ए महासतीने अहिं म्हारावने शा माटे तेमावे ठे ? निश्चे देव अने दानवो तेना शीलव्रतने खंरुन करवा समर्थ नथी. तो पढी हे जूमीनाथ ! एक कीमाना सरखो तूं तो शा लेखामां ठे ? माटे तूं तेनी आशा त्यजी दे.” देवताए आम कहा ठतां पण बहु रागने लीधे मूर्खपणाथी राजाए मान्युं नहि, त्यारे वचन-थी बंधायेला देवताए तत्काल झैपदीने त्यां आणी. सर्व स्त्रीयोनां रूप गर्वने नाश करवामां समर्थ एवी झैपदीने जोइ पोतानी कार्यसिद्धि मानतो एवो ते पद्मोत्तर राजा बहु हर्ष पांढवा लाग्यो.

हवे अहिं सवारे पांढवो पोतानां घरमां झैपदीने न देखवाथी बहु आ-कुलव्याकुल थया ठता देशोमां सर्व स्थानके शोध करवा लाग्या. तेन्ए गाम, नगर, अरण्य, महोटा वन, पर्वत, नदी अने गुफांमां शोध करी; परंतु कल्पवेलनी पेठे क्यांइ झैपदीने दीठी नहि. पढी अति दुःखथी आकुलव्याकुल मनवाला ते सौ जेगा थइ परस्पर विचार करवा लाग्या के, “आपणे नथी जाणता जे आपणी प्रियाने कोइ देव अथवा विद्याधरे हरण करी ठे ? सर्व शक्तिमंत एवा यादवपति श्री कृष्ण विना झैपदीनी शुद्धि मलवी मुश्कल ठे, माटे चालो आपणे तेमनी पासे जइए.” आम विचार करीने अत्यंत खेद धरता पांढवो कृष्णनी पासे गया. कृष्णे पण ग्लानि पामेला ते पांढवोने जोइने कह्युं. “लोकोत्तर बलसमूहने धारण करनारा तमने कोइ शत्रु पराजव पमाप्ती शके तेम तो नथी, ठतां तमने आवम्ही शी चिंता ठे के, जेथी तमे आवा निस्तेज देखान ठो.?” पढी स्त्रीनां हरणथी बहु लज्जा पामेला अने नम्र मुखवाला पांढवोये तेमनी आगल झैपदीनां हरणनी बात कही. कह्युं ठे के—मननी बात कह्याथी कार्यनी सिद्धि आय ठे. पांढवोनां मुखथी झैपदीनुं हरण सांजली अत्यंत खेद पामेला श्री कृष्ण जेटलामां पोतानां मनमां विचार करे ठे तेटलामां त्यां नारदमुनि आवी पहोच्या. चिंतातुरपणाथी नथी जाण्युं पोतानुं आगमन जेमणे एवा श्री कृष्णने नारद ऋषिये कह्युं के, “हे पुण्यवंत ! तेमने एवी शी महा चिंता ठे ?” कृष्णे कह्युं. “हे मुनीश्वर ! तमे अस्खलित गतिने लीधे विश्वमां चारे तरफ भ्रमण करो ठो; माटे तमे कोइ स्थानके झैपदीने दीठी ठे ?” नारदे कह्युं. “मैं बीजा छीपना ज्वरतक्षेत्रमां अमरकंका नगरीने विषे

पद्मोत्तर राजाना अंतःपुरमां झैपदीना समान कोइ स्त्रीने दीवी ठे. में तेज वखते विचार कख्यो हतो के, “आ पांरवोनी स्त्री झैपदी अहिं क्यांथी ? वली में धारयुं जे, नाना ए झैपदी तो नहि; बीजी कोइ देखाय ठे; परंतु हे जनार्दन ! हवे तमारा पूठवाथी मने मनमां खरेखरो निर्णय आय ठे के, निश्चे ते झैपदी ठे, माटे तमाराथी ते कार्य पूर्ण आय एम मने मनमां लागे ठे.” क्लेशप्रिय नारद आ प्रमाणे कहीने तुरत पक्षीनी पेठे आकाश मार्गे चाल्या गया. पठी श्रीकृष्णे पांरवोमे कह्युं. “हे बांधवो ! कहो, हवे आपणे केम करिअुं ? ते बीजो द्वीप बे लाख योजनना लवण समुझनी पेली पार ठे. आपणे जूमिचर (जूमि उपर चालनारा) ठीए; माटे आ कार्य असाध्य अइ पन्थुं ठे.” पांरवोए कह्युं. “हैं यादवेंइ ! बीजा समर्थ पुरुषोथी पण तमारा विना आ कार्य अयुं असाध्य ठे.” श्री कृष्णे फरी गर्वथी कह्युं. “हे वत्सो ! तमे स्थिरमनवाला अइने रहो. हुं महा कष्टकारी नपायोथी पण ते म्होटां कार्यने पार पामीश.” आम कहीने पठी कृष्ण श्री जिनेश्वरनी पूजा करवा पूर्वक अनशन करी अने समुझविष्ट देवतुं मनमां स्मरण करी दर्जासन उपर बेठा. पोतानां चित्तनी एकाग्रताथी अने पूर्वपुण्यना योगथी बीजे दिवसे प्रत्यक्षपणाने पामीने समुझदेवे कृष्णने कह्युं के, “हे वत्स ! वरदान माग.” कृष्णे कह्युं. “मने पांरवो सहित बीजा द्वीपमां अमरकंका नगरी प्रत्ये लइ जा के, ज्यां हुं पद्मोत्तर राजाने मारी झैपदीने अहिं पाठी लावुं.” “देवताए कह्युं. “म्हारा अतिशये करीने तमो ठए जणा ठ रथवरे आ समुझने उलंघन करी ते नगरी प्रत्ये जानु अने त्यां कार्य सिद्धि करी तुरत वंधुन सहित पाठा आवजो.” पठी हर्ष पामेला कृष्णे समुझविदेवने रजा आपी एटले महा बलवाला पोते सवारे पांरवो सहित पारणुं करीने ठ रथोए करीने बीजा द्वीप प्रत्ये चाल्या. देवना प्रज्ञावथी समुझमां पण जमीननी पेठे चालता एवा पांरुपुत्रो सहित श्री कृष्ण नारदे कहेली अमरकंका नगरी प्रत्ये आवी पहोच्या. त्यां एक उद्यानमां पमाव करीने पठी कृष्णे पांरवोने हर्षथी कह्युं के, “हुं ए शत्रुने जीती झैपदीने लइ अहिं आवुं त्यां सुवी तमे अहिं आ उद्यानमां रहो.” कृष्णनां आवां वचन तांजली अति हर्ष पामेला पांरवोए कह्युं. “हे बांधवो ! आपना विद्यमानमां अमारां दुष्कर कायों पण सिद्ध अइ. परंतु पो-

તાની કાર્યસિદ્ધિમાં અમારે પોતાની શક્તિ જોડવી જોઈએ, બતા તે કાર્યસિદ્ધિ ન થઈ તો પછી તમે તો ઢોજ. ” પછી શ્રીકૃષ્ણની આજ્ઞાથી પાંચે પાંડવો રથ નુપર બેસીને ચાલ્યા અને તેમણે પોતાનું આગમન દૂત મારફતે પદ્મોત્તર રાજાને કહેવરાવ્યું. પદ્મોત્તર જૂપતિ પણ તુરત નગર બહાર આવ્યો. અતિ ક્રોધાતુર થયેલા પદ્મોત્તર જૂપતિયે પાંડવોને યુદ્ધ કરવા આવેલા જોઈ કાંઈક પોતાનું બલ દેખાડીને એવી રીતે સિંહનાદ કર્યો કે, જેથી તેનાં તેજને નહિ સહન કરી શકનારા પાંડવો કાગડાની પેઠે નાસી જઈ “ અમારું રક્ષણ કરો ! રક્ષણ કરો ! ! ” એમ કહેતા બતા બહુ ઝયથી કૃષ્ણનો આશ્રય કરવા લાગ્યા. પછી “ હે પાંડવો ! તમે ચિત્તમાં ઝય ન પામો. એ કીમો મ્હારી આગલ કોણ માત્ર છે ? ” એમ કહીને ઝયંકર આકૃતિવાલા કૃષ્ણ તુરત પદ્મોત્તર રાજા સામા થયા.

પછી “ અરે પારકી સ્ત્રીયોના સંગને ઇચ્છનારા દુરાચારી પાપી ! તું ક્યાં જાય છે ? હું સર્વ પુત્રાદિ સહિત તને હવણાં વાતરૂપે કરું છું. અર્થાત્ મારી નાંછું છું. ” આમ કહીને કૃષ્ણે સિંહનાદ સમાન એક મ્હોટો એવો ઝયંકર શબ્દ કર્યો કે, જેથી તે રાજાનું સર્વ સૈન્ય સિંહના ઝયથી હાથીયોનાં ટોલાંની પેઠે નાસી ગયું. કલ્પાંત કાલના અગ્નિની પેઠે અતિ ક્રોધ પામેલા કૃષ્ણને આવતા જોઈ બહુ ઝયથી પદ્મોત્તર રાજા પણ નાસી ગયો. ઠીકજ છે, તેવા પુરુષોના આગલ રહેવાને કોણ સમર્થ છે ? પદ્મોત્તર રાજાએ, તુરત પોતાની નગરીમાં પેસી દરવાજા બંધ કરાવ્યા એટલે કૃષ્ણ નરસિંહરૂપ ધારણ કરી તેની પાઠલ ચાલ્યા. પદ્મોત્તર જૂપતિયે દરવાજા બંધ કરેલા જોઈ પોતાનાં ક્રોધરૂપ અગ્નિમાં આહુતિ આપવાની ઇચ્છાવાલા કૃષ્ણે પોતાના પગ પ્રહારથી સર્વ કીલ્લો તોડી પાડ્યો. પછી નગરીમાં પેસી પોતાનાં અતિ ઝયકારી રૂપથી સર્વ જનોને બહુ ત્રાસ પમાડતા કૃષ્ણે રાજદ્વારમાં પ્રવેશ કર્યો. મહા ઝયંકર આકૃતિને ધારણ કરનારા તે કૃષ્ણને પોતાના અંતઃપુરમાં આવતા જોઈ બહુ ઝય પામેલા રાજાએ બીજા કોઈને પોતાનું રક્ષણ કરવા સમર્થ ન દીઠાથી ડૌપદીનું શરણ લીધું. કૃષ્ણે ડૌપદીની પાસે ગયેલા પદ્મોત્તર જૂપતિને જોઈ કહ્યું કે, “ અરે મહા અપરાધી પદ્મોત્તર ! તું આવું મ્હોટું કુકર્મ કરીને વલી તેજ ડૌપદીને શરણે ગયો ? અરે અધમ રાજા ! જો તેં આ મહાસતીનું શરણ

લીધું, તો મહા અપરાધી એવાય પણ તને હું ઢોમી દનું હું, પણ હવેથી આવું પાપ કરીશ નહિ. ” પઠી ત્યાંથી ડૌપદીને લઈ કૃષ્ણે પાંડવોને અર્પણ કરી. પાંડવો પણ બહુ હર્ષ પૂર્વક વિસ્મય પામીને કૃષ્ણને પ્રણામ કરવા લાગ્યા. પોતાની કાર્યસિદ્ધિથી અતિ પ્રસન્ન થયેલા ચિત્તવાલા કૃષ્ણ પાંચજન્ય શંખનો શબ્દ કરીને જેટલામાં પાંડવો સહિત પાઠા વહ્યા તેટલામાં તીર્થંકરની સન્નામાં બેઠેલા, જયત્રાંત ચિત્તવાલા અને મહાશક્તિવાલા તે દ્વીપના વાસુદેવે શ્રીતીર્થંકર પ્રજુને પૂછ્યું કે, “હે પ્રજો ! આવો સર્વ બલને હરણ કરનારો પાંચજન્ય શંખનો શબ્દ કોણે કર્યો ?” વાસુદેવનાં આવાં વચન સાંજલી તીર્થંકર મહારાજે કૃષ્ણનું આગમન વિગેરે સર્વ વૃત્તાંત કહી આપ્યું. વાસુદેવે ફરીથી પૂછ્યું. “હે તીર્થનાથ ! હું ત્યાં જાનું તો મને તેમનું મલબું ઘડે ?” તીર્થપતિયે કહ્યું. “તમારા એક બીજાના શંખનાદથી શું સાક્ષાત્ મલબું ન કહેવાય ? અર્થાત્ કહેવાય. ”

પઠી વાસુદેવ ત્યાંથી ઝટ ઝટી કૃષ્ણને મલવા માટે જેટલામાં સમુદ્રને કાંઠે આવ્યા તેટલામાં કૃષ્ણ, સમુદ્રને વિષે બહુ દૂર જતા રહ્યા. ધાતકી શંખના વાસુદેવે, કૃષ્ણના રથની ધ્વજા જોઈ ચિત્તમાં બહુ હર્ષ પામીને પોતાના પાંચજન્ય શંખનો શબ્દ કહ્યો. કૃષ્ણે પણ પોતાને મલવા આવેલા ધાતકી શંખના વાસુદેવને જાણી તેના સામો પોતાના પાંચજન્ય શંખનો શબ્દ કહ્યો. પઠી દેવના પ્રજાવથી ન્હાના તલાવની પેઠે સમુદ્રને બહુ ઘન કરી જાગીરથી (ગંગા) ને કાંઠે આવેલા કૃષ્ણે પાંડવોને તુરત કહ્યું કે, “હે બાંધવો ! આપણે આ હુર્લેધ્ય એવા સમુદ્રને બંલંગી અહિં આવ્યા તે દેવતાના પ્રજાવનું સ્વરૂં પવિત્ર કારણ જાણો; પણ હવે આ નદી આપણે રથોવડે તરવી અશક્ય છે, માટે ક્યાંઈથી નુત્તમ હોમી લઈ આવો. ” શ્રી કૃષ્ણની આવી આજ્ઞાથી પાંડવો ક્યાંઈથી હોમી લઈ આવ્યા એટલે ફરી કૃષ્ણે તેમને કહ્યું કે, “તમે પ્રથમ આ હોમીથી ગંગાને પેલે પાર જાનું. પઠી તે પાઠી મ્હારે માટે ઝટ મોકલજો કે, જેથી હું પણ તુરત તેમાં બેસી ત્યાં આવું. ” પવિત્ર પત્ની સહિત પાંચે પાંડવો “બહુ સારું” એમ કહીને તુરત હોમીમાં બેસીને ચાલ્યા અને યોગા કાલમાં હર્ષથી ગંગાના સામે કાંઠે ગયા. હવે અહિં પાંડવો પરસ્પર વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “આજે આપણે કૃષ્ણનું બલ જોઈએ. કારણ કે, તે

पोताना जुजयी गंगाने नतरी अहिं आवडो. "आम धारी तेनए होमी पाढी मोकली नहि. बहु वखत थयो पण होमी आवी नहि; तेथी " शुं पांढवोने कंइ विघ्न तो नहि थयुं होय ?" एवा विचारथी आकुलव्याकुल थयेला कृष्ण जुजबलथी गंगाने तरता तरता मध्ये आव्या, तेढलामां तेमना जाग्यथीज त्यां एक ढेकरी आवी. थोमीवार विश्राम लइपढी गंगाने तरी जेढलामां सामे पार प-होव्या तेढलामां तेमणे पांढवोने कुशल दीठा. पढी हर्ष पामेला कृष्णे तेमने पूढ्युं के, "हे बांधवो ! तमे आ होमी म्हारा माटे केम न मोकली ?" पांढवोए हसीने कह्युं. " अमे तमारा बलनी परीक्षा करवा माटे ते होमी न मोकली. " पां-ढवोनां आवां वचन सांजली बहु क्रोध पामेला कृष्णे कह्युं. " अरे ! पद्मोत्तर राजाना जयथी नासी गयेला तमोए शुं त्यांज म्हारी परीक्षा नहोती करी ? हवे तमारे म्हारा देशमां रहेवुं नहि अने हुं तमारुं मुख नहि जोडं. " एम कही बहु कोपथी पांढवोना रथोने जागी नाखी कृष्ण पोतानी द्वारका नगरीप्रत्ये चाढ्या गया.

पढी बहु खेद पामेला पांढवो परस्पर विचार करवा लाग्या के, "आ-पणने धिक्कार ठे ! जे आपणे आवुं अहित कार्य विचार्युं. अत्यंत रोष पा-मेला कृष्णे आपणने पोतानी आज्ञाथी अर्थात् पोतानी आज्ञा वर्तती होय तेढला देशमांथी बहार काढ्या ठे. तो हवे आपणे क्यां जवुं ? कारण के, अर्द्ध ज्ञरत क्षेत्रमां तो तेमनी आज्ञा वर्ते ठे. सर्व यादवोने आपणी माता कुंती मान्य ठे, माटे कृष्णने शांत करवा माटे तेमने मोकलीए. कह्युं ठे के-पूज्यनुं वचन हरिने पण मान्य होय ठे." पढी त्यां पोतानी माता कुंतीने बोलावी अने पोतानां कार्यनी वांत करीने कृष्ण पासे मोकली. कुंती पण थोमा दि वसमां श्री कृष्ण पासे जइ पढोची. नमस्कार, आसन उपर बेसारवुं अने दिव्यजाव इत्यादिकथी कृष्णे बहु सत्कार करीने पढी पूढ्युं के, "हे फोइ ! तमे नचिंतां शा कारणे आव्यां ठो ?" कुंतीये कह्युं. " हे वत्स गोविंद ? बंधुरूप पां-ढवोने विषे क्यारे पण अहित नहि इच्छनारा तमने तेमना उपर मनुष्योथी अ-सह्य एवो बहु कोप शा माटे थयो ?" कृष्णे कह्युं. " हे माता ! मने आपना पुत्रोने विषे शुं अहित होय ? परंतु एमणेज म्हारा उपर बहु द्वेषो कस्या ठे तेज मने विरुप लागे ठे अने तेज कारणथी में तेमने म्हारी आज्ञा वर्तती हो-

य त्यां रदेवानी ना कही ठे. हे फोड़ ! खरेखर आ अनीतिरूप डुष्ट वेलना फलनेज तमे जाणो. " कुंतीये कह्युं. " पांरवोए बंधुरूप तमारी साथे हास्य करचुं हतुं, तेमां तमे आबुं कृत्य मुग्धपणाशी करचुं ठे. तमो म्होटा ठो माटे ते ते सर्व सहन करता आव्या ठो, तेथी तमारान्धाना ज्ञाशियोनो आ अपराध पण सहन करो. हे हरि ! अर्द्धा जरतखंममां सर्व स्थानके तमारी आज्ञा वर्त्ती रही ठे तो पढी पांरवो क्यां जशे ? तमे तेमने खरेखर मृत्युकारी आज्ञा करी ठे. पांरवोनां मृत्यु पढी तुरत म्हारुं पण मृत्यु थशे अने तेथी तमने म्होटो पस्तावो थशे, माटे विचार करीने तेवी आज्ञा करवी मूकी द्यो. कह्युं ठे के-म्होटा पुरुषो विचास्या विना कांइ पण कार्य करता नथी." कुंतीनां आवां वचन सांजली कृष्णे कोप त्यजी दीधो. कह्युं ठे के-लोकमां म्होटा पुरुषो निरंतर गुरुनी आज्ञा माननारा होय ठे. पढी कृष्णे कह्युं. " हे मात ! मै जे कह्युं ठे ते अन्यथी न होय, माटे तमारा पुत्रो त्यांज एक म्होटुं नगर वसावीने रहो. वली अर्जुननो पौत्र (अन्निमन्युनो पुत्र) परिक्रित पिताना पदे राज्य करो. हे मात ! आ म्हारी आज्ञा तमारा पुत्रोए क्यारे पण जल्लंघवी नहि. पढी कुंतीये कृष्णना आवा कदाग्रहने जाणी तुरत पोताना पुत्रो पासे आवीने ते सर्व वात कही. पांरवो पण कृष्णनुं कहेलुं सांजली बहु हर्ष पास्या. सरल हृदयवाला पांचे पांरवो श्री कृष्णना बलशी धातकीखंमनी अमरकंका नगरीना पद्योत्तर राजाने जीती अने हरण करेली पोतानी प्रिया झौपदीने पाढी लावीने कृष्णनी आज्ञाशी गंगाने तदे नगर वसावी त्यां निरंतर सुखेथी रहेवा लाग्या.

इति ऋषिमंलवृत्तौ पांरवचरित्रे झौपद्यपहारकधातकीखंमस्थामरकं-
कापूःपतिपद्मोत्तरजयझौपदीवालनादिवर्णननामाष्टमोऽधिकारः॥७॥

पढी त्यां पांरवोए पासेना अनेक राजानुंने युद्धमां जीती पोतानां पूर्वना सरखुं राज्य करवा लाग्या. कह्युं ठे के-पुण्यवंत पुरुषोने सुखज भले ठे. कोइ वखते हर्षित चित्रवाला पांरवो सज्जामां बेठा हता, एवामां जराकुमारे त्यां आवीने तेनुनी आगल कौस्तुभमणि मूक्यो. पढी मणि जोवाथी उत्पन्न थयेली शंकावाला पांरवोए तेने पूछ्युं. " हे ज्ञाई ! यडुपति (कृष्ण)नां हृदयस्थ-

लने सुशोजित करनारो अने बीजा अनेक राजानुंथी पण अलज्य एवो आ
मणि त्हारी पासे क्यांथी आव्यो ? कृष्णनुं महा दुःखदायी एवं मृत्यु अयुं
के शुं ?” जरा कुमारे कह्युं. “ कोप पामेला देवताए उत्तम एवी द्वारकापुरी
दग्ध करी, तेथी ब्रष्ट अइ ठे संपत्ति जेनी एवा कृष्ण अने बलजइ बने जणा
तमने तुरत मलवा माटे आवता हता. रस्ते महावनमां कृष्णने बहु तरस
लागी, तेथी ते एक लतावनमां वृक्षनी नीचे सूता अने बलजइ तेमना माटे
जल लेवा गया. में वनमां जमता जमता हरिणना त्रमथी सूतेला कृष्णने
बाण मार्युं, तेथी ते मृत्यु पाम्या. पोतानां बाणथी विंघायला कृष्णने जाणी
बहु खेद करता अने घाढ शोकथी व्याप्त अयेला मने कृष्णे कह्युं. “ तें म्हारा
पगने विंध्यो, पण तेथी खेद न कर; कारण जिनेश्वरनुं वचन वृथा अतुं
नथी. निश्चे में श्रीजिनेश्वरनां कहेवाथी जाण्युं ठे के, म्हारुं मृत्यु आ बाणवे
दनाथी थवानुं ठे; माटे हवे तुं अहिंथी ऊट नासी जा. कारण जो हवणां
बलदेव आवशे तो तने तुरत मारी नाखशे.” में कह्युं. “ हे बंधो ! हुं आवुं घोर
पाप करीने क्यां नासी जानं ? वली म्हारुं ज्ञावी स्थान क्यां ठे ?” कृष्णे कह्युं.
“ तुं आ कौस्तुभरत्न लइने ऊट पांमवो पासे जा अने तेमने तें आ करेला
म्हारा मिथ्या अपराधरूप पापनी खबर केजे. तेनु उत्तमपणाथी तने इष्ट
वस्तु आपशे, माटे तुं ऊट तेमनी पासे जा. (जराकुमार, पांमवोने कहे ठे के,)
हे नृपतियो ! कृष्णनां जीवितपर्यंत बहु दुःख पामेलो हुं त्यांज रह्यो; परंतु
तेमना मरण पढी हणाइ ठे आशा जेनी एवो हुं बलजइना बहु जयने लीधे त्यांथी
ऊट नासीने अहिं तमारी पासे आवतो रह्यो बुं.” महावज्रपात समान कृष्णनुं
मृत्यु सांजली गाढ शोक समूहथी आकुलव्याकुल अयेला पांमवो मूर्छा पाम्या.
बहु वखते शीतल वायुना योगथी तत्काल सचेत अयेला तेनु दीर्घकाल पर्यंत
खेद करीने पढी चित्तमां गाढ उत्पन्न अयेला वैराग्यने लीधे परस्पर कहेवा
लाग्या के, “ धिक्कार ठे ! धिक्कार ठे !! आ संसारनी स्थितिने के, जेमां अंत
वखते आवा पुरुषोनी पण आवी अशुभ व्यवस्था आय ठे. निश्चे आपणे पण
सर्व दुःखसमूहना एक कारणरूप आ संसार त्यजी देवा योग्य ठे. आ जवमां
आपणने संसाररूप समुझने विषे वहाण समान श्री नेमिनाथ प्रज्जुना चरणो
शरणरूप आनुं.” पांमवो आ प्रमाणे विचार करता हता एवामां एम वन्युं

કે, આ વચ્ચે શરણે આવેલાનું રક્ષણ કરનારા શ્રી નૈમિનાથ પ્રજ્ઞુએ પાંડવોને જૈન દીક્ષાનો અવસર જાણી તેમને પ્રબોધ પમાડવા માટે પાંચસે સાધુનું સહિત શ્રી ધર્મઘોષ મુનિને મોકલ્યા. પઠી મુનિને બુદ્ધાનમાં આવેલા જાણીવડુ હર્ષ પામેલા પાંડવો પરિવાર સહિત તેમને વંદન કરવા ગયા. ત્યાં તેનું વહુ આદરથી તેમની મોહવિનાશકારી ધર્મદેશના સાંજલી. ત્યારબાદ પ્રબોધ પામેલા પાંડવોએ આદરથી મુનિને પોતાના જવો પૂછ્યા એટલે તે મુનિવેરે જ્ઞાનથી તેમના જવો જાણીને પઠી તુરત મધુર વચનથી આ પ્રમાણે કહ્યું.

“ ધરણીજૂત નગરમાં પરસ્પર પ્રીતિવાલા સુરતિ, શાંત, સુદેવ, સુજ્ઞાન અને સંયુત નામના પાંચ બંધુનું રહેતા હતા. એકદા દારિદ્ર્યરૂપ કાદવમાં અતિ નિર્મય ઐયેલા તેનું યશોધર સૂરિનાં મુખથી અતિહિતકારી ધર્મ સાંજલ્યો, તેથી તેજ જવમાં વિરક્ત ઐયેલા તેનું આદરથી અરિહંત ધર્મનું આચરણ કર્યું. પોતાનાં શરીરને વિષે પણ નિઃસ્પૃહ એવા તેનું અતિ જયંકર બનાલાથી નત્પન્ન ઐયેલા બ્રહ્મ તપરૂપ સૂર્યના આકરા તાપથી પોતાના ઘાટા કર્મરૂપ તલાવડાને ધોળા વચ્ચેમાં સૂકવી દીધાં; જેથી તેનું વહુ શાંત થયા. ત્યારપછી તેનું પહેલો કનકાવલી નામનો તપ કચ્ચો. બીજો મુક્તાવલી નામે, ત્રીજો પણ મુક્તાવલી નામનો તપ કરીને પઠી ચોથો સિંહનિકેત નામનો. એમ અનુક્રમે ચાર તપ કચ્ચા. ઢેવટ આંબિલ પૂર્વક વર્ધમાન નામનો તપ કરીને સુજ્ઞાન એવા નામનો તપ કચ્ચો. આ પ્રમાણે તપ કરતા એવા તેનું, પાંચ ઇંડિયોને વડા રાખી પાંચ મહાવ્રતોને પાલતા હતા. ઢેવટ પોતાનાં કર્મરૂપ દેહને તેમજ ધાતુરૂપ દેહને તપરૂપ અગ્નિના તાપથી શોષણ કરી અંતે અનજ્ઞાનપૂર્વક મૃત્યુ પામીને અનુત્તર વૈમાનમાં શ્રેષ્ઠ દેવતાનું થયા. ત્યાંથી ચવિને મહા બલવંત એવા તમો પાંડવરૂપે નત્પન્ન થયા હો. હે નરેન્દ્રો ! આ જવને વિષે પણ તમને મ્હોટો મોક્ષ લક્ષ્મીનો લાજ થશે. ” યશોધર મુનીશ્વરનાં આવાં વચન સાંજલી વૈરાગ્યરસથી પૂર્ણ થયેલા અને મોક્ષલક્ષ્મીની ઇચ્છા કરતા તે પાંડવોએ પોતાનાં રાજ્યને વિષે જરાકુમારને સ્થાપન કરી પોતે ગુરુની પાસે ચારિત્ર લીધું. કૃષ્ણની વાત સાંજલી જેનો આત્મા ઢીન્ન ઢીન્ન થઈ ગયો હતો એવી કુંતીયે પણ દીક્ષા લીધી. પાંચ અગ્નિગ્રહથી સુશોજિત એવા પાંડવો, નાના પ્રકારનાં તપ કરવા લાગ્યા. ચાર સમિતી, ત્રણ ગુપ્તિ અને પાંચ મહાવ્રતોને ધારણ કરનારા

ते पवित्र पांचे पांम्बो विविध प्रकारे गुरुए केहली शिक्षाने धारण करवा पूर्वक अति निर्मल एवं चारित्रने पालवा लाग्या. दुर्दम एवा पांच इंदियोरूप अश्वोने संवेगरूप दोरीथी बांधी लइ दुःकर्मरूप शत्रुंजय पामता एवा पांम्बो नवकल्पी विहार करवा लाग्या. घोर उपसर्गोने तेमज अत्यंत दुःसह एवा परीषहोने सहन करता एवा पांम्बोरूप मुनीश्वरो चार प्रकारना देवताने पण अत्यंत अक्षोभ्य थया. नजयंत (गिरनार) उपर श्री नेमिनाथने समवसरेला जाणी नक्तिथी उज्ज्वली पुलकावलीने धारण करता एवा पांम्बो तेमने वंदन करवानी इच्छाथी ते पर्वत तरफ चाल्या. अनुक्रमे पांम्बो विहार करता जेटलामां हस्तिनापुर प्रत्ये आव्या तेटलामां तेमणे माणसो पासेथी श्री नेमिनाथ प्रजुनी गरिष्ठ एवी मोक्षगति सांजली. पढी बहु खेद पामेला पांम्बो, विचार करवा लाग्या के, “ आपणने धिक्कार ठे, जे जगतने नमस्कार करवा योग्य श्री नेमिनाथ प्रजुने आपणे प्रमादने लीधे वंदना करी शक्या नहि. हवे आपणे आ पाठल रहेला देहवने शुं कार्य ठे ? माटे चार प्रकारना आहारने त्याग करी तुरत कुकर्मनो क्षय करीए. ” आम विचार करीने पढी पांम्बो, गिरनारने प्रदक्षिणा करी शत्रुंजय तीर्थ प्रत्ये आव्या. त्यां तेनु कुंती सहित, सर्वकर्मनो क्षय करी अनंत सुखवाला सिद्धिपदने पाम्या. झैपदी पण शुद्ध एवं चारित्रनुं आचरण करी पांचमा देवलोकनुं दीर्घकाल पर्यंत सुख जोगवीने निश्चे तेज जवमां मनुष्योना महोदयने पामशे. जराकुमारनां मुखथी श्री कृष्णना मृत्युने सांजली स्पृष्ट उत्पन्न थयेला वैराग्यवाला पांचे पांम्बो पोताना पूर्व जवने सांजलीने वैजव त्यजी दइ कुंती सहित शत्रुंजय पर्वत उपर सिद्धिपद पाम्या. झैपदी पण पांचमा देवलोक प्रत्ये गइ.

इति ऋषिमंजलवृत्तौ द्वितीयखंडे श्रीपांम्बचरित्रे

पांम्बमोक्षगमननाम नवमोऽधिकारः ॥

॥ इतिपांम्बचरित्रं समाप्तम् ॥

॥ इति ऋषिमंजलवृत्तौ पूर्वार्धे समाप्तम् ॥

आ ग्रंथमां दृष्टिदोषघ्नी थयेली नूढयोनुं शुद्धिपत्र.

पृष्ठ.	पंक्ति.	अशुद्ध.	शुद्ध.	पृष्ठ.	पंक्ति.	अशुद्ध.	शुद्ध.
४	६	घनसार्थपतिनो	घनसार्थपतिनो	२४५	१५	सुकृतवंतवंधो	सुकृतवंतवंधो
१२	२५	रत्नकंबनी	रत्नकंबलनी	२४६	१४	तेन	तेने
१३	१०	उकृष्ट	उत्कृष्ट	२६४	२५	जनकरात्री	जनकपुत्री
१५	२२	चक्षुकांता	चक्षुकांता	२७८	२१	तापस्वीयोमां	तपस्वीयोमां
१७	१५	विगेरना	विगेरेना	२८६	१	वधुओनो	वंधुओनो
१९	४	विगेरना	विगेरेना	२९१	१२	देव	देवे
२१	११	केवलज्ञानं	केवलज्ञान	२९४	९	वेठेला	वेठेला
२३	५	तप	ताप	३०१	३	पुरुषोन	पुरुषोने
३७	१३	पुष्पने	पुष्यने	३१६	१७	दुर्दर	दुर्दुर
४२	५	ध्यानमां	ध्यानमां	३१९	१५	शत्रुओष	शत्रुओष
४९	२५	उपसर्ण	उपसर्ग	३५१	२३	नैमित्तिक	नैमित्तिके
५३	२	तमने	तमने	३८२	२८	पोतज	पोतेज
८८	७	ज्वलनटी	ज्वलनजटी	४०४	११	राज्यसन	राज्यासन
१३५	२६	विधानवालो	निधानवालो	४०७	१२	पुत्रीने	पुत्रने
२१४	३	तेने	तने	४०८	२१	कारैवपक्षीने	कारैवपक्षीने
२३१	१४	भारतने	भरतने	४१८	२३	तिस्कार	तिरस्कार
२३४	१९	ते	तै	४४१	५	दीघो	दीघो
२४५	१	लोकोपवादने	लोकापवादने	४६२	१४	पीतानो	पितानो
२४५	६	अपवादन	अपवादने				

आ ग्रंथमां दृष्टिदोषश्री थयेली नूद्योनुं शुद्धिपत्र.

पृष्ठ.	पंक्ति.	अशुद्ध.	शुद्ध.
४	६	घनसार्थपतिनो	धनसार्थपतिनो
१२	२५	रत्नकंवनी	रत्नकंवली
१३	१०	उत्कृष्ट	उत्कृष्ट
१५	२२	चक्षुकांता	चक्षुकांता
१७	१५	विगेरेना	विगेरेना
१९	४	विगेरेना	विगेरेना
२१	११	केवलज्ञानं	केवलज्ञान
२३	५	तप	ताप
३७	१३	पुष्पने	पुष्पने
४२	५	ध्यानमां	ध्यानमां
४९	२५	उपसर्ग	उपसर्ग
५३	२	तेमने	तमने
८८	७	ज्वलनशी	ज्वलनजशी
१३५	२६	विधानवालो	निधानवालो
२१४	३	तेने	तने
२३१	१४	भारतने	भरतने
२३४	१९	ते	तै
२४५	१	लोकोपवादने	लोकापवादने
२४५	६	अपवादन	अपवादने

पृष्ठ.	पंक्ति.	अशुद्ध.	शुद्ध.
२४५	१५	सुकृतवंतवंघो	सुकृतवंतवंघो
२४६	१३	तेन	तेने
२६४	२५	जनकरात्री	जनकपुत्री
२७८	२१	तापस्वीपौमां	तपस्वीपौमां
२८६	१	बधुओनो	बंधुओनो
२९१	१२	देव	देवे
२९४	९	वेठेला	वेठेला
३०१	३	पुरुषोन	पुरुषोने
३१६	१७	दुर्दर	दुर्दुर
३१९	१५	शत्रुओण	शत्रुओण
३५१	२३	नैमित्तिक	नैमित्तिके
३८२	२८	पोतज	पोतेज
४०४	११	राज्यसन	राज्यासन
४०७	१२	पुत्रीने	पुत्रने
४०८	२१	कारैवपक्षीने	कारैवपक्षीने
४१८	२३	तिस्कार	तिरस्कार
४४१	५	दीधी	दीधो
४६२	१४	पीतानो	पितानो

हवे प्रथम चक्रवर्त्ती एवा नरतमुनिनी स्तुति करे ठे.

नरहमहारायरिसिं, गिहिवेसुपन्ननाणवररणं ॥

दसहिं सहस्सेहि समं, निरुक्तं वंदिमो सिरसा ॥ ४ ॥

अर्थ—जेमने गृहस्थना वेशमांज केवलज्ञानरूप रत्न उत्पन्न थयुं ठे अने जेमणे दशहजार राजानुनी साथे चारित्र्य अंगीकार करयुं ठे एवाते नरत महा राजर्षिने अमे मस्तकवने नमस्कार करीए ठीए.

हवे महाबल एवा बाहुबलि महर्षिनी स्तुति करे ठे.

हन्निविलग्नस्स न केवलं तिसोज्जण वरिसपन्निमंते ॥

पयपन्नमसमुप्पाम्निअ-नाणवरो जयन्न बाहुबली ॥ ५ ॥

अर्थ—जेमणे एक वर्ष कायोत्सर्गे रह्या पठी “हाथी (गर्वरूप हाथी) उपर चमेलाने केवलज्ञान न होय. ” एवां पोतानी ब्हेनोनां वचन सांजली आगल चालवा माटे पग उपारुवाथी जेमने केवलज्ञान प्राप्त थयुं ठे एवा बाहुबलि जयवंता वर्तो ॥ ५ ॥

आ नरत अने बाहुबलिनो संबंध श्री ऋषजदेवना चरित्रथी जाणी लेवो. हवे नरतराजाना वंशाना अजितनाथ सुधीना सर्व राजर्षिनुनी स्तुति त्रण गाथाथी कहे ठे.

सुखइणा अहिसित्ता, नरहपए अन्ननरहवरपहुणो ॥

आइच्चजसप्पमुहा, अठवि सासयमुहं पत्ता ॥ ६ ॥

अर्थ—सौधमेंडे जेवी रीते नरतराजाने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं ते वखते तेमनो केवल महोत्सव करीने तेमना पदे तेमना पुत्रने राज्यान्निषेक कस्यो तेज प्रकारे अर्ध चक्रवर्त्तीनो अर्धा नरतक्षेत्रना राज्यने विषे राज्यान्निषेक कस्यो ठे. नरतना पुत्रोनो वंश नीचे प्रमाणे १ आदित्ययशा, २ महाबल. ३ अतिबल. ४ बलजड, ५ बलवीर्य, ६ कार्तवीर्य; ७ जलवीर्य अने ८ दंरुवीर्य एम आठ आठ पुत्रो साश्वता सुखने पाम्या ठे. ते बात आदिनाथना चरित्रथी जाणी लेवी ॥ ६ ॥

अन्नेवि पुहविवइणो, नसन्नस्स पन्नप्पए असंखिज्जा ॥

जावजिअसत्तुराया, अजियजिणपिअ्रा समुप्पन्नो ॥ ७ ॥

અર્થ—શ્રી રુષ્ણદેવ પ્રજ્ઞુના પત્ની તેમના વંશને વિષે શ્રી અજિતનાથ
પરના પિતા જિતશત્રુ રાજા જેટલા કાલમાં ઉત્પન્ન થયા છે તેટલા કા-
(પચાસ ક્રોમ લાખ સાગરોપમ કાલમાં) બીજાપણ અસંખ્યાતા પૃથ્વીપ-
થઈ ગયા છે ॥ ૭ ॥

તેનું શું કર્યું છે ? તે નીચેની ગાથાથી કહે છે.

ઉષ્નિતુ રજ્જલહિં, પવ્વશ્ચા કેવિ સિવપુરં પત્તા ॥

સવન્નપન્નમવરે, અવરે તે વંદિમો સિરસા ॥ ૮ ॥

અર્થ—તેમાંથી કેટલાક તો રાજ્યલક્ષ્મીને ત્યજી દેશને દીક્ષા ધારણ કરી
પરને પામેલા છે અને વાકીના સર્વાર્થસિદ્ધ વૈમાને પ્રાપ્ત થયા છે. તે સર્વેને
તકવને નમસ્કાર કરું છું ॥ ૮ ॥

નરત ચક્રવર્તી સંવંધી જે કાંઈ કહેવાનું હતું તે આગલની ગાથામાં ક-
ગ્યું છે. હવે વાકી રહેલા ચક્રવર્તીની સ્તુતિ એક ગાથાથી કહે છે.

તણમિવ નરતપહુતં, ચક્ષુ નરવશ્સહસ્સપરિઅરિણ ॥

નિસ્કંતે નરનાહે, નમામિ નવસગરપામુક્કે ॥ ૯ ॥

અર્થ—નરતક્ષેત્રના પ્રજ્ઞુપણને તૃણની પેઠે ત્યજી દેશને હજારો પ્રૂપતિ-
પરવરેલા અને દીક્ષા ધારણ કરેલા સગર વિગેરે નવ ચક્રવર્તી રાજાહને
સ્કાર કરું છું. આ ગાથાની અંદર “નવ” એ શબ્દ મૂક્યો છે, તે ઉપરથી
અમજવાનું કે, ચક્રવર્તીયો બાર છે. તેમાં પ્રથમ નરતનું આખ્યાન આગલ
છે. સુન્નમ અને બ્રહ્મદત્ત સાતમી નરકે ગયેલા હોવાથી તેનું વંદના કરવાને
નથી; વાકીના નવ વંદના યોગ્ય છે એજ હેતુથી “નવ” શબ્દ મૂક્યો છે,
હવે તેમાં પ્રથમ સગર ચક્રવર્તીનું ચરિત્ર કહેવાય છે.

॥ શ્રી સગર ચક્રવર્તી ચરિત્રમ્ ॥

સાકેત નગરને વિષે શ્વેતકુ કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા અને પાપથી જય પામતા
જિતશત્રુ અને સુમિત્ર નામના બે જાણું રાજ્ય કરતા હતા. તેમાં જિત-
રાજાને વિજયા નામની સ્ત્રી હતી અને સુમિત્રને વૈજયંતી નામની ગુણ-
વ્રી હતી.

એક દિવસ વિજયા અને વૈજયંતી એ બંને સ્ત્રીયોએ જૂદા જૂદા ગજાદિ ચૌદ

મહાસ્વપ્નો દીઠાં. પ્રજ્ઞાતે તે વાત તેનું એ પોતપોતાના પતિને કહી એટલે જિતશત્રુ અને સુમિત્ર એ વન્ને જ્ઞાણો એ સ્વપ્ન પાઠકોને બોલાવીને સ્વપ્નનો અર્થ પૂછ્યો. તે ઉપરથી સ્વપ્ન પાઠકો એ તેનું કહ્યું કે, “તમારે એકને તીર્થંકર અને વીજાને ચક્રવર્તી એવા બે પુત્રો થશે.” અનુક્રમે તેનું ઉત્તમ લક્ષણવાલા બે પુત્રો થયા. તેમાં એકે પોતાના પુત્રનું નામ અજિત અને વીજા એ સગર પામ્યું. પછી અનુક્રમે વૃદ્ધિ પામીને નૃત્કૃષ્ટ યૌવનને પામેલા તે વન્ને પુત્રોને માતા પિતા એ ઉત્તમ રૂપવાલી રાજકન્યાનું પરણાવી. પછી જિતશત્રુ રાજા એ અજિતને રાજ્યાસન ઉપર બેસા-રી સગરને યુવરાજ પદે આપી પોતે મહોત્સવપૂર્વક સુમિત્ર વંધુની સાથે જ્ઞા-વથી દીક્ષા લઈ ઉત્તમ પ્રકારે ચારિત્રને પાલી મોક્ષપદ પામ્યો.

હવે અજિત રાજા પણ દીર્ઘકાલ સુધી રાજ્યને પાલી પછી સગરને પો-તાને પદે સ્થાપી પોતે દીક્ષા લઈ ત્રિજગત્પ્રજ્ઞુ એવા તીર્થંકર થયા. અઢાર લા-ખ પૂર્વ કુમાર અવસ્થામાં, ત્રેપન લાખ પૂર્વ રાજ્યાવસ્થામાં, વાર વર્ષ ઠગ્ગસ્થાવ-સ્થામાં અને એક લક્ષપૂર્વથી કાંશક નું ચારિત્રાવસ્થામાં એમ સઘલું મલી પ્ર-જ્ઞુનું બોતેર લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું.

હવે સગર રાજા પણ ઠ યંમવાલા ઝરતકેત્રને સાધીને ચૌદ મહારત્ન તથા નવ નિધાનનો અધિપતિ થયો. સામ્રાજ્યનું પાલન કરતા એવા તે રાજાને સર્વોંગે સુંદર એવા જન્હુકુમાર વિગેરે સાઠહજાર પુત્રો થયા. એક દિવસ તેનું સર્વે પિતાની આજ્ઞા લઈ સઘલા ઝરતકેત્રને જોવા માટે પોતાના નગરથી નિકળ્યા. અનુક્રમે તેનું દીન અને અનાથ લોકોને પ્રીતિદાન આપતા તથા મહોત્સવ કરતા અષ્ટાપદ પર્વતપ્રત્યે ગયા. ત્યાં તેનું ઝરતરાજા એ કરોવેલું શ્રી અરિહંત પ્રજ્ઞુનું પ્રાસાદ જોઈ અને પોત પોતાના વર્ણ અને પ્રમાણયુક્ત તેમની પ્રતિમાને જોઈ તેમને વંદન કરી આશ્ચર્યયુક્ત થયા ઠતા પો-તાના મંત્રિને પૂછવા લાગ્યા કે, “ જગત્તે આશ્ચર્યકારી એવું આ પ્રાસાદ કોણે કરાવ્યું છે ? ” મંત્રીયે કહ્યું. “ હે કુમારેંડો ! સાંજલો, તે હું તમને કહું. ”

પૂર્વે તમારા કુલને વિષે સમર્થ એવા શ્રી યુગાદિ પ્રજ્ઞુ તીર્થંકર થયા છે. જેમણે પ્રથમ રાજ્યપદે ધારણ કરી ચાર વર્ણની વ્યવસ્થા કરી છે. શિલ્પશા-સ્ત્ર, કલા, વિકલા અને અઢાર પ્રકારની લિપી પણ તેમણે જ લોકોના ઉપકા-રને માટે કરી છે. પછી લોકાંતિક દેવતા એ આવીને દીક્ષાનો અવસર નજીક

अवेलो कहेवाथी प्रभुए पोताना सो पुत्रोने जूदा जूदा राज्यने विषे स्थापीने अने एक वर्ष पर्यंत दानरूप आषाढ मासना मेघथी बखंर पृथ्वीने शीतल करीने इंदे करेला महोत्सव पूर्वक चार हजार राजानु सहित चारित्र धारण करी ठेवट दश हजार साधुनु सहित मोक्षलक्ष्मीनो अंगीकार कस्यो. पढी प्रभुना सो पुत्रोनी मध्ये जे पवित्र बुद्धिवालो म्होटो नरत हतो ते आ नर-तक्षेत्रने विषे प्रथम चक्रवर्ती थयो. तमारा पिता तुल्य एवा ते राजाए आ जि-नेश्वरनुं प्रासाद करावीने तेमां पोत पोताना प्रमाण तथा वर्णवाला जिनेश्व-रोनी चोविश प्रतिमाने स्थापन करी. आ प्रमाणे कस्या पढी महा-त्मा एवा ते नरत चक्रवर्तीये पोताना वार्द्धिकि रत्नवमे रत्नमय स्तुपो अने बीजुं सघलुं एज प्रमाणे कराव्युं. ज्यां सुधी नरत चक्रवर्तीये पांच लक्ष पूर्व पर्यंत राज्य कर्युं त्यां सुधी तेणे पोतेज पूर्ण नक्तिथी ए सर्वप्रतिमानुं पूजन कर्युं. पढी समग्र अलंकार युक्त देहवाला अने ज्ञावनाने ज्ञावता एवा नरत राजा अरिसा नुवनमां केवलज्ञान पामी अनुक्रमे मोक्षलक्ष्मीने पाम्या. पढी इंदे आवीने नरतना पुत्र श्री आदित्ययशाने तेना पदने विषे स्थापन क-स्यो. बीजा पण सात राजाने अनुक्रमे तेज पदे स्थाप्या. आ प्रमाणे आदित्ययशा विगेरे आठे राजानु अरिसा नुवनमां केवलज्ञान प्राप्त करी मुक्तिना नोक्ता थया.”

मंत्रीनां आवां वचन सांजली सगर चक्रवर्तीनां साठ हजार पुत्रो विस्म-य पामता ठतां कहेवा लाग्या के, “अहो ! आ अमारुं कुल जयवंतु वर्तो.” आवा सिंहनादथी तेनुए आकाश गजावी मूक्युं. पढी तेनु परस्पर कहेवा लाग्या के, “जेवी शोना नरतराजाए तेमना पिताश्री आदिनाथनी करी ठे तेवी शोना “आपणे आपणा पिताश्री अजितनाथनी करावीशुं अने तेवुंज जि-नालय बंधावीशुं.” आम धारी तेनुए अष्टापद समान बीजो पर्वत जोवा मां-स्यो; परंतु अष्टापद पर्वत समान तेनुए एके पर्वत दीगो नहि, तेथी तेनु पो-ताना प्रधानने पूठवा लाग्या के, “हे प्रधान ! कहो, आ अष्टापद केटला काल सुधी अक्षय रहेवानो ठे ?” मंत्रिये कह्युं. “हे राजकुमारो ! सांजलो, केवल-ज्ञानीये एम कहेलुं ठे के, अवसर्पिणीकाल पर्यंत ए अक्षय रहेवानो ठे.” कु-मारोए कह्युं. “जो एम ठे तो आपणे आ जिनालयनुं रक्षण करीए के, जेथी करीने लोनी माणसो ए श्रेष्ठ स्थाननो नाश करी शके नहि.”

पत्नी तेजुए दंमरत्नवस्त्रे अष्टापद पर्वतने मेखला रहित कस्यो. आटलुं करवाथी तेमने तृप्ति अइ नहि, तेथी तेजुए ए पर्वतनी चारे तरफ खाइ खोदवा मांकी अने ते तेमणे पहेला पाथरा सुधी खोदी. एवामां अग्निना समान कांतिवालो नागेंड त्यां आवी तेमने कहेवा लाग्यो. “हे कुमारो ! तमे आ खाइ खोदवावमे करीने अमारा निवास स्थाननो जंग न करो.” कुमारोए कह्युं. “आ पृथ्वी कोनी ठे ?” नागेंडे उत्तर आप्यो के, “हे श्रेष्ठो ! ए तमारी ठे.” राजकुमारोए कह्युं. “जो एम ठे तो पत्नी अमारी पृथ्वीमां खोदता एवा अमोने त्हारे ना कहेवानी शी जरूर ठे ? तुं पोताने स्थानके जा अने हवे पढी फरीथी आवुं बोलीश नहि.” आम कुमारोए तिरस्कार कस्यो एटले नागेंड पोताने स्थाने गयो. पत्नी कुमारो पण ते खाइने पाणीथी ज़रवा माटे गंगाने त्यां लाव्या. खाइने विषे परुती एवी गंगाने जोइ प्रसन्न मनवाला ते सर्वे कुमारोए जगतने पूरी देनारा सिंहनाद कस्यो. पत्नी तेजुना सिंहनादथी अने अखंभित धारावाला जलवमे पोतानुं स्थान व्याप्त थवाने लीधे अत्यंत क्रोधातुर थयेला तेमज ज्वाजळ्यमान कांतिवाला नागेंडे त्यां आवीने तत्काल पोतानी विषदृष्टिना अग्निथी ते साठहजार पुत्रोने ज़स्मीजूत करी नाख्या. आ प्रमाणे ज़स्मीजूत थयेला जन्हु विगेरे साठ हजार राजकुमारोने जोइ बीजा राजा विगेरे सर्वे सामंतो विलाप करवा लाग्या. वली बुटा केशवाली, कंठना हारोने तोली नाखती, कंकणोने ज़ांगी नाखती अने अति दुःखित थयेली ते कुमारोनी स्त्रियो पण विह्वल अइने पृथ्वी नपर आलोडवा लागी अने विलाप करवा लागी के, “हा देव ! हा नाथ ! हा स्वामिन् ! निर्नाथ एवी अमोने त्यजी दइने तमे क्यां जता रह्या ?” आ प्रमाणे विलाप करता एवा सर्व सैन्यने मुख्य प्रधान कोमल वाणीथी आश्वासन करवा लाग्यो के, “आ संसारज असार ठे; ज़ावी अन्यथा थतुं नथी; माटे हवे सौ पोत पोताना कार्यने विषे चित्त राखो. कारण के, आ पुत्रो शोक करवा योग्य नथी. तेज तो बहु तीर्थोने वंदना करी अने आ स्थाननुं रक्षण करीने सत्पुण्य मेलवी मोक्षगतिनां पात्र थयां ठे.” प्रधान मंत्रीये आ प्रमाणे सर्व सैन्यने बोध पमामी प्रयाण कराव्युं. अनुक्रमे ते सर्वे सामंतो सहित मंत्रीयो नगरनी पासे आवी पहेल्या एटले तेज परस्पर विचार करवा लाग्या के, “हवे सगर महाराजानी पासे जइने एम कोण कहेशे के, “हे नाथ !

राजकुमारो विना अमे सौ आव्या ढीए.” आम विचार करतां अग्निमां प्रवेश करवो योग्य धारी तेन सौ ते प्रमाणे तैयारी करवा लाग्या. एवामां ते वखते कोइ एक ब्राह्मण त्यां आवी चढ्यो. ब्राह्मण तेउनी आवी तैयारी जोइ कहेवा लाग्यो के, “तमे वृथा खेद करवो त्यजी दो. कारण माणसने सुख दुःख प्राप्त आय ए कांइ आश्चर्य नथी. आ आदि अने अंत रहित एवा संसारमां नाना प्रकारना कर्मने वश थइ रहेला जीवोने एवी कोइ वस्तु नथी के, जेनो कय अतो नहि होय. माटे हे सामंतो ! तमे मृत्यु पामशो नहि अने सगर चक्रवर्तीने आ सर्व व्रतांत हुं कहीश.” ब्राह्मणनां आवां वचन सांजली तेन घणो हर्ष पाम्या.

पढी ब्राह्मण “हुं ठगायो हुं ! हुं ठेतरायो हुं !!” एम पोकार करतो दी-नमुखवालो थइ राजद्वारे आव्यो. त्यां सगर राजाए पोकार करता ते ब्राह्मणने तत्काल बोलावीने पूछ्युं के, “हे द्विजें ! तुं कोनाथी ठगायो ठे ?” तेणे उत्तर आप्यो के, “हुं दैवथी ठगायो हुं. कारण के, म्हारे एकनो एकज पुत्र हतो, तेने दुष्ट साप करमवाथी ते तत्काल निर्जीव थइ गयो ठे. माटे हे कृपानिधि ! म्हारा उपर दया करी तेने जीवतो करो.” आ वखते पेला प्रधान विगेरे सामंतोए आवीने सगर चक्रवर्तीने नमस्कार कस्यो. पढी सगर राजाए वैद्य लोकोने आज्ञा करी के, “हे वैद्यो ! ए ब्राह्मणना पुत्रने सापना विषथी मुक्त करो.” वैद्यो ब्राह्मणने घेर गया अने पुत्रने मरी गयेलो जोइ फरी राजा पा-से आवी कहेवा लाग्या के, “हे नृपें ! ए पुत्र मृत्यु पामेलो ठे; माटे हवे जेना कुलमां के जेना गोत्रमां कोइ पण मरी गयुं न होय तेना घरेथी जस्म भंगावी आपो तो हुं तेने जीवतो करीए.” वैद्यनां आवां वचन सांजली सगर चक्रवर्तीये तेवा कुल अथवा गोत्रना घेरथी जस्म लइ आववानी पोता-ना सेवकोने आज्ञा आपी, परंतु ते यत्नथी शोधतां पण क्यांइथी मली शंकी नहि. कारण के, सर्व कुलने विषे मरण अयेलांज हतां. आ वात वैद्ये राजाने करी एटले तेणे ब्राह्मणने कह्युं के, “हे द्विज ! तुं शा कारण माटे शोक करे ठे. जगत्मां मृत्यु साधारणरूप ठे तो पढी त्हारे पुत्रनो शोक करवो घटे नहि. केमके आ संसारज निश्चय जन्ममृत्युरूप ठे; माटे हे द्विज ! तुं रुदन मूकी दइ शोकनो त्याग करी आत्महित कर. कारण के, तने पण ओम्हा कालमांज मृत्युरूप सिंह गली जशे.” ब्राह्मणे कह्युं, “हे नाथ ! आप कहोवो ते सत्य

ठे; परंतु पुत्र विना म्हारा कुलनो क्षय आय ठे एटला माटे हुं शोक करुं ठुं. आप न हणायेलो एवा म्होटा महिमावाला तथा दुःखी अने दीन पुरुषो उपर दया करनारा ठो, माटे हे कृपालु स्वामी ! म्हारा पुत्रने तत्काल जीवतो करो. ” राजाए कह्युं. “ हे छिजवर ! मृत्यु पामेलाने जीवारुवा इंड पण समर्थ नथी; तो पढी माणसोनी तो वातज शी ? माटे तुं आ त्हारी हठने त्यजी दे. वली प्राप्त थयेला मृत्युने शास्त्र अथवा मंत्र के तंत्रथी पावुं वाली शकातुं नथी; माटे तुं त्हारा पुरुषार्थने त्यजी न दे. वली शोक त्यजी दइ शीघ्र आत्मानो विचार कर. कारण के, मुख्य पुरुषोज विनष्ट वस्तुने विषे शोक करे ठे विवेकी करता नथी. ” ब्राह्मणे कह्युं. “ हे सत्वना समुद्र महाराज ! जो उत्तम पुरुषोए विनष्ट वस्तुने विषे शोक न करवो, एम आप कहो ठो तो आपे पण क्यारे शोक करवो नहि. ” ब्राह्मणनां आवां वचन सांजली सगर महाराजाए कह्युं. “ अरे ! तुं शुं मने पण शोक न करवानुं कहे ठे ! तो पढी दैवे रक्षण करेला एवा मने पण शुं शोकनुं स्थान प्राप्त थवानुं ठे ? ” ब्राह्मणे कह्युं. “ आपने उत्पन्न थयेला शोकनुं स्थान बहु दुःसह अने असंज्ञाव्य ठे तो पण आपे धीर-पणुं अंगीकार करवुं. ” विप्रनां आवां वचनथी ज्ञयत्रांत थयेला सगर चक्रवर्तीये तेने “ हे विप्र ! म्हारे पण शोकनो शो हेतु ठे ? ” एम पूछ्युं एटले तेणे जणाव्युं के, “ आपना साठ हजार पुत्रो मृत्यु पास्यो ठे. ” ब्राह्मणनां आवां वचन सांजली वज्रथी हणायेलानी पेठे अत्यंत दुःखित मनवालो सगर राजा मूर्छा पामीने सिंहासनथी जूमि उपर पडी गयो. मूर्छाने अंते शोकथी जरपूर हृदयवालो ते रुदन करतो ठतो विविध प्रकारना विलाप करवा लाग्यो. हा उत्तमस्व ज्ञाववाला पुत्रो ! मनने वहाला अने गुणना समुद्रो ! मने अनाथने त्यजी दइने तमे कयां जता रह्या ठो ? मने एकवार तो दर्शन आपो. अरे ! म्हारा पुत्रोने वलात्कारे गृहण करीने दैवेज म्हारो अपकार कस्यो ठे. हाहा कठोर हृदय ! तुं पुत्रना वियोगथी केम फाटी जतुं नथी ? अरे प्राणो ! हवे तमारुं विधिपूर्वक रक्षण करनार कोण थशे ? हवे हुं ते अग्निमां पेशुं के पर्वत उपरथी जं-पापात करुं ! ! ! ” आ प्रमाणे विलाप करता एवा सगर महाराजाने फरीथी ब्राह्मणे कह्युं. “ हे महाराज ! आप मने उपदेश देता हता ते शुं तमे विचारता नथी ? आपे जे संसारनी असारता कहेली ठे ते सत्यज ठे. शोकथी विधुर बनी

गयेला प्राणीयो पोतानुं हित विचारी शकता नथी; परंतु सर्वेनुं परोपदेश कर-
वामांज कुशलपणुं देखाय ठे. ” सगर चक्रवर्तीये कह्युं. “ एक पुत्र मृत्युपा-
मवाथी तने केवुं दुःख थयुं हतुं? तो पढी म्हारा तो साठ हजार पुत्रोनो दैवे
नाश करी नाख्यो ठे. ” ब्राह्मणे कह्युं. “ हे महाराज ! म्होटाने म्होटुं दुःख
होय ठे. कारण के, वज्रना प्रहार तो पृथ्वीज सहन करी शके ठे तृण सहन
करी शकतुं नथी. वली सज्जन पुरुषो तो संपत्तिने विषे तथा आपत्तिने विषे
एकज स्वप्नाववाला होय ठे. जेमके सूर्य उदय समये तथा अस्त समये एक-
ज स्वप्नावनो (लाल रंगनो) होय ठे; माटे हे महाराज ! वीरपणुं धा-
रण करी संसारनी असारता विचारी त्रण जगत्समान वियोगनी पीडामां
विह्वलपणुं न करो. वली शोक मनुष्यने कांश् रक्षण कर्ता थतो नथी, परंतु ते-
थी जलहुं कर्म बंधन थाय ठे, माटे माह्या पुरुषो संतापना कारणरूप शोक
करता नथी. ” इत्यादि वचनोथी ब्राह्मणे प्रतिबोध पमामेलो सगर राजा बीजा-
जने पूढवां लाग्यो के, “ म्हारा पुत्रो शी रीते मृत्यु पाम्या ? ” आ वखते इंडे
प्रत्यक्ष थइ तेना पुत्रोनो सर्व वृतांत कही संजलाव्यो. ते उपरथी सगर राजा
विचार करवां लाग्यो के, “ क्यारे पण ज्ञवितव्यता वृथा थती नथी. ”

आ वखते अष्टापदनी पासे रहेनारा सर्वे माणसो त्यां आवीने करुण स्व-
रथी सगर चक्रवर्तीनी विज्ञापना करवा लाग्या के, “ हे विज्ञो ! तमारा पुत्रो-
ए अष्टापदनुं रक्षण करवा माटे जाह्वीनो प्रवाह आणेलो ठे ते बहु देशने
बोली दे ठे; माटे समुझनीपेठे प्रसरता एवा ते प्रवाहने निवृत्त करवामां आपना
विना बीजा कोइनुं सामर्थ्य नथी. ” पढी सगर राजाए पोताना पौत्र जगीरथने
कह्युं के, “ हे वत्स ! तुं त्यां जा अने दंभरत्नथी ते जलना प्रवाहने समुझ प्रत्ये
लइ जा. ” पढी जगीरथ पितामह (सगर राजा) नी आज्ञा लइ त्यां गंगानी
पासे जइ विधिपूर्वक अठम तपवमे ज्ञक्तिथी नागेंडनुं आराधन करवा लाग्यो
एटवे तेनी ज्ञक्तिथी संतुष्ट थयेला अने ज्वाजळयमान कांतीवाला नागेंडे त्यां
आवीने तेने कह्युं के, “ हे जगीरथ ! कहे, हुं त्हारुं शुं अज्जीष्ट करुं ? ” जगीरथे
नमस्कार करीने कह्युं. “ हे नागेंड ! हुं त्हारा प्रसादथी लोकने दुःख आपनारा आ
गंगाना प्रवाहने समुझ प्रत्ये लइ जाउ. ” नागेंडे कह्युं. “ हे जगीरथ ! तुं त्हारुं
इच्छित कर. हुं म्हारा सर्वे नागोने निवृत्त पमामीश. ” पढी जगीरथे वलीदान

अने पुष्पादिकथी नागेंझनी पूजा करी अने पढी हर्षथी दंमरत्नवमे गंगाना प्रवाहने समुद्र प्रत्ये जोमथो. जगीरथ राजाए नागनी पूजा करी ए उपरथी लोकमां नागपूजा चालु अइ अने गंगासागरनुं तीर्थ पण लोकमां प्रसिद्धि पाम्युं. जन्हु राजा गंगाने अहिं लाव्यो, माटे ते गंगानुं नाम जान्हवी पम्युं अने जगीरथ समुद्र प्रत्ये लेइ गयो, माटे तेनुं जगीरथी एवं नाम प्रसिद्ध अयुं. पढी नागसमूहे एकठा अइने जगीरथनो पूजादिकथी सत्कार कख्यो एटले तेणे साकेतनपुर प्रत्ये जइ सर्व वात पितामह (सगर चक्रवर्ती) ने निवेदन करी. पढी सगर राजाए कुमार जगीरथने पोताने पदे स्थाप्यो अने पोते अजितनाथ प्रभु पासे विधिपूर्वक व्रत आदरयुं. अनुक्रमे सगर ऋषि तप करवाथी घोर कर्म रूप मलनो त्याग करी अनंत सुखरूप मोक्षपद पाम्या.

एक वखत जगीरथ राजाए केवल ज्ञानीने जोइ तेमने हर्षथी जन्हु विगेरे कुमारोनो पूर्व जव पूठयो के, “ हे प्रजो ! म्हारा पिता जन्हु विगेरे सगर राजाना साठ हजार कुमारो एकी वखते केम मृत्यु पाम्या ? ” केवलीये कह्युं. “ हे जूपति ! ते वृत्तांत सांजळय.

कोइ एक महासंध समेतशिखरनी यात्राये जतो हतो. रस्ते ते कोइ महा अरण्यने उल्लंघी एक गाम पासे आवी पहोच्यो; परंतु ते गामना लोको अनार्य अने पाप बुद्धिवाला होवाथी दुर्वचनादिके करीने संधने उपडव करवा लाग्या; तेशी तेजए सामुदायिक अशुभ कर्म बांध्युं. एवामां त्यां कोइ एक कुंजारे आवीने ते संधने उपडव करनारा दुष्टलोकोने निवृत्त कख्या अने कह्युं के, “ हे मूढो ! जिनेश्वरनी यात्राये आवेला आ पवित्र एवा संधने घोर एवो उपडव न करो. कारण के, बीजा साधारण प्राणीने पण उपडव करवाथी मनुष्य घोर कर्म बांधे ठे, तो पढी आ जगत्पूज्य एवा संधने उपडव करवाथी घोरकर्म बांधे तेमां तो गुंज केहवुं. हे महामूढो ! जोके पापात्मा पुरुषो पोते, आवेला परुषानुनी सेवाज्जति करता नथी तो पढी तेमने उपडव शामाटे करवो जोइए ? ” आम कहने संधने उपडव करनारा लोकोने निवाख्या, तेशी संध पोताने स्थानके गयो अने कुंजार पण प्रसन्न चित्तवालो अयो.

हने एम वन्युं के, एक दिवस तेज गाममां रहेनारा चोरलोकोए राजाना घरमां खातर पाम्युं; तेशी राजानी सेनाये त्यां आवीने अने ते गामना

दरवाजा बंध करीने ते गामने सलगावी मूक्युं. संघने उपड्व करवारूप वृ-
हन्तुं ते तेमने कम्बुं फल उत्पन्न अयुं. आ वखते कुंजारने कोइ संबंधीये
कांइ विचार माटे बीजे गाम बोलावेलो होवाथी ते त्यां गयो हतो, तेथी सं-
घना रक्षणना पुण्यथी ते बची गयो. पढी ते गाममां साठ हजार माणसो
बलीने जस्मरूप अइ गया. कारण के, करेलुं घोर पाप शुं वृथा आय खरुं ?
अर्थात् नज आय. आ प्रमाणे ते मृत्यु पामेला माणसो पोताना कर्मवने एक
अरण्यनी पासेना गाममां उत्पन्न अया. त्यां तेन एकठा अइने रहेता हता ए-
वामां कोइ एक वनना हाथीये तेमने मारी नाख्या, तेथी तेन दुःखना समूहथी
व्याप्त एवी अनेक प्रकारनी योनिने विषे जमतां जमतां अनेक जन्मने धारण
करी कोइ पण पुण्यना प्रजावने लीधे सगर राजाना साठ हजार पुत्रपणे उ-
त्पन्न अया. हवणां पण ते पूर्व जवनां कर्मने लीधे तेन साथेज मृत्यु पाम्या ठे.
हवे कुंजार पण मृत्यु पामीने कोइ एक नगरने विषे धनवंत वणिक थ-
यो. त्यांथी ते बीजा जन्मे राजा अयो. ए जवमां तेणे चरित्र अंगीकार करी
महा समृद्धिवंत एवं देवपद मेलव्युं. पढी ते देवजवमां पण देवता संबंधि अ-
नेक दिव्यजोगोने जोगवी महापुण्यवंत एवो तुं सगर चक्रवर्तीना पुत्र जन्हु
राजाना पुत्रपणे उत्पन्न अयो ठे.” आ प्रमाणे ज्ञानीनां मुखथी जन्हु विगेरेनो
पूर्वजव सांजली वैराग्यथी पूर्ण अयेलो जगीरथ पोताना घरे गयो.

॥ इति श्री सगर चक्रवर्ती चरित्रम् ॥

॥ श्री मघवान् चक्रवर्ती चरित्रम् ॥

हवे संक्षेपथी श्री मघवान् चक्रवर्तीनुं चरित्र कहेवाय ठे.

श्रावस्ती नामनी महा नगरीमां समुद्रविजय नामे राजा राज्य
करतो हतो. तेने उत्तम गुणोने धारण करनारी जज्ञ नामे स्त्री हती. ते
जज्ञये रात्रीने विषे चौद महा स्वप्न जोयां. पढी पूर्णमासे ते जज्ञये एक पुत्र
रत्नने जन्म आप्यो. राजाए तेनुं महोत्सव पूर्वक “मघवान्” एवं नाम
पाम्युं. पढी ते बालक अनुक्रमे चंडनी पेठे उत्कृष्ट समृद्धि सहित यौवनावस्थाने
पाम्यो एटले पिताए तेने पोताना राज्यने विषे स्थाप्यो. पढी मघवान् जूपतिये
जरतक्षेत्रने साधी चक्रवर्ती पद धारण करयुं. अनुक्रमे तेने बहुकाल विषयसुख

જોગવતાં વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત થયો; તેથી વૈરાગ્યના રંગથી રંગીત થયેલો તે વિચારવા લાગ્યો કે, “ જે પદાર્થો પ્રતિબંધના હેતુરૂપ છે તે સર્વે અસ્થિર દેખાય છે. જદાર પુત્રો, મનોન્નિષ્ઠ પ્રિયાનુ, મનોહર જોગો, મ્હોટી સંપત્તિયો, નિરોગી શરીર, દીર્ઘ આયુષ્ય અને અજ્ઞાત રૂપ એ સર્વ સંસારની વૃદ્ધિ કરનારા અને નાશવંત જણાય છે, તેમજ આ સંસારનું સુખ પણ સ્વપ્ન સમાન દેખાય છે.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી શ્રી મઘવાન્ ચક્રવર્તીયે પુત્રને વિષે રાજ્યનો જ્ઞાર આરોપણ કરી પોતે ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું. પછી ઘોર તપ કરી કર્મનો મલ ધોઈ નાશનારા તે મહામુનિ કેવલજ્ઞાન પામી અંતે મુક્તિ રમણીને વચ્ચા.

॥ ઇતિ શ્રી મઘવાન્ ચક્રવર્તી ચરિત્રમ્ ॥

॥ શ્રી સનત્કુમાર ચક્રવર્તી ચરિત્રમ્ ॥

આ જ્ઞરતક્ષેત્રના કુરુજાંગલ દેશને વિષે શ્રી હસ્તિનાપુર નામે મનોહર નગર છે. ત્યાં પ્રજાને આનંદકારી અશ્વસેન નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેના મ્હોટા અંતઃપુરને વિષે સહદેવી વિગેરે અનેક સ્ત્રિયો હતી અને ચક્રવર્તીના લક્ષણવાળો સનત્કુમાર નામે તેને એક પુત્ર હતો. એ કુમારને સૂરકાલિંદી જૂપતિનો પુત્ર મહેન્દ્રસેન વહાલો મિત્ર હતો. તેણે પોતાના મિત્ર સનત્કુમારને સર્વ-કલામાં નિપુણ કહ્યો હતો.

એક દિવસ તે બંને મિત્રો ધોમ્મા નગર બેસી નૃપાનમાં ક્રીડા કરતા હતા એવામાં અવિનિત ધોમ્માએ તે રાજકુમાર સનત્કુમારનું હરણ કર્યું. પંચમગતિથી ચાલતો તે ધોમ્મા હણવારમાં અદૃશ્ય થઈ ગયો. તે વાત રાજાએ સાંજલી, તેથી તે અશ્વસેન જૂપતિ પણ કુમારની પાઠલ શોધ કરવા ચાલ્યો. રાજા કુમારના ધોમ્માનાં પગલાં જોતો જોતો આગલ જાતો હતો; પરંતુ વાયુથી નમતી ધુલને લિધે ધોમ્માનાં પગલાં ઢંકાઈ જવાને લિધે રસ્તો માલમ ન પડવાથી તે પાઠલો વલી ઘરપ્રત્યે આવ્યો. પછી મહેન્દ્રસિંહ પોતાના મિત્રની શોધે ચાલ્યો. તે એક વર્ષ પર્યંત જામ્યો; પરંતુ ક્યાંથી કુમારની શોધ પામ્યો નહિ. પછી સિંહસમાન પરાક્રમી તે કોઈ એક અરણ્યમાં પેઠો. ત્યાં તે અનેક પક્ષીનું શબ્દ સાંજલતો અને કમલવનોના પરિમલને ગ્રહણ કરતો ફરતો હતો. એવામાં તેણે વેણુંનું ગાયન સાંજલ્યું. “ એ શું હશે ? ” એમ ધારી જેવો તે તેના સન્મુખ જા-

યઠે એટલામાં તો તેણે તે વનમાં સ્ત્રીયોની મધ્યે રહેલા સનત્કુમારને દીઠો. પઢી તો તે મહેંડસિંહ વિસ્મય પામી વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ શું આ સનત્કુમાર ઢે કે કોઈ બીજો વિદ્યાધર ઢે ? ” આમ જેટલામાં તે વિચાર કરે ઢે તેટલામાં બંદિજનો એ જય જય શબ્દપૂર્વક કહ્યું કે, “અશ્વસેન રાજાના વંશમાં મુક્તાફલ સમાન, કુરુવંશરૂપ ઘરના સ્તંભરૂપ, ત્રણ જગતના પતિ, દેવલક્ષ્મીના સ્થાન, સર્વત્ર મહાત્મ્યને પામનારા અને સર્વગુણોના સમુદ્ધ એવા હે સનત્કુમાર ! તમે જયવંતા વર્તો. ” બંદિજનોની આવી વાણી સાંજલી થયોઢે નિશ્ચય જેને એવા તે મહેંડસિંહે પોતાની સન્મુખ ડજેલા સનત્કુમારને ડલખ્યો. સનત્કુમારે પણ તેને ડલખ્યો; તેથી તે ડઠીને મહેંડસિંહને ડેટી પડ્યો. આમ તેડ પરસ્પર ડેટીને પઢી એક આસન ડપર બેઠા એટલે તો સર્વે વિદ્યાધરો વિસ્મય પામી ગયા. પઢી કુમારે “તું અહિં કેમ આવ્યો ? ” એમ મહેંડસિંહને પૂછ્યું. તે ડપરથી તેણે એના નગરનો અને પોતાનો સર્વ વૃત્તાંત કહી સંજ્ઞલાવ્યો. પઢી મહેંડસિંહે સનત્કુમારના આગ્રહથી ડોજનાદિ કરીને કુમારને તેનો સર્વ વૃત્તાંત પૂછ્યો એટલે તો તે પોતાનો વૃત્તાંત જણાવા માટે તેને પોતાના અંતઃપુરમાં તેડી ગયો. ત્યાં સનત્કુમારે પોતાની પ્રિયા બકુલમતિને આજ્ઞા કરી કે, “આ મ્હારા મિત્રને મ્હારો સર્વ વૃત્તાંત કહે. ” પઢી તે બકુલમતિયે પ્રજ્ઞાપ્તિ વિદ્યાનું સ્મરણ કરી સનત્કુમારનો સર્વ વૃત્તાંત કહેવો શરૂ કલ્યો.

“ હે મિત્ર ! ડુર્વિનીત ઢોમો જેટલામાં કુમારને આ અરણ્ય પ્રત્યે લઈ આવ્યો તેટલામાં તે ઢોમો તત્કાલ મૃત્યુ પામ્યો. કુમાર પણ દાવાન લથી દગ્ધ થયેલા આ વનમાં અત્યંત તૃષ્ણથી પીડા પામતો ઢતો મૂઢ્ઢા પામ્યો. એટલામાં અહિંજ રહેનારા કોઈ દયાવંત વિદ્યાધરે તેને જલનું સિંચન કર્યું. થોડીવોર મૂઢ્ઢાનો નાશ થયો એટલે કુમારે પેલા પાસે ડજેલા વિદ્યાધરને પૂછ્યું કે, “તું કોણ ઢે અને આ જલ ક્યાંથી આણ્યું ? ” તેણે ડત્તર આપ્યો કે, “હું આ અરણ્યમાં રહેનારો વિદ્યાધર હું અને આ જલ માન સરોવરનું ઢે. ” કુમારે કહ્યું. “હે ગુહ્યક ! તું મને ડટ માન સરોવર પ્રત્યે લઈ જા કે, જ્યાં હું સ્નાનવિધિ કરીને શીતલ થઢં. ” પઢી વિદ્યાધર કુમારને તત્કાલ માન સરોવર પ્રત્યે લઈ ગયો. કુમાર માન સરોવરમાં સ્નાન કરતો હતો એવામાં વૈતાલધ્ય પર્વત ડપર રહેનારો અસિતાક નામનો વિદ્યાધર કે, જે તેનો શત્રુ હતો તેણે તેને દીઠો; તેથી પૂર્વના

वैरने लीधे ते बन्नेनुं महा युद्ध चाढ्युं. तेमां प्रथम ते विद्याधरे महा वायु विकुर्वीं घाट अंधकार करी नाख्युं. पढी महा जयंकर घोर पिचाशना सरखां अनेक रूपो बनाव्यां. कुमार आथी जय पाम्यो नहि एटले तो विद्याधरे तेने पाशवरे बांध्यो; परंतु ते पाशने तो तेणे हाथथी दोरीनी पेठे तत्काल तोमी नाख्यो. ज्यारे महा बलवंत एवा सनत्कुमारे पाशने तोमी नाख्यो त्यारे तो अत्यंत दुष्ट एवा ते विद्याधरे कुमारना हृदयमां मुजरनो प्रहार कस्यो. कुमारे चंदननुं वृद्ध नपामी तेने मारयुं एटले तेणे महा कोपथी कुमारना नपर म्होटो पर्वत फेंक्यो. कुमारे वज्र समान पोतानी मुठीथी ते पर्वतने चूर्ण रूप करी नाख्यो. आम अवाथी तो क्रोधथी व्याप्त अयेलां मनवालो ते विद्याधर कुमारनी साथे युद्ध करवा लाग्यो; परंतु ठेवटे कुमारे पोतानी वज्र समान मुठीथी तेने एवो तामन कस्यो के, जेथी ते म्होटी वूम पामतो ठतो कागमानी पेठे नासी गयो. आ वखते आकाशमां उज्जा रहेला अन्य विद्याधरो “आ कुमारनुं जुजबल आश्चर्यकारी ठे के, जेणे युद्धमां आवा विद्याधरने जीत्यो.” आवी उद्धोषणापूर्वक कुमारना नपर पुष्पवृष्टि करवा लाग्या.

पढी महेंद्रसिंह सनत्कुमारनी स्त्री बकुलमतिने पूढवा लाग्यो के, “कुमारने ए विद्याधर साथे केम वैर अयुं हतुं ? ” बकुलमतिये पोतानी विद्याना बलथी कह्युं के—

पूर्वे कांचनपुर नगरने विषे महायशवंत विक्रमयश नामे राजा राज्य करतो हतो. तेने अंतःपुरमां पांचसे प्रियाउ हतो. वली ते नगरमां उत्तम बुद्धिवालो नागदत्त नामे सार्धवाह रहेतो हतो. तेने विष्णुश्री नामे स्त्री हती. एक दिवस विक्रमयश नृपतिये रागने लीधे विष्णुश्रीनुं हरण करयुं. ए नपरथी मोहने लीधे नागदत्त सार्धवाह गांमो अइ गयो अने विक्रमयश राजा विष्णुश्रीनी साथे आसक्तिथी क्रीमा करवा लाग्यो; तेथी बीजी स्त्रीयोये छेषथी कामण करावी विष्णुश्रीने मारी नाखी. पढी विक्रमयश राजा मोहथी तेने अग्निसंस्कार करवा देतो नहोतो; तेथी प्रधान विगेरे पुरुषोए राजानी नजर चुकवीने विष्णुश्रीना कलेवरने एक म्होटा अरण्यमां मोकलाव्युं. पढी राजाए मोहथी त्रण दिवस सुधी नोजन लीधुं नहि; तेथी प्रधान विगेरे पुरुषोए “आ नृपति विष्णुश्रीना शरीरने दीठा विना मृत्यु पामशे.” एम धारी तत्काल ते

ડુર્ગધવાલા અને અનેક જીવોથી વ્યાપ્ત થઈ ગયેલા વિષ્ણુશ્રીના કલેવરને મંગાવી રાજાને દેખાવ્યું. રાજા પણ તે કલેવરને જોઈ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “અરે જીવ ! તેં જેને માટે જાતિ, કુલ, શીલ, લજ્જા અને કીર્તિ વિગેરે સર્વ ત્યજી દીધું છે, તેની આ અવસ્થા થઈ ! હા ધિક્કાર છે મહાપાપ કરનારા એવા મને !! હવે પરલોકને વિષે મ્હારી શી ગતિ થશે !!!” આમ પસ્તાવો કરતા એવા તે રાજાને તત્કાલ મહા વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો; તેથી તેણે શ્રી સુવ્રત ગુરુ પાસે સંસાર સમુદ્ધને તારનારી દીક્ષા લીધી. પછી તે નિરતિચારપણે ચારિત્રને પાલી અને અંતે મૃત્યુ પામી સનત્કુમાર દેવલોકને વિષે દેવતાપણે ઉત્પન્ન થયો. ત્યાંથી ચવીને તે રત્નપુર નગરમાં કોઈ શેઠના જિનધર્મા નામના પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયો. ત્યાં તે શુદ્ધ એવો શ્રાવકધર્મ પાલતો હતો.

હવે નાગદત્ત સાર્થવાહનો જીવ પણ પ્રિયાના વિયોગથી સંસારને વિષે જન્મતો જન્મતો સિંહપુર નગરમાં ધનવંત અગ્નિશર્મા નામના બ્રાહ્મણપણે ઉત્પન્ન થયો. અનુક્રમે વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત થવાથી તેણે ત્રિદંતીવ્રત ગ્રહણ કર્યું. ઘોર તપ કરતો એવો તે ત્રિદંતી કોઈ વચ્ચે રત્નપુર નગરને વિષે ગયો. ત્યાં તેનું પરિવ્રાજકના જ્ઞાત એવા હરિવાહન રાજાએ જાવથી પારણાને માટે આમંત્રણ કર્યું; તેથી તે ત્રિદંતી રાજાના ઘર પ્રત્યે ગયો. ત્યાં તેણે પેલા જિનધર્મા શ્રાવકને દીઠો એટલે તો ત્રિદંતી ક્રોધ કરીને રાજાને કહેવા લાગ્યો કે, “હું ત્હારા ઘરને વિષે ત્યારેજ પારણું કરીશ કે, જ્યારે આ શેઠ પોતાની પીઠ ઉપર મ્હારા જોજનનો શાલ ધારણ કરી રાખે. વલ્લી હે રાજન્ ! હું અત્યંત ઉષ્ણ એવા પાયસાન્નથીજ (સ્વીરથીજ) પારણું કરીશ.” રાજાએ જ્ઞાતિથી ત્રિદંતીને તેજ પ્રમાણે પારણું કરાવ્યું. ત્રિદંતી પારણું કરી રહ્યા પછી શેઠની પીઠ ઉપરથી શાલ લઈ લીધો તો ત્યાં મ્હોટા ફોદ્દા ઉત્પન્ન થયા. શેઠને તેની બહુ પીમા ઉત્પન્ન થવાથી વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો; તેથી પર્વત સમાન ધીર એવા તેણે પોતાને ઘરે જઈ સર્વ પરિવારની રજા લઈને જિનેશ્વરની પૂજા કરવા પૂર્વક અનશન વ્રત ધારણ કર્યું. પછી ઉત્તમ બુદ્ધિવાલો તે એક પક્ષ પર્યંત ચારે દિશાનુંમાં કા-યોત્સર્ગે રહ્યો. ત્યાં ગીધ અને શિયાલ વિગેરે પશુનથી નિરંતર જીવન કરાતો તે શુદ્ધ જાવવાલો જિનધર્મા મૃત્યુ પામીને સૌધર્મ દેવલોકે દેવેન્દ્રપણે ઉત્પન્ન થયો. ત્રિદંતી પણ મૃત્યુ પામીને પાપકર્મને લીધે તેજ દેવેન્દ્રના વાહન ઐરાવણ હાથી

રૂપે ઉત્પન્ન થયો. આ પ્રમાણે તે હાથી મનુષ્ય અને તિર્યંચ યોનિને વિષે દીર્ઘ-કાલ સુધી ઝ્રમણ કરી અસિતાક્ષ નામના યક્ષપણે ઉત્પન્ન થયો અને સૌધર્મ દેવલોકનો ઇંડ અશ્વસેન રાજાના પુત્ર સનત્કુમારપણે ઉત્પન્ન થયો. હે મિત્ર ! યક્ષની સાથે કુમારને વૈરનું એજ કારણ જાણ્ય. વકુલમતિયે મહેંડસિંહને આ પ્રમાણે વૈરનું કારણ કહી સંજ્ઞલાવ્યું.

વલી વકુલમતિયે કહ્યું કે, હે મહેંડસિંહ! પઠી સનત્કુમાર યક્ષને જીતી આગલ ચાલ્યો. અનુક્રમે તે પાઠલા પહોરે સર્વ પ્રકારની શોજાથી મનોહર એવા નંદન વનને વિષે આવી પહોંચ્યો. ત્યાં તેણે જ્ઞાનુવેગ વિદ્યાધરની આઠ કન્યાનને દીઠી. “આ કોણ હશે!” એમ વિચારી તેણે એક ન્હાની કન્યાને પૂછ્યું કે, “તમે કોણ છો અને અહિં કેમ રહો છો?” તે કન્યાએ કહ્યું. “હે કુમારેંડ! તે વાત સાંજ્ઞલો.

પ્રિયસંગમા નામની નગરી છે. ત્યાં વિદ્યાધરને વિષે નત્તમ એવો જ્ઞાનુવેગ નામે વિદ્યાધર રાજ્ય કરે છે. તેની અમે આઠ પુત્રીયો ઠીએ. હે જ્ઞ! તું તે અમારી નગરી પ્રત્યે ચાલ. ત્યાં અમારો પિતા ત્હારી પૂર્ણ હર્ષથી સેવા ઝક્તિ કરશે. ” પઠી તે કન્યાના સેવકે દેખાઈયો છે માર્ગ જેને એવો તે કુમાર જેટલામાં તે નગરની પાસે પહોંચ્યો તેટલામાં સૂર્યાસ્ત થવાને લીધે સર્વ જગત્ અંધકારમય થઈ ગયું. કંચુકિ કુમારને જૂપતિ પાસે તેની ગયો એટલે જ્ઞાનુવેગ રાજાએ તેને બહુ આદર સત્કાર કરીને પઠી કહ્યું કે, “હે કુમાર ! મને અર્ચિમાલી મુનિયે પૂર્વે કહ્યું હતું કે, જે સુજ્ઞ પોતાના જુજવલથી અસિતાક્ષ નામના યક્ષને જીતશે તેજ જ્ઞાગ્યશાલી પુરુષ ત્હારી આઠે પુત્રીયોને પરણશે; માટે હે જ્ઞ ! હવે તું તે ત્હારી પુત્રીયોની સાથે લગ્ન કર.” જ્ઞાનુવેગ વિદ્યાધરની આવી આજ્ઞાથી કુમારે મહોત્સવ પૂર્વક હર્ષથી તે સર્વે કન્યાનની સાથે લગ્ન કર્યું. પઠી તે સર્વ સ્ત્રીયોની સાથે રતિગ્રહમાં સુતેલો કુમાર જ્યારે સવારે જાગી ઊઠ્યો ત્યારે તો તેણે પોતાને પૃથ્વી ઉપર પડેલો દીઠો. પઠી કુમાર આશ્ચર્યથી વિચારવા લાગ્યો કે, “શું આતે સત્ય છે કે માયા છે!?” આમ વિચાર કરતા એવા તેણે પોતાના હાથને વિષે કંકણદોરો દીઠો; તેથી તો તે અત્યંત રેવદાતુર થયો. પઠી કુમાર ત્યાંથી ચાલી નિકળ્યો અને એક મ્હોટા અરણ્યમાં આવી પહોંચ્યો. ત્યાં તેણે પર્વતના શિખર ઉપર દેવ લોકના વૈમાનસમાન મણિ અને સુવર્ણથી રચેલો એક મ્હોટો સાત માલનો મહેલ જોયો. કુમાર તેની પાસે

ગયો તો તેણે કોઈનો કરુણાયુક્ત રુદનનો શબ્દ સાંજીલ્યો. પઠી અંદર પેસી જેવો તે સાતમે માલે ગયો તો ત્યાં તેણે કોઈ એક કન્યા દીઠી. વલી “ હે અશ્વસેન રાજાના વંશના વિઞ્નૂષણ સનત્કુમાર ! તમે જ્ઞવાંતરને વિષે પણ મ્હારા જ્ઞર્તાર થજો.” એવા શબ્દથી વિલાપ કરીને રુદન કરતી સાંજીલીને કુમારે તે કન્યાને તેનું કારણ પૂછ્યું એટલે તે કન્યાએ કહ્યું.

“ સાકેતપુરના સુરજી નૂપતિની ચંડયશા રાણીના નદરને વિષે નુત્પન્ન થયેલી હું સુનંદા નામની પુત્રી હું. એક દિવસ ચિત્રપટને જોઈ હું અશ્વસેન રાજાના પુત્ર સનત્કુમારને વિષે આસક્ત થઈને મેં હૃદયથી તેનેજ મ્હારો પતિ ધાર્યો. પઠી મ્હારા માતા પિતાએ મ્હારો તેની સાથે વિવાહ કર્યો; પરંતુ આજ સુધી તેની સાથે મ્હારું લગ્ન કર્યું નહોતું. એવામાં કોઈ વિદ્યાધર રત્નમંદિરમાંથી હરણ કરી મને અહિં લાવ્યો. પઠી તે પોતાની વિદ્યાના બલથી બનાવેલા આ મનોહર મંદિરને વિષે મને મૂકી તે ક્યાંઈ ચાલ્યો ગયો છે.” સુનંદા જેટલામાં આ પ્રમાણે પોતાની વાર્તા કુમારને નિવેદન કરે છે તેટલામાં તે વિદ્યાધરે આવીને સનત્કુમારને આકાશમાં ફેંક્યો. આથી સુનંદા “ હા હા ” શબ્દ કરવા લાગી. પઠી પૃથ્વી ઉપર પડેલો કુમાર પોતાની દૃઢમુષ્ટિથી તે વિદ્યાધરનો નાશકરી સ્ત્રીરત્ન થનારી તે સુનંદાને પરણ્યો.

હવે જે વિદ્યાધરને સનત્કુમારે હણ્યો, તેની સંધ્યાવલી નામે વ્હેન વિદ્યાધરી તે વચ્ચે ત્યાં આવી ચમી. તે પોતાના બંધુને મરાયેલો જોઈ પહેલી અત્યંત ક્રોધાતુર થઈ; પરંતુ પાઘલથી તે “ તું ત્હારા બંધુને હણનારની પ્રિયા થઈશ.” એવાં નિમિત્તિયાનાં વચન સંજારી શાંતપણું પામીને કુમાર ઉપર આસક્ત થઈ. પઠી કુમારે સુનંદાનાં વચનથી તત્કાલ તે વિદ્યાધરીનો પાણીગ્રહણ કર્યો. એવામાં કોઈ વિદ્યાધરના બે પુત્રો ત્યાં આવી સનત્કુમારને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યા કે, “ હે સ્વામિન્ ! અમે ચંડ અને જ્ઞાનુવેગ નામના વિદ્યાધરોના હરિચંડ અને ચંડસેન નામના પુત્રો ઠીએ. અમારા પિતાએ અમને તમારી પાસે સંદેશો કહેવા મોકલ્યા છે કે, અજ્ઞાનિવેગ નામનો વિદ્યાધર પોતાના પુત્રનાં મૃત્યુથી ક્રોધ પામી તમારા ઉપર ચમી આવે છે; માટે અમે તમારી સાહાય કરવા આવીએ ઠીએ. અમારા પિતાનું અમારી પાઘલજ આવે છે.” આમ તે વિદ્યાધરો વને પુત્રો કહે છે એટલામાં તો અજ્ઞાનિવેગ વિગેરે સર્વ વિદ્યાધરો તત્કાલ

આવી પહોંચ્યા. આ સમયે સંધ્યાવલીયે પોતાના પિતા અશનિવેગને ડુર્જય માની પોતાના પતિ સનત્કુમારને તુરત પ્રજ્ઞાપિત વિદ્યા આપી. પઠી કુમાર અને અશનિવેગ બન્ને જણા ક્રોધાતુર થઈને પરસ્પર યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. તેમાં અશનિવેગે કુમાર નુપર સર્પાશ્વ પેંક્યું એટલે કુમારે ગરુડાશ્વ મૂકી સર્પાશ્વને તત્કાલ નિષ્ફળ કરી નાખ્યું. વિદ્યાધરે આગ્રેયાશ્વ મૂક્યું તેના નુપર કુમારે વારુણાશ્વ મૂક્યું. વિદ્યાધરે પર્વતાશ્વ મૂક્યું તેના નુપર કુમારે વજ્રાશ્વ મૂક્યું. પઠી વાણની વૃષ્ટિ કરતા એવા વિદ્યાધરનાં ધનુષ્યની દોરી કુમારે તોમી નાખી. વિદ્યાધરે સ્વદ્ગ્રસ્થ થઈને એટલે કુમારે તેનો હાથ કાપી નાખ્યો અને ઠેવડે વાહુ યુદ્ધને શરૂ કરતા એવા તે વિદ્યાધરનું મસ્તક પણ ચક્રવર્તી ઠેડી નાખ્યું. પઠી વિજયવંત એવો સનત્કુમાર અનેક વિદ્યાધરોથી પરવશ્યો થકો વૈતાલ્ય પર્વત નુપર ગયો. ત્યાં વિદ્યાધરોએ તેને મહોત્સવપૂર્વક ચક્રવર્તીપદે સ્થાપ્યો. એક દિવસ વિદ્યાધરપતિ ચંદ્રવેગે આવીને સનત્કુમારની વિનંતી કરી કે, “હે સ્વામિન્ ! મ્હારે ઉત્તમ રૂપવંતી એક હજાર પુત્રીયો છે; તે સર્વેના પતિ આપ થવાના છે, એમ જ્ઞાનીયે કહ્યું છે; માટે હે પ્રજ્ઞો ! તમે તે સર્વેને પરણો.” પઠી કુમારે તે સર્વ વિદ્યાધરકન્યાની સાથે લગ્ન કર્યું.

(બકુલમતિ મહેંડસિંહને કહે છે કે) હે મહેંડસિંહ ! પઠી સનત્કુમાર વૈતાલ્ય પર્વતને સાધી અને જિનેશ્વરની પૂજા કરી જેટલામાં આદિ ક્રીડા કરવા આવ્યા છે તેટલામાં આજે તમે મલ્યા છે.” આ પ્રમાણે બકુલમતિયે ટુંકામાં સનત્કુમારનું સર્વ ચરિત્ર કહ્યું. પઠી સનત્કુમાર બકુલમતિના ઘરેથી નીકળી મહેંડસિંહની સાથે વૈતાલ્ય પર્વત નુપર ગયો. ત્યાં મહેંડસિંહે સનત્કુમારની વિનંતી કરીને કહ્યું કે, “હે સ્વામિન્ ! તમારા માતાપિતા તમારા વિયોગથી વધુ પીડા પામે છે.” મિત્રનાં આવાં વચન સાંજલી ચિત્તમાં માતાપિતા નુપર અત્યંત સ્નેહવંત થયેલો સનત્કુમાર ચક્રવર્તી વિવિધ પ્રકારનાં વૈમાનો સહિત તત્કાલ હસ્તિનાપુરે આવ્યો. ત્યાં માતાપિતા પોતાના પુત્રની આશ્ચર્યકારી સંપત્તિ જોઈ ઘણો હર્ષ પામ્યાં. સર્વ નગરવાસી લોક પણ અત્યંત આનંદિત થયા.

પઠી અશ્વસેન જૂપતિયે પોતાના રાજ્યને વિષે સનત્કુમારને અન્નિષેક કરી મિત્ર મહેંડસિંહને સેનાપતિ પદે સ્થાપ્યો અને પોતે શ્રી ધર્માર્હતીર્થને વિષે ચારિત્ર અંગીકાર કરી તપસ્યા કરવા લાગ્યો.

અહિં સનત્કુમારે પચાસ હજારવર્ષ કુમાર અવસ્થામાં અને તેટલાજ મંત્રલિક પદે નિવૃત્ત કરીને ચક્રવર્તી પદ ધારણ કર્યું. પઠી માગધ અને વરદામાદિક સહિત સર્વ ઝરતકેત્રને સાધી તે પાઠો એક હજાર વર્ષે હસ્તિનાપુર પ્રત્યે આવ્યો એટલે ઇંદે તેને પોતાના સમાન જાણી પોતાના બંધુના પ્રેમથી કુબેરને આજ્ઞા કરી કે, “તું ઝરતકેત્રને વિષે જઈ મ્હારા નામથી સનત્કુમારને વિચિત્ર પ્રકારના મહોત્સવ પૂર્વક ચક્રવર્તીનો અન્નિષેક કર તથા વનમાલા, દિવ્ય વસ્ત્ર, કુંમલ, મુકુટ, ઠત્ર, ચામરો, હાર, સિંહાસન અને પાદપીઠ વિગેરે તેને આપ. વલી ત્હારે મ્હારું નામ લઈને તેને કહેવું કે, પહેલા દેવલોકનો ઇંદ તમને કુશલ સમાચાર પૂઠે છે.” આ પ્રમાણે ઇંદે આજ્ઞા કરેલો તે કુબેર સર્વ વસ્તુને લઈ હસ્તિનાપુર પ્રત્યે ગયો. વલી ઇંદે તે અન્નિષેકના મહોત્સવ કાર્યમાં હસ્તિનાપુરપ્રત્યે પોતાની રંજાદિ બહુ દિવ્ય અપ્સરાનું મોકલી; તેથી તે અપ્સરાનું પણ ત્યાં ગઈ.

કુબેરે પણ હસ્તિનાપુરપ્રત્યે આવીને સનત્કુમારની આગલ સર્વે વસ્તુનું મૂકી ઇંદે કહેલા સમાચાર નિવેદન કર્યા. પઠી યોજન પ્રમાણ મણિપીઠ રચી તેના ઉપર અન્નિષેક મંરુપને વિષે રત્ન સિંહાસન બનાવી તેમાં સ્ત્રીરત્ન સહિત ચક્રવર્તીને બેસારી ક્ષીરસમુદ્રમાંથી મણિ જામિત્ર સુવર્ણના કલશોમાં ઝરેલાં જલવને વાર્જીત્રોના શબ્દ પૂર્વક અન્નિશેક કર્યો. તે વચ્ચે રંજાદિ દેવાંગનાનું પ્રીતિપૂર્વક નૃત્ય કરવા લાગી. આ પ્રમાણે બાર વર્ષ પર્યંત મહા સંવત્તિથી અન્નિષેક કરી અને તેને હસ્તિનાપુરપ્રત્યે પ્રવેશ કરાવી કુબેરાદિ સર્વે દેવતાનું સ્વર્ગપ્રત્યે ગયા. પઠી વિખ્યાત કીર્તિવંત એવા સનત્કુમાર ચક્રવર્તીયે કુટુંબ સહિત એક લાખવર્ષ પર્યંત અસંખ્ય જોગો જોગવ્યા.

એક દિવસ હર્ષિત એવા દેવ દાનવોની પંક્તિથી ઝરપૂર એવી સન્નામાં વિવિધ પ્રકારની નાટ્યવિધિને જોતો ઠતો સૌધર્મેંડ બેઠો હતો. તે વચ્ચે ઈશાન દેવલોકમાં રહેનારો સંગમક નામનો દેવ ત્યાં આવ્યો. તેના શરીરની કાંતિથી સર્વે દેવતાનું નિસ્તેજ થઈ ગયા. તે ઉપરથી આશ્ચર્ય પામેલા દેવતાનું ઇંદને પૂછ્યું કે, “હે સુરેંડ! આ દેવતાની બાર સૂર્યથી પણ અધિક કાંતિ શા કારણે છે? તે અમને કહો.” ઇંદે કહ્યું. “હે દેવો! એણે પરન્નવને વિષે વિશુદ્ધ એવું આંબિલ કરી તપને વૃદ્ધિ પમાડ્યું હતું; તેથી તેની આ જ્ઞવને વિષે અધિક કાંતિ થઈ છે.” દેવતાનું

ફરીથી પૂછ્યું. “આના સમાન તેજવંત બીજો કોણ પણ પૃથ્વીને વિષે છે?” હંડે કહ્યું. “પૃથ્વી ઉપર સનત્કુમાર ચક્રવર્તી એનાથી અધિક કાંતિવાલો છે.” હંડનાં આવાં વચન સાંજની સંતુષ્ટ થયેલા વિજય અને વૈજયંત નામના બે દેવતાનું બ્રાહ્મણનું રૂપ ધારણ કરી સનત્કુમારનું સ્વરૂપ જોવા માટે હસ્તિનાપુરપ્રત્યે આવ્યા. આ વખતે મધ્યાહ્નનો સમય હોવાથી સનત્કુમાર ન્હાવણ કરતો હતો; ત્યાં દેવતાનું તેના દેહને જોઈ અત્યંત હર્ષ પામ્યા. તે વખતે સનત્કુમારે તેમને કહ્યું કે, “હે વિપ્રો ! હવે તમે મ્હારું શરીર શું જૂઝો ? પરંતુ સર્વ અલંકારયુક્ત એવા એ મ્હારા શરીરને તમારે સાંજે સન્નામાં આવીને જોવું.” પઠી ચક્રવર્તીયે તે દિવસે વિશેષ આજ્ઞારણોથી પોતાના શરીરને સણગારી સન્નામાં બેસી પેલા બન્ને વિપ્રોને બોલાવ્યા. બ્રાહ્મણનાં રૂપ ધારણ કરનારા દેવતાનું ત્યાં આવી રાજાના દેહની હાની જોઈ ખેદ પામતા થતા તત્કાલ પોતાના મસ્તકને ધૂળાવવા લાગ્યા. મસ્તક ધૂળાવતા એવા બ્રાહ્મણોને જોઈ વિસ્મિત થયેલો સનત્કુમાર ચક્રવર્તી તેમને પૂછવા લાગ્યો કે, “તમે તમારું મસ્તક કેમ ધૂળાવો છો?” તેમણે કહ્યું. “હે મહારાજ ! હવે તમારા દેહને વિષે કાંઈ હાની દેખાય છે. કારણ જેવું રૂપ અમે પૂર્વે દીધું હતું તેવું હવે દેખાતું નથી.” આ પ્રમાણે તે વિપ્રરૂપ દેવતાનું મુખથી પોતાનાં શરીરની હાની સાંજની પુણ્યવંત એવા સનત્કુમાર ચક્રવર્તીયે બોધ પામીને વિનયંધર ગુરુ પાસે દીક્ષા લીધી. પઠી તે બન્ને દેવતાનું તેને કહેવા લાગ્યા કે, “હે વીર ! તમે પણ પ્રસિદ્ધ યશવંત એવા પોતાના પૂર્વજ ઋત રાજાની પેઠે સત્ આચરણ આદર્યું તે બહુ સારું કર્યું.” આમ તે બન્ને દેવતાનું તેની સ્તુતિ કરી તત્કાલ સ્વર્ગપ્રત્યે ગયા.

પઠી સનત્કુમાર મુનિ વિહાર કરવા લાગ્યા. તેમની પાઠલ તેમનો પરિવાર પણ ફરવા લાગ્યો, પરંતુ મુનિયે તેના સામું જોયું નહિ. આમ ૭ માસ સુધી ચાલ્યું. પઠી હંડે આવીને તે સર્વ પરિવારને પાઠો વાંચ્યો. એક દિવસ તે મુનિયે ઢઠના પાસણને વિષે બકરાની ઘાશ યુક્ત કાંગના સરખા ચરાવ ચોખાનું ઝોજન કર્યું; તેથી તેમના શરીરે ડુઃસહ એવા સાત રોગો ઉત્પન્ન થયા. તે આ પ્રમાણે. ૧ ઝોજનાદિ ઉપર અરુચિ, ૨ શરીરે ચરજ, ૩ પેટમાં મહા વેદના, ૪ નેત્રમાં મ્હોટું ડુઃખ, ૫ તાવ, ૬ શ્વાસ, ૭ અને દાહ. સનત્કુમાર ચક્રવર્તીયે તે સાતે રોગોને સાતસે વર્ષ સુધી સહન કર્યા; તેથી તેમને આમર્ષોષધિ

વેગે સર્વ લલ્લિયો પ્રાપ્ત થઈ.

એક દિવસ ઈંદ્ર દેવસન્નામાં હર્ષથી પ્રશંસા કરવા લાગ્યો કે, “સનત્કુમાર મુનિ જેવી રીતે રોગને સહન કરે છે તેવી રીતે બીજો કોઈ કરશે નહિ.” ઈંદ્રનાં આવાં વચન સાંજલી નૃપત્ત યજ્ઞે ઈષ્ટ્યા જેમને એવા તે વિજય અને વૈજયંત બન્ને દેવતાનું વૈદ્યનાં રૂપને ધારણ કરી તત્કાલ સનત્કુમાર મુનિની પાસે આવ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે, “હે રાજર્ષિ! તમારા આ સર્વે રોગોનો અમે તત્કાલ નાશ કરીએ.” મુનિએ કહ્યું. “કયા રોગોનો નાશ કરવામાં તમારી શક્તિ છે?” દેવતાનું કહ્યું. “હે સાધુ! કેટલા પ્રકારના મહારોગો કહેલા છે?” મુનિએ કહ્યું. “હે વૈદ્યો! બાહ્ય અને આચ્ચંતર એવા જોડથી રોગો બે પ્રકારના છે. તેમાં કયા રોગોનો નાશ કરવામાં તમારી શક્તિ છે?” તેનું કહ્યું. “હે મુનિ! બાહ્ય રોગોનો નાશ કરવામાં અમારી શક્તિ છે.” તે સાંજલી મુનિએ કહ્યું. “હે મહાજ્ઞાન! તે શક્તિ તો મ્હારી પણ છે.” એમ કહી મુનિએ પોતાના હાથની આંગલી પોતાના મુખમાં નાંખી સુવર્ણ સમાન બનાવી આપીને તેમને કહ્યું કે, “શ્લેષ્માદિકથી મ્હારા બાહ્ય રોગો નાશ થાય છે; પરંતુ આચ્ચંતર રોગો નાશ થતા નથી તેનો તમે વિનાશ કરો.” દેવતારૂપ વૈદ્યોએ કહ્યું. “હે સાધુ! આચ્ચંતર રોગ સમાવવાને અમારી શક્તિ નથી. તે રોગોને નાશ કરવામાં તો તમારીજ શક્તિ છે.” એમ કહી તેનું પોતાના સ્વરૂપને પ્રગટ કરી દેવસન્નામાં ઈંદ્રે કરેલી તેમની પ્રશંસા કહી સંજલાવી. પછી તેનું મુનિને નમસ્કાર કરી સ્વર્ગપ્રત્યે ગયા. મુનિ સનત્કુમાર પણ અનજન વ્રત ધારણ કરી સનત્કુમાર દેવલોક પ્રત્યે ગયા. ત્યાંથી ચવીને મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે કર્મનો ક્ષય કરી સિદ્ધિ પામશે. પચાસ હજાર વર્ષ કુમાર અવસ્થામાં, પચાસ હજાર વર્ષ સામાન્ય રાજાપણે, એક લાખ વર્ષ ચક્રવર્તીપદે અને એક લાખ ચારિત્રમાં એમ એ સનત્કુમાર ચક્રવર્તીનું કુલ ત્રણ લાખ વર્ષનું આયુષ્ય હતું.

॥ ઇતિ સનત્કુમાર ચક્રવર્તી ચરિત્રમ્ ॥

॥ શ્રી શાંતિનાથ ચરિત્રમ્ ॥

જેમણે ગર્જનામાં રહ્યા ઘટાં સર્વ જીવોને શાંતિ કરી છે, તે શાંતિના કરણહાર શ્રી શાંતિનાથને હું નમસ્કાર કરું છું. શ્રી શાંતિનાથ જિનેશ્વરના વાર

જનનું સ્વરૂપ હું પોતાના પ્રતિવોધને અર્થે કહું છું; માટે હે જન્યજનો ! તમે તે શ્રી શાંતિનાથનાં ચરિત્રને જાવથી સાંજલો.

આ જંબૂદ્વીપના ઝરતકેત્રને વિષે અનંત રત્નોથી ઝરપૂર એવું રત્નપુર નામનું નગર છે. ત્યાં ધર્મમાં પ્રવિણ, પરોપકારી, પ્રજાનું પાલન કરવામાં સાવધાન, શત્રુનો નાશ કરવામાં સમર્થ તેમજ નદાર, ધીર અને ગંજીરાદિ ગુણોવાળો શ્રીષેણ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને શીલ રૂપ આજ્ઞાપણને ધારણ કરનારી, પ્રેમનું પાત્ર અને સર્વ કલામાં કુશલ એવી એક અન્નિનંદિતા અને બીજી સિંહનંદિતા એમ બે સ્ત્રીઓ હતી. આ બંને સ્ત્રીઓની સાથે વિષય સુખ જોગવતા એવા શ્રીષેણ રાજાના એક દિવસની પેઠે વહુ વર્ષોં ચાલ્યા ગયા.

એક દિવસ ઋતુકાલે સ્નાન કરેલી મુખ્ય સ્ત્રી અન્નિનંદિતા રાત્રીયે પોતાના શયનમંદિરમાં સૂતિ હતી તે વખતે તેણે સ્વપ્નામાં અંધકારનો નાશ કરનારા સૂર્યચંડને એકી વખતે પોતાના ઘોલામાં જોયા. પઠી જાગી ઊઠેલી તે રાણી હર્ષ પામતી ઊઠી મનમાં વિચાર કરવા લાગી. “ શાસ્ત્રના જાણ પુરુષો એમ કહે છે કે, ઉત્તમ સ્વપ્ન જોડે તે સ્વપ્નાની વાત જેવાતેવા વીજા માણસને કહેવી નહિ તેમજ પઠી સૂવું પણ નહિ.” આ પ્રમાણે વિચાર કરીને તે અન્નિનંદિતા રાણીયે સ્વપ્નાની વાત પ્રજ્ઞાતે પોતાના પતિ શ્રીષેણ રાજાને કહી. રાજાએ પણ પોતાની બુદ્ધિથી અને શાસ્ત્રથી સ્વપ્નનાં ફલનો વિચાર કરીને પ્રસન્ન વાળીથી રાણીને કહ્યું. “ હે દેવી ! આ સ્વપ્નના મહિમાથી તને પૃથ્વીમાં વિખ્યાત અને કુલને પ્રકાશ કરનારા ઉત્તમ બે પુત્રો થશે.” રાજાનાં આવાં વચન સાંજલોને પ્રસન્ન થયેલી રાણી જેમ ઉપકારી અને કરેલા ગુણને જાણનારા એવા બે પુરુષથી પૃથ્વી શોજે તેમ બે ગર્જને ધારણ કરતી ઊઠી શોજવા લાગી. પઠી પૂર્ણ સમયે જેમ ઉત્તમ નીતિ ધર્મ અને અર્થને પ્રગટ કરે તેમ રાણીયે શુજ્ઞ અવસરે બે પુત્રોને જન્મ આપ્યો. પિતાએ દશ દિવસ ગયા પઠી મહોત્સવપૂર્વક તે બંને પુત્રોનાં ઇંડુબેણ અને બિંડુબેણ એવાં નામ પામ્યાં. અનુક્રમે તે બંને કુમારો આઠ વર્ષના થયા એટલે પિતાએ તેમને કલાચાર્ય પાસે અજ્ઞ્યાસ કરવા મોકલ્યા. ત્યાં તેજ કલાનો અજ્ઞ્યાસ કરતા કરતા યૌવનાવસ્થા પામ્યા.

હવે આ ઝરતકેત્રમાં મગધ દેશને વિષે લક્ષ્મીથી સુશોજિત એવું અચલ નામનું ગામ છે. ત્યાં વેદ અને શાસ્ત્રનો જાણ એવો ધરણિજટા નામનો બ્રાહ્મ-

ए रहेतो हतो. तेने यशोज्ञा नामनी स्त्री हती. ए यशोज्ञाथी नंदिषेण अने श्रीज्जुति ए नामना बे पुत्रो थया हता. धरणीजटा ब्राह्मण ए बन्ने पुत्रोने नि-
रंतर यत्नथी वेदशास्त्रनो अज्यास करावतो हतो. वली ए ब्राह्मणने कपिला नामनी दासी हती के, जेनो कपिल नामनो पुत्र हीन जातिनो होवा उतां बहु बुद्धिवान् हतो. धरणीजटा ब्राह्मण पोताना पुत्रोने जे जे ज्ञणावतो ते ते सांजलीने कपिल चौद विद्यानो पारगामी थयो. पढी नीच जातिने लीधे मान नहि पामवाथी कपिल पोतानो कंठमां बे जनोइ धारण करी त्यांथी चाली निकळ्यो अने “हुं म्होटो ब्राह्मण ठुं.” एम मानीने पृथ्वी उपर फरतो फरतो रत्नपुर नगरने विषे आव्यो. आ नगरमां सत्यकी नामनो उपाध्याय रहेतो ह-
तो अने ते बहु शिष्योने ज्ञणावतो हतो. कपिले ते अज्यास करनारा शिष्योने वेद तथा उपनिषद्नां एवां प्रश्न पूछ्यां के, जेनो उत्तर आपवाने एक शिष्य पण समर्थ थयो. पढी सत्यकीये तेने बहु गंज्जीर प्रश्नो कस्यो; पण तेनो उत्तर तो तेणे पोतानी बुद्धिना बलथी तुरतज आपी दीधो; तेथी सत्यकी बहु प्रसन्न थयो. पढी सत्यकीये तेने महा बुद्धिवान् जाणी पोताना उपाध्याय पदने विषे स्थापन कस्यो. कहुं ठे के—गुणोथी कयुं पद नथी मली शकतुं ? अर्थात् सर्व पद मली शके ठे.

हवे केटलाक दिवस गया पढी कोइ वखते ए सत्यकीनी स्त्री जंबुकाये पोताना पतिने एकांतमां कहुं के, “हे नाथ ! आ सत्यज्जामा नामनी तमारी पवित्र पुत्री यौवनावस्था पामी ठे; माटे हवे तेनो विवाह करवो योग्य ठे. वली हे नाथ ! आ एक कपिल विना बीजो कयो पुरुष ए पुत्रीनो योग्य वर ठे ? माटे विशाल बुद्धिवाला ए कपिलनी साथे पुत्रीनो विवाह करो.” सत्यकी उ-
पाध्याये प्रियानां आ सर्व वचन मान्य राख्यां. कहुं ठे के—विवाहनां कार्यमां पुरुषो धणुं करीने स्त्रीयोनां कहेवा प्रमाणे करे ठे. पढी सत्यकी ब्राह्मणे शुद्ध दिवसे उत्तम लग्नमां पोतानी पुत्रीने कपिलनी साथे परणावी. वली धन धा-
न्यादिकथी पूर्ण एवुं घर तेने रहेवा माटे आप्युं; तेथी कपिल सघला नगरने विषे प्रसिद्धि पाम्यो. पढी कपिल सत्यज्जामानी साथे विषयसुख सुख जोग-
वतो त्यां सुखेथी रहेवा लाग्यो. कारण के, कुलरहित एवाय पण जो विद्यावंत पुरुषो होय तो ते वखणाय ठे.

હવે ધાન્ય અને તૃણની વૃદ્ધિ કરવાથી જગતના જીવોને હર્ષ પમાનનારો ને હુકાલને દૂર કરનારો વર્ષાકાલ આવ્યો. એવામાં એક દિવસ રાત્રીયે દેવ-મંદિરમાં નાટક ચાલતું હતું તે જોવા માટે કપિલ ત્યાં ગયો. વહુ રાત્રી ગયા પછી નાટક બંધ થયું એટલે સૌ માણસો પોતપોતાને ઘેર જવા લાગ્યા. આ વચ્ચે વર્ષાદ વહુ પડતો હતો અને રાત્રીનો ઘોર અંધકાર હોવાથી રસ્તે કોઈ જાતું આવતું નહોતું; તેથી કપિલ પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, 'હું લુગમાંને ફોગટ શા માટે જિંજવું? અત્યારે રસ્તામાં કોઈ જાતું આવતું નથી.' આમ ધારી તે પોતાના સર્વ લુગમાં કાઢી એક પોટલી વાંધીને કાશમાં ધાલી નાગો નાગો પોતાના ઘરનાં વારણા પાસે આવ્યો. ત્યાં તે સર્વ લુગમાં પહેરી ઘરમાં પેઠો. આ વચ્ચે તેની સ્ત્રી સત્યજ્ઞામા ઘરમાંથી બીજાં લુગમાં લાવીને તેને કહેવા લાગી. "હે પ્રાણનાથ ! વરસાદથી જિંજાયેલાં લુગમાં કાઢી નાખી આ કોરાં પહેરો." પ્રિયાનાં આવાં વચન સાંજલી કપિલે કહ્યું. "હે પ્રિયા ! મંત્રશક્તિના પ્રજ્ઞાવથી મ્હારાં લુગમાં જિંજાયાં નથી. જો શંકાય હોય તો તપાસી જો." પછી સત્યજ્ઞામાયે આશ્ચર્યથી હાથવમે તપાસી જોયું તો તેનાં લુગમાં કોરાં દીઠાં; તેથી તે જેટલામાં મનમાં કાંઈ વિચાર કરતી હતી તેટલામાં વિજલીના પ્રકાશથી સત્યજ્ઞામાયે પોતાના પતિનું શરીર જિંજોયેલું દીઠું એટલે તે વિચાર કરવા લાગી કે, "નિશ્ચે આ મ્હારો પતિ વરસાદથી પોતાનાં લુગમાં જિંજાવાના ઝયને લીધે સર્વ લુગમાં ગોપવી રાખી નાગો નાગો ઘેર આવ્યો છે. એ પોતાની ફોગટ સ્તુતિ કરે છે. તેનાં આવાં આચરણથી તે કુલીન નથી, એમ નિશ્ચય થાય છે. આવા કુલ રહિતની સાથે ઘરવાસ રાખવાથી મ્હારી પણ વિંટબના થશે." આ પ્રમાણે વિચાર કરી સત્યજ્ઞામાયે તેના ઉપરથી રાગ ઝબો કચ્યો; પરંતુ લોક લાજથી તેની સાથે ઘરવાસ તો રાખ્યો.

હવે એમ બન્યું કે ધરણીજટા બ્રાહ્મણ મહા વિદ્યાવંત ઠતાં કર્મના દોષથી નિર્ધન બની ગયો; તેથી કોઈ વચ્ચે ધનની આશાથી તે લોકમાં પ્રસિદ્ધિ પામેલા અને મહા ધનવંત બનેલા કપિલને જાણીને તેને ત્યાં પરુણા તરીકે આવ્યો. પછી ઝોજન કરવાના અવસરે કપિલ કાંઈક શ્રીષ કાઢી ધરણીજટાથી જૂદો ઝોજન કરવા બેઠો. આથી સત્યજ્ઞામાને મનમાં વધારે ઝાંતિ પેઠી; તેથી તે પોતાનો પતિ ઝોજન કરીને બહાર ગયા પછી એકાંતમાં પોતાના સસરા ધ-

રણીજટા બ્રાહ્મણને સોગન આપીને પૂઠવા લાગી. “ હે તાત ! જો તમે મ્હારી પાસે જુવું બોલો તો તમને બ્રહ્મહત્યાદિ મહાપાપ છે. આ તમારો બુદ્ધિવાન પુત્ર શુદ્ધ માતા પિતાનાં કુલમાં નુત્પન્ન થયેલો બ્રાહ્મણ છે અથવા નીચ જાતિનો વીજો કોઈ છે ? તમે આ વાત મ્હારી પાસે સાચે સાચી કહી આપો. ” પઠી ધરણીજટા બ્રાહ્મણે સોગન પૂર્વક જેવું હતું તેવું કપિલનું સત્ય વૃત્તાંત કહી આપ્યું. કારણકે, સંત પુરુષો હંમેશાં સત્યને વિષે પ્રીતિવાલા હોય છે. પઠી કપિલે યોગ્ય ધન વિગેરેથી સત્કાર કરીને રજા આપવાથી ધરણીજટા બ્રાહ્મણ પોતાના ગામપ્રત્યે આવ્યો.

હવે વિરક્ત થયેલી સત્યજ્ઞામા કપિલના ઘેરથી શ્રીષેણ રાજાપક્ષે જઈ હાથજોડીને કહેવા લાગી. “ હે દેવ ! તમે જગતનું રક્ષણ કરનારા પાંચમા લોકપાલ થો, વલી દીન, અનાથ અને શરણે આવેલા સર્વ માણસોના આધાર થો. માટે હે મહારાજ ! મ્હારા ઉપર દયા કરો. ” રાજાએ કહ્યું. “ હે વત્સે ! પ્રથમ તું પૂજ્ય એવા સત્યકી નપાધ્યાયની માન્યવંત પુત્રી અને ત્હારા પિતાને પ્રિય એવા કપિલની સ્ત્રી તું, ઠતાં તને એવું શું દુઃખનું કારણ આવી પડ્યું છે-તે કહે ? સત્યજ્ઞામાયે કહ્યું. “ હે રાજન્ ! આપે કહ્યું તે યોગ્ય છે; પરંતુ મ્હારો પતિ અકુલીનપણાથી હુષિત છે. ” રાજાએ “તેં એ શી રીતે જાણ્યું ?” એમ પૂછ્યું એટલે સત્યજ્ઞામાયે પોતાના પતિનું સર્વ વૃત્તાંત કહી આપ્યું. વલી તેણે કહ્યું કે, “ હે પૃથ્વીનાથ ! મ્હારે એની સાથે ઘરવાસથી સરચું. હવે આપ એવું કરો કે, જેથી હું હંમેશાં શુદ્ધ એવું શીલવ્રત પાલું. ” પઠી રાજાએ કપિલને બોલાવીને કહ્યું કે, “ હે જહ ! આ ત્હારી પ્રિયા સત્યજ્ઞામા ઘરવાસથી વૈરાગ્યવાલી થઈ છે, માટે તું પોતાના પરિગ્રહથી તે સ્નેહ વિનાની સ્ત્રીને ત્યજી દે કે, જેથી તે પોતાના પિતાના ઘેર રહી કુલને યોગ્ય એવો ધર્મ આચરે. ” કપિલે કહ્યું. “ હે દેવ ! હું એના વિના ક્ષણમાત્ર રહેવા સમર્થ નથી, માટે એને શી રીતે ત્યજી દઉં ? ” રાજાએ ફરી સત્યજ્ઞામાને પૂછ્યું એટલે તેણે નુત્તર આપ્યો કે, “ જો તે મને ત્યજી દેશે નહિ તો હું નિશ્ચે મૃત્યુ પામીશ. ” રાજાએ ફરી કપિલને કહ્યું કે, “ અરે તું એને આગ્રહથી પકડી રાखી જામોટે સ્ત્રી હત્યાનું પાપ વાંધે છે ? તું પાપથી પણ શું જય પામતો નથી ? એ અમારી રાણીયો પાસે સુખેથી કેટલાક દિવસ રહેશે. ” રાજાનાં આ વચન કપિલે માન્ય રાખ્યાં. વિ-

નીત એવી સત્યજ્ઞામા પણ શીલનું રક્ષણ કરતી ઠતી કેટલાક દિવસ સુધી શ્રીષેણ રાજાની પ્રિયાનું પાસે રહી.

હવે કોઈ વચ્ચે કૌશાંબી નગરીના બલ રાજાએ શ્રીમતી રાણીના નદર શ્રી નૃત્પન્ન થયેલી શ્રીકાંતા નામની પોતાની પુત્રી શ્રીષેણ રાજાના પુત્ર ઇંદુપે-
ણની સાથે પરણાવવા માટે પરિવાર સહિત તેના નગરને વિષે મોકલી. અત્યંત
રૂપવાલી અને નવયૌવનથી મનોહર એવી તે કન્યાને જોઈ શ્રીષેણ રાજાના ઇંદુ-
પેણ અને વિંદુષેણ નામના બન્ને પુત્રો તેને પરણવા માટે તૈયાર થયા. પછી તેનું
હથીયાર બાંધી અને કવચ ધારણ કરી મદોન્મત્ત હાથીની પેઠે દેવરમણ ન્યા-
નમાં જઈને પરસ્પર યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. થોડા કષાયવાલો, નિર્મલ મનવાલો,
જિનવચનથી જાણિત આત્માવાલો, ક્રમાવાન અને પ્રિયવાદી એવો શ્રીષેણ રાજા
પોતાના પુત્રોને યુદ્ધ કરતા જોઈ તેમને વારવાને સમર્થ ન થવાથી વૈરાગ્યવંત થઈ
વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “અહો ! વિષયનું લંપટપણું આશ્ચર્યકારી છે ! કર્મનું વિ-
ચિત્રપણું આશ્ચર્યકારી છે ! રાગદ્વેષરૂપ શત્રુનું આશ્ચર્યકારી છે અને મોહનું વિલસિત
પણ આશ્ચર્યકારી છે ! મારા પુત્રો મહા બુદ્ધિવંત અને મહાત્મા છે, ઠતાં તેનું એક ક-
ન્યાને માટે આવો ઘોર યુદ્ધ કરે છે. પુત્રોનાં આવાં દુરાચરણથી લજ્જા પામેલો હું સ-
જ્ઞામાં પ્રધાનાદિ ઉત્તમ પુરુષોને મારું સુખ કેમ દેખાતી શકીશ ? હવે આ વ-
ચ્ચે તો મરણ પામવું એ વધારે સારું છે.” આ પ્રમાણે વિચાર કરીને શ્રીષેણ રાજાએ
પોતાનો વિચાર પોતાની બે સ્ત્રીઓને કહ્યો. પછી તે બન્ને સ્ત્રીઓ સહિત શ્રીષેણ
રાજા પંચ નવકારનું સ્મરણ કરી વિષયુક્ત કમલને સુંઘવાના પ્રયોગથી મૃત્યુ
પામ્યો. (પહેલો ભવ) સત્યજ્ઞામાયે પણ નીચ એવા કપિલના સંગથી જ્ઞય પા-
મીને શ્રીષેણ રાજાની પેઠે પોતાના જીવિતને ત્યજી દીધું. પછી તે ચારે જીવો
જંબૂદ્વીપની મધ્યે રહેલા ઉત્તર કુરુક્ષેત્રમાં યુગલિયાપણે નૃત્પન્ન થયા. તેમાં શ્રી-
ષેણનો જીવ અને તેની પહેલી સ્ત્રી અન્નિનંદિતાનો જીવ એ એક યુગલ થયું તથા
બીજી સ્ત્રી સિંહનંદિતાનો જીવ અને સત્યજ્ઞામાનો જીવ એ બીજું યુગલ નૃત્પન્ન
થયું. (બીજો ભવ).

હવે કૌશાંબી નગરીના બલ રાજાની પુત્રી શ્રીકાંતાને માટે શ્રીષેણ રા-
જાના બે પુત્રો યુદ્ધ કરતા હતા, એવામાં ક્યાંઈથી કોઈ ચારણ મુનિયે આવીને
તેમને કહ્યું કે, “અરે ! ઉત્તમ વંશમાં નૃત્પન્ન થયેલા તમે બન્ને જણા આવાં નિંદ

કરવા યોગ્ય કાર્યને માટે યુદ્ધ કરતાં કેમ લજ્જા નથી પામતા? આવું તમારું અયોગ્ય આચરણ જોઈ તમારો પિતા શ્રીષેણ રાજા તમારી વન્ને માતાનું સહિત વિષ સુંઘવાના પ્રયોગથી મૃત્યુ પામ્યો છે. જે માતાપિતાના નુપકારનો સી-માનો આ પૃથ્વી નુપર મલી શકે તેમ નથી તે માતાપિતાના વિનાશને અર્થે અયેલાં આ તમારાં દુરાચરણને ધિક્કાર થાનું! ધિક્કાર થાનું!! અરે મોહની વેલ, વલદને બાંધવાની દોરીના સરખી પુરુષને બાંધવાની દોરી તેમજ પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલનારી અને ક્લેશની ઝૂમિ એવી સ્ત્રીને ત્યજી દો.”

ચારણ મુનિનાં આવાં વચન સાંઝલી પ્રવોધ પામેલા તે વન્ને જ્ઞાણોએ યુદ્ધ ત્યજી દઈ અને મુનિને નમસ્કાર કરીને સ્તુતિ કરી. હે મુનિ! તમેજ અમારા ગુરુ, માતાપિતા અને સ્નેહવંત વંધુ બો કે, જે તમે રાગદ્વેષવશે મેલવાતી દુર્ગ-તીથી અમારું રક્ષણ કર્યું છે.” પછી તેનું મુનિને નમસ્કાર કરી અને શ્રીકાંતા-ને ત્યજી દઈ ઘેર ગયા. ત્યાં તેમણે પોતાના માતાપિતાનું પ્રેતકાર્ય કર્યું. ત્યાર પછી તેમણે પોતાના ગોત્રી પુરુષને રાજ્ય આપી ધર્મરુચિ મુનિ પાસે ચાર હજાર માણસો સહિત ચારિત્ર લીધું. દીર્ઘકાલ સુધી ચારિત્ર પાલી, ઠઠ અઠમ વિગેરે વિવિધ પ્રકારનું તપ કરી અને ઠેવટ કેવલ જ્ઞાન મેલવી તેનું વન્ને જ્ઞાણો મોક્ષ પામ્યા. શ્રીષેણ રાજાના જીવ વિગેરે જેવે યુગલ અયા હતા તેનું પણ ઉત્તર કુરુક્ષે-ત્રને વિષે ત્રણ પદ્યોપમનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરી અને પછી ચવીને તેનું સૌધર્મ દે-વલોકને વિષે ત્રણ પદ્યોપમનાં આયુષ્યવાલા દેવતા અયા. (ત્રીજો ભવ).

હવે આ ઝરતક્ષેત્રમાં વૈતાલ્ય પર્વતની ઉત્તર શ્રેણિનાં આઝૂવણરૂપ રથનૂ-પુરચક્રવાલ નામનું ઉત્તમ નગર છે. ત્યાં જ્વલનજટી નામનો વલવંત વિદ્યાધર રાજા રાજ્ય કરતો હતો. જેમ અગ્નિને સ્વાહા સ્ત્રી છે તેમ તે રાજાને વાયુવેગા નામની સ્ત્રી હતી. તે સ્ત્રીના નદરથી સૂર્યનું સ્વપ્ન સૂચવીને ઉત્પન્ન થયેલો, શત્રુ-ના સમૂહરૂપ ગાઢ અંધકારને નાશ કરવામાં સૂર્ય સમાન અર્કકીર્તિ નામનો પુત્ર જન્મ્યો હતો. કલાનુંનો અન્યાસ કરતો એવો તે પુત્ર જ્યારે યૌવનાવસ્થા પામ્યો ત્યારે સર્વગુણ સંપન્ન તે પુત્રને પિતાએ યુવરાજ પદ્ધી આપી. ત્યાર પછી ચંડલે-ખાના સ્વપ્નને સૂચવીને તે વાયુવેગાથી વીજી સ્વતંત્રપણા રહિત સ્વયંપ્રજ્ઞા નામની પુત્રી થઈ.

એક દિવસ તે નગરને વિષે પાપને નાશ કરનારા અગ્નિનંદન અને જગત-

નંદન નામના થે ચારણમુનિ આવ્યા. સ્વયંપ્રજ્ઞા રાજપુત્રી તે વન્ને મુનિયો પાસેથી ધર્મ સાંજ્ઞલી શુદ્ધ સામાચારીવાલી અને પવિત્ર મનવાલી શ્રાવિકા અફ. પઠી વન્ને મુનિયોએ ત્યાંથી વિહાર કસ્યો. કોઈ વચ્ચે પર્વને દિવસે સ્વયંપ્રજ્ઞા રાજકન્યાયે પૌષધવ્રત કર્યું. પારણાને દિવસે તેણે ઘરમાં રહેલી જિનપ્રતિમાનું પૂજન કરી અને પઠી પિતાની પાસે જઈને પ્રજ્ઞુની શેષામાલા પિતાને આપી. પિતાયે પણ તે શેષામાલાને પોતાના મસ્તક ઉપર ચમાવીને પુત્રીને ચોલામાં વેસારી. પઠી પિતા પણ તે પુત્રીનું રૂપ અવસ્થા વિગેરે જોઈ મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “આ સ્હારી પુત્રી હવે પરણાવવા યોગ્ય અફ છે; પરંતુ રૂપગુણાદિકે કરીને સમાન એવો કયો વિદ્યાધર તેનો પતિ અશે?” આ પ્રમાણે વિચાર કરતા એવા જ્વલનજટીયે “હે વત્સે ! જા પારણું કર.” એમ કહી પુત્રીને રજા આપીને સંજ્ઞિન્નશ્રોત નામના નિમિત્તિયાને બોલાવીને પૂછ્યું કે, “સ્હારી પુત્રીનો યોગ્ય વર કોણ અશે?” નિમિત્તિયાએ કહ્યું કે, “હે રાજન્ ! પોતનપુરના પ્રજાપતિ નામના રાજાના જે ત્રિપૃષ્ઠ અને અચલ નામના વે પુત્રો છે, તેનું આ ઝરતક્ષેત્રમાં વાસુદેવ અને વલદેવ અવાના છે અને તેનું આ હયગ્રીવ નામના પ્રતિવાસુદેવને મારશે. આ પ્રમાણે મેં સાધુના મુખથી સાંજ્ઞલ્યું છે. વલી હું સ્હારા જ્ઞાનવલ્લથી જાણીને કહું છું કે, તેજ ત્રિપૃષ્ઠ તમને વિદ્યાધરપતિપણું આપશે અને આ તમારી સ્વયંપ્રજ્ઞા પુત્રી તેની મુખ્ય પટ્ટરાણી અશે.”

પઠી જ્વલનજટી વિદ્યાધરે સત્કાર કરી નિમિત્તિયાને રજા આપીને મારીચિ નામના દૂતને પોતનપુરે મોકલ્યો. દૂતે ત્યાં જઈ પ્રજાપતિ રાજાને નમસ્કાર કરીને કહ્યું કે, “જ્વલનજટી નામનો અમારો વિદ્યાધરરાજા પોતાનો સ્વયંપ્રજ્ઞા નામની પુત્રી તમારા પુત્ર ત્રિપૃષ્ઠને આપવાનું કહેવામાટે મને તમારી પાસે મોકલ્યો છે.” પ્રજાપતિ રાજાએ “એ વાત અમને પણ ગમતી છે; તેથી હું તે કબૂલ કરું છું.” એમ કહી સત્કાર કરી દૂતને રજા આપી એટલે તે દૂતે રાઘવપુરચક્રવાલ નગરમાં આવી જ્વલનજટીને સર્વ સમાચાર આપ્યા.

હવે એક દિવસે પ્રતિવાસુદેવ એવા હયગ્રીવ રાજાએ અશ્વવિંડુપ્રત્યય નામના નિમિત્તિયાને પૂછ્યું કે, “સ્હારું મૃત્યુ કોનાથી અશે?” નિમિત્તિયાએ કહ્યું “જે પુરુષ તમારા ચંન્નવેગ નામના દૂતનો તિરસ્કાર કરશે અને તમારા માંગ રના ચેતરોમાં ઉપશ્વ કરનારા સિંહને મારશે, તે પુરુષથી તમારું મૃત્યુ અશે.”

निमित्तियानां आवां वचन सांजली हरिग्रीव राजाये तेने सत्कार करी रजा आपी. कोइ वखते हयग्रीव राजाये प्रजापति जूपतिना त्रिपृष्ठ अने अचल नामना वे पुत्रोने क्रूर सांजलिया; तेथी तेणे ते वन्ने कुमारोने जोवामाटे पोताना चंरुवेग नामना दूतने पोतनपुर मोकल्यो. दूत पोतनपुरमां राजानी सज्जामां गयो ते वखते त्यां नृत्य चालतुं हतुं तेमां ते दूतना आववाथी जंग पक्यो; तेथी त्रिपृष्ठ अने अचल ए वन्ने कुमारो दूत नपर बहु क्रोध पाम्या; परंतु तेज ते वखते कांइ बोळया नहि. प्रजापति राजाये दूतनो सत्कार करी रजा आपी एटले ते पोताने नगरे जवा तैयार थयो. आ वखते आगलथी मोकली राखेला दूतोए वन्ने कुमारोने खबर आपी एटले त्रिपृष्ठ तथा अचल वन्ने राजपुत्रोए तेनी पाठल जइ रंगमां जंग करवा रूप ते दूतना अविनयने वारंवार संजारी तेने मुठी अने पाटु विगेरेना प्रहारथी बहु माख्यो. प्रजापतिराजाए पोताना पुत्रोनुं आ वृत्तांत जाण्युं; तेथी तेणे दूत पासे आवी तेनी कृपा मागीने बहु ड्यादिकथी ज्ञप्ति करी. हयग्रीव राजाये पोताना दूतनो तिरस्कार थवानी वात सेवको पासेथी सांजली. चंरुवेग दूते पण तेनी पासे आवी सर्व वात कही अने कह्युं के, “ए प्रजापति राजाना पुत्रोनुं कर्तव्य हतुं; परंतु प्रजापतिराजा पोते जरा पण तमारी आज्ञा नुल्लंघन करतो नथी, माटे आपें तेना नपर क्रोध करवो नहि.”

हवे हयग्रीव राजानां मांगरनां खेतरोमां दरेक वर्षे सिंह उपडव करतोहतो, तेथी बहु राजाज वारंवार ते खेतरोनुं रक्षण करता होता. आ वर्षे प्रजापतिनो वारो नहोतो, तो पण क्रोधथी हयग्रीव राजाए दूत मोकली तेनेज खेतरोनुं रक्षण करवानुं कहेवराव्युं. पठी खेतरोनुं रक्षण करवा जवा माटे तैयारी करता एवा पिताने ना पालीने बलवंत एवा त्रिपृष्ठ तथा अचल ए वन्ने कुमारो मांगरना खेतरो पासे गया. ते वखते मांगरना खेतरोनुं रक्षण करनारा बीजा पुरुषोए विश्वमय पामी तेमने कह्युं के, “अरे! आ मांगरना खेतरोनुं तो म्होटा बलवंत राजाज वाहन नपर बेसी म्होटी सेनाथी रक्षण करे ठे अने सेना तथा कवचादिक विना तेनुं रक्षण करवा माटे तमे नवा कोण आवेला ठो ?” त्रिपृष्ठे कह्युं. “अरे रक्षको! प्रथम तमे मने सिंह देखामो के, जेने मारीने हुं खेतरोनुं रक्षण करवानो सौनो क्लेश दूर करुं.” पठी ते पुरुषोए पर्वतनी गुफामां वेठेलो सिंह देखाम्यो; तेथी त्रिपृष्ठ रथमां बेसी गुफाना वारणा पासे गयो. रथना चित्कार शब्दथी

सिंह पण जागी उठीने म्होढाने पोलुं करतो ठतो शुफाथी बहार निकळ्यो. सिंहने पगे चालतो जोइ त्रिपृष्ठ कुमार रथथी नीचे उतररी पमथो. वली सिंहने आयुध विना जोइ पोते पण शस्त्र कोरे मूकी दीधां. आवुं कुमारनुं आचरण जोइ सिंह विस्मय पामी विचार करवा लाग्यो के, “अहो ! मने आश्चर्य आय ठे के, एक तो ते पोते एकलो आव्यो ठे. वली बीजुं मने पगे चालतो जोइ पोते रथथी नीचे उतररी पगे चालवा लाग्यो. ठेवटे मने आयुध विनानो जोइ पोते पण आयुध त्यजी दीधां !!! परंतु हुं आजे तेने म्हारा अपमाननुं फल बतावुं.” आम धारी सिंहे नंचे नव्वली तेना माथा नपर पमृतुं मूक्युं. कुमारे पण तुरतज पोताना वन्ने हाथ तेनां मुखमां घाली दीधा. पढी एक हाथथी नपला होठने अने बीजा हाथथी नीचला होठने पकमी जीर्ण पांढमानी पेठे ते सिंहने चीरीने पृथ्वी नपर फेंकी दीधो. आ वखते सिंहनुं कलेवर क्रोधथी कंपतुं हतुं; तेने जोइ त्रिपृष्ठना सारथीये ते कलेवरने कह्युं के, “अरे सिंह ! आ राजकुमार माणसोनो सिंह ठे अने तुं पशुनुनो सिंह ठे. जो सिंहे सिंहने माख्यो ठे तो पढी तुं शा माटे क्रोध करे ठे ?” सारथीनां आवां वचन सांजली प्रसन्न थयेलो सिंह मृत्यु पामी नरके गयो. पढी त्रिपृष्ठे सिंहनुं चामसुं विद्याधर साथे हयग्रीव राजाने मोकलावीने कहेवराव्युं के, “तुं म्हारा प्रसादथी हवे शांतपणे चोखानुं जोजन कर.” हयग्रीव राजा पण सिंहना चाममाने जोइ अने विद्याधरनां वचन सांजली विचार करवा लाग्यो के, “निश्चे आवा जुज पराक्रमथी ते मने पण पोची वले तेवो ठे.”

हवे ज्वलनजटी विद्याधरनी पुत्री स्वयंप्रज्ञाने त्रिपृष्ठनी साथे परणाववा संवंधी कांड वात सांजली हयग्रीव राजाए दूत मोकली ते कन्यानुं मागुं करयुं. ज्वलनजटीये पण तेने कांड योग्य उत्तर आपीने शांत कस्यो. पढी ते विद्याधरपतिये पोतानी पुत्री स्वयंप्रज्ञा गुप्तरीते पोतनपुर मोकली त्रिपृष्ठनी साथे परणावी दीधी. आ वात हयग्रीव राजाना प्रधान हरिस्मश्रुए सांजली; तेथी तेणे ते वात पोताना राजा हयग्रीवने कही. वात सांजलतांज तुरत क्रोध पामेला हयग्रीवे तेने आज्ञा करी के, “त्रिपृष्ठ तथा अचल ए वन्ने जाइयोने तथा विद्याधरपति ज्वलनजटीने वांधी तुरत म्हारी पासे लावो.” पढी प्रधाने दूत मोकळ्यो. दूते रथनूपुरचक्रवालपुरे जइ ज्वलनजटीने कह्युं के, “अरे अमारा महाराजा हयग्रीवने माटे कन्यारत्न मोकली आप. तुं शुं नथी जा

एतो के, रत्नोनो धणी राजा होय ठे?" ज्वलनजटीये उत्तर आप्यो के, " में ते म्हारी पुत्री त्रिपृष्ठने परणावी ठे, माटे ते पुत्रीनुं रक्षण हवणां त्रिपृष्ठ करे ठे." पढी त्रिपृष्ठे त्यां आवी दूतने कह्युं के, "अरे दूत! ते कन्याने तो हुं परणयो तुं, माटे ते कन्यानी इच्छा करनारो त्हारो राजा शुं जीववाथी मृत्युने वधारें प-संद करे ठे?" दूते आ वात हयग्रीव राजाने कही; तेशी क्रोध पामेला हयग्रीवे ते पोताना शत्रुने मारवा माटे बहु सुन्नटो मोकळ्या. त्यां तेने महा बलवंत एवा त्रिपृष्ठ कुमारे कणमात्रमां जीत्या. पढी हयग्रीव पोते चढी आव्यो. त्रिपृष्ठ पण सामो थयो. प्रथम मुख्य सेनापतियोनुं युद्ध चाळ्युं, तेमां विद्याधरोये रा-क्षस, वाघ, जूत, विगेरेनां रूपो धारण कस्यो; तेशी त्रिपृष्ठनी सेना नासी जवा लागी. पढी त्रिपृष्ठे रथमां वेसी सेनानी आगल आवीने शंख बगाम्यो, जेशी ते-नो शब्द सांजली सेना तैयार अशने तेनी पासे आवी. पढी त्रिपृष्ठ अने हयग्री-वनुं युद्ध चाळ्युं. हयग्रीव जे जे दिव्य शस्त्रो फेंकवा लाग्यो ते ते शस्त्रोने त्रि-पृष्ठ कापी नाखवा लाग्यो. ठेवट अर्धचक्री एवा त्रिपृष्ठे जयंकर चक्र फेंक्युं; पण ते चक्र तो त्रिपृष्ठनी गतिनो स्पर्श करीने तेनी पासे रह्युं. पढी चक्र हाथमां लश् त्रिपृष्ठे हयग्रीवने कह्युं के, "तुं मने नमस्कार करी पोताने मारनारने निवृत्ति पमाम." हयग्रीवे कह्युं. "शत्रुने नमस्कार करवाथी मृत्यु पामवुं ए वधारें सारुं ठे; माटे तुं म्हारा उपर चक्र मूक." पढी त्रिपृष्ठे चक्र फेंक्युं; तेशी ते चक्र हय-ग्रीवनुं मस्तक कापीने फरी त्रिपृष्ठ पासे आव्युं. आ बखते आकाशमां उज्जार-हेला देवतानुं त्रिपृष्ठ उपर पुष्पनो वर्षाद कस्यो. पढी त्रिपृष्ठे अर्धा जतरतक्षेत्रने साधी ठत्रनी पेंठे नावा हाथथी १ कोटीशिला उपासी ते उपरथी अनेक विद्याधरो सहित ज्वलनजटी विद्याधरे तेने अर्धचक्रीनो अग्निषेक कस्यो. वली त्रिपृष्ठनी आज्ञाथी मेघवर्ण नामना विद्याधरे पोतानी पुत्री ज्योतिर्माला (के जे विद्यु-त्प्रज विद्याधरनी व्हेन थती हती तेने) अर्ककीर्तिनी साथे परणावी, जेशी अर्ककीर्ति तेनी साथे विषय सुख जोगववा लाग्यो.

हवे श्रीपेण राजानो जीव सौधर्म देवलोकथी चवीने जेम तलावमां राज हंस उतरे तेम ज्योतिर्मालाना उदरने विषे उत्पन्न थयो. ज्योतिर्मालाये ते रात्रीये स्वप्नामां कांतिवंत एवा सूर्यने दीगो. अनुक्रमे अवसरे पुत्र जन्म्यो

અને તેનું અમિતતેજ નામ પામ્યું. પઠી અર્કકીર્તિના પિતા જ્વલનજટી વિદ્યાધરે અગ્નિનંદન મુનિ પાસે દીક્ષા લીધી. ત્યાર પછી કપિલ બ્રાહ્મણની સ્ત્રી સત્યજ્ઞામાનો જીવ પહેલા દેવલોકથી ચવીને જ્યોતિર્માલાના બદરને વિષે અર્કકીર્તિની પુત્રીપણે નત્પન્ન થયો. માતાયે સ્વપ્નામાં તારાબુધી સુશોજિત રાત્રી દીઠી હતી, તેથી તે પુત્રીનું સુતારા નામ પામ્યું. અનુક્રમે તે પુત્રી યુવાવસ્થા પામી. હવે શ્રીષેણરાજાની સ્ત્રી અગ્નિનંદિતાનો જીવ પહેલા દેવલોકથી ચવીને ત્રિપૃષ્ઠની સ્ત્રી સ્વયંપ્રજ્ઞા કે જે જ્વલનટી વિદ્યાધરની પુત્રી હતી તેના બદરને વિષે પુત્રપણે અવતર્યો. માતાયે સ્વપ્નામાં મહાલક્ષ્મીનો અગ્નિષેકોત્સવ દીઠો હતો; તેથી તે પુત્રનું ‘ વિજય ’ એવું નામ પામ્યું. સ્વયંપ્રજ્ઞાયે બીજાપણ એક પુત્રને જન્મ આપ્યો. તેનું નામ વિજયજ્ઞઙ પામ્યું, ઠેવટ સિંહનંદિતાનો જીવ સ્વર્ગથી ચવી ત્રિપૃષ્ઠની જ્યોતિપ્રજ્ઞા નામની પુત્રીપણે નત્પન્ન થયો. પઠી તે પુત્રી જ્યારે અનુક્રમે મ્હોટી થઈ ત્યારે તેનો સ્વયંવર મંરૂપ કરી ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવે દૂત મોકલી અનેક રાજાબુને તેનાવ્યા.

આ વખતે અર્કકીર્તિયે કાંઈ કાર્યમાટે પોતાના પ્રધાનને ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવ પાસે મોકલ્યો. તે પ્રધાન ત્રિપૃષ્ઠ પાસે આવી હાથ જોમીને કહેવા લાગ્યો કે, “ હે દેવ ! જો આપ આજ્ઞા આપો તો અમારા રાજા અર્કકીર્તિની પુત્રી સુતારા પણ આ તમે રચેલા સ્વયંવરમાં એકઠા થયેલા રાજાબુમાંથી પોતાને ઇચ્છિત વર વેરે. ” પ્રધાનનાં આવાં વચન સાંજલી હર્ષ પામેલા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવે કહ્યું. “ હે પ્રધાન ! તમારે અર્કકીર્તિ રાજાને કહેવું કે, મ્હારે તેમના અને મ્હારા ઘરમાં કાંઈ અંતર નથી. ” પઠી પુત્રીને સાથે લઈ અમિતતેજ પુત્ર સહિત અર્કકીર્તિ રાજા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવના પોતનપુર આવ્યો. ત્યાં તેનો ત્રિપૃષ્ઠે બહુ આદર સત્કાર કર્યો. પઠી ત્રિપૃષ્ઠે સ્વયંવર મંરૂપ રચાવી તેમાં જૂઠા જૂઠા નામવાલા સિંહાસનો મૂકાવ્યાં. તેમાં સર્વ રાજાબુ પોતપોતાને સિંહાસને બેઠા અને ત્રિપૃષ્ઠ તથા અચલ એ વન્ને જાણ્યો સ્વયંવરના મધ્યજાગે રહેલા પોતાનાં સિંહાસન બુપર બેઠા.

આ વખતે સ્નાન કરી શ્વેત વસ્ત્રને ધારણ કરવાથી સુશોજિત બનેલી, જ્વલ અંગરાગ અને પુષ્પમાલાથી મનોહર દેખાતી, મ્હોટી પાલસીમાં બેઠેલી, વન્ને ત્રાજુયે ચામરોથી વિંજાતી, જ્યોતિઃપ્રજ્ઞા અને સુતારા વન્ને કુમારીયો સ્વર્ગમાંથી ઉતરેલી દેવકન્યાની પેઠે સ્વયંવર મંરૂપમાં આવીને પાલસીમાંથી નીચે

उतरी सर्वे राजानने जोवा लागी. सर्वे राजानने जोया पढी त्रिपृष्ठनी पुत्री ज्योतिप्रज्ञाये अर्ककीर्तिना पुत्र अमिततेज कुमारना कंठमां वरमाला पहरेावी अने अर्ककीर्तिनी पुत्री सुताराये त्रिपृष्ठना पुत्र विजयना कंठमां वरमाला पहरेावी. ते अवसरे विद्याधरो, राजान अने बीजा माणसो हर्ष पामता ठतां “सारुं वरी! सारुं वरी!!” एम म्होटा शब्द करवा लाग्या. पढी त्रिपृष्ठे अने अर्ककीर्तिये बीजा सर्व राजानने सत्कार करी रजा आपीने पोतपोतानी पुत्रीनो विवाह कस्यो. पढी अर्ककीर्ति ज्योतिप्रज्ञा (पोताना पुत्र अमिततेजनी वहु) ने साथे लइ अने पोतानी पुत्री सुताराने त्यां त्रिपृष्ठने घेर मूकी पोताना नगर प्रत्ये आय्यो. केटलाक दिवस पढी वैराग्यवंत अयेला तेणे मुनि पासे चारित्र लीधुं.

इवे त्रिपृष्ठ वासुदेव मृत्यु पाम्या पढी कोइ वखते श्री श्रेयांसनाथना शिष्य सुवर्ण कुंज नामना मुनि परिवार सहित पोतनपुरे आय्या. मुनिने आय्या जाणी त्रिपृष्ठनो ज्ञाइ अचल (बलदेव) तेमने वंदना करवा गयो. त्यांतेणे आचार्यने नमस्कार करी योग्य स्थानके बेसी मोहनिझने नाश करनारी धर्मदेशना सांजली. पढी अवसरे तेणे मुनिने पूछ्युं के, “हे जगवन्! विश्वमां प्रख्यात अने गुणोए करीने म्होटो एवो म्हारो न्हानो ज्ञाइ त्रिपृष्ठ वासुदेव कइ गति पाम्यो ठे?” मुनिये कह्युं. “हे राजन्! पंचेंडियनो वध करवामां प्रीतिवालो अने महा आरंज करवामां सावधान एवो ते क्रूर त्हारो न्हानो ज्ञाइ त्रिपृष्ठ वासुदेव मृत्यु पामीने सातमी नरके गयो ठे.” मुनिनां आवां वचन सांजली स्नेहशी मोह पामेलो अचल विलाप करवा लाग्यो के, “विश्वमां वीर एवा हे धैर्यधारी ज्ञाइ! त्हारी आशी गति अइ!!! गुरुए कह्युं. “हे राजन्! तुं शोक न कर. पूर्वना जिनेश्वरोए कह्युं ठे, ते सांजल. ए त्हारो ज्ञाइ आ जरतकेत्रने विषे ठेह्यो तीर्थंकर अशे.” मुनिनां आवां वचन सांजली अचले (बलदेवे) विजयने राज्यासन उपर बेसारी अने विजयज्झने युवराज पद्मी आपी पोते तेज सुगुरु पासे दीक्षा लीधी.

पढी एक दिवस सन्नामां वेठेला विजयराजानी पासे छारपाले आवीने विनंती करी के, “हे प्रज्ञो! आपना मंदिरना वारणा पासे आपने मलवानी इच्छा करतो एवो कोइ निमित्तियो उज्जो ठे, ते अहिं आवे के पाठो जाय?” राजाए तेने आववानी रजा आपी एटले निमित्तियो सन्नामां आवी राजाने

આશીર્વાદ આપીને યોગ્ય સ્થાનકે બેઠો. પઠી રાજાએ તેને કહ્યું કે, “હે નિમિત્તના જાણ ! ત્હારા હાથમાં પુસ્તક રહેલું છે, માટે હવેનાં જે કાંઈ સારું અથવા खोटું ત્હારા જોવામાં આવતું હોય તે મને કહે.” નિમિત્તિયાએ કહ્યું, “હે દેવ ! હું આ વચ્ચે મ્હારા જ્ઞાનથી જે કાંઈ જોઈશું, તે કહેવાને સમર્થ નથી થતાં પણ આપની આજ્ઞાથી કહું છું કે, “આજથી સાતમે દિવસ પોતન-પુરના રાજાના મસ્તક ઉપર વિજલી પડશે.” નિમિત્તિયાનાં આવાં વચન સાં-જલી સર્વ સન્ના વજ્રથી હણાયેલાની પેઠે બહુ દુઃખવાલી થઈ. વિજયરાજાએ પણ ક્રોધ પામી તેને કહ્યું કે, “અરે દુર્મતિ ! પોતનપુરના રાજાના મસ્તક ઉપર જ્યારે વિજલી પડવાની છે ત્યારે ત્હારા મસ્તક ઉપર શું પડવાનું છે તે તો કહે ?” નિમિત્તિયાએ કહ્યું, “મહારાજ ! તમે મ્હારા ઉપર શામાટે કોપ કરો છો ? મેં જેવું મ્હારા જ્ઞાનથી જાણ્યું છે તેજ પ્રમાણે થવાનું છે. વીજી રીતે તે થવાનું નથી. વલી મ્હારા મસ્તક ઉપર વસ્ત્ર, આન્નૂષણ અને રત્નોની વૃષ્ટિ થવાની છે.” રાજાએ કહ્યું, “તું આ નિમિત્તશાસ્ત્ર કોની પાસેથી જાણ્યો છે ?” નિમિત્તિયાએ કહ્યું, “હે મહારાજ ! જે વચ્ચે વલ્લભદેવે દીક્ષા લીધી તે વચ્ચે મેં પણ તેમનીજ સાથે દીક્ષા લઈ કેટલોક કાલ પાલી હતી. તે અવસરે મેં શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કર્યો હતો તેજ હું આપને કહું છું કે, સર્વજ્ઞના શાસન વિના વીજે કોઈ ઠેકાણે સમ્યક્જ્ઞાન નથી. ત્યાર પછી હું વિષયમાં આસક્ત થવાથી ફરી ગૃહસ્થાવસ્થામાં આવી પશ્યો અને વિવાહ કરી ધનની ઇચ્છાથી અહિં આવ્યો છું.”

પછી તે નિમિત્તિયાનું સત્ય નિમિત્ત જાણી સર્વે રાજલોકો તે વચ્ચે પોતાના રાજાનું રક્ષણ કરવાના વિચારથી આકુલ વ્યાકુલ થવા લાગ્યા. એવામાં એક મંત્રીએ કહ્યું કે, “આપણે સાત દિવસ સુધી મહારાજાને વહાણમાં બેસારી પ્રયત્નથી સમુદ્રની મધ્યે રાખીએ” બીજાએ કહ્યું કે, “પાણીની અંદર વિજલી પેસી શકે નહિ, પરંતુ વહાણમાં પડતી એવી તે વિજલીને કોણ નિવારણ કરી શકે તેમ છે ? માટે મહારાજને વૈતાલ્ય પર્વતની ગુપ્ત ગુફામાં રાખીને વિજલીના ઝ્રમથી રક્ષણ કરવા.” આ અવસરે ત્રીજો મંત્રી બોલી ઊઠ્યો કે, “એ ઉપાય પણ સુખકારી નથી; પરંતુ નાશનું કારણ છે. તેનું દૃષ્ટાંત સાંજલોં વિજયપુર નગરમાં રુદ્રસોમ નામનો બ્રાહ્મણ રહેતો હતો. તેને જ્વલન-

शिखा नामनी स्त्री हती. तेने सखी नामनो पुत्र हतो. ते नगरमां मांसनो लोखुपी कोइ राक्षस रहेतो हतो. ते हमेशां बहु माणसोने मारतो हतो, तेथी ते नगरना राजाए तेने एक एक माणस हमेशां आपवानी व्यवस्था करी हती. तेमां तेणे एवी गोठवण करी हती के, ते नगरना माणसोना नामनी चीठी-यो करीने एक म्होटा पात्रमां जरी राखीने तेमांथी हमेशां एक चीठी काढ-वी. तेमां जेनुं नाम आवे ते माणसनो वारो ते दिवसे होवाथी तेने राक्षस पा-से मोकली आपे अने ते दिवसे वाकीना माणसोनुं रक्षण करे. एम करतां क-रतां एक दिवस रुद्रसोम ब्राह्मणना पुत्रनुं नाम निकलवाथी तेनो वारो आ-व्यो एटले तेनी माता बहु दुःख पामीने रोवा लागी. तेनो रोवानो शब्द सां-जली तेना घरनी पासे रहेनारा दयावंत झूतो त्यां आवीने कहेवा लाग्या के, “हे मात ! तमे दुःख पामशो नहि. राजा ज्यारे तमारो पुत्र राक्षसने सोंपशे त्यारे अमे तेने पाठो लावी तमने आपिशुं.” झूतोनां आवां वचनथी ज्वल-शिखा हर्ष पामी. पठी राजाए ज्यारे तेनो पुत्र राक्षसने सोंप्यो. त्यारे झूतोए तेने पाठो आणी माताने सोंप्यो. पुत्रना मृत्युथी जय पामती एवी माताये पण तेने तुरत पर्वतनी गुफामां मूक्री वारणुं बंध करी दीधुं. परंतु ते गुफानी अंदर पण म्होटो अजगर रहेतो हतो तेणे ते पुत्रने रात्रीये गढ्यो. त्रीजो मं-त्री कहे ठे के, हुं एटलाज माटे कहुं ठुं के, माणसोनुं कर्म कोइथी फेरवी श-काय तेम नथी. महाराजानुं जे थवानुं हशे ते थशे; तो पण तेमना विघ्ननी शान्तिने माटे अमे तो तप करिशुं.

चोथा मंत्रीये कहुं. “ए त्रीजा मंत्रीये कहुं ते सत्य ठे; परंतु जे म्हारां मनमां ठे ते पण हुं तमने कहुं. आ निमित्तियाए पोतनपुरना राजाना मस्तक उपर विजली पम्बानुं कहुं ठे; कांइ विजय राजानाज मस्तक उपर पम्बानुं कहुं नथी; माटे आपणे सात दिवस सुधी पोतनपुरनी राजपट्टी बीजा कोइ-ने सोंपवी.” चोथा मंत्रीनां आ वचनने निमित्तियाए बहु वखाण्यां अने दली तेणे कहुं के, “हुं आ वातज कहेवा माटे अहिं आव्यो हतो. ए विजाबीजा विचार करवाथी शुं ? राजा सात दिवस सुधी जिनमंदिरमां रहीने तप करो के, जेथी आ म्होटी आपत्ति उद्भवथी जवाय.” राजाए कहुं. “आपणे जे कोइने सात दिवस राजपट्टी आपशुं ते मृत्यु पामशे; माटे आ वातनो जेद

બહાર પામવો નહિ. ” મંત્રીયોએ કહ્યું. “ મહારાજ ! આપે કહ્યું તે યોગ્ય છે, પરંતુ આપણે રાજ્યાન્નિષેક આ યક્ષપ્રતિમાને કરીયે. જો દેવતાના પ્રજ્ઞાવશી આપણે નહિ આવે તો સારું, નહિતો આ કાષ્ટમય યક્ષપ્રતિમાનોજ નાશ થશે. ” પછી વિજય રાજા અંતઃપુર સહિત જિનમંદિરમાં જઈ પૌષ્ઠ વ્રત લઈને સંઘારા નુપર બેસી તપ નિયમથી પવિત્ર આત્માવાલો થયો ઠતો મુનિની પેઠે રહ્યો. મંત્રી સામંત વિગેરે બીજા અધિકારીયો પણ રાજાના પદે યક્ષની પ્રતિમાને સ્થાપીને તેની પાસે રહ્યા. પછી સાતમે દિવસ મેઘથી આકાશ વ્યાપ્ત થઈ ગયું અને ઘોર ગર્જનાથી વરસાદ પડવા લાગ્યો. વિજલી વારંવાર પ્રકાશ કરતી ઠતી આકાશમાંથી જાણે યમ રાજાનો દંડ હોયની ? એમ યક્ષની પ્રતિમા નુપર પડી, જેથી રાજાને તે મહા નુપસર્ગ આવી વિધિ કરવાથી વિનાશ પામ્યો. પછી નિમિત્તિયાનાં વચનથી રાજા પોતાના ઘરપ્રત્યે આવ્યો. ત્યાં અંતઃપુરની સ્ત્રીયોએ હર્ષિતચિત્તથી વસ્ત્ર, આન્નૂષણ અને રત્નોથી નિમિત્તિયાનો સત્કાર કસ્યો. રાજાએ પણ તેને બહુ ધન આપવા પૂર્વક રજા આપીને યક્ષની રત્નમય મૂર્તિ કરાવી. વલી કલ્યાણની પરંપરા કરનારી જિનવિંવની પૂજા રચાવીને જાણે ફરીથી જ જન્મ પામ્યો હોયની ? તેમ મહોત્સવ કરી રાજા ફરીથી રાજ્યાસન નુપર બેઠો.

હવે એક દિવસ વિજય રાજા સુતારા પટ્ટરાણી સહિત ક્રીડા કરવા માટે જ્યોતિર્વન નામના નુદ્યાનને વિષે ગયો. ત્યાં પર્વતની એક વાજુએ ઢાયામાં પતિની સાથે ક્રીડા કરતી એવી સુતારાએ સુવર્ણના અંગવાલું અને મનોહર નેત્રવાલું એક મૃગ દીધું. પછી તેણે પતિને કહ્યું કે, “ હે નાથ ! એ મૃગ મને લાવી આપો. ” પ્રિયાના સ્નેહથી મોહ પામેલો રાજા તે મૃગની પાઠલ દોડ્યો, પણ મૃગ તો બહુ દૂર ગયા પછી વેગથી નુહલીને આકાશમાં ચાલ્યું ગયું. આ વખતે અશનિઘોષ નામનો વિદ્યાધર વાયુના વેગથી સુતારાને હરણ કરી પોતાને નગરે લઈ ગયો. વલી પાપી એવા તે વિદ્યાધરે પ્રતારણી નામની પોતાની વિદ્યાને ત્યાં સુતારાનું રૂપ બનાવી મૂકી. પછી તે કર્ત્રિમ સુતારાને કુર્કુટ સાપે દંડ દીધો; તેથી તે “ હે નાથ ! ઝટ પાઠા આવો ! ઝટ પાઠા આવો !! ” એમ પોકાર કરવા લાગી. વિજય રાજા તુરત પાઠો આવ્યો તો તેણે વિષની વેદનાથી પીડા પામતી એવી પ્રિયાને દીઠી. ક્ષણવારમાં તો કરમાઈ ગયેલા મુખવાલી